ADMINISTRACINĖ JURISPRUDENCIJA

Administracinių teismų praktika
Administracinė doktrina

LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO

BIULETENIS

Nr. 43, 2022
sausis–birželis

Redakcinė kolegija

Dr. Skirgailė Žalimienė (redaktorių kolegijos pirmininkė)
Dr. Audrius Bakaveckas
Dr. Rytis Krasauskas
Dr. Dainius Raižys
Dr. Audronė Gedmintaitė
Dalia Višinskienė

Redakcijos adresas

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas
Žygimantų g. 2, LT-01102 Vilnius
Tel. (8 5) 279 10 05
El. paštas info@lvat.lt
www.lvat.lt

ISSN 2669-1353

© 2007-2023 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

Turinys

I. ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ PRAKTIKA

1. Bylos dėl norminių administracinių aktų teisėtumo

9 1.1. Dėl Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2016 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1-420 patvirtinto Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo 17 punkto ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 1-359 patvirtinto Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo 9 punkto teisėtumo

25 1.2. Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ 1.1 ir 1.2 papunkčių teisėtumo

35 1.3. Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S 4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių (su paskutiniais pataisymais, padarytais 2020 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 1S-68 (2020) teisėtumo

53 1.4. Dėl Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 patvirtintų Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), 119.4 papunkčio ir 122.3 papunkčio (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) teisėtumo

76 1.5. Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) patvirtinto Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo 5.2 punkto ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) teisėtumo

98 1.6. Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-174 patvirtintų Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčių teisėtumo

113 1.7. Dėl Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. A-2513 patvirtinto Vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo 7 punkto, 16.5 papunkčio ir 28, 32, 33 punktų (2020 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. A-646 redakcija) teisėtumo

2. Bylos dėl rinkimų, referendumų ir politinių partijų veiklos

133 2.1. Dėl apkaltos tvarka iš Seimo nario pareigų pašalinto asmens rinkimų teisės įgyvendinimo

3. Bylos kylančios iš ginčų dėl teisės viešojo administravimo srityje

3.1. Bylos dėl socialinės apsaugos

146 3.1.1. Dėl Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo, sprendžiant dėl laikotarpio, išdirbto po 1995 m. sausio 1 d., prilyginimo tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti

3.2. Bylos dėl konkurencijos teisinių santykių

167 3.2.1. Dėl televizijoje transliuotoje reklamoje klaidinančiu būdu pateiktos informacijos vartotojams

3.3. Bylos dėl mokesčių teisinių santykių

193 3.3.1. Dėl dovanoto turto (akcijų) tikrosios rinkos kainos nustatymo būdo apmokestinimo gyventojų pajamų mokesčiu tikslais

214 3.3.2. Dėl vieneto pareigos pagrįsti atskaitytus (perkeltus) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius apimties apmokestinimo pelno mokesčiu tikslais

232 3.3.3. Dėl prestižo, susidariusio įsigijus akcijas, amortizacijos sąnaudų pripažinimo ribojamų dydžių leidžiamiems atskaitymams apmokestinimo pelno mokesčiu tikslais

Dėl apibendrinto mokesčio įstatymo paaiškinimo neišsamumo, kaip pagrindo atleisti mokesčio mokėtoją nuo mokesčio baudos

263 3.3.4. Dėl importuotų ir į kitą valstybę narę išgabenti skirtų prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčiu, kai šios prekės iš Lietuvos Respublikos teritorijos išgabenamos pažeidžiant nacionalinėje teisėje nustatytą terminą

3.4. Bylos dėl statybos teisinių santykių

282 3.4.1. Dėl statybos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos teisės kreiptis į teismą su prašymu panaikinti pastato bei kaip atskirų nekilnojamojo turto objektų suformuotų patalpų (naudojimo) paskirties pakeitimus, kai po šių pakeitimų patalpas statytojas pardavė (perleido) kitiems asmenims

3.5. Bylos dėl valstybės tarnybos teisinių santykių

303 3.5.1. Dėl diskriminacijos draudimo ir lygiateisiškumo principų laikymosi, nustatant pareigūnui taikytiną pareigybės kategoriją (pareiginės algos koeficientą)

3.6. Bylos dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimų

328 3.6.1. Dėl ministro pareigos informuoti apie kilusį viešųjų ir privačių interesų konfliktą ir nusišalinti nuo sprendimų, susijusių su sutuoktinės darboviete, priėmimo

3.7. Bylos dėl visuomenės informavimo

346 3.7.1. Dėl informacijos apie viešuosiuose pirkimuose dalyvavusios bendrovės akcininką paskelbimo žiniasklaidoje ir tam taikomų BDAR taisyklių

3.8. Bylos dėl nacionalinių, Europos Sąjungos ir užsienio institucijų finansinės paramos

379 3.8.1. Dėl Europos Komisijos komunikato teisinės galios ir poveikio

3.9. Bylos dėl kitų ginčų viešojo administravimo srityje

394 3.9.1. Dėl kompetentingų institucijų pareigos įvertinti asmens turimą kompetenciją ir ją palyginti su ta, kurios reikalaujama Lietuvos Respublikoje tam, kad būtų galima verstis pageidaujama profesine veikla, kai kvalifikacijai įgyti būtinieji reikalavimai yra įvykdyti ne vienoje ES valstybėje narėje

3.10. Administracinių bylų teisena

416 3.10.1. Dėl galimybės sudaryti taikos sutartį procesą administracinėje byloje dėl konkurencijos teisės pažeidimų, kai procesas byloje atnaujintas dėl absoliutaus sprendimo negaliojimo pagrindo

430 3.10.2. Dėl asmens pažeistų teisių, susijusių su privaloma naryste Architektų rūmuose, atkūrimo administracinio teismo sprendimais po individualaus konstitucinio skundo išnagrinėjimo

II. INFORMACINĖ DALIS

1. Specialiosios teisėjų kolegijos nutarčių dėl teisingumo apžvalga

1.1. Bylos, nagrinėtinos administraciniuose teismuose

453 1.1.1. Dėl viešojo administravimo veiksmais padarytos žalos aplinkai, kurios atlyginimo siekia Aplinkos apsaugos departamentas

454 1.1.2. Dėl žalos, patirtos neteisėtai paskyrus drausminę nuobaudą Turto arba verslo vertintojų garbės teismo sprendimu

455 1.1.3. Dėl reikalavimo Nacionalinei žemės tarnybai imtis veiksmų žemės naudojimo patikrinimo srityje

456 1.1.4. Dėl teisės į socialinį būstą įgyvendinimo

457 1.1.5. Dėl privalomojo nurodymo nevykdyti jokių statinio ar jo dalies statybos darbų

1.2. Bylos, nagrinėtinos bendrosios kompetencijos teismuose

458 1.2.1. Dėl valstybinės reikšmės kelyje įrengtos iškiliosios greičio mažinimo priemonės sukeliamos žalos atlyginimo

460 1.2.2. Dėl pratybų Lietuvos kariuomenėje metu padarytos žalos atlyginimo

461 1.2.3. Dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams paskesnių procedūrų ginčijimo remiantis aplinkybėmis, susijusiomis su pirminiame etape atliktais viešojo administravimo veiksmais

462 1.2.4. Dėl gydymo įstaigos ginčijamo Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisijos sprendimo

463 1.2.5. Dėl ginčo, keliamo solidariems atsakovams – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai ir notarams, susijusio su paveldėta kompensuojamąja senatvės pensija

2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų apžvalga

465 2.1. 2022 m. birželio 30 d. prejudicinis sprendimas byloje *M. A.* prieš *Valstybės sienos apsaugos tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos* (C-72/22 PPU)

469 2.2. 2022 m. birželio 9 d. prejudicinis sprendimas byloje *UAB „Baltic Master“* prieš *Muitinės departamentą prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos* (C-599/20)

472 2.3. 2022 m. balandžio 28 d. prejudicinis sprendimas byloje *UAB „Romega“* prieš *Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą* (C-89/21)

475 2.4. 2022 m. birželio 2 d. prejudicinis sprendimas byloje *Get Fresh Cosmetics Limited* prieš *Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą* (C-122/21)

478 2.5. 2022 m. vasario 24 d. prejudicinis sprendimas byloje *PJ* prieš *Agenzia delle dogane e dei monopoli – Ufficio dei monopoli per la Toscana, Ministero dell'Economia e delle Finanze* (C-452/20)

3. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų apžvalga

481 3.1. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. kovo 22 d. sprendimas byloje *T. K. ir kiti* prieš *Lietuvą* (pareiškimo Nr. 55978/20)

482 3.2. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Adomaitis* prieš *Lietuvą* (pareiškimo Nr. 14833/18)

485 3.3. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. gegužės 12 d. sprendimas byloje *Dragan Kovačevic* prieš *Kroatiją* (pareiškimo Nr. 49281/15)

487 3.4. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. sausio 25 d. sprendimas byloje *Negovanović ir kiti* prieš *Serbiją* (pareiškimo Nr. 29907/16)

489 3.5. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. balandžio 8 d. konsultacinė išvada Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymu (prašymo Nr. P16-2020-002)

4. Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų apžvalga

493 4.1. Italijos Konstitucinio Teismo 2022 m. gegužės 31 d. sprendimas byloje Nr. 131

494 4.2. Lenkijos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 18 d. sprendimas byloje Nr. I KK 171/21

494 4.3. Vokietijos Federalinio Konstitucinio Teismo 2021 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje Nr. 1 BvR 1541/20

496 **Santrumpos**

I. Administracinių teismų praktika

1. Bylos dėl norminių administracinių aktų teisėtumo

1.1. Dėl Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2016 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1-420 patvirtinto Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo 17 punkto ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 1-359 patvirtinto Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo 9 punkto teisėtumo

Pareiškėjas šioje byloje ginčijo Vidaus reikalų ministerijos 2016 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1-420 patvirtinto Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2021 m. rugpjūčio 20 d. įsakymo Nr. 1-489 redakcija) 17 punkto ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 1-359 patvirtinto Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2021 m. rugpjūčio 24 d. įsakymo Nr. 1-493 redakcija) 9 punkto teisėtumą tuo aspektu, kad tikrinant savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų kvalifikaciją ir fizinį parengtumą be teisėto pagrindo įtvirtintas valstybinės priešgaisrinės tarnybos atstovų dalyvavimas su sprendžiamojo balso teise (5 punktas).

Pagal nustatytą teisinį reguliavimą, savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų teorines žinias ir praktinius įgūdžius tikrina bei jų fizinį parengtumą vertina savivaldybių priešgaisrinių tarnybų įstaigos vadovas kartu su pakviestu valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovu savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų teorines žinias ir praktinius įgūdžius tikrinimo atveju), ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų viršininkų sudaryta komisija, į kurios sudėtį turi būti įtraukti valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovai (fizinio parengtumo vertinimo atveju) (18 punktas).

Priešgaisrinės saugos įstatymo nuostatos leidžia teigti, jog priešgaisrinės saugos užtikrinimo sistema yra vieninga, sudaranti darnią funkcinių, organizacinių ir teisinių priemonių sistemą, todėl savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos, kaip šios vieningos sistemos grandžių, turinčių funkcinius-organizacinius skirtumus, tačiau įgyvendinančių bendrus priešgaisrinės saugos užtikrinimo tikslus,

vieningo požiūrio į darbuotojų kvalifikacijos ir fizinės parengties reikalavimų įgyvendinimą visos valstybės mastu užtikrinimas yra poreikis, tiesiogiai kylantis iš priešgaisrinės saugos užtikrinimo tikslų. Todėl, apskritai, Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovų dalyvavimas savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų kvalifikacijos tikrinimo ir fizinio parengtumo vertinimo procese tikslingas, tačiau tam tikrų veiksmų faktinis tikslingumas negali paneigti iš teisinio reguliavimo kylančių šiai bylai aktualiems teisiniams santykiams taikomų taisyklių bei pateisinti plečiamą tokių taisyklių aiškinimą (19–20 punktai).

Priešgaisrinės saugos įstatymo 18[5] straipsnio 9 dalies ir 18[6] straipsnio 2 dalies nuostatose įtvirtintas teisinis reguliavimas nesuponuoja, kad savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų kvalifikacijos tikrinimo ir fizinio parengtumo vertinimo procese Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovai turėtų teisę ir / ar pareigą dalyvauti su sprendžiamojo balso teise. Įstatyme yra įtvirtinta aiškaus savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų kvalifikacijos tikrinimo bei fizinės parengties vertinimo funkcijų atskyrimo taisyklė, kuria remiantis savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų kvalifikaciją tikrina ir fizinį parengtumą vertina savivaldybių priešgaisrinės tarnybos, o Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų – Valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba (24 punktas).

Šiomis aplinkybėmis pripažintas ginčyto teisinio reguliavimo neteisėtumas dėl pažeisto teisės aktų hierarchijos principo, t. y. prieštaravimo aukštesnės galios teisės akte – Priešgaisrinės saugos įstatymo 18[5] straipsnio 9 dalyje ir 18[6] straipsnio 2 dalyje įtvirtintam reglamentavimui (24, 25 punktas).

Administracinė byla Nr. I-1-415/2022
Teisminio proceso Nr. 3-66-3-00074-2021-4
Procesinio sprendimo kategorija 4.1

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. sausio 19 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ramūno Gadliausko, Stasio Gagio, Romano Klišausko, Gintaro Kryževičiaus (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Dainiaus Raižio,

teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo Lietuvos Respublikos Seimo nario Valiaus Ąžuolo pareiškimą dėl Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2016 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1-420 patvirtinto Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2021 m. rugpjūčio 20 d. įsakymo Nr. 1-489 redakcija) 17 punkto ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 31 d. įsakymu

Nr. 1-359 patvirtinto Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2021 m. rugpjūčio 24 d. įsakymo Nr. 1-493 redakcija) 9 punkto teisėtumo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Lietuvos Respublikos Seimo narys Valius Ąžuolas kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą su pareiškimu, kurį vėliau patikslino, prašydamas ištirti, ar: 1) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 120 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 punktui, Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymo 18^{6} straipsnio 2 daliai neprieštarauja Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2016 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1-420 patvirtinto Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo (toliau – ir Kvalifikacijos aprašas) (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2021 m. rugpjūčio 20 d. įsakymo Nr. 1-489 redakcija) 17 punkto nuostata „SPT darbuotojų teorines žinias ir praktinius įgūdžius tikrina įstaigos vadovas kartu su pakviestu VPGT atstovu (toliau – tikrinantieji asmenys). VPGT atstovą deleguoja departamento teritorinis struktūrinis padalinys“; 2) Lietuvos Respublikos Konstitucijos 120 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 punktui, Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymo 18^{5} straipsnio 9 daliai neprieštarauja Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 1-359 patvirtinto Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo (toliau – ir Fizinio parengtumo aprašas) (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2021 m. rugpjūčio 24 d. įsakymo Nr. 1-493 redakcija) 9 punkto nuostatos „Į SPT komisijos sudėtį turi būti įtraukti valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos (toliau – VPGT) atstovai, kuriuos deleguoja Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – departamentas) teritoriniai struktūriniai padaliniai“, „Tikrinant SPT testuojamų asmenų fizinį parengtumą turi dalyvauti ne mažiau kaip du komisijos nariai, vienas iš jų turi būti VPGT atstovas“. Pareiškėjas taip pat prašo priteisti jam iš atsakovo visas patirtas bylinėjimosi išlaidas.

2. Pareiškėjas savo abejones grindžia šiais argumentais:

2.1. Kvalifikacijos aprašo ir Fizinio parengtumo aprašo ginčijamos nuostatos naujai nustatė privalomą valstybės atstovo dalyvavimą savivaldybių įstaigų veikloje, t. y. valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos (toliau – ir VPGT) atstovo privalomą dalyvavimą savivaldybių priešgaisrinėms tarnyboms atliekant išskirtinai joms įstatymu pavestas funkcijas organizuoti ir tikrinti savivaldybės įstaigos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą ir fizinį parengtumą. Valstybinei priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai jokiu įstatymu ar kitu teisės aktu nėra pavesta tikrinti į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų pareigas priimamų asmenų ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų fizinio parengtumo atitiktį fizinio parengtumo reikalavimams ar organizuoti savivaldybės priešgaisrinės tarnybos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą.

2.2. Priešgaisrinės saugos įstatymas savivaldybių priešgaisrinėms tarnyboms yra pavedęs visiškai savarankiškai tikrinti savo darbuotojų ir pretendentų jais tapti fizinį parengtumą ir jame nenumatyti Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos įgaliojimai tikrinti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų asmenų fizinį parengtumą ar bet kokia kitokia forma dalyvauti šiame tikrinime. Ši funkcija pavesta išimtinai pačiai savivaldybės priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai ir Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^5 straipsnio 10 dalyje yra nustatyta, jog Valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba tikrina tik savo pačios darbuotojų ir pretendentų fizinio parengtumo atitiktį fizinio parengtumo reikalavimams. Fizinio parengtumo aprašo 9 punkte yra įtvirtintas privalomas Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovo dalyvavimas savivaldybių priešgaisrinių tarnybų asmenų fizinio parengtumo tikrinime, taip pažeidžiant Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^5 straipsnio 9 dalį – pagal Fizinio parengtumo aprašą savivaldybių priešgaisrinės tarnybos neturi teisės pačios savarankiškai, be valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos dalyvavimo, tikrinti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų testuojamų asmenų fizinio parengtumo.

2.3. Pagal Kvalifikacijos aprašo 17 punktą savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų kvalifikacijos (teorinių žinių ir praktinių įgūdžių) tikrinimą pavesta atlikti savivaldybės priešgaisrinės tarnybos vadovui tik kartu su pakviestu valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovu, kurį deleguoja Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas (toliau – ir Departamentas, PAGD). Esant tokiam reglamentavimui, savivaldybių priešgaisrinės tarnybos negali savarankiškai organizuoti ir atlikti savo pačių darbuotojų kvalifikacijos tikrinimo, nes pagal Kvalifikacijos aprašo 17 punktą kvalifikacijos tikrinimas negali vykti be valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovo.

2.4. Atitikties kvalifikacijos reikalavimams tikrinimas yra sudedamoji darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo proceso dalis. Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^6 straipsnio 2 dalimi savivaldybės priešgaisrinės tarnybos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą pavesta organizuoti išskirtinai pačiai savivaldybės priešgaisrinei tarnybai, įstatymas nepavedė valstybinei priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai organizuoti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo, tikrinti šių asmenų kvalifikaciją ar kitokiu būdu dalyvauti šiame savivaldybių priešgaisrinių tarnybų atliekamame jų pačių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo procese. Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^6 straipsnio 2 dalimi valstybinei priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai aiškiai ir nedviprasmiškai pavesta organizuoti tik pačios valstybinės (o ne savivaldybių) priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą. Taigi, Kvalifikacijos aprašo 17 punkto aptartos nuostatos prieštarauja Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^6 straipsnio 2 daliai.

2.5. Tiriamos Fizinio parengtumo aprašo 9 punkto ir Kvalifikacijos aprašo 17

punkto nuostatos varžo, apriboja savivaldybių įgaliojimus bei teises, savivaldybių laisvę ir savarankiškumą, taip pažeidžiant Konstitucijos 119 bei 120 straipsnius, Vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 2 punktą, 52 straipsnio 2 dalį, 54 straipsnio 3 dalį. Dėl tiriamo teisinio reguliavimo savivaldybių priešgaisrinės tarnybos negali vertinimo proceso organizuoti ir atlikti savarankiškai, taip yra suvaržoma ir apribojama ši įstatymu pavesta savivaldybės įstaigos funkcija bei teisė veikti savarankiškai.

2.6. Pagal Priešgaisrinės saugos įstatymo 2 straipsnio 12 dalį savivaldybės priešgaisrinė tarnyba yra biudžetinė įstaiga, kurios savininkė yra savivaldybė, arba viešoji įstaiga, kurios savininkė ar viena iš dalininkių yra savivaldybės taryba. Remiantis Vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje apibrėžta savivaldybės sąvoka, Konstitucijos laiduota savivaldos teisė įgyvendinama per nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą, kuri sudaro jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas įstatymams, Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti. Taigi, savivaldybės priešgaisrinė tarnyba yra savivaldybės įstaiga, per kurią yra įgyvendinama Konstitucijos laiduota savivaldos teisė. Dėl to savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklai yra taikomi ir ši veikla yra užtikrinama bei garantuojama konstituciniais vietos savivaldos, savivaldybių veiklos laisvės ir savarankiškumo principais bei draudimais valstybinio administravimo subjektams varžyti ar riboti savivaldybės įstaigų įgaliojimus ir teises. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos, būdamos savivaldybių įstaigomis, yra atskaitingos ir pavaldžios ne valstybinio administravimo subjektams, o savivaldybių taryboms.

2.7. Valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba yra valstybės institucija, valstybinio administravimo subjektas ir jai draudžiama varžyti ar riboti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų įgaliojimus ir teises, jei tai nėra specialiai pavesta įstatymais. Savivaldybių priešgaisrinės tarnybos nėra pavaldžios valstybinei priešgaisrinei gelbėjimo tarnybai, jai įstatymais nepavesta atlikti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų fizinio parengtumo ar kvalifikacijos tikrinimo, tobulinimo organizavimą. Ši funkcija pavesta išskirtinai savivaldybių priešgaisrinėms tarnyboms, todėl Fizinio parengtumo aprašu bei Kvalifikacijos aprašu numatytas valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovų privalomas dalyvavimas savivaldybių priešgaisrinių tarnybų atliekamame savo darbuotojų fizinio parengtumo tikrinime ir kvalifikacijos tobulinimo organizavime (per privalomą valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovo delegavimą ir dalyvavimą šiose procedūrose, sudaromų komisijų veikloje, kaip buvo pirmiau detaliai aptarta) vertintinas kaip minėtųjų vietos savivaldos principų ir draudimų pažeidimas.

2.8. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas ne kartą savo nutarimuose yra konstatavęs, kad nei įstatymais, nei Vyriausybės, ministerijų (ministrų) ar kitų valstybės institucijų (jų vadovų) poįstatyminiais teisės aktais negalima paneigti konstitucinės nuostatos, kad savivaldybės pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai netgi ir tuo atveju, kuomet vykdo valstybės perduotas funkcijas, tačiau dėl tiriamo reguliavimo savivaldybės įstaigos veikla ir įstatymais savivaldybei pavestos funkcijos vykdymas tampa priklausomi nuo valstybės atstovo dalyvavimo, tuo įtvirtinamas savivaldybės įstaigos pavaldumas valstybės institucijai.

2.9. Konstitucinis Teismas 2005 m. liepos 8 d. nutarime pažymėjo, jog pagal Konstituciją negali būti tokio teisinio reguliavimo, kad, įstatymu nustačius tam tikras savivaldybių funkcijas, savivaldybių institucijos ir (arba) pareigūnai, per kuriuos šios funkcijos turi būti įgyvendinamos, neturėtų atitinkamos kompetencijos (įgaliojimų).

Priešingu atveju tektų konstatuoti, kad savivaldybėms įstatymu buvo perduotos tokios funkcijos, kokių jos nepajėgia atlikti. Pagal Fizinio parengtumo aprašą ir Kvalifikacijos aprašą savivaldybių priešgaisrinės tarnybos neturi teisės pačios savarankiškai, be valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos dalyvavimo, tikrinti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų testuojamų asmenų fizinio parengtumo ir kvalifikacijos, nors Priešgaisrinės saugos įstatymu joms tai pavesta. Remiantis pateiktu Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimu išeina, kad Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^5 straipsnio 9 dalimi ir 18^6 straipsnio 2 dalimi savivaldybių priešgaisrinėms tarnyboms buvo savarankiškai pavesta atlikti tokias funkcijas, kurių jos pačios savarankiškai atlikti negali. Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad pagal Konstituciją tokia situacija negalima.

II.

3. Atsakovas atsiliepime prašo pareiškėjų pareiškimą atmesti kaip nepagrįstą, ir pareiškimu skundžiamą norminį teisinį reglamentavimą pripažinti teisėtu.

4. Atsakovas nurodo šiuos argumentus:

4.1. Priešgaisrinės saugos įstatymo 16 straipsnis priešgaisrinės saugos funkcijai vykdyti nustato vieningas priešgaisrines gelbėjimo pajėgas, kurias sudaro valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba, savivaldybių priešgaisrinės tarnybos (toliau – SPT), žinybinės priešgaisrinės pajėgos ir savanoriškos ugniagesių organizacijos. Šioms pajėgoms yra priskiriami uždaviniai ir funkcijos. Priešgaisrinės saugos įstatymo 7 straipsnis Departamentą, be kita ko, įpareigoja pagal kompetenciją rengti ir priimti priešgaisrinę saugą reglamentuojančius teisės aktus (1 d. 3 p.); vidaus reikalų ministrui pavedus (įgaliojus) prižiūrėti, kaip atliekama valstybės perduota savivaldybėms priešgaisrinės saugos funkcija, kaip vykdomi savivaldybių priešgaisrinėms tarnyboms vidaus reikalų ministro ar jo įgalioto Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento direktoriaus nustatyti jų veiklos kokybiniai ir (ar) kiekybiniai rodikliai (1 d. 13 p.).

4.2. Priešgaisrinės saugos įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 13 punktas Departamentą įpareigoja vidaus reikalų ministrui pavedus (įgaliojus) prižiūrėti, kaip atliekama valstybės perduota savivaldybėms priešgaisrinės saugos funkcija, kaip vykdomi savivaldybių priešgaisrinėms tarnyboms vidaus reikalų ministro ar jo įgalioto Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento direktoriaus nustatyti jų veiklos kokybiniai ir(ar)kiekybiniai rodikliai. Toks pavedimas įtvirtintas vidaus reikalų ministro 2015 m. kovo 31 d. įsakymo Nr. 1V-246 2 punkte, kuriuo ministras pavedė Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos prižiūrėti, kaip atliekama valstybės perduota savivaldybėms priešgaisrinės saugos funkcija ir kaip vykdomi savivaldybių priešgaisrinėms tarnyboms nustatyti veiklos kokybiniai ir (ar) kiekybiniai rodikliai. Šio vidaus reikalų ministro įsakymo 1 punktu PAGD taip pat yra įgaliotas nustatyti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų veiklos kokybinius ir (ar) kiekybinius rodiklius.

4.3. Įstatymų leidėjas, atsižvelgiant į PSĮ 18^5 straipsnio 9 dalyje ir 18^6 straipsnio 2 dalyje apibrėžtą savivaldybių priešgaisrinių tarnybų kompetenciją bei jos nepažeidžiant, įpareigoja jas darbuotojų atitiktį fizinio parengtumo reikalavimams tikrinti bei kvalifikacijos tobulinimą organizuoti Departamento direktoriaus nustatyta tvarka ir Departamentas turi ne tik teisę, bet ir pareigą prižiūrėti, kaip atliekama valstybės perduota savivaldybėms priešgaisrinės saugos funkcija ir kaip savivaldybių priešgaisrinės tarny-

bos vykdo jų veiklos kokybinius ir (ar) kiekybinius rodiklius.

4.4. Tiriamais norminiais administraciniais aktais nėra pažeidžiamas draudimas varžyti ar riboti savivaldybių priešgaisrinių tarnybų įgaliojimus ir teises, jei tai nėra specialiai pavesta įstatymais, kadangi PSĮ suteikia teisę (ir pareigą) PAGD direktoriui nustatyti SPT tam tikros vykdomos veiklos, šiuo atveju fizinio parengtumo tikrinimo, kvalifikacijos tobulinimo organizavimo tvarką. Departamentas jokiais būdais ir jokia forma nebando apriboti savivaldai ar jos institucijoms suteiktų teisių ar perimti atliekamų funkcijų. PAGD, vadovaudamasis tiriamų norminių administracinių aktų nuostatomis, netikrina SPT darbuotojų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams ir neorganizuoja šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir tokiu būdu vykdo pagal kompetenciją departamentui PSĮ imperatyviai nustatytas priešgaisrinės saugos funkcijos atlikimo priežiūros ir teisėkūros funkcijas. VPGT atstovo nuolatinis dalyvavimas SPT darbuotojų tikrinime sudaro prielaidas užtikrinti tinkamą valstybės perduotos savivaldybėms priešgaisrinės saugos funkcijos vykdymą.

4.5. Sprendimas keisti tiriamus aktus buvo priimtas atidžiai išanalizavus besikeičiančią situaciją, aktualius klausimus, sunkumus, su kuriais susiduriama įvykio vietoje, pastaruoju metu išryškėjus problemoms, susijusioms su SPT darbuotojų fizine sveikata (ypač dirbant su kvėpavimo organų apsaugos aparatais), nepakankama kvalifikacija atliekant gaisrų gesinimo ir kitus gelbėjimo darbus, kas ypatingai apsunkina VPGT pareigūnų vadovavimą gebėjimo darbams įvykio vietoje ir didina nelaimingų atsitikimų bei nekvalifikuotai atliktų gelbėjimo darbų riziką, už kurią yra atsakingi VPGT pareigūnai. Be to, Departamentas dėl aprašų pakeitimo, į SPT atliekamus tikrinimus privalomai įtraukiant VPGT atstovus, konsultavosi su Vidaus reikalų ministerija, kaip institucija, suteikusia PAGD įgaliojimus prižiūrėti, kaip atliekama valstybės perduota savivaldybėms priešgaisrinės saugos funkcija ir kaip vykdomi SPT nustatyti jų veiklos kokybiniai ir (ar) kiekybiniai rodikliai, ir, tik gavus Vidaus reikalų ministerijos pritarimą, patvirtintas Kvalifikacijos aprašas ir Fizinio parengtumo aprašas.

4.6. Konstitucinis Teismas, pasisakydamas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalies normos, kad savivaldybės veikia laisvai ir savarankiškai, 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad Konstitucijoje skiriamos dvi viešosios valdžios sistemos: valstybės valdymas ir vietos savivalda (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas). Tai, kad Konstitucijoje vietos savivalda nėra tapatinama su valstybės valdymu, nereiškia, kad tarp valstybės valdymo ir vietos savivaldos nėra sąveikos; valstybės valdymas ir vietos savivalda, kaip dvi viešosios valdžios įgyvendinimo sistemos, yra susijusios, tačiau kiekviena jų įgyvendina joms būdingas funkcijas (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas). Savivaldybių ir valstybės interesai yra derinami. Savivaldybių ir valstybės interesų derinimo principas reiškiasi valstybei įvairiais būdais ir formomis remiant savivaldybes, valstybei įstatymo apibrėžtomis formomis prižiūrint savivaldybių veiklą, taip pat koordinuojant bendrus veiksmus, kai siekiama reikšmingų socialinių tikslų (Konstitucinio Teismo 1998 m. vasario 18 d., 2002 m. gruodžio 14 d. nutarimai). Konstitucijos 120 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad savivaldybės veikia laisvai ir savarankiškai, negalima atsieti nuo toje pačioje dalyje įtvirtintos nuostatos, kad savivaldybių veikimo laisvė ir savarankiškumas yra saistomi Konstitucijoje bei įstatymuose apibrėžtos jų kompetencijos (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d., 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimai). Tais atvejais, kai savivaldybės

vykdo valstybines funkcijas (valstybės perduotas savivaldybėms), t. y. funkcijas, pagal įstatymus perduotas savivaldybėms atsižvelgiant į gyventojų interesus, savivaldybių veiklą įgyvendinant šias funkcijas riboja valstybės institucijų ir (arba) pareigūnų sprendimai. Tokia nuostata įtvirtinta ir Vietos savivaldos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punkte.

4.7. Vieninga valstybės tarnybos sistema yra būtina valstybės valdymo ir vietos savivaldos, kaip dviejų viešosios valdžios sistemų, veiksmingos tarpusavio sąveikos, visos valstybinės bendruomenės – pilietinės Tautos viešojo intereso ir teritorinių bendruomenių – savivaldybių viešojo intereso nesupriešinimo, jų suderinimo prielaida. Pažymėtina ir tai, kad tik vieninga valstybės tarnybos sistema užtikrina jos vidinį mobilumą, sąveiką, bendrų tikslų siekimą, galimybę, esant reikalui, operatyviai sutelkti žmogiškuosius ir kitus išteklius, reikalingus tam tikroms valstybės funkcijoms vykdyti, kitiems valstybėje iškylantiems uždaviniams spręsti.

4.8. Pareiškime nurodoma, kad „Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas ne kartą savo nutarimuose yra konstatavęs (žr. 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimą bei jo 2004 m. vasario 11 d. išaiškinimą papildomu sprendimu), kad nei įstatymais, nei Vyriausybės, ministerijų (ministrų) ar kitų valstybės institucijų (jų vadovų) poįstatyminiais teisės aktais negalima paneigti konstitucinės nuostatos, kad savivaldybės pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai netgi ir tuo atveju, kuomet vykdo valstybės perduotas funkcijas“, tačiau tai nėra citata iš Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimo ar 2004 m. vasario 11 d. sprendimo. Priešingai, nei nurodoma pareiškime, Konstitucinis Teismas 2002 m. gruodžio 24 d. nutarime pasisakė, kad „Konstitucijoje įtvirtinti savivaldybių veiklos savarankiškumo pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją bei savivaldybių ir valstybės interesų derinimo principai suponuoja tai, kad savivaldybių savarankiškumo laipsnis vykdant įvairias įstatymuose nustatytas funkcijas gali būti skirtingas. Kadangi visos savivaldybių funkcijos yra vykdomos pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją, šiuo atžvilgiu jos visos yra priskirtos savivaldybėms vykdyti; nė viena jų nereiškia savivaldybių absoliutaus savarankiškumo atitinkamoje srityje. Vietos savivaldos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punkte (2000 m. spalio 12 d. redakcija) vartojama formuluotė „priskirtosios (ribotai savarankiškos)“. Toks vienos iš savivaldybių funkcijų rūšių pavadinimas suponuoja tai, kad savivaldybių veiklos laisvę vykdant šiai rūšiai priskirtas funkcijas saisto atitinkami valstybės institucijų ir / arba pareigūnų sprendimai. Šio saistymo laipsnis gali būti skirtingas. Įstatymų leidėjas, pagal Konstituciją turėdamas kompetenciją įstatymu nustatyti savivaldybių funkcijas ir jų rūšis, gali kai kurias savivaldybėms priskirtas funkcijas, kurias vykdydamos savivaldybės turi daugiau savarankiškumo, išskirti kaip atskirą kategoriją. Svarbu, kad tokiai funkcijų rūšiai nebūtų priskirtos tos funkcijos, kurios priklauso išimtinai savivaldybėms ir kurių vykdymo negalima saistyti kurių nors valstybės valdžios institucijų ar pareigūnų sprendimais“.

4.9. Konstitucinis Teismas 2004 m. vasario 11 d. sprendime taip pat nurodė, kad „jeigu įstatymuose nustatyta, kad tam tikrus santykius, susijusius su įstatymų reikalavimų – taigi ir įstatymų, kuriais nustatomos savivaldybių funkcijos, reikalavimų – įgyvendinimo tvarka (procedūromis), reguliuoja ministerija (ministras) ar kita valstybės institucija (jos vadovas), tai ši ministerija (ministras) ar kita valstybės institucija (jos vadovas) privalo išleisti atitinkamą teisės aktą: toks ministerijos (ministro) ar kitos valstybės institucijos (jos vadovo) nustatytas teisinis reguliavimas yra privalomas ir savivaldybių insti-

tucijoms. Tačiau šie Vyriausybės nutarimai, ministerijų (ministrų) ar kitų valstybės institucijų (jų vadovų) poįstatyminiai teisės aktai negali pakeisti arba iškreipti įstatymuose nustatyto teisinio reguliavimo, šiais poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatymuose <...> įstatymų, kuriais nustatomos savivaldybių funkcijos, reikalavimų įgyvendinimo tvarka (procedūros), kai tai numatyta įstatymuose, gali būti nustatoma ir Vyriausybės, ministerijų (ministrų) ar kitų valstybės institucijų (jų vadovų) poįstatyminiais teisės aktais". Atsižvelgiant į tai, pareiškimo teiginiai dėl aprašų neatitikimo Konstitucijos 120 straipsnio 2 daliai, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 punktui ir PSĮ nuostatoms, nėra pagrįsti, todėl atmestini.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

III.

5. Pareiškėjas šioje byloje ginčija Vidaus reikalų ministerijos 2016 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1-420 patvirtinto Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2021 m. rugpjūčio 20 d. įsakymo Nr. 1-489 redakcija) 17 punkto ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 1-359 patvirtinto Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo (Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2021 m. rugpjūčio 24 d. įsakymo Nr. 1-493 redakcija) 9 punkto teisėtumą tuo aspektu, kad tikrinant savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų kvalifikaciją ir fizinį parengtumą be teisėto pagrindo įtvirtintas valstybinės priešgaisrinės tarnybos atstovų dalyvavimas su sprendžiamojo balso teise.

6. Vadovaujantis Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^5 straipsniu „Priėmimas į savivaldybės priešgaisrinės tarnybos ir Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojo pareigas ir atleidimas iš jų":

„9. Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų fizinio parengtumo atitiktį fizinio parengtumo reikalavimams tikrina ir asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų pareigas, įvadinius mokymus ir egzaminų laikymą organizuoja savivaldybių priešgaisrinės tarnybos.

10. Asmenų, priimamų į Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo atitiktį fizinio parengtumo reikalavimams tikrina ir asmenų, priimamų į Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, įvadinius mokymus ir egzaminų

laikymą organizuoja Valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba“.

7. Vadovaujantis Priešgaisrinės saugos įstatymo 18[6] straipsniu „Savivaldybės priešgaisrinės tarnybos ir Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas“:

„2. Savivaldybės priešgaisrinės tarnybos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą organizuoja savivaldybės priešgaisrinė tarnyba, o Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų – Valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba“.

8. Vadovaujantis Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo 16 punktu, įstaigos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, siekdamas įvertinti, ar darbuotojas atitinka jo kvalifikacijai keliamus reikalavimus, organizuoja darbuotojų teorinių žinių ir praktinių įgūdžių atitikties įvertinimą.

9. Ginčijamame Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo 17 punkte nustatyta:

„SPT darbuotojų teorines žinias ir praktinius įgūdžius tikrina įstaigos vadovas kartu su pakviestu VPGT atstovu (toliau – tikrinantieji asmenys). VPGT atstovą deleguoja departamento teritorinis struktūrinis padalinys“.

10. Vadovaujantis to paties teisės akto 20 punktu, nustatančiu darbuotojams keliamų praktinių užduočių atlikimo tvarką, tikrinantieji asmenys darbuotojo atliktos užduoties rezultatus įrašo į praktinių įgūdžių vertinimo rezultatų suvestinę (2 priedas) (toliau – suvestinė). Suvestinę pasirašo tikrinantieji asmenys ir darbuotojas. Darbuotojui atsisakius pasirašyti suvestinę, tikrinantieji asmenys tai pažymi suvestinėje. Darbuotojas savo pastabas gali pateikti suvestinėje.

11. Aprašo 23 punkte nustatyta, kad teorinių žinių vertinimo rezultatai fiksuojami teorinių žinių vertinimo žurnale (3 priedas).

12. Aprašo 2 priedas yra toks:

Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo
2 priedas

_____
(padalinio pavadinimas)

PRAKTINIŲ ĮGŪDŽIŲ VERTINIMO REZULTATŲ SUVESTINĖ

_____
(data)

_____
(sudarymo data)

_____ ☐ *
(darbuotojo vardas ir pavardė) pakartotinis vertinimas
(žymėti **X**)

Eil. Nr.	Užduotis	Rezultatas	Įvertinimas

*Atlikus pakartotinį vertinimą, prie šios suvestinės turi būti pridėta pirminio vertinimo suvestinė.

Išvada: _____
Darbuotojo praktinių įgūdžių vertinimo rezultatas: neįskaityta/įskaityta

Tikrinantieji asmenys:

_____ _____ _____
(pareigos) (parašas) (vardas ir pavardė)

_____ _____ _____
(pareigos) (parašas) (vardas ir pavardė)

Darbuotojas: _____ _____ _____
(pareigos) (parašas) (vardas ir pavardė)

Pastabos: _____

13. Aprašo 3 priedas yra toks:

Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo
3 priedas

(Teorinių žinių vertinimo žurnalo forma)

TEORINIŲ ŽINIŲ VERTINIMO ŽURNALAS

Eil. Nr.	Data	Vardas ir pavardė	Tema (-os)	
			Rezultatas, proc.	Įvertinimas

14. Ginčijamo Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo 9 punkte nustatyta:

„Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų (toliau – SPT) testuojamų asmenų fizinį parengtumą tikrina SPT viršininkų sudarytos fizinio parengtumo vertinimo komisijos (toliau – komisija). Komisija sudaroma iš trijų asmenų. Komisijai vadovauja komisijos pirmininkas, jo nesant – komisijos pirmininko pavaduotojas. Į SPT komisijos sudėtį turi būti įtraukti valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos (toliau – VPGT) atstovai, kuriuos deleguoja Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – departamentas) teritoriniai struktūriniai padaliniai (...). Tikrinant SPT testuojamų asmenų fizinį parengtumą turi dalyvauti ne mažiau kaip du komisijos nariai, vienas iš jų turi būti VPGT atstovas“.

15. Šio aprašo 23 punkte nustatyta:

„Testuojamų asmenų fizinis parengtumas vertinamas pagal fizinių pratimų rezultatus, kurie turi būti ne žemesni, nei nurodyta Aprašo 1 lentelėje. Išvada, kad testuojamo

asmens fizinis parengtumas yra tinkamas, daroma tuomet, jei įvykdomi visi trys pratimai. Neįvykdžius nors vieno fizinio pratimo, daroma išvada, kad testuojamo asmens fizinis parengtumas yra netinkamas.

16. Aprašo 24 punkte nustatyta:

„Testuojamam asmeniui atlikus fizinį pratimą, komisijos narys jo rezultatą įtraukia į fizinių pratimų atlikimo rezultatų suvestinę (toliau – suvestinė) (priedas). Suvestinę pasirašo komisijos pirmininkas ir pats testuojamas asmuo, taip patvirtindami, kad sutinka su suvestinėje nurodytais duomenimis. Testuojamam asmeniui atsisakius pasirašyti suvestinę, komisijos pirmininkas tai pažymi suvestinėje (pastabų laukelyje)“.

17. Aprašo priedas yra toks:

Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų nustatymo ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo
priedas

(Fizinių pratimų atlikimo rezultatų suvestinės formos pavyzdys)

_____

(dokumento sudarytojo pavadinimas)

FIZINIŲ PRATIMŲ ATLIKIMO REZULTATŲ SUVESTINĖ

_____ Nr. _____

(sudarymo data)

_____

(sudarymo vieta)

Eil. Nr.	Data	Testuojamo asmens vardas ir pavardė	Amžiaus grupė	Išvada apie atitiktį/neatitiktį fizinio parengtumo reikalavimams	*Testuojamo asmens parašas

*Testuojamas asmuo savo parašu patvirtina, kad duomenys šioje suvestinėje užpildyti teisingai, ir sutinka su vertinimu.

Komisijos nariai:

_____ _____ _____

(pareigos) (parašas) (vardas ir pavardė)

_____ _____ _____

(pareigos) (parašas) (vardas ir pavardė)

18. Šio teismo sprendimo 8-17 punktuose nurodytas teisinis reglamentavimas suponuoja, kad SPT darbuotojų teorines žinias ir praktinius įgūdžius tikrina bei jų fizinį parengtumą vertina SPT įstaigos vadovas kartu su pakviestu VPGT atstovu (SPT darbuotojų teorines žinias ir praktinius įgūdžius tikrinimo atveju), ir SPT viršininkų sudaryta komisija, į kurios sudėtį turi būti įtraukti valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos (toliau – ir VPGT) atstovai (fizinio parengtumo vertinimo atveju).

19. Vertindama šioje byloje ginčijamo teisinio reglamentavimo teisėtumą išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad Priešgaisrinės saugos įstatymo nuostatos leidžia teigti, jog priešgaisrinės saugos užtikrinimo sistema yra vieninga, sudaranti darnią funkcinių, organizacinių ir teisinių priemonių sistemą, todėl savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos, kaip šios vieningos sistemos grandžių, turinčių funkcinius-organizacinius skirtumus, tačiau įgyvendinančių bendrus priešgaisrinės saugos užtikrinimo tikslus, vieningo požiūrio į darbuotojų kvalifikacijos ir fizinės parengties reikalavimų įgyvendinimą visos valstybės mastu užtikrinimas yra poreikis, tiesiogiai kylantis iš priešgaisrinės saugos užtikrinimo tikslų. Todėl, apskritai, Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovų dalyvavimas SPT darbuotojų kvalifikacijos tikrinimo ir fizinio parengtumo vertinimo procese yra tikslingas.

20. Tačiau tam tikrų veiksmų faktinis tikslingumas negali paneigti iš teisinio reglamentavimo kylančių šiai bylai aktualiems teisiniams santykiams taikomų taisyklių bei pateisinti plečiamą tokių taisyklių aiškinimą.

21. Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja teisės aktų hierarchiją, be kita ko, tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2010 m. kovo 9 d., 2015 m. spalio 29 d. nutarimai); poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas (Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 4 d., 2013 m. vasario 20 d., 2015 m. spalio 29 d. nutarimai); poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, tačiau toks teisės aktas negali pakeisti paties įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis; kitaip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių aktų atžvilgiu (Konstitucinio Teismo 1998 m. gegužės 6 d., 2002 m. rugpjūčio 21 d., 2011 m. rugsėjo 2 d., 2018 m. balandžio 27 d. nutarimai). Įstatymai nustato bendro pobūdžio taisykles, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka (Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d., 1996 m. gruodžio 19 d., 2004 m. kovo 5 d., 2014 m. gegužės 9 d. nutarimai).

22. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punkte nustatyta, kad teisėkūroje vadovaujamasi sistemiškumo principu, reiškiančiu, kad teisės normos turi derėti tarpusavyje, žemesnės teisinės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams, įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai turi būti rengiami ir priimami taip, kad įsigaliotų kartu su įstatymu ar atskiromis jo nuostatomis, kurias šie teisės aktai įgyvendina.

23. Vyriausiasis administracinis teismas yra suformulavęs teisės taikymo taisyklę, kuria remiantis tais atvejais, kada norminį administracinį aktą priėmęs viešojo administravimo subjektas nesilaiko iš Konstitucijos kylančių žemesnės galios teisės aktų atitikties aukštesnės galios teisės aktams imperatyvų ir reikalavimų, įtvirtintų Lietuvos

Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punkte, administracinis teismas, išnagrinėjęs bylą dėl pareiškimo (prašymo) ištirti norminio administracinio akto teisėtumą, yra įgaliotas priimti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 117 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatytą sprendimą skundžiamą norminį administracinį aktą (ar jo dalį) pripažinti prieštaraujančiu įstatymui ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės norminiam teisės aktui (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. gruodžio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eI-23-822/2021).

24. Šioje byloje išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja ginčijamo teisinio reglamentavimo neteisėtumą dėl juo pažeisto teisės aktų hierarchijos principo, t. y. prieštaravimo aukštesnės galios teisės akte – Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^5 straipsnio 9 dalyje ir 18^6 straipsnio 2 dalyje įtvirtintam teisiniam reglamentavimui. Nurodytose įstatymo nuostatose įtvirtintas teisinis reglamentavimas nesuponuoja, kad SPT darbuotojų kvalifikacijos tikrinimo ir fizinio parengtumo vertinimo procese Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovai turėtų teisę ir / ar pareigą dalyvauti su sprendžiamojo balso teise. Įstatyme yra įtvirtinta aiškaus SPD ir VPGT darbuotojų kvalifikacijos tikrinimo bei fizinės parengties vertinimo funkcijų atskyrimo taisyklė, kuria remiantis SPD darbuotojų kvalifikaciją tikrina ir fizinį parengtumą vertina savivaldybių priešgaisrinės tarnybos, o VPGT darbuotojų – Valstybinė priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba.

25. Todėl šiuo teismo sprendimu pripažįstama, kad:

1. Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo 17 punkto dalis, kuria nustatyta, jog SPT darbuotojų teorines žinias ir praktinius įgūdžius tikrina ir pakviestas VPGT atstovas (ne tik įstaigos vadovas), bei ta dalis, kuria nustatyta, kad VPGT atstovą deleguoja departamento teritorinis struktūrinis padalinys, prieštarauja Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^6 straipsnio 2 daliai.

2. Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo 9 punkto dalis, kuria nustatyta, jog į SPT komisijos, kuri tikrina savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų fizinį parengtumą, sudėtį turi būti įtraukti valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovai, kuriuos deleguoja Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos teritoriniai struktūriniai padaliniai, ir ta dalis, kuria nustatyta, kad tikrinant SPT testuojamų asmenų fizinį parengtumą turi dalyvauti ne mažiau kaip du komisijos nariai, vienas iš komisijos narių turi būti VPGT atstovas, prieštarauja Priešgaisrinės saugos įstatymo 18^5 straipsnio 9 daliai.

26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad, kai keliamas klausimas dėl norminio administracinio akto (ar jo dalies) atitikties keliems aukštesnės galios teisės aktams (jų dalims), norminio administracinio akto teisėtumo bylą nagrinėjantis administracinis teismas, konstatavęs norminio administracinio akto prieštaravimą vienai aukštesnės galios teisės akto nuostatai, nebeprivalo tirti norminio administracinio akto teisėtumo kitų aukštesnės galios teisės aktų nuostatų atžvilgiu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 25 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I^1-2/2006, 2011 m. kovo 21 d. sprendimą adminis-

tracinėje byloje Nr. I[575]-3/2011, 2018 m. liepos 20 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eI-8-662/2018, 2020 m. gruodžio 9 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eA-806-822/2020). Pareiškėjas, kreipdamasis į teismą, prašė ištirti ginčijamo teisinio reglamentavimo atitiktį Lietuvos Respublikos Konstitucijos 120 straipsnio 2 daliai ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 2 punktui. Nustačius, kad tiriamas teisinis reguliavimas prieštarauja Priešgaisrinės saugos įstatymo nuostatoms, išplėstinė teisėjų kolegija nepasisako dėl kitų teisinio reglamentavimo vertinimo pagrindų, kaip neturinčių reikšmės galutinei procesinei bylos baigčiai.

27. Pareiškėjas taip pat prašo priteisti jam iš atsakovo patirtas bylinėjimosi išlaidas. Tačiau išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, jog Administracinių bylų teisenos įstatymo 117 straipsnyje nustatyta, kad teismas, išnagrinėjęs bylą dėl pareiškimo ištirti norminio administracinio akto teisėtumą, gali arba skundžiamą norminį administracinį aktą (ar jo dalį) pripažinti teisėtu, arba skundžiamą norminį administracinį aktą (ar jo dalį) pripažinti prieštaraujančiu įstatymui ar Vyriausybės norminiam aktui. Taigi bylų, kuriose prašoma ištirti norminio administracinio akto teisėtumą, tikslas yra ne pareiškėjo individualaus reikalavimo, susijusio su jo teisių pažeidimu, išsprendimas, bet norminio administracinio akto teisėtumo įvertinimas (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2001 m. gegužės 31 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[7]-278/2001, 2020 m. gruodžio 30 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-4-1062/2020). Individualus ginčas dėl pareiškėjo pažeistos ar ginčijamos teisės arba įstatymų saugomo intereso tokiose bylose nėra sprendžiamas, todėl teismo priimtas sprendimas negali būti laikomas konkrečios proceso šalies naudai priimtu sprendimu Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 1 dalies normos prasme, t. y. tokioje byloje nėra nei „laimėjusios“, nei „pralaimėjusios“ šalies. Analogiškos išvados padarytos ankstesnėse Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo bylose (žr. 2012 m. lapkričio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS[438]-523/2012, 2016 m. spalio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-653-822/2016, 2020 m. spalio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-3172-552/2020 ir kt.). Vadovaudamasi tuo, kas išdėstyta, išplėstinė teisėjų kolegija vertina, jog šioje byloje pareiškėjo patirtos išlaidos pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 1 dalį negali būti priteistos, todėl prašymas dėl išlaidų atlyginimo atmestinas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 117 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 118 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pripažinti, kad:

1) Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos 2016 m. gruodžio 13 d. įsakymu Nr. 1-420 patvirtinto Savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos reikalavimų darbuotojų kvalifikacijai, šių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo ir periodiškumo tvarkos aprašo 17 punkto dalis, kuria nustatyta, jog savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų teorines žinias ir praktinius įgūdžius tikrina ir pakviestas valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovas (ne tik savivaldybės priešgaisrinės tarnybos įstaigos vadovas), bei ta da-

lis, kuria nustatyta, kad valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovą deleguoja departamento teritorinis struktūrinis padalinys, prieštarauja Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymo 18[6] straipsnio 2 daliai;

2) Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2016 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 1-359 patvirtinto Asmenų, priimamų į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų pareigas, ir savivaldybių priešgaisrinių tarnybų ir valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos darbuotojų fizinio parengtumo reikalavimų ir šių asmenų atitikties fizinio parengtumo reikalavimams tikrinimo tvarkos aprašo 9 punkto dalis, kuria nustatyta, jog į savivaldybių priešgaisrinių tarnybų komisijos, kuri tikrina savivaldybių priešgaisrinių tarnybų darbuotojų fizinį parengtumą, sudėtį turi būti įtraukti valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovai, kuriuos deleguoja Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos teritoriniai struktūriniai padaliniai, ir ta dalis, kuria nustatyta, kad tikrinant savivaldybių priešgaisrinių tarnybų testuojamų asmenų fizinį parengtumą turi dalyvauti ne mažiau kaip du komisijos nariai, vienas iš kurių turi būti valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos atstovas, prieštarauja Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymo 18[5] straipsnio 9 daliai.

Netenkinti pareiškėjo prašymo priteisti jam iš atsakovo patirtas bylinėjimosi išlaidas.

Sprendimas neskundžiamas.

1.2. Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ 1.1 ir 1.2 papunkčių teisėtumo

Pareiškėjai Lietuvos Respublikos Seimo nariai prašė ištirti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ 1.1 ir 1.2 papunkčių ta apimtimi, kuria nebenumatoma, jog kaukių leidžiama nedėvėti vaikams, ugdomiems pagal pradinio ugdymo programą, jiems esant ugdymo įstaigoje, atitiktį aukštesnės galios teisės aktams (8 punktas).

Nagrinėtu atveju į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą inicijuodami norminio administracinio akto nuostatų teisėtumo patikros procesą kreipėsi Lietuvos Respublikos Seimo nariai, paduodami abstraktų pareiškimą pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 112 straipsnio 1 dalį. Abstrakčiu pareiškimu ginčyti operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 1.1 bei 1.2 papunkčiai ir jame nustatytas teisinis reguliavimas panaikintas ir nebegalioja, t. y. pareiškėjų ginčytas teisinis reguliavimas buvo

pašalintas iš teisės sistemos. Procesine prasme tai reiškia, kad tyrimo dalykas norminėje administracinėje byloje yra išnykęs, ir ginčijamo teisės akto dalies panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėtą norminio administracinio akto tyrimą Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nutraukti (18 punktas).

Byloje išnykus norminės administracinės bylos dalykui ir neįžvelgus prielaidų nagrinėti norminę administracinę bylą iš esmės, nes tyrimo atlikimas neturėtų jokio poveikio jau pasibaigusiems visuomeniniams santykiams ir realios įtakos apsaugant Konstitucijos ginamas vertybes inter alia viešąjį interesą apsaugoti vaikų teises bei interesus ir užtikrinti teisės aktų hierarchiją, nutarta, kad egzistuoja pagrindas norminę administracinę bylą nutraukti (20, 22 punktai).

Administracinė byla Nr. I-3-602/2022
Teisminio proceso Nr. 3-66-3-00086-2021-7
Procesinio sprendimo kategorijos: 4.1; 53.1; 58.1

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 2 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Arūno Dirvono, Ramūno Gadliausko, Veslavos Ruskan (pranešėja), Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės (kolegijos pirmininkė) ir Mildos Vainienės,

teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal pareiškėjų Lietuvos Respublikos Seimo narių Aido Gedvilo, Ligitos Girskienės, Valiaus Ąžuolo, Dainiaus Kepenio, Beatos Petkevič, Mindaugo Puidoko, Juozo Varžgalio, Vigilijaus Juknos, Kęstučio Mažeikos, Laimos Nagienės, Lino Kukuraičio ir Zenono Streikaus pareiškimą dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ 1.1 ir 1.2 papunkčių dalies teisėtumo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjai Lietuvos Respublikos Seimo nariai Aidas Gedvilas, Ligita Girskienė, Valius Ąžuolas, Dainius Kepenis, Beata Petkevič, Mindaugas Puidokas, Juozas Varžgalys, Vigilijus Jukna, Kęstutis Mažeika, Laima Nagienė, Linas Kukuraitis ir Zenonas Streikus su pareiškimu kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą, prašydami ištirti, ar Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro valstybės lygio ekstremaliosios si-

tuacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ 1.1 ir 1.2 papunkčių nuostatos ta apimtimi, kuria nebenumatoma, jog kaukių leidžiama nedėvėti vaikams, ugdomiems pagal pradinio ugdymo programą, jiems esant ugdymo įstaigoje, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnio 1 daliai, 22 straipsnio 1 daliai bei konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam teisės aktų hierarchiją, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 4 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės bei 3 straipsnio 8 punkte įtvirtintam nepiktnaudžiavimo valdžia principams, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 1 punkte įtvirtintam geriausių vaiko interesų prioriteto ir 4 straipsnio 7 punkte įtvirtintam vaiko sveiko vystymosi užtikrinimo principams.

2. Pareiškėjai savo pareiškimą grindžia iš esmės tuo, kad Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo (toliau – ir operacijų vadovas) 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimas Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ (toliau – ir 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimas Nr. V-2621) yra priimtas be jokios esamos situacijos analizės ir mokslinio pagrindimo, neturint įstatyminių įgaliojimų. Privalomas kaukių dėvėjimas kelia grėsmę vaikų psichiniam ir emociniam vystymuisi. Nėra absoliučių įrodymų, jog veido kaukių dėvėjimas ne ligoninėse ar tyrimų įstaigose turi pozityvų poveikį stabdant viruso plitimą. Dėvėdami kaukes, vaikai nuolat liečia veidą rankomis, todėl tokiu būdu platina kitus patogeninius virusus ir bakterijas. Saugus kaukių nešiojimo laikas yra ribojamas maksimaliai 2–4 val., o ilgalaikis kaukės dėvėjimas vaikams nėra tirtas, todėl gali sukelti nepageidaujamus poveikius vaikų sveikatai. Sveiki vaikai perserga COVID-19 be komplikacijų ir taip prisideda prie visų imuniteto stiprinimo. Pagal Civilinės saugos įstatymą gyventojams ir kitiems subjektams ūkinės laisvės, viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimus gali nustatyti tik Vyriausybė ir tik tiek, kiek tai būtina ekstremaliajai situacijai likviduoti ir jos padariniams šalinti. Minėtas įstatymas operacijų vadovui nesuteikia jokių įgaliojimų savo nuožiūra priimti sprendimus, nenumatytus šiame įstatyme. Bet kokie veiklos apribojimai gyventojams, įstaigoms, ūkio subjektams, net ir paskelbus ekstremaliąją situaciją, yra teisėti tiek, kiek jie tiesiogiai išplaukia iš Civilinės saugos įstatymo. Operacijų vadovas turi įgaliojimus priimti ne bet kokius, o įstatyme numatytus sprendimus (Civilinės saugos įstatymo 28 str. 4 d.). Šie įgaliojimai neapima sprendimų, įpareigojančių vaikus (mokinius) dėvėti konkrečius veido uždangalus. Nei Civilinės saugos įstatyme, nei Lietuvos Respublikos žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatyme nėra nuostatų, numatančių fiziniams asmenims privalomus asmeninės apsaugos priemonių naudojimo reikalavimus, o tuo labiau – jų parinkimo operacijų vadovo nuožiūra. Bendro pobūdžio įstatymo nuostatos negali būti teisėtas pagrindas bet kokiems Vyriausybės ar operacijų vadovo veiksmams. Pareiškėjai nurodo konstitucinį teisinės valstybės principą, cituoja oficialiąją konstitucinę doktriną; teigia, jog vadovaujantis Konstitucija ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, net menkiausias kišimasis į asmens fizinę neliečiamybę prieš jo va-

lią turi būti laikomas privataus gyvenimo gerbimo ribojimu, todėl gali būti grindžiamas tik įstatymuose nustatytais pagrindais ir tvarka. Ginčijamas teisinis reguliavimas prilygsta privataus gyvenimo, apimančio fizinę ir psichologinę asmens neliečiamybę, gerbimo, laiduojamo Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje, ribojimui ir yra priimtas neturint jokių įstatyminių įgaliojimų. Pasak pareiškėjų, priemonės, kuriomis ribojamos žmogaus teisės, turi būti proporcingos siekiamam tikslui. Tai reiškia, kad šios priemonės turi būti teisėtos, numatytos įstatyme, taikomos tik atlikus išsamią analizę ir padarius išvadą, kad kitomis, švelnesnėmis priemonėmis tikslas nebūtų pasiektas. Tikimybė, kad užsikrėtę koronaviruso infekcija, vaikai ir paaugliai sunkiai susirgs ar net mirs, yra minimali. Kitose valstybėse tokios priemonės nebuvo taikomos, o jų rodikliai geresni nei Lietuvoje. Operacijų vadovas veikė kaip viešojo administravimo subjektas, todėl vadovaujantis įstatymo viršenybės, nepiktnaudžiavimo valdžia principais, viešojo administravimo funkcijos jam galėjo būti perduotos tik pagal įstatymą. Šiuo atveju nėra duomenų, kad operacijų vadovui funkcijos buvo deleguotos įstatymu, vadinasi, jis veikė *ultra vires* (viršijant įgaliojimus).

3. Rengiant nagrinėti norminę administracinę bylą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo posėdyje, gauti atsakovų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos ir operacijų vadovo atsiliepimai, kuriuose prašoma pareiškimą atmesti kaip nepagrįstą, o pareiškimu ginčijamą teisinį reguliavimą pripažinti teisėtu. Atsiliepimuose iš esmės teigiama, kad operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimas Nr. V-2621 buvo priimtas, atsižvelgiant į koronaviruso infekcijos sparčiai plintančią Delta atmainą, registruojamus šios ligos protrūkius ugdymo įstaigose, į tai, kad Delta atmaina vaikų amžiaus grupėse plinta aktyviau nei ankstesnės atmainos, o susirgus vaikams, protrūkiai gali neišvengiamai išplisti ne tik ugdymo įstaigose, bet ir kitose vietose, kuriose gali lankytis vaikai. Ugdymo įstaigose taikomos koronaviruso infekcijos prevencijos priemonės buvo nustatytos, atsižvelgiant į kompetentingų tarptautinių organizacijų rekomendacijas. Atsakovai pateikia įvairių mokslinių tyrimų ir modeliavimo rezultatus, pagal kuriuos privalomas kaukių dėvėjimas kartu su kitomis nefarmacinėmis priemonėmis padeda kontroliuoti ir ženkliai stabdyti šios infekcijos plitimą. Pasak atsakovų, ginčijamas sprendimas apskritai nereglamentuoja asmens privataus ir šeiminio gyvenimo klausimų, o nustato švietimo įstaigose vykdomo viešųjų paslaugų organizavimo sąlygas. Atsakovai pateikia statistinius duomenis apie koronaviruso infekcijos sergamumą Lietuvoje 2021 m. rugpjūčio-lapkričio mėnesiais. Remiasi Žmonių užkrečiamųjų ligų profilaktikos ir kontrolės įstatymo 37 straipsnio 2 dalies 1 punktu, Civilinės saugos įstatymo 27 straipsnio 2 punktu, 28 straipsnio 4 dalimi. Lietuvos Respublikos Vyriausybei įstatymų leidėjas yra suteikęs išimtines teises civilinės saugos valdymo srityje, siekiant užtikrinti ekstremaliosios situacijos likvidavimą. Vadovaujantis Valstybiniu ekstremaliųjų situacijų valdymo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1503 „Dėl Valstybinio ekstremaliųjų situacijų valdymo plano patvirtinimo“, 20 punktu, valstybės ekstremaliosios situacijos operacijų vadovas atsako už valstybės lygio ekstremaliosios situacijos likvidavimą ir jos padarinių šalinimo organizavimą. Pasak atsakovų, pareiškime nėra pateikta teisinių argumentų, pagrindžiančių, kodėl ginčijamas teisinis reguliavimas neatitinka geriausių vaiko interesų prioriteto ir vaiko sveiko vystymosi užtikrinimo principų. Civilinės saugos įstatymo nuostatomis (30^1 str. 3 d.) užtikrinama, kad valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu taikomi apribojimai nebūtų taikomi ne-

ribotą laiką ir būtų periodiškai peržiūrimi bei tęsiami tik esant pagrįstoms aplinkybėms. Įgaliotos valdžios institucijos nuolat stebi epidemiologinę situaciją ir koreguoja ją atitinkančias priemones.

4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 23 d. nutartimi administracinės bylos nagrinėjimas buvo sustabdytas iki Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas išnagrinės prašymą ištirti, ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ (nauja redakcija nuo 2021 07 01, (TAR, 2021, Nr. 2021-14469) 3.2.1.1 papunktis tiek, kiek juo pavesta valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovui nustatyti šias valstybės lygio ekstremaliosios situacijos likvidavimo ir pasekmių šalinimo priemones – viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo apribojimo priemones – švietimo veiklos organizavimo srityje – visuomenės sveikatos saugos, higienos reikalavimus (bendrojo ugdymo mokyklų, vykdančių pradinio ugdymo programą vadovų įpareigojimą organizuoti švietimo įstaigų darbą laikantis reikalavimo – kad mokiniai, ugdomi pagal pradinio ugdymo programas, švietimo įstaigoje uždarose patalpose dėvėtų medicininės veido kaukes arba respiratorius, kurie priglunda prie veido ir visiškai dengia nosį ir burną), neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Konstitucijos 22 straipsnio 1, 4 dalims ir Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymo (nauja redakcija nuo 2010 01 01 (Žin., 2009, Nr. 159-7207) 8 straipsniui (2020 04 28 įstatymo Nr. XIII-2864 straipsnio redakcija (nuo 2020 05 01), TAR, 2020, Nr. 2020-09205). Konstitucinis Teismas 2022 m. balandžio 28 d. sprendimu Nr. KT51-S47/2022 minėtą prašymą grąžino pareiškėjui Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui. Atsižvelgus į tai, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. gegužės 4 d. nutartimi administracinės bylos nagrinėjimas atnaujintas.

5. Proceso šalys pateikė rašytinius paaiškinimus dėl Konstitucinio Teismo 2022 m. balandžio 28 d. sprendimo Nr. KT51-S47/2022 ir norminės administracinės bylos procesinės eigos bei baigties.

6. Pareiškėjai Lietuvos Respublikos Seimo nariai Aidas Gedvilas, Ligita Girskienė, Valius Ąžuolas, Dainius Kepenis, Beata Petkevič, Mindaugas Puidokas, Juozas Varžgalys, Vigilijus Jukna, Kęstutis Mažeika, Laima Nagienė, Linas Kukuraitis ir Zenonas Streikus paaiškina, kad:

6.1. Iš Konstitucinio Teismo 2022 m. balandžio 28 d. sprendime Nr. KT51-S47/2022 išdėstytų motyvų matyti, jog Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 3.2.1.1 papunktyje įtvirtintas teisinis reguliavimas negali būti traktuojamas kaip savaime suponuojantis tai, kad operacijų vadovui pavesta nustatyti asmens teises ir laisves (teisę į privatų gyvenimą) ribojančius reikalavimus. Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 3.2.1.1 papunktyje nėra detalizuota, kokių konkrečių priemonių organizuojant pradinį mokymą, privalo būti imtasi. Taigi atsakovų argumentai, jog operacijų vadovui būtent šis punktas suteikė įgaliojimus, teisiškai nepagrįsti. Šios bendro pobūdžio Vyriausybės nutarimo nuostatos nesuteikia neribotų įgaliojimų ir negali būti teisėtas pagrindas, kuriuo remiantis galima būtų legitimizuoti bet kokius operacijų vadovo veiksmus.

6.2. Nagrinėjamos norminės administracinės bylos neišsprendus iš esmės, galėtų būti sudarytos prielaidos pažeisti Konstitucijoje įtvirtintas, jos ginamas ir saugomas vertybes *inter alia (be kita ko)* Konstitucijos ginamą viešąjį interesą. Nagrinėjamojoje byloje

ginčijamas aktas (jo dalis) yra operacijų vadovo sprendimo konkretus punktas dėl įpareigojimo dėvėti kaukes vaikams. Konstitucijoje įtvirtinta valstybės pareiga ginti vaikų interesus. Vaikų interesai – Konstitucijos ginamas viešasis interesas. Tai reiškia, kad pagal Konstituciją operacijų vadovui nėra leidžiama savavališkai kištis į konstitucines teises ir laisves ir savo nuožiūra rinktis įsiterpimo į teises bei laisves mastą ir priemones. Konstitucinis vaiko interesų pirmumo imperatyvas suponuoja valstybės pareigą užtikrinti, kad tiek priimant įstatymus ir kitus teisės aktus, tiek juos taikant ir sprendžiant kitus su vaikais susijusius klausimus, būtų atsižvelgiama pirmiausia į vaikų interesus ir nebūtų sudaroma prielaidų juos pažeisti. Įstatyme nesuformulavus aiškių pagrindinių žmogaus teisių ir laisvių leistino ribojimo turinio, apsaugos ir gynimo teisinių garantijų leistino apribojimo ekstremalios situacijos atveju, operacijų vadovas negali reguliuoti santykių, kurie yra įstatymo reguliavimo dalykas. Taigi teisėtumo užtikrinimas *inter alia* viešojo administravimo subjektui priimant norminius teisės aktus yra viešojo intereso apsaugos forma. Sprendžiant su vaikų interesais susijusius klausimus, turi būti taikomos efektyvios vaiko teisių ir interesų užtikrinimo priemonės, todėl norminė administracinė byla Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme turi būti nagrinėjama iš esmės.

7. Atsakovas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija paaiškina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas į Konstitucinį Teismą kreipėsi nagrinėdamas norminę administracinę bylą pagal abstraktų Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės pareiškimą. Atsakovais byloje nurodyti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovas ir Sveikatos apsaugos ministerija. 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojusiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 378 buvo pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimas Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ (su visais pakeitimais ir papildymais). 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojusiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 379 buvo pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. gruodžio 16 d. nutarimas „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo paskyrimo“, kuriuo valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovu buvo paskirtas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras. 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojusiu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2022 m. balandžio 29 d. sprendimu Nr. V-847 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo sprendimų pripažinimo netekusiais galios“, buvo pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės ginčijamas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimas Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų“. Taigi tyrimo dalykas šioje norminėje administracinėje byloje yra išnykęs, ir nebegaliojančios teisės nuostatos pripažinimas prieštaraujančia ar neprieštaraujančia aukštesnės galios teisės aktams netenka prasmės. Egzistuoja visos faktinės aplinkybės ir teisiniai pagrindai pakartotinai į Konstitucinį Teismą nesikreipti ir norminę administracinę bylą nutraukti.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

II.

8. Pareiškėjai Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė prašo ištirti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ 1.1 ir 1.2 papunkčių ta apimtimi, kuria nebenumatoma, jog kaukių leidžiama nedėvėti vaikams, ugdomiems pagal pradinio ugdymo programą, jiems esant ugdymo įstaigoje, atitiktį Konstitucijos 21 straipsnio 1 daliai, 22 straipsnio 1 daliai bei konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam teisės aktų hierarchiją, Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 4 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės bei 3 straipsnio 8 punkte įtvirtintam nepiktnaudžiavimo valdžia principams, Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 1 punkte įtvirtintam geriausių vaiko interesų prioriteto ir 4 straipsnio 7 punkte įtvirtintam vaiko sveiko vystymosi užtikrinimo principams.

9. Ginčijamais operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 1.1 ir 1.2 papunkčiais buvo pakeisti operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų“ atitinkamai 1.1 ir 3 punktai.

10. Ginčijamu operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 1.1 papunkčiu operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 1.1. papunktis išdėstytas taip: „1.1. Kad mokiniai, ugdomi pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, ir kiti vyresni nei 6 metų asmenys švietimo įstaigoje uždarose patalpose dėvėtų medicinines veido kaukes arba respiratorius, kurie priglunda prie veido ir visiškai dengia nosį ir burną (toliau – kaukės). Kaukių leidžiama nedėvėti asmenims sportuojant, veiklų, kurių negalima atlikti būnant su kauke, vykdymo metu, taip pat neįgalumą turintiems asmenims, kurie dėl savo sveikatos būklės kaukių dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei (šiems asmenims rekomenduojama nešioti veido skydelį). Jei darbuotojas negali dėvėti kaukės dėl vykdomos veiklos pobūdžio (pvz. darbas su klausos negalią turinčiais asmenimis), gali būti naudojamos kitos riziką mažinančios priemonės (pvz., veido skydeliai)“.

11. Ginčijamu operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 1.2 papunkčiu operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 3 punktas išdėstytas taip: „3. Įpareigoti mokinius, ugdomus pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, ir kitus vyresnius nei 6 metų asmenis švietimo įstaigoje uždarose patalpose dėvėti kaukes. Kaukių leidžiama nedėvėti asmenims sportuojant, veiklų, kurių negalima atlikti būnant su kauke, vykdymo metu, taip pat neįgalumą turintiems asmenims, kurie dėl savo sveikatos būklės kaukių dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei (šiems asmenims rekomenduojama nešioti veido skydelį)“.

12. Pradėjus norminę administracinę bylą nagrinėti Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimas Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų“ buvo ne kartą keičiamas, įskaitant ir tas norminio teisės akto nuostatas, kurios ginčijamos šioje byloje.

13. Operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendime Nr. V-1552 (su operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 pakeitimais) įtvirtintas ir nagrinėjamoje byloje Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės ginčijamas teisinis reguliavimas buvo pakeistas *inter alia* operacijų vadovo 2022 m. balandžio 8 d. sprendimu Nr. V-739 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų“ pakeitimo“, kuriuo operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimas Nr. V-1552 išdėstytas nauja redakcija. Operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendime Nr. V-1552 (operacijų vadovo 2022 m. balandžio 8 d. sprendimo Nr. V-739 redakcija) nustatyta, kad rekomenduojama vyresniems nei 6 metų asmenims švietimo įstaigoje uždarose patalpose dėvėti kaukes (3 punktas). Taigi konstatuotina, kad įsigaliojus operacijų vadovo 2022 m. balandžio 8 d. sprendimui Nr. V-739, ginčijamose nuostatose įtvirtintas reikalavimas mokiniams valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu visoje šalyje švietimo įstaigoje uždarose patalpose dėvėti medicinines veido kaukes arba respiratorius yra panaikintas, nurodant, kad kaukių dėvėjimas mokiniams yra rekomendacija.

14. Operacijų vadovas 2022 m. balandžio 29 d. priėmė sprendimą Nr. V-847 „Dėl kai kurių Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo sprendimų pripažinimo netekusiais galios“, kurio 1.55 papunkčiu pripažino netekusiu galios operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimą Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų“ su visais pakeitimais ir papildymais. Šio operacijų vadovo 2022 m. balandžio 29 d sprendimo 2 punkte nustatyta, kad jis įsigalioja nuo 2022 m. gegužės 1 d. Taigi tiek operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimas Nr. V-1552, tiek jį keitę operacijų vadovo sprendimai, įskaitant operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimą Nr. V-2621, kurio nuostatas šioje byloje ginčija pareiškėjai, šiuo metu yra netekę galios. Vadinasi, atsižvelgus į operacijų vadovo 2022 m. balandžio 8 d. sprendimą Nr. V-739 ir 2022 m. balandžio 29 d. sprendimą Nr. V-847, byloje ginčijamas teisinis reguliavimas šiuo metu panaikintas ir nebegalioja, t. y. yra pašalintas iš teisės sistemos.

15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, kad kai dėl norminio administracinio akto teisėtumo patikros į administracinį teismą kreipiamasi su abstrakčiu pareiškimu (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 112 str.), administraciniams teismams priskiriama tirti tik galiojančių norminių administracinių aktų ar jų dalių atitiktį aukštesnės galios teisės aktams. Todėl ginčijamo norminio administracinio akto ar jo dalies panaikinimas iki sprendimo byloje priėmimo reiškia, jog tais atvejais, kai į administracinį teismą dėl norminio administracinio akto teisėtumo ištyrimo kreipiasi ne teismai, o Administracinių bylų teisenos įstatymo 112 straipsnyje nurodyti subjektai, norminio administracinio akto teisėtumo byla praranda savo objektą. Taigi, kai teisme nagrinėjama norminė administracinė byla pagal abstraktų pareiškimą ištirti norminio administracinio akto ar jo dalies teisėtumą,

prašomo ištirti (ginčijamo) norminio administracinio akto ar jo dalies panaikinimas iki sprendimo byloje priėmimo tokiais atvejais yra pagrindas nutraukti bylą kaip nepriskirtiną administracinių teismų kompetencijai (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gegužės 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I[444]-1/2006, 2013 m. birželio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I[444]-3/2013, 2015 m. sausio 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I[438]-1/2014, 2017 m. vasario 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I-2-261/2017).

16. Pažymėtina, kad jeigu dėl pasikeitusio teisinio reguliavimo ginčijamos norminio administracinio teisės akto nuostatos nebegalioja, pripažinimas, kad nebegaliojantis norminis administracinis aktas ar jo dalis prieštaravo aukštesnės galios teisės aktams, nebetenka prasmės, nes neturėtų poveikio visuomeniniams santykiams. Toks poveikis būtų tik tada, jei teisme būtų nagrinėjama individuali byla, susijusi su pažeistų subjektinių teisių gynimu, ir norminio administracinio akto teisėtumo bylą inicijuotų individualią bylą nagrinėjantis teismas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. birželio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I[756]-19/2012, 2012 m. liepos 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[525]-1767/2012).

17. Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas, pasisakydamas dėl galimybės vertinti atitiktį Konstitucijai tų teisės aktų, kurie nebegali būti taikomi, nes buvo skirti reguliuoti santykiams, kurie yra pasibaigę, taigi nebeegzistuoja, yra pabrėžęs, kad bet kokia teisėkūros subjektų intervencija į tokį teisinį reguliavimą nebegalima, tokia intervencija būtų beprasmė, iracionali, nes reikštų, kad atitinkami teisėkūros subjektai imasi reguliuoti – vadinasi, bando pakeisti – praeitį (Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d., 2019 m. vasario 15 d. nutarimai). Tokia pat beprasmė būtų ir Konstitucinio Teismo intervencija į teisinį reguliavimą, kuris nebegalioja, nebegali būti taikomas ir kurio pagrindu atsiradę teisiniai santykiai yra pasibaigę (Konstitucinio Teismo 2019 m. vasario 15 d. nutarimas).

18. Nagrinėjamu atveju į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą inicijuodami norminio administracinio akto nuostatų teisėtumo patikros procesą kreipėsi Lietuvos Respublikos Seimo nariai, paduodami abstraktų pareiškimą pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 112 straipsnio 1 dalį. Minėta, kad abstrakčiu pareiškimu ginčijami operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 1.1 bei 1.2 papunkčiai ir jame nustatytas teisinis reguliavimas šiuo metu yra panaikintas ir nebegalioja, t. y. pareiškėjų ginčijamas teisinis reguliavimas yra pašalintas iš teisės sistemos. Procesine prasme tai reiškia, kad tyrimo dalykas šioje norminėje administracinėje byloje yra išnykęs, ir ginčijamo teisės akto dalies panaikinimas yra pagrindas priimti sprendimą pradėtą norminio administracinio akto tyrimą Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme nutraukti.

19. Nebegaliojančių nuostatų (operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 1.1 bei 1.2 papunkčių) pripažinimas prieštaraujančiomis ar neprieštaraujančiomis aukštesnės galios teisės aktams šiuo nagrinėjamu atveju netenka prasmės, kadangi byla, kaip minėta, pradėta pagal abstraktų Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės pareiškimą, kurio išnagrinėjimas iš esmės neturės poveikio visuomeniniams santykiams. Byloje ginčijamas buvęs reikalavimas mokiniams valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu visoje šalyje švietimo įstaigoje uždarose patalpose dėvėti medicininės veido kaukes arba respiratorius. Šis reikalavimas panaikintas ir nebėra taikomas nuo 2022 m.

balandžio 9 d. (operacijų vadovo 2022 m. balandžio 8 d. sprendimas Nr. V-739), o aktas, teisiškai reguliavęs aptariamus santykius ir operacijų vadovo sprendimų lygmeniu nustatęs priemones švietimo įstaigose valdant naujojo koronaviruso (COVID-19) plitimą, apskritai panaikintas nuo 2022 m. gegužės 1 d. (operacijų vadovo 2022 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. V-847).

20. 2022 m. gegužės 1 d. įsigaliojusiu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2022 m. balandžio 20 d. nutarimu Nr. 378 buvo pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimas Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ (su visais pakeitimais ir papildymais). Taigi šiuo metu valstybės lygio ekstremalioji situacija visoje šalyje dėl naujojo koronaviruso (COVID-19) plitimo grėsmės yra atšaukta. Vertindama tai, kas išdėstyta pirmiau, išplėstinė teisėjų kolegija neįžvelgia prielaidų nagrinėti norminę administracinę bylą iš esmės, kadangi tyrimo atlikimas neturėtų jokio poveikio jau pasibaigusiems visuomeniniams santykiams ir neturėtų realios įtakos apsaugant Konstitucijos ginamas vertybes *inter alia* viešąjį interesą apsaugoti vaikų teises bei interesus ir užtikrinti teisės aktų hierarchiją.

21. Išplėstinė teisėjų kolegija šioje byloje pažymi ir tai, kad Konstitucinis Teismas 2022 m. vasario 9 d. sprendimu nutraukė pradėtą teiseną konstitucinės justicijos byloje pagal pareiškėjos Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą ištirti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremalios situacijos paskelbimo“ nuostatų atitiktį Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymui. Nutraukdamas teiseną, Konstitucinis Teismas nurodė, kad net jeigu šioje konstitucinės justicijos byloje būtų nustatyta, kad ginčijamos Vyriausybės 2020 m. vasario 26 d. nutarimo nuostatos prieštaravo Konstitucijai ir (arba) Civilinės saugos įstatymui, jokia teisėkūros subjekto, pagal Konstituciją turinčio pareigą pakeisti arba panaikinti Konstitucijai prieštaravusį teisinį reguliavimą, intervencija į atitinkamą teisinį reguliavimą nebebūtų galima, nes minėtos Vyriausybės nutarimo nuostatos nebeegzistuoja, t. y. jos yra iš esmės pakeistos taip, kad jose neliko buvusio nustatyto pareiškėjos ginčijamo teisinio reguliavimo arba jos yra pripažintos netekusiomis galios, taigi pareiškėjos ginčijamas teisinis reguliavimas yra pašalintas iš teisės sistemos. Taigi matyti, kad Konstitucinis Teismas panašioje visuomeninių santykių srityje, susijusioje su valstybės nustatytomis priemonėmis valdant koronaviruso (COVID-19) plitimą šalyje, yra atsisakęs tirti teisinio reguliavimo nuostatų, kurios pradėjus konstitucinės justicijos bylą buvo panaikintos, taigi netekusios galios ir nebetaikomos, konstitucingumą.

22. Nurodytų aplinkybių kontekste išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, kad nagrinėjamu atveju išnykus norminės administracinės bylos dalykui ir nesant pagrįsto tikslo tirti jau nebegaliojančio teisinio reguliavimo nuostatų teisėtumą, egzistuoja pagrindas norminę administracinę bylą pagal Lietuvos Respublikos Seimo narių Aido Gedvilo, Ligitos Girskienės, Valiaus Ąžuolo, Dainiaus Kepenio, Beatos Petkevič, Mindaugo Puidoko, Juozo Varžgalio, Vigilijaus Juknos, Kęstučio Mažeikos, Laimos Nagienės, Lino Kukuraičio ir Zenono Streikaus abstraktų pareiškimą ištirti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ 1.1 ir 1.2 papunkčių teisėtumą nutraukti,

kaip nepriskirtiną administracinių teismų kompetencijai (Administracinių bylų teisenos įstatymo 103 str. 1 p.).

Vadovaudamasi Administracinių bylų teisenos įstatymo 103 straipsnio 1 punktu, 116 straipsnio 1 dalimi, išplėstinė teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Norminę administracinę bylą pagal Lietuvos Respublikos Seimo narių Aido Gedvilo, Ligitos Girskienės, Valiaus Ąžuolo, Dainiaus Kepenio, Beatos Petkevič, Mindaugo Puidoko, Juozo Varžgalio, Vigilijaus Juknos, Kęstučio Mažeikos, Laimos Nagienės, Lino Kukuraičio ir Zenono Streikaus abstraktų pareiškimą ištirti, ar Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. lapkričio 18 d. sprendimo Nr. V-2621 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovo 2021 m. birželio 30 d. sprendimo Nr. V-1552 „Dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo“ 1.1 ir 1.2 papunkčiai tiek, kiek juose nebenumatoma, jog kaukių leidžiama nedėvėti vaikams, ugdomiems pagal pradinio ugdymo programą, jiems esant ugdymo įstaigoje, neprieštarauja Konstitucijos 21 straipsnio 1 daliai, 22 straipsnio 1 daliai bei konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam teisės aktų hierarchiją, Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 4 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės bei 3 straipsnio 8 punkte įtvirtintam nepiktnaudžiavimo valdžia principams, Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 1 punkte įtvirtintam geriausių vaiko interesų prioriteto ir 4 straipsnio 7 punkte įtvirtintam vaiko sveiko vystymosi užtikrinimo principams, nutraukti.

Nutartis neskundžiama.

1.3. Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S 4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių (su paskutiniais pataisymais, padarytais 2020 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 1S-68 (2020) teisėtumo

Individualią bylą nagrinėjęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas prašė ištirti, ar Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S-4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklės (su paskutiniais pataisymais, padarytais 2020 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 1S-68 (2020); toliau – Taisyklės) pagal jų priėmimo teisinį pagrindą neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Viešojo administravimo įstatymo (2009 m. birželio 11 d. įstatymo Nr. XI-283 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui, Teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punkto nuostatoms (19 punktas).

Tikrindama kvestionuoto teisės akto atitiktį pareiškėjo nurodytam teisiniam reguliavimui, išplėstinė teisėjų kolegija vertino, ar priimdama Taisykles Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, kaip viešojo administravimo subjektas, veikė jai priskirtos kompetencijos ribose ir turėjo įgaliojimus priimti šį norminį administracinį aktą (33 punktas). Ginčytas reglamentavimas buvo susijęs inter alia su asmens teise į duomenų apsaugą, kuri, be kita ko, yra ir asmens teisės į privatų gyvenimą dalis, reguliavo naudojimosi tokia teise apimtį, jos ribojimo pagrindus ir kitus reikšmingus aspektus, tvarkant asmens duomenis Konkurencijos taryboje (38 punktas).

Vadovaujantis Konkurencijos įstatymu (Taisyklių priėmimo datos atžvilgiu aktuali 2017 m. gruodžio 19 d. įstatymo Nr. XIII-909 redakcija), nenustatyta, kad šiame teisės akte buvo reguliuojamos duomenų subjektų teisės ir jų įgyvendinimo pagrindai, tvarkant asmens duomenis Konkurencijos taryboje. Šiame kontekste atsižvelgta į tai, kad 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (toliau – BDAR), kuris taikomas jau nuo 2018 m. gegužės 25 d. (BDAR 99 str. 2 d.), taikytinas ir asmens duomenų tvarkymui Konkurencijos taryboje (39 punktas).

Vis dėlto nagrinėtos norminės bylos aplinkybėmis aktualus teisinis reguliavimas nesudarė pagrindo konstatuoti, kad Konkurencijos taryba, kaip viešojo administravimo subjektas, galėtų kildinti savo teisėkūros įgaliojimus priimti viešojo administravimo aktus, kaip BDAR taikymo priemones, tiesiogiai iš BDAR, nesant nacionalinėje teisėje tam nustatyto teisinio pagrindo, aiškiai apibrėžiančio atitinkamos Konkurencijos tarybos funkcijos ir tai funkcijai atlikti būtinos teisės. Atsižvelgiant į tai, buvo būtina nustatyti, ar Konkurencijos įstatyme, inter alia įtvirtinančiame Konkurencijos tarybos funkcijas ir įgaliojimus, nagrinėtu atveju buvo įtvirtintas tinkamas teisinis pagrindas Taisyklėms priimti (42 punktas).

Taisyklės, kurių paskirtis, be kita ko, numatyti asmens duomenų tvarkymo apimtį ir tikslus, duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Konkurencijos taryboje būdus ir priemones, tvarkant asmens duomenis Konkurencijos taryboje, buvo patvirtintos remiantis Konkurencijos įstatymo normomis, numatančiomis neapibrėžtas Konkurencijos tarybos funkcijas ir šios institucijos turimus įgaliojimus priimti teisės aktus (45 punktas). Taigi, Taisyklių teisiniu pagrindu nurodytos Konkurencijos įstatymo nuostatos neimplikavo Konkurencijos tarybos kompetencijos įstatymą įgyvendinančiu teisės aktu įtvirtinti nagrinėtoje norminėje byloje analizuotų Taisyklių (46 punktas).

Kadangi šiuo atveju nebuvo aiškaus ir konkretaus įstatyminio pavedimo, įtvirtinančio Konkurencijos tarybos kompetenciją reglamentuoti asmens duomenų tvarkymo Konkurencijos taryboje teisinius aspektus, konstatuota, kad priimdama Taisykles Konkurencijos taryba viršijo savo kompetenciją (veikė ultra vires) bei nepaisė iš konstitucinio teisinės valstybės principo išplaukiančio įpareigojimo teisėkūros subjektams leidžiant teisės aktus neviršyti savo įgaliojimų, taip pat priimant poįstatyminius aktus remtis įstatymais. Tai sudarė pagrindą konstatuoti, jog Taisyklės pagal priėmimo pagrindą prieštaravo konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam teisės aktų hierarchiją, ir Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės principui (48 punktas).

Administracinė byla Nr. eI-5-502/2022
Teisminio proceso Nr. 3-66-3-00016-2022-1
Procesinio sprendimo kategorijos: 4.1; 11.6

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 22 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Drigoto (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Dainiaus Raižio, Arūno Sutkevičiaus, Vaidos Urmonaitės – Maculevičienės ir Virginijos Volskienės,

teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 9 d. nutartį pradėti norminio administracinio akto teisėtumo tyrimą, siekiant nustatyti, ar Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S-4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklės (su paskutiniais pataisymais, padarytais 2020 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 1S-68 (2020) pagal priėmimo teisinį pagrindą neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (2009 m. birželio 11 d. įstatymo Nr. XI283 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punkto nuostatoms.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas administracinę bylą Nr. eA-372-629/2022 pagal pareiškėjo G. K. (G. K.; toliau – ir pareiškėjas individualiojoje byloje) apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 12 d. sprendimo administracinėje byloje pagal G. K. (G. K.) skundą atsakovui Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai (toliau – ir atsakovas; Taryba), trečiajam suinteresuotam asmeniui AS „Latvijas tilti“ dėl nutarimo dalies panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus, 2022 m. vasario 9 d. nutartimi nutarė pradėti tyrimą, siekiant nustatyti, ar Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklės (su paskutiniais pataisymais, padarytais 2020 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 1S-68 (2020) pagal priėmimo teisinį pagrindą neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos viešojo

administravimo įstatymo (2009 m. birželio 11 d. įstatymo Nr. XI-283 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punkto nuostatoms.

2. Patikslintame apeliaciniame skunde pareiškėjas individualiojoje byloje prašė panaikinti Tarybos 2020 m. rugpjūčio 11 d. nutarimą „Dėl G. K. 2019-08-03 skundo" (toliau – ir ginčo Nutarimas) toje dalyje, kurioje atsisakyta informuoti G. K. apie atliktus asmens duomenų tvarkymo veiksmus, įpareigoti Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybą informuoti G. K. apie asmens duomenis, kurie yra tyrimo medžiagoje, bei leisti susipažinti su tuo, kokia informacija buvo užslaptinta. Šiuo reikalavimu G. K. nurodė siekiantis realizuoti savo teisę būti tinkamai informuotu apie savo asmens duomenų tvarkymą Taryboje bei gautos informacijos pagrindu įvertinti, ar tyrimo metu nebuvo padaryta jo asmens duomenų tvarkymo reikalavimų pažeidimų.

3. Pareiškėjo individualiojoje byloje nuomone, pirmosios instancijos teismo sprendimas yra nepagrįstas, kadangi jame nėra atsižvelgta į vieną iš pagrindinių teisinių principų, jog žmogaus teisių ribojimai yra galimi tik pagal įstatymą. Jo teigimu, pirmosios instancijos teismas skundžiamame sprendime patvirtino, jog konstitucinės teisės ir laisvės gali būti ribojamos ne įstatymu, o Tarybos priimtais poįstatyminiais teisės aktais ar kitais *ad hoc* priimtais sprendimais. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas sudaro pagrindą asmens teises riboti ne įstatymu, pareiškėjo individualiojoje byloje vertinimu, toks sprendimas prieštarauja: i) Lietuvos Respublikos Konstitucijai; ii) Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijai; bei iii) yra nesuderinamas su 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (toliau – ir BDAR).

4. Individualiąją bylą nagrinėjantis Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė, kad, kaip nurodyta ginčo Nutarime, asmens duomenų tvarkymo ir apsaugos reikalavimai, kurių laikomasi Konkurencijos taryboje, įtvirtinti BDAR ir Asmens duomenų tvarkymo taisyklėse, patvirtintose Tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S-4(2019) (toliau – ir Taisyklės). Taisyklės nustato asmens duomenų tvarkymo apimtį ir tikslus, asmens duomenų saugojimo priemones, duomenų subjekto teisių įgyvendinimo būdus ir priemones tvarkant asmens duomenis Konkurencijos taryboje. Nutarime paminėta ir tai, kad BDAR ir Taisyklėse yra nurodyti atvejai ir sąlygos, kai asmens duomenų subjekto teisės gali būti ribojamos.

5. Taisyklių 1 punktas įtvirtina, kad šio teisės akto tikslas – reglamentuoti asmens duomenų tvarkymą Konkurencijos taryboje, užtikrinant BDAR Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą ir apsaugą, laikymąsi ir įgyvendinimą. Pagal Taisyklių 2 punktą šio teisės akto paskirtis – numatyti asmens duomenų tvarkymo apimtį ir tikslus, asmens duomenų saugos pažeidimų valdymą, asmens duomenų saugojimo priemones, duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Konkurencijos taryboje būdus ir priemones, tvarkant asmens duomenis Konkurencijos taryboje automatiniu ir neautomatiniu būdais. Taisyklių antrasis skirsnis reglamentuoja duomenų subjektų teisę susipažinti su tvarkomais duomenimis. Šiame skirsnyje esantis Taisyklių 51 punktas nustato, kad duomenų subjektas turi teisę gauti patvirtinimą iš Konkurencijos tarybos, ar su juo susiję asmens duomenys yra tvarkomi, o jei tokie asmens duomenys yra tvarkomi, turi teisę

susipažinti su asmens duomenimis (teisė susipažinti su tvarkomais asmens duomenimis pagal BDAR 15 straipsnį). Taisyklių 51.1 – 51.7 papunkčiuose nurodoma, kokią informaciją turi pateikti Konkurencijos taryba, pateikdama atsakymą duomenų subjektui. Taisyklių 53 punktas įtvirtina, kad pagal Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (toliau – ir Konkurencijos įstatymas) 21 straipsnio 12 dalį asmenys teisę susipažinti su Konkurencijos tarybos turimais dokumentais ir kita informacija įgyja ne anksčiau, negu priimamas galutinis Konkurencijos tarybos nutarimas ar kitoks sprendimas dėl nagrinėjamo klausimo. Ši teisė neapima dokumentų ir kitos informacijos, su kuria asmenys neturi teisės susipažinti remiantis Konkurencijos įstatymu ir kitais įstatymais ar kitais teisės aktais, reglamentuojančiais atskirų rūšių dokumentų ir kitos informacijos apsaugą.

6. Išanalizavęs Konkurencijos įstatymo (nagrinėjamai individualiajai bylai aktuali 2019 m. birželio 13 d. įstatymo Nr. XIII-2219 redakcija) turinį, individualiąją bylą nagrinėjantis Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė, jog šiame teisės akte nebuvo nuostatų, kurios leistų Konkurencijos tarybai, atliekančiai įstatymų priežiūros funkcijas, apriboti tam tikras asmens duomenų subjektų teises, kai toks apribojimas yra būtinas Konkurencijos tarybos funkcijoms tinkamai atlikti. Taip, be kita ko, *expressis verbis* nurodoma ir Konkurencijos įstatymo Nr. VIII-1099 1, 3, 11, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 381, 40, 53, 57 straipsnių ir Įstatymo priedo pakeitimo, Įstatymo papildymo 391 straipsniu ir VIII skyriumi įstatymo projekto Nr. XIIIP-4815, kuriuo siūlyta atitinkamą *status quo* (padėtis, kuri yra) taisyti, aiškinamajame rašte.

7. Konkurencijos įstatymo (Taisyklių priėmimo datos atžvilgiu aktuali 2017 m. gruodžio 19 d. įstatymo Nr. XIII-909 redakcija) 18 straipsnio turinys, individualiąją bylą nagrinėjančio Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo vertinimu, neimplikuoja Konkurencijos tarybos kompetencijos įstatymą įgyvendinančiu teisės aktu įtvirtinti nagrinėjamoje byloje analizuojamos duomenų subjekto teisės susipažinti su tvarkomais duomenimis apribojimo pagrindus, o kitų šiuo aspektu aktualių Konkurencijos įstatymo normų nenustatyta. Tokiomis aplinkybėmis individualiąją bylą nagrinėjančiam Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui kilo abejonė, ar atsižvelgiant į nustatytą Taisyklių priėmimo teisinį pagrindą, šiame teisės akte nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarauja, be kita ko, konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam *inter alia* reikalavimą žmogaus teisių ribojimus įtvirtinti įstatymu.

8. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nurodė nagrinėjamo klausimo kontekste aktualią Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – ir Konstitucinis Teismas) praktiką dėl įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams tenkančios pareigos paisyti iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucija) kylančios teisės aktų hierarchijos. Pažymėta, kad šis reikalavimas *inter alia* reiškia, jog draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, taip pat kad žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose. Atkreiptas dėmesys į konstitucinę jurisprudenciją, kurioje ne kartą nurodyta, kad poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, todėl poįstatyminiu teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis, nes taip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu. Poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įsta-

tymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais, nes poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo. Kita vertus, pažymėta ir tai, kad pagal Konstitucinį Teismą tam tikrais – Konstitucijoje tiesiogiai numatytais – atvejais, jeigu atitinkami santykiai nėra sureguliuoti įstatymais (detalizuojančiais ir sukonkretinančiais konstitucinį teisinį reguliavimą), poįstatyminiai teisės aktai, kuriais institucijos įgyvendina savo konkrečius įgaliojimus, *expressis verbis* nustatytus ir aiškiai apibrėžtus Konstitucijoje, turi būti leidžiami tiesiogiai remiantis Konstitucija. Nors pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu, vis dėlto tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja įstatyminio tam tikrų su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių reguliavimo, šie santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais – aktais, reglamentuojančiais žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius, atskirų žmogaus teisių įgyvendinimo tvarką ir pan. Kai kada poreikį įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkretinti poįstatyminiuose teisės aktuose gali lemti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija. Tačiau (tai savo aktuose taip pat ne kartą yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas) jokiomis aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimties; poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti ir tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme.

9. Taip pat buvo akcentuota ir nagrinėjamam klausimui aktuali Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, kuria vadovaujantis, poįstatyminiame teisės akte nustatytas teisinis reglamentavimas turi būti grindžiamas teisiniu reglamentavimu, įtvirtintu įstatymuose, ir gali jį tik detalizuoti, tačiau negali būti sukuriamos naujos bendro pobūdžio normos, konkuruojančios su įstatymo normomis. Būtinybė viešojo administravimo subjektams laikytis įstatymų viršenybės principo ne kartą pabrėžta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje, nurodant, kad viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta įstatymu, veikla vykdoma tik jiems priskirtos kompetencijos ribose, o bet kokie viešojo administravimo subjektų veiksmai ar sprendimai, priimti viršijant nustatytą kompetenciją, pripažįstami neteisėtais.

10. Atsižvelgiant į tokius argumentus, Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui kilo abejonių, ar Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S-4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklės (su paskutiniais pataisymais, padarytais 2020 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 1S-68 (2020) pagal priėmimo teisinį pagrindą neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (2009 m. birželio 11 d. įstatymo Nr. XI-283 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punkto nuostatoms.

II.

11. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba su išdėstytomis Lietuvos vyriausia-

jam administraciniam teismui kylančiomis abejonėmis nesutiko ir šioje norminėje byloje pateiktoje nuomonėje nurodė mananti, kad nepaneigiant reikalavimų tam tikrus teisinius santykius, ypač susijusius asmenų teisių ribojimais, reguliuoti įstatymo lygiu, nagrinėjamu atveju Taisyklės yra nacionalinės teisės aktas, kuriame pagrįstai ir teisėtai įtvirtinti duomenų subjektų teisių ribojimai. Tarybos manymu, Taisyklės atitinka įstatymą pagal savo priėmimo ir paskelbimo tvarką, taip pat ir savo turiniu įgyvendina visuotinai pripažįstamą ir netgi iš Konkurencijos įstatymo nuostatų tikslo ir prasmės bei ES konkurencijos teisės bei teismų praktikos kylantį asmens duomenų subjektų teisių įgyvendinimo ir svarbių viešųjų interesų konkurencijos priežiūros procedūros metu užtikrinimo balansą.

12. Pagrįsdama savo nuomonę Taryba nurodė, kad Taisyklės yra viešai paskelbtas norminis teisės aktas, prieinamas ne tik Konkurencijos tarybos interneto svetainėje, tačiau ir Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų registre. Taisyklės ir jų pakeitimai, įskaitant ir pakeitimus, įtvirtinančius tam tikrų duomenų subjektų teisių ribojimus, prieš jų priėmimą buvo skelbiami bei dėl jų vykdoma vieša konsultacija, kurios metu suinteresuoti asmenys turėjo teisę pateikti savo pastabas ir pasiūlymus. Taigi, Taisyklių priėmimo procesas ir jų pasiekiamumas, Tarybos nuomone, patvirtina, kad jos atitinka netgi aukščiausios galios nacionalinių teisės aktų (įstatymų) priėmimo ir paskelbimo procedūrą.

13. Taisyklėse nustatytas teisinis reguliavimas, Tarybos vertinimu, atitinka (daugeliu atveju net pažodžiui) BDAR nuostatas ir reikalavimus. Tai, kad duomenų subjektų teisės gali būti ribojamos, yra numatyta pačiame BDAR, todėl, Tarybos teigimu, nėra netikėta ar neįprasta, kad nacionalinis reguliavimas, t. y. Taisyklės, numato duomenų subjektų teisių ribojimus. Be to, ribojimų atvejai ir sąlygos, taip pat atitinka BDAR reikalavimus, Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką.

14. Taryba pabrėžė, kad asmens duomenų subjektų teisių įgyvendinimo būdai ir apimtis priklauso ir nuo srities, kurioje jie įgyvendinami, taip pat duomenų valdytojo (tvarkytojo) statuso. Atsakovas ir kitos priežiūros institucijos nėra privataus sektoriaus įmonės, kurios asmens duomenis tvarko komerciniais tikslais. Taryboje asmens duomenys tvarkomi viešojo intereso tikslais – konkurencijos priežiūros funkcijų vykdymo tikslu, remiantis BDAR 6 straipsnio 1 dalies e punktu (Taisyklių 9 punktas). Atsižvelgiant į tai, asmens duomenų apsaugos principai ir duomenų subjektų teisių įgyvendinimas, Tarybos manymu, turi būti derinamas su efektyviu viešųjų funkcijų vykdymu ir tinkamu pastarųjų įgyvendinimu. Nagrinėjamu atveju, atsakovo, kaip konkurencijos priežiūros institucijos, veiksmai (ne)įgyvendinant duomenų subjektų teises, jo teigimu, turėtų būti vertinami apskritai tuo aspektu, ar jų įgyvendinimas yra objektyviai įmanomas, ir koks jų įgyvendinimas galimas, siekiant nepakenkti pagrindinėms Tarybos funkcijoms ir viešajam interesui. Atitinkamai, Taisyklės, detalizuojančios viešųjų funkcijų ir asmens duomenų subjektų interesų balansą, kuris kyla iš aukštesnės galios teisės aktų ir visuotinai pripažintų teisės principų, Tarybos vertinimu, yra nacionalinės teisės aktas, galintis reglamentuoti tokio pobūdžio teisinius santykius.

15. Tai, kad asmens duomenų subjektų teisių ribojimai buvo įtvirtinti ir Konkurencijos įstatyme (2020 m. birželio 25 d. Konkurencijos įstatymo Nr. XIII-3142 redakcija), Tarybos nuomone, savaime nereiškia, kad jų įtvirtinimas Taisyklėse buvo ar yra neteisėtas. Konkurencijos įstatyme nustatytas jau egzistavęs asmens duomenų subjektų teisių ir asmens duomenų tvarkytojų pareigų balansas Tarybai atliekant įstatymų priežiū-

ros funkcijas, kurį patvirtino ir Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno išsaikinimas, taip pat Europos Komisijos, kuri vykdo analogiškas Konkurencijos tarybos vykdomoms konkurencijos priežiūros funkcijas ES lygiu, sprendimas (2018 m. gruodžio 5 d. Europos Komisijos sprendimas (ES) 2018/1927, kuriuo nustatomos Europos Komisijos atliekamo asmens duomenų tvarkymo konkurencijos srityje vidaus taisyklės, susijusios su informacijos teikimu duomenų subjektams ir tam tikrų teisių ribojimu). Atsižvelgiant į tai, atsakovo vertinimu, Taisyklės, laikytinos nacionalinės teisės aktu, kuriame teisėtai ir pagrįstai įtvirtintos nuostatos, reglamentuojančios asmens duomenų subjektų teisių įgyvendinimo ypatumus atsakovo, kaip priežiūros institucijos, veikloje, įskaitant ir tokių teisių ribojimus. Be to, atsakovas nurodė, kad Konkurencijos įstatymas, kuris šiuo metu įtvirtina duomenų subjektų teisių ribojimų pagrindus, paveda būtent Tarybai įvertinti, kada asmens duomenų subjektų teisės gali būti ribojamos, t. y. numato sąlygas, susijusias būtent su Tarybos atliekama pažeidimų tyrimo ar koncentracijos priežiūros procedūros eiga, strategija, tikslais ar Tarybos užtikrinamomis kitų asmenų teisėmis ir laisvėmis, bei nustatyti duomenų subjektų teisių apribojimų įgyvendinimo tvarką (šiuo metu galiojančios Konkurencijos įstatymo redakcijos 21 straipsnio 15-17 dalys). Atsižvelgiant į tai, Taisyklės, kurias priėmė Taryba, ir kurios nustato analogiškas sąlygas ir tvarką (iš esmės jas atkartoja pažodžiui), atsakovo manymu, laikytinos pakankamu nacionalinės teisės aktu reglamentuoti asmens duomenų subjektų teises ir apribojimus.

16. Atsakovas taip pat pastebėjo, kad Konkurencijos įstatymo nuostatos reglamentuoja Tarybos funkcijas ir įgaliojimus, tačiau jomis nėra siekiama detalizuoti visų šios institucijos veiklos sričių ir įgaliojimų, kurie įtvirtinti ir kituose Konkurencijos įstatymo straipsniuose. Nagrinėjamu atveju galiojusios Konkurencijos įstatymo redakcijos 21 straipsnio 12 dalyje (šiuo metu Konkurencijos įstatymo redakcijos 21 straipsnio 14 dalis) buvo numatyta, kad asmenys teisę susipažinti su Konkurencijos tarybos turimais dokumentais ir kita informacija įgyja ne anksčiau, negu priimamas galutinis Konkurencijos tarybos nutarimas ar kitoks sprendimas dėl nagrinėjamo klausimo . Analogiška nuostata įtvirtinta ir Taisyklių antrojo skirsnio, kuris reglamentuoja teisę susipažinti su tvarkomais asmens duomenimis, 53 punkte. Šis reguliavimas, Tarybos vertinimu, tik dar kartą patvirtina, kad susipažinimas su Taryboje esančiais dokumentais ir duomenimis, įskaitant ir asmens duomenis, yra ribojamas bet kokiems asmenims iki bus priimamas galutinis Konkurencijos tarybos sprendimas dėl nagrinėjamo klausimo. Šia nuostata pirmiausia yra siekiama užtikrinti tinkamą, savalaikį konkurencijos teisės pažeidimo tyrimo veiksmų atlikimą, tyrimui reikšmingų faktinių aplinkybių nustatymą, teisinio vertinimo atlikimą, ir procedūrų, susijusių su pažeidimu įtariamų ūkio subjektų teisių, t. y. teisės į gynybą, būti išklausytiems, įgyvendinimą, o ne trečiųjų asmenų smalsumui patenkinti. Atitinkamai susipažinimas su asmens duomenimis tol kol vyksta konkurencijos teisės pažeidimų tyrimo procedūra nėra įgyvendinamas, t. y. ribojamas, o toks asmens duomenų apsaugos standartas yra visuotinai pripažįstamas ir pagrįstas. Todėl, atsakovo manymu, Taisyklės, kurios įtvirtina iš Konkurencijos įstatymo nuostatų bei ES institucijų ir teismų praktikos kylantį supratimą dėl galimybės susipažinti su Tarybos duomenimis vykstant priežiūros procedūrai, laikytinos teisėtomis ir pakankamo lygio nacionaliniu teisės aktu, galinčiu reglamentuoti duomenų subjektų teisių įgyvendinimo tvarką ir ribojimus.

17. Taryba nurodė ir tai, kad nacionaliniai teisės aktai, įskaitant ir tuos, kurie re-

glamentuoja procedūras, turinčias įtakos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 101 ir 102 straipsnių taikymui, pavyzdžiui, kaip nagrinėjamu atveju, asmens duomenų subjektų teisių įgyvendinimas per tyrimo procedūrą, kurios metu taikomas SESV 101 straipsnis, turi nepaneigti ES teisės veiksmingumo. Taisyklės, įskaitant jose įtvirtintą duomenų subjektų teisų (ne)įgyvendinimo tvarką Tarybos atliekamos konkurencijos teisės priežiūros procedūros metu, užtikrina, kad nebūtų sudarytos nepagrįstos kliūtys efektyviam konkurencijos teisės taikymui. Atitinkamai, pasak atsakovo, nacionalinės teisės reikalavimai, pagal kuriuos Taisyklėse numatytas reglamentavimas būtinai turėtų būti įtvirtintas tik įstatyme ar būtų kitaip paneigiama (apribojama) Tarybos teisė veiksmingai atlikti tyrimus bei taikyti konkurencijos teisę, turėtų būti vertinami nurodytų Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimų dėl ES teisės veiksmingumo kontekste ir turėtų būti atmesti.

18. Taryba pateiktoje savo nuomonėje referavo ir į kitų priežiūros institucijų asmens duomenų tvarkymą, įskaitant ir duomenų subjektų teisių (ne)įgyvendinimą, reglamentuojančias normas, o būtent, kad atitinkamos nuostatos yra įtvirtintos tų institucijų priimtuose norminiuose teisės aktuose, o ne institucijų veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose (pvz., Lietuvos Respublikos valstybinės energetikos reguliavimo tarybos duomenų apsaugos politika, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos duomenų subjektų teisių įgyvendinimo aprašas).

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

III.

19. Byloje prašoma ištirti, ar Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S-4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklės (su paskutiniais pataisymais, padarytais 2020 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 1S-68 (2020) pagal jų priėmimo teisinį pagrindą neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (2009 m. birželio 11 d. įstatymo Nr. XI-283 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punkto nuostatoms.

20. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad Taisyklių paskirtis – numatyti asmens duomenų tvarkymo apimtį ir tikslus, asmens duomenų saugos pažeidimų valdymą, asmens duomenų saugojimo priemones, duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Konkurencijos taryboje būdus ir priemones, tvarkant asmens duomenis Konkurencijos taryboje automatiniu ir neautomatiniu būdais (Taisyklių 2 punktas). Atsižvelgiant į tai, kad Taisyklėse nustatytas teisinis reglamentavimas aiškiai liečia asmens teisių ir laisvių apsaugos garantijų klausimą, išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, nagrinėjamos norminės administracinės bylos kontekste atsižvelgtina į aktualią su šia sritimi susijusią tarptautinių teismų ir konstitucinę jurisprudenciją.

Dėl asmens teisių apimties ir naudojimosi tokiomis teisėmis ribojimo

21. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos (toliau – ir Konvencija) normose nėra įtvirtinta savarankiška asmens teisė į asmens duomenų apsaugą, tačiau tokia teisė saugoma vadovaujantis Konvencijos 8 straipsniu: Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) vertinimu, asmens duomenų apsauga yra labai svarbi, kad asmuo galėtų naudotis teise į pagarbą jo privatus ir šeimos gyvenimui, būsto neliečiamybei ir susirašinėjimo slaptumui, kaip tai garantuoja 8 straipsnis, (žr. EŽTT 1997 m. vasario 25 d. sprendimo byloje *Z prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 22009/93, 95 paragrafą, EŽTT Didžiosios Kolegijos 2017 m. birželio 27 d. sprendimo byloje *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy prieš Suomiją*, pareiškimo Nr. 931/13, 137 paragrafą). Kai priemonės, kuriomis kišamasi į asmens duomenų apsaugą, priskiriamos viešajam subjektui ar privačiam subjektui, kuriam valstybė yra delegavusi savo įgaliojimus, aktualus tampa negatyvių valstybės įsipareigojimų pagal Konvenciją aspektas, kuomet vertinama, ar naudojimosi atitinkama teise ribojimas atitiko Konvencijos 8 straipsnio 2 dalies reikalavimus, t. y. ar tai buvo daroma, remiantis įstatymu, ar buvo siekiama teisėto tikslo ir toks ribojimas buvo reikalingas demokratinėje visuomenėje. Kita vertus, pozityvūs valstybės įsipareigojimai užtikrinti veiksmingą Konvencijoje numatytų teisių ir laisvių apsaugą, vadovaujantis EŽTT praktika, šioje srityje gali apimti, pavyzdžiui, pareigą asmeniui užtikrinti: prieigą prie buvusių valstybės slaptųjų tarnybų sistemingai saugotos informacijos apie asmens tolimą praeitį (EŽTT 2009 m. spalio 27 d. sprendimo *Haralambie prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 21737/03, 79 paragrafas); „veiksmingą ir prieinamą procedūrą“, leidžiančią suinteresuotajai šaliai gauti prieigą prie „visos svarbios ir tinkamos informacijos“, susijusios su asmens vaikyste ir ankstyva raida, kurią surinko ir saugo valdžios institucijos (EŽTT 1989 m. liepos 7 d. sprendimo *Gaskin prieš Jungtinę Karalystę*, pareiškimo Nr. 10454/83, 49 paragrafas), išsiaiškinti savo asmeninę tapatybę (EŽTT Didžiosios Kolegijos 2003 m. vasario 13 d. sprendimo *Odièvre prieš Prancūziją*, pareiškimo Nr. 42326/98, 42 paragrafas) ir pan. Vis dėlto, apie asmenį surinktos jautrios nacionalinio saugumo žvalgybos informacijos atžvilgiu tokių valstybės pozityvių įsipareigojimų būtinybės EŽTT nepripažįsta (EŽTT 1987 m. kovo 26 d. sprendimo *Leander prieš Švediją*, pareiškimo Nr. 9248/81, 51 paragrafas).

22. Pastebėtina, kad platesnė valstybės nuožiūros (vertinimo) laisvės apimtis asmens duomenų apsaugos srityje EŽTT praktikoje buvo pripažinta tais atvejais, kai įvertinama, jog Europos Tarybos valstybėse narėse dar nėra bendro sutarimo dėl intereso svarbos, arba geriausio būdo jį apsaugoti (minėto EŽTT sprendimo *Odièvre prieš Prancūziją* 47 paragrafas, EŽTT 2020 m. sausio 30 d. sprendimo *Breyer prieš Vokietiją*, pareiškimo Nr. 50001/12, 108 paragrafas), taip pat grynai finansinių duomenų, glaudžiai nesusijusių su pareiškėjo tapatybe atveju (EŽTT 2015 m. gruodžio 22 d. sprendimo *G.S.B. prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 28601/11, 93 paragrafas) ar nacionalinio saugumo klausimais (minėto EŽTT sprendimo *Leander prieš Švediją* 59 paragrafas). Tokia vertinimo laisvė yra siauresnė, pavyzdžiui, asmens duomenų automatinio tvarkymo atveju, kai tai labai palengvina prieigą prie tokių duomenų, o jų platinimas galėtų pakenkti asmens reputacijai ir apsunkinti jo kasdienį gyvenimą (EŽTT 2011 m. spalio 18 d. sprendimo *Khelili prieš Šveicariją*, pareiškimo Nr. 16188/07, 64, 70 paragrafai).

23. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje nurodoma, kad asmens privatus gyvenimas yra plati kategorija, kurią sunku tiksliai visiems atvejams apibrėžti. Konstitucijos 22 straipsnyje įtvirtinta asmens teisė į jo privataus gyvenimo gerbimą ir šios teisės apsauga aiškintina plečiamai, remiantis dinaminiu žmogaus teisių aiškinimo principu, atsižvelgiant *inter alia* į visuomenės raidą, mokslo ir technologijų pažangą, suteikiančią vis daugiau galimybių kištis į asmens privatų gyvenimą, kaip antai nusikalstamų veikų prevencijos ar kitais viešosios tvarkos apsaugos tikslais renkant, kaupiant, naudojant ir saugant ne tik asmens pirštų atspaudų, jo balso, bet ir asmens ląstelių ar DNR mėginių pavyzdžius, technikos priemonėmis masiškai stebint ir sekant asmenų naudojamas elektronines erdves, *inter alia* su globalinės padėties nustatymo sistemos (GPS) pagalba nustatant asmenų buvimo vietą. Be kita ko, pažymima, kad Konstitucijos 22 straipsnio 3, 4 dalyse yra įtvirtinta įstatymų leidėjo pareiga informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimo tvarką nustatyti įstatymu (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas).

24. Žmogaus teisė į privatumą, vadovaujantis Konstitucinio Teismo praktika, nėra absoliuti. Pagal Konstituciją riboti konstitucines žmogaus teises ir laisves, tarp jų ir teisę į privatumą, galima, jeigu yra laikomasi šių sąlygų: tai daroma įstatymu; ribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; ribojimais nėra paneigiama teisių ir laisvių prigimtis bei jų esmė; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d., 2002 m. spalio 23 d. nutarimai). Be kita ko, privataus gyvenimo teisinė sampratą Konstitucinis Teismas sieja su asmens teisėtais privataus gyvenimo lūkesčiais. Jei asmuo daro nusikalstamas ar kitas priešingas teisei veikas, neteisėtai pažeidžia teisės saugomus interesus, daro žalą atskiriems asmenims, visuomenei ir valstybei, jis supranta arba turi ir gali suprasti, kad tai sukels atitinkamą valstybės institucijų reakciją, kad už jo daromą (ar padarytą) teisės pažeidimą gali būti taikomos valstybės prievartos priemonės, kuriomis bus daromas tam tikras poveikis jo elgesiui. Pažymėtina, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo neturi ir negali tikėtis, kad jo privatus gyvenimas bus saugomas lygiai taip pat, kaip ir asmenų, kurie nepažeidžia įstatymų (Konstitucinio Teismo 2003 m. kovo 24 d. nutarimas).

25. Asmens teisių apimties ir naudojimosi tomis teisėmis ribojimo aspektu svarbu pabrėžti, kad pagal konstitucinę jurisprudenciją tarp, viena, asmens teisių ir laisvių ir, antra, visuomenės interesų neretai kyla konfliktų, o kartais atsiranda ir prieštaravimų; demokratinėje visuomenėje tokie prieštaravimai sprendžiami derinant skirtingus interesus ir siekiant nepažeisti jų pusiausvyros, o vienas iš interesų derinimo būdų yra asmens teisių ir laisvių įgyvendinimo ribojimas. Prigimtinio žmogaus teisių ir laisvių pobūdžio pripažinimo principas nepaneigia to, kad žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimas gali būti ribojamas. (Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimai). Žmogaus teisių ir laisvių apribojimai, anot Konstitucinio Teismo, yra galimi, t. y. laikomi pagrįstais, jeigu atitinka dvi sąlygas: 1) yra teisėti ir 2) būtinai reikalingi demokratinėje visuomenėje. Teisėtumo reikalavimas reiškia, kad apribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu, kuris viešai paskelbiamas, o jo normos suformuluotos pakankamai aiškiai. Įstatymais apibrėžiant teisių įgyvendinimo ribas, būtina atsižvelgti į atitinkamos teisės (ar laisvės) paskirtį bei prasmę ir Konstitucijoje numatytas jos ribojimo galimybes bei sąlygas. Ieškant atsakymo į klausimą, ar konkretus ribojimas yra būtinai reika-

lingas demokratinėje visuomenėje, pirmiausia reikia išsiaiškinti ribojimo tikslus bei paskirtį, o antra, nustatyti, ar ribojimo priemonės proporcingos siekiamam teisėtam tikslui (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d. nutarimas).

26. Pasak Konstitucinio Teismo, pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu, jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu, tačiau tada, kai Konstitucija nereikalauja, kad tam tikri su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susiję santykiai būtų reguliuojami įstatymais, juos galima reguliuoti ir poįstatyminiais teisės aktais (*inter alia* žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius ir pan.). Antai, kai kada poreikį įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkretinti poįstatyminiuose teisės aktuose gali lemti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija (Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 7 d. nutarimas). Tačiau jokiomis aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimties; poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti ir tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 5 d. nutarimas).

27. Tokiomis aplinkybėmis, išplėstinės teisėjų kolegijos manymu, kvestionuojamo reguliavimo vertinimo kontekste esminę reikšmę turi *inter alia* teisės aktų hierarchiją ir, atitinkamai, įstatymo viršenybę suponuojantis konstitucinis teisinės valstybės principas, bei jį aiškinanti Konstitucinio Teismo jurisprudencija.

Dėl teisinės valstybės principo

28. Aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad tai – universalus principas, kuriuo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija, kad konstitucinis teisinės valstybės principas aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio, kad minėto konstitucinio principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose. Šio principo esmė – teisės viešpatavimas. Konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus, jis apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų. Juo turi būti vadovaujamasi ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d., 2012 m. vasario 6 d., 2012 m. liepos 3 d. ir kt. nutarimai). Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2010 m. kovo 22 d., 2013 m. balandžio 2 d. ir kt. nutarimai). Įstatymai nustato bendro pobūdžio taisykles, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka (Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d., 2004 m. kovo 5 d., 2014 m. gegužės 9 d. nutarimai).

29. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad tam tikrais – Konstitucijoje tiesiogiai numatytais – atvejais, jeigu atitinkami santykiai nėra sureguliuoti įstatymais (detalizuojančiais ir sukonkretinančiais konstitucinį teisinį reguliavimą), poįstatyminiai teisės aktai, kuriais institucijos įgyvendina savo konkrečius įgaliojimus, *expressis verbis* nustatytus ir aiškiai apibrėžtus Konstitucijoje, turi būti leidžiami tiesiogiai remiantis

Konstitucija (Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 5 d. nutarimas).

30. Vis dėlto Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas, Konstitucinio Teismo teigimu, suponuoja ir teisės aktų hierarchiją, *inter alia* tai, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepaisant to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2009 m. spalio 8 d., 2011 m. birželio 9 d. nutarimai). Atitinkamai dėsninga, kad konstitucinis teisinės valstybės principas, anot Konstitucinio Teismo, neleidžia poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykių, kurie gali būti reguliuojami tik įstatymu, taip pat poįstatyminiais teisės aktais nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme, nebūtų grindžiamas įstatymais (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d., 2009 m. birželio 22 d., 2013 m. lapkričio 6 d. ir kt. nutarimai). Taigi atsižvelgiant į įstatymų viršenybės įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų atžvilgiu principą, įstatymo įgyvendinamajame teisės akte nustatytas teisinis reglamentavimas turi būti grindžiamas teisiniu reglamentavimu, įtvirtintu įstatymuose, ir gali jį tik detalizuoti, tačiau negali būti sukuriamos naujos bendro pobūdžio normos, konkuruojančios su įstatymo normomis (taip pat žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. liepos 21 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-13-520/2016). Toks teisės akto formos nesilaikymas, kai Konstitucija reikalauja, kad tam tikri santykiai būtų reguliuojami įstatymu, tačiau jie yra reguliuojami poįstatyminiu aktu (nepriklausomai nuo to, ar šiuos santykius kokiu nors aspektu reguliuoja dar ir įstatymas, su kuriame nustatytu teisiniu reguliavimu konkuruoja poįstatyminiame akte nustatytas teisinis reguliavimas, ar joks įstatymas šių santykių apskritai nereguliuoja), gali būti pakankamu pagrindu tokį poįstatyminį teisės aktą pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

31. Aiškindamas įstatymo viršenybės, taip pat kitus iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančius imperatyvus Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje taip pat nuosekliai vadovaujasi nuostata, kad valdžios institucijos privalo veikti aukštesnės galios teisės aktais suteiktos kompetencijos ribose bei laikytis reikalavimų, kylančių iš konstitucinio teisinės valstybės principo (pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2015 m. gruodžio 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-7-552/2015). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje nuosekliai pažymi viešojo administravimo subjektų pareigą veikti aukštesnės galios teisės aktais suteiktos kompetencijos ribose. Viešojo administravimo subjektų kompetencija turi būti nustatyta įstatymu, veikla vykdoma tik jiems priskirtos kompetencijos ribose, o atitinkamam teisėkūros subjektui viršijus jam teisės aktais suteiktą kompetenciją ir priėmus norminį administracinį aktą, kurį jis nėra įgaliotas priimti, kartu pažeidžiamas ir Konstitucijos preambulėje įtvirtintas teisinės valstybės principas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. liepos 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I^{444}-4/2006; 2007 m. lapkričio 23 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I^{438}-15/2007; 2008 m. lapkričio 28 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I^{444}-4/2008; 2012 m. gegužės 21 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. I^{502}-12/2012; 2013 m. balandžio 30 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administra-

cinėje byloje Nr. I[146]-10/2013, išplėstinės teisėjų kolegijos 2016 m. liepos 21 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-13-520/2016; 2019 m. spalio 23 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. eI-10-756/2019; 2021 m. sausio 13 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. eI-16-575/2020).

32. Tad pagal oficialios konstitucinės doktrinos ir administracinės jurisprudencijos nuostatas teisėkūros subjektai, įgyvendindami jiems pavestus įgaliojimus administracinio reglamentavimo srityje, privalo paisyti konstitucinio teisinės valstybės principo suponuojamų reikalavimų, *inter alia* nepažeisti teisės aktų hierarchijos, įstatymų viršenybės imperatyvų ir įstatymo įgyvendinamajame teisės akte nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris nekonkuruotų, neprieštarautų įstatyme nustatytajam, kuris būtų grindžiamas įstatymu ir jį detalizuotų tik įstatyme nustatytose ribose (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2018 m. gegužės 10 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eI-5-492/2015, 2021 m. gegužės 3 d. išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą administracinėje byloje Nr. eI-9-502/2021).

33. Kitaip tariant, tikrindama kvestionuojamo akto atitiktį pareiškėjo nurodytam teisiniam reguliavimui, išplėstinė teisėjų kolegija, *inter alia* turi vadovautis anksčiau išdėstytais konstitucinio teisinės valstybės principo elementais ir patikrinti, ar priimdama Taisykles, Taryba, kaip viešojo administravimo subjektas, veikė jai priskirtos kompetencijos ribose ir turėjo įgaliojimus priimti šį norminį administracinį aktą.

Dėl Taisyklių atitikties teisinės valstybės principui

34. Kaip nurodoma Taisyklių 1 punkte, jų tikslas – reglamentuoti asmens duomenų tvarkymą Taryboje, užtikrinant BDAR, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių asmens duomenų tvarkymą ir apsaugą, laikymąsi ir įgyvendinimą. Taisyklių paskirtis – numatyti asmens duomenų tvarkymo apimtį ir tikslus, asmens duomenų saugos pažeidimų valdymą, asmens duomenų saugojimo priemones, duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Taryboje būdus ir priemones, tvarkant asmens duomenis Taryboje automatiniu ir neautomatiniu būdais (Taisyklių 2 punktas). Taisyklės parengtos, vadovaujantis BDAR, Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais asmens duomenų tvarkymą ir apsaugą. Taisyklėse vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos minėtuose teisės aktuose (Taisyklių 3 punktas).

35. Taisyklėse nustatyta *inter alia*, kad duomenų subjektų asmens duomenis tvarko duomenų valdytojas – Taryba (5 punktas); nurodoma, kad atliekant su tam tikrų išvardintų teisės aktų nuostatų įgyvendinimu susijusius veiksmus, Taryboje gali būti tvarkomi asmens duomenys (6 punktas); detaliai išdėstomi, kokie asmens duomenys ir kokiais tikslais gali būti tvarkomi Taryboje (7, 8 punktai); 9 punkte įtvirtinama, kad su konkurencijos priežiūros funkcijos vykdymu susiję asmens duomenys Taryboje tvarkomi remiantis BDAR 6 straipsnio 1 dalies e punktu, t. y. tvarkyti duomenis būtina siekiant atlikti užduotį, vykdomą viešojo intereso labui arba vykdant duomenų valdytojui pavestas viešosios valdžios funkcijas. Asmens duomenys Konkurencijos taryboje gali būti tvarkomi remiantis ir kitais BDAR numatytais teisiniais pagrindais. Taisyklių 10 punkte išvardinti reikalavimai, kurių turi laikytis Tarybos darbuotojai, atlikdami savo funkcijas ir tvarkydami asmens duomenis. Taisyklių III[1] skyriuje nustatytos duomenų apsaugos pa-

reigūno funkcijos.

36. Duomenų subjektų teisės ir jų įgyvendinimo tvarka reglamentuojama Taisyklių IV skyriuje, be kita ko, nustatant: i) kokias BDAR III skyriuje įvardintas teises turi duomenų subjektai, tvarkant asmens duomenis Taryboje (31.1-31.7 papunkčiai); ii) atsisakymo įgyvendinti duomenų subjekto teisę būti informuotam apie asmens duomenų tvarkymą Taryboje pagrindus (50.1-50.6 papunkčiai) ir teisės apimties apribojimą (Taisyklių 52 punktas nustato, kad Taryba turi teisę įgyvendinti duomenų subjekto teisę susipažinti su asmens duomenimis tokia apimtimi, kuri nedarytų neigiamo poveikio kitų teisėms ir laisvėms); duomenų subjekto teisę ištaisyti netikslius ar neteisingus asmens duomenis arba papildyti neišsamius asmens duomenis (trečiasis skirsnis); teisės reikalauti ištrinti su duomenų subjektu susijusius asmens duomenis pagrindus (59.1-59.5 papunkčiai); teisės reikalauti apriboti asmens duomenų tvarkymą pagrindus (64.1-64.4 papunkčiai); teisę nesutikti su duomenų tvarkymu (šeštasis skirsnis) bei teisę į asmens duomenų perkeliamumą (septintasis skirsnis).

37. Taisyklių 53 punktas įtvirtina, kad pagal Konkurencijos įstatymo 21 straipsnio 12 dalį asmenys teisę susipažinti su Konkurencijos tarybos turimais dokumentais ir kita informacija įgyja ne anksčiau, negu priimamas galutinis Konkurencijos tarybos nutarimas ar kitoks sprendimas dėl nagrinėjamo klausimo. Ši teisė neapima dokumentų ir kitos informacijos, su kuria asmenys neturi teisės susipažinti remiantis Konkurencijos įstatymu ir kitais įstatymais ar kitais teisės aktais, reglamentuojančiais atskirų rūšių dokumentų ir kitos informacijos apsaugą.

38. Apžvelgtos Taisyklių nuostatos, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, leidžia daryti pagrįstą išvadą, kad minėtas teisinis reglamentavimas yra susijęs *inter alia* su asmens teise į duomenų apsaugą, kuri, be kita ko, yra ir asmens teisės į privatų gyvenimą dalis, reguliuoja naudojimosi tokia teise apimtį, jos ribojimo pagrindus ir kitus reikšmingus aspektus, tvarkant asmens duomenis Taryboje.

39. Šiame kontekste išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžia, kad, vadovaujantis Konkurencijos įstatymu (Taisyklių priėmimo datos atžvilgiu aktuali 2017 m. gruodžio 19 d. įstatymo Nr. XIII-909 redakcija), šiame teisės akte nebuvo reguliuojamos duomenų subjektų teisės ir jų įgyvendinimo pagrindai, tvarkant asmens duomenis Taryboje. Tai dėsninga, atsižvelgiant į tai, kad BDAR, kuris taikomas jau nuo 2018 m. gegužės 25 d. (BDAR 99 straipsnio 2 dalis), taikytinas ir asmens duomenų tvarkymui Taryboje.

40. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ir ESTT) yra konstatavęs, kad reglamentas yra bendro pobūdžio ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse – todėl jis dėl savo paties pobūdžio ir vietos Sąjungos teisės šaltinių sistemoje veikia iš karto ir gali suteikti fiziniams asmenims teises, kurias nacionaliniai teismai privalo ginti (2002 m. rugsėjo 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Antonio Muñoz y Cia*, C-253/00, 27 p.). Tiesioginis reglamento taikymas reiškia, kad jo įsigaliojimas ir palankus ar nepalankus taikymas tam tikriems teisės subjektams nepriklauso nuo jokių nacionalinės teisės priemonių priėmimo, nes griežtas šio įsipareigojimo laikymasis yra privaloma vienalaikio ir vienodo reglamentų taikymo visoje Europos Sąjungoje sąlyga (2011 m. liepos 14 d. sprendimas *Bureau national interprofessionnel du Cognac prieš Gust. Ranin Oy*, C-4/10 ir C-27/10, 66 p.). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat laikosi nuostatos, jog Lietuvos teismai ir viešojo administravimo subjektai privalo tiesiogiai taikyti reglamentus, neieškodami jų nuostatas perkeliančių nacionalinių teisės aktų (Lietuvos vyriau-

siojo administracinio teismo 2009 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I[143]-18/2009).

41. Kita vertus, nors dėl pobūdžio ir paskirties Europos Sąjungos teisės šaltinių sistemoje reglamentų nuostatos paprastai iškart veikia nacionalinės teisės sistemose ir todėl nacionalinėms valdžios institucijoms nereikia imtis taikymo priemonių, vis dėlto kai kurias jų nuostatas gali prireikti įgyvendinti valstybėms narėms priimant taikymo priemones. Valstybės narės gali priimti reglamentą įgyvendinančias priemones, jeigu jos nepažeidžia jo tiesioginio taikymo, neiškraipo jo, kaip Bendrijos teisės akto, prigimties ir jei patikslina šiuo reglamentu suteiktos diskrecijos įgyvendinimą, nepažeisdamos jo nuostatų (2011 m. gruodžio 21 d. sprendimas *Danske Svineproducenter*, C-316/10,39, 40, 41 p.). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje laikosi pozicijos, kad visų pirma turi būti vadovaujamasi tiesiogiai taikomų reglamentų, reguliuojančių bylos teisinius santykius, nuostatomis. Nacionaliniai poįstatyminiai aktai taikytini tiek, kiek reglamentuose apibrėžtos diskrecijos ribose juos papildo ar patikslina (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A[438]-1102/2014, 2015 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-762-502/2015).

42. Vis dėlto nagrinėjamos norminės bylos aplinkybėmis aktualus teisinis reguliavimas, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, nesudaro pagrindo konstatuoti, kad Taryba, kaip viešojo administravimo subjektas, galėtų kildinti savo teisėkūros įgaliojimus priimti viešojo administravimo aktus, kaip BDAR taikymo priemones, tiesiogiai iš BDAR, nesant nacionalinėje teisėje tam nustatyto teisinio pagrindo, aiškiai apibrėžiančio atitinkamos Tarybos funkcijos ir tai funkcijai atlikti būtinos teisės. Atsižvelgiant į tai, būtina nustatyti, ar Konkurencijos įstatyme, *inter alia* įtvirtinančiame Tarybos funkcijas ir įgaliojimus, nagrinėjamu atveju buvo įtvirtintas tinkamas teisinis pagrindas Taisyklėms priimti.

43. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimo Nr. 1S4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ preambulėje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba nutarė patvirtinti Taisykles, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 18 straipsnio 1 dalies 11 punktu, 18 straipsnio 2 dalies 2 punktu. Pastarąja norma remtasi ir taisant Taisykles 2020 m. birželio 15 d. Tarybos nutarimu Nr. 1S-68 (2020).

44. Pagal Konkurencijos įstatymo (kaip minėta, Taisyklių priėmimo datos atžvilgiu aktuali 2017 m. gruodžio 19 d. įstatymo Nr. XIII-909 redakcija) 18 straipsnio, reglamentuojančio Konkurencijos tarybos funkcijas ir įgaliojimus, 1 dalies 11 punktą Konkurencijos taryba atlieka kitas šiame ir kituose Konkurencijos tarybos veiklai taikomuose įstatymuose nustatytas funkcijas. Minėtojo 18 straipsnio 2 dalies 2 punktas nustatė, kad Konkurencijos taryba, atlikdama jai pavestas funkcijas, turi teisę pagal kompetenciją priimti teisės aktus.

45. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, Taisyklės, kurių paskirtis, be kita ko, numatyti asmens duomenų tvarkymo apimtį ir tikslus, duomenų subjekto teisių įgyvendinimo Konkurencijos taryboje būdus ir priemones, tvarkant asmens duomenis Taryboje, buvo patvirtintos remiantis Konkurencijos įstatymo normomis, numatančiomis neapibrėžtas Tarybos funkcijas ir šios institucijos turimus įgaliojimus priimti teisės aktus. Atsižvelgiant į tai, reikia pabrėžti, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje ne kartą yra pažymėjęs, jog valdžios institucijų sistema yra sukurta taip, kad kiekviena institucija turi jos paskirtį atitinkančias priskirtas funkcijas, kompetenciją, kurių privalo laikytis (žr., pvz., 2013 m. gruodžio 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[520]-2141/2013).

Kiekvienas viešojo administravimo subjektas veiklą vykdo teisės aktais nustatytos kompetencijos ribose. Kompetencija kaip kompleksas tam tikrų priemonių (uždaviniai, funkcijos, teisės ir pareigos, veiklos formos ir metodai) yra svarbiausia administracinio teisinio statuso sudėtinė dalis (žr. 2014 m. sausio 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[662]-293/2014). Taigi viešojo administravimo subjekto administracinį teisinį statusą sudaro tokie elementai kaip uždaviniai, funkcijos, teisės ir pan. Kiekvieno šio elemento vaidmuo nurodytame kontekste yra skirtingas, todėl jie negali būti tapatinami arba tam tikros analizės (sisteminės, loginės ir t. t.) būdu iš vienų išvedami kiti. Tai reiškia, kad viešojo administravimo subjekto administracinis teisinis statusas juridiškai turi būti aiškiai ir konkrečiai apibrėžtas teisės aktuose (2013 m. liepos 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[662]-1405/2013). Viešojoje teisėje taikomi įstatymo viršenybės ir teisinio apibrėžtumo principai lemia tai, kad visi viešojo administravimo subjektai turi tik tokius įgaliojimus, kurie jiems suteikti konkrečiomis teisės aktų normomis ir svarbu, kad institucijos, vykdydamos įstatymais joms priskirtą veiklą, veiktų tik taip, kaip numato teisės aktai (šiais aspektais žr. 2014 m. kovo 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[502]- 727/2014; 2015 m. liepos 31 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1547-502/2015; 2012 m. sausio 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[858]-257/2012). Asmenys, atlikdami atitinkamus veiksmus ir siekdami tam tikrų veiksmų įgyvendinimo, viliasi, kad įgaliotos valdžios institucijos veiks įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka, kad tinkamai bus vykdomos teisės aktuose numatytos procedūros (žr. 2015 m. vasario 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-616-858/2015). Viešojo administravimo subjektas turi tik tuos įgalinimus, kurie jam yra konkrečiai suteikti, plečiamas kompetencijos ribų aiškinimas yra negalimas (2013 m. liepos 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A[662]- 1392/2013; 2013 m. liepos 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[662]-1405/2013).

46. Atsižvelgdama į tai, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad Taisyklių teisiniu pagrindu nurodytos Konkurencijos įstatymo nuostatos neimplikuoja Konkurencijos tarybos kompetencijos įstatymą įgyvendinančiu teisės aktu įtvirtinti nagrinėjamoje norminėje byloje analizuojamų Taisyklių.

47. Nesant atitinkamų Konkurencijos įstatymo nuostatų, iš kurių būtų galima pagrįstai spręsti dėl egzistavusios įstatymų leidėjo valios suteikti Tarybai teisėkūros kompetenciją reglamentuoti asmens duomenų tvarkymą Taryboje, atsakovo išdėstyti abstraktūs, bendro pobūdžio teisės nuostatomis bei principais grindžiami argumentai atspindi (išreiškia) tik šio viešojo administravimo subjekto nuomonę dėl to, kaip analizuojamas klausimas galėtų (turėtų) būti sureguliuotas. Išplėstinei teisėjų kolegijai nenustačius šiuo klausimu aiškiai išreikštos įstatymų leidėjo valios, tokie argumentai niekaip nepagrindžia Tarybos kompetencijos (teisės) asmens duomenų tvarkymo Taryboje teisinius aspektus (*inter alia* asmens duomenų tvarkymo apimtį ir tikslus, duomenų subjekto teisių įgyvendinimo būdus ir priemones, tvarkant asmens duomenis Taryboje) sureguliuoti Taisyklėmis (poįstatyminiu aktu).

48. Kadangi šiuo atveju nėra aiškaus ir konkretaus įstatyminio pavedimo, įtvirtinančio Tarybos kompetenciją reglamentuoti asmens duomenų tvarkymo Taryboje teisinius aspektus, konstatuotina, kad priimdama Taisykles Taryba viršijo savo kompetenciją (veikė *ultra vires*) bei nepaisė iš konstitucinio teisinės valstybės principo išplaukiančio įpareigojimo teisėkūros subjektams leidžiant teisės aktus neviršyti savo įgaliojimų, taip pat priimant poįstatyminius aktus remtis įstatymais. Tai sudaro pagrindą konstatuo-

ti, jog Taisyklės pagal priėmimo pagrindą prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, suponuojančiam teisės aktų hierarchiją, ir Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės principui.

IV.

49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pripažįstama, kad bylą nagrinėjantis administracinis teismas, konstatavęs norminio administracinio akto prieštaravimą vienai aukštesnės teisinės galios teisės akto nuostatai, nebeprivalo tirti norminio administracinio akto teisėtumo kitų aukštesnės teisinės galios teisės aktų nuostatų atžvilgiu (2005 m. spalio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I[1]-04/2005; 2008 m. gruodžio 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I[444]-3/2008; 2009 m. vasario 26 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I[444]-6/2009; 2011 m. lapkričio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I[662]-11/2011; 2012 m. vasario 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I[822]-17/2012; 2013 m. sausio 2 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I[492]-46/2012; 2013 m. birželio 18 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I[261]-15/2013; 2017 m. rugsėjo 11 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-12-502/2017; 2018 m. birželio 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1256-442/2018 ir kt.).

50. Nagrinėjamoje byloje konstatavus Taisyklių pagal jų priėmimo teisinį pagrindą prieštaravimą konstituciniam teisinės valstybės principui ir Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punkte įtvirtintam įstatymo viršenybės principui, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, jog nėra būtina tirti ginčijamo akto atitiktį kitoms pareiškėjo nurodytoms įstatymų nuostatoms. Atsižvelgdama į tai, išplėstinė teisėjų kolegija nepasisakys dėl Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punkto.

51. Atsižvelgdama į tai ir remdamasi sprendime išdėstytais argumentais, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, kad Taisyklės pagal jų priėmimo teisinį pagrindą prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktui (2009 m. birželio 11 d. įstatymo Nr. XI-283 redakcija).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 117 straipsnio 1 dalies 2 punktu ir 119 straipsnio 1 dalimi išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. sausio 22 d. nutarimu Nr. 1S4 (2019) „Dėl Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklių patvirtinimo“ patvirtintos Asmens duomenų tvarkymo Lietuvos Respublikos konkurencijos taryboje taisyklės (su paskutiniais pataisymais, padarytais 2020 m. birželio 15 d. nutarimu Nr. 1S-68 (2020) pagal priėmimo teisinį pagrindą prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (2009 m. birželio 11 d. įstatymo Nr. XI-283 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui.

Sprendimą skelbti Teisės aktų registre.

Sprendimas neskundžiamas.

1.4. Dėl Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 patvirtintų Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), 119.4 papunkčio ir 122.3 papunkčio (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) teisėtumo

Byloje tirta Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 patvirtintos Motorinių transporto priemonių techninės ekspertizės atlikimo tvarkos 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčių (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, atitiktis konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas norminėje administracinėje byloje vertino, ar ginčytu teisiniu reguliavimu nebuvo įtvirtintos esminės ūkinės veiklos sąlygos, draudimai ir ribojimai, darantys esminį poveikį ūkinei veiklai, kurie gali būti įtvirtinti tik įstatymo lygmens norminiu teisės aktu (Konstitucijos 46 str.) (25 punktas).

Bylai aktualų teisinį reguliavimą įvertinęs nagrinėtos norminės administracinės bylos kontekste, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad ginčo laikotarpiu (t. y. nuo 2011 m. rugsėjo 10 d. iki 2020 m. kovo 24 d.): (i) motorinių transporto priemonių privalomosios techninės apžiūros bei techninės ekspertizės santykius reguliavusiame specialiajame teisės akte – Saugaus eismo automobilių keliais įstatyme – Susisiekimo ministerijai ar jos įgaliotoms institucijoms aiškiai ir nedviprasmiškai buvo suteikti įgaliojimai tvirtinti privalomosios techninės apžiūros tvarką bei nustatyti kvalifikacinius reikalavimus tokią apžiūrą atliekančioms įmonėms (jose dirbantiems darbuotojams); (ii) iki 2014 m. birželio 30 d. sąvoka „privalomoji techninė apžiūra" apėmė ir transporto priemonių techninę ekspertizę, o teisės teikti privalomosios techninės apžiūros paslaugas subjektais Saugaus eismo automobilių keliais įstatyme buvo tik ūkio subjektai – įmonės, atitikusios nustatytus reikalavimus ir gavusios leidimą verstis šia veikla; (iii) nuo 2014 m. liepos 1 d. įtvirtinus transporto priemonių techninės ekspertizės sąvoką, buvo atskirai apibrėžtas jau anksčiau, kaip privalomosios techninės apžiūros dalis, Saugaus eismo automobilių keliais įstatyme reglamentuotas pagamintų ar perdirbtų motorinių transporto priemonių ar jų priekabų konstrukcijos atitikties įvertinimas bei eismo ar kito įvykio metu sugadintų motorinių transporto priemonių ar jų priekabų atkuriamojo remonto įvertinimas, taip pat, kaip ir ankstesniu teisiniu reguliavimu, minėtų transporto priemonių techninės ekspertizės tvarką bei reikalavimus tokias ekspertizes atliekančioms įmonėms įstatymu pavesta nustatyti Susisiekimo ministerijai ar jos įgaliotoms institucijoms, o teisės teikti techninės ekspertizės paslaugas subjektais išliko ūkio subjektai – įmonės, kurioms suteikta teisė verstis šia veikla (31 punktas).

Taigi ginčo laikotarpiu Saugaus eismo automobilių keliais įstatyme Susisiekimo ministerijai ar jos įgaliotoms institucijoms tiesiogiai pavesta poįstatyminiu teisės aktu nustatyti techninės ekspertizės atlikimo, t. y. šios teisės įgyvendinimo, tvarką, be kita ko, apimančią, įmonėse, kurioms suteikta teisė verstis transporto priemonių techninės ekspertizės veikla, įdarbinamų ekspertų specialiuosius (kvalifikacinius, profesinius) reikalavimus, su jų įvertinimu, taip pat su minėtiems fiziniams asmenims (kaip techninės ekspertizės įmonių darbuotojams) suteiktos teisės vykdyti technines ekspertizes įgijimu, sustabdymu ir (arba) atnaujinimu susijusias procedūras. Toks reguliavimas kilo iš viešojo intereso, kad viešajame eisme dalyvautų tik techniškai tvarkingos ir nustatytus reikalavimus atitinkančios motorinės transporto priemonės, nekeliančios grėsmės žmonių sveikatai ir gyvybei, o tam būtina remtis specialiosiomis žiniomis bei kompetencija, reikalinga vertinant motorinių transporto priemonių objektyvią būklę (atitiktį tam tikriems techniniams reikalavimams) (42 punktas). Todėl Valstybinės kelių transporto inspekcijos viršininkas turėjo teisinį pagrindą patvirtinti Motorinių transporto priemonių techninės ekspertizės atlikimo tvarką – ir joje nustatyti įmonėse, kurioms suteikta teisė verstis transporto priemonių techninės ekspertizės veikla, įdarbinamų ekspertų specialiuosius (kvalifikacinius, profesinius) reikalavimus, taip pat su šių reikalavimų įvertinimu bei suteiktos teisės įmonėje vykdyti technines ekspertizes įgijimu, sustabdymu ir (arba) atnaujinimu susijusias procedūras (įskaitant teisės įmonėje atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindus) (43 punktas).

Atsižvelgus į tai, kas išdėstyta, nuspręsta, kad patvirtindamas Motorinių transporto priemonių techninės ekspertizės atlikimo tvarkos 83 punktą (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), taip pat 119.4 ir 122.3 papunkčius (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti fizinių asmenų (ekspertų) teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, Valstybinės kelių transporto inspekcijos viršininkas tinkamai įgyvendino savo diskreciją vadovaudamasis Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo nuostatomis bei susisiekimo ministro jam suteiktais įgaliojimais motorinių transporto priemonių techninės ekspertizės srityje, todėl šios nuostatos ginčyta apimtimi neprieštaravo konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai (45 punktas).

Administracinė byla Nr. I-6-968/2022
Teisminio proceso Nr. 3-66-3-00030-2022-7
Procesinio sprendimo kategorija 4.1

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 23 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Laimučio Alechnavičiaus, Ramūno Gadliausko, Ryčio Krasausko (pranešėjas), Ernesto Spruogio ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo norminę adminis-

tracinę bylą pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. kovo 30 d. nutartį pradėti tyrimą dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos 1998 m. rugsėjo 11 d. įsakymu Nr. 348 patvirtintų Reikalavimų kelių transporto priemonių ekspertams 5 punkto (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija) ir 6.4 papunkčio (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija), taip pat Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 patvirtintų Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), 119.4 ir 122.3 papunkčių (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas administracinę bylą Nr. A-220-520/2022 (teisminio proceso Nr. 3-61-3-01818-2020-5) pagal pareiškėjo O. P. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. gruodžio 17 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo O. P. skundą atsakovui Lietuvos transporto saugos administracijai dėl sprendimo panaikinimo, 2022 m. kovo 30 d. priėmė nutartį, kuria pradėjo tyrimą dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos (toliau – ir Ministerija) 1998 m. rugsėjo 11 d. įsakymu Nr. 348 patvirtintų Reikalavimų kelių transporto priemonių ekspertams (toliau – ir Reikalavimai ekspertams) 5 punkto (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija) ir 6.4 papunkčio (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija), taip pat Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos (toliau – ir Inspekcija) viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 patvirtintų Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos (toliau – ir Ekspertizės tvarka) 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčių (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai.

2. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nurodo, kad abejonė dėl aptariamų teisės normų teisėtumo nurodyta apimtimi kilo nagrinėjant individualią administracinę bylą, kurioje buvo vertinamas Lietuvos transporto saugos administracijos (toliau – ir Administracija) direktoriaus 2020 m. kovo 24 d. įsakymo Nr. 2BE-104 dėl 2020 m. sausio

10 d. įsakymo Nr. 2BE-14, kuriuo pareiškėjui atnaujinta teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę, panaikinimo pagrįstumas ir teisėtumas. Individualioje administracinėje byloje ginčas kilo dėl to, ar aplinkybė, jog pareiškėjo eksperto pažymėjimas baigė galioti 2011 m. rugsėjo 10 d., t. y. dar iki tol, kai teisės aktai numatė, kad eksperto pažymėjimo galiojimo laikas yra neterminuotas, reiškia, kad pareiškėjas prarado teisę atlikti transporto priemonių technines ekspertizes, ar buvo faktinis ir teisinis pagrindas atnaujinti pareiškėjo nurodytą įgytą teisę atlikti transporto priemonių technines ekspertizes, galiojant Reikalavimams ekspertams, pagal Ekspertizės tvarkos nuostatas.

3. Individualią bylą nagrinėjantis Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, grįsdamas abejones dėl Reikalavimų ekspertams 5 punkto (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija), 6.4 papunkčio (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija), taip pat Ekspertizės tvarkos 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčių (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) teisėtumo, nurodo, kad, tiek eksperto pažymėjimo išdavimo pareiškėjui metu, tiek pareiškėjo kreipimosi į Administraciją dėl teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę atnaujinimo metu, eismo saugumo automobilių keliais Lietuvos Respublikoje teisinius pagrindus, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigas įgyvendinant saugaus eismo politiką, taip pat pagrindinius su transporto priemonių technine būkle, techninės būklės tikrinimu susijusius reikalavimus reguliavo Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas (toliau – ir SEAKĮ), įsigaliojęs nuo 2001 m. sausio 1 d. (originali 2000 m. spalio 12 d. įstatymo Nr. VIII-2043 redakcija). Iki 2013 m. birželio 13 d. įstatymo Nr. XII-360 redakcijos įsigaliojimo (2014 m. liepos 1 d.) SEAKĮ buvo įtvirtinta tik privalomosios techninės apžiūros, kurią atlieka techninės apžiūros kontrolierius, veikiantis išimtinai privalomosios techninės apžiūros srityje, sąvoka, kuri nėra tapati transporto priemonių techninės ekspertizės sąvokai. Vis dėlto aptariamos redakcijos SEAKĮ 10 straipsnio 1 dalies 18 punkte buvo įtvirtinta, kad Ministerija ar jos įgaliotos institucijos nustato motorinės transporto priemonės, priekabos, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką, tačiau patys transporto priemonių techninės ekspertizės teisiniai santykiai, įskaitant asmenų teisę teikti tokios ekspertizės paslaugas, šios teisės įgijimo / pasibaigimo pagrindai ir t. t., SEAKĮ nebuvo reguliuojami. Netgi papildžius SEAKĮ (2013 m. birželio 13 d. įstatymo Nr. XII-360 redakcija) transporto priemonių eksperto bei transporto priemonių techninės ekspertizės sąvokomis ir tam tikru su jomis susijusiu reguliavimu, kuriuo Ministerijai arba jos įgaliotoms institucijoms suteikti įgalinimai nustatyti reikalavimus įmonėms, atliekančioms transporto priemonių techninę ekspertizę, taip pat suteikti įmonių, atliekančių transporto priemonių techninę ekspertizę, darbuotojams teisę atlikti tokias ekspertizes (šią teisę sustabdyti, atnaujinti, panaikinti) (SEAKĮ 10 str. 1 d. 4–6 ir 18 p.), pats asmenų teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę reguliavimas (šios teisės įgijimo / praradimo pagrindai, su tuo susiję reikalavimai) SEAKĮ (2013 m. birželio 13 d. įstatymo Nr. XII-360 redakcijoje, taip pat pareiškėjo kreipimosi į Administraciją dėl teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę atnaujinimo metu) nebuvo nustatytas.

4. Eksperto pažymėjimo išdavimo pareiškėjui metu galiojo Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1998 m. rugsėjo 11 d. įsakymas Nr. 348 „Dėl kelių transporto priemonių gamybos ir perdirbimo tvarkos ir jų techninės ekspertizės atlikimo norminių do-

kumentų tvirtinimo“ (šiame teisės akte nėra nurodytas įstatyme įtvirtintas ar kitoks jo priėmimo pagrindas). Minėtu įsakymu patvirtintuose Reikalavimuose ekspertams aptariamu laikotarpiu buvo nustatyti tiek reikalavimai asmenims, norintiems įgyti eksperto kvalifikaciją, tiek teisės atlikti transporto priemonių techninės ekspertizes įgijimo, išlaikymo ir pasibaigimo pagrindai, įskaitant nuostatą, kad išlaikiusiam baigiamuosius egzaminus mokymo įstaiga išduoda kursų baigimo pažymėjimą, kurio pagrindu Inspekcija išduoda eksperto pažymėjimą, suteikiantį teisę atlikti transporto priemonių techninės ekspertizes. Eksperto pažymėjimo galiojimo laikas – treji metai (Reikalavimų ekspertams 5 punktas (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija); taip pat kad ekspertams, išklausiusiems kvalifikacijos tobulinimo kursą, mokymo įstaiga išduoda pažymėjimą, kurio pagrindu Inspekcija pratęsia kelių transporto priemonių eksperto pažymėjimo galiojimą ir išduoda naują pažymėjimą (Reikalavimų ekspertams 6.4 papunktis (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija).

5. Atsižvelgdama į aptartas nuostatas, individualią administracinę bylą nagrinėjanti išplėstinė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kolegija pažymi, jog eksperto pažymėjimo pareiškėjui išdavimo metu SEAKĮ Ministerijai arba jos įgaliotoms institucijoms *expressis verbis* (aiškiais žodžiais, tiesiogiai) buvo suteikti įgalinimai tik nustatyti transporto priemonių techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką. Tačiau Reikalavimuose ekspertams (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 ir 2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcijose) (įstatymą įgyvendinančiame teisės akte) buvo įtvirtinti ir asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo, išlaikymo bei pasibaigimo pagrindai, t. y. sureguliuoti teisiniai santykiai, kurių nereguliavo SEAKĮ ir kuriems reguliuoti Ministerija neturėjo įgalinimų.

6. Pareiškėjui individualioje byloje išduoto eksperto pažymėjimo galiojimo laikotarpiu galiojusioje Ekspertizės tvarkoje buvo nustatyti reikalavimai transporto priemonių ekspertams, teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę suteikimas, sustabdymas ir panaikinimas. Ekspertizės tvarkoje (originali 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 redakcija) buvo nustatyta, kad asmeniui, išlaikiusiam egzaminą, Inspekcija išduoda eksperto pažymėjimą, suteikiantį teisę atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę. Eksperto pažymėjimo galiojimo laikas – treji metai. Pasibaigus pažymėjimo galiojimo laikui jis turi būti grąžintas Inspekcijai ne vėliau kaip per 10 dienų (83 p.). Vienas iš kvalifikacinių reikalavimų ekspertams – kas treji metai išklausyti kvalifikacijos tobulinimo kursą (84.1 p.). Nuo 2011 m. lapkričio 1 d. galiojusios Ekspertizės tvarkos 83 punkte (2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcija) buvo nustatyta, kad asmeniui, išlaikiusiam egzaminą, Inspekcija išduoda eksperto pažymėjimą, suteikiantį teisę atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę. Eksperto pažymėjimo galiojimo laikas neterminuotas. Eksperto pažymėjimas, kuriame nustatytas galiojimo terminas, tačiau jis dar nėra pasibaigęs, keičiamas į neterminuotą eksperto pažymėjimą. Norint pakeisti eksperto pažymėjimą, būtina pateikti kvalifikacijos kursų baigimo pažymėjimą, išduotą ne anksčiau negu išduotas terminuotas eksperto pažymėjimas, kurį išdavė mokymo įstaiga, įtraukta į valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigų registrą. Su techninės ekspertizės įmone nutraukus darbo sutartį, pažymėjimas Inspekcijai turi būti grąžintas ne vėliau kaip per 10 dienų.

7. Pareiškėjo individualioje byloje kreipimosi į Administraciją dėl teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę atnaujinimo galiojusioje Ekspertizės tvarkoje

taip pat buvo nustatyti reikalavimai transporto priemonių ekspertams, teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę suteikimas, sustabdymas, atnaujinimas ir panaikinimas. Ekspertizės tvarkoje (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) buvo nustatyta, kad ekspertas privalo ne rečiau nei kartą per kiekvienus 3 kalendorinius metus nuo teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę suteikimo dienos išklausyti su Inspekcija suderintą transporto priemonių ekspertų mokymo kursą mokymo įstaigoje, įtrauktoje į valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigų registrą, ir atlikti žinių patikrinimą, Inspekcijos nustatyta tvarka (110.1 p.). Ekspertui teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę sustabdoma, jeigu ekspertas kartą per kiekvienus 3 kalendorinius metus nuo teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę suteikimo dienos neišklauso kvalifikacijos tobulinimo kurso (119.4 p.). Ekspertui teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę atnaujinama Inspekcijos viršininko įsakymu, kai ekspertas, kuriam teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę sustabdyta remiantis Ekspertizės tvarkos 119.4 papunkčiu, išklauso kvalifikacijos tobulinimo kursą ir Inspekcijai pateikia tai įrodančius dokumentus (122.3 p.).

8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, nors nuo 2008 m. liepos 1 d. galiojusioje SEAKĮ redakcijoje Ministerijai arba jos įgaliotoms institucijoms *expressis verbis* buvo suteikti įgalinimai tik nustatyti transporto priemonių techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką, o nuo 2014 m. liepos 1 d. galiojusiose SEAKĮ redakcijose – nustatyti transporto priemonių techninės ekspertizės atlikimo tvarką, reikalavimus įmonėms, atliekančioms transporto priemonių techninę ekspertizę, suteikti įmonių, atliekančių transporto priemonių techninę ekspertizę, darbuotojams teisę atlikti technines ekspertizes, šią teisę sustabdyti, atnaujinti, panaikinti, taip pat nustatyti transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką, Ekspertizės tvarkoje (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515, 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 ir 2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcijos) buvo įtvirtinti ir teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo, išlaikymo bei pasibaigimo pagrindai, t. y. sureguliuoti teisiniai santykiai, kurių nereguliavo SEAKĮ ir kuriems reguliuoti Inspekcija neturėjo įstatyme nustatyto pagrindo.

9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad teisinės valstybės principas draudžia žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, o nustatyti esmines ūkinės veiklos sąlygas, draudimus ir ribojimus, darančius esminį poveikį ūkinei veiklai, taip pat įvairias sankcijas už atitinkamus teisės pažeidimus pagal Konstituciją galima tik įstatymu.

10. Individualią bylą nagrinėjančiai išplėstinei teisėjų kolegijai kilo abejonių dėl to, ar Reikalavimuose ekspertams (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 ir 2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcijos), taip pat Ekspertizės tvarkoje (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515, 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 ir 2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) nustatytas reguliavimas ta apimtimi, kuria ginčo nuostatose yra nustatyti teisės asmenims atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo, išlaikymo ir pasibaigimo pagrindai, šiuos teisinius santykius reguliuojant įsakymais, t. y. įstatymą įgyvendinančiais teisės aktais, nesant tam įstatyme nustatyto pagrindo, neprieštarauja Konstitucijoje įtvirtintam teisinės valstybės principui ir 5 straipsnio

2 daliai, kurioje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija.

II.

11. Atsakovas Ministerija atsiliepime prašo pripažinti, kad Reikalavimų ekspertams 5 punkto (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija) ir 6.4 papunkčio (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija), taip pat Ekspertizės tvarkos 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčių (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) nuostatos, ta apimtimi, kuria jose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių techninės ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, atitinka konstitucinį teisinės valstybės principą ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalį.

12. Ministerija atsiliepimą grindžia šiais argumentais:

12.1. Dėl ginčo Reikalavimų ekspertams nuostatų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai:

12.1.1. Tuometinis teisinis reguliavimas, kurį nustatė Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymas, Lietuvos Respublikos transporto veiklos pagrindų įstatymas buvo pakankamas Ministerijai patvirtinti Reikalavimus ekspertams, kadangi įstatymo lygmeniu reglamentavo Vyriausybės ir Ministerijos galias bei vietą valdžios sistemoje ir nagrinėjamu atveju Ministerijai įstatymo lygmeniu nustatė esmines jos funkcijas, leidžiančias institucijai priimti savarankiškus sprendimus, siekiant apginti svarbius visuomenės interesus. Tuo metu galiojusi teisinė sistema nebuvo taip visapusiškai aiškiai sureguliuota, kad ją būtų galima vienodai vertinti šių dienų teisinės sistemos kontekste. Reikalavimų ekspertams 5 punkto (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija) bei 6.4 papunkčio (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija) nuostatų atitiktis konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai turėtų būti vertinama atsižvelgiant į tuo metu egzistavusią viešosios teisės, viešojo administravimo teisinio reguliavimo sistemą.

12.1.2. Reikalavimų ekspertams patvirtinimo metu Lietuvoje nebuvo specialaus įstatymo, kuris sistemiškai reglamentuotų principus, kuriais vadovaujantis būtų galima vertinti teisės vykdyti tam tikros rūšies veiklą suteikimo, sustabdymo, sustabdymo panaikinimo ir panaikinimo pagrįstumą bei kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų galima aiškiai įvardinti, kokie reikalavimai asmenims, siekiantiems įgyti teisę vykdyti tam tikros rūšies veiklą arba jau tokią veiklą vykdantiems, ir kokio lygmens teisės akte turi būti įtvirtinti. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234, priimto 1999 m. birželio 17 d., 6 straipsnio 2 dalis, nustatė, kad norminius administracinius aktus turi teisę priimti tik viešojo administravimo subjektai, turintys įstatymų numatytus įgaliojimus pagal nustatytą kompetenciją. Tikėtina, kad joks kitas tuo metu galiojantis įstatymas nesprendė įgaliojimų suteikimo detalizavimo klausimo, t. y. kokia apimtimi, kaip detaliai ir kokius konkrečiai įgaliojimų suteikimo aspektus įstatymas ar poįstatyminis teisės aktas turėtų reglamentuoti. Todėl tuo metu, vadovaujantis įstatymuose įtvirtintais įgaliojimais, kurie šiuo metu gali būti laikomi pernelyg abstrakčiais, buvo taikoma praktika, kad teisės suteikimo asmenims vykdyti tam tikros rūšies veiklą reglamentavimas, atsižvelgiant į Ministerijai įstatymais pavestą valdymo sritį, buvo tvirtinamas Ministerijos reguliavimo srities teisės aktais. Lietuvos Respublikos paslaugų įstatymas Nr. XI-570, re-

glamentuojantis laisvės teikti paslaugas ir ūkinės veiklos laisvės įgyvendinimo sąlygas, priimtas tik 2009 m. gruodžio 15 d., o Licencijavimo pagrindų aprašas, nustatantis principus, kuriais vadovaujantis vertinamas ūkinės veiklos licencijavimo pagrįstumas, reikalavimus, kuriais vadovaujantis rengiami įstatymų, reglamentuojančių tam tikros rūšies veiklos licencijavimą, ir licencijavimo taisyklių projektai, ir nustatyto teisinio reguliavimo efektyvumo vertinimo terminus bei kriterijus, patvirtintas tik Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 937.

12.1.3. Reikalavimų ekspertams patvirtinimo metu galiojusi Transporto veiklos pagrindų įstatymo 10 straipsnyje įtvirtinta nuostata dėl eismo saugumo kontrolės, numatanti, kad transporto saugaus eismo reikalavimus rengia, eismo saugumo kontrolę vykdo, priemonių saugiam eismui garantuoti įgyvendinimą koordinuoja Ministerija kartu su Vyriausybės įgaliotomis institucijomis, neabejotinai buvo laikytina labai svarbia priemone, skirta užtikrinti visuomenės saugumą ir apginti viešąjį interesą – kelių eismo saugumą, taip apsaugant eismo dalyvių ir kitų asmenų gyvybę, sveikatą ir turtą. Siekiant apsaugoti eismo dalyvių ir kitų asmenų gyvybę, sveikatą ir turtą buvo patvirtinta Kelių transporto priemonių gamybos ir perdirbimo tvarka, be kitų reikalavimų nustatanti Reikalavimus ekspertams, nustatančius sąlygas, kurias turi atitikti kelių transporto priemonių ekspertai, kad būtų garantuotas kvalifikuotas techninių ekspertizių atlikimas pagamintoms, perdirbtoms, po eismo ar kito įvykio sugadintoms kelių transporto priemonėms.

12.2. Dėl ginčo Ekspertizės tvarkos nuostatų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai:

12.2.1. SEAKĮ 10 straipsnio 1 dalies 18 punktas įpareigojo Ministeriją ar jos įgaliotas institucijas užtikrinti eismo saugumą, patvirtinant, be kita ko, motorinės transporto priemonės, priekabos, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministras 2008 m. sausio 21 d. įsakymo Nr. 3-13 2.2.7 papunkčiu įgaliojo Inspekciją nustatyti motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką. Nurodytos teisės aktų nuostatos įgyvendintos patvirtinus Ekspertizės tvarką. Ministerija Inspekcijos nuostatų 8.16 ir 8.19 papunkčiuose taip pat nustatė Inspekcijai papildomas funkcijas – organizuoti bei kontroliuoti kelių transporto priemonių techninių ekspertizių atlikimą; ir egzaminuoti asmenis, vadovaujančius licencijuojamai kelių transporto veiklai, kelių transporto priemonių vairuotojus, vežančius pavojingus krovinius, pavojingų krovinių vežimo automobilių transportu saugos specialistus, valstybinės techninės apžiūros kontrolierius, kelių transporto priemonių ekspertus, kitus asmenis, kurių veikla susijusi su kelių transportu, ir išduoti jiems atitinkamus liudijimus ar pažymėjimus, suteikiančius teisę užsiimti tam tikra veikla kelių transporte; kaupti duomenis apie egzaminuotus asmenis. Šios papildomos funkcijos suteikė Inspekcijai pakankamas galias patvirtinti Ekspertizės tvarkos 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) nuostatas, ta apimtimi, kuria jose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai.

12.2.2. Tuometinis teisinis reguliavimas, kurį nustatė Vyriausybės įstatymas ir Transporto veiklos pagrindų įstatymas, buvo pakankamas Ministerijai patvirtinti įstaigos

prie Ministerijos – Inspekcijos – nuostatų 8.16 ir 8.19 papunkčius, kadangi įstatymo lygiu reglamentavo Vyriausybės ir ministerijos galias ir vietą valdžios sistemoje, ir nagrinėjamu atveju Ministerijai įstatymo lygiu nustatė esmines jos funkcijas, leidžiančias institucijai priimti savarankiškus sprendimus, siekiant apginti svarbius visuomenės interesus. Tuo metu galiojusi teisinė sistema vis dar nebuvo pakankamai aiškiai sureguliuota, kad ją būtų galima vienodai vertinti šių dienų teisinės sistemos kontekste. Ekspertizės tvarkos 83 punkto (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) nuostatų ta apimtimi, kuria jose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, atitiktis konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, vertintina tuo metu egzistavusio viešosios teisės, viešojo administravimo teisinio reguliavimo sistemos kontekste. Lietuvoje vis dar nebuvo specialaus įstatymo, kuris sistemiškai reglamentuotų principus, kuriais vadovaujantis būtų galima vertinti teisės suteikimo, sustabdymo, sustabdymo panaikinimo ir panaikinimo asmenims vykdyti tam tikros rūšies veiklą, pagrįstumą bei kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų galima aiškiai įvardinti, kokie reikalavimai asmenims, siekiantiems įgyti teisę vykdyti tam tikros rūšies veiklą, arba jau tokią veiklą vykdantiems, kokio lygmens teisės akte turi būti įtvirtinti.

12.2.3. Ekspertizės tvarkos (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) 119.4 ir 122.3 papunkčių nuostatos iš esmės nustato teisės ekspertui atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę sustabdymo ir teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę atnaujinimo pagrindus. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2013 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. 3-606 nauja redakcija išdėstyto Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2008 m. sausio 21 d. įsakymo Nr. 3-13 „Dėl Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo įgyvendinimo“ 2.9 ir 2.14 papunkčiais Inspekcijai suteikti įgaliojimai nustatyti visapusiškai veikiančią motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninės ekspertizės sistemą, kurioje Inspekcija, be kita ko, nustatydama reikalavimus įmonėms, atliekančioms motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninę ekspertizę, nustatė reikalavimus ir įmonių, atliekančių motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninę ekspertizę, darbuotojams, įskaitant ir reikalavimus darbuotojų veiklai. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2008 m. sausio 21 d. įsakymas Nr. 3-13 „Dėl Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo įgyvendinimo“ nauja redakcija buvo išdėstytas vadovaujantis SEAKĮ 10 straipsnio 1 dalimi, įskaitant 5 ir 6 punktus, todėl Ekspertizės tvarkos (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcijos) 119.4 ir 122.3 papunkčių nuostatos iš esmės nustatančios teisės ekspertui atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę sustabdymo ir atnaujinimo pagrindus, nepažeidė konstitucinio teisinės valstybės principo ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalies.

13. Atsakovas Administracija (iki reorganizacijos – Inspekcija (Vyriausybės 2017 m. gegužės 31 d. nutarimo Nr. 402 2.4 p.; Vyriausybės 2017 m. gegužės 31 d. nutarimu Nr. 952 patvirtinto Lietuvos saugios laivybos administracijos reorganizavimo sąlygų aprašo 8 ir 11 p.) atsiliepime prašo Ekspertizės tvarkos 83 punktą (2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcija (pastaba: atsiliepime prašymas suformuluotas tik dėl šios Ekspertizės tvarkos 83 p. redakcijos, nors motyvai dėstomi ir dėl teisinio reguliavimo, išdėstyto šio punkto 2008 m. gruodžio 23 d. redakcijoje), taip pat 119.4 ir 122.3 papunkčius (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo

pagrindai, pripažinti teisėtais.

14. Administracija atsiliepimą grindžia argumentais:

14.1. Inspekcijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. 2B-515 „Dėl Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos patvirtinimo“ patvirtintas nepažeidžiant jo tvirtinimo metu galiojusių Viešojo administravimo įstatymo nuostatų, kadangi jis buvo priimtas remiantis SEAKĮ (10 str. 1 d. 1 ir 18 p.). Ekspertizės tvarkoje buvo įtvirtinti ir reikalavimai transporto priemonių ekspertams, t. y. reikalavimai subjektams, kurie atlieka valstybės deleguotą funkciją – asmenims, turintiems atitinkamą kvalifikaciją ir dirbantiems techninės ekspertizės įmonėje, kadangi minėtai funkcijai atlikti reikalinga atitinkama kvalifikacija ir žinios. Ekspertizės tvarkos pakeitimas įsigaliojo 2011 m. lapkričio 1 d., t. y. po penkių mėnesių nuo pakeitimo priėmimo, buvo paskelbtas viešai „Valstybės žiniose“ pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą, visi transporto priemonių ekspertai turėjo pakankamai laiko su juo susipažinti. Ekspertizės tvarkos pakeitimo projektas su visuomene buvo derinamas viešai Teisės aktų informacinėje sistemoje.

14.2. Nors nei 2008 metais tvirtinant Ekspertizės tvarką, nei 2011 metais tvirtinant jos pakeitimą, Inspekcija neturėjo tiesioginių įgaliojimų nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindus, tačiau sistemiškai vertinant tuo metu galiojusių teisės aktų nuostatas ir teismų praktiką, Inspekcija buvo vienintelė kompetentinga institucija juos nustatyti. Saugant viešąjį interesą ir užtikrinant eismo dalyvių saugumą, buvo būtina transporto priemonių ekspertams nustatyti privalomus reikalavimus, jie privalėjo turėti atitinkamą kvalifikaciją, nuolat atnaujinti savo žinias, o jų veikla turėjo būti prižiūrima ir reglamentuota. Ekspertizės tvarkoje nenustačius asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindų, nebūtų užtikrintas teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, kadangi joks kitas teisės aktas asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindų nereglamentavo, nors tiek reikalavimai techninei ekspertizei, tiek jos atlikimo tvarka buvo reglamentuota. Inspekcija turėjo SEAKĮ, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2008 m. sausio 21 d. įsakyme Nr. 3-13 „Dėl Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo įgyvendinimo“ bei Inspekcijos nuostatuose įtvirtintus įgaliojimus parengti ir tvirtinti Ekspertizės tvarką. Todėl Inspekcijos nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, įskaitant ir ginčijamą Ekspertizės tvarkos (2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcija) 83 punktą, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai.

14.3. Inspekcijai buvo pavesta nustatyti Ekspertizės tvarką, nustatyti reikalavimus įmonėms, atliekančioms motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninę ekspertizę, todėl tam, kad teisės aktas atitiktų aiškumo principą – būtų logiškas, nuoseklus ir aiškus – Ekspertizės tvarkoje turėjo būti nustatytas visas su tuo susijęs reguliavimas, be kita ko, reikalavimai asmenims, dirbantiems techninės ekspertizės įmonėse. Pasikeitus reglamentavimui, 2014 metais dėstant Ekspertizės tvarką nauja redakcija (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija), Inspekcija jau turėjo SEAKĮ ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2008 m. sausio 21 d. įsakymo Nr. 3-13 (2013 m. lapkričio 28 d. įsakymo Nr. 3-606 redakcija) 2.14 papunkčiu jai įtvirtintus tiesioginius įgalio-

jimus nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių techninės ekspertizės įgijimo ir išlaikymo pagrindus. Inspekcijos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1996 m. rugsėjo 26 d. įsakymu Nr. 304, būtent Inspekcijai buvo nustatytas tikslas – užtikrinti tinkamas sąlygas kelių transporto verslo plėtrai, įgyvendinti eismo saugumo priemones, socialinę pažangą ir mažinti kelių transporto priemonių neigiamą įtaką aplinkai. Taip pat minėtuose nuostatuose buvo nustatyta, kad Inspekcija pagal savo kompetenciją įgyvendina Transporto veiklos pagrindų įstatymą.

15. Byloje gauta pareiškėjo individualioje byloje O. P. nuomonė, kurioje pažymėta, jog tuo metu, kai buvo patvirtintas Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1993 m. rugsėjo 30 d. įsakymas Nr. 389 „Dėl kelių transporto priemonių valstybinių techninių apžiūrų organizavimo norminių dokumentų tvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1998 m. rugsėjo 11 d. įsakymas Nr. 348 „Dėl kelių transporto priemonių gamybos ir perdirbimo tvarkos ir jų techninės ekspertizės atlikimo norminių dokumentų tvirtinimo“, įstatyme nebuvo jokio pagrindo, reglamentuojančio veiklas, susijusias su kelių transporto priemonių technine būkle, jos tikrinimu, todėl šie teisės aktai visa taikymo apimtimi, įskaitant šiuose teisės aktuose nustatytų asmenų teisių atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindus, neprieštaravo Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai. Inspekcijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymas Nr. 2B-515 su visais pakeitimais ta taikymo apimtimi, kuria juose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, prieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai. Pareiškėjas individualioje byloje O. P. taip pat pabrėžia, kad jeigu buvo pažeista Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalis, reikėtų atsižvelgti į tai, kad asmenys, įgiję suteiktas teises, būtų apsaugoti, t. y. turi būti apginti jų teisėti lūkesčiai vykdyti transporto priemonių technines ekspertizes.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

III.

16. Byloje prašoma ištirti, ar Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1998 m. rugsėjo 11 d. įsakymu Nr. 348 patvirtintų Reikalavimų kelių transporto priemonių ekspertams 5 punktas (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija) ir 6.4 papunktis (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija), taip pat Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 patvirtintų Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos 83 punktas (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčiai (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai.

Dėl bylos dalies nutraukimo

17. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikosi nuoseklios pozicijos, jog pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 113 straipsnio prasmę norminio akto tyrimas atliekamas išimtiniais atvejais, kai kitokiu būdu negalima pasiekti teisinio rezultato, t. y. tuo atveju, kai teisingas bylos išsprendimas bei galbūt pažeistos teisės ar teisėto intereso gynimas yra įmanomas tik ištyrus norminio akto teisėtumą (žr., pvz., 2019 m. gegužės 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-3914-502/2019; 2020 m. sausio 14 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-940-602/2019). Tiriant norminių administracinių aktų teisėtumą, kai tai susiję su individualia byla, norminių administracinių aktų kontrolė atliekama tik ta apimtimi ir tiek, kiek tai susiję su teisės taikymu nagrinėjamoje konkrečioje individualioje byloje. Jei teismo kreipimasis neatitinka šios sąlygos, akto teisėtumo tyrimas negalimas, o byla, jei ji pradėta nagrinėti, turi būti nutraukiama kaip nepriskirtina administracinių teismų kompetencijai (žr., pvz., 2007 m. vasario 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. I^{415}-4/2007). Be to, galimi atvejai, kai iš Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikiamos konkrečios individualios bylos medžiagos ir prašymo turinio, jo teisinių ir faktinių argumentų matyti, kad teismo prašymas, nors ir yra tam tikra apimtimi susijęs su nagrinėjama individualia byla, tačiau peržengia konkrečios individualios bylos ribas ir apima tuos klausimus, tokį teisinį reguliavimą, kurie nėra susiję su teismo nagrinėjama individualia byla. Tokiais atvejais Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad teismo sprendimas norminėje administracinėje byloje turi būti naudingas besikreipiančiam teismui ir susijęs su jo nagrinėjama individualia byla, turi teisę, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, arba atsisakyti priimti tam tikrą dalį prašymo, o jei jis priimtas, – atitinkamą bylos dalį nutraukti, arba patikslinti pareikšto prašymo turinį taip, kad jis atitiktų individualios bylos aplinkybes, padėtų tinkamai išspręsti tą individualią bylą, kurioje teismas nusprendė kreiptis į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą (žr., pvz., 2009 m. vasario 26 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I^{575}-3/2009; 2012 m. lapkričio 23 d. nutartį administracinėje byloje Nr. I^{261}-48/2012; 2013 m. kovo 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{520}-181/2013).

18. Vadinasi, šioje norminėje administracinėje byloje pirmiausiai būtina įvertinti, ar teisės normos, kurių atitiktį Konstitucijai 2022 m. kovo 30 d. nutartyje prašo ištirti Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, turi būti taikomos jo nagrinėjamoje individualioje administracinėje byloje, t. y. ar tiriamų teisės nuostatų teisėtumo patikrinimas yra būtinas tam, jog būtų įvykdytas teisingumas individualioje byloje, kurią nagrinėjant buvo pradėtas minėtų nuostatų teisėtumo tyrimas.

19. Nagrinėjamu atveju Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. kovo 30 d. nutartyje nurodyta, kad abejonė dėl aptariamų teisės normų teisėtumo nurodyta apimtimi kilo nagrinėjant individualią administracinę bylą Nr. A-220-520/2020, kurioje buvo vertinamas Administracijos direktoriaus 2020 m. kovo 24 d. įsakymo Nr. 2BE-104, priimto dėl 2020 m. sausio 10 d. įsakymo Nr. 2BE-14, kuriuo pareiškėjui atnaujinta teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę, panaikinimo, pagrįstumas ir teisėtumas. Ginčas minėtoje individualioje byloje kilo dėl to, ar aplinkybė, jog pareiškėjo eksperto pažymėjimas baigė galioti 2011 m. rugsėjo 10 d., t. y. dar iki tol, kai teisės aktai

numatė, kad eksperto pažymėjimo galiojimo laikas yra neterminuotas, reiškia, kad pareiškėjas prarado teisę atlikti transporto priemonių technines ekspertizes ir kad dėl to nebuvo pagrindo atnaujinti pareiškėjo nurodytą įgytą teisę atlikti transporto priemonių technines ekspertizes. Taigi ginčas individualioje administracinėje byloje iš esmės kilo dėl galimybės atnaujinti pareiškėjui išduoto eksperto pažymėjimo (juo suteiktos teisės) galiojimą.

20. Įvertinus individualios administracinės bylos medžiagą nustatyta, kad: 2011 m. rugsėjo 10 d. baigė galioti pareiškėjui Inspekcijos išduotas eksperto pažymėjimas Nr. 1K-4, suteikęs teisę vykdyti kelių transporto priemonių technines ekspertizes; pareiškėjas 2019 m. gruodžio 5 d. Administracijai pateikė prašymą jam išduotą transporto priemonių techninės ekspertizės pažymėjimą pakeisti į administracinį sprendimą, suteikiantį teisę atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę; Administracijos direktorius 2020 m. sausio 10 d. įsakymu Nr. 2BE-14 atnaujino pareiškėjui teisę atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę, tačiau Administracijos Teisės ir rizikų valdymo skyriui išvadoje pasiūlius panaikinti 2020 m. sausio 10 d. įsakymą, Administracijos direktorius 2020 m. kovo 24 d. įsakymu Nr. 2BE-104 panaikino ankstesnį įsakymą dėl pareiškėjo teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę atnaujinimo. Įvertinus šias, administracinėje byloje Nr. A-220-520/2020 nustatytas faktines aplinkybes, matyti, kad byloje kilusiam ginčui išspręsti yra reikšmingas teisinis reguliavimas, galiojęs nuo pareiškėjui išduoto eksperto pažymėjimo, suteikusio teisę vykdyti kelių transporto priemonių technines ekspertizes, galiojimo pabaigos, t. y. nuo 2011 m. rugsėjo 10 d., iki 2020 m. kovo 24 d., kai Administracijoje galutinai buvo išspręstas pareiškėjo prašymas dėl minėtu eksperto pažymėjimu suteiktos teisės galiojimo atnaujinimo. Būtent šiuo laikotarpiu galiojęs teisinis reguliavimas įtvirtino su pareiškėjo teisės vykdyti kelių transporto priemonių technines ekspertizes pagal eksperto pažymėjimą Nr. 1K-4 galiojimu bei tolesniu įgyvendinimu (ir / ar atnaujinimu) susijusius materialiuosius bei procedūrinius aspektus.

21. Apibendrindama nurodytus argumentus, taip pat atsižvelgdama į tai, kad Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1998 m. rugsėjo 11 d. įsakymu Nr. 348 patvirtinti Reikalavimai kelių transporto priemonių ekspertams neteko galios Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2008 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. 3-483 „Dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1998 m. rugsėjo 11 d. įsakymo Nr. 348 „Dėl kelių transporto priemonių gamybos ir perdirbimo tvarkos ir jų techninės ekspertizės atlikimo norminių dokumentų tvirtinimo“ ir jį keitusių įsakymų pripažinimo netekusiais galios“ nuo 2009 m. sausio 1 d., išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, kad šiuo atveju individualioje byloje apeliacinės instancijos teismo iškelta abejonė dėl Reikalavimų ekspertams 5 punkto (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija) ir 6.4 papunkčio (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija) teisėtumo neturi reikšmės sprendžiant ginčą dėl pareiškėjo individualioje administracinėje byloje galbūt pažeistų teisių gynimo.

22. Atsižvelgiant į tai, Reikalavimų ekspertams 5 punkto (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija) ir 6.4 papunkčio (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija) nuostatų teisėtumo tyrimas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. kovo 30 d. nutartyje nurodytu aspektu nėra būtinas nagrinėjant individualią administracinę bylą. Todėl norminės administracinės bylos dalis dėl minėtų Reikalavimų ekspertams nuostatų teisėtumo patikrinimo nutrauktina, vadovaujantis ABTĮ 103 straipsnio 1 punktu (byla nepriskirtina administracinių teismų kompetencijai).

Dėl norminės administracinės bylos tyrimo ribų

23. Prašymą pateikusi išplėstinė teisėjų kolegija teigia, kad ginčo laikotarpiu eismo saugumo automobilių keliais Lietuvos Respublikoje teisinius pagrindus, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigas įgyvendinant saugaus eismo politiką, taip pat pagrindinius su transporto priemonių techninе būkle, techninės būklės tikrinimu susijusius reikalavimus reguliavo SEAKĮ. Ji nurodo, kad paminėtame įstatyme nebuvo reglamentuota asmenų teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę (šios teisės įgijimo / praradimo pagrindai, su tuo susiję reikalavimai), taip pat Ministerijai (jos įgaliotoms institucijoms) *expressis verbis* nebuvo suteikti įgalinimai šioje srityje. Nepaisant to, Inspekcijos viršininko įsakymu patvirtintoje Ekspertizės tvarkoje (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515, 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 ir 2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcijos), *inter alia* (be kita ko) jos 83 punkte (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), 119.4 ir 122.3 papunkčiuose (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) esą buvo įtvirtinti ir teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo, išlaikymo bei pasibaigimo pagrindai, t. y. sureguliuoti teisiniai santykiai, kurių nereguliavo SEAKĮ ir kuriems reguliuoti Inspekcija neturėjo įstatyme nustatyto pagrindo.

24. Prašymą pateikusi išplėstinė teisėjų kolegija laikosi pozicijos, kad Ekspertizės tvarkos 83 punktas (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčiai (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, nes paminėtose ginčijamose teisės normose nustatytos esminės ūkinės veiklos sąlygos, draudimai ir ribojimai, darantys esminį poveikį ūkinei veiklai, o toks teisinis reglamentavimas pagal Konstituciją gali būti nustatytas tik įstatymu.

25. Atsižvelgiant į paminėto prašymo turinį, tiriant, ar Ekspertizės tvarkos 83 punktas (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčiai (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, šioje norminėje administracinėje byloje bus vertinama, ar ginčijamu teisiniu reguliavimu nebuvo įtvirtintos esminės ūkinės veiklos sąlygos, draudimai ir ribojimai, darantys esminį poveikį ūkinei veiklai, kurie gali būti įtvirtinti tik įstatymo lygmens norminiu teisės aktu (Konstitucijos 46 str.).

Ginčijamas ir su juo susijęs bylai aktualus teisinis reguliavimas

26. Bendrieji Lietuvos Respublikos transporto veiklos ir valdymo pagrindai, įskaitant transporto ir su juo susijusio saugaus eismo reikalavimus, Lietuvos Respublikoje pradėti reguliuoti 1991 m. spalio 8 d. Lietuvos Respublikos transporto veiklos pagrindų įstatymu Nr. I-1863, kurio 2002 m. vasario 28 d. redakcijoje Nr. IX-747 (įsigaliojo nuo 2002 m. kovo 20 d.) nustatyta: „Transporto priemonės valstybinė techninė apžiūra (priežiūra) – Lietuvos Respublikoje įregistruotos transporto priemonės privalomas periodinis

techninės būklės patikrinimas teisės aktų nustatyta tvarka“ (2 str. 9 d.; 2012 m. lapkričio 8 d. įstatymo Nr. XI-2384 redakcijos 2 str. 14 d.); „Transporto viešąjį administravimą vykdo Vyriausybė, Susisiekimo ministerija bei savivaldybių institucijos“ (4 str. 1 d.); „Susisiekimo ministerija: įgyvendina valstybės transporto politiką; organizuoja strateginių transporto sistemos plėtojimo programų rengimą, tarp jų – <...> eismo saugos ir aplinkosaugos, ir užtikrina jų įgyvendinimą; <...> pagal savo kompetenciją leidžia teisės aktus ir tiesiogiai ar per įgaliotas institucijas kontroliuoja, kaip šie aktai vykdomi“ (4 str. 3 d. 1, 2 ir 6 p.); „Transporto priemonių valstybinės techninės apžiūros (priežiūros) taisykles nustato ir jų vykdymą kontroliuoja Vyriausybė arba jos įgaliota institucija“ (10 str. 3 d.). Nuo 2012 m. sausio 1 d. įsigaliojusios Transporto veiklos pagrindų įstatymo Nr. XI-1832 redakcijos 4 straipsnio 3 dalies 1 punkte nustatyta, kad: „Susisiekimo ministerija formuoja valstybės transporto politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą“.

27. Nuo 2001 m. sausio 1 d. įsigaliojo 2000 m. spalio 12 d. priimtas Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymas Nr. VIII-2043, be kita ko, nustatęs saugaus eismo automobilių keliais Lietuvos Respublikoje teisinius pagrindus, valstybės institucijų pareigas įgyvendinant saugaus eismo politiką, pagrindinius su transporto priemonių technine būkle, techninės būklės tikrinimu susijusius reikalavimus, siekiant apsaugoti eismo dalyvių bei kitų asmenų gyvybę, sveikatą ir turtą.

27.1. SEAKĮ (2007 m. lapkričio 22 d. įstatymo Nr. X-1337 redakcija, įsigaliojusi nuo 2008 m. liepos 1 d. (išskyrus 25 str. 6 d., kuri įsigaliojo nuo 2009 m. liepos 1 d.) nustatyta, kad: „Privalomoji techninė apžiūra – Lietuvos Respublikoje įregistruotų transporto priemonių ir priekabų privalomas techninės būklės tikrinimas, apimantis transporto priemonės ir priekabos tapatumo nustatymą ir jų techninės būklės atitikties teisės aktų reikalavimams įvertinimą“ (2 str. 41 d.); „Techninės apžiūros kontrolierius – asmuo, atliekantis viešojo administravimo funkcijas ir atitinkantis nustatytus reikalavimus, dirbantis techninės apžiūros įmonėje ir turintis nustatyta tvarka išduotą pažymėjimą, kuriuo suteikiama teisė atlikti privalomąją techninę apžiūrą ir priimti sprendimus dėl dokumentų, kuriais patvirtinamas privalomosios techninės apžiūros atlikimas, išdavimo“ (2 str. 50 d.); „Transporto priemonės ir priekabos atitikties įvertinimas – veikla, kuria tiesiogiai ar netiesiogiai nustatoma, kiek transporto priemonė ir jos dalys atitinka nustatytus reikalavimus“ (2 str. 54 d.); „Eismo saugumas užtikrinamas: nustatant Vyriausybės, jos įgaliotų institucijų, savivaldybių įgaliojimus eismo saugumo užtikrinimo srityje; reguliuojant ir kontroliuojant juridinių ir fizinių asmenų veiklą eismo saugumo užtikrinimo srityje; priimant eismo saugumo užtikrinimą reglamentuojančius teisės aktus“ (6 str. 1–3 p.); „Užtikrindama eismo saugumą, Susisiekimo ministerija ar jos įgaliotos institucijos: <...> nustato motorinių transporto priemonių ir jų priekabų privalomos techninės apžiūros atlikimo tvarką; nustato reikalavimus įmonėms, atliekančioms motorinių transporto priemonių ir jų priekabų privalomą techninę apžiūrą; nustato kvalifikacijos reikalavimus įmonių, atliekančių motorinių transporto priemonių ir jų priekabų privalomą techninę apžiūrą, darbuotojams; <...> nustato motorinės transporto priemonės, priekabos, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką“ (10 str. 1 d. 4–6, 18 p.); „Motorinėms transporto priemonėms, priekaboms, sugadintoms eismo ar kitokio įvykio metu, kai jos negali judėti sava eiga, nustatyta tvarka uždraudžiama dalyvauti viešajame eisme. Po atstatomojo mo-

torinės transporto priemonės, priekabos remonto, kurio metu visiškai atkuriamos kėbulo (rėmo), važiuoklės konstrukcijos ir jų stiprumas bei gamintojo įrengta saugos įranga, jos vėl gali dalyvauti viešajame eisme tik nustatyta tvarka atlikus techninę ekspertizę ekspertizių įmonėse ir panaikinus tokį draudimą“ (25 str. 6 d., kuri įsigaliojo nuo 2009 m. liepos 1 d.); „Atitikties įvertinimas Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka atliekamas motorinėms transporto priemonėms ir jų priekaboms bei šių transporto priemonių sudedamosioms dalims“ (28 str. 1 d.); „Lietuvos Respublikoje registruotos motorinės transporto priemonės ir priekabos valdytojas privalo jas pateikti periodinei privalomai techninei apžiūrai“ (29 str. 1 d.); „Šio įstatymo 25 straipsnio 6 dalyje nurodytais atvejais motorinių transporto priemonių, priekabų valdytojai privalo pateikti jas privalomai neeilinei techninei apžiūrai“ (29 str. 3 d.); „Privalomas techninės apžiūras atlieka įmonės, atitinkančios nustatytus reikalavimus ir gavusios leidimus verstis šia veikla“ (29 str. 5 d.).

27.2. 2013 m. birželio 13 d. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 33 straipsnių, įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 6-1, 27-1 straipsniais įstatyme Nr. XII-360 (su tam tikromis išimtimis, kurios nėra reikšmingos nagrinėjamos norminės administracinės bylos kontekste, įsigaliojusiame nuo 2014 m. liepos 1 d.) papildomai nustatyta, kad: „Privalomoji transporto priemonių techninė apžiūra (toliau – privalomoji techninė apžiūra) – transporto priemonių techninės būklės privalomas tikrinimas, apimantis transporto priemonės tapatumo nustatymą ir jos techninės būklės atitikties teisės aktų reikalavimams įvertinimą“ (2 str. 49 d.); „Privalomosios transporto priemonių techninės apžiūros kontrolierius (toliau – techninės apžiūros kontrolierius) – privalomosios transporto priemonių techninės apžiūros įmonėje dirbantis asmuo, turintis Susisiekimo ministerijos arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka suteiktą teisę atlikti privalomąją techninę apžiūrą“ (2 str. 50 d.); „Transporto priemonių ekspertas – transporto priemonių techninės ekspertizės įmonėje dirbantis asmuo, turintis Susisiekimo ministerijos arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka suteiktą teisę atlikti motorinių transporto priemonių ir priekabų technines ekspertizes“ (2 str. 75 d.); „Transporto priemonių techninė ekspertizė (toliau – techninė ekspertizė) – pagamintų ar perdirbtų motorinių transporto priemonių ar jų priekabų konstrukcijos atitikties nustatytiems reikalavimams įvertinimas, eismo ar kito įvykio metu sugadintų motorinių transporto priemonių ar jų priekabų atkuriamojo remonto įvertinimas“ (2 str. 77 d.); „Transporto priemonės ir priekabos atitikties įvertinimas – procedūra, kai tiesiogiai ar netiesiogiai nustatoma, ar transporto priemonė ir jos dalys atitinka nustatytus reikalavimus“ (2 str. 85 d.); „Užtikrindama eismo saugumą, Susisiekimo ministerija arba jos įgaliotos institucijos: <...> nustato motorinių transporto priemonių ir jų priekabų privalomosios techninės apžiūros ir techninės ekspertizės atlikimo tvarką; nustato reikalavimus įmonėms, atliekančioms motorinių transporto priemonių ir jų priekabų privalomąją techninę apžiūrą, taip pat įmonėms, atliekančioms motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninę ekspertizę; suteikia įmonių, atliekančių motorinių transporto priemonių ir jų priekabų privalomąją techninę apžiūrą, taip pat įmonių, atliekančių motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninę ekspertizę, darbuotojams teisę atlikti privalomąją techninę apžiūrą, motorinių transporto priemonių ir priekabų technines ekspertizes, šią teisę sustabdo, atnaujina, panaikina; suteikia teisės aktų reikalavimus atitinkančioms įmonėms teisę atlikti motorinių transporto priemonių ir jų priekabų privalomąją

techninę apžiūrą, taip pat motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninę ekspertizę ir šią teisę sustabdo, atnaujina, panaikina; <...> nustato motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką“ (10 str. 1 d. 4–7, 18 p.); „Motorinėms transporto priemonėms ir (ar) priekaboms, sugadintoms eismo ar kitokio įvykio metu, kai motorinės transporto priemonės neatitinka techninių reikalavimų (deformuotas statramstis ar lonžeronas, ar rėmas, vairo ar stabdžių sistemos, ar pakaba ir (ar) kai suveikė oro pagalvių sistema), o priekabos negali būti velkamos, nustatyta tvarka panaikinamas privalomosios techninės apžiūros dokumentų galiojimas. Po atkuriamojo motorinės transporto priemonės ir (ar) priekabos remonto patvirtinus, kad transporto priemonė yra tinkamai suremontuota ir yra žmonių sveikatai bei saugumui nepavojinga, ji vėl gali dalyvauti viešajame eisme tik nustatyta tvarka panaikinus draudimą dalyvauti viešajame eisme“ (25 str. 6 d.); „Tipo patvirtinimas ir atitikties įvertinimas Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka atliekami motorinėms transporto priemonėms ir jų priekaboms bei šių transporto priemonių sudedamosioms dalims“ (28 str. 1 d.); „Lietuvos Respublikoje registruotų motorinių transporto priemonių ir priekabų valdytojai privalo šias transporto priemones pateikti periodinei privalomajai techninei apžiūrai“ (29 str. 1 d.); „Šio įstatymo 25 straipsnio 6 ir 7 dalyse nurodytais atvejais motorinių transporto priemonių, priekabų valdytojai privalo pateikti jas privalomajai neeilinei techninei apžiūrai“ (29 str. 2 d.); „Privalomąsias technines apžiūras ir technines ekspertizes atlieka įmonės, kurioms suteikta teisė verstis šia veikla“ (29 str. 4 d.); „Motorinių transporto priemonių ir priekabų techninė ekspertizė atliekama Susisiekimo ministerijos arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka“ (29 str. 5 d.).

28. Ginčo laikotarpiu (t. y. nuo 2011 m. rugsėjo 10 d. iki 2020 m. kovo 24 d.) atliktais SEAKĮ pakeitimais ir papildymais šio teismo sprendimo 27.1 ir 27.2 papunkčiuose aptartas su motorinių transporto priemonių technine ekspertize ir jos tvarkos nustatymu susijęs teisinis reguliavimas iš esmės nebuvo keičiamas.

29. Vadovaudamasis SEAKĮ 10 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministras 2008 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 3-13 „Dėl Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo įgyvendinimo“ (įsigaliojo nuo 2008 m. kovo 5 d.) įgaliojo Valstybinę kelių transporto inspekciją prie Susisiekimo ministerijos „nustatyti motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo reikalavimus; <...> nustatyti motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką“ (2.2.3 ir 2.2.7 p.). Analogiški įgaliojimai Inspekcijai nustatyti paminėto Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro įsakymo 2009 m. birželio 19 d. redakcijos Nr. 3-283, įsigaliojusios nuo 2009 m. rugsėjo 1 d., 1.2.3 ir 1.2.7 papunkčiuose. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2013 m. lapkričio 28 d. įsakymu Nr. 3-606 „Dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2008 m. sausio 21 d. įsakymo Nr. 3-13 „Dėl Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo įgyvendinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo nuo 2014 m. liepos 1 d.) minėtas Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro įsakymas buvo išdėstytas nauja redakcija, kurioje buvo nustatyta, kad Inspekcija įgaliojama „nustatyti motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką; <...> nustatyti reikalavimus įmonėms, atliekančioms motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninę ekspertizę; nustatyti motorinių transporto priemonių ir jų priekabų

techninės ekspertizės atlikimo tvarką“ (2.7, 2.9, 2.10 p.).

30. Vadovaudamasis SEAKĮ 10 straipsnio 1 dalies 1 ir 18 punktu ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2008 m. sausio 21 d. įsakymo Nr. 3-13 „Dėl Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo įgyvendinimo“ 2.2.3 ir 2.2.7 papunkčiais, Inspekcijos viršininkas 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 patvirtino Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimus ir atlikimo tvarką (įsigaliojo nuo 2009 m. sausio 1 d.).

30.1. Ekspertizės tvarkos originalioje redakcijoje nustatyta, kad: „Šios nuostatos taikomos visiems Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka įregistruotiems ūkio subjektams, kuriems steigimo dokumentais įteisinta transporto priemonių techninių ekspertizių atlikimo veikla ir siekiantiems gauti leidimą atlikti transporto priemonių technines ekspertizes“ (5 p.); „Transporto priemonių ekspertas (toliau – Ekspertas) – asmuo, turintis atitinkamą kvalifikaciją ir dirbantis techninės ekspertizės įmonėje. Užsakovas – juridinis ar fizinis asmuo, sudaręs su techninės ekspertizės įmone sutartį atlikti techninę ekspertizę“ (7 p.); „Ekspertai turi atitikti šiuos Reikalavimus, būti įgiję eksperto kvalifikaciją ir būti sudarę darbo sutartį su techninės ekspertizės įmone“ (80 p.); „Asmeniui, išlaikiusiam egzaminą, Inspekcija išduoda eksperto pažymėjimą, suteikiantį teisę atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę. Eksperto pažymėjimo galiojimo laikas – treji metai. Pasibaigus pažymėjimo galiojimo laikui jis turi būti grąžintas Inspekcijai ne vėliau kaip per 10 dienų“ (83 p.).

30.2. Inspekcijos viršininko 2011 m. gegužės 27 d. įsakymu Nr. 2B-216 „Dėl Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 „Dėl Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo nuo 2011 m. lapkričio 1 d.) pakeistas Ekspertizės tvarkos 83 punktas, išdėstant jį taip „Asmeniui, išlaikiusiam egzaminą, Inspekcija išduoda eksperto pažymėjimą, suteikiantį teisę atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę. Eksperto pažymėjimo galiojimo laikas neterminuotas. Eksperto pažymėjimas, kuriame nustatytas galiojimo terminas, tačiau jis dar nėra pasibaigęs, keičiamas į neterminuotą eksperto pažymėjimą. Norint pakeisti eksperto pažymėjimą, būtina pateikti kvalifikacijos kursų baigimo pažymėjimą, išduotą ne anksčiau negu išduotas terminuotas eksperto pažymėjimas, kurį išdavė mokymo įstaiga, įtraukta į valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigų registrą. Su techninės ekspertizės įmone nutraukus darbo sutartį, pažymėjimas Inspekcijai turi būti grąžintas ne vėliau kaip per 10 dienų“.

30.3. Inspekcijos viršininko 2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymu Nr. 2B-195 „Dėl Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 „Dėl Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 „Dėl Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (įsigaliojo nuo 2015 m. sausio 1 d.) Ekspertizės tvarka išdėstyta nauja redakcija, be kita ko, pakeičiant teisės akto pavadinimą į Motorinių transporto priemonių, jų priekabų gamy-

bos ir perdirbimo ir techninės ekspertizės atlikimo tvarkos aprašą (Inspekcijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 bei Inspekcijos viršininko 2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymu Nr. 2B-195 patvirtintų redakcijų teisės aktai toliau tekste vadinami taip pat – Ekspertizės tvarka). Naujos redakcijos Ekspertizės tvarkoje nustatyta, kad jos nuostatos taikomos „ūkio subjektams, ketinantiems atlikti ar atliekantiems transporto priemonių techninę ekspertizę“ (2.9 p.). Taip pat nustatyta, kad: „Užsakovas – juridinis ar fizinis asmuo, sudaręs su techninės ekspertizės įmone sutartį atlikti techninę ekspertizę“ (5.9 p.); „Ekspertui teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę sustabdoma, jeigu ekspertas <...> kartą per kiekvienus 3 kalendorinius metus nuo teisės atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę suteikimo dienos neišklauso kvalifikacijos tobulinimo kurso“ (119.4 p.); „Ekspertui teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę atnaujinama <...> Inspekcijos viršininko įsakymu, kai ekspertas, kuriam teisė atlikti transporto priemonių techninę ekspertizę sustabdyta remiantis Tvarkos aprašo 119.4 punktu, išklauso kvalifikacijos tobulinimo kursą ir Inspekcijai pateikia tai įrodančius dokumentus“ (122.3 p.).

31. Aptartą teisinį reguliavimą įvertinus nagrinėjamos norminės administracinės bylos kontekste, konstatuotina, kad ginčo laikotarpiu (t. y. nuo 2011 m. rugsėjo 10 d. iki 2020 m. kovo 24 d.): (i) motorinių transporto priemonių privalomosios techninės apžiūros bei techninės ekspertizės santykius reguliavusiame specialiajame teisės akte – SEAKĮ – Ministerijai ar jos įgaliotoms institucijoms aiškiai ir nedviprasmiškai buvo suteikti įgaliojimai tvirtinti privalomosios techninės apžiūros tvarką bei nustatyti kvalifikacinius reikalavimus tokią apžiūrą atliekančioms įmonėms (jose dirbantiems darbuotojams); (ii) iki 2014 m. birželio 30 d. sąvoka „privalomoji techninė apžiūra“ apėmė ir transporto priemonių techninę ekspertizę, o teisės teikti privalomosios techninės apžiūros paslaugas subjektais SEAKĮ buvo tik ūkio subjektai – įmonės, atitikusios nustatytus reikalavimus ir gavusios leidimą verstis šia veikla; (iii) nuo 2014 m. liepos 1 d. įtvirtinus transporto priemonių techninės ekspertizės sąvoką, buvo atskirai apibrėžtas jau anksčiau, kaip privalomosios techninės apžiūros dalis, SEAKĮ reglamentuotas pagamintų ar perdirbtų motorinių transporto priemonių ar jų priekabų konstrukcijos atitikties įvertinimas bei eismo ar kito įvykio metu sugadintų motorinių transporto priemonių ar jų priekabų atkuriamojo remonto įvertinimas, taip pat, kaip ir ankstesniu teisiniu reguliavimu, minėtų transporto priemonių techninės ekspertizės tvarką bei reikalavimus tokias ekspertizes atliekančioms įmonėms įstatymu pavesta nustatyti būtent Ministerijai ar jos įgaliotoms institucijoms, o teisės teikti techninės ekspertizės paslaugas subjektais išliko ūkio subjektai – įmonės, kurioms suteikta teisė verstis šia veikla.

32. Nagrinėjamos norminės administracinės bylos kontekste pabrėžtina, kad pagal ginčo laikotarpiu galiojusį SEAKĮ įtvirtintą reglamentavimą teisė atlikti motorinių transporto priemonių technines ekspertizes buvo suteikta įmonėms, kurios, siekdamos įgyvendinti aptariamą teisę (t. y. vykdyti techninės ekspertizės veiklą), turėjo ne tik atitikti joms keliamus reikalavimus, bet ir atlikti tam tikras procedūras, be kita ko – nustatyta tvarka įdarbinti transporto priemonių ekspertus. Kaip matyti, visos šios procedūros, taip pat transporto priemonių ekspertizės įmonėse dirbusių ekspertų teisinis statusas (išsilavinimo, kvalifikaciniai ir kiti reikalavimai) detalizuoti įstatymą įgyvendinančiame teisės akte – Ekspertizės tvarkoje, patvirtintoje Inspekcijos viršininko, kuriam Lietuvos Respublikos susisiekimo ministras buvo suteikęs įgaliojimus nustatyti techninės eksperti-

zės reikalavimus ir atlikimo tvarką.

33. Vadinasi, ginčo laikotarpiu ūkio subjektams, t. y. įmonėms, SEAKĮ buvo įtvirtinta teisė teikti techninės ekspertizės paslaugas (t. y. vykdyti ūkinę veiklą), o SEAKĮ bei Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro įsakymu Inspekcijai deleguota kompetencija nustatyti techninės ekspertizės atlikimo tvarką. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, ši kompetencija savo turiniu yra neatsiejama nuo paminėtose įmonėse įdarbinamų darbuotojų – asmenų, atliekančių technines ekspertizes, taigi ir jiems keliamų reikalavimų reglamentavimo. Aptartą teisinį reguliavimą vertinant kitaip, minėta SEAKĮ įtvirtinta teisė bei įpareigojimas nustatyti techninės ekspertizės atlikimo tvarką (t. y. Inspekcijai deleguoti įgaliojimai) būtų praktiškai neįgyvendinami ir netektų prasmės.

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

34. Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta: „Valdžios galias riboja Konstitucija“. Aiškindamas šią Konstitucijos nuostatą, Konstitucinis Teismas pažymėjo, jog valstybinės valdžios institucijos, rengdamos ir priimdamos teisės aktus, privalo vadovautis Konstitucijoje įtvirtintu teisinės valstybės principu (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. sausio 24 d. nutarimus). Iš konstitucinio teisinės valstybės principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, tačiau toks teisės aktas negali pakeisti paties įstatymo (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 1994 m. sausio 19 d. nutarimą); poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai; poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais; poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (žr., pvz., Konstitucinio Teismo *inter alia* 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. kovo 5 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2007 m. rugsėjo 6 d., 2009 m. balandžio 29 d., 2009 m. spalio 8 d. nutarimus); žemesnės galios teisės aktuose draudžiama nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruotų su nustatytuoju aukštesnės galios teisės aktuose (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. sausio 19 d. nutarimus, 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimą, 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. lapkričio 29 d. nutarimus). Konstitucinis Teismas taip pat ne kartą yra konstatavęs, kad įstatymai nustato bendro pobūdžio taisykles, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d., 1996 m. gruodžio 19 d., 2004 m. kovo 5 d. nutarimus).

35. Pagal Konstituciją riboti asmens teises ir laisves galima laikantis šių sąlygų: tai daroma įstatymu; apribojimai yra būtini demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves ir Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, taip pat konstituciškai svarbius tikslus; yra laikomasi konstitucinio proporcingumo principo (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. sausio 26 d., 2011 m. birželio 21 d., 2014 m. gegužės 9 d. nutarimus), pagal kurį asmens teisių ir laisvių įstatymu negalima riboti labiau, negu reikia teisėtiems ir visuomenei svarbiems tikslams pasiekti (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2011 m. liepos 7 d., 2014 m. balandžio 14 d., 2016 m. vasario 17 d. nutarimus); bendrų

interesų apsauga demokratinėje teisinėje valstybėje negali paneigti konkrečios žmogaus teisės ar laisvės apskritai (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d., 2003 m. kovo 24 d., 2015 m. vasario 26 d. nutarimus).

36. Konstitucinis Teismas, aiškindamas konstitucinį teisinės valstybės principą, yra konstatavęs ir tai, kad tais atvejais, kai Konstitucijoje nereikalaujama tam tikrų joje nurodytų santykių reguliuoti būtent įstatymu ir kai pagal Konstituciją tokių santykių reguliavimas nėra priskirtas kitų valstybės valdžią vykdančių institucijų, *inter alia* Vyriausybės, išimtinei kompetencijai, įstatymų leidėjas gali įstatyme nustatyti ir tai, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 5 d. nutarimą). Tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja įstatyminio tam tikrų su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių reguliavimo, šie santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais – aktais, reglamentuojančiais žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius, atskirų žmogaus teisių įgyvendinimo tvarką ir pan. (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimą). Antai kai kada poreikį įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkretinti poįstatyminiuose teisės aktuose gali lemti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija. Tačiau jokiomis aplinkybėmis poįstatyminiais aktais negalima nustatyti tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimus).

37. Aptardamas su ūkinės veiklos laisvės reglamentavimu susijusius aspektus, Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad ūkinės veiklos laisvė nėra absoliuti, asmuo ja naudojasi laikydamasis tam tikrų privalomų reikalavimų, apribojimų (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 1995 m. balandžio 20 d., 2000 m. spalio 18 d., 2002 m. kovo 14 d., 2002 m. balandžio 9 d. nutarimus). Tačiau nustatomais apribojimais neleistina paneigti tokių esminių ūkinės veiklos laisvės nuostatų kaip ūkinės veiklos subjektų lygiateisiškumas, sąžininga konkurencija ir kt. Pagal Konstituciją valstybė negali neribotai kištis į asmens ūkinę veiklą (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 1995 m. balandžio 20 d. nutarimą). Nors tam tikri ūkinės veiklos santykiai gali būti reguliuojami tik įstatymais, kiti – Vyriausybės nutarimais, dar kiti – žemesnės galios poįstatyminiais teisės aktais, tačiau nustatyti esmines ūkinės veiklos sąlygas, draudimus ir ribojimus, darančius esminį poveikį ūkinei veiklai, taip pat įvairias sankcijas už atitinkamus teisės pažeidimus pagal Konstituciją galima tik įstatymu; taigi tik įstatymu galima nustatyti ir esminį poveikį ūkinei veiklai galinčias daryti ekonominio poveikio priemones, kurios turi būti taikomos, kai nustatyti įpareigojimai yra nevykdomi arba netinkamai vykdomi (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 3 d., 2006 m. gegužės 31 d., 2008 m. sausio 21 d., 2008 m. kovo 15 d. nutarimus).

38. Nagrinėjamos norminės administracinės bylos kontekste paminėtina, kad vertindamas reikalavimų mokslininkams, siekiantiems eiti pareigas valstybinėse mokslo ir studijų institucijose, nustatymą, Konstitucinis Teismas 2007 m. gegužės 5 d. nutarime pabrėžė, jog pagal Konstituciją nedraudžiama valstybės (jos institucijų) teisės aktais nustatyti tam tikrų bendrųjų minimalių reikalavimų, kuriuos turi įvykdyti mokslininkai, siekiantys eiti tam tikras pareigas minėtose institucijose. Konstitucija nedraudžia pasirinkti ir teisės aktuose įtvirtinti ir tokio minimalių reikalavimų nustatymo būdo, kai valstybės (jos institucijų) teisės aktais nustatomi tik pagrindiniai (bendresni) reikalavimai, kuriuos

savo (t. y. lokaliuose) teisės aktuose detalizuoja ir sukonkretina valstybinės aukštosios mokyklos ir mokslo įstaigos. Bendrųjų minimalių reikalavimų mokslininkams, siekiantiems eiti tam tikras pareigas valstybinėse aukštosiose mokyklose, valstybinių universitetų mokslo institutuose, valstybės mokslo institutuose ir valstybės mokslo įstaigose, nustatymas – tai žmogaus konstitucinės teisės laisvai pasirinkti darbą įgyvendinimo procedūros dalis. Iš Konstitucijos nekyla, kad tokie reikalavimai (ypač detalūs) būtų nustatomi būtent įstatymu, juolab kad tokia teisėkūra būtinai turi remtis specialiomis žiniomis ir specialia (profesine) kompetencija, todėl atitinkami santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais, kurie negali prieštarauti įstatymams. Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, paminėtos oficialios konstitucinės doktrinos nuostatos *mutatis mutandis* (su būtinais (atitinkamais) pakeitimais), ypač atsižvelgiant į šio teismo sprendimo 32 punkte padarytas išvadas, taikytinos ir nagrinėjamoje norminėje administracinėje byloje.

39. Apibendrinus tai, kas išdėstyta, matyti, kad ne visi visuomeniniai santykiai pagal Konstituciją turi būti reglamentuojami įstatymais. Tais atvejais, kai iš Konstitucijos tiesiogiai nekyla pareiga įstatymų leidėjui tam tikrus su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusius santykius reglamentuoti įstatymu ir kai toks reguliavimas nėra priskirtas kitų valstybės valdžią vykdančių institucijų išimtinei kompetencijai, tokie visuomeniniai santykiai gali būti reguliuojami ir įstatymą įgyvendinančiais aktais *inter alia* detaliai sureguliuojant tam tikrų įstatyme nustatytų teisių įgyvendinimo tvarką ir reikalavimus. Tais atvejais, kai būtina remtis specialiosiomis žiniomis, kompetencija, įstatymų leidėjas gali įstatyme nustatyti, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Visais atvejais Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos priimtas teisinis reguliavimas turi atitikti konstitucinius imperatyvus, taip pat jis negali prieštarauti ir (arba) konkuruoti su įstatyme tuo pačiu klausimu jau nustatytu teisiniu reguliavimu.

Dėl ginčo teisės nuostatų atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai

40. Minėta, kad, individualią bylą nagrinėjusios išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, Ekspertizės tvarkos 83 punktas (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčiai (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) galbūt prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, nes ginčijamu reglamentavimu buvo įtvirtintos esminės ūkinės veiklos sąlygos, draudimai ir ribojimai, darantys esminį poveikį ūkinei veiklai, kurie gali būti įtvirtinti tik įstatymo lygmens norminiu teisės aktu (Konstitucijos 46 str.).

41. Taip pat minėta, kad Ekspertizės tvarkos 83 punkte (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), 119.4 ir 122.3 papunkčiuose (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) įtvirtinti kvalifikaciniai reikalavimai fiziniams asmenims, siekiantiems įgyti teisę atlikti motorinių transporto priemonių technines ekspertizes, taip pat tam tikros su šią teisę patvirtinančio pažymėjimo išdavimu, galiojimu, keitimu, grąžinimu bei šios teisės sustabdymu ir atnaujinimu susijusios procedūros (žr. šio teismo sprendimo 30.1–30.3 p.).

42. Nagrinėjamoje norminėje administracinėje byloje nustatyta (žr. šio teismo sprendimo 32–33 punktus), kad ginčo laikotarpiu SEAKĮ ūkio subjektams buvo įtvirtinta teisė

atlikti technines ekspertizes, Ministerijai ar jos įgaliotoms institucijoms tiesiogiai pavedant poįstatyminiu teisės aktu nustatyti techninės ekspertizės atlikimo, t. y. šios teisės įgyvendinimo, tvarką, be kita ko, apimančią, įmonėse, kurioms suteikta teisė verstis transporto priemonių techninės ekspertizės veikla, įdarbinamų ekspertų specialiuosius (kvalifikacinius, profesinius) reikalavimus, su jų įvertinimu, taip pat su minėtiems fiziniams asmenims (kaip techninės ekspertizės įmonių darbuotojams) suteiktos teisės vykdyti technines ekspertizes įgijimu, sustabdymu ir (arba) atnaujinimu susijusias procedūras. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, toks reguliavimas neabejotinai kyla iš viešojo intereso, kad viešajame eisme dalyvautų tik techniškai tvarkingos ir nustatytus reikalavimus atitinkančios motorinės transporto priemonės, nekeliančios grėsmės žmonių sveikatai ir gyvybei, o tam būtina remtis specialiosiomis žiniomis bei kompetencija, reikalinga vertinant motorinių transporto priemonių objektyvią būklę (atitiktį tam tikriems techniniams reikalavimams).

43. Išplėstinei teisėjų kolegijai nekyla abejonių, kad iš Konstitucijos nekyla imperatyvus įpareigojimas teisinį reguliavimą, kuris įtvirtintas Ekspertizės tvarkos 83 punkte (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), 119.4 ir 122.3 papunkčiuose (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija), nustatyti įstatymo lygmens teisės akte. Ginčijamose teisės normose įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra susijęs su kitų valstybės valdžią vykdančių institucijų išimtine kompetencija. Minėta, kad teisė ūkio subjektams atlikti motorinių transporto priemonių technines ekspertizes įtvirtinta įstatyme, o šios teisės įgyvendinimo tvarka (Ekspertizės tvarka) priimta remiantis SEAKĮ, t. y. jame *expressis verbis* (kartu su Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro įsakymu) Inspekcijai deleguota kompetencija. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Inspekcijos viršininkas turėjo teisinį pagrindą patvirtinti poįstatyminį teisės aktą – Ekspertizės tvarką – ir joje nustatyti įmonėse, kurioms suteikta teisė verstis transporto priemonių techninės ekspertizės veikla, įdarbinamų ekspertų specialiuosius (kvalifikacinius, profesinius) reikalavimus, taip pat su šių reikalavimų įvertinimu bei suteiktos teisės įmonėje vykdyti technines ekspertizes įgijimu, sustabdymu ir (arba) atnaujinimu susijusias procedūras (įskaitant teisės įmonėje atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindus).

44. Nagrinėjamos norminės administracinės bylos kontekste taip pat akcentuotina, kad, kaip minėta, teisė atlikti technines ekspertizes ginčo laikotarpiu SEAKĮ buvo suteikta ūkio subjektams – įmonėms, kurioms suteikta teisė verstis šia veikla. Ekspertas (fizinis asmuo) yra apibrėžiamas kaip tokios įmonės darbuotojas. Taigi bendrųjų reikalavimų fiziniams asmenims, siekiantiems eiti eksperto pareigas transporto priemonių techninės ekspertizės paslaugas teikiančiose įmonėse, nustatymas yra susijęs su tokių asmenų konstitucine teise laisvai pasirinkti darbą, o ne su ūkine veikla, kuria šiuo atveju užsiima techninės ekspertizės paslaugas teikiančios įmonės. Pastarosiose įdarbinamiems asmenims (ekspertams) keliami kvalifikaciniai ir kiti reikalavimai, įtvirtinti ginčijamose Ekspertizės tvarkos nuostatose, niekaip nėra susiję su tokių įmonių ūkinės veiklos laisvės apribojimu. Todėl konstatuotina, kad, skirtingai nei teigiama šią norminę administracinę bylą inicijavusios išplėstinės teisėjų kolegijos nutartyje, Ekspertizės tvarkos 83 punkte (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), 119.4 ir 122.3 papunkčiuose (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) įtvirtintas teisinių santykių, susijusių su fizinių asmenų (techninės ekspertizės įmonėse dirbančių ekspertų) teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir

išlaikymo pagrindų nustatymu, reglamentavimas savo turiniu nelaikytinas esminių ūkinės veiklos sąlygų, draudimų ir ribojimų, darančių esminį poveikį techninės ekspertizės paslaugas teikiančių įmonių ūkinei veiklai, nustatymu.

45. Atsižvelgusi į tai, kas išdėstyta, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, kad patvirtindamas Ekspertizės tvarkos 83 punktą (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos), taip pat 119.4 ir 122.3 papunkčius (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti fizinių asmenų (ekspertų) teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, Inspekcijos viršininkas tinkamai įgyvendino savo diskreciją vadovaudamasis SEAKĮ nuostatomis bei Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro jam suteiktais įgaliojimais motorinių transporto priemonių techninės ekspertizės srityje, todėl minėtos Ekspertizės tvarkos nuostatos ginčijama apimtimi neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 103 straipsnio 1 punktu, 116 straipsnio 1 dalimi, 117 straipsnio 1 dalies 1 punktu, išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Nutraukti norminės administracinės bylos dalį dėl Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 1998 m. rugsėjo 11 d. įsakymu Nr. 348 patvirtintų Reikalavimų kelių transporto priemonių ekspertams 5 punkto (1999 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 98 redakcija) ir 6.4 papunkčio (2006 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 3-267 redakcija) nuostatų teisėtumo.

Pripažinti, kad Valstybinės kelių transporto inspekcijos prie Susisiekimo ministerijos viršininko 2008 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 2B-515 patvirtintų Motorinių transporto priemonių ir jų priekabų gamybos ir perdirbimo bei motorinių transporto priemonių, priekabų, kurioms uždrausta dalyvauti viešajame eisme, remonto ir techninės ekspertizės reikalavimų ir atlikimo tvarkos 83 punktas (2008 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. 2B-515 ir 2011 m. gegužės 27 d. įsakymo Nr. 2B-216 redakcijos) bei 119.4 ir 122.3 papunkčiai (2014 m. rugsėjo 15 d. įsakymo Nr. 2B-195 redakcija) ta apimtimi, kuria juose nustatyti asmenų teisės atlikti transporto priemonių technines ekspertizes įgijimo ir išlaikymo pagrindai, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai.

Sprendimas neskundžiamas.

1.5. Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) patvirtinto Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo 5.2 punkto ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) teisėtumo

Byloje tirta, ar Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) patvirtinto Paviršinių

vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo (toliau – Aprašas) 5.2 punkto (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) nuostatos tiek, kiek jomis ministro įsakymu, t. y. įstatymo įgyvendinamuoju aktu, remiantis vieninteliu – ploto – kriterijumi, prie dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių nustatoma su paviršinių vandens telkinių apsaugos zonomis ir pakrantės apsaugos juostomis susijusių asmens teisių ribojimų apimtis, taip pat išimtys, prie kokių dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos nenustatomos, atitinkamai netaikant ir prie tokių vandens telkinių esančioms teritorijoms (jų dalims) nurodytų ribojimų, neprieštarauja, be kita ko, konstituciniam teisinės valstybės principui ir iš jo kylantiems teisės aktų hierarchijos reikalavimams, konstituciniam atsakingo valdymo principui (9 punktas).

Pasisakydamas dėl aplinkos ministro kompetencijos reglamentuoti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad įstatymai įtvirtina pagrindinius (esminius) reikalavimus paviršinių vandens telkinių apsaugos zonoms ir pakrantės apsaugos juostoms. Nors įstatymai nereglamentuoja paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų dydžio nustatymo tvarkos, pagal Konstituciją nėra reikalaujama (nekyla imperatyvus įpareigojimas) šiuos klausimus reglamentuoti įstatymo lygmens teisės akte. Iš Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 2 dalies ir remiantis ja Vyriausybės 2002 m. balandžio 10 d. nutarimo Nr. 503 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Saugomų teritorijų įstatymą" 1.14 punktu (nuo 2017 m. liepos 22 d. – Vyriausybės 2017 m. liepos 12 d. nutarimo Nr. 597 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą" 1.5 punktu) Aplinkos ministerijai expressis verbis (aiškiais žodžiais; tiesiogiai) deleguotos kompetencijos, t. y. suteiktų įgaliojimų parengti ir patvirtinti (nustatyti) paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką, be kita ko, kyla aplinkos ministro kompetencija reglamentuoti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų konkrečių dydžių nustatymo tvarką, kuri šiuo atveju vertintina kaip paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo procedūros dalis ir atitinkamai detalizuota Apraše. Iš Konstitucijos nekyla, kad tokie reikalavimai (ypač detalūs) būtų nustatomi būtent įstatymu, juolab kad šie klausimai lemia būtinumą teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ir specialia (profesine) kompetencija, o prašomose ištirti teisės normose įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra priskirtas kitų valstybės valdžią vykdančių institucijų išimtinei kompetencijai (19 punktas).

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, konstatuota, kad minėti santykiai gali būti reguliuojami ir įstatymą įgyvendinančiais aktais, kurie negali prieštarauti įstatymams. Taigi, aplinkos ministras turėjo kompetenciją savo įsakymu reglamentuoti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos klausimus prašyta ištirti apimtimi. Atitinkamai savo kompetencijos ribose naudodamasis jam suteikta diskrecija aplinkos ministras ir patvirtino Aprašą (20 punktas).

Vertindamas, ar aplinkos ministras tinkamai įgyvendino nurodytą kompetenciją, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad nuo paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų (ne)nustatymo prie atitinkamų

dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių tiesiogiai priklauso su šiomis teritorijomis susijusių iš įstatymų kylančių asmens teisių ribojimų, inter alia (be kita ko) individualiojoje byloje kilusiam ginčui aktualios pareigos žemės savininkams ir kitiems naudotojams leisti kitiems (tretiesiems) asmenims prieiti prie paviršinių vandens telkinių nustatytomis pakrantės apsaugos juostomis bei draudimo tverti tvoras, kitais statiniais, įrenginiais ir (ar) įveisiamais želdiniais, medžių ir krūmų liekanomis kliudyti pakrante praeiti asmenims paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose (jų dalyje) ir paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostose, taikymas arba netaikymas. Taigi, įtvirtindamas tokį diferencijuotą teisinį reguliavimą ir išimtis, kai atsižvelgiant į atitinkamų dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių plotą, jeigu jis neviršija nustatyto dydžio (šiuo atveju – 0,1 ha), prie tokių vandens telkinių nėra nustatomos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos, aplinkos ministras iš esmės nustatė nevienodą teisinį reguliavimą su šiomis teritorijomis susijusių asmenų teisių ir pareigų atžvilgiu (29 punktas).

Kadangi šiuo aspektu įstatymai su paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymu sieja ne tik visuomenės teisę prieiti prie paviršinių vandens telkinių bei praeiti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose (jų dalyje) ir paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostose, bet tuo pačiu suponuoja ir žemės sklypų, kuriuose nustatytos šios teritorijos, savininkų ir (ar) kitų naudotojų pareigą leisti kitiems (tretiesiems) asmenims tai daryti (jiems nekliudyti), iš atsakingo valdymo principo teisėkūros subjektui kyla pareiga šias teritorijas nustatyti atsakingai, inter alia įvertinant pusiausvyrą tarp minėto visuomenės intereso naudotis vandens telkiniais ir eiti jų pakrantėmis bei asmens nuosavybės ir ūkinės veiklos laisvės ribojimo, tokių ribojimų proporcingumą, taip pat atsižvelgti į kitus įstatyme įtvirtintus paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo tikslus, atitinkamai įstatymus detalizuojančiame teisiniame reguliavime įtvirtinant tai atliepiančius minėtų teritorijų nustatymo kriterijus. Tačiau nagrinėtu atveju prašytose ištirti Aprašo nuostatose aptariamas diferencijuotas teisinis reguliavimas siejamas su vieninteliu kriterijumi – dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių plotu (30 punktas).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo vertinimu, vien nurodyto kriterijaus naudojimas nėra pakankamas ir savaime nepagrindžia pasirinktų teisinio reguliavimo priemonių būtinumo bei tinkamumo. Nors Aplinkos ministerija pažymėjo, kad išimtis, jog paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostos ir apsaugos zonos nenustatomos dirbtiniams nepratekamiems paviršiniams vandens telkiniams, kurių plotas iki 0,1 ha, buvo įtvirtinta vadovaujantis proporcingumo principu ir atsižvelgiant į veiklos poveikio vandenų ekosistemoms potencialios rizikos mastą, šių savo teiginių ji niekaip nedetalizavo bei nepateikė jokių juos pagrindžiančių paaiškinimų ir (ar) kitų objektyvių duomenų, galinčių pagrįsti tokį diferencijuotą teisinį reguliavimą atsižvelgiant tik į dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių plotą. Atsakovas nepaaiškino, kodėl vien šis ploto kriterijus savaime suponuoja visuomenės poreikį prieiti prie nustatytą minimalų dydį atitinkančių dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių ir (ar) praeiti jų apsaugos zonomis (jų dalimi) bei paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostomis, o prie mažesnių nei Apraše nustatyto ploto dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių toks poreikis vien dėl mažesnio jų dydžio jau neegzistuoja.

Kitaip tariant, atsakovas objektyviai nepagrindė, kodėl toks diferencijuotas teisinis reguliavimas nustatomas vadovaujantis vien tik ploto kriterijumi, kodėl neatsižvelgiama į kitas aplinkybes ir (ar) kriterijus (pvz., dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių (ne)priskyrimą valstybinės reikšmės vidaus vandens telkiniams, jų nuosavybės formą ir pan.) (31 punktas).

Vadovaujantis išdėstytais argumentais, konstatuota, kad Aprašo 5.2 punkto (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) nuostatos tiek, kiek jomis, remiantis vien dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių ploto kriterijumi (šiuo atveju – 0,1 ha), prie dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių nustatomos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos, ta apimtimi, kiek šiuose punktuose įtvirtintas skirtingas teisinis reguliavimas dėl nurodytų teritorijų (ne)nustatymo lyginant su mažesnio nei nurodytas ploto dirbtiniais nepratekamais paviršiniais vandens telkiniais nėra tinkamai motyvuojamas būtinumu ir reikalingumu bei nėra pagrindžiamas patikimais, konkrečiais, aiškiais ir objektyviais duomenimis, teisėkūros procedūros požiūriu negali būti laikomas atitinkančiu konstitucinį atsakingo valdymo principą, todėl laikytinas jam prieštaraujančiu (36 punktas).

Administracinė byla Nr. eI-7-552/2022
Teisminio proceso Nr. 3-66-3-00031-2022-8
Procesinio sprendimo kategorija 4.1

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 23 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Arūno Dirvono, Ramūno Gadliausko (pranešėjas), Veslavos Ruskan, Mildos Vainienės ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė), teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo norminę administracinę bylą pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. kovo 30 d. nutartį pradėti tyrimą dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) patvirtinto Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo 5.2 punkto ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) teisėtumo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas administracinę bylą Nr. eA-988-520/2022 (teisminio proceso Nr. 3-61-3-02262-2020-9) pagal pareiškėjo

G. R. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 4 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo G. R. skundą atsakovui Aplinkos apsaugos agentūrai dėl sprendimo panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus, 2022 m. kovo 30 d. nutartimi nutarė pradėti norminio administracinio akto teisėtumo tyrimą dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) patvirtinto Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo (toliau – ir Aprašas) 5.2 punkto ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) atitikties konstituciniam teisinės valstybės principui ir iš jo kylantiems teisės aktų hierarchijos reikalavimams, konstituciniam atsakingo valdymo principui, taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam ir nuo konstitucinio teisinės valstybės principo neatsiejamam asmenų lygiateisiškumo principui, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (2006 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. X-736 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui.

2. Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui abejonė dėl minėtų nuostatų teisėtumo kilo nagrinėjant individualiąją administracinę bylą dėl Aplinkos apsaugos agentūros sprendimo atsisakyti pareiškėjui G. R. išduoti leidimus laikyti nelaisvėje laukinius gyvūnus, be kita ko, motyvuojant tuo, kad planuojamų įrengti aptvarų (pertvarkant pagal anksčiau pareiškėjui išduotus leidimus įrengtus aptvarus, kuriuose jis iki šiol teisėtai vykdo veiklą) viduje yra paties pareiškėjo turint tam leidimą anksčiau įrengti keturi didesni nei 0,1 ha ploto dirbtiniai nepratekami paviršiniai vandens telkiniai, kuriems nustatytos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos, todėl laukinių gyvūnų laikymas pareiškėjo nurodytuose aptvaruose, nepaliekant asmenims galimybės prieiti prie šių paviršinių vandens telkinių ir praeiti pakrante, paviršinio vandens telkinio apsaugos zonos dalyje, apimančioje 5 metrus nuo vandens (kranto) linijos (paviršinio vandens telkinio pakrantės apsaugos juostoje), prieštarauja nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusio Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 99 straipsnio 12 punkto ir 100 straipsnio 1 punkto nuostatoms, pagrįstumo ir teisėtumo. Individualiąją bylą nagrinėjanti teisėjų kolegija nurodė, kad byloje *inter alia* (be kita ko) yra kilęs ginčas dėl to, ar teritorijoms (jų dalims) prie ginčo vandens telkinių taikytinos specialiosios žemės naudojimo sąlygos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose ir pakrantės apsaugos juostose, todėl visų pirma aktualus klausimas dėl paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo prie ginčo vandens telkinių. Šiame kontekste savo abejones dėl Aprašo 5.2 punkto ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) teisėtumo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas grindžia šiais argumentais:

2.1. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vandens įstatymo 3 straipsnyje (2019 m. liepos 11 d. įstatymo Nr. XIII-2314 redakcija) įtvirtintomis sąvokomis, paviršinis vandens telkinys – kiekybės rodikliais apibūdinama žemės paviršiuje esanti vandens aplinkos dalis, tai yra: jūra ar jos dalis, upė ar jos dalis, ežeras, dirbtinis vandens telkinys (Vandens įstatymo 3 str. 14 d.). Atitinkamai dirbtinis vandens telkinys apibrėžiamas kaip techninėmis priemonėmis sukurtas paviršinis vandens telkinys (kanalas, tvenkinys, rekultivuotame karjere įrengtas vandens telkinys, kūdra), išskyrus vandens talpyklas, kuriose esantis vanduo nelaidžiomis medžiagomis ir (arba) konstrukcijomis atskirtas nuo aplinkos grun-

to (baseinai, rezervuarai ir panašiai) (Vandens įstatymo 3 str. 1 d.); nepratekamas dirbtinis vandens telkinys – dirbtinis vandens telkinys, nepapildomas iš upių, ežerų, tvenkinių ir (arba) kanalų (Vandens įstatymo 3 str. 9 d.). Šios sąvokos analogiškai buvo apibrėžtos ir iki 2019 m. gruodžio 31 d. galiojusios redakcijos Vandens įstatymo 3 straipsnyje (2018 m. gruodžio 20 d. įstatymo Nr. XIII-1826 redakcija).

2.2. Iki 2019 m. gruodžio 31 d. galiojusios redakcijos Žemės įstatymo 21 straipsnis nustatė, kad žemės savininkai ir kiti naudotojai privalo: laikytis žemės sklypui nustatytų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų, teritorijų planavimo dokumentuose ar žemės valdos projektuose nustatytų reikalavimų (2 p.); leisti kitiems asmenims prieiti prie paviršinio vandens telkinių nustatytomis pakrantės apsaugos juostomis, lankyti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus bei objektus ir bendro naudojimo rekreacinius objektus (teritorijas) (10 p.); taip pat laikytis kitų įstatymų nustatytų reikalavimų (12 p.). Iš esmės analogiškos nuostatos įtvirtintos ir nuo 2020 m. sausio 1 d. galiojančios redakcijos Žemės įstatyme.

2.3. Saugomų teritorijų įstatymo (redakcija, galiojusi iki 2019 m. gruodžio 31 d.) 20 straipsnio 1 dalis nustatė, jog tam, kad į vandens telkinius nepatektų pavojingų medžiagų, vandens telkinių krantai būtų apsaugoti nuo erozijos, būtų užtikrintas vandens telkinių pakrančių ekosistemų stabilumas, išsaugota migracinių koridorių funkcija, saugomas vandens telkinių pakrančių gamtinis kraštovaizdis ir jo estetinės vertybės, sudarytos palankios sąlygos rekreacijai, užtikrinta visuomenės teisė naudotis vandens telkiniais ir eiti jų pakrantėmis, išskiriamos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos; paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos dalyje prie vandens telkinio nustatoma pakrantės apsaugos juosta. Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija (Saugomų teritorijų įstatymo 20 str. 2 d.). Saugomose teritorijose žemės ir kito nekilnojamojo turto savininkai, naudotojai bei valdytojai, kiti asmenys privalo laikytis įstatymų ir kitų teisės aktų, teritorijų planavimo dokumentuose toms teritorijoms nustatytų, taip pat Nekilnojamojo turto registre įregistruotų veiklos apribojimų ir reikalavimų (Saugomų teritorijų įstatymo 32 str. 9 d.). Analogiškos nuostatos įtvirtintos ir nuo 2020 m. sausio 1 d. galiojančios redakcijos Saugomų teritorijų įstatyme.

2.4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 10 d. nutarimo Nr. 503 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Saugomų teritorijų įstatymą“ 1.14 punktu (nuo 2017 m. liepos 22 d. – Vyriausybės 2017 m. liepos 12 d. nutarimo Nr. 597 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą“ 1.5 punktu) Aplinkos ministerija buvo įgaliota parengti ir patvirtinti (nustatyti) paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką. Atitinkamai Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) buvo patvirtintas Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašas (individualiojoje byloje kilusiam ginčui aktuali redakcija, galiojanti nuo 2019 m. gruodžio 18 d.), kurio 3 punktas nustato, jog paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos nenustatomos tik prie pramoninės žuvininkystės tvenkinių, dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių, kurių plotas – iki 0,1 ha, laikinų dirbtinių vandens telkinių, įrengiamų statybos laikotarpiui, bei griovių. Pagal Aprašo 4 punktą, įtvirtinantį šiame Apraše vartojamas sąvokas, dirbtinis nepratekamas paviršinis vandens telkinys –

techninėmis priemonėmis sukurtas paviršinis vandens telkinys, įrengtas iškasant daubą arba apipylimuojant tam tikrą teritoriją, bet nenaudojant hidroizoliacinių priemonių, apribojančių vandens telkinyje esančio vandens ryšį su gruntiniu vandeniu, bei neturintis tiesioginio ryšio su natūraliu paviršiniu vandens telkiniu ar kanalu (kūdra, rekultivuotas į vandens telkinį karjeras ar pan.). Šis apibrėžimas savo turiniu iš esmės atitinka Vandens įstatyme pateiktas sąvokas. Aprašo 4 punktas taip pat nustato, kad: paviršinio vandens telkinio apsaugos zona – prie paviršinio vandens telkinio nustatomas pakrantės (su paviršiniu vandens telkiniu besiribojančios sausumos) ruožas (teritorija), kuriame ribojama ūkinė veikla, galinti neigiamai paveikti paviršinį vandens telkinį; paviršinio vandens telkinio pakrantės apsaugos juosta – prie paviršinio vandens telkinio nustatoma su paviršiniu vandens telkiniu besiribojanti paviršinio vandens telkinio apsaugos zonos dalis, kurioje vykdoma ūkinė veikla gali turėti tiesioginį neigiamą poveikį paviršiniam vandens telkiniui arba riboti jo naudojimo visuomenės poreikiams galimybes, todėl joje draudžiama tam tikra ūkinė veikla; kitos Apraše vartojamos sąvokos atitinka, be kita ko, Vandens įstatyme vartojamas sąvokas.

2.5. Aprašo II skyriaus, reglamentuojančio apsaugos juostų nustatymą, 5.2 punktas įtvirtina, kad apsaugos juostos išorinė riba turi būti nutolusi nuo pakrantės šlaito, o kai pakrantės šlaito nėra, – nuo kranto linijos tokiu atstumu (atstumas matuojamas teritorijos projekcijoje): <...> prie <...> dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių, kurių plotas 0,1–2 ha, <...> – du kartus mažesniu atstumu nei nurodyta 5.1.1–5.1.3 punktuose (atitinkamai Aprašo 5.1.1–5.1.3 punktuose, atsižvelgiant į pakrantės žemės paviršiaus vidutinį nuolydžio / polinkio kampą, nustatyti atstumai nuo 5 m iki 25 m). Vadovaujantis Aprašo 10 punktu (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija), prie <...> dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių, kurių plotas ne didesnis kaip 2 ha, išskyrus rekultivuotus į vandens telkinius karjerus, <...> apsaugos zonų plotis lygus pagal šio aprašo II skyriaus nuostatas tokiems paviršiniams vandens telkiniams nustatomų apsaugos juostų pločiui. Aprašo 2 punktas įtvirtina, kad jame nustatyti reikalavimai yra privalomi asmenims, rengiantiems teritorijų planavimo dokumentus, žemėtvarkos projektus, kitus dokumentus ir planus, kuriuose nustatomos teritorijų prie paviršinių vandens telkinių naudojimo sąlygos, bei asmenims, vykdantiems tokios veiklos valstybinę kontrolę. Aptartos nuostatos po 2020 m. sausio 1 d. nepasikeitė.

2.6. Vadovaujantis nurodytu teisiniu reguliavimu, didesniems nei 0,1 ha ploto dirbtiniams nepratekamiems paviršiniams vandens telkiniams, kaip individualiojoje byloje nagrinėjamu atveju, yra ir dar iki 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojant Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymui buvo nustatytos atitinkamo dydžio paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos bei pakrantės apsaugos juostos. Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastro (toliau – ir UETK) žemėlapio duomenys patvirtina, kad individualiojoje byloje aktualiems vandens telkiniams yra nustatytos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos bei pakrantės apsaugos juostos, kurios įregistruotos UETK. Tačiau patys ginčo tvenkiniai UETK, kaip šio kadastro objektai, nėra įregistruoti. Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 13^1 straipsnio 3 dalies 3 punktą (2008 m. spalio 6 d. įstatymo Nr. X-1744 redakcija) Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastre Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka registruojami tik tie dirbtiniai nepratekami paviršiniai vandens telkiniai, kurie priskirti valstybinės reikšmės vidaus vandens telkiniams arba kuriuose vykdomas valstybinis aplinkos monitoringas. Atitinkamai

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. rugsėjo 19 d. nutarimu Nr. 1114 (2009 m. rugpjūčio 19 d. nutarimo Nr. 920 redakcija) patvirtintų Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastro nuostatų 3.3 punktas taip pat nustato, kad kadastro objektai *inter alia* yra dirbtiniai nepratekami paviršinio vandens telkiniai, kurie priskirti valstybinės reikšmės vidaus vandens telkiniams arba kuriuose vykdomas valstybinis aplinkos monitoringas. Šios nuostatos po 2020 m. sausio 1 d. nepasikeitė.

2.7. Vadovaujantis Vandens įstatymo (2018 m. gruodžio 20 d. įstatymo Nr. XIII-1826 redakcija) 4 straipsnio 2 dalimi, valstybinės reikšmės vidaus vandenims priskiriami šie paviršiniai vandens telkiniai: 1) ežerai; 2) upės ir jose įrengti tvenkiniai; 3) valstybinėje žemėje esantys dirbtiniai vandens telkiniai, kurie yra valstybiniuose rezervatuose, valstybiniuose parkuose ir valstybiniuose draustiniuose, biosferos rezervatuose, gamtos paveldo objektų teritorijose ir teritorijose, kurios atitinka teisės aktais nustatytus Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų atrankos kriterijus ir yra įrašytos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliotų institucijų patvirtintus tokių teritorijų sąrašus, išskyrus privačius akvakultūros tvenkinius ir nepratekamus dirbtinius vandens telkinius; 4) dirbtiniai vandens telkiniai, kurie teritorijų planavimo dokumentais arba savivaldybių tarybų sprendimais priskirti rekreacinėms teritorijoms; 5) pasienio vandenys. Taigi kriterijai, kuriais remiantis dirbtiniai nepratekami paviršiniai vandens telkiniai priskiriami valstybinės reikšmės vidaus vandenims, įtvirtinti įstatyme. Tačiau individualiojoje byloje nėra duomenų, kad ginčo tvenkiniai patenka į šią kategoriją ar kad juose vykdomas valstybinis aplinkos monitoringas. Byloje taip pat nenustatyta, kad ginčo dirbtiniai nepratekami paviršiniai vandens telkiniai, t. y. tiesioginio ryšio su natūraliais paviršiniais vandens telkiniais ar kanalais neturintys (nepapildomi iš upių, ežerų, tvenkinių ir (arba) kanalų) vandens telkiniai (Vandens įstatymo 3 str. 9 d.; Aprašo 4 p.), pareiškėjui ir jo sutuoktinei priklausančiuose privačiuose žemės sklypuose būtų įrengti visuomenės poreikiams tenkinti, be to, nėra jokių bendrojo naudojimo kelių, vedančių iki šių tvenkinių, taip pat nenustatyti servitutai, kuriais kiti (tretieji) asmenys galėtų iki jų patekti. Priešingai, kaip individualiojoje byloje paaiškino pareiškėjas G. R. ir ginčo dėl to nėra, minėti tvenkiniai buvo įrengti siekiant užtikrinti vandens šaltinį nelaisvėje laikomiems laukiniams gyvūnams, pareiškėjui šiuose privačiuose sklypuose ketinant vykdyti (ir šiuo metu vykdant) ūkinę veiklą pagal jam anksčiau išduotus leidimus įrengtuose aptvaruose.

2.8. Taigi individualiojoje byloje ginčijamu Aplinkos apsaugos agentūros sprendimu iš esmės varžomos asmens nuosavybės teisės bei apribojama teisė užsiimti ūkine veikla tik tuo pagrindu, kad įrengus pareiškėjo planuojamus aptvarus kiti (tretieji) asmenys negalėtų laisvai prieiti iki minėtų privačiuose sklypuose įrengtų dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių ir jais naudotis bei praeiti jų pakrantės apsaugos juostomis (apsaugos zonos dalimi). Šiuos ribojimus lemia būtent paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymas prie ginčo dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių, kuris įtvirtintas aplinkos ministro įsakymu patvirtiname Apraše, remiantis vieninteliu kriterijumi – atsižvelgiant į tai, jog minėtų dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių plotas didesnis nei 0,1 ha. Tai, be kita ko, patvirtina ir Aprašo 4 punkte pateiktas paviršinio vandens telkinio pakrantės apsaugos juostos apibrėžimas, pagal kurį ši su paviršiniu vandens telkiniu besiribojanti paviršinio vandens telkinio apsaugos zonos dalis prie paviršinio vandens telkinio nustatoma siekiant uždrausti joje tam tikra ūkinę veiklą *inter alia* dėl to, jog joje vykdoma ūkinė veikla gali riboti pa-

viršinio vandens telkinio naudojimo visuomenės poreikiams galimybes. Tačiau įstatymai neįtvirtina sąlygų ir (ar) kriterijų, kuriais remiantis paviršiniams vandens telkiniams turi būti nustatomos (arba ne) paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos bei kuriuos detalizuojant būtų priimtos nurodytos Aprašo nuostatos.

2.9. Nors su paviršinių vandens telkinių apsaugos zonomis ir pakrantės apsaugos juostomis susijusių asmens teisių ribojimų turinys, o tiksliau – individualiojoje byloje kilusiam ginčui aktuali pareiga žemės savininkams ir kitiems naudotojams leisti kitiems asmenims prieiti prie paviršinių vandens telkinių nustatytomis pakrantės apsaugos juostomis bei draudimas tverti tvoras, kitais statiniais, įrenginiais ir (ar) įveisiamais želdiniais, medžių ir krūmų liekanomis kliudyti pakrante praeiti asmenims paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose (dalyje, apimančioje 5 metrus nuo vandens (kranto) linijos (esant vidutiniam vandens lygiui); jeigu žemė pirmuosius 5 metrus nuo vandens telkinio kranto linijos yra užpelkėjusi arba yra stačiame šlaite (skardyje) – didesniu atstumu nuo vandens taip, kad bent vieno metro pločio žemės juosta būtų tinkama asmenims praeiti vandens telkinio pakrante) ir paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostose, kyla iš įstatymo (Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 99 str. 12 p. ir 100 str. 1 p.; Žemės įstatymo 21 str. 10 p.), tačiau šių ribojimų apimtis tiesiogiai priklauso nuo paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo atitinkamoms teritorijoms. Savo ruožtu konkrečios teritorijos, kurios patenka į paviršinių vandens telkinių apsaugos zonas ir pakrantės apsaugos juostas, t. y. kuriose nustatomos minėtos specialiosios žemės naudojimo sąlygos (taip pat jų dydis), taigi ir šiose teritorijose taikomi ribojimai, bei išimtys, numatančios, prie kokių vandens telkinių paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos apskritai nenustatomos, atitinkamai netaikant ir prie tokių vandens telkinių esančioms teritorijoms (jų dalims) nurodytų ribojimų, reglamentuojami ne įstatyme, bet aplinkos ministro įsakymu patvirtintame įstatymo įgyvendinamajame akte. Kitaip tariant, Aprašo 5.2 punkto ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) nuostatomis, kurios turi būti taikomos sprendžiant individualiojoje byloje kilusį ginčą, jose įtvirtinant, kad prie dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių, kurių plotas 0,1–2 ha, nustatomos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos, kurių išorinė riba turi būti nutolusi nuo pakrantės šlaito, o kai pakrantės šlaito nėra, – nuo kranto linijos (atstumas matuojamas teritorijos projekcijoje), atsižvelgiant į pakrantės žemės paviršiaus vidutinį nuolydžio / polinkio kampą, nuo 2,5 m iki 12,5 m atstumu, iš esmės yra reglamentuojama Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 99 straipsnio 12 punkte ir 100 straipsnio 1 punkte bei Žemės įstatymo 21 straipsnio 10 punkte nustatytų asmens teisių ribojimų apimtis, kuri tiesiogiai nekyla iš įstatymo.

2.10. Tai lemia, kad pagal ministro įsakymu Apraše nustatytą teisinį reguliavimą, nesant įstatyme įtvirtintų jokių sąlygų ir (ar) kriterijų, privačiame žemės sklype paties asmens teisėtai įrengtam dirbtiniam nepratekamam paviršiniam vandens telkiniui, kuris nėra priskiriamas prie valstybinės reikšmės vidaus vandenų ir nėra skirtas visuomenės poreikiams tenkinti, atsižvelgiant vien į jo dydį (virš 0,1 ha ploto), yra nustatomos pakrantės apsaugos juostos ir apsaugos zonos bei atitinkamai su šiomis teritorijomis (jose taikomomis specialiosiomis žemės naudojimo sąlygomis) susiję asmens teisių ribojimai (be kita ko, nuosavybės teisės ir teisės užsiimti ūkine veikla), *inter alia* pareiga tokio žemės sklypo savininkui ar kitam naudotojui leisti kitiems (tretiesiems) asmenims naudotis

šiais vandens telkiniais ir praeiti jų pakrantės apsaugos juostomis (apsaugos zonos dalimi), nors iki 0,1 ha ploto dirbtiniams nepratekamiems paviršiniams vandens telkiniams pagal Aprašą tokie ribojimai nenustatomi. Tačiau įstatymai neįtvirtina tokių teisinių pagrindų, kuriuos įgyvendinant (juos detalizuojant) būtų priimtos nurodytos Aprašo nuostatos, ir kyla abejonių dėl tokio diferencijuoto teisinio reguliavimo atitikties konstituciniams asmenų lygiateisiškumo bei atsakingo valdymo principams.

2.11. Individualiąją bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos vertinimu, Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 2 dalis, pagal kurią paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija, bei remiantis ja Vyriausybės nutarimu Aplinkos ministerijai suteikti tokie įgaliojimai taip pat nesuponuoja, kad Aprašo 5.2 punkto ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) nuostatos gali būti laikomos detalizuojančiomis įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą ir priimtomis aukštesnės galios teisės aktais aplinkos ministrui suteiktos kompetencijos ribose. Minėta Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 2 dalis yra tik bendrojo pobūdžio norma, iš esmės apibrėžianti atsakovo funkciją, tačiau, nei šiame, nei kituose įstatymuose *expressis verbis* (aiškiais žodžiais; tiesiogiai) nesant įtvirtintų teisės normų, nustatančių galimą aptartų ginčui aktualių asmens teisių ribojimų apimtį, tai savaime nesudaro pagrindo nustatyti asmens teisių ribojimus lemiančias nuostatas ministro įsakymu, kuriuo tokio pobūdžio normos galėtų būti tik įgyvendinamos ar detalizuojamos.

II.

3. Atsakovas Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (toliau – ir atsakovas) pateiktame atsiliepime prašo tiriamą norminio administracinio akto dalį pripažinti teisėta. Atsakovo teigimu, tiek kvestionuojamų Aprašo nuostatų turinys, tiek paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų tvarkymą reglamentuojantys teisės aktai nesudaro pagrindo teigti, jog minėtos Aprašo nuostatos (jomis įtvirtintas teisinis reguliavimas) prieštarauja konstituciniams principams ar įstatymų nuostatoms. Atsakovo atsiliepimas grindžiamas šiais esminiais argumentais:

3.1. Tiek tvirtinant Aprašą, tiek jį išdėstant nauja redakcija aplinkos ministro 2007 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. D1-98, Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad paviršinių vandens telkinių ekologinės apsaugos zonos išskiriamos siekiant užtikrinti, jog į vandens telkinius nepatektų pavojingų medžiagų, vandens telkinių krantai būtų apsaugoti nuo erozijos, būtų užtikrintas vandens telkinių pakrančių ekosistemų stabilumas, saugomas vandens telkinių pakrančių gamtinis kraštovaizdis bei jo estetinės vertybės, sudarytos palankios sąlygos rekreacijai. Taip pat nurodyta, kad paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos dalyje prie vandens telkinio nustatoma pakrantės apsaugos juosta. To paties straipsnio 2 dalimi Vyriausybės įgaliotai institucijai suteikti įgaliojimai tvirtinti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo tvarką.

3.2. Pagal Vandens įstatymo (redakcijos, galiojusios iki 2003 m. kovo 25 d.) 10 straipsnio 1 dalies 3 punktą, valstybiniam vidaus vandenų fondui priskirtų vandens telkinių naudotojai bei privačių vandens telkinių savininkai privalėjo pagal norminius reikalavimus įrengti paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostas ir atlikti šių

juostų bei apsaugos zonų priežiūrą. Atitinkamai paviršiniams vandens telkiniams pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą buvo priskirtos ir kūdros, ir tvenkiniai, kurie priskirtini dirbtiniams vandens telkiniams, nepaisant žemės, kurioje jie įrengti, nuosavybės formos.

3.3. Pakrančių apsaugos zonos nustatomos ne tik norint sudaryti sąlygas asmenims prieiti prie paviršinio vandens telkinio, jas nustatant siekiama platesnių tikslų – ne vien sudaryti sąlygas visuomenei naudotis pakrantėmis, bet ir užtikrinti, kad į vandens telkinius nepatektų pavojingų medžiagų, vandens telkinių krantai būtų apsaugoti nuo erozijos, būtų užtikrintas vandens telkinių pakrančių ekosistemų stabilumas ir t. t. Be to, reikalavimas paviršinių vandens telkinių apsaugos zonas ir pakrantės apsaugos juostas nustatyti prie visų paviršinių vandens telkinių užtikrina Aplinkos apsaugos įstatymo 4 straipsnyje įtvirtintą principą, kad aplinkos apsaugos valdymo politika ir praktika turi nukreipti visuomeninius bei privačius interesus aplinkos kokybei gerinti, skatinti gamtos išteklių naudotojus ieškoti būdų ir priemonių, kaip išvengti arba sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, bei ekologizuoti gamybą.

3.4. Aprašo 3 punkte nurodytos išimtys, prie kokių vandens telkinių nenustatomos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos, nustatytos įvertinus kituose teisės aktuose įtvirtintas nuostatas: pagal tuo metu galiojusį Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimą Nr. 343 prie žuvininkystės tvenkinių buvo nustatomos 20 m apsaugos juostos; prie griovių nenustatomos, nes pagal tuo metu galiojusį Lietuvos Respublikos melioracijos įstatymą grioviai buvo priskiriami melioracijos statiniams; taip pat, vadovaujantis proporcingumo principu, atsižvelgiant į veiklos poveikio vandenų ekosistemoms potencialios rizikos mastą, Apraše nurodyta, kad paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos nenustatomos laikiniems dirbtiniams vandens telkiniams, įrengiamiems statybos laikotarpiu, ir dirbtiniams nepratekamiems paviršiniams vandens telkiniams, kurių plotas iki 0,1 ha. Aprašo 3 punkto nuostatos nebuvo keistos per visą teisės akto galiojimo laikotarpį. Taip pat nesikeitė esminės Aprašo 5.2 punkto ir 10 punkto nuostatos (Aprašo 10 punktas aplinkos ministro 2018 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. D1-1127 tik papildytas išimtimi dėl rekultivuotų į vandens telkinius karjerų).

3.5. Apribojimai paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose ir pakrantės apsaugos juostuose nustatyti ne poįstatyminiame teisės akte – Apraše, bet įstatyme (Žemės įstatymo 21 str. 10 p.; Specialių žemės naudojimų sąlygų įstatymo 99 ir 100 str., o iki šio įstatymo įsigaliojimo – Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimo Nr. 343 XXIX skyriuje). Aprašu, kaip nustatyta Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 2 dalyje, įgaliota institucija tik patvirtino paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo tvarką, kurioje jokie apribojimai asmenims nenustatyti. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad asmens teisių apribojimai įtvirtinti ne Apraše, o įstatyme, manytina, kad Aprašas, t. y. kvestionuojami Aprašo 5.2 punktas (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) ir 10 punktas (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija), atitinka teisės aktų reikalavimus poįstatyminiam teisės aktui – jis priimtas įgalioto subjekto jam suteiktos kompetencijos ribose, įgyvendinat įstatymo nuostatas, juo asmenų teisių apribojimai nenustatomi.

3.6. Pateikti Aprašo (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) rengimo dokumentus nėra galimybės, nes vadovaujantis Bendrųjų dokumentų saugojimo termi-

nų rodyklės, patvirtintos Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. V-100 5.7.1 papunkčiu, įstaigos (vadovo) teisės aktų projektai ir jų lydimieji dokumentai teisės aktą priėmusioje įstaigoje turi būti saugomi 5 metus, o nuo šio dokumento patvirtinimo praėjo jau 15 metų, todėl su jo rengimu susiję dokumentai buvo sunaikinti.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

III.

4. Nagrinėjamu atveju prašoma ištirti, ar Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) patvirtinto Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo 5.2 punktas ir 10 punktas (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir iš jo kylantiems teisės aktų hierarchijos reikalavimams, konstituciniam atsakingo valdymo principui, taip pat Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam ir nuo konstitucinio teisinės valstybės principo neatsiejamam asmenų lygiateisiškumo principui, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui ir Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (2006 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. X-736 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui.

5. Prašomas ištirti Aprašo 5.2 punktas nustato, jog „Apsaugos juostos išorinė riba turi būti nutolusi nuo pakrantės šlaito, o kai pakrantės šlaito nėra, – nuo kranto linijos tokiu atstumu (atstumas matuojamas teritorijos projekcijoje): <...> prie 10 km ir trumpesnių upių, ežerų ir tvenkinių, kurių plotas ne didesnis kaip 0,5 ha, dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių, kurių plotas 0,1–2 ha, bei prie visų kanalų – du kartus mažesniu atstumu nei nurodyta 5.1.1–5.1.3 punktuose“.

6. Aprašo 10 punktas (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) nustato, kad „Prie ežerų ir tvenkinių, kurių plotas ne didesnis kaip 0,5 ha, dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių, kurių plotas ne didesnis kaip 2 ha, išskyrus rekultivuotus į vandens telkinius karjerus, ir prie visų kanalų – Apsaugos zonų plotis lygus pagal Tvarkos aprašo II skyriaus nuostatas tokiems paviršiniams vandens telkiniams nustatomų Apsaugos juostų pločiui“.

7. Kaip matyti iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. kovo 30 d. nutarties, kuria buvo pradėtas tyrimas dėl nurodytų Aprašo nuostatų teisėtumo, individualiąją administracinę bylą nagrinėjanti teisėjų kolegija šiomis nuostatomis suabejojo tuo aspektu, kiek jomis aplinkos ministro įsakymu, t. y. įstatymo įgyvendinamuoju aktu, remiantis vieninteliu – ploto – kriterijumi, nustatoma su paviršinių vandens telkinių apsaugos zonomis ir pakrantės apsaugos juostomis susijusių asmens teisių ribojimų apimtis, kuri, individualiąją bylą nagrinėjančios teisėjų kolegijos vertinimu, tiesiogiai nekyla iš įstatymo, taip pat išimtys, numatančios, prie kokių vandens telkinių paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos apskritai nenustatomos, atitinkamai netaikant ir prie tokių vandens telkinių esančioms teritorijoms (jų dalims) nurodytų

ribojimų, nesant įstatyme tam įtvirtintų jokių sąlygų ir (ar) kriterijų. Iš minėtos nutarties ir individualiosios bylos medžiagos taip pat matyti, kad joje kilęs ginčas susijęs konkrečiai tik su dirbtiniais nepratekamais paviršiniais vandens telkiniais.

8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje ne kartą pažymėta, kad tiriant norminių administracinių aktų teisėtumą, kai tai susiję su individualiąja byla, norminių administracinių aktų kontrolė atliekama tik ta apimtimi ir tiek, kiek tai susiję su teisės taikymu nagrinėjamoje konkrečioje individualiojoje byloje (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2020 m. birželio 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. I-8-520/2020). Atitinkamai teismas, atsižvelgdamas į teismų bendradarbiavimo ir kooperavimosi poreikį, į tai, kad teismo sprendimas norminėje administracinėje byloje turi būti naudingas besikreipiančiam teismui ir susijęs su jo nagrinėjama individualiąja byla, turi teisę, atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, patikslinti pareikšto prašymo turinį taip, kad jis atitiktų individualiosios bylos aplinkybes, padėtų tinkamai išspręsti tą individualiąją bylą, kurioje teismas nusprendė kreiptis į administracinį teismą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 26 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I^{575}-3/2009; 2020 m. spalio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-3172-552/2020).

9. Taigi, atsižvelgdama į nurodytas nuostatas ir individualiojoje byloje kilusio ginčo esmę, išplėstinė teisėjų kolegija patikslina, kad šios norminės administracinės bylos nagrinėjimo ribas sudaro tyrimas, ar Aprašo 5.2 punkto (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) nuostatos tiek, kiek jomis ministro įsakymu, t. y. įstatymo įgyvendinamuoju aktu, remiantis vieninteliu – ploto – kriterijumi, prie dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių nustatoma su paviršinių vandens telkinių apsaugos zonomis ir pakrantės apsaugos juostomis susijusių asmens teisių ribojimų apimtis, taip pat išimtys, prie kokių dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos nenustatomos, atitinkamai netaikant ir prie tokių vandens telkinių esančioms teritorijoms (jų dalims) nurodytų ribojimų, neprieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui ir iš jo kylantiems teisės aktų hierarchijos reikalavimams, konstituciniam atsakingo valdymo principui, Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam ir nuo konstitucinio teisinės valstybės principo neatsiejamam asmenų lygiateisiškumo principui, Teisėkūros pagrindų įstatymo (2012 m. rugsėjo 18 d. įstatymo Nr. XI-2220 redakcija) 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui ir Viešojo administravimo įstatymo (2006 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. X-736 redakcija) 3 straipsnio 1 punktui.

Dėl aplinkos ministro kompetencijos reglamentuoti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką apimties

10. Minėta, kad individualiąją bylą nagrinėjančiai teisėjų kolegijai abejonės dėl prašomų ištirti Aprašo nuostatų teisėtumo, visų pirma, kilo tuo aspektu, ar jose įtvirtintas teisinis reguliavimas (ne)privalėjo būti nustatytas įstatymo lygmens norminiu teisės aktu, t. y. keliamos abejonės dėl aplinkos ministro kompetencijos reglamentuoti šiuos klausimus savo įsakymu.

11. Šiuo aspektu pabrėžtina, kad pagal Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalį valdžios galias riboja Konstitucija. Aiškindamas šią Konstitucijos nuostatą, Konstitucinis

Teismas pažymėjo, jog valstybinės valdžios institucijos, rengdamos ir priimdamos teisės aktus, privalo vadovautis Konstitucijoje įtvirtintu teisinės valstybės principu (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. sausio 24 d. nutarimus). Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavo, jog konstitucinis teisinės valstybės principas – universalus principas, kuriuo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Lietuvos Respublikos Konstitucija, kad konstitucinis teisinės valstybės principas yra aiškintinas neatsiejamai nuo Konstitucijos preambulėje skelbiamo atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio, kad minėto konstitucinio principo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose. Konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas. Konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimą, 2011 m. vasario 14 d., 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimus). Konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus konstitucinis principas, apimantis daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų. Konstituciniu teisinės valstybės principu turi būti vadovaujamasi ir kuriant teisę (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 6 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d. nutarimus).

12. Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2009 m. spalio 8 d., 2013 m. balandžio 2 d., 2015 m. birželio 16 d. nutarimus). Iš šio principo, kitų konstitucinių imperatyvų kyla reikalavimas įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams paisyti iš Konstitucijos kylančios teisės aktų hierarchijos. Šis reikalavimas *inter alia* reiškia, kad draudžiama žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos visuomeninius santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais, be kita ko, poįstatyminiais teisės aktais reguliuoti santykius, kurie turi būti reguliuojami tik įstatymais (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2011 m. rugsėjo 28 d., 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimus).

13. Įstatymai nustato bendro pobūdžio taisykles, o poįstatyminiuose teisės aktuose jos gali būti detalizuojamos, gali būti reglamentuojama jų įgyvendinimo tvarka (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 1995 m. spalio 26 d., 1996 m. gruodžio 19 d., 2004 m. kovo 5 d., 2014 m. gegužės 9 d. nutarimus). Poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, jie turi būti priimami remiantis įstatymais, nes poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas nepriklausomai nuo to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d., 2004 m. kovo 5 d., 2005 m. vasario 7 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimus). Poįstatyminiu teisės aktu yra realizuojamos įstatymo normos, todėl poįstatyminiu teisės aktu negalima pakeisti įstatymo ir sukurti naujų bendro pobūdžio teisės normų, kurios konkuruotų su įstatymo normomis, nes taip būtų pažeista Konstitucijoje įtvirtinta įstatymų viršenybė poįstatyminių teisės aktų atžvilgiu (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2002 m. rugpjūčio 21 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimus). Toks teisės akto formos nesilaikymas, kai Konstitucija reikalauja, kad tam tikri santykiai būtų reguliuojami įstatymu, tačiau jie yra reguliuojami poįstatyminiu aktu (nepriklausomai nuo to, ar šiuos santykius kokiu nors aspektu reguliuoja dar ir įstatymas, su kuriame

nustatytu teisiniu reguliavimu konkuruoja poįstatyminiame akte nustatytas teisinis reguliavimas, ar joks įstatymas šių santykių apskritai nereguliuoja), gali būti pakankamu pagrindu tokį poįstatyminį teisės aktą pripažinti prieštaraujančiu Konstitucijai (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2011 m. rugsėjo 28 d., 2015 m. rugsėjo 29 d. nutarimus).

14. Pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymu. Kita vertus, tais atvejais, kai Konstitucija nereikalauja įstatyminio tam tikrų su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių reguliavimo, šie santykiai gali būti reguliuojami ir poįstatyminiais aktais – aktais, reglamentuojančiais žmogaus teisių įgyvendinimo procesinius (procedūrinius) santykius, atskirų žmogaus teisių įgyvendinimo tvarką ir pan. (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimus). Tais atvejais, kai Konstitucijoje nereikalaujama tam tikrų joje nurodytų santykių reguliuoti būtent įstatymu ir kai pagal Konstituciją tokių santykių reguliavimas nėra priskirtas kitų valstybės valdžią vykdančių institucijų, *inter alia* Vyriausybės, išimtinei kompetencijai, įstatymų leidėjas gali įstatyme nustatyti ir tai, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2007 m. gegužės 5 d., 2014 m. gegužės 9 d. nutarimus). Kai kada poreikį įstatymų nustatytą teisinį reguliavimą detalizuoti ir sukonkretinti poįstatyminiuose teisės aktuose gali lemti būtinumas teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ar specialia (profesine) kompetencija (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2005 m. vasario 7 d., 2005 m. gegužės 5 d. nutarimą). Tačiau (tai savo aktuose taip pat ne kartą yra pabrėžęs Konstitucinis Teismas) jokiomis aplinkybėmis poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti asmens teisės atsiradimo sąlygų, riboti teisės apimties; poįstatyminiais teisės aktais negalima nustatyti ir tokio su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusių santykių teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytuoju įstatyme (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. gegužės 5 d. nutarimus).

15. Apibendrinant, matyti, kad ne visi visuomeniniai santykiai pagal Konstituciją turi būti reglamentuojami įstatymais. Tais atvejais, kai iš Konstitucijos tiesiogiai nekyla pareiga įstatymų leidėjui tam tikrus su žmogaus teisėmis, jų įgyvendinimu susijusius santykius reglamentuoti įstatymu ir kai toks reguliavimas nėra priskirtas kitų valstybės valdžią vykdančių institucijų išimtinei kompetencijai, tokie visuomeniniai santykiai gali būti reguliuojami ir įstatymą įgyvendinančiais aktais *inter alia* detaliai sureguliuojant tam tikrų įstatyme nustatytų teisių įgyvendinimo tvarką ir reikalavimus. Tais atvejais, kai būtina remtis specialiosiomis žiniomis, kompetencija, įstatymų leidėjas gali įstatyme nustatyti, kad tam tikrus santykius reguliuoja Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Tačiau visais atvejais Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos priimtas teisinis reguliavimas turi atitikti Konstitucinius imperatyvus, taip pat jis negali prieštarauti ir (arba) konkuruoti su įstatyme tuo pačiu klausimu jau nustatytu teisiniu reguliavimu.

16. Šiame kontekste pažymėtina, kad iš aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymo Nr. 540 „Dėl Paviršinio vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo taisyklių patvirtinimo“ (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) preambulės matyti, jog Aprašas buvo patvirtintas vadovaujantis Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 2 dalimi ir Vyriausybės 2002 m. balandžio 10 d. nutarimo Nr. 503 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant saugomų teritorijų įstatymą“ 1.14

punktu. Aplinkos ministro 2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98, kuriuo buvo patvirtintos prašomos ištirti Aprašo 5.2 punkto nuostatos, taip pat 2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127, kuriuo buvo pakeistas Aprašo 10 punktas (išdėstant jį prašoma ištirti redakcija), priėmimo metu galiojusios redakcijos Saugomų teritorijų įstatymo (atitinkamai 2001 m. gruodžio 4 d. įstatymo Nr. IX-628 ir 2016 m. spalio 18 d. įstatymo Nr. XII-2683 redakcijos) 20 straipsnio 2 dalyje buvo įtvirtinta, jog paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija. Savo ruožtu Vyriausybės 2002 m. balandžio 10 d. nutarimo Nr. 503 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Saugomų teritorijų įstatymą" 1.14 punktu (nuo 2017 m. liepos 22 d. – Vyriausybės 2017 m. liepos 12 d. nutarimo Nr. 597 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą" 1.5 punktu) Aplinkos ministerija buvo įgaliota parengti ir patvirtinti (nustatyti) paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką.

17. Kaip nutartyje pradėti tyrimą dėl norminio akto (jo dalies) teisėtumo pažymėjo pati individualiąją bylą nagrinėjanti teisėjų kolegija, su paviršinių vandens telkinių apsaugos zonomis ir pakrantės apsaugos juostomis susijusių asmens teisių ribojimų turinys, o tiksliau – individualiojoje byloje kilusiam ginčui aktuali pareiga žemės savininkams ir kitiems naudotojams leisti kitiems (tretiesiems) asmenims prieiti prie paviršinių vandens telkinių nustatytomis pakrantės apsaugos juostomis bei draudimas tverti tvoras, kitais statiniais, įrenginiais ir (ar) įveisiamais želdiniais, medžių ir krūmų liekanomis kliudyti pakrante praeiti asmenims paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose (dalyje, apimančioje 5 metrus nuo vandens (kranto) linijos (esant vidutiniam vandens lygiui); jeigu žemė pirmuosius 5 metrus nuo vandens telkinio kranto linijos yra užpelkėjusi arba yra stačiame šlaite (skardyje) – didesniu atstumu nuo vandens taip, kad bent vieno metro pločio žemės juosta būtų tinkama asmenims praeiti vandens telkinio pakrante) ir paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostose, kyla iš įstatymų – Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymo 99 straipsnio 12 punkto ir 100 straipsnio 1 punkto bei Žemės įstatymo 21 straipsnio 10 punkto. Iš minėtų įstatymų normų taip pat aiški šių ribojimų taikymo sąlyga – paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymas (buvimas) prie paviršinių vandens telkinių.

18. Remiantis Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio, kuris reglamentuoja paviršinių vandens telkinių apsaugos zonas ir pakrantės apsaugos juostas bei veiklas jose, 1 dalimi, paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos išskiriamos, o paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos dalyje prie vandens telkinio nustatomos pakrantės apsaugos juostos tam, kad į vandens telkinius nepatektų pavojingų medžiagų, vandens telkinių krantai būtų apsaugoti nuo erozijos, būtų užtikrintas vandens telkinių pakrančių ekosistemų stabilumas, išsaugota migracinių koridorių funkcija, saugomas vandens telkinių pakrančių gamtinis kraštovaizdis ir jo estetinės vertybės, sudarytos palankios sąlygos rekreacijai, užtikrinta visuomenės teisė naudotis vandens telkiniais ir eiti jų pakrantėmis. Taigi, įstatyme taip pat įtvirtinti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo tikslai bei tai, kokiose teritorijose jos yra nustatomos – prie paviršinių vandens telkinių, t. y. su paviršiniais vandens telkiniais besiribojančiose teritorijose. Savo ruožtu paviršinių vandens telkinių bei į šią sąvoką patenkančių dirbtinių vandens telkinių, apimančių ir nepratekamus dirbtinius vandens telkinius, apibrėžimai įtvirtinti Vandens įstatymo 3 straipsnyje. Atitinkamai, nors Saugomų teritorijų įstatyme nėra pa-

teikti minėtų sąvokų apibrėžimai, pagal šio įstatymo 2 straipsnio 57 punktą kitos jame vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos, be kita ko, Vandens įstatyme.

19. Sistemiškai vertinant nurodytas nuostatas, matyti, kad įstatymai įtvirtina pagrindinius (esminius) reikalavimus paviršinių vandens telkinių apsaugos zonoms ir pakrantės apsaugos juostoms. Nors įstatymai nereglamentuoja paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų dydžio nustatymo tvarkos, išplėstinei teisėjų kolegijai nekyla abejonių, kad pagal Konstituciją nėra reikalaujama (nekyla imperatyvus įpareigojimas) šiuos klausimus reglamentuoti įstatymo lygmens teisės akte. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, iš Saugomų teritorijų įstatymo 20 straipsnio 2 dalies ir remiantis ja Vyriausybės 2002 m. balandžio 10 d. nutarimo Nr. 503 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Saugomų teritorijų įstatymą“ 1.14 punktu (nuo 2017 m. liepos 22 d. – Vyriausybės 2017 m. liepos 12 d. nutarimo Nr. 597 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymą“ 1.5 punktu) Aplinkos ministerijai *expressis verbis* (aiškiais žodžiais; tiesiogiai) deleguotos kompetencijos, t. y. suteiktų įgaliojimų parengti ir patvirtinti (nustatyti) paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką, be kita ko, kyla aplinkos ministro kompetencija reglamentuoti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų konkrečių dydžių nustatymo tvarką, kuri šiuo atveju vertintina kaip paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo procedūros dalis ir atitinkamai detalizuota Apraše. Iš Konstitucijos nekyla, kad tokie reikalavimai (ypač detalūs) būtų nustatomi būtent įstatymu, juolab kad šie klausimai lemia būtinumą teisėkūroje remtis specialiomis žiniomis ir specialia (profesine) kompetencija, o prašomose ištirti teisės normose įtvirtintas teisinis reguliavimas nėra priskirtas kitų valstybės valdžią vykdančių institucijų išimtinei kompetencijai.

20. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, konstatuotina, kad minėti santykiai gali būti reguliuojami ir įstatymą įgyvendinančiais aktais, kurie negali prieštarauti įstatymams. Taigi, aplinkos ministras turėjo kompetenciją savo įsakymu reglamentuoti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos klausimus prašoma ištirti apimtimi. Atitinkamai savo kompetencijos ribose naudodamasis jam suteikta diskrecija aplinkos ministras ir patvirtino Aprašą.

Dėl aplinkos ministro kompetencijos (ne)tinkamo įgyvendinimo

21. Individualiąją bylą nagrinėjanti teisėjų kolegija prašomomis ištirti Aprašo nuostatomis, be kita ko, suabejojo tuo aspektu, jog pagal jas paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos (atitinkamai ir su jomis susiję ribojimai) prie dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių nustatomos (arba ne) remiantis vieninteliu kriterijumi – pagal plotą. Todėl individualiąją bylą nagrinėjanti teisėjų kolegija *inter alia* prašo ištirti minėtų Aprašo nuostatų atitiktį konstituciniam atsakingo valdymo principui, taip pat Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintam ir nuo konstitucinio teisinės valstybės principo neatsiejamam asmenų lygiateisiškumo principui.

22. Atsižvelgiant į tai, visų pirma, pabrėžtina, kad Konstitucija yra valstybės valdžią ribojanti aukščiausioji teisė, joje, be kita ko, yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimą, 2010 m. spalio 27 d. išvadą). Šis konstitucinis principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir parei-

gūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais ir tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2012 m. spalio 26 d., 2012 m. lapkričio 10 d. išvadas, 2014 m. gegužės 27 d., 2016 m. liepos 8 d. nutarimus). Tinkamas, atsakingas valdymas, kaip yra aišku ir iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos, neatsiejamas nuo gero administravimo reikalavimų. Kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma tiek bendrųjų teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.), tiek gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.) (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{502}-1605/2012; 2015 m. spalio 7 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1095-492/2015; išplėstinės teisėjų kolegijos 2019 m. gegužės 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-8-520/2019).

23. Nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, kuris yra universalus ir juo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema bei pati Konstitucija, neatsiejamas Konstitucijoje, *inter alia* jos 29 straipsnyje, įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 28 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimus). Konstitucinis teisinės valstybės principas, kaip ne kartą yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia*: teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius privalu paisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, apimančių *inter alia* būtinumą užtikrinti asmenų lygybę įstatymui, teismui ir valstybės institucijoms ar pareigūnams, ir kt. (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2010 m. gegužės 28 d., 2015 m. vasario 6 d. nutarimus). Konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas kartu yra ir konstitucinių teisingumo, darnios visuomenės imperatyvų, taigi ir konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeidimas (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d., 2013 m. vasario 22 d. nutarimus).

24. Pagal konstitucinį asmenų lygybės įstatymui principą teisėje pagrindinės teisės ir pareigos privalo būti įtvirtintos visiems vienodai (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. kovo 2 d., 2011 m. gruodžio 22 d., 2012 m. kovo 29 d., 2012 m. birželio 4 d., 2013 m. gegužės 24 d., 2014 m. balandžio 14 d. nutarimus). Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta formali visų asmenų lygybė. Konstitucinio asmenų lygybės principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2015 m. gegužės 14 d. nutarimą). Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas suponuoja pareigą įstatymų leidėjui nustatyti vienodą (nediferencijuotą) teisinį reguliavimą tam tikrų asmenų kategorijų, esančių vienodoje padėtyje, atžvilgiu, kai tarp tų asmenų kategorijų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas jų traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 22 d., 2015 m. vasario 6 d. nutarimus).

25. Konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas, kuris reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, bet nepaneigia to, kad įstatymu gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingoje padėtyje, atžvilgiu. Diferencijuotas teisinis reguliavimas, taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, jeigu juo siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų arba jeigu tam tikrų ribojimų ar sąlygų nustatymas yra susijęs su reguliuojamų visuomeninių santykių ypatumais, savaime nelaikytinas diskriminaciniu (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 31 d., 2006 m. rugsėjo 26 d., 2006 m. gruodžio 21 d., 2009 m. kovo 2 d., 2011 m. birželio 21 d., 2013 m. gegužės 24 d., 2013 m. liepos 5 d., 2014 m. liepos 3 d. nutarimus). Konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikri asmenys ar jų grupės būtų traktuojami skirtingai, nors tarp jų nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2012 m. birželio 29 d., 2012 m. gruodžio 14 d., 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. gegužės 16 d., 2013 m. lapkričio 15 d., 2014 m. balandžio 14 d. nutarimus).

26. Vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas teisinis reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teisines aplinkybes; pirmiausia turi būti įvertinti asmenų ir objektų, kuriems taikomas skirtingas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumai; antra, reikia atsižvelgti į teisės aktų suderinamumą pagal jų hierarchiją, reguliavimo apimtį ir kt.; trečia, būtina įvertinti, ar teisės normos, nustatančios specialias sąlygas, atitinka teisės akto paskirtį ir tikslą. Konkrečių teisės normų pagrįstumas gali būti įtikinamas tik tais atvejais, kai į visas anksčiau nurodytas aplinkybes buvo atsižvelgta. Jeigu būtų ignoruojama bent viena sąlyga, galėtų kilti abejonių dėl specialios teisės normos atitikimo konstitucinėms nuostatoms (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 1996 m. vasario 28 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimus, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimą, 2010 m. birželio 29 d., 2011 m. vasario 14 d., 2012 m. vasario 6 d., 2013 m. vasario 22 d., 2015 m. vasario 6 d., 2015 m. gegužės 14 d. nutarimus).

27. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje taip pat pažymima, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja reikalavimą užtikrinti konstitucinių vertybių pusiausvyrą: kaip ne kartą yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos saugomų vertybių sandūroje būtina rasti sprendimus, užtikrinančius, kad nė viena iš tokių vertybių nebus paneigta ar nepagrįstai apribota; kitaip būtų pažeista Konstitucijos saugomų vertybių pusiausvyra, konstitucinis atviros, darnios pilietinės visuomenės imperatyvas, konstitucinis teisinės valstybės principas (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d., 2003 m. kovo 4 d., 2018 m. gegužės 4 d. nutarimus, 2017 m. gruodžio 19 d. išvadą).

28. Konstitucinio teisinės valstybės principo elementas ir viena iš naudojimosi asmens teisėmis bei laisvėmis ribojimo sąlygų yra proporcingumo principas, pagal kurį teisės aktais nustatytos ir taikomos priemonės turi būti proporcingos siekiamam tikslui, o asmens teisės negali būti ribojamos labiau, negu būtina teisėtam ir visuotinai reikšmingam, konstituciškai pagrįstam tikslui pasiekti (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d., 2014 m. vasario 14 d., 2019 m. lapkričio 8 d., 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimus). Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog proporcingumo principas, kaip vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų, reiškia, kad tam tikros numatytos priemonės turi atitikti teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, kad šios priemonės turi būti būtinos minėtiems tikslams pasiekti (tarp tikslų ir priemonių turi būti pusiausvyra), kad jos neturi

varžyti asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2009 m. kovo 2 d., 2009 m. gruodžio 11 d., 2012 m. spalio 31 d., 2014 m. balandžio 14 d. nutarimus).

29. Nurodytų nuostatų kontekste pažymėtina, kad nuo paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų (ne)nustatymo prie atitinkamų dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių tiesiogiai priklauso su šiomis teritorijomis susijusių iš įstatymų kylančių asmens teisių ribojimų, *inter alia* individualiojoje byloje kilusiam ginčui aktualios pareigos žemės savininkams ir kitiems naudotojams leisti kitiems (tretiesiems) asmenims prieiti prie paviršinių vandens telkinių nustatytomis pakrantės apsaugos juostomis bei draudimo tverti tvoras, kitais statiniais, įrenginiais ir (ar) įveisiamais želdiniais, medžių ir krūmų liekanomis kliudyti pakrante praeiti asmenims paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose (jų dalyje) ir paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostose, taikymas arba netaikymas. Taigi, įtvirtindamas tokį diferencijuotą teisinį reguliavimą ir išimtis, kai atsižvelgiant į atitinkamų dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių plotą, jeigu jis neviršija nustatyto dydžio (šiuo atveju – 0,1 ha), prie tokių vandens telkinių nėra nustatomos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos, aplinkos ministras iš esmės nustatė nevienodą teisinį reguliavimą su šiomis teritorijomis susijusių asmenų teisių ir pareigų atžvilgiu.

30. Kadangi šiuo aspektu įstatymai su paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymu sieja ne tik visuomenės teisę prieiti prie paviršinių vandens telkinių bei praeiti paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose (jų dalyje) ir paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostose, bet tuo pačiu suponuoja ir žemės sklypų, kuriuose nustatytos šios teritorijos, savininkų ir (ar) kitų naudotojų pareigą leisti kitiems (tretiesiems) asmenims tai daryti (jiems nekliudyti), iš atsakingo valdymo principo teisėkūros subjektui kyla pareiga šias teritorijas nustatyti atsakingai, *inter alia* įvertinant pusiausvyrą tarp minėto visuomenės intereso naudotis vandens telkiniais ir eiti jų pakrantėmis bei asmens nuosavybės ir ūkinės veiklos laisvės ribojimo, tokių ribojimų proporcingumą, taip pat atsižvelgti į kitus įstatyme įtvirtintus paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymo tikslus, atitinkamai įstatymus detalizuojančiame teisiniame reguliavime įtvirtinant tai atliepiančius minėtų teritorijų nustatymo kriterijus. Tačiau nagrinėjamu atveju prašomose ištirti Aprašo nuostatose aptariamas diferencijuotas teisinis reguliavimas siejamas su vieninteliu kriterijumi – dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių plotu.

31. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, vien minėto atsakovo nurodyto kriterijaus naudojimas nėra pakankamas ir savaime nepagrindžia pasirinktų teisinio reguliavimo priemonių būtinumo bei tinkamumo. Nors Aplinkos ministerija atsiliepime pažymėjo, kad išimtis, jog paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostos ir apsaugos zonos nenustatomos dirbtiniams nepratekamiems paviršiniams vandens telkiniams, kurių plotas iki 0,1 ha, buvo įtvirtinta vadovaujantis proporcingumo principu ir atsižvelgiant į veiklos poveikio vandenų ekosistemoms potencialios rizikos mastą, šių savo teiginių ji niekaip nedetalizavo bei nepateikė jokių juos pagrindžiančių paaiškinimų ir (ar) kitų objektyvių duomenų, galinčių pagrįsti tokį diferencijuotą teisinį reguliavimą atsižvelgiant tik į dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių plotą. Atsakovas nepaaiškino, kodėl vien šis ploto kriterijus savaime suponuoja visuomenės poreikį prieiti prie nustatytą minimalų dydį atitinkančių dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių ir (ar) praeiti jų apsaugos zo-

nomis (jų dalimi) bei paviršinių vandens telkinių pakrantės apsaugos juostomis, o prie mažesnių nei Apraše nustatyto ploto dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių toks poreikis vien dėl mažesnio jų dydžio jau neegzistuoja. Kitaip tariant, atsakovas objektyviai nepagrindė, kodėl toks diferencijuotas teisinis reguliavimas nustatomas vadovaujantis vien tik ploto kriterijumi, kodėl neatsižvelgiama į kitas aplinkybes ir (ar) kriterijus (pvz., dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių (ne)priskyrimą valstybinės reikšmės vidaus vandens telkiniams, jų nuosavybės formą ir pan.).

32. Šiuo aspektu atkreiptinas dėmesys, kad vykdant reglamentavimo veiklą teisės aktuose yra įtvirtintos procedūrinės galimybės teisėkūros subjektui nustatyti priimamo teisinio reguliavimo prielaidas (faktines situacijos aplinkybes, šias aplinkybes patvirtinančius tam tikrus duomenis), visapusiškai įvertinti priimamų teisės normų (teisės akto projekto) teigiamas ir neigiamas pasekmes, ir tai pateikti teisės akto projekto lydimuosiuose dokumentuose ar pačiame teisės akte (jo prieduose). Šių procedūrinių galimybių išnaudojimas teisėkūros procese, atsižvelgiant į konkrečią reglamentavimo sritį ir nustatomų teisės normų pobūdį, sudaro prielaidas ne tik priimti teisėtus *inter alia* proporcingus, objektyvius ir aiškius norminius administracinius aktus, bet ir užtikrina, jog atsižvelgiant į teisėkūros subjekto pateiktą priimamo teisinio reguliavimo pagrindimą, bus galima tinkamai atlikti priimtų teisinio reguliavimo nuostatų teisėtumo teisminę patikrą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2017 m. balandžio 11 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eI-6-502/2017; išplėstinės teisėjų kolegijos 2019 m. gegužės 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-8-520/2019). Nors nagrinėjamu atveju Aplinkos ministerija paaiškino, kad neturi galimybės pateikti Aprašo rengimo dokumentų, kadangi jie buvo sunaikinti pasibaigus jų saugojimo terminui, tai nepaneigia atsakovo pareigos pagrįsti priimtą teisinį reguliavimą.

33. Šiame kontekste išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje ne kartą buvo pažymėta, jog teisėkūros subjekto diskrecija, kad ir esanti labai plati, negali būti aiškinama, kaip paneigianti viešojo administravimo subjekto pareigą apskritai pagrįsti savo priimamus sprendimus, todėl, priimant konkretų norminį administracinį aktą (nustatant konkrečias teisės normas), turi būti aiškūs faktai, argumentai, teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi. Nustatomo teisinio reguliavimo pagrindimas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. Tokio pagrindimo stoka apsunkina administracinio teismo atliekamą tokių aktų teisėtumo patikrą, ypač kai administracinis aktas, kurio teisėtumas yra tiriamas, reglamentuoja specialiųjų žinių reikalaujančią sritį. Viešojo administravimo subjektui tenkanti pareiga pagrįsti savo priimamus sprendimus negali būti perkelta teisingumą vykdančiai institucijai (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2017 m. balandžio 11 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eI-6-502/2017; išplėstinės teisėjų kolegijos 2019 m. gegužės 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I-8-520/2019).

34. Taigi šioje norminėje administracinėje byloje būtent atsakovui Aplinkos ministerijai, kaip viešojo administravimo institucijai, veikiančiai administracinio reglamentavimo srityje, tenka pareiga pagrįsti ir įrodyti, kad nustatytas teisinis reguliavimas atitinka aukštesnės galios teisės aktų reikalavimus. Nagrinėjamos bylos kontekste tai reiškia, kad Aplinkos ministerija turėjo pateikti pakankamai aiškių faktų ir argumentų, pagrindžiančių, jog prašomos ištirti Aprašo nuostatos, be kita ko, atitinka Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto asmenų lygybės principo reikalavimus. Tačiau atsakovas šis pareigos tinkamai

neįvykdė ir nepateikė jokių pagrįstų duomenų, kad toks diferencijuotas teisinis reguliavimas, koks įtvirtintas kvestionuojamose Aprašo nuostatose, yra objektyviai pateisinamas.

35. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju atsakovas tinkamai nepagrindė prašomose ištirti nuostatose nustatyto teisinio reguliavimo, o tai teisėkūros procedūros požiūriu nėra suderinama su konstituciniu atsakingo valdymo principu. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat nenustatė, kad vien dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių ploto dydis savaime galėtų suponuoti, jog toks skirtingas asmenų traktavimas su paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrantės apsaugos juostų nustatymu susijusių teisių ir pareigų atžvilgiu yra objektyviai pateisinamas.

Dėl procesinės bylos baigties

36. Vadovaudamasi išdėstytais argumentais, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad Aprašo 5.2 punkto (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) ir 10 punkto (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) nuostatos tiek, kiek jomis, remiantis vien dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių ploto kriterijumi (šiuo atveju – 0,1 ha), prie dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių nustatomos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos, ta apimtimi, kiek šiuose punktuose įtvirtintas skirtingas teisinis reguliavimas dėl nurodytų teritorijų (ne) nustatymo lyginant su mažesnio nei nurodytas ploto dirbtiniais nepratekamais paviršiniais vandens telkiniais nėra tinkamai motyvuojamas būtinumu ir reikalingumu bei nėra pagrindžiamas patikimais, konkrečiais, aiškiais ir objektyviais duomenimis, teisėkūros procedūros požiūriu negali būti laikomas atitinkančiu konstitucinį atsakingo valdymo principą, todėl laikytinas jam prieštaraujančiu.

37. Nors šioje norminėje administracinėje byloje Aprašo 5.2 punkte (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) ir 10 punkte (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) įtvirtinto teisinio reguliavimo nuostatos kvestionuojamos ir kitų aukštesnės galios teisės aktų požiūriu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad norminio administracinio akto teisėtumo bylą nagrinėjantis administracinis teismas, konstatavęs norminio administracinio akto prieštaravimą vienai aukštesnės galios teisės akto nuostatai, nebeprivalo tirti norminio administracinio akto teisėtumo kitų aukštesnės galios teisės aktų nuostatų atžvilgiu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 26 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. I[444]-6/2009; ir kt.). Atsižvelgiant į tai, neteisėtu pripažinto teisinio reguliavimo tyrimas dėl atitikties kitoms aukštesnės galios teisės normoms, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju nebėra reikšmingas, todėl išplėstinė teisėjų kolegija šiuo klausimu nepasisakys.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 117 straipsnio 1 dalies 2 punktu ir 119 straipsnio 1 dalimi, išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr. 540 (2007 m. vasario 14 d. įsakymo Nr. D1-98 redakcija) patvirtinto Paviršinių

vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašo 5.2 punktas ir 10 punktas (2018 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. D1-1127 redakcija) ta apimtimi, kiek juose, remiantis vien dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių ploto kriterijumi (0,1 ha), prie dirbtinių nepratekamų paviršinių vandens telkinių nustatomos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos, prieštarauja konstituciniam atsakingo valdymo principui.

Sprendimą skelbti Teisės aktų registre.

Sprendimas neskundžiamas.

1.6. Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-174 patvirtintų Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčių teisėtumo

Byloje tirta Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-174 patvirtintų Tvarkymo ir švaros taisyklių (2020 m. balandžio 30 d. sprendimo Nr. T-57 redakcija) 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčių, kuriuose įtvirtinti mėšlo ir srutų kaupimo ir naudojimo reikalavimai, atitiktis Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 dalies ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punkto nuostatoms, reglamentuojančioms, jog vietos savivaldos institucijos aplinkos apsaugos valdymą savivaldybių teritorijose vykdo įstatymų nustatyta tvarka, o organizuodamos aplinkos apsaugos įstatymų, Vyriausybės bei Aplinkos ministerijos priimtų norminių aktų aplinkos apsaugos klausimais įgyvendinimą, savo teritorijoje griežtesnius už valstybinius normatyvus nustato, suderinusios su juos patvirtinusiomis valstybės institucijomis.

Nustatyta, kad ginčytuose Taisyklių papunkčiuose įtvirtinti reikalavimai buvo griežtesni už valstybinius normatyvus, nustatytus Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. D1-367/3D-342 patvirtintame Mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų apraše, todėl, vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punktu, šios nuostatos, įtvirtinusios griežtesnius reikalavimus, turėjo būti suderintos su Aplinkos ministerija ir Žemės ūkio ministerija (36 punktas).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pabrėžė, kad savivaldybės tarybos sprendimo projekto, kuriuo atsižvelgta į derinančių institucijų rekomendacijas ir kurios buvo įgyvendintos, pateikimas derinančioms institucijoms nėra tik papildomas formalus veiksmas. Byloje nustačius, kad Taisyklių projekto, kuris buvo pateiktas derinti Aplinkos ministerijai ir Žemės ūkio ministerijai, turinys ir patvirtintų Taisyklių turinys skyrėsi, konstatuota, kad dėl inicijuotų Taisyklių pakeitimų nebuvo atliktas Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punkte numatytas suderinimas ir nebuvo pasiektas atitinkamas susitarimas (40 punktas).

Tai, kad Aplinkos ministerija 2020 m. balandžio 22 d. raštu informavo Joniškio rajono savivaldybės administraciją, jog aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. D1-367/3D-342 „Dėl Mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektas pateiktas pakartotinai derinti

suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei, taip pat pažymėjo, kad atsižvelgė į visus siūlymus dėl nemalonių kvapų valdymo, todėl minėtą aprašą tvirtinantį įsakymą papildė nuostata, suteikiančia galimybę vietos savivaldos institucijoms priimti sprendimą savo teritorijoje nustatyti griežtesnius reikalavimus mėšlo ir srutų tvarkymui (pvz., nustatyti oro temperatūros ribą, kada draudžiama tręšti laukus srutomis, per kiek laiko suarti ar kultivuoti ir pan.) ir kontroliuoti jų vykdymą, nereiškia, kad, dar nepatvirtinus minėto aprašo pakeitimo, savivaldybės taryba galėjo nesilaikyti Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punkto reikalavimų, siekdama Taisyklėse įtvirtinti griežtesnes nuostatas (41 punktas).

Šiomis aplinkybėmis pripažinta, jog Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai prieštarauja Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui (42 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-3253-789/2021
Teisminio proceso Nr. 3-64-3-02565-2020-8
Procesinio sprendimo kategorijos: 4.2; 14.6

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. sausio 19 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Arūno Dirvono, Artūro Drigoto (kolegijos pirmininkas) ir Rasos Ragulskytės-Markovienės (pranešėja),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal atsakovo Joniškio rajono savivaldybės tarybos apeliacinį skundą dėl Regionų apygardos administracinio teismo Šiaulių rūmų 2021 m. kovo 23 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo Vyriausybės atstovo Šiaulių ir Telšių apskrityse pareiškimą atsakovui Joniškio rajono savivaldybės tarybai dėl sprendimo panaikinimo ir norminio akto teisėtumo ištyrimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Vyriausybės atstovas Šiaulių ir Telšių apskrityse (toliau – ir Vyriausybės atstovas) su pareiškimu kreipėsi į Regionų apygardos administracinį teismą, prašydamas ištirti, ar Joniškio rajono savivaldybės tarybos (toliau – ir Taryba) 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ 1 punktu patvirtintų Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių (2020 m. balandžio 30 d. sprendimo Nr. T-57 redakcija) (toliau – ir Taisyklės) 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai atitinka Lietuvos Respublikos aplinkos apsau-

gos įstatymo 6 straipsnio 2 dalį ir 7 dalies 8 punktą, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 6 punktą, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 ir 7 punktus. Nustačius, jog ginčijamos Taisyklių normos neatitinka nurodytų teisės aktų, prašė pripažinti jas prieštaraujančiomis šiems teisės aktams.

2. Pareiškėjas nurodė, kad Tarybos sprendimas ir juo pavirtintos Taisyklės atitinka visus kriterijus, būdingus norminiam teisės aktui: jos yra taikomos individualiais požymiais neapibrėžtam asmenų ratui, jose suformuluotos daugkartinio naudojimo, bendro pobūdžio elgesio taisyklės. Taisyklių 1 punkte nustatyta, jog Taisyklės nustato bendruosius ir specialiuosius tvarkymo ir švaros reikalavimus, taikomus fiziniams ir juridiniams asmenims visoje Joniškio rajono savivaldybės teritorijoje; 3 punkte nurodyta, kad savivaldybės teritorijoje šių taisyklių privalo laikytis visų nuosavybės formų žemės, gyvenamųjų namų ir kitų statinių, įrenginių, kilnojamojo turto savininkai, nuomininkai ir naudotojai, fiziniai ir juridiniai asmenys; 4 punktas numato, kad šių taisyklių nepaisymas užtraukia administracinę atsakomybę. Minėti Tarybos priimti aktai paskelbti Teisės aktų registre.

3. Pareiškėjas nurodė, kad Vyriausybės atstovui įstatymo nustatyta tvarka atlikus priežiūrą, kilo abejonės dėl Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčių atitikties Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai ir 7 dalies 8 punktui. Pareiškėjo teigimu, Taryba gali nustatyti griežtesnius mėšlo ir srutų naudojimo reikalavimus, tačiau jie privalo būti suderinti su Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, nes Lietuvos Respublikos aplinkos ministras ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministras 2005 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. D1-367/3D-342 patvirtino Mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų aprašą (toliau – ir Aprašas). Pareiškėjas nurodė, kad, atsakydama į Vyriausybės atstovo paklausimą, Žemės ūko ministerija informavo, jog Joniškio rajono savivaldybės meras 2019 m. rugsėjo 19 d. raštu Nr. (1.12)S-4503 kreipėsi į Žemės ūkio ministeriją, prašydamas pateikti nuomonę dėl Tarybos 2020 m. balandžio 30 d. sprendimo Nr. T-57 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projekto, kuriuo numatyta apriboti tręšimą srutomis ir mėšlu žemės ūkio paskirties sklypuose arčiau kaip 5 km nuo Joniškio miesto ribos. Žemės ūkio ministerija 2019 m. spalio 2 d. raštu Nr. 2D-3054 (11.18E) pateikė savo nuomonę, kad toks reguliavimas yra per griežtas ir šio pasiūlymo turėtų būti atsisakyta. Aplinkos ministerija 2020 m. birželio 2 d. raštu Nr. (10)-D8(E)-2960 „Dėl tarnybinės pagalbos“ nurodė, kad Taryba 2020 m. balandžio 30 d. sprendimo Nr. T-57 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projekto ir jame nustatytų reikalavimų su Aplinkos ministerija nederino. Pareiškėjas pažymėjo, kad aplinkos kokybės gerinimas ir apsauga yra savarankiškoji vietos savivaldos funkcija (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 1 d. 28 p.). Įstatymų leidžiamoji valdžia įstatymu suteikia kompetenciją nustatyti mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimus centrinėms vykdomosios valdžios institucijoms – aplinkos ministrui ir žemės ūkio ministrui. Vykdant savivaldos savarankiškąją aplinkos apsaugos kokybės gerinimo ir apsaugos funkciją, vietos savivaldos institucijoms įstatymu suteikiama teisė savo teritorijoje nustatyti griežtesnius normatyvus, tačiau Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punkte įtvirtinti reikalavimai turėjo būti laikomasi, t. y. Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiuose nustatyti

griežtesni reikalavimai turėjo būti suderinti su Aprašą patvirtinusiomis valstybės institucijomis. Pareiškėjo teigimu, Tarybai patvirtinus griežtesnius reikalavimus, nei numatyti Apraše, bei nesuderinus jų su įstatymų įgaliojimus turinčiomis centrinės vykdomosios valdžios institucijomis – aplinkos ir žemės ūkio ministrais – buvo pažeistas konstitucinis teisinės valstybės principas, suponuojantis reikalavimą Tarybai, kaip vietinės teisėkūros subjektui, tvirtinti Taisykles neviršijant savo įgaliojimų, nustatytų Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punkte. Pareiškėjas nurodė, kad dėl šios priežasties konstatuotinas neatitikimas Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai, pagal kurią Taryba aplinkos apsaugos valdymą Joniškio rajono savivaldybės teritorijoje turėjo vykdyti įstatymų nustatyta tvarka.

4. Pareiškėjas darė išvadą, kad Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai prieštarauja Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui, nustatančiam griežtesnes normatyvų derinimo ir nustatymo procedūras, taip pat neatitinka Aprašo 20, 29 punktų ir Aprašo IV skyriaus teisės normų, todėl šios Taisyklių teisės normos pažeidžia savivaldybės veiklos ir savivaldybės institucijų priimamų sprendimų teisėtumo principą. Pareiškėjo teigimu, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymu, teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės aktų reikalavimus. Pareiškėjo teigimu, Taisyklių 40.4 papunktis nėra aiškus, nes nėra apibrėžta, koks vėjo greitis yra „kuo mažesnis“, taip pat nėra aišku, kaip nustatyti vėjo kryptį „nuo labiausiai apgyvendintos vietovės“. Pareiškėjas pažymi, kad, vadovaujantis teisėkūros sistemiškumo principu, žemesnės galios teisės aktai neturi prieštarauti aukštesnės teisinės galios teisės aktams. Taisyklių 40.5 papunktyje nustatyta, kad draudžiama skystuoju mėšlu ir (ar) srutomis tręšti šeštadieniais, sekmadieniais, valstybinių švenčių dienomis be seniūno rašytinio sutikimo, nors tokio sutikimo nereikalauja nei Aplinkos apsaugos įstatymo, nei Aprašo teisės normos. Pareiškėjas nurodo Taisyklių 40.6 papunktį ir pažymi, kad pagal šį naujai nustatytą teisinį reglamentavimą seniūnas gali uždrausti tręšti daugiau kaip tris kartus didesniu atstumu nei tai jis galėtų daryti pagal Aprašo nuostatas. Nesant suderinimo su ministerijomis, toks Taisyklių reglamentavimas neatitinka teisėkūros sistemiškumo principo, taip pat kelia abejonių tai, kad nėra nustatyta jokių kriterijų, kuriais vadovaujantis seniūnas galėtų išduoti arba neišduoti leidimo tręšti ir kurie suteiktų teisinį aiškumą, kokiais atvejais ir pagrindais seniūnas galės taikyti šiuos apribojimus ūkio subjektų atžvilgiu. Pareiškėjo teigimu, neaiškus ir Taisyklių 40.10 papunktis, kuriame numatyta, kad, siekiant mažinti nemalonių kvapų išsiskyrimą, ant ariamos žemės paskleistas skystasis mėšlas ir (ar) srutos turi būti įterpiamos į dirvožemį kaip galima greičiau, bet ne vėliau kaip per 12 val. Toks teisinis reguliavimas kelia klausimų, nes nėra aišku, kada yra „kaip galima greičiau“. Be to, Apraše numatytas 24 val. terminas, o Taisyklėse nustatytas dvigubai trumpesnis terminas, nors jis nėra suderintas su ministerijomis.

5. Pareiškėjas nurodė, kad 2020 m. teikimu Nr. (5.5)-TR5-48 kreipėsi į Tarybą, siūlydamas spręsti Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčių pakeitimo (panaikinimo) klausimą. Joniškio rajono savivaldybės meras ne kartą motyvuotai raštu prašė atidėti teikimo vykdymo terminą. Vyriausybės atstovas šį terminą pratęsdavo, tačiau 2020 m. lapkričio 11 d. buvo gautas mero 2020 m. lapkričio 11 d. raštas Nr. (3.9E)S-5132 „Dėl teikimo vykdymo“, kuriame nurodyta, kad Tarybos 2020 m. spalio 29 d. posėdyje buvo svarstomas sprendimo projektas „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 30 d.

sprendimo Nr. T-57 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ pripažinimo netekusiu galios“, tačiau minėtam sprendimo projektui nebuvo pritarta.

6. Atsakovas Taryba atsiliepimu į pareiškėjo pareiškimą prašė pareiškimą atmesti.

7. Atsakovas paaiškino, kad Joniškio mieste ir jo apylinkėse pastaruosius keletą metų yra susidariusi grėsminga situacija dėl tvyrančio dvoko, kuris susidaro gyvulininkystės kompleksuose, žemės ūkio paskirties žemės plotus tręšiant skystu mėšlu ir (ar) srutomis. Joniškio rajono savivaldybės administracija nuo 2017 m. imasi visų įmanomų priemonių, kad iš gyvulininkystės kompleksų, skystu mėšlu ir (ar) srutomis tręšiamų žemės ūkio paskirties žemės plotų sklindantis nemalonus kvapas nekeltų rizikos Joniškio rajono savivaldybės gyventojų sveikatai, netrikdytų jų ir kad gyventojai dėl tvyrančio dvoko patirtų kuo mažiau nepatogumų. Tręšimo laikotarpiu ypatingai stiprus ir nemalonus kvapas trikdo žmonių sveikatą, sukelia neigiamas emocijas savivaldybės gyventojams, todėl vietos savivalda, abejodama priimtų teisės aktų veiksmingumu ir siekdama apginti išimtinai viešąjį interesą, ėmėsi priemonių išspręsti daug metų Joniškio rajono savivaldybėje egzistuojančią problemą. Joniškio rajono savivaldybės meras 2019 m. rugsėjo 4 d. potvarkiu Nr. M-56 „Dėl darbo grupės sudarymo“ sudarė darbo grupę ir pavedė darbo grupei parengti Tarybos sprendimo projektą, reglamentuojantį skystojo mėšlo ir srutų naudojimą žemės ūkio paskirties plotų tręšimui, kuriuo būtų siekiama mažinti arba kitaip riboti tręšimo skystuoju mėšlu ir (ar) srutomis skleidžiamą nemalonų kvapą. Joniškio rajono savivaldybės meras 2019 m. rugsėjo 18 d. raštu Nr. (1.12)S-4503 „Dėl teisės akto derinimo“ kreipėsi į Lietuvos Respublikos aplinkos ministeriją, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministeriją ir Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybą, prašydamas derinti Tarybos sprendimo projektą „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių pavirtinimo“ papildymo“. Atsakymai dėl teisės akto projekto derinimo buvo gauti iš Aplinkos ministerijos 2019 m. spalio 30 d. raštu Nr. (10)-D8(E)-2842 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos sprendimo projekto“, Žemės ūkio ministerijos 2019 m. spalio 2 d. raštu Nr. 2D-3054(11.18E) „Dėl teisės akto derinimo“ ir Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. spalio 17 d. raštu Nr. (2.30E-35)6V-1998) „Dėl sprendimo projekto“. Nei viena iš institucijų, kurių teisės aktų nustatyta tvarka privalomas suderinimas, nepateikė kategoriškos išvados, kad nederina sprendimo projekto. Išanalizavusi Aplinkos ministerijos ir Žemės ūkio ministerijos pateiktas pastabas ir pasiūlymus, Joniškio rajono savivaldybės administracija 2020 m. vasario 11 d. raštu Nr. (3.8E) S-863 „Dėl mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ kreipėsi į Aplinkos ministeriją ir Žemės ūkio ministeriją, prašydama kaip galima skubiau inicijuoti naujos redakcijos Aprašo patvirtinimą ir jį papildyti. Aplinkos ministerija 2020 m. balandžio 22 d. raštu Nr. (10)-D8(E)-2075 „Dėl mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų“ nurodė, kad Aplinkos ministerija, atsižvelgdama į visus Joniškio rajono savivaldybės administracijos pasiūlymus dėl nemalonių kvapų valdymo, Aprašą papildė nuostata, suteikiančia galimybę vietos savivaldos institucijoms priimti sprendimą savo teritorijoje nustatyti griežtesnius reikalavimus mėšlo ir srutų tvarkymui (pvz., nustatyti oro temperatūros ribą, kada draudžiama tręšti laukus srutomis, per kiek laiko suarti ar kultivuoti ir pan.) ir kontroliuoti jų vykdymą. Aplinkos ministerija taip

pat informavo, kad Aprašo pakeitimo projektas pateiktas pakartotinai derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei, tačiau iki šiol teisės aktas neįsigaliojęs. Taryba, atsižvelgdama į tai, kad susirašinėjimas tarp institucijų tęsiasi ilgą laiką, o žemės ūkio paskirties sklypuose prasidėjo pavasarinio tręšimo darbai, ėmėsi priemonių, padedančių išvengti nemalonių kvapų sklidimo. Atsižvelgiant į aukščiau nurodytų institucijų gautas pastabas ir pasiūlymus, ginant viešąjį interesą – siekiant išvengti tręšimo laikotarpiu sklindančių nemalonių kvapų ir apsaugoti gyventojus nuo alinančio aštraus skysto mėšlo ir (ar) srutų kvapo, esant aukštesnei nei 20° C temperatūrai, kai vykdomas intensyvus žemės ūkio paskirties sklypų tręšimas skystuoju mėšlu ir (ar) srutomis, buvo pakoreguotas Tarybos sprendimo projektas ir teisės aktų nustatyta tvarka teiktas svarstyti Tarybai. Atsakovas pažymėjo, kad, rengiant Taisyklių projektą, buvo nuolat konsultuojamasi su Aprašo rengėjais iš Aplinkos ministerijos ir Žemės ūkio ministerijos, diskutuota su ūkininkais, išklausyta ir atsižvelgta į Joniškio bendruomenės narių nuomonę, kad sklindantys nuolatiniai ir nemalonūs žemės ūkio paskirties plotų tręšimo skystuoju mėšlu ir (ar) srutomis kvapai kasmet vargina gyventojus, alina jų sveikatą ir kenkia visuomenės interesams. Atsakovas nurodė, kad galiojantis teisinis reglamentavimas suteikia savivaldybių institucijoms diskrecijos teisę pasirinkti, kokius griežtesnius normatyvus aplinkos apsaugos klausimais ji nustatys, tačiau šią laisvę savivaldybės institucija gali įgyvendinti atlikusi papildomą veiksmą – suderinusi su atitinkamomis institucijomis. Atsakovas pažymėjo, kad Taryba, priimdama Taisykles, vadovavosi iš Žemės ūkio ministerijos 2019 m. spalio 2 d. ir Aplinkos ministerijos 2019 m. spalio 30 d. gautais atsakymais į Joniškio rajono savivaldybės mero 2019 m. rugsėjo 18 d. siųstą prašymą suderinti parengtą Tarybos sprendimo projektą. Galutinis Taisyklių sprendimo projektas buvo parengtas atsižvelgiant į institucijų gautas pastabas ir pasiūlymus, į Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS) užregistruoto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. D1-367/3D-342 „Dėl Mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projekto (projekto numeris TAIS Nr. 20-5720) nuostatas, susijusias su mėšlo ir srutų tvarkymu. Atsakovo teigimu, aplinkybė, kad Taisyklių ir Taisyklių projekto, siųsto derinančioms institucijoms, turinys nesutampa, nėra pakankamas pagrindas daryti išvadą, kad griežtesni reikalavimai už valstybinius normatyvus mėšlo ir srutų tvarkymo srityje nebuvo suderinti. Atsakovas atkreipė dėmesį, kad nei Apraše, nei ministrų įsakyme, kuriuo tvirtinamas Aprašas, nėra nustatytų griežtesnių normatyvų derinimo ir nustatymo procedūrų, todėl Taryba, vadovaudamasi aukščiau nurodytais ministerijų raštais, pagrįstai buvo įsitikinusi, kad griežtesni reikalavimai atitinka aukštesnių institucijų raštu individualiai išreikštą valią aplinkos apsaugos srityje. Atsakovas pažymėjo, kad pareiškėjo teiginys, jog Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai neatitinka Vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 6 punkto, yra išvestinis, o nenustačius esminio Taisyklių neatitikimo Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 dalies ir 7 dalies 8 punktui, nėra pagrindo nustatyti jų neatitikimo Vietos savivaldos įstatymo normoms.

8. Atsakovas nurodė, kad Taisyklių 40.4 papunkčio formuluotė yra aiški ir tiksli, kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės aktų reikalavimus. Tokia formuluotė įtvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo teisės aktų informacinėje sistemoje užregistruotame Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. D1-367/3D-342

„Dėl Mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projekte (projekto numeris TAIS Nr. 20-5720), į kurį atsižvelgiant buvo rengiamas Taisyklių projektas. Atsakovas pažymėjo, kad pareiškėjo argumentai dėl Taisyklių 40.5, 40.6 ir 40.10 papunkčių neatitikimo Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui yra išvestiniai. Nenustačius Taisyklių neatitikimo Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 dalies ir 7 dalies 8 punkto reikalavimams, nėra pagrindo nustatyti nurodytų Taisyklių punktų neatitikimą Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 7 punktui.

II.

9. Regionų apygardos administracinis teismas 2021 m. kovo 23 d. sprendimu Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčius pripažino prieštaraujančiais Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui. Teismas nurodė, kad įsiteisėjęs teismo sprendimas skelbiamas Teisės aktų registre ir leidinyje „Sidabrė“.

10. Teismas vadovavosi Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 10 dalimi, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika ir pažymėjo, kad, nustatant administracinio akto priskirtinumą norminiam administraciniam aktui, svarbu įvertinti, ar akte yra sukuriamos naujos elgesio taisyklės, reguliuojančios visuomeninius, rūšinėmis savybėmis apibrėžtus santykius, tačiau dėl juose numatytų nurodymų pobūdžio taikytinos individualiuose santykiuose tuo atveju, kai atsiranda poreikis sureguliuoti individualaus asmens elgesį, veikiantį sukurtų elgesio taisyklių ribose. Norminiame akte sukurtų bendro pobūdžio taisyklių taikymas nesibaigia jas pritaikius individualiame teisiniame santykyje. Teismas nurodė, kad Taisyklės nustato bendruosius ir specialiuosius tvarkymo ir švaros reikalavimus, taikomus fiziniams ir juridiniams asmenims visoje Joniškio rajono savivaldybės teritorijoje. Prašomas ištirti Tarybos sprendimas nustato bendro pobūdžio taisykles neapibrėžtam subjektų ratui ir yra skirtas reguliuoti daugelio neindividualizuotų asmenų santykius, Taisyklių veikimas nenustoja galioti jas pritaikius konkrečiu individualiu atveju. Teismas konstatavo, kad prašomas ištirti teisės aktas laikytinas norminiu teisės aktu.

11. Teismas vadovavosi Lietuvos Respublikos savivaldybių priežiūros įstatymo 7 straipsnio 1 dalies 3 punktu, nustatė, kad Vyriausybės atstovas 2020 m. birželio 10 d. teikimu Nr. (5.5.)-TR5-48 kreipėsi į atsakovą, nurodydamas, kad Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčių nuostatos turi būti pakeistos arba panaikintos, nurodė, kad teikimas privalo būti apsvarstytas artimiausiame posėdyje (bet ne vėliau kaip per 1 mėnesį) ir apie priimtą sprendimą pranešta Vyriausybės atstovui raštu per 5 darbo dienas nuo sprendimo priėmimo dienos. Joniškio rajono savivaldybės meras 2020 m. lapkričio mėn. raštu „Dėl teikimo vykdymo“ nurodė, kad Tarybos 2020 m. spalio 29 d. posėdyje buvo svarstomas sprendimo projektas „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2020 m. balandžio 30 d. sprendimo Nr. T-57 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ pripažinimo netekusiu galios“, minėtam sprendimo projektui nepritarta.

12. Teismas vadovavosi Aplinkos apsaugos įstatymo (redakcija, galiojusi nuo 2020 m. vasario 8 d. iki 2020 m. gegužės 1 d.) 6 straipsnio 2 dalimi, 7 dalies 8 punktu,

Vietos savivaldos įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi, 6 straipsnio 1 dalies 28 punktu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, nustatė, kad aplinkos ministras ir žemės ūkio ministras patvirtino Aprašą, ir darė išvadą, kad vietos savivaldos institucija, siekianti nustatyti griežtesnius reikalavimus už tuos, kurie yra patvirtinti Aprašu, privalo kreiptis į Aplinkos ministeriją ir Žemės ūkio ministeriją, kad jos suderintų vietos savivaldos institucijų numatytus griežtesnius normatyvus. Tik gavus abiejų derinančių ministerijų teigiamą atsakymą, savivaldybės tarybos projektas gali būti teikiamas tvirtinimui, ir, priešingai, bent vienai iš ministerijų nepritarus sprendimo projektui, toks teisės aktas negali būti priimtas.

13. Teismas nustatė, kad Joniškio rajono savivaldybės meras 2019 m. rugsėjo 18 d. raštu Nr. (1.12)S-4503 „Dėl teisės akto derinimo“ kreipėsi į Aplinkos ministeriją ir Žemės ūkio ministeriją, prašydamas derinti parengtą Tarybos sprendimo projektą „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių pavirtinimo“ papildymo“. Taryba ministerijoms pateikė sprendimo „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ papildymo“ projektą, kuriame nurodė papildysianti Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisykles, patvirtintas Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-174, 40.5 papunkčiu ir jį išdėstysianti taip: „40.5. Draudžiama laistyti srutas arba tręšti mėšlu žemės ūkio paskirties sklypus arčiau kaip 5 km nuo Joniškio miesto ribos.“

14. Teismas nustatė, kad Aplinkos ministerija, atsakydama į Joniškio rajono savivaldybės 2019 m. rugsėjo 18 d. raštą Nr. (1.12)1-4503, nurodė, kad projektui iš esmės neprieštarauja, tačiau siūlytų galutinį sprendimą priimti apsvarsčius ir kitas kvapų ir oro taršos valdymo reglamentavimo priemones. Teismas konstatavo, kad Aplinkos ministerija neprieštaravo, jog Joniškio rajono savivaldybė papildytų Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisykles 40.5 papunkčiu, numatančiu draudimą laistyti srutas arba tręšti mėšlu žemės ūkio paskirties sklypus arčiau kaip 5 km nuo Joniškio miesto ribos.

15. Teismas nustatė, kad Žemės ūkio ministerija 2019 m. spalio 2 d. raštu Nr. 2D-3054 (11.18E) „Dėl teisės akto derinimo“, išnagrinėjusi Joniškio rajono savivaldybės prašymą, dėl siūlymo papildyti Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisykles nuostata drausti laistyti srutas arba tręšti mėšlu žemės ūkio paskirties sklypus arčiau kaip 5 km nuo Joniškio miesto ribos, nurodė, kad siūloma nuostata per griežta ir agrarinės aplinkosaugos požiūriu nėra visiškai tinkama. Įvertinęs Žemės ūkio ministerijos rašte išdėstytą poziciją, teismas konstatavo, kad ji nepritarė Tarybos parengtam sprendimo projektui.

16. Teismas darė išvadą, kad, Žemės ūkio ministerijai nepritarus 2019 m. rugsėjo 18 d. raštu Nr. (1.12) S-4503 „Dėl teisės akto derinimo“ teikto Tarybos sprendimo „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ papildymo“ projektui, toks teisės aktas, kokį pateikė atsakovas, negalėjo būti priimtas.

17. Teismas nustatė, kad Taryba 2020 m. balandžio 30 d. sprendimu Nr. T-57 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ nusprendė pakeisti Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių, patvirtintų Tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-174, 40 punktą. Teismas vadovavosi

Aprašo 20, 29 punktais ir pažymėjo, kad Aprašas nenustato vėjo, jo krypties, temperatūros reikalavimų skystojo mėšlo ir (ar) srutų naudojimui, taip pat nereikalauja gyventojo ar seniūno rašytinio sutikimo trėšiant šeštadieniais, sekmadieniais ar valstybinių švenčių dienomis, jeigu yra išlaikomi didesni atstumai, nei numatyti Apraše. Be to, paskleistas ant ariamos žemės skystasis mėšlas ir (ar) srutos turi būti įterptos ne vėliau kaip per 24 val. Teismas, atsižvelgęs į nurodytus Aprašo ir Tarybos sprendimu patvirtintų Taisyklių skirtumus, konstatavo, kad pareiškėjas teisingai nustatė, jog Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai nustato griežtesnius reikalavimus, taikomus mėšlo ir srutų kaupimui ir naudojimui, todėl, vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punktu, tokie reikalavimai turėjo būti suderinti su Aprašą patvirtinusiomis institucijomis.

18. Teismas nurodė, kad byloje nėra duomenų, jog Joniškio rajono savivaldybė būtų pateikusi Tarybos 2020 m. balandžio 30 d. priimto sprendimo Nr. T-57 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ projektą derinti Aplinkos ministerijai ir Žemės ūkio ministerijai. Teismo teigimu, Aplinkos ministerijos ir Žemės ūkio ministerijos rekomendacijos, nurodytos raštuose dėl 2019 m. rugsėjo 18 d. raštu pateikto Tarybos sprendimo projekto, kuriame numatyta Taisykles papildyti 40.5 papunkčiu, negali būti suprantamos kaip pritarimas vietos savivaldos institucijai griežtinant reikalavimus nesikreipti į institucijas derinimui. Nepateikus Tarybos sprendimo projekto, kuriuo buvo atsižvelgta ir įgyvendinta į derinančių institucijų rekomendacijas, šios institucijos neturėjo galimybės peržiūrėti Tarybos sprendimo projektą, jį įvertinti bei išreikšti savo poziciją dėl pritarimo ar nepritarimo.

19. Teismas vadovavosi Teisėkūros pagrindų įstatymo 18 straipsnio 1, 3 dalimis, 20 straipsnio 1 dalimi, 4 straipsnio 1 dalimi, pažymėjo, kad atsakovo nurodytas aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. D1-367/3D-342 „Dėl Mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektas (projekto numeris TAIS Nr. 20-5720), į kurį atsižvelgė atsakovas, priimdamas Taisykles, nėra dokumentas, kuriuo atsakovas galėjo vadovautis, griežtindamas Apraše numatytus reikalavimus. Teismas nurodė, kad teisės akto projektas, kuris nėra priimtas Teisėkūros pagrindų įstatyme nustatyta tvarka, nesudaro pagrindo Taisykles laikyti atitinkančiomis Apraše numatytus reikalavimus ir atleidžiančiomis savivaldos instituciją nuo pareigos suderinti jas su Aprašą patvirtinusiomis valstybės institucijomis.

20. Teismas vadovavosi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 118 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika ir darė išvadą, kad Taryba, įgyvendindama aplinkos apsaugą reglamentuojančius norminius aktus, nustatydama griežtesnius už valstybinius normatyvus aplinkos apsaugos reikalavimus bei įgyvendindama Aprašą, turėjo laikytis Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punkte numatytų imperatyvų.

21. Teismas konstatavo, kad Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai prieštaravo Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo (redakcija, galiojusi nuo 2020 m. vasario 8 d. iki 2020 m. gegužės 1 d.) 6 straipsnio 2 daliai ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui.

III.

22. Atsakovas Taryba apeliaciniu skundu prašo pirmosios instancijos teismo

sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą – Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčius pripažinti teisėtais.

23. Atsakovo teigimu, teismas nepagrįstai nurodė, kokios aplinkybės turėjo būti nustatytos tikrinant, ar atsakovas turėjo diskrecijos teisę nustatyti griežtesnius normatyvus aplinkos apsaugos klausimais, ir jas įvertino prieštaringai. Atsakovas pažymi, kad teismas sprendime remiasi formalaus veiksmo atlikimo fakto nebuvimu, nors pripažįsta, kad Tarybos sprendimo projekte (Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiuose) buvo atsižvelgta į derinančių institucijų rekomendacijas. Atsakovas nurodo, kad ginčijamo norminio administracinio akto rengimo ir tvirtinimo metu galioję teisės aktai nenumatė konkrečios savivaldybės tarybos sprendimu tvirtinamų griežtesnių normatyvų derinimo tvarkos. Atsakovo teigimu, iš teismo sprendimo nėra aišku, kuo yra grindžiama teismo išvada, kad buvo būtinas papildomas formalus veiksmas – sprendimo projekto pakartotinis pateikimas ministerijoms, kai jo turinys atitinka ministerijų pateiktas pastabas, pasiūlymus. Atsakovas daro išvadą, kad teismas nebuvo aktyvus ir nenustatė, koks norminis teisės aktas reguliuoja ir ar reguliuoja savivaldybės institucijos, siekiančios įgyvendinti Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punkte nustatytą diskrecijos teisę, derinimo su kitu konkrečiu (aukštesniu) viešojo administravimo subjektu tvarką. Atsakovo teigimu, teismas neištyrė visų administracinei bylai reikšmingų aplinkybių, iš esmės rėmėsi tik bendro pobūdžio teiginiu, todėl teismo sprendimas negali būti laikomas teisėtu ir pagrįstu. Atsakovas atkreipia dėmesį, kad teismo sprendimo prieštaringumą įrodo ir tai, jog teismas vadovavosi ABTĮ 117 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nors rezoliucinė dalis neatitinka šios nuostatos.

24. Pareiškėjas Vyriausybės atstovas Šiaulių ir Telšių apskrityse atsiliepimu į atsakovo apeliacinį skundą prašo apeliacinį skundą atmesti ir pirmosios instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą.

25. Pareiškėjas, nesutikdamas su apeliaciniu skundu, vadovaujasi Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 dalimi, Vietos savivaldos įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi, 6 straipsnio 1 dalies 28 punktu ir daro išvadą, kad teismas pagrindė, jog vietos savivaldos institucija, siekianti nustatyti reikalavimus aplinkos apsaugai, kurie yra griežtesni už reikalavimus, nustatytus Apraše, privalo kreiptis į Aplinkos ministeriją ir Žemės ūkio ministeriją, kad jos suderintų vietos savivaldos institucijų numatytus griežtesnius normatyvus. Tik gavus abiejų derinančių ministerijų teigiamą atsakymą, savivaldybės tarybos projektas gali būti teikiamas tvirtinimui, ir, priešingai, bent vienai iš ministerijų nepritarus sprendimo projektui, toks teisės aktas negali būti priimtas. Pareiškėjo teigimu, teismas, nuosekliai bei visapusiškai išnagrinėjęs faktines aplinkybes, pagrįstai konstatavo, kad Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai prieštaravo Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

26. Nagrinėjamoje byloje prašoma ištirti, ar Joniškio rajono savivaldybės tarybos

2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ 1 punktu patvirtintų Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių (2020 m. balandžio 30 d. sprendimo Nr. T-57 redakcija) 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai neprieštarauja Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui, Vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnio 6 punktui, Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalies 6 ir 7 punktams.

27. Pirmosios instancijos teismas, konstatavęs, jog Taryba, įgyvendindama aplinkos apsaugą reglamentuojančius norminius aktus, Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiais nustatė griežtesnius aplinkos apsaugos reikalavimus už valstybinius normatyvus, nustatytus Apraše, nesilaikė Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punkte numatytų imperatyvų, pripažino Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčius prieštaraujančiais Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui.

28. Atsakovas, nesutikdamas su teismo sprendimu, padavė apeliacinį skundą, kuriame nurodo, kad teisės aktai nenumatė konkrečios savivaldybės tarybos sprendimu tvirtinamų griežtesnių reikalavimų derinimo tvarkos, todėl teismas nepagrįstai sprendė, kad šiuo atveju buvo būtinas papildomas formalus veiksmas – sprendimo projekto pakartotinis pateikimas ministerijoms.

29. Vietos savivaldos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad savarankiškąsias funkcijas savivaldybės atlieka pagal Konstitucijos ir įstatymų suteiktą kompetenciją, įsipareigojimus bendruomenei ir šios interesais; įgyvendindamos šias funkcijas, savivaldybės turi Konstitucijos ir įstatymų nustatytą sprendimų iniciatyvos, jų priėmimo ir įgyvendinimo laisvę ir yra atsakingos už savarankiškųjų funkcijų atlikimą; įgyvendinant šias funkcijas, savivaldybių veiklą saisto įstatymų nustatyti reikalavimai ir tvarka, kuri, kai tai numatyta įstatymuose, nustatoma ir kituose teisės aktuose. Aplinkos kokybės gerinimas ir apsauga yra savarankiškoji vietos savivaldos funkcija (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 1 d. 28 p.).

30. Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad aplinkos apsaugos valdymą savivaldybių teritorijose įstatymų nustatyta tvarka vykdo vietos savivaldos atitinkamos institucijos. Vietos savivaldos institucijos, organizuodamos aplinkos apsaugos įstatymų, Vyriausybės bei Aplinkos ministerijos priimtų norminių aktų aplinkos apsaugos klausimais įgyvendinimą nustato savo teritorijoje griežtesnius už valstybinius normatyvus, suderinusios su juos patvirtinusiomis valstybės institucijomis (Aplinkos apsaugos įstatymo 6 str. 7 d. 8 p.).

31. Aplinkos apsaugos įstatymo 23^2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad mėšlas ar srutos gali būti paskleisti dirvožemio paviršiuje, įterpti į dirvožemį, laikomi ar perduodami kitam asmeniui, transportuojami ar kitaip tvarkomi laikantis mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų, kuriuos nustato aplinkos ministras kartu su žemės ūkio ministru. Aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. D1-367/3D-342 patvirtintas Mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų aprašas.

32. Teisėjų kolegija, vadovaudamasi minėtu teisiniu reglamentavimu, daro išvadą, kad, pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punktą, Taryba, siekdama Taisyklėse įtvirtinti griežtesnius mėšlo ir srutų kaupimo ir naudojimo reikalavimus, turi tai suderinti su Aprašą patvirtinusiomis valstybės institucijomis – Aplinkos ministerija ir Žemės ūkio ministerija.

33. Pareiškėjo ginčijamuose Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiuose įtvirtinti mėšlo ir srutų kaupimo ir naudojimo reikalavimai: laistyti srutas arba tręšti skystuoju mėšlu žemės ūkio paskirties sklypus galima esant kuo mažesniam vėjo greičiui, ne aukštesnei nei 20º C oro temperatūrai, vėjui pučiant nuo labiausiai apgyvendintos vietovės (40.4 papunktis); draudžiama skystuoju mėšlu ir (ar) srutomis tręšti šeštadieniais, sekmadieniais, valstybinių švenčių dienomis be seniūno rašytinio sutikimo (40.5 papunktis); draudžiama skystuoju mėšlu ir (ar) srutomis tręšti kitomis, nei taisyklių 40.5 papunktyje nurodytomis dienomis, arčiau kaip per 100 m nuo gyvenamojo namo be gyventojo rašytinio sutikimo ir arčiau kaip per 1 000 m nuo didesnės kaip 5 kv. km ploto gyvenvietės ar arčiau kaip per 500 m nuo kitų gyvenviečių be seniūno rašytinio sutikimo (40.6 papunktis) ; paskleistas ant ariamos žemės skystasis mėšlas ir (ar) srutos, siekiant mažinti nemalonių kvapų išsiskyrimą, turi būti įterpiamos į dirvožemį kaip galima greičiau, bet ne vėliau kaip per 12 val. (40.10 papunktis).

34. Aprašo (redakcija, galiojusi nuo 2018 m. balandžio 11 d. iki 2021 m. kovo 15 d.) 20 punkte nurodyta, kad draudžiama skystąjį mėšlą ir srutas skleisti šeštadieniais, sekmadieniais ir valstybinių švenčių dienomis arčiau kaip per 100 m nuo gyvenamojo namo be gyventojo sutikimo ir 300 m nuo gyvenvietės be seniūnijos seniūno sutikimo. Pagal šio Aprašo 29 punktą, paskleistas ant dirvos paviršiaus tirštasis ir skystasis mėšlas turi būti įterptas ne vėliau kaip per 24 valandas (išskyrus pasėlius, pievas ir ganyklas).

35. Aprašo (redakcija, galiojanti nuo 2021 m. gruodžio 2 d.) 20 punkte įtvirtinta, kad draudžiama skystuoju mėšlu ir (ar) srutomis tręšti šeštadieniais, sekmadieniais, valstybinių švenčių dienomis arčiau kaip 100 m atstumu nuo gyvenamojo namo be gyventojo rašytinio sutikimo, kuris gali būti pateiktas ir elektroninėmis ryšio priemonėmis (el. paštu arba trumpąja žinute), kurios leidžia užtikrinti teksto vientisumą, nepakeičiamumą ir identifikuoti sutikimą teikiantį asmenį; arčiau kaip 300 m atstumu nuo urbanizuotos teritorijos ribos be seniūnijos seniūno rašytinio sutikimo, kuris gali būti pateiktas elektroninėmis ryšio priemonėmis (el. paštu arba trumpąja žinute), kurios leidžia užtikrinti teksto vientisumą, nepakeičiamumą ir identifikuoti sutikimą teikiantį asmenį. Pagal šio Aprašo 30 punktą, paskleistas ant ariamosios žemės (neapsėtos, neapsodintos augalais) mėšlas ir (ar) srutos įterpiamos į dirvožemį (užariama ar kultivuojama) kuo skubiau, bet ne vėliau kaip per 24 valandas nuo paskleidimo.

36. Byloje nėra ginčo, kad Tarybos 2020 m. balandžio 30 d. sprendimu Nr. T-57 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeistuose Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 punktuose įtvirtinti reikalavimai yra griežtesni už valstybinius normatyvus, nustatytus Apraše. Apraše nenustatyti vėjo, jo krypties, temperatūros reikalavimai skystojo mėšlo ir (ar) srutų naudojimui, reikalavimas gauti gyventojo ar seniūno rašytinį sutikimą tręšiant šeštadieniais, sekmadieniais ar valstybinių švenčių dienomis, jeigu yra išlaikomi didesni nei Apraše numatyti atstumai, o paskleistas ant ariamos žemės skystasis mėšlas ir (ar) srutos turi būti įterptos ne vėliau kaip per 24 val. Šiuo metu galiojančioje Aprašo redakcijoje įtvirtinta tik rekomendacija tręšti esant kuo mažesniam vėjo greičiui, žemesnei oro temperatūrai, vėjui pučiant nuo labiausiai apgyvendintos vietovės (28 p.). Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nustatė, jog Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai nustato griežtesnius reikalavimus, taikomus mėšlo ir srutų kaupimui ir naudojimui, nei įtvirtinta Apraše.

Todėl, vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punktu, Taisyklių nuostatos, nustatančios griežtesnius reikalavimus, turėjo būti suderintos su Aprašą patvirtinusiomis institucijomis, t. y. Aplinkos ministerija ir Žemės ūkio ministerija.

37. Iš bylos medžiagos matyti, kad Joniškio rajono savivaldybės meras 2019 m. rugsėjo 18 d. raštu Nr. (1.12)S-4503 „Dėl teisės akto derinimo“, vadovaudamasis Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punktu, kreipėsi į Aplinkos ministeriją ir Žemės ūkio ministeriją, prašydamas derinti parengtą Tarybos sprendimo projektą „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių pavirtinimo“ papildymo“, ir pateikė sprendimo „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ papildymo“ projektą, kuriuo nuspręsta papildyti Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisykles, patvirtintas Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimu Nr. T-174, 40.5 papunkčiu ir jį išdėstyti taip: „40.5. Draudžiama laistyti srutas arba tręšti mėšlu žemės ūkio paskirties sklypus arčiau kaip 5 km nuo Joniškio miesto ribos.“.

38. Aplinkos ministerija, atsakydama į Joniškio rajono savivaldybės 2019 m. rugsėjo 18 d. raštą Nr. (1.12)1-4503, 2019 m. spalio 30 d. rašte Nr. (10)-D8(E)-2842 nurodė, kad projektui iš esmės neprieštarauja, tačiau siūlytų galutinį sprendimą priimti apsvarsčius ir kitas kvapų ir oro taršos valdymo reglamentavimo priemones. Žemės ūkio ministerija 2019 m. spalio 2 d. raštu Nr. 2D-3054(11.18E) „Dėl teisės akto derinimo“, nurodė, kad siūloma nuostata drausti laistyti srutas arba tręšti mėšlu žemės ūkio paskirties sklypus arčiau kaip 5 km nuo Joniškio miesto ribos yra per griežta ir agrarinės aplinkosaugos požiūriu nėra visiškai tinkama, nustatant tokius griežtus reikalavimus, pirmiausia būtina atlikti numatomo teisinio reguliavimo poveikio ekonominį vertinimą.

39. Kaip minėta, pagal Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punktą, vietos savivaldos institucijos, nustatydamos savo teritorijoje griežtesnius už valstybinius normatyvus, privalo jas suderinti su valstybinius normatyvus patvirtinusiomis valstybės institucijomis. Sąvoka „suderinimas“ reiškia susitarimą, kuriam yra reikalinga abiejų šalių valia, ir nesant bent vienos šalies valios, toks susitarimas negalimas (žr., pvz., Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. gegužės 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-350/2009). Nagrinėjamu atveju dėl griežtesnių nuostatų nustatymo Taisyklėse būtinas susitarimas tiek su Aplinkos ministerija, tiek su Žemės ūkio ministerija, o, nepasiekus tokio susitarimo, griežtesnės Taisyklių nuostatos negali būti priimamos. Byloje nėra duomenų, kad atsakovas Aplinkos ministerijai ir Žemės ūkio ministerijai būtų pateikęs derinti tokio turinio Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 punktus, koks jis buvo priimant Tarybos 2020 m. balandžio 30 d. sprendimą Nr. T-57 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tarybos 2017 m. birželio 29 d. sprendimo Nr. T-174 „Dėl Joniškio rajono savivaldybės tvarkymo ir švaros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“. Joniškio rajono savivaldybės meras 2019 m. rugsėjo 18 d. rašte Nr. (1.12)S-4503 „Dėl teisės akto derinimo“ ministerijoms prašė derinti tik numatomą Taisyklėse nustatyti draudimą laistyti srutas arba tręšti mėšlu žemės ūkio paskirties sklypus arčiau kaip 5 km nuo Joniškio miesto ribos. Tiek Aplinkos ministerijos, tiek Žemės ūkio ministerijos atsakymuose į šį raštą nebuvo aiški ministerijų pozicija dėl teisinio reglamentavimo, kuris buvo įtvirtintas Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiuose.

40. Teisėjų kolegija nesutinka su atsakovo teiginiais, kad Tarybos sprendimo projekto, kuriuo buvo atsižvelgta į derinančių institucijų rekomendacijas ir kurios buvo įgyvendintos, pateikimas institucijoms yra tik papildomas formalus veiksmas. Nagrinėjamu atveju nustatyta, kad Taisyklių projekto, kuris buvo pateiktas derinti Aplinkos ministerijai ir Žemės ūkio ministerijai, turinys ir patvirtintų Taisyklių turinys skiriasi. Be to, Aplinkos ministerija 2020 m. birželio 2 d. raštu Nr. (10)-D8(E)-2960 patvirtino, kad sprendimo, kuriuo pakeistas Taisyklių 40 punktas, projektas nebuvo teiktas jai derinti. Iš Žemės ūkio ministerijos 2019 m. spalio 2 d. rašto Nr. 2D-3054(11.18E) „Dėl teisės akto derinimo“ matyti, kad Žemės ūkio ministerijai buvo pateikta derinti tik Taisyklių nuostatas, kuriomis numatyta apriboti tręšimą srutomis ir mėšlu žemės ūkio paskirties sklypuose arčiau kaip 5 km nuo Joniškio miesto ribos. Nors Joniškio rajono savivaldybės administracija 2020 m. vasario 11 d. raštu Nr. (3.8 E) S-863 Aplinkos ministerijos ir Žemės ūkio ministerijos prašė kuo skubiau inicijuoti naujos redakcijos Aprašo patvirtinimą ir jį papildyti atitinkamais reikalavimais, šiuo raštu nebuvo prašoma derinti planuojamus Taisyklių pakeitimus, nustatančius griežtesnius reikalavimus. Be to, byloje nėra duomenų, kad atsakovas būtų ginčijęs Aplinkos ministerijos ir (ar) Žemės ūkio ministerijos veiksmus, kuriais buvo atsakyta į Joniškio rajono savivaldybės mero 2019 m. rugsėjo 18 d. raštą Nr. (1.12)S-4503 „Dėl teisės akto derinimo“. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nustatė, kad dėl inicijuotų Taisyklių pakeitimų nebuvo atliktas Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punkte numatytas suderinimas ir nebuvo pasiektas atitinkamas susitarimas.

41. Tai, kad Aplinkos ministerija 2020 m. balandžio 22 d. raštu Nr. (10)-D8(E)-2075 informavo Joniškio rajono savivaldybės administraciją, jog aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. D1-367/3D-342 „Dėl Mėšlo ir srutų tvarkymo aplinkosaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ pakeitimo projektas pateiktas pakartotinai derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei, taip pat pažymėjo, kad atsižvelgė į visus siūlymus dėl nemalonių kvapų valdymo, todėl Aprašą tvirtinantį įsakymą papildė nuostata, suteikiančia galimybę vietos savivaldos institucijoms priimti sprendimą savo teritorijoje nustatyti griežtesnius reikalavimus mėšlo ir srutų tvarkymui (pvz., nustatyti oro temperatūros ribą, kada draudžiama tręšti laukus srutomis, per kiek laiko suarti ar kultivuoti ir pan.) ir kontroliuoti jų vykdymą, nereiškia, kad, dar nepatvirtinus minėto Aprašo pakeitimo, Taryba galėjo nesilaikyti Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 7 dalies 8 punkto reikalavimų, siekdama Taisyklėse įtvirtinti griežtesnes nei Apraše nuostatas.

42. Atsižvelgusi į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė pripažinti, jog Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčiai prieštarauja Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui. Atsakovo apeliacinis skundas atmetamas, pirmosios instancijos sprendimas paliekamas nepakeistas.

43. Teisėjų kolegija pažymi, kad, nors pirmosios instancijos teismo sprendimu ir šia teismo nutartimi konstatuotas Taisyklių 40.4–40.6 ir 40.10 papunkčių prieštaravimas Aplinkos apsaugos įstatymo 6 straipsnio 2 daliai ir 6 straipsnio 7 dalies 8 punktui, tačiau tai neriboja atsakovo teisės, vadovaujantis minėtais Aplinkos apsaugos įstatyme įtvirtintais reikalavimais, nustatyti savo teritorijoje griežtesnius už valstybinius normatyvus, suderinus juos su valstybinius normatyvus patvirtinusiomis valstybės institucijomis.

44. Administracinių bylų teisenos įstatymo 118 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad

norminis administracinis aktas (ar jo dalis) paprastai negali būti taikomas nuo tos dienos, kai oficialiai buvo paskelbtas įsiteisėjęs administracinio teismo sprendimas dėl to norminio administracinio akto (ar jo dalies) pripažinimo neteisėtu. Administracinio teismo sprendimas dėl norminio administracinio akto (ar jo dalies) pripažinimo neteisėtu visais atvejais skelbiamas Teisės aktų registre. Teismo sprendime taip pat gali būti nurodytas spaudos leidinys, kuriame turi būti paskelbtas teismo sprendimas (Administracinių bylų teisenos įstatymo 119 str. 1 d.). Konstitucinis Teismas yra ne kartą pabrėžęs valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti prisiimtus įsipareigojimus asmeniui; asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius įstatymus ar kitus teisės aktus, neprieštaraujančius Konstitucijai, įgytos teisės galės būti realiai įgyvendintos (Konstitucinio Teismo 2013 m. vasario 15 d., 2017 m. sausio 25 d., 2019 m. birželio 25 d., 2020 m. vasario 18 d. nutarimai).

45. Nagrinėjamu atveju įstatymui prieštaraujančiomis pripažintos Taisyklių nuostatos reglamentuoja tvarkymo ir švaros reikalavimus, taikomus fiziniams ir juridiniams asmenims visoje Joniškio rajono savivaldybės teritorijoje. Aukštesnės galios aktui prieštaraujančiomis pripažintų Taisyklių atitinkamų nuostatų reguliuojami teisiniai santykiai yra visuomeniškai svarbūs, kadangi yra susiję su aplinkos apsaugos reikalavimų įgyvendinimu. Dėl šių priežasčių teismo sprendimo paskelbimo atidėjimas įgyvendintų konstitucinį reikalavimą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, suteikiant galimybę pasiruošti kylantiems teisiniams padariniams – priimti naujus aktus, kurie neprieštarautų aukštesnės galios aktams. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, konstatuotina, kad nagrinėjamu atveju yra teisinis pagrindas įsiteisėjusio Regionų apygardos administracinio teismo sprendimo oficialų paskelbimą atidėti ir paskelbti jį Teisės aktų registre ir leidinyje „Sidabrė“ 2022 m. kovo 19 d.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 1 punktu, teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Atsakovo Joniškio rajono savivaldybės tarybos apeliacinį skundą atmesti.

Regionų apygardos administracinio teismo Šiaulių rūmų 2021 m. kovo 23 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Regionų apygardos administracinio teismo Šiaulių rūmų 2021 m. kovo 23 d. sprendimą skelbti Teisės aktų registre ir leidinyje „Sidabrė“ 2022 m. kovo 19 d.

Nutartis neskundžiama.

1.7. Dėl Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. A-2513 patvirtinto Vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo 7 punkto, 16.5 papunkčio ir 28, 32, 33 punktų (2020 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. A-646 redakcija) teisėtumo

Byloje tirta Aprašo 7 punkto, 16.5 papunkčio ir 28, 32, 33 punktų atitiktis Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai (25 punktas).

Pasak pareiškėjo, iš esmės ginčytomis nuostatomis įtvirtintas privalomas papildomas mokėjimas už leidimo įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimą, o iš Vietų suteikimo naujiems reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso kylantys įsipareigojimai įforminami sutartimi, todėl toks reglamentavimas kelia abejonių dėl galimo prieštaravimo Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai, kur nustatyta, kad iš vietinės rinkliavos mokėtojo negali būti reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį pagal šį įstatymą nustatyta vietinė rinkliava, kitaip negu sumokant vietinę rinkliavą (2.2 punktas).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, jog iš išdėstyto teisinio reguliavimo nuostatų matyti, kad: 1) asmuo, siekiantis įrengti išorinę reklamą, privalo įgyvendinti tam tikrus reikalavimus, įskaitant (i) gauti žemę, statinius ar kitus objektus, ant kurių ji įrengiama, nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdančio asmens sutikimą (Reklamos įstatymo 12 str. 1 d. 4 p.) ir (ii) gauti leidimą įrengti išorinę reklamą, išduodamą savivaldybės vykdomosios institucijos, už kurį yra mokama vietinė rinkliava (Reklamos įstatymo 12 str. 1 d. 5 p., 12 str. 7 d., Rinkliavų įstatymo 11 str. 1 d. 3 p.).; 2) šie reikalavimai (gauti savininko (valdytojo) sutikimą ir leidimą įrengti išorinę reklamą) yra savarankiški, t. y. savivaldybės sutikimas įrengti (statyti) reklaminį įrenginį ant jos nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų, nėra tapatus leidimo įrengti išorinę reklamą gavimui; 3) savivaldybė, konkursą laimėjusiam asmeniui suteikdama sutikimą įrengti išorinę reklamą ant jos nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomo objekto, veikia kaip objekto savininkas (valdytojas) ir už sutikimą gauna pasirinktos formos naudą (paramą Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai) už tai, kad konkursą laimėjęs asmuo naudosis jai priklausančiu (jos valdomu) turtu (36 punktas).

Taigi Apraše nurodyta parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai, kurią moka nustatyta tvarka išrinktas konkurso laimėtojas, yra mokama kaip atlygis už naudojimąsi savivaldybės nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomu turtu (37 punktas).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas sprendė, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, jog ginčijamomis Aprašo nuostatomis yra reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį yra nustatyta vietinė rinkliava. Kadangi objektai, už kuriuos

yra mokama vietinė rinkliava už leidimą įrengti išorinę reklamą ir pareiškėjo ginčijamose Aprašo nuostatose nurodyta parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai, nesutampa, nuspręsta, kad ginčijami Aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai neprieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai (40 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-1000-968/2022
Teisminio proceso Nr. 3-62-3-01029-2020-0
Procesinio sprendimo kategorija 4.2

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. balandžio 6 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ryčio Krasausko (pranešėjas), Ričardo Piličiausko, Ernesto Spruogio, Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal atsakovo Kauno miesto savivaldybės administracijos apeliacinį skundą dėl Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų 2020 m. lapkričio 30 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo Vyriausybės atstovo Kauno ir Marijampolės apskrityse pareiškimą atsakovui Kauno miesto savivaldybės administracijai dėl norminio teisės akto teisėtumo ištyrimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Vyriausybės atstovas Kauno ir Marijampolės apskrityse (toliau – ir pareiškėjas, Vyriausybės atstovas) kreipėsi į administracinį teismą su prašymu ištirti, ar Kauno miesto savivaldybės administracijos (toliau – ir atsakovas, Administracija) direktoriaus 2020 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. A-646 „Dėl Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. liepos 25 d. įsakymo Nr. A-2513 „Dėl Vietų suteikimo naujiems reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – ir Įsakymas Nr. A-646) pakeisto ir nauja redakcija išdėstyto Vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo (toliau – ir Aprašas) 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai atitinka Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo (toliau – ir Rinkliavų įstatymas) 11 straipsnio 2 dalį.

2. Pareiškėjas prašymą grindė šiais argumentais:

2.1. Pareiškėjui kilo abejonės dėl Aprašo 7 punkto, 16.5 papunkčio ir 28, 32, 33 punktų atitikties Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai. Minėtos Aprašo normos numato, jog Vietų suteikimo naujiems reklaminiams įrenginiams (toliau – ir RĮ) įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės (toliau – ir Savivaldybė) nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešame konkurse (toliau – ir Konkursas) gali dalyvauti tik asmenys, kurie pasiūlo paramą Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai (toliau – ir Parama). Konkurso atrankos kriterijus – siūlomas paramos Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai metinis dydis. Viešą konkursą laimi dalyvis, pasiūlęs didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį, o su šio konkurso laimėtoju pasirašoma sutartis, kuri suteikia teisę joje nurodytomis sąlygomis terminuotam laikui įrengti (statyti) RĮ konkrečioje vietoje ant Savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų ir jį eksploatuoti, kuri laikytina dokumentu, patvirtinančiu Savivaldybės institucijos sutikimą įrengti išorinę reklamą.

2.2. Iš esmės šiomis nuostatomis įtvirtintas privalomas papildomas mokėjimas už leidimo įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimą, o iš šio Konkurso kylantys įsipareigojimai įforminami sutartimi, todėl toks reglamentavimas kelia abejonių dėl galimo prieštaravimo Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai, kur nustatyta, kad iš vietinės rinkliavos mokėtojo negali būti reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį pagal šį įstatymą nustatyta vietinė rinkliava, kitaip negu sumokant vietinę rinkliavą.

2.3. Nors Apraše nustatytas mokėjimas įvardijamas kaip „parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai“, o ne „rinkliavos“ terminu, sprendžiant klausimą dėl Apraše numatytos „paramos Kauno miesto infrastruktūros plėtrai“ atitikties Rinkliavų įstatymo 11 straipsniui, svarbu, ar šio mokėjimo teisinė prigimtis atitinka šiame įstatyme įtvirtintą vietinės rinkliavos sąvoką (požymius). Kadangi Rinkliavų įstatymo 11 straipsnyje pateikiamas baigtinis sąrašas atvejų, kuriems esant Savivaldybės taryba turi teisę savivaldybės teritorijoje nustatyti vietines rinkliavas, nustačius, kad Apraše nurodoma „parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai“ pagal savo požymius galėtų būti prilyginama rinkliavai, tokia parama, kuri nenumatyta įstatyme, laikytina prieštaraujančia Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai.

2.4. Analizuojant Apraše nurodytos „paramos Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai“ paskirtį, matyti, kad dalyvavimo Konkurse privaloma sąlyga – paramos pasiūlymas, kai pasiūlęs didžiausią paramą dalyvis tampa laimėtoju, o su laimėtoju bus pasirašyta sutartis, kuri suteikia teisę joje nurodytomis sąlygomis terminuotam laikui įrengti (statyti) reklaminį įrenginį konkrečioje vietoje ant Savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų ir jį eksploatuoti, todėl, pareiškėjo nuomone, tokia parama pagal savo teisinę prigimtį yra mokėjimas už savivaldybės suteikiamą teisę ir atitinka Rinkliavų įstatyme nustatytą bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir LVAT) praktikoje išaiškintą vietinės rinkliavos požymį.

2.5. Mokėjimo paskirtis – atlyginti už suteikiamą teisę – nėra vienintelis vietinės rinkliavos požymis. Iš Rinkliavų įstatymo matyti, kad rinkliavos yra privalomi mokėjimai į savivaldybės biudžetą, rinkliavas ir jų dydį, rinkliavų lengvatas ir rinkliavų grąžinimo atvejus nustato savivaldybės taryba, tvirtindama vietinės rinkliavos nuostatus. Rinkliava

nėra sutartinio pobūdžio mokėjimas, ji reglamentuojama viešosios, o ne privatinės teisės normomis. Aprašo 1 priedu yra patvirtinta sutarties forma, kurioje numatytas sutarties dalykas, šalių sutartiniai įsipareigojimai ir panašios sąlygos. Tokio pobūdžio įsipareigojimai ir jų įforminimas sutartimi nėra būdingi rinkliavų teisiniams santykiams. Rinkliava nėra sandoris, jos dydžio tvirtinimas po Konkurso sudarant sutartį, reiškia individualios, o ne bendros taisyklės nustatymą. Visiems potencialiems mokėtojams vietinės rinkliavos mokėjimo sąlygos turi būti išdėstytos rinkliavos nuostatuose, rinkliavos dydis turi būti žinomas iš anksto, o ne paaiškėti pasibaigus konkursui. Apraše nustatytos privalomojo pobūdžio nuostatos dėl paramos nurodymo (pasiūlyme) ir sumokėjimo už teisę įgyti leidimą įrengti išorinę reklamą, įtvirtina Konkurso dalyvio pareigą sumokėti ne tik vietinę rinkliavą, bet ir atlyginti už savivaldybės suteikiamą teisę įgyti leidimą, priverstinai remiant Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrą. Tokia parama laikytina reikalavimu papildomai atlyginti už vietinės rinkliavos objektą, ką draudžia Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalis.

3. Atsakovas Kauno miesto savivaldybės administracija su pareiškėjo pareiškimu nesutiko ir prašė jį atmesti. Atsiliepime į pareiškėjo prašymą nurodė tokius motyvus:

3.1. Aprašo 1 punkte yra aiškiai nurodyta, jog jis nustato vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo ir vykdymo tvarką bei sąlygas, o 5 punktas įtvirtina Konkurso tikslą – išrinkti Konkurso laimėtoją, su kuriuo bus pasirašyta sutartis, suteikianti teisę joje nurodytomis sąlygomis terminuotam laikui įrengti (statyti) reklaminį įrenginį konkrečioje vietoje ant Savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų ir jį eksploatuoti, ir kuri laikytina Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2013 m. liepos 30 d. įsakymu Nr. 4-670 patvirtintų Išorinės reklamos įrengimo taisyklių (toliau – ir Išorinės reklamos įrengimo taisyklės) 21.2 punkte nurodytu dokumentu, patvirtinančiu Savivaldybės institucijos sutikimą įrengti išorinę reklamą, t. y. Konkurso laimėtojui suteikiamas Savivaldybės, kaip objekto (vietos), ant kurio įrengiamas reklaminis įrenginys, savininkės (valdytojos), sutikimas.

3.2. Apraše nurodyto viešo Konkurso dalyviui, laimėjusiam Konkursą, savaime leidimas įrengti išorinę reklamą neišduodamas. Aprašo 8 punkte nurodyta, kad Konkurso laimėtojas turi parengti ir suderinti išorinės reklamos įrengimo projektą ir gauti iš Savivaldybės administracijos leidimą įrengti išorinę reklamą minėtose taisyklėse ir Leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimo tvarkos apraše nustatyta tvarka. Konkurso laimėjimas savaime nereiškia, jog Konkurso laimėtojui bus išduotas leidimas įrengti išorinę reklamą, Konkurso laimėjimas reiškia, kad Konkurso laimėtojui bus išduotas Savivaldybės, kaip objekto (vietos), ant kurio įrengiamas reklaminis įrenginys, savininkės (valdytojos), sutikimas. Rinkliavų įstatymas aiškiai nurodo, jog gali būti renkama rinkliava už leidimo įrengti išorinę reklamą išdavimą. Leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimas negali būti prilyginamas Savivaldybės, kaip savininkės (valdytojos), sutikimo įrengti išorinę reklamą ant jai priklausančio objekto išdavimui. Savininko (valdytojo) sutikimas yra tik vienas iš dokumentų, reikalingų leidimui įrengti išorinę reklamą gauti. Aprašas nereglamentuoja jokių mokėjimų ar kitokių finansinių įsipareigojimų už leidimo įrengti išorinę reklamą išdavimą, taip pat nereglamentuoja leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimo tvarkos. Šiame teisės akte yra pateikiamos aiškios nuorodos į kitus teisės aktus, t. y.

Aprašo 8, 10 punktus.

3.3. Pareiškėjas nepagrįstai paramą prilygina rinkliavai, kadangi Apraše reglamentuojamo Konkurso tikslas ir objektas nepatenka į Rinkliavų įstatymo reguliavimo sritį. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 4 ir 10 punktų nuostatomis, įstatymų nustatytos vietinės rinkliavos ir negrąžintina finansinė parama (piniginės lėšos) yra du atskiri Savivaldybių finansiniai ištekliai, todėl pareiškėjo vertinimas, jog parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai gali būti prilyginama rinkliavai, prieštarauja nurodytai teisės akto nuostatai. Pagal Aprašo 7 punkto nuostatas, paramos dydis yra kriterijus, pagal kurį išrenkamas Konkurso laimėtojas ir iš kurio gauta parama kaupiama atskiroje Savivaldybės administracijos sąskaitoje ir visa išimtinai naudojama Kauno miesto socialinei infrastruktūrai plėtoti ir gerinti, todėl parama, gauta iš Konkurso laimėtojo, ir vietinė rinkliava už leidimo įrengti išorinę reklamą išdavimą yra du skirtingi Savivaldybės finansiniai ištekliai.

3.4. Kauno miesto savivaldybė, kaip žemės, statinių ar kitų objektų savininkė (valdytoja), nusprendė sutikimus įrengti reklaminius įrenginius ant jos valdomų objektų išduoti viešo konkurso laimėtojams. Aprašas reglamentuoja vietų, kurios yra ant Savivaldybei nuosavybės teise ar kitais pagrindais valdomų objektų, suteikimą konkurso tvarka. Pagal Aprašo nuostatas, paramos dydis yra kriterijus, pagal kurį išrenkamas Konkurso laimėtojas, parama mokama ir gaunama sutartinių santykių pagrindu, o sutartimi Savivaldybė reklamos paslaugų teikėjui terminuotam laikotarpiui duoda sutikimą įrengti (pastatyti) reklaminį įrenginį ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar objektų, o reklamos paslaugų teikėjas kasmet Savivaldybei teikia Konkurso metu pasiūlytą paramą. Įsipareigojimai, susiję su paramos mokėjimu, yra apibrėžti sutartiniais santykiais, kurie nėra būdingi rinkliavų teisiniams santykiams.

3.5. Savivaldybė ne visada atlieka tik viešojo administravimo funkcijas, ji taip pat dalyvauja ir civiliniuose teisiniuose santykiuose, kuriuose yra lygiateisė tokių santykių dalyvė. Savivaldybė, išduodama sutikimus įrengti išorinę reklamą ant jos valdomų objektų, veikia kaip civilinių teisinių santykių subjektas, todėl viešosios teisės normos, reglamentuojančios rinkliavų teisinius santykius, šiuo atveju nėra taikomos. Subjektas, pageidaujantis įrengti išorinę reklamą, leidimus išduodančiai institucijai turi pateikti dokumentus, patvirtinančius žemės, statinių, įrenginių ar kitų objektų, ant kurių įrengiama išorinė reklama, nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdančio asmens sutikimą. Visuotinai žinoma ir todėl neįrodinėtina yra aplinkybė, kad reklamos paslaugų davėjai vietas (objektus), kuriose siekia įrengti išorinę reklamą, iš tų vietų (objektų) savininkų – privačių asmenų – nuomoja arba už naudojimąsi jomis atlygina kitais sutartiniais pagrindais. Savivaldybė, kaip lygiateisė savininko teisių turėtoja ir civilinių teisių subjektas, taip pat turi teisę jos valdomais objektais (vietomis) disponuoti savo nuožiūra ir nustatyti atitinkamas taisykles. Priešingas Savivaldybės teisių vertinimas, nesudarant galimybių Savivaldybei gauti atlygį už jos valdomus objektus (vietas), iškreiptų konkurencinę reklamos paslaugų teikėjų rinką, kadangi jie gautų nepagrįstą lengvatą Savivaldybės valdomoms vietoms, o kiti subjektai privatiems asmenims turėtų mokėti jų nustatytą sutartinį mokestį. Nepriklausomai nuo vietos (objekto) nuosavybės formos, t. y. nuosavybės teisės turėtojo, leidimai įrengti išorinę reklamą visiems išduodami vienodai.

3.6. Sutartiniams santykiams tarp Savivaldybės, kuri duoda sutikimą, ir reklamos

paslaugų teikėjo, kuris sumoka paramą, nėra taikomos Rinkliavų įstatymo nuostatos ir poįstatyminiai teisės aktai. Kauno miesto savivaldybė, sudarydama sutartį, veikia kaip lygiateisė civilinių teisinių santykių dalyvė.

II.

4. Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmai 2020 m. lapkričio 30 d. sprendimu:

4.1. Pareiškėjo Vyriausybės atstovo Kauno ir Marijampolės apskrityse pareiškimą patenkino.

4.2. Aprašo 7 punktą ta apimtimi, kuria nustatyta, kad kriterijus, pagal kurį išrenkamas konkurso laimėtojas, – konkurso dalyvio siūlomas paramos Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai metinis dydis, mokamas kiekvienais metais iki išduoto leidimo įrengti išorinę reklamą Savivaldybės teritorijoje galiojimo termino pabaigos pagal Sutartyje nurodytas sąlygas;16.5 papunktį ta apimtimi, kuria nustatyta, kad atskirą užklijuotą ir užantspauduotą voką, ant kurio turi būti užrašytas konkurso dalyvio pavadinimas, pageidaujama konkreti RĮ įrengimo (statymo) vieta, nurodyta konkurso skelbime, ir užrašas „Pasiūlymas“. Šiame voke pateikiamas pasiūlymas (pagal 3 priedą), kuriame nurodomas siūlomas paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydis; 28 punktą ta apimtimi, kuria nustatyta, kad konkurso laimėtojas nustatomas pagal paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį; 32 punktą ta apimtimi, kuria nustatyta, kad konkurso darbo grupės posėdyje jos vadovas paskelbia konkurso dalyvių, kurie varžosi dėl tos pačios RI įrengimo (statymo) vietos, pavadinimus ir jų siūlomus paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydžius. Konkursą laimi konkurso dalyvis, pasiūlęs didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį; 33 punktą ta apimtimi, kuria nustatyta, kad pasiūlyti paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydžiai ir juos pasiūlę konkurso dalyviai įrašomi į konkurso darbo grupės posėdžio protokolą (ar jo priedą) atskirai pagal RĮ įrengimo (statymo) vietas, dėl kurių varžomasi, ir pagal siūlomą paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį mažėjimo tvarka, pripažino prieštaraujančiais Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai, nustatančiai, kad iš vietinės rinkliavos mokėtojo negali būti reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį pagal šį įstatymą nustatyta vietinė rinkliava, kitaip negu sumokant vietinę rinkliavą.

4.3. Nurodė įsiteisėjusį Regionų apygardos administracinio teismo sprendimą paskelbti Teisės aktų registre.

5. Teismas nurodė, jog Kauno miesto savivaldybės administracijos direktorius 2020 m. vasario 25 d. priėmė Įsakymą Nr. A-646, kuriuo pakeitė Aprašą ir jį išdėstė nauja redakcija.

6. Teismas nurodė, kad Apraše nustatyta:

6.1. Konkurso tikslas – išrinkti konkurso laimėtoją, su kuriuo bus pasirašyta sutartis (pagal 1 priedą), kuri suteikia teisę joje nurodytomis sąlygomis terminuotam laikui įrengti (statyti) reklaminį įrenginį konkrečioje vietoje ant Savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų ir jį eksploatuoti ir kuri laikytina Išorinės reklamos įrengimo taisyklių 21.2 papunktyje nurodytu dokumentu, patvirtinančiu Savivaldybės institucijos sutikimą įrengti išorinę reklamą (toliau – ir Sutartis) (Aprašo 5 p.).

6.2. Konkurso laimėtojas išrenkamas iš konkurso dalyvių, pateikusių tinkamus RĮ projektus. Kriterijus, pagal kurį išrenkamas konkurso laimėtojas, – konkurso dalyvio siūlomas paramos Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai metinis dydis, mokamas kiekvienais metais iki išduoto leidimo įrengti išorinę reklamą Savivaldybės teritorijoje galiojimo termino pabaigos pagal Sutartyje nurodytas sąlygas (toliau – paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydis). Ši iš konkurso laimėtojo gauta parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai kaupiama atskiroje Savivaldybės administracijos sąskaitoje ir visa naudojama Kauno miesto socialinei infrastruktūrai plėtoti ir gerinti. Jei tokį patį didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį pasiūlo du ar daugiau konkurso dalyvių, laimi tas konkurso dalyvis, kurio konkursui pateikti dokumentai užregistruoti anksčiau. <...> (Aprašo 7 p.).

6.3. Konkurso dalyviai pagrindiniame voke pateikia šiuos dokumentus: atskirą užklijuotą ir užantspauduotą voką, ant kurio turi būti užrašytas konkurso dalyvio pavadinimas, pageidaujama konkreti RĮ Įrengimo (statymo) vieta, nurodyta konkurso skelbime, ir užrašas „Pasiūlymas". Šiame voke pateikiamas pasiūlymas (pagal 3 priedą), kuriame nurodomas siūlomas paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydis. Pasiūlymas turi būti pasirašytas juridinio asmens vadovo ar jo įgalioto asmens, jei pasiūlymą teikia juridinis asmuo, arba fizinio asmens ar jo įgalioto asmens, jei pasiūlymą teikia fizinis asmuo; <...> (Aprašo 16.5 p.).

6.4. Konkurso dalyvių, kurių pateiktus RĮ projektus ekspertų grupė įvertina kaip tinkamus, konkurso paraiškos toliau vertinamos ir konkurso laimėtojas nustatomas pagal paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį. <...> (Aprašo 28 p.).

6.5. Konkurso darbo grupės posėdyje jos vadovas paskelbia konkurso dalyvių, kurie varžosi dėl tos pačios RI įrengimo (statymo) vietos, pavadinimus ir jų siūlomus paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydžius. Konkursą laimi konkurso dalyvis, pasiūlęs didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį. Jei buvo skelbtas RĮ įrengimo (statymo) grupėje vietų konkursas, konkurso laimėtoju skelbiamas konkurso dalyvis, pasiūlęs didžiausią bendrą paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį (susumuojami dydžiai, pasiūlyti atskirai dėl kiekvienos grupės vietos) (Aprašo 32 p.).

6.6. Pasiūlyti paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydžiai ir juos pasiūlę konkurso dalyviai įrašomi į konkurso darbo grupės posėdžio protokolą (ar jo priedą) atskirai pagal RĮ įrengimo (statymo) vietas, dėl kurių varžomasi, ir pagal siūlomą paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį mažėjimo tvarka. Pirmas įrašomas konkurso dalyvis, pasiūlęs didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį. Jei tokį patį didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį pasiūlo du ar daugiau konkurso dalyvių, pirmasis įrašomas tas konkurso dalyvis, kurio konkursui pateikti dokumentai užregistruoti anksčiau, ir jis tampa laimėtoju.<...> (Aprašo 33 p.).

7. Teismas sprendė, kad Įsakymu Nr. A-646 patvirtintas Aprašas atitinka norminio administracinio akto požymius, todėl Aprašo atskirų nuostatų teisėtumas gali būti tiriamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) II skyriaus „Atskirų bylų kategorijų nagrinėjimo ypatumai" Pirmojo skirsnio „Pareiškimai (prašymai) ištirti norminių administracinių teisės aktų teisėtumą" nustatyta tvarka ir toks reikalavimas teismingas apygardos administraciniam teismui, ir dėl kurio teisėtumo Vyriausybės atstovas su abstrakčiu pareiškimu turėjo teisę kreiptis į apygardos administracinį teismą.

8. Teismas, vadovaudamasis oficialia konstitucine doktrina aiškinant konstitucinį teisinės valstybės principą, LVAT jurisprudencija, pažymėjo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja teisėkūros subjektų pareigą leisti teisės aktus tik neviršijant savo įgaliojimų.

9. Teismas pažymėjo, kad reikalavimas savivaldybių laisvę ir savarankiškumą įgyvendinti nepažeidžiant įstatymo nustatytų ribų, taikomas ir realizuojant savivaldybių fiskalinę kompetenciją. Nors Lietuvoje egzistuoja vieninga, bendra, įstatymais paremta valstybinė mokesčių sistema, savivaldybės šioje srityje taip pat turi tam tikrus Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus. Konstitucijoje laiduojamas savivaldybių biudžetų savarankiškumas, įstatymuose įtvirtinamos kitos savivaldybių mokestinės kompetencijos galios, Konstitucija (121 str. 2 d.) ir įstatymai suteikia teisę savivaldybių tarybоms nustatyti vietines rinkliavas. Pagal Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 2 punktą vietinių rinkliavų nustatymas yra savarankiškoji, Konstitucijos ir įstatymų nustatyta (priskirta), savivaldybių funkcija. Konstitucinis Teismas yra pripažinęs, kad savivaldybių tarybų teisė įstatymo nustatytose ribose ir tvarka nustatyti vietines rinkliavas yra išimtinė savivaldybių tarybų konstitucinė kompetencija (Konstitucinio Teismo 2002 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

10. Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju rinkliavų nustatymą, rinkimą ir kontrolę reglamentuoja savivaldos institucijų diskrecijos teisę ribojantis Rinkliavų įstatymas, bei jo 2 straipsnio 3 dalies, 11 straipsnio 1 dalies 3 punkto, 12 straipsnio, 16 straipsnio 2 dalies nuostatos, numatančios, kad vietinė rinkliava už leidimo įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimą yra įstatymo pagrindu ir savivaldybės tarybos sprendimu nustatyta privaloma įmoka į savivaldybės biudžetą. Teismas nurodė, kad pagal LVAT praktiką, pagal Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalį iš vietinės rinkliavos mokėtojo negali būti reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį pagal šį įstatymą nustatyta vietinė rinkliava, kitaip negu sumokant vietinę rinkliavą, o potencialus rinkliavos mokėtojas, norėdamas įgyti tam tikrą teisę, turėtų ne tik žinoti rinkliavos dydį, bet ir jos mokėjimo tvarką, kuri turi būti nustatyta vietinės rinkliavos nuostatuose.

11. Teismas pažymėjo, kad iš Aprašo 7 punkto, 16.5 papunkčio ir 28, 32, 33 punktų normų matyti, jog Vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešame konkurse gali dalyvauti tik asmenys, kurie pasiūlo paramą Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai. Konkurso atrankos kriterijus – siūlomas paramos Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai metinis dydis. Konkursą laimi dalyvis, pasiūlęs didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį o su Konkurso laimėtoju pasirašoma Sutartis, kuri suteikia teisę joje nurodytomis sąlygomis terminuotam laikui įrengti (statyti) RĮ konkrečioje vietoje ant Savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų ir jį eksploatuoti, kuri laikytina dokumentu, patvirtinančiu Savivaldybės institucijos sutikimą įrengti išorinę reklamą. Taigi iš esmės šiomis nuostatomis, kaip teigia pareiškėjas, įtvirtintas privalomas papildomas mokėjimas už leidimo įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimą, o iš šio Konkurso kylantys įsipareigojimai įforminami Sutartimi, ir toks teisinis reglamentavimas kelia abejonių dėl galimo prieštaravimo Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai, kur nustatyta, kad iš vietinės rinkliavos mokėtojo negali būti reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį pagal šį įstatymą nustatyta

vietinė rinkliava, kitaip negu sumokant vietinę rinkliavą.

12. Teismas nurodė, kad Apraše nustatytas mokėjimas, kurio dydį asmuo privalo nurodyti, norėdamas dalyvauti Konkurse, įvardijamas parama socialinės infrastruktūros plėtrai, o ne „rinkliavos“ terminu, todėl nagrinėjant klausimą dėl Apraše numatytos paramos socialinės infrastruktūros plėtrai atitikties Rinkliavų įstatymo 11 straipsniui, svarbu išsiaiškinti šio mokėjimo teisinę prigimtį ir jo atitiktį Rinkliavų įstatyme įtvirtintiems vietinės rinkliavos požymiams. Teismas pažymėjo, kad LVAT yra išaiškinęs, jog, vertinant konkretų mokėjimą, turi būti atsižvelgiama ne į teisės akte nurodytą mokėjimo pavadinimą, o į tokio mokėjimo teisinę prigimtį. Vietinė rinkliava yra savivaldybės tarybos nustatyta įmoka už teisę atlikti tam tikrus veiksmus, verstis tam tikra veikla, kurie konkrečiai nurodyti Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje, t. y. esminis vietinės rinkliavos elementas – įmokos už savivaldybės tarybos suteikiamą teisę (apibrėžtą Rinkliavų įstatymo 11 str. 1 d.), o ne įmokos už teikiamas paslaugas nustatymas.

13. Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad Rinkliavų įstatymo 11 straipsnyje pateikiamas baigtinis sąrašas atvejų, kuriems esant Savivaldybės taryba turi teisę savivaldybės teritorijoje nustatyti vietines rinkliavas, pažymėjo, kad nustačius, jog Apraše reglamentuojama parama socialinės infrastruktūros plėtrai pagal savo požymius galėtų būti prilyginama rinkliavai, tokia parama socialinės infrastruktūros plėtrai, kuri nenumatyta įstatyme, prieštarautų Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai ir būtų neteisėta.

14. Teismas, aiškindamas Apraše nurodytos paramos socialinės infrastruktūros plėtrai paskirtį, konstatavo, kad pasiūlęs didžiausią paramą Konkurso dalyvis tampa Konkurso nugalėtoju, ir įgyja teisę pasirašyti sutartį, kuria Savivaldybės suteikia reklamos paslaugų teikėjui teisę (duoda sutikimą) įrengti (pastatyti) naują reklaminį įrenginį, o reklamos paslaugų teikėjas kasmet Savivaldybei teikia konkurso metu pasiūlytą paramą Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai (Aprašo 35 punktas). Teismas padarė išvadą, kad tokia parama socialinės infrastruktūros plėtrai pagal savo teisinę prigimtį yra mokėjimas už savivaldybės suteikiamą teisę (šiuo atveju – teisę įgyti leidimą įrengti išorinę reklamą) ir atitinka Rinkliavų įstatyme nustatytą bei LVAT praktikoje išaiškintą vietinės rinkliavos požymį.

15. Teismas pažymėjo, kad mokėjimo paskirtis – atlyginti už suteikiamą teisę – nėra vienintelis vietinės rinkliavos požymis. Iš Rinkliavų įstatymo sisteminio aiškinimo išplaukia, kad vietinės rinkliavos yra privalomi mokėjimai į savivaldybės biudžetą (Rinkliavų įstatymo 16 str. 2 d.). Dėl rinkliavų nesitariama. Rinkliavas ir jų dydį, rinkliavų lengvatas ir rinkliavų grąžinimo atvejus nustato savivaldybės taryba, tvirtindama vietinės rinkliavos nuostatus (Rinkliavų įstatymo 12–13 str.). Taigi rinkliava nėra sutartinio pobūdžio mokėjimas, ir ji reglamentuojama viešosios, o ne privatinės teisės normomis, nes rinkliava yra įstatymo pagrindu ir savivaldybės tarybos sprendimu nustatyta privalomoji įmoka į savivaldybės biudžetą. Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju Aprašo 1 priedu yra patvirtinta Sutarties forma, kurioje numatytas sutarties dalykas (savivaldybė suteikia teisę (duoda sutikimą), šalių sutartiniai įsipareigojimai, ginčų sprendimo tvarka ir panašios sąlygos. Tokio pobūdžio įsipareigojimai ir jų įforminimas sutartimi nėra būdingi rinkliavų teisiniams santykiams.

16. Teismas konstatavo, jog Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalis imperatyviai įtvirtina, kad iš vietinės rinkliavos mokėtojo negali būti reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį pagal šį įstatymą nustatyta vietinė rinkliava, kitaip negu sumokant vietinę rinklia-

vą, taigi rinkliava nėra sandoris, jos dydžio tvirtinimas po konkurso reiškia individualios, o ne bendros taisyklės nustatymą. Visiems potencialiems mokėtojams vietinės rinkliavos mokėjimo sąlygos turi būti išdėstytos nuostatuose, jų dydis turi būti žinomas iš anksto, o ne paaiškėti pasibaigus konkursui.

17. Teismas, įvertinęs teisinį reglamentavimą, padarė išvadą, kad Apraše įtvirtintos privalomojo pobūdžio nuostatos dėl paramos socialinės infrastruktūros plėtrai nurodymo ir sumokėjimo už teisę įgyti leidimą įrengti reklaminį įrenginį ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų, įtvirtina konkurso dalyvio pareigą sumokėti ne tik vietinę rinkliavą, bet ir be teisinio pagrindo nustato pareigas asmenims atlyginti už savivaldybės suteikiamą teisę (sutikimą) įgyti leidimą, priverstinai remiant socialinės infrastruktūros plėtrą Kauno mieste, ir tokia parama laikytina be teisėto pagrindo reikalavimu papildomai atlyginti už vietinės rinkliavos objektą, o tai draudžia Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalis, todėl negali būti laikomos teisėtomis. Teismas pažymėjo, jog konstatavus, kad Aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai prieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai, Vyriausybės atstovo pareiškimas yra pagrįstas ir tenkintinas.

III.

18. Atsakovas Kauno miesto savivaldybės administracija apeliaciniame skunde prašo panaikinti Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų 2020 m. lapkričio 30 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – skundžiamo norminio teisės akto dalį pripažinti teisėta.

19. Atsakovo apeliacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

19.1. Teismas nevisapusiškai ir neobjektyviai išnagrinėjo bylą, netinkamai pritaikė materialines teisės normas, todėl sprendimas yra neteisėtas ir nepagrįstas.

19.2. Teismas nepagrįstai sprendė, kad Aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai priimti atsakovui viršijant teisės aktais suteiktą kompetenciją, taip pažeidžiant Konstitucijos preambulėje įtvirtintą teisinės valstybės principą. Teismas taip pat nepagrįstai vertino, kad Aprašu reglamentuojamo Konkurso tikslas ir objektas įeina į Rinkliavų įstatymo reguliavimo sritį, kadangi Konkurso nuostatų reikalavimuose yra nurodyta ne rinkliava, o parama, ir šių rūšių mokėjimai nėra tapatūs.

19.3. Pagal LVAT praktiką, norminio administracinio akto teisėtumo tyrimo specifika pasireiškia tuo, kad turi egzistuoti aukštesnės galios teisės akto sąsajumas su prašomu patikrinti norminiu administraciniu aktu, t. y. turi sutapti teisiniai santykiai, kurie yra reglamentuojami tikrinamu (prašomu) patikrinti norminiu administraciniu aktu (jo dalimi) ir teisiniai santykiai, kuriuos reguliuoja atitinkamas aukštesnės teisinės galios teisės aktas (jo dalis).

19.4. Nagrinėjamoje byloje Vyriausybės atstovas kreipėsi į teismą su prašymu ištirti, ar Aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai atitinka Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalį. Iš sisteminio šių punktų vertinimo kitų Aprašo nuostatų (1, 5, 6, 8 punktų) kontekste yra aiškiai matyti, kad prašomos patikrinti norminio administracinio akto nuostatos nepatenka į Rinkliavų įstatymo reguliavimo sritį. Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalis nėra aktuali sprendžiant dėl tikrinamų Aprašo nuostatų teisėtumo, kadangi Aprašu nėra reguliuojama rinkliava ir jos mokėjimo tvarka. Aprašas yra priimtas

įgyvendinant Kauno miesto savivaldybės tarybos 2018 m. vasario 27 d. sprendimą Nr. T-53 „Dėl sutikimų įrengti naujus išorinės reklamos įrenginius išdavimo“, Savivaldybė, kaip žemės, statinių ar kitų objektų savininkė (valdytoja), nusprendė sutikimus įrengti reklaminius įrenginius ant jos valdomų objektų išduoti viešo konkurso laimėtojams. Atsižvelgiant į tai, kad Rinkliavų įstatymas tiesiogiai nesietinas su ginčijamu norminiu administraciniu aktu, Teismas nepagrįstai padarė išvadą, kad atsakovas, jį priimdamas, viršijo savo įgaliojimų ribas ir pažeidė Konstitucijos preambulėje įtvirtintą teisinės valstybės principą.

19.5. Viešo konkurso sąvoka apibrėžta CK 6.947 straipsnio 1 dalyje, kurioje numatyta, kad konkursu yra pripažįstamas asmens viešas pažadėjimas suteikti specialią teisę už geriausią tam tikros teisės įgyvendinimo projektą. Toks viešas pažadėjimas įpareigoja šį asmenį suteikti specialią teisę asmeniui, kurio projektas pagal konkurso sąlygas pripažintas konkurso nugalėtoju.

19.6. Aprašo 6 punktas nurodo Konkurso objektą, o Aprašo 7 punkte nustatyta, kad kriterijus, pagal kurį išrenkamas Konkurso laimėtojas, – Konkurso dalyvio siūlomas paramos metinis dydis. Įvertinus viešo konkurso sąvokos apibrėžimą, paramos mokėjimo sąlygos yra Konkurso nuostatų dalis, o ne, kaip nepagrįstai konstatavo teismas, rinkliava už leidimo įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimą pagal Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 3 punktą.

19.7. Vietinė rinkliava – savivaldybės tarybos sprendimu nustatyta privaloma įmoka, galiojanti tos savivaldybės teritorijoje (Rinkliavų įstatymo 2 str. 3 d.). Pagal Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 3 punktą vietinės rinkliavos objektas yra leidimo įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimas.

19.8. Aprašo nuostatomis, jose reglamentuojamu Konkursu ir su jo vykdymu susijusiomis procedūromis nesprendžiamas leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimo klausimas. Konkurso laimėjimas suteikia tik teisę ant Savivaldybės turto įrengti ir eksploatuoti reklaminį įrenginį, todėl akivaizdžiai vietinės rinkliavos objektas ir Konkurso tikslas bei objektas nesutampa. Teismas nepagrįstai Savivaldybės, kaip savininkės (valdytojos), sutikimą įrengti reklaminį įrenginį ant jai priklausančio objekto, kuris nėra vietinės rinkliavos objektas, prilygino leidimo įrengti išorinę reklamą išdavimui, o Paramą pagal savo teisinę prigimtį nepagrįstai prilygino rinkliavai už teisę įgyti leidimą įrengti išorinę reklamą, ir todėl priėmė neteisėtą sprendimą.

19.9. Atsakovas, vadovaudamasis Vietos savivaldos įstatymo 48 straipsnio 1 ir 2 dalių, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 9 straipsnio nuostatomis, pažymi, jog Savivaldybė, kaip savininko teisių turėtoja ir civilinių teisių subjektas, dėl savo turto gali veikti laisvai tiek, kiek tai leidžiama specialiuosiuose šiuos santykius nustatančiuose įstatymuose, ir nustatyti atitinkamas taisykles, todėl pirmosios instancijos teismas, be teisinio pagrindo sutapatindamas Savivaldybės turto naudojimo ir disponavimo klausimą su leidimu įrengti išorinę reklamą, paneigė iš Savivaldybės teisės į nuosavybę kylančias teises ir principus.

19.10. Nors priimdamas ginčijamą sprendimą pirmosios instancijos teismas ir nurodė, kad pagal LVAT išaiškinimą, vertinant konkretų mokėjimą, turi būti atsižvelgiama į tokio mokėjimo teisinę prigimtį, tačiau padarė neteisingas išvadas dėl Apraše nurodytos Paramos teisinės prigimties. Teismas neatsižvelgė ir į tai, kad įstatymų nustatytos vietinės rinkliavos ir negrąžintina finansinė parama (piniginės lėšos) yra du atskiri Savivaldybių

finansiniai ištekliai. Pagal Aprašo 7 punktą iš Konkurso laimėtojo gauta Parama kaupiama atskiroje Savivaldybės administracijos sąskaitoje ir visa išimtinai naudojama Kauno miesto socialinei infrastruktūrai plėtoti ir gerinti. Esant tokiam reglamentavimui pirmosios instancijos teismas neturėjo jokio teisinio pagrindo šiuos du išteklius tapatinti.

19.11. Analogiškus vietų suteikimo principus taiko ir Vilniaus miesto savivaldybė.

19.12. Vyriausybės atstovas, kreipdamasis dėl Aprašo nuostatų atitikimo Rinkliavų įstatymo nuostatomis, nepagrįstai rėmėsi LVAT 2016 m. lapkričio 24 d. nutartimi byloje Nr. eA-1451-438/2016, kadangi minėtoje byloje Palangos leidimų išdavimo aprašas buvo priimtas vadovaujantis Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 3 punktu, ir taikomas išaiškinti juridinius ir fizinius asmenis, kuriems suteikiama pirmumo teisė įsigyti leidimą įrengti išorinę reklamą ant persirengimo kabinų Palangos paplūdimyje. Kauno mieste galiojantis Aprašas nenustato jokių papildomų mokėjimų už leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimą, t. y. Kauno mieste galiojantis Aprašas, priešingai nei Palangos leidimų išdavimo aprašas, nenustato leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimo tvarkos, taip pat nenustato jokių papildomų mokėjimų už leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimą, todėl konstatuotina, jog šios nagrinėjamos bylos ir LVAT išnagrinėtos bylos nei faktinės aplinkybės, nei bylų *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) nesutampa.

19.13. Vyriausybės atstovas neįrodė ir nepagrindė savo argumento, jog Aprašas (7, 16.5 ir 28, 32, 33 p.) prieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies nuostatoms, todėl pirmosios instancijos teismo sprendime padaryta išvada dėl Aprašo nuostatų prieštaravimo minėtoms Rinkliavų įstatymo nuostatoms yra nepagrįsta.

20. Pareiškėjas Vyriausybės atstovas Kauno ir Marijampolės apskrityse atsiliepime į apeliacinį skundą prašo Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų 2020 m. lapkričio 30 d. sprendimą palikti nepakeistą ir apeliacinį skundą atmesti. Pareiškėjas pateikia tokius atsiliepimo argumentus:

20.1. Nors Aprašu tiesiogiai nėra reguliuojama vietinė rinkliava ir jos mokėjimo tvarka, sistemiškai analizuojant Aprašo 5 ir 8 punkto nuostatas, akivaizdu, kad Konkurso laimėjimas yra visos leidimo įrengti išorinę reklamą gavimo procedūros dalis, todėl Aprašo nuostatos niekaip negali nepatekti į Rinkliavų įstatymo reguliavimo sritį ir būti analizuojamos tik kaip Savivaldybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo klausimas, kaip tai teigia Administracija.

20.2. Pagal Aprašo 7 punktą, 16.5, papunktį ir 28, 32, 33 punktus, Konkurse gali dalyvauti tik asmenys, kurie pasiūlo paramą Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai, Konkurso atrankos kriterijus – siūlomos paramos Kauno miesto socialinei infrastruktūros plėtrai metinis dydis, o su Konkurso laimėtoju pasirašoma reklaminio įrenginio įrengimo sutartis, kuri laikytina dokumentu, patvirtinančiu Savivaldybės institucijos sutikimą įrengti išorinę reklamą. Aprašas ir jo 1 priedu patvirtinta sutarties forma yra vientisas dokumentas, pagal kurio 1 punktą ir 9.7 papunktį reklamos paslaugų teikėjas privalomai įsipareigoja Savivaldybei suteikti paramą Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai. Tik įvykdžius minėtą įsipareigojimą savivaldybė suteikia reklamos paslaugų teikėjui terminuotą teisę (duoda terminuotą sutikimą) įrengti išorinę reklamą, o tai prieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai. Tokia parama laikytina reikalavimu papildomai atlyginti už vietinės rinkliavos objektą.

20.3. Labdaros ir paramos teikimas ir gavimas reglamentuojamas Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymu. Aprašo 7 punktu bei Sutarties 1 punktu ir 9.7

papunkčiu siekiama priversti reklamos paslaugų teikėjus teikti paramą Kauno miesto savivaldybei, o tai savo esme prieštarauja Labdaros ir paramos įstatymo 2 straipsnio 2 dalyje apibrėžtai paramos sąvokai (kad parama – savanoriškas ir neatlygintinas paramos dalykų teikimas). Paramos gavėjo įsipareigojimai reglamentuoti šio įstatymo 8 straipsnyje, kurio 5 dalyje nustatyta, kad paramos gavėjo prisiimami įsipareigojimai paramos teikėjui turi būti nurodyti sutartyje, kuria įforminamas paramos teikimas. Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus Įsakymu Nr. A-646 patvirtintame Apraše nėra nurodyta, kad su paramos teikėju bus sudaroma paramos teikimo sutartis.

20.4. LVAT savo praktikoje yra pasisakęs, kad aktas, kuriuo siekiama priversti paramos teikėjus teikti paramą savivaldybei, savo esme prieštarauja Labdaros ir paramos įstatymui, todėl visa apimtimi turi būti panaikintas. Atsakovas sutinka su pirmosios instancijos teismo išvada, kad Apraše nurodytas mokėjimas pagal savo prigimtį negali būti laikomas parama.

20.5. Konstatavus, kad Aprašo nuostatos patenka į Rinkliavų įstatymo reguliavimo sritį, visi kiti apelianto argumentai dėl jo kaip turto savininko teisių turėtojo ir civilinių teisių subjekto teisės dėl savo turto veikti laisvai tiek, kiek leidžiama specialiuose šiuos santykius nustatančiuose įstatymuose yra atmestini.

20.6. Atmestinas ir apelianto argumentas, kad pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į tai, kad įstatymų nustatytos vietinės rinkliavos ir negrąžintina finansinė parama (piniginės lėšos) yra du atskiri savivaldybių finansiniai ištekliai. Toks Apraše nustatytas mokėjimas iš esmės yra negalimas ir prieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies nuostatoms, todėl visiškai nėra aktualu, kur gautos lėšos yra laikomos ir kam naudojamos.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

21. Vyriausybės atstovas kreipėsi į administracinį teismą su prašymu ištirti, ar Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. A-646 „Dėl Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. liepos 25 d. Įsakymo Nr. A-2513 „Dėl Vietų suteikimo naujiems reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ pakeisto ir nauja redakcija išdėstyto Vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai atitinka Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalį.

22. Pirmosios instancijos teismas pripažino, kad Aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai prieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai. Teismas sprendė, kad Apraše įtvirtintos privalomojo pobūdžio nuostatos dėl paramos socialinės infrastruktūros plėtrai nurodymo ir sumokėjimo už teisę įgyti leidimą įrengti reklaminį

įrenginį ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų įtvirtina konkurso dalyvio pareigą sumokėti ne tik vietinę rinkliavą, bet ir be teisinio pagrindo nustato pareigas asmenims atlyginti už savivaldybės suteikiamą teisę (sutikimą) įgyti leidimą, priverstinai remiant socialinės infrastruktūros plėtrą Kauno mieste, ir tokia parama laikytina reikalavimu be teisėto pagrindo papildomai atlyginti už vietinės rinkliavos objektą, o tai draudžia Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalis, todėl minėtos nuostatos negali būti laikomos teisėtomis.

23. Atsakovas apeliaciniame skunde nesutinka su pirmosios instancijos teismo sprendimu ir mano, kad minėtos Aprašo nuostatos neprieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai, be kita ko, dėl to, kad Aprašu nėra reguliuojama rinkliava ir jos mokėjimo tvarka.

24. Pagal ABTĮ 140 straipsnio 1 dalį, teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų. Pažymėtina, kad byloje nenustatytos aplinkybės, dėl kurių turėtų būti peržengtos apeliacinio skundo ribos, bei nenustatyti sprendimo negaliojimo pagrindai, nurodyti ABTĮ 146 straipsnio 2 dalyje (ABTĮ 140 str. 2 d.), todėl apeliacinės instancijos teismas šią bylą apeliacine tvarka nagrinėja ir patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų (ABTĮ 140 str. 1 d.).

25. Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. A-646 buvo pakeistas ir išdėstytas nauja redakcija Vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. A-2513. Taigi Vyriausybės atstovas šioje byloje ginčija šiuo metu galiojančio Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. A-2513 „Dėl vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – ir Įsakymas Nr. A-2513) patvirtinto Vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo 7 punkto, 16.5 papunkčio ir 28, 32, 33 punktų (Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. A-646 redakcija) atitiktį Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai. Pažymėtina, kad Įsakymas Nr. A-2513 buvo pakeistas Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. kovo 10 d. įsakymu Nr. A-810, tačiau šioje norminėje administracinėje byloje ginčijamos nuostatos pakeistos ar papildytos nebuvo.

26. Aprašo nuostatose, kurių teisėtumas, ginčijamas nagrinėjamoje norminėje byloje, nustatyta:

26.1. „Konkurso laimėtojas išrenkamas iš konkurso dalyvių, pateikusių tinkamus RĮ projektus. Kriterijus, pagal kurį išrenkamas konkurso laimėtojas, – konkurso dalyvio siūlomas paramos Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai metinis dydis, moka-

mas kiekvienais metais iki išduoto leidimo įrengti išorinę reklamą Savivaldybės teritorijoje galiojimo termino pabaigos pagal Sutartyje nurodytas sąlygas (toliau – paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydis). Ši iš konkurso laimėtojo gauta parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai kaupiama atskiroje Savivaldybės administracijos sąskaitoje ir visa naudojama Kauno miesto socialinei infrastruktūrai plėtoti ir gerinti. Jei tokį patį didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį pasiūlo du ar daugiau konkurso dalyvių, laimi tas konkurso dalyvis, kurio konkursui pateikti dokumentai užregistruoti anksčiau“ (7 p.);

26.2. Konkurso dalyviai pagrindiniame voke pateikia „atskirą užklijuotą ir užantspauduotą voką, ant kurio turi būti užrašytas konkurso dalyvio pavadinimas, pageidaujama konkreti RĮ įrengimo (statymo) vieta, nurodyta konkurso skelbime, ir užrašas „Pasiūlymas“. Šiame voke pateikiamas pasiūlymas (pagal 3 priedą), kuriame nurodomas siūlomas paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydis. Pasiūlymas turi būti pasirašytas juridinio asmens vadovo ar jo įgalioto asmens, jei pasiūlymą teikia juridinis asmuo, arba fizinio asmens ar jo įgalioto asmens, jei pasiūlymą teikia fizinis asmuo“ (16.5 p.);

26.3. „Konkurso dalyvių, kurių pateiktus RĮ projektus ekspertų grupė įvertina kaip tinkamus, konkurso paraiškos toliau vertinamos ir konkurso laimėtojas nustatomas pagal paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį“ (28 p.);

26.4. „Konkurso darbo grupės posėdyje jos vadovas paskelbia konkurso dalyvių, kurie varžosi dėl tos pačios RĮ įrengimo (statymo) vietos, pavadinimus ir jų siūlomus paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydžius. Konkursą laimi konkurso dalyvis, pasiūlęs didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį. Jei buvo skelbtas RĮ įrengimo (statymo) grupėje vietų konkursas, konkurso laimėtoju skelbiamas konkurso dalyvis, pasiūlęs didžiausią bendrą paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį (susumuojami dydžiai, pasiūlyti atskirai dėl kiekvienos grupės vietos)“ (32 p.);

26.5. „Pasiūlyti paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydžiai ir juos pasiūlę konkurso dalyviai įrašomi į konkurso darbo grupės posėdžio protokolą (ar jo priedą) atskirai pagal RĮ įrengimo (statymo) vietas, dėl kurių varžomasi, ir pagal siūlomą paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį mažėjimo tvarka. Pirmas įrašomas konkurso dalyvis, pasiūlęs didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį. Jei tokį patį didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį pasiūlo du ar daugiau konkurso dalyvių, pirmasis įrašomas tas konkurso dalyvis, kurio konkursui pateikti dokumentai užregistruoti anksčiau, ir jis tampa konkurso laimėtoju“ (33 p.).

27. Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad iš vietinės rinkliavos mokėtojo negali būti reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį pagal šį įstatymą nustatyta vietinė rinkliava, kitaip negu sumokant vietinę rinkliavą.

28. Vyriausybės atstovo teigimu, ginčijamose Aprašo nuostatose iš esmės įtvirtintas privalomas mokėjimas už leidimo įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimą. Jo nuomone, Aprašu reglamentuojamo konkurso tikslas ir objektas patenka į Rinkliavų įstatymo reguliavimo sritį, o Apraše nurodyta „parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai“ pagal savo teisinę prigimtį yra mokėjimas už savivaldybės suteikiamą teisę (šiuo atveju – teisę įsigyti leidimą įrengti išorinę reklamą) ir atitinka Rinkliavų įstatyme nustatytą bei LVAT praktikoje išaiškintą vietinės rinkliavos požymį. Pareiškėjo teigimu, tokia parama laikytina reikalavimu papildomai atlyginti už vietinės rinkliavos objektą, ką draudžią Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalis. Vadinasi, nagri-

nėjamoje byloje pirmiausiai būtina įvertinti, ar Apraše nurodyta „parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai“ gali būti laikoma atlyginimu už rinkliavos objektą, kuris yra draudžiamas pagal Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalį.

29. Įsakymas Nr. A-2513, kuriuo patvirtintas Aprašas, yra priimtas remiantis Kauno miesto savivaldybės tarybos 2018 m. vasario 27 d. sprendimo Nr. T-53 „Dėl sutikimų įrengti naujus išorinės reklamos įrenginius išdavimo“ (toliau – ir Tarybos sprendimas Nr. T-53) 2 punktu. Tarybos sprendimu Nr. T-53 Kauno miesto savivaldybės taryba nusprendė: pritarti, kad sutikimai įrengti naujus išorinės reklamos įrenginius ant žemės, statinių ar kitų objektų, kurie priklauso Kauno miesto savivaldybei nuosavybės teise ar yra valdomi patikėjimo teise ar kitais teisėtais pagrindais, būtų išduodami viešo konkurso laimėtojams (1 p.); bei įpareigoti Kauno miesto savivaldybės administracijos direktorių parengti ir patvirtinti 1 punkte nurodyto viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašą (2 p.). Tarybos sprendimas Nr. T-53 yra priimtas vadovaujantis Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 26 ir 27 punktais, Išorinės reklamos įrengimo taisyklių 15.2 papunkčiu.

30. Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio „Savivaldybės tarybos kompetencija“ 2 dalies 26 ir 27 punktuose nustatyta, kad: „Išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija: <...> 26) sprendimų dėl disponavimo savivaldybei nuosavybės teise priklausančiu turtu priėmimas, šio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarkos taisyklių nustatymas, išskyrus atvejus, kai tvarka yra nustatyta įstatymuose ar jų pagrindu priimtuose kituose teisės aktuose; 27) sprendimų dėl savivaldybei priskirtos valstybinės žemės ir kito valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo patikėjimo teise priėmimas.“ Taigi Savivaldybių tarybos turi išimtinę kompetenciją, be kita ko, (i) priimti sprendimus dėl disponavimo Savivaldybei nuosavybės teise priklausančiu turtu, (ii) nustatyti tokio turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo tvarkos taisykles, (iii) priimti sprendimus dėl savivaldybei priskirtos valstybinės žemės ir kito valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo patikėjimo teise.

31. Tarybos sprendimo Nr. T-53 priėmimo metu galiojusios redakcijos Išorinės reklamos įrengimo taisyklių (2016 m. vasario 12 d. įsakymo Nr. 4-134 redakcija) 15.2 papunktyje įtvirtinta, kad „pareiškėjas leidimą išduodančiai institucijai per atstumą, elektroninėmis priemonėmis, elektroninėmis priemonėmis per Paslaugų ir gaminių kontaktinį centrą (toliau – kontaktinis centras) ar tiesiogiai turi pateikti dokumentus, patvirtinančius žemės, statinių, įrenginių ar kitų objektų, ant kurių įrengiama išorinė reklama, nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdančio asmens (toliau – savininkas) sutikimą, išskyrus atvejus, kai pareiškėjas pats yra šių objektų savininkas. Jeigu išorinė reklama įrengiama ant bendrojo naudojimo objektų, – butų ir kitų patalpų savininkų daugumos sutikimą, jeigu butų ir kitų patalpų savininkų bendrijos įstatuose ar jungtinės veiklos sutartyje nenumatyta kitaip.“

32. Aprašo 1 punkte įtvirtinta, kad Aprašas nustato vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo ir vykdymo tvarką bei sąlygas. Aprašo 5 punkte nustatyta, jog konkurso tikslas – išrinkti konkurso laimėtoją, su kuriuo bus pasirašyta sutartis, kuri suteikia teisę joje nurodytomis sąlygomis terminuotam laikui įrengti (statyti) RĮ konkrečioje vietoje ant Savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais

valdomos žemės, statinių ar kitų objektų ir jį eksploatuoti ir kuri laikytina Išorinės reklamos įrengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2013 m. liepos 30 d. įsakymu Nr. 4-670 „Dėl Išorinės reklamos įrengimo taisyklių patvirtinimo“, 21.2 papunktyje nurodytu dokumentu, patvirtinančiu Savivaldybės institucijos sutikimą įrengti išorinę reklamą. Kaip minėta, Aprašo 32 punkte yra nurodyta, jog konkursą laimi konkurso dalyvis, pasiūlęs didžiausią paramos socialinės infrastruktūros plėtrai dydį. Aprašo 8 punkte nustatyta: „Konkurso laimėtojas turi parengti ir suderinti išorinės reklamos įrengimo projektą ir gauti iš Savivaldybės administracijos leidimą įrengti išorinę reklamą Išorinės reklamos įrengimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2013 m. liepos 30 d. įsakymu Nr. 4-70 „Dėl Išorinės reklamos įrengimo taisyklių patvirtinimo“, ir Leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimo tvarkos apraše, patvirtintame Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. gegužės 4 d. įsakymu Nr. A-1282 „Dėl Leidimų įrengti išorinę reklamą išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, nustatyta tvarka.“

33. Išorinės reklamos įrengimo taisyklių (2018 m. spalio 25 d. įsakymo Nr. 4-661 redakcija) 21.2. papunktyje nurodyta, kad Pareiškėjas leidimą išduodančiai institucijai tiesiogiai, per atstumą arba per Paslaugų ir gaminių kontaktinį centrą (toliau – kontaktinis centras) turi pateikti: <...> 21.2. Reklamos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytus dokumentus, išskyrus atvejus, kai pareiškėjas pats yra žemės, statinių, įrenginių ar kitų objektų, ant kurių įrengiama išorinė reklama, savininkas arba kai žemė, statiniai, įrenginiai ar kiti objektai, ant kurių įrengiama išorinė reklama, priklauso savivaldybei nuosavybės teise ar yra valdomi patikėjimo teise.

34. Reklamos įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodyta, jog draudžiama įrengti išorinę reklamą: „4) neturint žemę, statinius ar kitus objektus, ant kurių ji įrengiama, nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdančio asmens (toliau – savininkas) sutikimo. <...>.“ To paties straipsnio 1 dalies 5 punkte nustatyta, kad draudžiama įrengti išorinę reklamą: „5) neturint leidimo įrengti išorinę reklamą (toliau – leidimas), išskyrus šio straipsnio 2 dalyje nurodytus atvejus.“ To paties straipsnio 7 dalyje nurodyta, jog „Leidimus išduoda, apie galimą leidimų galiojimo panaikinimą įspėja, leidimų galiojimą panaikina savivaldybės, kurios teritorijoje įrengiama išorinė reklama, vykdomoji institucija (toliau – leidimą išduodanti institucija), vadovaudamasi šiuo įstatymu ir Išorinės reklamos įrengimo taisyklėmis.“

35. Rinkliavų įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje nurodyta, jog „vietinė rinkliava – savivaldybės tarybos sprendimu ir jos nustatyta tvarka nustatyta privaloma įmoka, galiojanti tos savivaldybės teritorijoje“. To paties įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta, jog „Savivaldybės taryba turi teisę savivaldybės teritorijoje nustatyti vietines rinkliavas tik už: <...> 3) leidimo įrengti išorinę reklamą savivaldybės teritorijoje išdavimą.“

36. Iš išdėstyto teisinio reguliavimo nuostatų matyti, kad: 1) asmuo, siekiantis įrengti išorinę reklamą, privalo įgyvendinti tam tikrus reikalavimus, įskaitant (i) gauti žemę, statinius ar kitus objektus, ant kurių ji įrengiama, nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdančio asmens sutikimą (Reklamos įstatymo 12 str. 1 d. 4 p.) ir (ii) gauti leidimą įrengti išorinę reklamą, išduodamą savivaldybės vykdomosios institucijos, už kurį yra mokama vietinė rinkliava (Reklamos įstatymo 12 str. 1 d. 5 p., 12 str. 7 d., Rinkliavų įstatymo 11 str. 1 d. 3 p.).; 2) šie reikalavimai (gauti savininko (valdytojo) sutikimą ir leidimą įrengti išorinę reklamą) yra savarankiški, t. y. savivaldybės sutikimas

įrengti (statyti) reklaminį įrenginį ant jos nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų, nėra tapatus leidimo įrengti išorinę reklamą gavimui; 3) Savivaldybė, konkursą laimėjusiam asmeniui suteikdama sutikimą įrengti išorinę reklamą ant jos nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomo objekto, veikia kaip objekto savininkas (valdytojas) ir už sutikimą gauna pasirinktos formos naudą (paramą Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai) už tai, kad konkursą laimėjęs asmuo naudosis jai priklausančiu (jos valdomu) turtu.

37. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, išplėstinė teisėjų kolegija prieina prie išvados, kad Apraše nurodyta parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai, kurią moka nustatyta tvarka išrinktas konkurso laimėtojas, yra mokama kaip atlygis už naudojimąsi savivaldybės nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomu turtu.

38. Nagrinėjamos bylos kontekste primintina, kad Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad nuosavybė įpareigoja (Konstitucinio Teismo 2000 m. gruodžio 21 d., 2002 m. kovo 14 d. nutarimai). Šis konstitucinis imperatyvas adresuotinas ne tik privačios nuosavybės teisės subjektams, bet ir valstybės bei savivaldybių institucijoms ir pareigūnams, turintiems įgaliojimus priimti sprendimus dėl valstybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymo, naudojimo bei disponavimo juo. Negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, pagal kurį valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas būtų valdomas, naudojamas, juo būtų disponuojama taip, kad būtų tenkinami tik vienos socialinės grupės ar atskirų asmenų interesai arba poreikiai ir šis turtas netarnautų viešajam interesui, visuomenės poreikiui, tautos gerovei. Ši gerovė negali būti suprantama vien materialine (ar finansine) prasme (Konstitucinio Teismo 1997 m. vasario 13 d., 1999 m. spalio 6 d. nutarimai). Valstybės turtas nėra savitikslis, jis turi duoti naudą visuomenei. Pabrėžtina valstybės nuosavybės socialinė funkcija. Valstybės institucijos, veikdamos visuomenės interesais, turi tarnauti bendram tautos gėriui (Konstitucinio Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. nutarimas).

39. Valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 9 straipsnio 1 ir 2 punktuose nustatyta, kad Valstybės ir savivaldybių turtas turi būti valdomas, naudojamas ir juo disponuojama vadovaujantis šiais principais: 1) visuomeninės naudos – valstybės ir savivaldybių turtas turi būti valdomas, naudojamas ir disponuojama juo rūpestingai, siekiant užtikrinti visuomenės interesų tenkinimą; 2) efektyvumo – sprendimais, susijusiais su valstybės ir savivaldybių turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, turi būti siekiama maksimalios naudos visuomenei. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, asmens, kuriam bus duodamas sutikimas įrengti reklaminį įrenginį ant savivaldybės nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomo objekto, atranka už naudojimąsi savivaldybės turtu siekiant gauti kuo didesnę naudą, kuri būtų skirta visuomenės interesams tenkinti, atitinka minėtus principus.

40. Kaip minėta, Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje, kuriai atitinkamų Aprašo nuostatų atitiktį prašo ištirti pareiškėjas, nustatyta, kad iš vietinės rinkliavos mokėtojo negali būti reikalaujama atlyginti už objektą, už kurį pagal šį įstatymą nustatyta vietinė rinkliava, kitaip negu sumokant vietinę rinkliavą. Šiame sprendime konstatuota, kad parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai konkurso laimėtojo mokama pagal Aprašą (*inter alia* jo nuostatas, kurių teisėtumas yra ginčijamas nagrinėjamoje norminėje byloje), yra mokama kaip atlygis už naudojimąsi savivaldybės nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomu turtu. Vadinasi, pareiškėjas ir pirmosios instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, jog ginčijamomis Aprašo nuostatomis yra reikalaujama

atlyginti už objektą, už kurį yra nustatyta vietinė rinkliava. Kadangi objektai, už kuriuos yra mokama vietinė rinkliava už leidimą įrengti išorinę reklamą ir pareiškėjo ginčijamose Aprašo nuostatose nurodyta parama Kauno miesto socialinės infrastruktūros plėtrai nesutampa, ginčijami Aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai neprieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai.

41. Pareiškėjas savo pareiškime dėl norminio administracinio akto teisėtumo ištyrimo rėmėsi LVAT 2016 m. lapkričio 24 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-1451-438/2016, teigdamas, kad panašų rinkliavos už išorinę reklamą reglamentavimą teismas pripažino neteisėtu. Vis dėlto, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjo nurodytoje byloje tirtame norminiame teisės akte nustatytas teisinis reguliavimas nebuvo tapatus šioje byloje ginčijamoms Aprašo nuostatoms, atsižvelgiant, be kita ko, į tai, kad nurodytoje byloje ginčytas Palangos miesto savivaldybės tarybos 2015 m. kovo 26 d. sprendimu Nr. T2-98 „Dėl Asmenų, kuriems išduodami leidimai dėl išorinės reklamos ant persirengimo kabinų Palangos paplūdimyje įrengimo, atrankos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Asmenų, kuriems išduodami leidimai dėl išorinės reklamos ant persirengimo kabinų Palangos paplūdimyje įrengimo, atrankos aprašas buvo taikomas išaiškinti juridinius ar fizinius asmenis, kuriems suteikiama pirmumo teisė įsigyti leidimą įrengti išorinę reklamą ant persirengimo kabinų Palangos paplūdimyje, o Palangos miesto savivaldybės tarybos 2015 m. kovo 26 d. sprendimas Nr. T2-98 buvo priimtas remiantis vietinių rinkliavų nustatymą reglamentuojančiomis Rinkliavų įstatymo ir Vietos savivaldos įstatymo nuostatomis. Taigi minėtoje nutartyje pateikti išaiškinimai nėra taikytini nagrinėjamoje byloje.

42. Pareiškėjas atsiliepime į apeliacinį skundą teikia argumentus dėl ginčijamo teisinio reguliavimo galimo prieštaravimo Labdaros ir paramos įstatymui, tačiau savo pareiškime, pateiktame pirmosios instancijos teismui, pareiškėjas neprašė ištirti ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Labdaros ir paramos įstatymo nuostatoms ir minėtų argumentų nepateikė. Pažymėtina, kad būtent pareiškėjas, teikdamas pareiškimą ištirti norminio administracinio akto atitiktį įstatymui ar (ir) Vyriausybės norminiam aktui, apibrėžia administracinės bylos dėl šio akto teisėtumo ribas. Taigi šie pareiškėjo argumentai, pateikti atsiliepime į apeliacinį skundą, nepatenka į šios bylos nagrinėjimo ribas, todėl išplėstinė teisėjų kolegija dėl šių pareiškėjo argumentų nepasisako.

43. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nusprendė patenkinti pareiškėjo Vyriausybės atstovo Kauno ir Marijampolės apskrityse pareiškimą. Todėl Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų 2020 m. lapkričio 30 d. sprendimas panaikinamas ir priimamas naujas sprendimas – pripažinti, kad Aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai (Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. A-646 redakcija) neprieštarauja Rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 116 straipsnio 1 dalimi, 144 straipsnio 1 dalies 2 punktu, išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Atsakovo Kauno miesto savivaldybės administracijos apeliacinį skundą tenkinti.

Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmų 2020 m. lapkričio 30 d. sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą – pripažinti, kad Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. liepos 25 d. įsakymu Nr. A-2513 „Dėl vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto Vietų suteikimo reklaminiams įrenginiams įrengti (statyti) ant Kauno miesto savivaldybės nuosavybės teise, patikėjimo teise ar kitais teisiniais pagrindais valdomos žemės, statinių ar kitų objektų viešo konkurso organizavimo tvarkos aprašo 7 punktas, 16.5 papunktis ir 28, 32, 33 punktai (Kauno miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. vasario 25 d. įsakymo Nr. A-646 redakcija) neprieštarauja Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo 11 straipsnio 2 daliai.

Sprendimas neskundžiamas.

2. Bylos dėl rinkimų, referendumų ir politinių partijų veiklos

2.1. Dėl apkaltos tvarka iš Seimo nario pareigų pašalinto asmens rinkimų teisės įgyvendinimo

Byloje ginčytas Vyriausiosios rinkimų komisijos 2020 m. rugsėjo 8 d. sprendimas, kuriuo ši komisija nusprendė neregistruoti pareiškėjos, kaip kandidatės į Lietuvos Respublikos Seimo narius. Šio sprendimo priėmimo metu Lietuvos teisėje buvo nustatytas, be kita ko, iš Konstitucijos kylantis neterminuotas draudimas apkaltos tvarka iš Seimo nario pareigų pašalintam asmeniui eiti Seimo nario pareigas. Vadovaujantis Konstitucinio Teismo jurisprudencija, jis privalėjo būti taikomas, kol nebuvo priimta šį klausimą kitaip reglamentuojanti Konstitucijos pataisa (22 punktas).

Šiomis aplinkybėmis Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas visų pirma pažymėjo, jog Seimui ilgą laiką nepriimant atitinkamų Konstitucijos pataisų, galėjo kilti rizika, kad konkretaus asmens teisė dalyvauti rinkimuose bus apribota itin ilgai ir dėl to teisės suvaržymas galėtų būti pripažįstamas neatitinkančiu Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 1 protokolo 3 straipsnio kaip neproporcingas. Vertinant šio suvaržymo proporcingumą Konvencijos 1 protokolo 3 straipsnio prasme, atsižvelgta į nagrinėjamoje byloje gautą Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) Didžiosios kolegijos 2022 m. balandžio 8 d. konsultacinę išvadą (prašymas Nr. P16-2020-002) (23 punktas).

EŽTT konsultacinėje išvadoje pabrėžta, kad laikui bėgant bendrus rinkimų teisių apribojimus tampa sunkiau pateisinti. Priemonės turi būti „individualizuotos", kad būtų galima spręsti realios rizikos, kurią kelia nustatytas asmuo, problemą. Tais atvejais, kai tiesioginė grėsmė demokratijai arba nepriklausomybei išnyksta, pirmenybė turėtų būti teikiama priemonėms, kuriomis siekiama nustatyti realią grėsmę valstybės interesams konkrečiomis aplinkybėmis, remiantis konkrečia informacija, o ne bendrai prielaidai, kad tam tikros kategorijos asmenys kelia grėsmę nacionaliniam saugumui ir nepriklausomybei (27 punktas). Konsultacinėje išvadoje EŽTT paskelbė, kad kriterijai, kurie yra svarbūs sprendžiant, ar apkaltos proceso tvarka priimtas draudimas vykdyti parlamento nario mandatą viršijo proporcingumo ribas pagal 1 protokolo 3 straipsnį, turėtų turi būti objektyvūs ir leisti skaidriai atsižvelgti į svarbias aplinkybes, susijusias ne tik su įvykiais, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo surengta apkalta, bet ir – visų pirma – su pareigomis, kurias šis asmuo ketina eiti ateityje. Jie turėtų būti nustatomi visų pirma atsižvelgiant į institucijos, kurios nariu tas asmuo siekia tapti, tinkamo veikimo reikalavimus, taip pat į visos atitinkamos valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimus (28 punktas).

Konsultacinėje išvadoje taip pat nurodyta, kad apkaltos ir vėlesnio draudimo tikslas visų pirma yra ne taikyti atitinkamam asmeniui dar vieną sankciją greta baudžiamosios sankcijos, kuri gali būti jau paskirta, bet apsaugoti parlamentines institucijas. Todėl atitinkami kriterijai turėtų būti nustatomi visų pirma atsižvelgiant į institucijos, kurios nariu tas asmuo siekia tapti, tinkamo veikimo reikalavimus, taip pat į visos atitinkamos

valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimus. Tai reiškia įvertinti objektyvų poveikį, kurį galimas to asmens buvimas atitinkamos institucijos nariu turėtų jos veiklai, atsižvelgiant į tokias aplinkybes, kaip asmens, kuris buvo pašalintas iš pareigų apkaltos proceso metu, ankstesnis ir dabartinis elgesys ir nusižengimo, dėl kurio jis buvo pašalintas iš pareigų, pobūdis, taip pat – ir tai dar svarbiau – atitinkamos institucijos institucinį ir demokratinį stabilumą, jos pareigų ir atsakomybės pobūdį ir tikimybę, kad atitinkamas asmuo gali labai sutrikdyti tos institucijos ar apskritai visos demokratijos veikimą atitinkamoje valstybėje. Šiuo atžvilgiu taip pat gali būti svarbūs tokie aspektai, kaip to asmens lojalumas valstybei, apimantis jo pagarbą šalies Konstitucijai, įstatymams, institucijoms ir nepriklausomybei (29 punktas).

Apibendrindamas EŽTT konsultacinėje išvadoje nurodytus reikalavimus vertinimo kriterijams, kurie taikytini nagrinėtoje byloje vertinant pareiškėjos rinkimų teisės apribojimo proporcingumą, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas akcentavo, jog šie kriterijai pirmiausiai privalo būti objektyvūs ir: leisti skaidriai atsižvelgti į svarbias aplinkybes, susijusias su (1) įvykiais, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo surengta apkalta; (2) pareigomis, kurias šis asmuo ketina eiti ateityje; šie kriterijai turėtų būti nustatomi visų pirma atsižvelgiant į institucijos, kurios nariu tas asmuo siekia tapti, tinkamo veikimo reikalavimus, taip pat į visos atitinkamos valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimus; be kita ko, apimantys tokių aspektų įvertinimą, kaip siekiančio tapti kandidatu rinkimuose asmens lojalumas valstybei, apimantis jo pagarbą šalies Konstitucijai, įstatymams, institucijoms ir nepriklausomybei (31 punktas).

Vadovaudamasi šiais išaiškinimais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija vertino, ar, atsižvelgiant į šiuos aspektus, skundžiamo Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimo priėmimo metu pareiškėjai pritaikytas draudimas eiti Seimo narės pareigas buvo proporcingas. Individualiai įvertintos aplinkybės ir teisinis reguliavimas patvirtino, kad skundžiamo Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimo priėmimo metu nepaisius pareiškėjai galiojusio iš Konstitucijos kylančio draudimo užimti Seimo narės pareigas būtų buvę pažeisti valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimai, Seimo nario pareigoms keliami reikalavimai, todėl pripažinta, kad skundžiamu Vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimu jai pritaikytas rinkimų teisės apribojimas atitiko šio instituto paskirtį ir buvo proporcingas (42 punktas).

Administracinė byla Nr. R-1-602/2022
Teisminio proceso Nr. 3-66-3-00057-2020-4
Procesinio sprendimo kategorijos: 1.1.1; 2.3; 5.1

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 29 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Arūno Dirvono, Veslavos Ruskan (pranešėja) ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos

pirmininkė),
sekretoriaujant Laisvidai Versekienei,
dalyvaujant atsakovo Vyriausiosios rinkimų komisijos atstovui Rokui Stabingiui,

viešame teismo posėdyje žodinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjos N. V. skundą atsakovui Lietuvos Respublikos vyriausiajai rinkimų komisijai dėl sprendimo panaikinimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėja N. V. kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą su skundu, prašydama panaikinti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – ir Komisija) 2020 m. rugsėjo 8 d. sprendimą Nr. Sp-157 „Dėl „Drąsos kelias“ politinės partijos keliamos kandidatės į Lietuvos Respublikos Seimo narius N. V. neregistravimo“.

2. Pareiškėja skunde nurodė, kad skundžiamu aktu Komisija nusprendė neregistruoti jos kandidate į Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – ir Seimas) narius (nes ji apkaltos tvarka buvo pašalinta iš Seimo narės pareigų). Toks sprendimas neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucija), įstatymų ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) jurisprudencijos. Konstitucijos 56 straipsnis ir Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo (toliau – ir Seimo rinkimų įstatymas) 2 straipsnis nedraudžia asmeniui, praėjus 6 metams po apkaltos, būti kandidatu į Seimo narius.

3. Seimo rinkimų įstatymo 56 straipsnyje išdėstytas baigtinis sąrašas sąlygų, dėl kurių asmuo negali būti renkamas Seimo nariu. Komisijos 2020 m. vasario 25 d. sprendimu Nr. SP-22 patvirtintoje Kandidato į Seimo narius anketoje yra pateikti klausimai, kad galima būtų patikrinti kandidatu siekiančio tapti asmens atitiktį teisės aktų keliamiems reikalavimams ir šioje anketoje nėra jokių klausimų apie apkaltą, nes toks reikalavimas neatitiktų Konstitucijos 56 straipsnio ir Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio reikalavimų.

4. EŽTT 2011 m. sausio 6 d. sprendime byloje Paksas prieš Lietuvą aiškindamas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) ir jos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio nuostatas nurodė, kad turi būti užtikrinta, kad apkaltos tvarka iš Prezidento pareigų pašalintam asmeniui taikomas apribojimas pasinaudoti pasyviąja rinkimų teise yra neproporcingas, be kita ko, dėl savo nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio.

5. Lietuvos Respublikos Seimas 2012 m. kovo 22 d. pakeitė Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalį, pagal kurią Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, jeigu nuo sprendimo pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą įsigaliojimo dienos nepraėjo ketveri metai. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – ir Konstitucinis Teismas) 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarime pripažino šią įstatymo nuostatą prieštaraujančia Konstitucijai, tačiau, pasak pareiškėjos, Konstitucinis Teismas negali priimti EŽTT jurisprudencijai prieštaraujančių nutarimų, todėl šiuo metu Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalis dėl ketverių metų termino po apkaltos vėl būti renkamam Seimo nariu tebegalioja. Nei Konstitucija, nei Seimo rinkimų įstatymas

neturi būti keičiami, nes juose nėra normų, draudžiančių po apkaltos dalyvauti Seimo rinkimuose.

6. Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas (kuriame nurodyta, kad įgyvendinant EŽTT sprendimą byloje Paksas prieš Lietuvą reikia pakeisti Konstituciją) pateikia išaiškinimus, kurie yra panašūs į Rusijos Federacijos teismų poziciją, ir prieštarauja EŽTT jurisprudencijai. Pareiškėjos teigimu, ji turi teisę būti registruota kandidate į Lietuvos Respublikos Seimo narius. Tik rinkėjai turi teisę spręsti dėl rinkėjų atstovo – Seimo nario išrinkimo ir Komisija privalo laikytis Konstitucijos, įstatymų ir EŽTT sprendimo, kad asmuo, kuriam buvo taikyta apkalta, vėl turi teisę dalyvauti rinkimuose.

II.

7. Atsakovas Lietuvos Respublikos vyriausiojo rinkimų komisija prašo pareiškėjos skundą atmesti kaip nepagrįstą.

8. Atsiliepime nurodė, kad pareiškėja nepagrįstai teigia, jog Seimo rinkimų įstatymo nuostata dėl ketverių metų termino po apkaltos vėl būti renkamam Seimo nariu tebegalioja ir teisės aktuose nėra normų, draudžiančių po apkaltos dalyvauti Seimo rinkimuose. Toks aiškinimas neatitinka įstatymų ir Konstitucinio Teismo jurisprudencijos. Konstitucinis Teismas 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarime pripažino, kad Konstitucijai prieštaravo Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostata „jeigu nuo sprendimo pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą įsigaliojimo dienos nepraėjo ketveri metai“ prieštarauja Konstitucijai, bet įstatymo nuostata, kad „Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą“ nėra ir nebuvo nei pakeista, nei panaikinta, todėl iki šiol yra galiojanti. Ši įstatymo nuostata imperatyviai draudžia kandidatuoti į Seimo narius asmenims, apkaltos tvarka pašalintiems iš Seimo nario pareigų.

9. Pareiškėja teigia, kad Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas prieštarauja EŽTT jurisprudencijai ir Komisija juo negali vadovautis, tačiau šiame nutarime atskleistas kitoks aiškinimas dėl tarptautinės ir nacionalinės teisės santykio. Jų nesuderinamumas šiuo atveju privalo būti išspręstas priimant Konstitucijos pataisą. Atsakovo teigimu, priimdamas skundžiamą sprendimą jis tinkamai vadovavosi teisės aktais, Konstitucinio Teismo jurisprudencija, todėl priėmė teisėtą ir pagrįstą sprendimą, kurį panaikinti nėra teisinio pagrindo.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

III.

10. Šioje administracinėje byloje ginčas kilo dėl pareiškėjos teisės būti renkama į Seimo nares, kurios neleista įgyvendinti skundžiamu Komisijos 2020 m. rugsėjo 8 d. sprendimu Nr. Sp-157 Komisija. Šiuo sprendimu Komisija atsisakė registruoti „Drąsos kelias“ politinės partijos keliamą kandidatę į Seimo narius N. V. vienmandatėje Garliavos rinkimų apygardoje Nr. 66 ir daugiamandatėje rinkimų apygardoje. Komisijos sprendi-

mas grindžiamas aplinkybe, kad pareiškėja 2014 m. birželio 19 d. buvo apkaltos tvarka pašalinta iš Seimo narės pareigų.

11. Byloje nustatyta, kad:

11.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2014 m. birželio 3 d. išvadoje Nr. KT20-I1/2014 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo narės N. V., kuriai pradėta apkaltos byla, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pripažino, kad Seimo narė N. V., be pateisinamos priežasties nedalyvavusi 2013 m. balandžio–lapkričio mėn. vykusiuose 64-iuose Seimo plenariniuose posėdžiuose ir 25-iuose Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdžiuose, diskreditavo Seimo, kaip Tautos atstovybės, autoritetą, sulaužė priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Konstituciją.

11.2. Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į minėtą Konstitucinio Teismo 2014 m. birželio 3 d. išvadą ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo statuto 242 straipsniu, Seimo 2014 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. XII-962 „Dėl N. V. Lietuvos Respublikos Seimo nario mandato panaikinimo“ 1 straipsniu panaikino N. V. Lietuvos Respublikos Seimo nario mandatą.

Šiuo metu galiojanti teisė

12. Šios bylos nagrinėjimo metu pareiškėjai pritaikyto rinkimų teisės suvaržymo pagrindas yra numatytas Konstitucijos 74 straipsnyje. Lietuvos Respublikos Seimas 2022 m. balandžio 21 d. priėmė Konstitucijos 74 straipsnio pakeitimo įstatymą Nr. XIV-1029, kuriuo patvirtintos naujos Konstitucijos 74 straipsnio redakcijos 2 dalyje numatyta, kad „Asmuo, kurį Seimas už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą arba priesaikos sulaužymą apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, gali užimti Konstitucijoje nurodytas pareigas, kurių ėjimo pradžia pagal Konstituciją yra susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu, kai nuo Seimo sprendimo, kuriuo jis buvo pašalintas iš užimamų pareigų ar panaikintas jo Seimo nario mandatas, yra praėję ne mažiau kaip dešimt metų“.

13. Pagal Konstitucijos 59 straipsnį išrinktas Seimo narys visas Tautos atstovo teises įgyja tik po to, kai Seime jis prisiekia būti ištikimas Lietuvos Respublikai. Vadinasi, Seimo nario pareigų ėjimo pradžia pagal Konstituciją yra susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu. Pareiškėjos Seimo narės mandatas buvo panaikintas Seimo 2014 m. birželio 19 d. nutarimu, nuo jo priėmimo dar nėra praėję dešimt metų, todėl, vadovaujantis Konstitucijos 74 straipsnio 2 dalimi, pareiškėja ir šiuo metu negali užimti Seimo narės pareigų.

14. Pažymėtina, kad, priešingai nei skunde nurodo pareiškėja, Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostata, numatanti, kad Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, yra galiojanti ir nebuvo pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimu. Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje (2012 m. kovo 22 d. įstatymo Nr. XI-1939 redakcija) taip pat yra nustatyta, kad „Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, jeigu nuo sprendimo pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą įsigaliojimo dienos nepraėjo ketveri metai“. Šios teisės normos dalis, numatanti, kad

Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą, šiuo metu yra galiojanti ir gali būti taikoma. Vadovautis šia Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostata Komisiją įpareigoja, be kita ko, Seimo rinkimų įstatymo 39 straipsnio 1 dalis, kurioje numatyta, kad, tikrindama kandidato į Seimo narius užpildytus pareiškinius dokumentus, Vyriausioji rinkimų komisija nustato, ar kandidatas atitinka šio įstatymo 2 straipsnio reikalavimus.

15. Šiame nutarime buvo pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijai kitos Seimo rinkimų 2 straipsnio 5 dalies nuostatos: Konstitucinis Teismas nutarė pripažinti, kad Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalies (2012 m. kovo 22 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 42-2042) nuostata „jeigu nuo sprendimo pašalinti iš užimamų pareigų ar panaikinti Seimo nario mandatą įsigaliojimo dienos nepraėjo ketveri metai“ prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 1, 2 dalims, 6 straipsnio 1 daliai, 7 straipsnio 1 daliai, 34 straipsnio 2 daliai, 59 straipsnio 2, 3 dalims, 74 straipsniui, 82 straipsnio 1 daliai, 104 straipsnio 2 daliai, 107 straipsnio 1, 2 dalims, 112 straipsnio 6 daliai, Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos įsigaliojimo tvarkos“ 5 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui; Lietuvos Respublikos Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalis (2012 m. kovo 22 d. redakcija; Žin., 2012, Nr. 42-2042) tiek, kiek joje nustatyta, kad Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą už tokio nusikaltimo, kuriuo nėra šiurkščiai pažeista Lietuvos Respublikos Konstitucija, sulaužyta priesaika, padarymą, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 1, 2 dalims, 6 straipsnio 1 daliai, 7 straipsnio 1 daliai, 34 straipsnio 2 daliai, 56 straipsnio 2 daliai, 74 straipsniui, 107 straipsnio 1, 2 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principu.

16. Nagrinėjamoje byloje pareiškėja prašo panaikinti Komisijos 2020 m. rugsėjo 8 d. sprendimą Nr. Sp-157, kurio priėmimo metu nebuvo priimtas ir įsigaliojęs Konstitucijos 74 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XIV-1029. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje pažymima, kad remiantis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 3 straipsniu, teismas vertina administracinio sprendimo teisėtumą šio sprendimo priėmimo metu, taigi šiam vertinimui yra reikšmingos faktinės aplinkybės ir teisinis reguliavimas buvę ginčijamo administracinio sprendimo priėmimo metu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{602}-1865/2013; 2015 m. lapkričio 30 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1172-602/2015; 2016 m. gegužės 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-465-602/2016, 2020 m. sausio 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-22-602/2020). Kadangi nagrinėjant administracinius ginčus yra taikomos materialinės teisės normos, kurios galiojo ginčo teisinių santykių metu, šioje byloje vertintina Komisijos sprendimo atitiktis jo priėmimo metu galiojusiai teisei.

Ginčijamo akto priėmimo metu galiojusi teisė

17. Šioje byloje skundžiamo Komisijos sprendimo priėmimo metu nagrinėjamam ginčui buvo aktualus Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimo išaiškinimas, kad Konstitucijoje yra įtvirtintas toks teisinis reguliavimas, pagal kurį, kai asmuo, kurio

Seimo nario mandatas už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą buvo panaikintas apkaltos proceso tvarka, taip pat asmuo, kuris už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą buvo pašalintas iš Respublikos Prezidento, Konstitucinio Teismo pirmininko ir teisėjo, Aukščiausiojo Teismo pirmininko ir teisėjo, Apeliacinio teismo pirmininko ir teisėjo pareigų, pagal Konstituciją niekada negali būti renkamas Respublikos Prezidentu, Seimo nariu, negali užimti Konstitucinio Teismo teisėjo, Aukščiausiojo Teismo teisėjo, Apeliacinio teismo teisėjo, kito teismo teisėjo, Vyriausybės nario, valstybės kontrolieriaus pareigų, t. y. negali užimti tokių Konstitucijoje nurodytų pareigų, kurių ėjimo pradžia pagal Konstituciją yra susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu. Taip pat ginčijamo akto priėmimo metu galiojo ir Seimo rinkimų įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostata, kad Seimo nariu negali būti renkamas asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš užimamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą.

18. Šis iš Konstitucijos kylantis draudimas apkaltos tvarka iš Seimo nario pareigų pašalintam asmeniui kandidatuoti į Seimą buvo neterminuotas: pasak Konstitucinio Teismo, Konstitucijoje yra įtvirtintas toks teisinis reguliavimas, kad asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš Respublikos Prezidento pareigų už priesaikos sulaužymą, šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, niekada negali būti renkamas Respublikos Prezidentu (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas).

19. Atsižvelgdama į tai, kad Lietuvos teisėje nebuvo įtvirtintas šio apribojimo terminas, EŽTT Didžioji Kolegija 2011 m. sausio 6 d. priėmė sprendimą byloje Paksas prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 34932/04), kuriame dėl draudimo užimti pirmiau minėtas pareigas pasisakė, jog, „atsižvelgiant į visas pirmiau minėtas aplinkybes, ypač į nuolatinį ir negrįžtamą draudimo pareiškėjui būti renkamam į parlamentą pobūdį, Teismas nustato, kad šis apribojimas yra neproporcingas, ir daro išvadą, jog buvo pažeistas 1 Protokolo 3 straipsnis".

20. Įvertinęs šią Lietuvos konstitucinės teisės ir viršnacionalinės teisės konkurenciją Konstitucinis Teismas pasisakė, kad vidaus teisėje įgyvendinant tarptautinius Lietuvos Respublikos įsipareigojimus būtina atsižvelgti į Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą Konstitucijos viršenybės principą. Kaip pabrėžė Konstitucinis Teismas, Lietuvos Respublikos teisinė sistema grindžiama tuo, kad Konstitucijai neturi prieštarauti joks įstatymas ar kitas teisės aktas, taip pat ir Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys, nes Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Negalioja joks įstatymas ar kitas aktas priešingas Konstitucijai." Iš Konstitucijos 135 straipsnio 1 dalies Lietuvos Respublikai kyla pareiga pašalinti minėtą Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio nuostatų nesuderinamumą su Konstitucijos, *inter alia* (be kita ko) jos 59 straipsnio 2 dalies ir 74 straipsnio, nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, kad, kaip minėta, Lietuvos teisinė sistema grindžiama Konstitucijos viršenybės principu, vienintelis būdas pašalinti šį nesuderinamumą – priimti atitinkamą (-as) Konstitucijos pataisą (-as) (Konstitucinio Teismo 2012 m. rugsėjo 5 d. nutarimas).

21. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje jau yra sprendęs ginčą dėl aptariamo draudimo apkaltos tvarka pašalintam asmeniui eiti pareigas, kurių ėjimo pradžia pagal Konstituciją yra susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu, atsižvelgdamas į EŽTT 2011 m. sausio 6 d. sprendimą byloje Paksas prieš Lietuvą. Teismas iš esmės pripažino, kad nebuvo priimta atitinkama Konstitucijos pataisa, todėl

turėjo būti vadovaujamasi iš Konstitucijos kylančiu neterminuotu draudimu ir į jo taikymo sritį patenkantis asmuo negalėjo būti registruojamas kandidatu rinkimuose (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. kovo 6 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R[525]-8/2014).

22. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad skundžiamo Komisijos 2020 m. rugsėjo 8 d. sprendimo priėmimo metu Lietuvos teisėje buvo nustatytas, be kita ko, iš Konstitucijos kylantis neterminuotas draudimas apkaltos tvarka iš Seimo nario pareigų pašalintam asmeniui eiti Seimo nario pareigas. Vadovaujantis Konstitucinio Teismo jurisprudencija, jis privalėjo būti taikomas, kol nebuvo priimta šį klausimą kitaip reglamentuojanti Konstitucijos pataisa.

Pareiškėjos teisių suvaržymo proporcingumas Konvencijos 1 protokolo 3 straipsnio prasme

23. Seimui ilgą laiką neištaisant šio Lietuvos teisės ir viršnacionalinės teisės nesuderinamumo (nepriimant atitinkamų Konstitucijos pataisų), galėjo kilti rizika, kad konkretaus asmens teisė dalyvauti rinkimuose bus apribota itin ilgai ir dėl to teisės suvaržymas galėtų būti pripažįstamas neatitinkančiu Konvencijos 1 protokolo 3 straipsnio kaip neproporcingas. Vertinant šio suvaržymo proporcingumą Konvencijos 1 protokolo 3 straipsnio prasme, atsižvelgtina į nagrinėjamoje byloje gautą EŽTT Didžiosios kolegijos 2022 m. balandžio 8 d. konsultacinę išvadą (prašymas Nr. P16-2020-002) (toliau – ir Išvada).

24. EŽTT jurisprudencijoje pabrėžiama, kad demokratija yra esminis „Europos viešosios tvarkos“ elementas ir kad 1 protokolo 3 straipsnyje garantuojamos teisės turi esminės reikšmės kuriant bei palaikant veiksmingos ir prasmingos teisės viršenybe grindžiamos demokratijos pagrindus (žr. Karácsony ir kiti prieš Vengriją [DK], Nr. 42461/13 ir 44357/13, 141 punktas, 2016 gegužės 17 d.; Mugemangango prieš Belgiją [DK], Nr. 310/15, 67 punktas, 10 2020 m. liepos 10 d.; ir Selahattin Demirtaş prieš Turkiją (Nr. 2) [DK], Nr. 14305/17, 382 punktas, 2020 m. gruodžio 22 d.). Pasisakydama dėl aptariamos rinkimų teisės suvaržymo apkaltos tvarka iš pareigų pašalintam asmeniui suvaržymo atitikties Konvencijos 1 protokolo 3 straipsniui, EŽTT Didžioji kolegija nurodė, kad vertinant tokios priemonės proporcingumą lemiamą reikšmę reikėtų teikti termino buvimui ir galimybei tą priemonę peržiūrėti. Aptariamas ribojimas buvo pripažintas neproporcingu, be kita ko, atsižvelgiant į tai, kad draudimas pareiškėjui būti renkamam į parlamentą yra nuolatinis ir nekeičiamas. Vertinant ribojimo proporcingumą, kiekvienu atveju turi būti patikrinama, ar sąlygos neapriboja atitinkamų teisių tiek, kad būtų sumenkinta pati jų esmė arba jos prarastų veiksmingumą; kad jomis siekiama teisėto tikslo; ir kad priemonės, kurių imtasi, nėra neproporcingos (žr. ten pat).

25. Byloje *Selahattin Demirtaş* EŽTT įvardijo numanomų apribojimų principą: Konvencijos 1 protokolo 3 straipsnyje įtvirtintos teisės nėra absoliučios, galimi „numanomi apribojimai“, o Susitariančiosioms Šalims šioje srityje turi būti suteikta nuožiūros laisvė. „Numanomų apribojimų“ sąvoka reiškia, kad tradiciniai „būtinumo“ arba „neatidėliotino socialinio poreikio“ kriterijai, kuriuos Teismas naudoja analizuodamas Konvencijos 8–11 straipsnius, netaikomi bylose, susijusiose su 1 protokolo 3 straipsniu. Teismas pirmiausia siekia išsiaiškinti, ar nebuvo savavališko elgesio arba proporcingumo

stokos. Toliau jis nagrinėja, ar apribojimu nebuvo trukdoma laisvai reikšti žmonių nuomonę (*Selahattin Demirtaş prieš Turkiją* (Nr. 2) [DK], Nr. 14305/17, 387–388 punktai, 2020 m. gruodžio 22 d.).

26. Dėl nagrinėjamo rinkimų teisės ribojimo tikslo teisėtumo EŽTT pasisakė *Pakso* byloje: pareiškėjui skirtas draudimas yra jo pašalinimo iš pareigų apkaltos proceso tvarka padarinys, pagal Seimo Statutą šio proceso tikslas – nustatyti aukščiausių valstybės pareigūnų konstitucinę atsakomybę už einant pareigas atliktus veiksmus, kuriais buvo pakenkta valdžios institucijų patikimumui. Taigi ši priemonė yra demokratijos savisaugos mechanizmo per „viešą ir demokratinę [užimančiųjų valstybines pareigas] kontrolę" dalis, ir ja siekiama neleisti dalyvauti įstatymų leidyboje aukštas pareigas ėjusiems asmenims, kurie šiurkščiai pažeidė Konstituciją arba sulaužė duotą konstitucinę priesaiką. Vadinasi, šia priemone siekta išsaugoti demokratinę tvarką, o tai buvo teisėtas tikslas 1 protokolo 3 straipsnio požiūriu.

27. EŽTT Išvadoje pabrėžta, kad laikui bėgant bendrus rinkimų teisių apribojimus tampa sunkiau pateisinti. Priemonės turi būti „individualizuotos", kad būtų galima spręsti realios rizikos, kurią kelia nustatytas asmuo, problemą. Tais atvejais, kai tiesioginė grėsmė demokratijai arba nepriklausomybei išnyksta, pirmenybė turėtų būti teikiama priemonėms, kuriomis siekiama nustatyti realią grėsmę valstybės interesams konkrečiomis aplinkybėmis, remiantis konkrečia informacija, o ne bendrai prielaidai, kad tam tikros kategorijos asmenys kelia grėsmę nacionaliniam saugumui ir nepriklausomybei.

28. Savo Išvadoje EŽTT paskelbė, kad kriterijai, kurie yra svarbūs sprendžiant, ar apkaltos proceso tvarka priimtas draudimas vykdyti parlamento nario mandatą viršijo proporcingumo ribas pagal 1 protokolo 3 straipsnį, turėtų turi būti objektyvūs ir leisti skaidriai atsižvelgti į svarbias aplinkybes, susijusias ne tik su įvykiais, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo surengta apkalta, bet ir – visų pirma – su pareigomis, kurias šis asmuo ketina eiti ateityje. Jie turėtų būti nustatomi visų pirma atsižvelgiant į institucijos, kurios nariu tas asmuo siekia tapti, tinkamo veikimo reikalavimus, taip pat į visos atitinkamos valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimus.

29. Išvadoje taip pat nurodyta, kad apkaltos ir vėlesnio draudimo tikslas visų pirma yra ne taikyti atitinkamam asmeniui dar vieną sankciją greta baudžiamosios sankcijos, kuri gali būti jau paskirta, bet apsaugoti parlamentines institucijas. Todėl atitinkami kriterijai turėtų būti nustatomi visų pirma atsižvelgiant į institucijos, kurios nariu tas asmuo siekia tapti, tinkamo veikimo reikalavimus, taip pat į visos atitinkamos valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimus. Tai reiškia, kad reikia įvertinti objektyvų poveikį, kurį galimas to asmens buvimas atitinkamos institucijos nariu turėtų jos veiklai, atsižvelgiant į tokias aplinkybes, kaip asmens, kuris buvo pašalintas iš pareigų apkaltos proceso metu, ankstesnis ir dabartinis elgesys ir nusižengimo, dėl kurio jis buvo pašalintas iš pareigų, pobūdis, taip pat – ir tai dar svarbiau – atitinkamos institucijos institucinį ir demokratinį stabilumą, jos pareigų ir atsakomybės pobūdį ir tikimybę, kad atitinkamas asmuo gali labai sutrikdyti tos institucijos ar apskritai visos demokratijos veikimą atitinkamoje valstybėje. Šiuo atžvilgiu taip pat gali būti svarbūs tokie aspektai, kaip to asmens lojalumas valstybei, apimantis jo pagarbą šalies Konstitucijai, įstatymams, institucijoms ir nepriklausomybei.

30. Vadovaujantis šiais išaiškinimais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija toliau pasisakys, ar, atsižvelgiant į šiuos aspektus, skundžiamo Komisijos

sprendimo priėmimo metu pareiškėjai pritaikytas draudimas eiti Seimo narės pareigas buvo proporcingas.

31. Apibendrinant EŽTT Išvadoje nurodytus reikalavimus vertinimo kriterijams, kurie taikytini nagrinėjamoje byloje vertinant pareiškėjos rinkimų teisės apribojimo proporcingumą, šie kriterijai pirmiausiai privalo būti objektyvūs ir:

31.1. leisti skaidriai atsižvelgti į svarbias aplinkybes, susijusias su (1) įvykiais, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo surengta apkalta; (2) pareigomis, kurias šis asmuo ketina eiti ateityje;

31.2. šie kriterijai turėtų būti nustatomi visų pirma atsižvelgiant į institucijos, kurios nariu tas asmuo siekia tapti, tinkamo veikimo reikalavimus, taip pat į visos atitinkamos valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimus;

31.3. be kita ko, apimantys tokių aspektų įvertinimą, kaip siekiančio tapti kandidatu rinkimuose asmens lojalumas valstybei, apimantis jo pagarbą šalies Konstitucijai, įstatymams, institucijoms ir nepriklausomybei.

32. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl pareiškėjos teisės būti renkama Seimo nare įgyvendinimo. Šios institucijos statusą yra apibrėžęs Konstitucinis Teismas. Pasak jo, Seimas, įgyvendindamas savo konstitucinius įgaliojimus, vykdo klasikines demokratinės teisinės valstybės parlamento funkcijas: Seimas leidžia įstatymus (įstatymų leidybos funkcija), vykdo vykdomosios valdžios ir kitų valstybės institucijų (išskyrus teismus) parlamentinę kontrolę (kontrolės funkcija), steigia valstybės institucijas, skiria ir atleidžia jų vadovus bei kitus valstybės pareigūnus (steigiamoji funkcija), tvirtina valstybės biudžetą ir prižiūri, kaip jis vykdomas (biudžetinė funkcija), ir kt. (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 13 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai). Valstybinės valdžios institucijos, rengdamos ir priimdamos teisės aktus, privalo vadovautis Konstitucijoje įtvirtintu teisinės valstybės principu. Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija. Tai reiškia, kad Seimas, kaip įstatymų ir kitų teisės aktų leidėjas, yra savarankiškas tiek, kiek jo galių neriboja Konstitucija. Seimo teisė priimti, pakeisti, papildyti bei pripažinti netekusiais galios įstatymus ir kitus teisės aktus yra neginčytina, tačiau tai jis gali įgyvendinti laikydamasis Konstitucijoje nustatytos tvarkos ir teisės aktų suderinamumo principų. Taigi Seimas, įstatymu sureguliuodamas atitinkamus santykius, negali pažeisti Konstitucijos principų ir normų (Konstitucinio Teismo 2001 m. liepos 12 d. nutarimas).

33. Vertinant Seimo, kurio nare siekė tapti pareiškėja, tinkamo veikimo reikalavimus bei pareigas, kurias ji ketina eiti, yra reikšminga Seimo nario priesaika ir jos aiškinimas konstitucinėje jurisprudencijoje. Seimo nario priesaikos tekstas nurodytas Lietuvos Respublikos Seimo statuto 3 straipsnyje, pagal kurį Seimo nario priesaikos tekstas yra toks: „Aš, (vardas, pavardė), prisiekiu būti ištikimas (-a) Lietuvos Respublikai; prisiekiu gerbti ir vykdyti jos Konstituciją ir įstatymus, saugoti jos žemių vientisumą; prisiekiu visomis išgalėmis stiprinti Lietuvos nepriklausomybę, sąžiningai tarnauti Tėvynei, demokratijai, Lietuvos žmonių gerovei. Tepadeda man Dievas!“ Prisiekti leidžiama ir be paskutiniojo sakinio. Aiškindamas Seimo nario statusą Konstitucinis Teismas yra pasisakęs, kad pareigas eidami, įgyvendindami savo teises Seimo nariai yra saistomi savo duotos Seimo nario priesaikos, kuri įpareigoja Seimo narį savo veikloje vadovautis Konstitucija, valstybės interesais, savo sąžine ir nebūti varžomam jokių mandatų; Konstitucijoje įtvirtintas Seimo nario laisvas mandatas negali būti suprantamas tik kaip leidimas veik-

ti vien savo nuožiūra, veikti vadovaujantis vien savo sąžine ir ignoruoti Konstituciją; Konstitucija suponuoja tokią Seimo nario nuožiūros ir tokią Seimo nario sąžinės sampratą, kurioje tarp Seimo nario nuožiūros bei Seimo nario sąžinės ir Konstitucijos reikalavimų, Konstitucijos saugomų ir ginamų vertybių neturi būti atotrūkio: pagal Konstituciją Seimo nario nuožiūra ir jo sąžinė turi būti orientuotos į Konstituciją, į Tautos ir Lietuvos valstybės interesus (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. liepos 1 d. nutarimai).

34. Nagrinėjamos bylos kontekste reikšmingi valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimai, be kita ko, yra atskleisti Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje nagrinėjamo rinkimų teisės ribojimo kontekste: pažymėjęs, kad asmuo, kurio Seimo nario mandatas už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą buvo panaikintas apkaltos proceso tvarka, negali užimti tokių Konstitucijoje nurodytų pareigų, kurių ėjimo pradžia pagal Konstituciją yra susieta su Konstitucijoje numatytos priesaikos davimu. Konstitucinis Teismas taip pat pabrėžė, kad kitoks Konstitucijos nuostatų aiškinimas padarytų teisiškai beprasmį, betikslį patį konstitucinį apkaltos už šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, priesaikos sulaužymą institutą, būtų nesuderinamas su konstitucinės atsakomybės už priesaikos sulaužymą, šiurkštų Konstitucijos pažeidimą esme ir paskirtimi, su Konstitucijoje numatytos priesaikos, kaip konstitucinės vertybės, esme ir paskirtimi, su iš visuminio konstitucinio teisinio reguliavimo kylančiu reikalavimu, kad visos valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos, taip pat kitos valstybės institucijos būtų sudaromos tik iš tokių piliečių, kurie be išlygų paklūsta Tautos priimtai Konstitucijai ir kurie, eidami savo pareigas, besąlygiškai vadovaujasi Konstitucija, teise, Tautos ir Lietuvos valstybės interesais. Kitoks Konstitucijos nuostatų aiškinimas būtų nesuderinamas ir su konstituciniu teisinės valstybės principu, su konstituciniu atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvu (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas).

35. Įvykiai, dėl kurių pareiškėjai buvo surengta apkalta, yra atskleisti ir teisiškai kvalifikuoti Konstitucinio Teismo 2014 m. birželio 3 d. išvadoje, kurioje pripažinta, kad tuo metu Seimo narės pareigas užėmusios N. V. nedalyvavimas Seimo plenariniuose ir Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdžiuose prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai; šiais veiksmais N. V. sulaužė priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Lietuvos Respublikos Konstituciją. Remiantis šia išvada Seimo 2014 m. birželio 19 d. nutarimu buvo panaikintas Seimo narės mandatas.

36. Šioje Konstitucinio Teismo išvadoje nurodyta, kad tuo metu Seimo narės pareigas užėmusi N. V. savo pareigas ėjo nesąžiningai, veikė savo asmeninius interesus iškeldama aukščiau už Tautos ir valstybės interesus, sąmoningai nevykdė Seimo nariui Konstitucijoje ir įstatymuose nustatytų pareigų, taip parodė nepagarbą Konstitucijai ir įstatymams, taigi neveikė taip, kaip įpareigoja duota Seimo nario priesaika. Šiais veiksmais ji diskreditavo Seimo, kaip Tautos atstovybės, autoritetą. Konstitucinis Teismas pripažino, kad tuo metu Seimo narės pareigas užėmusios N. V. veiksmai – nedalyvavimas be pateisinamos priežasties 2013 m. balandžio–lapkričio mėn. vykusiuose 64-iuose Lietuvos Respublikos Seimo plenariniuose posėdžiuose ir 2013 m. balandžio–lapkričio mėn. vykusiuose 25-iuose Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto posėdžiuose – prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Šiais veiksmais N. V. sulaužė priesaiką ir šiurkščiai pažeidė Lietuvos Respublikos Konstituciją.

37. Kaip ir savo Išvadoje pažymėjo EŽTT, pareiškėja apkaltos metu ir po jos buvo išvykusi iš Lietuvos ir sugrąžinta į Lietuvą pagal ekstradicijos procedūrą po to, kai 2018 m. vasario mėnesį buvo sulaikyta Jungtinėse Amerikos Valstijose. 2018 m. balandį Jungtinių Amerikos Valstijų Valstybės departamentas priėmė sprendimą išduoti pareiškėją Lietuvai ir 2019 m. lapkričio 6 d. ji buvo išduota. Remiantis viešai prieinama informacija, 2021 m. liepos 8 d. Panevėžio apygardos teismas pareiškėją pripažino kalta dėl trukdymo antstolio veiklai, pasipriešinimo valstybės tarnautojui ir nežymaus sveikatos sutrikdymo, dėl to jai buvo paskirta laisvės atėmimo vieneriems metams ir devyniems mėnesiams bausmė, kurią, atsižvelgus į laiką, praleistą sulaikyme ikiteisminio tyrimo metu, ji nuosprendžio priėmimo metu jau buvo atlikusi (šios administracinės bylos nagrinėjimo metu Panevėžio apygardos teismo nuosprendžio ir apeliacinės instancijos teismo nutarties teisėtumas dar gali būti patikros kasaciniame procese objektu).

38. Taigi, pareiškėja nesiekė tapti kandidate į Seimo nares 2016 m. Seimo rinkimuose ir šios teisės suvaržymo padarinius pirmą kartą patyrė 2020 m., kai skundžiamu Komisijos sprendimu buvo atsisakyta registruoti ją kaip kandidatę Seimo rinkimuose. Šia teise pareiškėja siekė pasinaudoti po to, kai prieš savo valią ekstradicijos būdu buvo sugrąžinta į Lietuvos Respubliką. Vertinant pareiškėjos teisių suvaržymo proporcingumą, negali būti ignoruojama aplinkybė, kad pareiškėja realiai patyrė neigiamus padarinius dėl negalėjimo dalyvauti Seimo rinkimuose praėjus 6 metams po apkaltos, o prieš tai buvo išvykusi ir nėra duomenų, kad ji būtų aktyviai dalyvavusi Lietuvos politiniame ar visuomeniniame gyvenime.

39. Aptartos aplinkybės patvirtina, kad pareiškėja demonstravo elgesį, kuris nėra suderinamas su pagarba šalies Konstitucijai, įstatymams, institucijoms, kurią EŽTT savo Išvadoje yra pripažinęs reikšmingu aspektu nustatant, ar rinkimų teisės suvaržymas konkrečiam asmeniui yra proporcingas.

40. Skundžiamo sprendimo priėmimo metu Lietuvos teisėje nebuvo nustatytas aptariamo pasyviosios rinkimų teisės ribojimo terminas – vadovaujantis minėta Konstitucinio Teismo jurisprudencija, asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš Respublikos Prezidento pareigų už priesaikos sulaužymą, šiurkštų Konstitucijos pažeidimą, niekada negalėjo būti renkamas Respublikos Prezidentu (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas). Pareiškėja nagrinėjamoje byloje nepateikė jokių argumentų, kurie būtų susiję su kriterijais (be kita ko, išdėstytais EŽTT Išvadoje), kurie sudarytų pagrindą pripažinti, jog skundžiamu Komisijos sprendimu pareiškėjos rinkimų teisė buvo suvaržyta neproporcingai ir dėl to pažeidžiant Konvencijos reikalavimus. Pareiškėja skunde pateikė interpretacijas dėl Lietuvos teisės ginčijamo sprendimo priėmimo metu, nurodydama, jog Lietuvos teisės aktai nedraudė jai kandidatuoti Seimo rinkimuose, tačiau anksčiau minėtos teisės aktų nuostatos ir jų aiškinimas Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje patvirtina, kad toks pareiškėjos aiškinimas yra klaidingas. Pareiškėja skunde formaliai nurodė, kad Konvencija neleidžia neterminuotai drausti pasinaudoti rinkimų teise, tačiau nenurodė reikšmingų aplinkybių, leidžiančių individualizuoti šio draudimo taikymą jos atžvilgiu, ir kurios sudarytų prielaidas išvadai, kad 2020 m. pareiškėjai pritaikytas rinkimų teisės suvaržymas būtų buvęs neproporcingas.

41. Nors Seimas nedelsdamas neištaisė Konstitucijos ir Konvencijos nesuderinamumo, kilusio dėl EŽTT sprendime Paksas prieš Lietuvą byloje pateiktų išaiškinimų, ta-

čiau pareiškėjos realiai dėl rinkimų teisės suvaržymo patirti neigiami padariniai netruko ilgą laiką. Pareiškėjos veiksmai, dėl kurių jai buvo surengta apkalta bei pareiškėjos elgesys po apkaltos neatitinka elgesio standartų rūpestingo ir apdairaus asmens, kuris gerbtų šalies Konstituciją, įstatymus ir institucijas, ir nesudaro pagrindo išvadai, kad išnyko visos aplinkybės, dėl kurių jai buvo pritaikytas rinkimų teisės ribojimas. Bylos duomenys ir visuotinai žinoma informacija patvirtina, jog nėra pagrindo manyti, kad nuo apkaltos proceso 2014 metais pareiškėjos pagarba šalies Konstitucijai, įstatymams ir institucijoms iš esmės pasikeitė.

42. Kaip buvo minėta, vadovaujantis Konstitucija, visos valstybės valdžią įgyvendinančios institucijos privalo būti sudaromos tik iš tokių piliečių, kurie be išlygų paklūsta Tautos priimtai Konstitucijai ir kurie, eidami savo pareigas, besąlygiškai vadovaujasi Konstitucija, teise, Tautos ir Lietuvos valstybės interesais (Konstitucinio Teismo 2004 m. gegužės 25 d. nutarimas). Aptartos aplinkybės ir teisinis reguliavimas patvirtina, kad skundžiamo Komisijos sprendimo priėmimo metu nepaisius pareiškėjai galiojusio iš Konstitucijos kylančio draudimo užimti Seimo narės pareigas būtų buvę pažeisti valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimai, Seimo nario pareigoms keliami reikalavimai, todėl skundžiamu Komisijos sprendimu jai pritaikytas rinkimų teisės apribojimas atitiko šio instituto paskirtį ir buvo proporcingas.

43. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija daro išvadą, kad Vyriausiosios rinkimų komisijos 2020 m. rugsėjo 8 d. sprendimas Nr. Sp-157 buvo priimtas tinkamai vadovaujantis aukštesnės galios teisės aktais, todėl yra teisėtas ir pareiškėjos skundas atmetamas kaip nepagrįstas.

Vadovaudamasi 88 straipsnio 1 punktu ir 126 straipsnio 1 dalimi, teisėjų kolegija, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjos N. V. skundą atmesti.
Sprendimas neskundžiamas.

3. Bylos kylančios iš ginčų dėl teisės viešojo administravimo srityje

3.1. Bylos dėl socialinės apsaugos

3.1.1. Dėl Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo, sprendžiant dėl laikotarpio, išdirbto po 1995 m. sausio 1 d., prilyginimo tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti

Pagal Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą, tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais (55 punktas).

Vadovaudamasis Konstitucinio Teismo doktrina ir Konstitucinio Teismo 2017 m. sausio 25 d. nutarimu, kuriame konstatuotas Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto, pagal kurį tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprieštaravimas Konstitucijai, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. kovo 31 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-667-1062/2021 vertino, kad institucija, atsisakydama įskaityti į asmens tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti laikotarpį po 1995 m. sausio 1 d., kai asmuo pagal darbo sutartį toliau dirbo priešgaisrinės apsaugos padaliniuose, tinkamai taikė Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą (60 punktas).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nusprendė, kad yra pagrindas pritarti tokiai anksčiau teismo suformuotai pozicijai ir toliau ja vadovautis, t. y. vertinti, kad institucijos, atsisakydamos įskaityti į asmenų tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti laikotarpį po 1995 m. sausio 1 d., kai darbuotojai pagal darbo sutartis toliau dirbo priešgaisrinės apsaugos padaliniuose, o vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, tinkamai taiko ir aiškina Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą. Toks vertinimas yra pagrįstas Konstitucinio Teismo jurisprudencija dėl Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto konstitucingumo, valstybinių pensijų prigimtimi ir pobūdžiu, t. y. kad jos skiriasi nuo valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos, taip pat nuo kitų valstybinių socialinio draudimo pensijų; yra mokamos iš valstybės biudžeto, skiriamos asmenims už atliktą tarnybą ar nuopelnus Lietuvos valstybei, taip

pat kaip kompensacija įstatyme nurodytiems nukentėjusiesiems asmenims; taip pat tuo, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nuosekliai laikosi Konstitucinio Teismo formuojamos oficialios konstitucinės doktrinos, kuri savo turiniu saisto ir specializuotus teismus. Be to, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 31 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. A-667-1062/2021 nagrinėdamas panašias situacijas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas toliau vadovavosi kitose bylose (61 punktas).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nusprendė, kad tikrintoje byloje pirmosios instancijos teismas, tenkindamas pareiškėjo skundą, priėmė nepagrįstą sprendimą tiek, kiek jis susijęs su Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo klausimu, apskaičiuojant pareigūnų ir karių valstybinę pensiją už tarnybą ir skiriant socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio priedą pareiškėjui už laikotarpį nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. Dėl to šiuo aspektu skundžiamų valstybės institucijų sprendimų nėra pagrindo laikyti nepagrįstais, o atsakovas dėl šios dalies tinkamai taikė ir aiškino Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą (66 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-1116-602/2022
Teisminio proceso Nr. 3-62-3-02786-2019-9
Procesinio sprendimo kategorija 7.5.3

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. kovo 16 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ričardo Piličiausko (kolegijos pirmininkas), Rasos Ragulskytės-Markovienės, Dainiaus Raižio, Veslavos Ruskan (pranešėja) ir Arūno Sutkevičiaus,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus apeliacinį skundą dėl Regionų apygardos administracinio teismo Panevėžio rūmų 2020 m. birželio 19 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo K. D. skundą atsakovui Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriui (tretieji suinteresuoti asmenys – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos) dėl sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas K. D. su skundu kreipėsi į teismą, prašydamas: 1) panaikinti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (toliau – ir VSDFV) Utenos skyriaus

2019 m. spalio 25 d. sprendimą Nr. (10.16E) VPE_SP6E-585 „Dėl pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą ir socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio priedo skyrimo K. D.“ (toliau – ir Sprendimas); 2) panaikinti VSDFV 2019 m. lapkričio 29 d. sprendimą Nr.(6.5) I-8421 (toliau – ir VSDFV sprendimas); 3) įpareigoti VSDFV Utenos skyrių įskaityti laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti bei perskaičiuoti pareiškėjo pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydį nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d.; 4) priteisti bylinėjimosi išlaidas.

2. Pareiškėjas paaiškino, kad nuo 1993 m. gegužės 10 d. pagal darbo sutartį dirbo vairuotoju Širvintų rajono ugniagesių tarnyboje, 1997 m. gruodžio 3 d. jis buvo paskirtas į Priešgaisrinės apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Širvintų miesto sukarintos priešgaisrinės dalies pamainos vado ugniagesio (pareigūno) pareigas, o 2019 m. rugpjūčio 1 d. dėl sveikatos būklės buvo atleistas iš tarnybos. Atsakovas Sprendimu pareiškėjui paskyrė valstybinę pareigūnų pensiją, tačiau į tarnybos stažą pareigūno pensijai neįskaitė laikotarpio nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 2 d. (toliau – ir ginčo laikotarpis). VSDFV sprendimu VSDFV Utenos skyriaus Sprendimą paliko nepakeistą. Pagal Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo (toliau – ir Pareigūnų pensijų įstatymas) 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų <...> sistemose, tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami laikotarpiai, buvę iki 1995 m. sausio 1 d. – darbo laikas, išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais darbo sutarties pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais. Nors pareiškėjo pareigybė buvo įvardyta kaip vairuotojas, tačiau realiai jis vykdė gaisrininko vairuotojo funkcijas: paduodavo vandenį, žarnas, laikydavo vandens švirkštus, ardydavo pastatus, stogo konstrukcijas ir pan. Taip pat kartu su komandos nariais gelbėdavo gaisruose ir kitose nelaimės vietose esančius žmones, jų turtą, gesindavo gaisrus, vykdydavo pirminius gelbėjimo darbus, kilus avarijoms, katastrofoms bei stichinėms nelaimėms, likviduodavo ekstremalių įvykių ir situacijų bei incidentų pasekmes, teikdavo kitą neatidėliotiną pagalbą. Pareiškėjas pažymėjo, jog Širvintų rajono ugniagesių tarnyboje laikotarpiu nuo 1993 m. iki 1998 m. į darbą nebuvo priimtas nė vienas gaisrininkas, visi darbuotojai buvo įdarbinti vairuotojais arba vyr. vairuotojais. Nuo 1997 m. gruodžio 3 d. pareiškėją paskyrus į Širvintų miesto sukarintos priešgaisrinės dalies pamainos vado (pareigūno) pareigas, jo įgaliojimai ir darbo pobūdis nepasikeitė, pasikeitė tik pareigų pavadinimas. Pareiškėjo teigimu, ginčo laikotarpiu Širvintų rajono ugniagesių tarnyba buvo struktūrinis vidaus reikalų sistemos padalinys, asmenys, dirbę šiame padalinyje, dirbo profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinyje. Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirtis yra *inter alia* atlyginti už sudėtingą, atsakingą, dažnai rizikingą ir pavojingą asmens tarnybą valstybei, kokią ir vykdė pareiškėjas.

3. Atsakovas VSDFV Utenos skyrius atsiliepime į skundą prašė skundą atmesti.

4. Atsakovas nurodė, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. vasario 11 d. nutarimu Nr.128 patvirtintų Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų (toliau – ir Nuostatai) 6 punkte įvardyti dokumentai, kuriuos turi pateikti asmuo, kreipdamasis dėl pareigūnų ir karių valstybinės pensijos skyrimo, tarp kurių – įstaigos, tarnybos, kurioje asmuo tarnavo paskiausiai, personalo tarnybos parengtas tar-

nybos laiko (darbo stažo) apskaitos lapas, kuriame nurodomi visi buvusio pareigūno tarnybos laikotarpiai, įstatytini į jo tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti. Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje nustatytos išimtys iš šio įstatymo 6 straipsnyje įtvirtintos bendros taisyklės (kad į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaitomas pareigūno tarnybos laikas), tarp jų – iki 1995 m. sausio 1 d. darbo laikas, išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais darbo sutarties pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, prilyginamas tarnybos laikui (3 p.).

5. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – ir Departamentas) Vilniaus priešgaisrinė gelbėjimo valdyba 2019 m. spalio 3 d. raštu persiuntė pareiškėjo dokumentus pareigūnų pensijai skirti. Remiantis pareiškėjo pensijos bylos dokumentais, pareiškėjo tarnybos laikas pareigūnų pensijai skirti – 23 metai 8 mėnesiai 22 dienos – apskaičiuotas teisingai, remiantis Departamento Teisės ir personalo skyriaus parengtu 2019 m. rugsėjo 30 d. tarnybos laiko (darbo stažo) apskaitos lapu Nr. 6-1326 (toliau – ir Apskaitos lapas). Ginčo laikotarpis Apskaitos lape nėra nurodytas. Atsakovas, remdamasis pateiktais dokumentais, Sprendimu pareiškėjui paskyrė pareigūnų pensiją už tarnybą 255,24 Eur per mėnesį nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d. neterminuotai. Apskaitos lape bei Departamento Teisės ir personalo skyriaus papildomai pateiktuose dokumentuose nėra duomenų, kad pareiškėjas ginčo laikotarpiu dirbo Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytą darbą, todėl, atsakovo vertinimu, nėra pagrindo įpareigoti atsakovą perskaičiuoti pareiškėjo pareigūnų pensiją, į ją įtraukiant ginčo laikotarpį.

6. Atsakovas pažymėjo, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. sausio 25 d. nutarime pripažino, jog Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktas tiek, kiek pagal jame nustatytą teisinį reguliavimą tarnybos laikui pareigūnų pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. pagal darbo sutartis išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprieštarauja (neprieštaravo) Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

7. Trečiasis suinteresuotas asmuo VSDFV atsiliepime į skundą prašė skundą atmesti.

8. VSDFV nurodė, kad į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų pensijai skirti buvo įskaityti visi laikotarpiai, nurodyti Apskaitos lape. Nei Apskaitos lape, nei papildomai pateiktuose dokumentuose nėra duomenų, kad pareiškėjas ginčo laikotarpiu dirbo Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytose pareigose, todėl nėra pagrindo šį laikotarpį įskaičiuoti į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų pensijai skirti, tuo pačiu įpareigoti atsakovą perskaičiuoti paskirtą valstybinę pensiją.

9. Trečiasis suinteresuotas asmuo Departamentas atsiliepime į skundą prašė jį atmesti.

10. Departamentas pažymėjo, jog pareiškėjas ginčo laikotarpiu dirbo Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komandos vairuotoju pagal darbo sutartį, todėl jo darbas neatitinka Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte įvardytų pareigų. Tiek iki Pareigūnų pensijų įstatymo įsigaliojimo, tiek jam įsigaliojus, buvo ir yra nustatytas ypatingas vidaus reikalų sistemos pareigūnų teisinis statusas:

skirtingai nei pagal darbo sutartis dirbantiems asmenims, pareigūnams keliami specialūs reikalavimai, jie turi prisiekti Lietuvos valstybei, laikytis tam tikrų apribojimų, jiems taikoma specifinė atsakomybė, jie turi įgaliojimus duoti privalomus nurodymus jiems nepavaldiems asmenims, tik pareigūnams nustatytos tam tikros specialios garantijos. Remiantis Lietuvos Respublikos laikinojo vidaus tarnybos įstatymo (redakcija, galiojusi nuo 1991 m. gruodžio 18 iki 1996 m. sausio 1 d.) (toliau – ir Laikinasis įstatymas) 1 straipsniu, Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komanda nebuvo vidaus tarnybos sistemos padalinys, todėl priešgaisrinė apsauga šioje komandoje negalėjo būti organizuota profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos pagrindais, nes priešgaisrinė apsauga profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos pagrindais buvo organizuojama tik vidaus reikalų sistemos padaliniuose. Pareiškėjas statutiniu valstybės tarnautoju tapo tik 1997 m. gruodžio 3 d., todėl nėra pagrindo ginčo laikotarpį įskaityti į stažą pareigūno pensijai gauti.

II.

11. Regionų apygardos administracinis teismas 2020 m. birželio 19 d. sprendimu pareiškėjo K. D. skundą tenkino: panaikino VSDFV Utenos skyriaus 2019 m. spalio 25 d. sprendimą Nr. (10.16E) VPE_SP6E-585 ir VSDFV 2019 m. lapkričio 29 d. sprendimą Nr. (6.5) I-8421, įpareigojo VSDFV Utenos skyrių įskaityti laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. į K. D. tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti bei perskaičiuoti K. D. pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydį nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d., priteisė iš atsakovo VSDFV Utenos skyriaus 1 000 Eur bylinėjimosi išlaidų pareiškėjo naudai.

12. Teismas nustatė, kad K. D. nuo 1993 m. gegužės 10 d. pagal darbo sutartį dirbo Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos vairuotoju. 1997 m. gruodžio 3 d. iš minėtų pareigų jis buvo atleistas ir paskirtas dirbti Priešgaisrinės apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Širvintų miesto sukarintos priešgaisrinės dalies pamainos vadu ugniagesiu (pareigūnu) ir dirbo iki 2019 m. rugpjūčio 1 d. (atleistas iš tarnybos dėl sveikatos būklės). Pareiškėjas 2019 m. spalio 17 d. pateikė prašymą valstybinei pareigūno pensijai skirti. VSDFV Utenos skyrius 2019 m. spalio 25 d. sprendimu Nr. (10.16E)VPE_SP6E-585 pareiškėjui paskyrė valstybinę pareigūnų ir karių pensiją nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimu buvo nustatytas K. D. ištarnautas laikas – 23 m. 8 mėn. 25 d. Nesutikdamas su Sprendimu, pareiškėjas jį apskundė VSDFV, kuri 2019 m. lapkričio 29 d. sprendimu VSDFV Utenos skyriaus Sprendimą pripažino teisėtu ir pagrįstu.

13. Teismas pažymėjo, jog 1995 m. sausio 1 d. įsigaliojo 1994 m. gruodžio 13 d. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas Nr. I-693 (2007 m. sausio 18 d. įstatymu Nr. X-1027 įstatymo pavadinimas pakeistas į Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas). Iki šio įstatymo įsigaliojimo pareigūnų ir karių pensiniam aprūpinimui buvo taikomas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais nustatytas laikinasis teisinis reglamentavimas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1991 m. liepos 17 d. nutarimu Nr. 281 patvirtino Lietuvos Respublikos prokuratūros, vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos sistemų, Aukščiausiosios Tarybos Apsaugos skyriaus dar-

buotojų, pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo tvarką. Šios tvarkos 1.1 punkte buvo nustatyta, kad kol bus priimtas ir įsigalios Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymas, vidaus reikalų sistemos darbuotojams, pareigūnams ir kariams pensijos skiriamos už ištarnautus metus. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. birželio 25 d. priimto nutarimo Nr. 490 „Dėl vidaus reikalų sistemos pareigūnų ir karių pensinio aprūpinimo" 1.1 ir 1.1.7 punktais buvo nustatyta, kad iki įsigalios pensijų įstatymas, vidaus reikalų sistemos pareigūnams ir kariams į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už ištarnautus metus skirti, įskaitomas ir laikas, išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais samdos pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

14. Laikinojo įstatymo 1 straipsnyje, galiojusiame iki 2003 m. gegužės 1 d., t. y. nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 2 d. buvo nustatyta, kad Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemos vidaus tarnyba yra struktūrinių padalinių, veikiančių Lietuvos Respublikos vidaus reikalų sistemoje ir vykdančių specifines valstybės vidaus tvarkos palaikymo funkcijas, visuma ir ją sudaro Tardymo, Pataisos reikalų, Priešgaisrinės apsaugos departamentai, Emigracijos ir imigracijos tarnyba, vidaus daliniai, budėtojų dalis ir vadovybė, tai pat finansų ir kontrolės, materialinio-techninio aprūpinimo, ryšių, medicinos tarnybos, Informacinis statistikos centras bei kiti vidaus reikalų sistemą aptarnaujantys padaliniai.

15. Remdamasis Departamento pateiktu 2020 m. gegužės 20 d. raštu Nr. 9.4-3.46 „Dėl duomenų pateikimo" bei kartu su juo pateiktais duomenimis, teismas nustatė, kad iki 1990 m. kovo 11 d. Vidaus reikalų ministerijos priešgaisrinę apsaugą sudarė Vidaus reikalų ministerijos sukarinta ir profesionali priešgaisrinė apsauga. Profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių reformavimas (sukarinimas) buvo pradėtas dar sovietiniais metais. Po 1990 m. kovo 11 d. profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių reformavimas (sukarinimas) vyko palaipsniui. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1997 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 456, įsigaliojusiu nuo 1997 m. spalio 1 d., buvo likviduotos Širvintų rajono priešgaisrinė tarnyba ir Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos Širvintų miesto priešgaisrinė dalis bei patvirtintas Priešgaisrinės apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos padalinių (tarp jų – ir Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos bei Širvintų miesto priešgaisrinės dalies) etatų pakeitimų sąrašas. Tos pačios dienos Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1997 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 457, įsigaliojusiu nuo 1997 m. spalio 1 d., buvo patvirtinti Priešgaisrinės apsaugos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos naujai steigiamų padalinių (tarp jų – ir Širvintų miesto sukarintos priešgaisrinės dalies) etatai. Teismas pažymėjo, jog šie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos priimti aktai vienareikšmiškai patvirtina, kad Širvintų rajono priešgaisrinė tarnyba prie policijos komisariato ir Širvintų miesto priešgaisrinė dalis 1997 m. spalio 1 d. buvo reformuotos į Širvintų miesto sukarintą priešgaisrinę dalį.

16. Sistemiškai vertindamas Laikinojo įstatymo 1 straipsnio ir Pareigūnų pensijų įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas, teismas nurodė, kad profesionalioji priešgaisrinė apsauga turi būti suprantama kaip vidaus reikalų sistemos struktūrinių padalinių, visuma. Pareiškėjo K. D. 1993 m. gegužės 10 d. rašytas pareiškimas priimti jį darbą, tuometinės Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos prie policijos komisariato vir-

šininko J. S. 1993 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. 37 dėl pareiškėjo priėmimo į darbą, to paties asmens 1997 m. gruodžio 3 d. įsakymas Nr. 25, kuriuo pareiškėjas atleistas iš darbo, įrašas pareiškėjo Valstybinio socialinio draudimo pažymėjime patvirtino, kad K. D. ginčo laikotarpiu buvo priimtas dirbti būtent į Širvintų rajono priešgaisrinę tarnybą, joje dirbo iki reorganizavimo, o šią tarnybą reorganizavus, iš jos buvo atleistas. Teismo vertinimu, Širvintų rajono priešgaisrinė tarnyba prie policijos komisariato buvo vidaus reikalų sistemos struktūrinis padalinys, t. y. profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinys. Aplinkybė, jog pareiškėjo darbo vieta buvo nustatyta Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos struktūriniame padalinyje nagrinėjamu atveju reikšmės neturi. Atsižvelgęs į tai, teismas sprendė, jog pareiškėjas ginčo laikotarpiu dirbo profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinyje.

17. Vadovaudamasis Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktu bei remdamasis pareiškėjo ir ginčo laikotarpiu pareiškėjo tiesioginiu viršininku buvusio J. S. pateiktais parodymais, teismas sprendė, jog pareiškėjas ginčo laikotarpiu *de facto* vykdė vairuotojo gaisrininko funkcijas. Atsižvelgęs į Lietuvos vyriausiojo teismo praktiką, teismas konstatavo, kad pareiškėjas nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1995 m. sausio 1 d. atitiko visas Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto taikymo sąlygas, todėl VSDFV Utenos skyrius nepagrįstai šio laikotarpio neįskaitė į pareiškėjo tarnybos laiką pensijai skirti.

18. Teismas atkreipė dėmesį, jog nors Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktas laikotarpio, per kurį dirbtas darbas įskaitomas į tarnybos stažą pensijai skirti, pabaigą sieja su konkrečia data – 1995 m. sausio 1 d., tačiau profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos sukarinimo reforma iki šios datos nebuvo baigta, ji vyko ir 1996–1998 metais, o Širvintų rajone buvo baigta 1997 m. pabaigoje. Atsižvelgęs į tai, kad Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos sukarinimo reforma užsitęsė ne dėl nuo pareiškėjo valios priklausiusių priežasčių, o dėl valstybėje buvusios finansinės padėties bei esant nustatytai aplinkybei, kad pareiškėjo faktinis darbo pobūdis Širvintų rajono priešgaisrinėje tarnyboje laikotarpiu nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. niekuo nesiskyrė nuo 1993 m. gegužės 10 d.–1995 m. sausio 1 d. laikotarpiu vykdytų tapačių pareigų, kai pareiškėjas faktiškai dirbo vairuotojo ugniagesio darbą, teismas sprendė, kad atsakovas nepagrįstai į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų ir karių pensijai gauti neįskaičiavo ir laikotarpio nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d.

19. Teismas darė išvadą, kad skundžiami VSDFV Utenos skyriaus ir VSDFV sprendimai yra nepagrįsti, todėl juos panaikino bei įpareigojo VSDFV Utenos skyrių laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. įskaityti į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų ir karių pensijai gauti bei perskaičiuoti pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydį nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d.

III.

20. Atsakovas VSDFV Utenos skyrius apeliaciniame skunde prašo panaikinti Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. birželio 19 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – pareiškėjo K. D. skundą atmesti.

21. Atsakovas teigia, jog Apskaitos lape ir papildomai pateiktuose dokumentuose nėra duomenų, jog pareiškėjas nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. dir-

bo Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytose pareigose, o vidaus reikalų sistemos pareigūnu pareiškėjas paskirtas tik 1997 m. gruodžio 3 d. Taigi Departamentas nerado teisinio pagrindo prilyginti pareiškėjo darbo laiko nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. tarnybos laikui pareigūnų pensijai skirti. VSDFV Utenos skyrius, vadovaudamasis Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktu ir 6 straipsnio 1 punktu, Sprendimu teisėtai ir pagrįstai paskyrė pareiškėjui pareigūnų pensiją neatsižvelgdamas į laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d.

22. Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytas baigtinis pareigų, kurios prilyginamos tarnybos laikui pareigūnų pensijai skirti sąrašas: padalinių vadovai, gaisrininkai ir gaisrininkai vairuotojai. Pareiškėjas dirbo Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komandos vairuotoju. Vairuotojo pareigos nenurodytos Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte. Kadangi nei pareiškėjo pateiktuose dokumentuose, nei VSDFV Utenos skyriaus papildomai gautuose dokumentuose nėra duomenų, kad iki 1994 m. gruodžio 31 d. pareiškėjas dirbo Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytose pareigose, nėra teisinio pagrindo įpareigoti VSDFV Utenos skyrių perskaičiuoti pareiškėjo pareigūnų pensiją. Laikotarpis nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 2 d., atsakovo nuomone, irgi neįskaitytinas į tarnybos laiką pareigūnų pensijai skirti, nes į pareigūno pareigas – Širvintų miesto sukarintos priešgaisrinės dalies ugniagesiu pareiškėjas paskirtas tik nuo 1997 m. gruodžio 3 d. (Pareigūnų pensijų įstatymo 6 str. 1 p.).

23. Atsakovo įsitikinimu, teismas, remdamasis rašytiniais liudytojo parodymais, neteisingai nustatė, jog nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. pareiškėjas faktiškai nuolatos ir nepertraukiamai iki 1995 m. sausio 1 d., o po šios datos ir iki 1997 m. gruodžio 3 d. vykdė priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo įstaigai priskirtas funkcijas. Teismas neatsižvelgė į Departamento atsiliepimą į skundą, kuriame nurodoma, jog pareiškėjas nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. pagal darbo sutartį dirbo Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komandos vairuotoju. Pareiškėjo pareigos nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. neatitiko Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte išvardytų pareigų, nes darbas Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komandos vairuotoju pagal darbo sutartį nelaikytinas darbu profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinyje. Pareiškėjas tik 1997 m. gruodžio 3 d. pradėjo dirbti Departamento Širvintų miesto sukarintos priešgaisrinės dalies ugniagesio pareigose. Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komanda nebuvo vidaus tarnybos sistemos padalinys, todėl priešgaisrinė apsauga šioje komandoje negalėjo būti organizuota profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos pagrindais, nes priešgaisrinė apsauga profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos pagrindais buvo organizuojama tik vidaus reikalų sistemos padaliniuose.

24. Atsakovas pažymi, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2017 m. sausio 25 d. nutarimu Nr. KT1-N1/2017 pripažino, kad Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktas tiek, kiek pagal jame nustatytą teisinį reguliavimą tarnybos laikui pareigūnų pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. pagal darbo sutartis išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprieštarauja (neprieštaravo) Lietuvos

Respublikos Konstitucijai. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas išaiškino, kad valstybė nebuvo įsipareigojusi tarnybos laikui pareigūnų pensijai skirti prilyginti po Pareigūnų pensijų įstatymo, kuriuo nustatyta ši pensija, įsigaliojimo, t. y. po 1995 m. sausio 1 d., pagal darbo sutartis profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose dirbto laiko. Todėl nurodytą darbą dirbę asmenys negalėjo įgyti teisėtų lūkesčių, kad jų tarnybos laikui bus prilygintas ir po Pareigūnų pensijų įstatymo įsigaliojimo pagal darbo sutartis dirbtas laikas. Tiek nurodytoje Konstitucinio Teismo byloje, tiek šio ginčo administracinėje byloje faktinės aplinkybės yra vienodos, nes ginčas yra ir dėl laikotarpio po 1995 m. sausio 1 d. (šiuo konkrečiu atveju – nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d.), pagal darbo sutartį išdirbto einant vairuotojo pareigas, įskaitymo į tarnybos stažą pareigūnų pensijai.

25. Teismas, darydamas išvadą, jog pareiškėjas nuolat ir be pertraukų dirbo toje pačioje priešgaisrinės apsaugos įstaigoje, vykdydamas priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo įstaigai priskirtas funkcijas, jo atliekamos funkcijos savo apimtimi ir pobūdžiu nesiskyrė nuo tų funkcijų, kurias pareiškėjas vykdė po 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d., visiškai neatsižvelgė į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo minėtu nutarimu remiantis kompetentingų specialistų išaiškinimais nustatytas aplinkybes, kad asmenims, dirbusiems pagal darbo sutartis, dėl žemesnio parengties lygio nebuvo patikima atlikti sudėtingų ekstremaliųjų situacijų likvidavimo ir gelbėjimo darbų, kuriems atlikti reikalinga atitinkama kvalifikacija. Pirmosios instancijos teismas, remdamasis tik rašytiniais liudytojo paaiškinimais, nepagrįstai sutapatino priešgaisrinės apsaugos padaliniuose tarnavusių pareigūnų ir juose pagal darbo sutartis dirbusių asmenų vykdytas pareigas ir neteisingai nusprendė, kad pareiškėjas faktiškai nuo 1995 m. sausio 1 d. dirbo statutinio pareigūno darbą, todėl ginčo laikotarpis, t. y. nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d., turi būti įskaitytas į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų pensijai gauti.

26. Pareiškėjas K. D. atsiliepime į apeliacinį skundą prašo apeliacinį skundą atmesti ir priteisti bylinėjimosi išlaidas.

27. Pareiškėjas pažymi, jog teismas, priimdamas ginčijamą sprendimą, rėmėsi teisės aktų nuostatomis, suformuota teismų praktika, byloje surinktais duomenimis, dėl ko aiškiai konstatavo, jog laikotarpis nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. turi būti įskaitytas į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūno pensijai skirti. Aplinkybė, kad atsakovui buvo pateikti dokumentai, kuriose šis laikotarpis nėra įskaitytas į tarnybos laiką, nereiškia, kad jei yra nekvestionuojamai teisingi. Kilus ginčui, Departamento pateikti duomenys yra paneigti teismo sprendimu, todėl atsakovas, apskaičiuodamas pareigūno pensiją pareiškėjui, turi vadovautis teismo sprendime nurodytu, o ne jam pateiktais neteisingais duomenimis. Departamento sprendimai neturi viršenybės teismo sprendimo atžvilgiu, todėl atsakovas visiškai nepagrįstai šiuo pagrindu kvestionuoja teismo sprendimą.

28. Teismas sprendime nurodė, kad pareigos, kuriose ginčo laikotarpiu dirbo pareiškėjas, formaliai įvardytos kaip vairuotojo pareigos, tačiau pareiškėjas *de facto* atliko gaisrininko vairuotojo pareigas. Tokią išvadą teismas padarė vadovaudamasis pareiškėjo paaiškinimais ir pareiškėjo tiesioginiu viršininku buvusio J. S. teismui pateiktais parodymais. Šių įrodymu pagrindu teismas pagrįstai nustatė, kad pareiškėjas, eidamas vairuotojo pareigas, atlikdavo ne tik automobilio eksploatavimo funkcijas vykstant į gaisro vietą,

bet dalyvavo gaisrų gesinime ir dirbo vairuotojo bei ugniagesio darbą. Ginčo laikotarpiu Širvintų priešgaisrinėje tarnyboje dirbo tik vairuotojai arba vyr. vairuotojai. Taigi tarnyboje oficialiai nebuvo įdarbinta nė vieno ugniagesio. Pagal bylos aplinkybes nustačius, jog pareiškėjas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinyje nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. *de facto* vykdė vairuotojo gaisrininko funkcijas, turi būti paisoma konstitucinio asmenų lygybės prieš įstatymą principo, taip pat turi būti vadovaujamasi teisingumo ir protingumo kriterijais.

29. Atsakovas teigia, jog Širvintų priešgaisrinė tarnyba nebuvo profesionali priešgaisrinė tarnyba, tačiau, pareiškėjo teigimu, nė vienas teisės aktas nenurodo, kas yra laikoma profesionaliąja priešgaisrine apsauga. Aktualiu laiku galiojęs Laikinasis įstatymas numatė, kad prie vidaus tarnybos taip pat priskiriamos finansų ir kontrolės, materialinio-techninio aprūpinimo, ryšių, medicinos tarnybos, Informacinis statistikos centras bei kiti vidaus reikalų sistemą aptarnaujantys padaliniai. Tačiau nebuvo jokio profesionaliosios ir neprofesionaliosios priešgaisrinės apsaugos išskyrimo. Pareiškėjas dirbo Širvintų rajono priešgaisrinėje tarnyboje, kuri vykdė priešgaisrinę apsaugą. Jo darbas iš esmės atitiko sąlygas, pagal kurias organizuota profesionalioji priešgaisrinė apsauga.

30. Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką laikotarpis po 1995 m. sausio 1 d. neteisėtai nebuvo įskaičiuojamas į stažą valstybinei pensijai gauti. Situacija, kai darbas iki 1995 m. sausio 1 d. prilyginamas tarnybos laikui valstybinei pensijai skirti, tačiau po minėtos datos lygiai tas pats darbas tarnybos laikui nėra prilyginamas, prieštarauja teisingumo principui ir neatitinka aptartos Pareigūnų pensijų įstatyme įtvirtintos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirties.

31. Trečiasis suinteresuotas asmuo VSDFV atsiliepime į apeliacinį skundą prašo apeliacinį skundą tenkinti, panaikinti Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. birželio 19 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – pareiškėjo K. D. skundą atmesti.

32. VSDFV teigimu, teismo sprendimas yra priimtas neteisingai išaiškinus bei pritaikius materialiosios teisės normas, netinkamai įvertinus faktines aplinkybes ir nepagrįstai nesivadovaujant Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. sausio 25 d. nutarime Nr. KT1-N1/2017 pateiktu Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto nuostatų bei kitų šiam ginčui aktualių aplinkybių išaiškinimu.

33. Teismas teisingai nustatė, kad K. D. nuo 1993 m. gegužės 10 d. pagal darbo sutartį buvo priimtas dirbti į Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos vairuotojo pareigas, o 1997 m. gruodžio 3 d. iš minėtų pareigų buvo atleistas ir paskirtas į Departamento Širvintų miesto sukarintos priešgaisrinės dalies pamainos vado ugniagesio (pareigūno) pareigas, kuriose dirbo iki 2019 m. rugpjūčio 1 d., ir kad ginčo laikotarpiu pareiškėjas darbo sutarties pagrindu dirbo Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos vairuotoju, tačiau, nepaisant šių faktinių aplinkybių, teismas nepagrįstai nusprendė panaikinti VSDFV Utenos skyriaus ir VSDFV sprendimus, kurie priimti remiantis teisės aktų, reglamentuojančių pareigūnų pensijų skyrimą, nuostatomis, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo pripažintomis neprieštaraujančiomis Lietuvos Respublikos Konstitucijai, ir įpareigojo VSDFV Utenos skyrių įskaityti laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. į K. D. tarnybos laiką pareigūnų pensijai skirti bei perskaičiuoti pareiškėjo pareigūnų pensijos dydį nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d. dienos.

34. Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytas baigti-

nis pareigų, kurias asmenys ėjo profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose, ir darbas kuriose prilyginamas tarnybos laikui pareigūnų pensijai skirti, sąrašas: padalinių vadovai, gaisrininkai ir gaisrininkai vairuotojai. Tuo tarpu K. D. nuo 1993 m. gegužės 10 d. buvo ir ginčo laikotarpiu dirbo vairuotoju priešgaisrinės apsaugos padalinyje, kuriame priešgaisrinė apsauga nebuvo organizuota profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos pagrindais, t. y. pareigose, kurios nėra įvardytos Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte. Pareigūnų pensijų įstatyme nėra numatyta, jog tarnybos laikui prilyginamas po 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais pagal darbo sutartį, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, t. y. laikas nuo 1995 m. sausio 1 d. iki jų paskyrimo sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

35. Departamento Teisės ir personalo skyriaus parengtame 2019 m. rugsėjo 30 d. tarnybos laiko (darbo stažo) apskaitos lape Nr. 6-1326 nėra duomenų, jog nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1995 m. sausio 1 d. pareiškėjas dirbo Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte nurodytose pareigose, todėl laikytina, jog teismas netinkamai įvertino rašytinius įrodymus, o rėmėsi jokiais rašytiniais dokumentais nepagrįstais pareiškėjo ir liudytojo parodymais.

36. Trečiasis suinteresuotas asmuo Departamentas atsiliepime į apeliacinį skundą prašo apeliacinį skundą tenkinti – panaikinti Regionų apygardos administracinio teismo 2020 m. birželio 19 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – pareiškėjo K. D. skundą atmesti.

37. Departamento nuomone, pirmosios instancijos teismas, remdamasis išimtinai tik pareiškėjo paaiškinimais, liudytojo parodymais ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. kovo 27 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A-2211-602/2017, kurioje pateikti išaiškinimai, teisines pasekmes sukelia tik toje byloje dalyvaujančioms proceso šalims, ir įpareigodamas VSDFV Utenos skyrių įskaityti laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų pensijai skirti, priėmė nepagrįstą, neteisingą ir neteisėtą sprendimą.

38. Pagal Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą į tarnybos laiką pensijai skirti įskaitomas tik darbo laikas iki 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais. Pareiškėjas nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. pagal darbo sutartį dirbo Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komandos vairuotoju, todėl pareiškėjo pareigos minėtu laikotarpiu neatitiko Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte išvardytų pareigų – vairuotojo pareigos Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte nėra nurodytos. Be to, Darbas Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komandos vairuotoju pagal darbo sutartį taip pat nelaikytinas ir darbu profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinyje. Širvintų priešgaisrinės tarnybos Musninkų ugniagesių komanda niekada nebuvo vidaus reikalų sistemos padalinys, todėl priešgaisrinė apsauga šioje komandoje negalėjo būti organizuota profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos pagrindais, nes priešgaisrinė apsauga profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos pagrindais buvo organizuojama tik vidaus reikalų sistemos padaliniuose. Širvintų priešgaisrinės tarnybos

Musninkų ugniagesių komanda buvo ir šiuo metu yra Širvintų rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos padalinys.

39. Departamento nuomone, pirmosios instancijos teismas, vadovaudamasis ne Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. sausio 25 d. nutarimu, o Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. kovo 27 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A-2211-602/2017, priėmė sprendimą, prieštaraujantį Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. sausio 25 d. nutarime pateiktiems išaiškinimams ir nepagrįstai įpareigojo VSDFV Utenos skyrių į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų ir karių pensijai gauti įskaičiuoti ir laikotarpį nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d.

IV.

40. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-1733-502/2021 atsakovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyriaus teisių perėmėjas) apeliacinį skundą atmetė, Regionų apygardos administracinio teismo Panevėžio rūmų 2020 m. birželio 19 d. sprendimą paliko nepakeistą ir priteisė pareiškėjui K. D. iš atsakovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyriaus teisių perėmėjas) 800 Eur bylinėjimosi išlaidų.

41. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai vertino, kad remiantis byloje nustatytomis aplinkybėmis pareiškėjas nuo 1993 m. gegužės 10 d. visą laiką dirbo toje pačioje priešgaisrinės apsaugos įstaigoje, tose pačiose pareigose (gaisrinio automobilio vairuotoju) iki 1997 m. gruodžio 3 d., kai buvo reorganizuota Širvintose veikusi priešgaisrinė tarnyba, jo tarnybos metu keitėsi tik institucijos pavadinimas, t. y. iš esmės dirbo tą patį darbą. Pareiškėjas statutiniu tarnautoju tapo tik 1997 m. gruodžio 3 d., kai priešgaisrinės apsaugos įstaigos buvo reorganizuotos ir sukarintos, ir ši aplinkybė visiškai nepriklausė nuo pareiškėjo valios. Taigi, įvertinus šios bylos faktines aplinkybes, darytina išvada, jog pareiškėjas ginčijamu laikotarpiu faktiškai dirbo statutinio pareigūno darbą.

42. Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalyje nurodyta data – 1995 m. sausio 1 d., nustatanti ribą, iki kurios skaičiuojami tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami laikotarpiai, yra įstatymo įsigaliojimo data. Tačiau bylos aplinkybės leidžia spręsti, kad pareiškėjo atliktos funkcijos iki 1995 m. sausio 1 d. ir po jos niekuo nesiskyrė. Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje nustatytas faktines aplinkybes, proceso šalių procesiniuose dokumentuose išdėstytus argumentus, taip pat tai, kad profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos sukarinimo reforma užsitęsė ne dėl nuo pareiškėjo valios priklausiusių priežasčių, sprendė, jog pareiškėjo faktinis tarnybos Priešgaisrinės apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos gaisrinio automobilio pareigose laikas nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d., kai pareiškėjo vykdoma tarnyba minėtu laikotarpiu niekuo nesiskyrė nuo jo iki 1995 m. sausio 1 d. vykdytos tarnybos, neteisėtai nebuvo įskaičiuojamas į stažą valstybinei pensijai gauti, nes pareiškėjas faktiškai dirbo statutinio pareigūno darbą. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai konstatavo, kad pareiškėjo tarnautas laikotarpis nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. turi būti įtrauktas į jo tarnybos laiką valstybi-

nei pareigūnų ir karių pensijai skirti. Teisėjų kolegijos vertinimu, situacija, kai pareiškėjo darbas iki 1995 m. sausio 1 d. prilyginamas tarnybos laikui valstybinei pensijai skirti, tačiau po minėtos datos lygiai tas pats darbas tarnybos laikui nėra prilyginamas, prieštarauja teisingumo principui ir neatitinka Pareigūnų pensijų įstatyme įtvirtintos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirties.

43. Teisėjų kolegija nesutiko su apeliacinio skundo argumentais, kad pirmosios instancijos teismas, priimdamas sprendimą, nepagrįstai rėmėsi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinėje byloje Nr. A-2211-602/2017 pateiktu aiškinimu, kadangi minėtoje byloje buvo sprendžiamas iš esmės analogiškas klausimas – asmens, tarnavusio priešgaisrinėje tarnyboje, stažas. Pažymėta ir tai, kad ir vėlesnėje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje stažo įskaitymo valstybinei pensijai skirti klausimai sprendžiami analogiškai, remiantis, be kita ko, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo administracinėje byloje Nr. A-2211-602/2017 suformuluotomis teisės taikymo taisyklėmis (žr., pvz. 2019 m. balandžio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-3890-552/2019; 2020 m. kovo 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-591-602/2020).

44. Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje nustatytas aplinkybes ir surinktų duomenų visumą, sprendė, kad pirmosios instancijos teismas pagrįstai panaikino skundžiamus VSDFV Utenos skyriaus ir VSDFV sprendimus ir įpareigojo VSDFV Utenos skyrių iš naujo išnagrinėti pareiškėjo prašymą, užtikrinant, kad pareiškėjo ištarnautas laikotarpis nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d., į tarnybos laiką pareigūnų ir karių pensijai gauti būtų įskaitytas.

V.

45. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija 2022 m. sausio 5 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eP-1-438/2022 tenkino trečiojo suinteresuoto asmens Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos prašymą atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. eA-1733-502/2021, atnaujino procesą administracinėje byloje Nr. eA-1733-502/2021 pagal atsakovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus apeliacinį skundą dėl Regionų apygardos administracinio teismo Panevėžio rūmų 2020 m. birželio 19 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo K. D. skundą atsakovui Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriui (tretieji suinteresuoti asmenys – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos) dėl sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus.

46. Teisėjų kolegija nurodė, kad susidarė situacija, kuomet Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2021 m. kovo 31 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. A-667-1062/2021 suteikė administracinių teismų praktikos kryptį, kad institucija, atsisakydama įskaityti asmens tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti laikotarpį po 1995 m. sausio 1 d., nepažeidžia Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto, tačiau Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartimi aptariama išplėstinės teisėjų kolegijos nutartimi nesivadovavo, nors vertino ginčą dėl į stažą pareigūno pensijai gauti neįskaityto laikotarpio nuo

1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 2 d. Taigi, padaryta išvada, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartimi nukrypo nuo išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 31 d. sprendimu suvienodintos administracinių teismų praktikos, todėl konstatuota, kad šiuo atveju atsakovo prašymas atnaujinti procesą yra pagrįstas.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

VI.

Dėl ginčo esmės ir administracinės bylos nagrinėjimo ribų

47. Ginčas šioje administracinėje byloje kilo dėl pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą ir socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio priedo skyrimo pareiškėjui už laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. ir pareiškėjo pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydžio perskaičiavimo.

48. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundą tenkino ir įpareigojo VSDFV Utenos skyrių įskaityti laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti bei perskaičiuoti jo pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydį nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas šį pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą, be kita ko, konstatavęs, kad situacija, kai pareiškėjo darbas iki 1995 m. sausio 1 d. prilyginamas tarnybos laikui valstybinei pensijai skirti, tačiau po minėtos datos lygiai tas pats darbas tarnybos laikui nėra prilyginamas, prieštarauja teisingumo principui ir neatitinka Pareigūnų pensijų įstatyme įtvirtintos pareigūnų ir karių valstybinės pensijos paskirties.

49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija 2022 m. sausio 5 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eP-1-438/2022 atnaujino procesą šioje byloje dėl to, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartimi nukrypo nuo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 31 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. A-667-1062/2021 suvienodintos administracinių teismų praktikos.

50. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi nuostatos, kad bylos, kurioje procesas atnaujintas, ypatybė yra ta, kad nagrinėjant tokias bylas būtina atsižvelgti į nutartyje atnaujinti procesą apibrėžtas proceso atnaujinimo ribas (žr., pvz., išplėstinės teisėjų kolegijos 2015 m. liepos 9 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1611-662/2015; išplėstinės teisėjų kolegijos 2016 m. birželio 22 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-3771-520/2016; išplėstinės teisėjų kolegijos 2017 m. gruodžio 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-5042-556/2017). Atnaujinus procesą byloje, teismas bylą iš naujo nagrinėja neperžengdamas ribų, kurias apibrėžia proceso atnaujinimo pagrindai, t. y. teismas patikrina teismo sprendimo (nutarties) teisėtumą ir pagrįstumą ta apimtimi ir tokiais pagrindais, kurie yra nustatyti teismo nutartyje atnaujinti procesą (žr., pvz., išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. vasario 12 d. nutartį administraci-

nėje byloje Nr. A[438]-993/2014; išplėstinės teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1433-146/2015; išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. spalio 20 d. nutartį administracinėje byloje Nr. R-14-1062/2021).

51. Šioje byloje, ją perdavus Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui nagrinėti iš naujo, yra siekiama užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 156 str. 2 d. 12 p.). Tačiau reikia pažymėti, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 31 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-667-1062/2021, kuris šiuo atveju buvo proceso atnaujinimo pagrindas, pasisakė tik dėl Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto (2012 m. spalio 2 d. įstatymo Nr. XI-2254 redakcija) taikymo laikotarpiui nuo 1995 m. sausio 1 d. neįskaitymo į tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai. Todėl, atsižvelgiant į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 31 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-667-1062/2021, taip pat į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1733-502/2021 ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. sausio 5 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eP-1-438/2022 apibrėžtas šios bylos nagrinėjimo ribas, atnaujinus procesą byloje aktualus tik Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo klausimas, apskaičiuojant pareigūnų ir karių valstybinę pensiją už tarnybą ir skiriant socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio priedą pareiškėjui už laikotarpį nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. ir perskaičiuojant pareiškėjo pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydį už šį laikotarpį. Taigi ta bylos dalis, kuri yra susijusi su pareiškėjo pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydžiu, apimančiu laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1995 m. sausio 1 d., nepatenka į atnaujintos bylos nagrinėjimo dalyką.

Dėl Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto taikymo

52. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl laikotarpio nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. įskaitymo į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai gauti, ginčijant VSDFV Utenos skyriaus ir VSDFV sprendimus, kuriais pareiškėjo prašymas buvo atmestas.

53. Byloje svarbios šios faktinės aplinkybės: pareiškėjas nuo 1993 m. gegužės 10 d. pagal darbo sutartį dirbo Širvintų rajono priešgaisrinės tarnybos gaisrinio automobilio vairuotoju. 1997 m. gruodžio 3 d. iš minėtų pareigų jis buvo atleistas ir paskirtas dirbti Priešgaisrinės apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Širvintų miesto sukarintos priešgaisrinės dalies pamainos vadu ugniagesiu (pareigūnu) ir dirbo iki 2019 m. rugpjūčio 1 d. (atleistas iš tarnybos dėl sveikatos būklės). Pareiškėjas 2019 m. spalio 17 d. pateikė prašymą valstybinei pareigūno pensijai skirti. VSDFV Utenos skyrius 2019 m. spalio 25 d. sprendimu Nr. (10.16E)VPE_SP6E-585 pareiškėjui paskyrė valstybinę pareigūnų ir karių pensiją nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d. Sprendimu buvo nustatytas K. D. ištarnautas laikas – 23 m. 8 mėn. 25 d., t. y. tarnybos stažas pensijai gauti skaičiuotas nuo 1997 m. gruodžio 3 d.

54. Kaip jau minėta, ginčas šioje byloje nagrinėjamas dėl laikotarpio nuo 1995 m.

sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. įskaitymo į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti ir šį klausimą reguliuojančio Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo.

55. Ginčo teisiniams santykiams aktualiame Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkte (2012 m. spalio 2 d. įstatymo Nr. XI-2254 redakcija) nustatyta, kad asmenims, priimtiems tarnauti vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemose, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnais ir kariais, muitinės pareigūnais (muitinės sistemoje dirbti muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikti kriminalinę žvalgybą ir (arba) ikiteisminį tyrimą), tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami šie laikotarpiai, buvę iki 1995 m. sausio 1 d., – darbo laikas, išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais. Taigi pagal Pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą, tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais.

56. Konstitucinis Teismas įvertino Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto atitiktį Konstitucijai ir 2017 m. sausio 25 d. nutarime pripažino, kad Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktas tiek, kiek pagal jame nustatytą teisinį reguliavimą tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. pagal darbo sutartis išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprieštarauja (neprieštaravo) Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

57. Konstitucinis Teismas 2017 m. sausio 25 d. nutarime išaiškino, kad Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto teisiniu reguliavimu apibrėžiant tarnybos laiką, būtiną pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, laikytasi iš Konstitucijos, *inter alia* jos 52 straipsnio, kylančio reikalavimo įstatymu nustatytą pareigūnų ir karių valstybinę pensiją sieti būtent su asmens tarnyba Lietuvos valstybei ir, naudojantis įstatymų leidėjo diskrecija, šiam laikui prilyginti tam tikrus kitus su tarnyba susijusius laikotarpius, buvo įgyvendintas valstybės prisiimtas įsipareigojimas į tarnybos stažą, reikalingą pensijai už tarnybą skirti, įskaityti iki Pareigūnų pensijų įstatymo įsigaliojimo pagal darbo sutartis profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais išdirbtą darbo laiką, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, ir buvo užtikrinti atitinkami asmenų teisėti lūkesčiai. Konstitucinis Teismas nurodė, jog valstybė nebuvo įsipareigojusi tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti prilyginti po Pareigūnų pensijų įstatymo, kuriuo nustatyta ši pensija, įsigaliojimo, t. y. po 1995 m. sausio 1 d., pagal darbo sutartis profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padaliniuose dirbto laiko, taigi nurodytą darbą dirbę asmenys negalėjo įgyti teisėtų lūkesčių, kad jų tarnybos laikui bus prilygintas ir po Pareigūnų pensijų įstatymo įsigaliojimo pagal darbo sutartis dirbtas laikas. Pažymėta ir tai, kad priešgaisrinės apsaugos padaliniuose tarnavusių pareigūnų ir juose

pagal darbo sutartis dirbusių asmenų teisinio statuso skirtumai yra objektyvus pagrindas apibrėžiant tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti asmenis, tam tikrą laiką po 1995 m. sausio 1 d. priešgaisrinės apsaugos padaliniuose dirbusius pagal darbo sutartis (vėliau paskirtus priešgaisrinės apsaugos pareigūnais), ir asmenis, atitinkamu metu tarnavusius priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, traktuoti skirtingai. Šiame nutarime Konstitucinis Teismas, apklausęs specialistus, nustatė, jog 1995 m. sausio 1 d. yra Pareigūnų pensijų įstatymo įsigaliojimo data, kuri nėra susijusi su profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių pertvarka (jos pabaiga).

58. Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad nesukarintų profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovų, gaisrininkų, gaisrininkų vairuotojų, dirbusių pagal darbo sutartis, ir sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnų funkcijos (darbo pobūdis) skyrėsi tuo, kad asmenims, dirbusiems pagal darbo sutartis, dėl žemesnio parengties lygio nebuvo patikima atlikti sudėtingų ekstremaliųjų situacijų likvidavimo ir gelbėjimo darbų, kuriems atlikti reikalinga atitinkama kvalifikacija; jiems dažniausiai buvo pavedama vykdyti pirminius darbus iki atvykstant pareigūnams, o atvykus pareigūnams jų funkcijos apsiribodavo gaisro plitimo stabdymu; paskyrus sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, jų funkcijos iš esmės pasikeisdavo, be to, jie privalėjo atitikti pareigūnams keliamus reikalavimus (amžiaus cenzas, nepriekaištinga reputacija, sveikatos būklė ir pan.) ir įgyti būtinus papildomus įgūdžius (Konstitucinio Teismo 2017 m. sausio 25 d. nutarimas).

59. Konstitucijos 107 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Konstitucinio Teismo sprendimai klausimais, kuriuos Konstitucija priskiria jo kompetencijai, yra galutiniai ir neskundžiami. <…> Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos bei principai. Juose yra kuriama ir plėtojama oficiali konstitucinė doktrina. Visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai, įskaitant ir teismus, taikydami Konstituciją privalo paisyti oficialios konstitucinės doktrinos, jie negali aiškinti Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas. Priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, būtų nepaisoma Konstitucijos viršenybės, būtų sudarytos prielaidos nesuderinamumams teisės sistemoje atsirasti. <…> Taigi pagal Konstituciją visi Konstitucinio Teismo aktai, kuriuose aiškinama Konstitucija – formuluojama oficiali konstitucinė doktrina, savo turiniu saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus), neišskiriant nė bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų (Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 20 d. sprendimas). Konstitucinio Teismo teisinė pozicija (*ratio decidendi*) atitinkamose konstitucinės justicijos bylose turi precedento reikšmę (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutarimas).

60. Vadovaudamasi Konstitucinio Teismo doktrina ir Konstitucinio Teismo 2017 m. sausio 25 d. nutarimu, kuriame konstatuotas Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto, pagal kurį tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, neprieštaravimas Konstitucijai, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2021 m. kovo 31 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A-667-1062/2021 vertino, kad institucija, atsisakydama

įskaityti į asmens tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti laikotarpį po 1995 m. sausio 1 d., kai asmuo pagal darbo sutartį toliau dirbo priešgaisrinės apsaugos padaliniuose, tinkamai taikė Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą.

61. Bylą, kurioje atnaujintas procesas, nagrinėjanti išplėstinė teisėjų kolegija vertina, kad yra pagrindas pritarti tokiai anksčiau išplėstinės teisėjų kolegijos suformuotai pozicijai ir toliau ja vadovautis, t. y. vertinti, kad institucijos, atsisakydamos įskaityti į asmenų tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti laikotarpį po 1995 m. sausio 1 d., kai darbuotojai pagal darbo sutartis toliau dirbo priešgaisrinės apsaugos padaliniuose, o vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, tinkamai taiko ir aiškina Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą. Toks vertinimas yra pagrįstas Konstitucinio Teismo jurisprudencija dėl Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto konstitucingumo, valstybinių pensijų prigimtimi ir pobūdžiu, t. y. kad jos skiriasi nuo valstybinės socialinio draudimo senatvės pensijos, taip pat nuo kitų valstybinių socialinio draudimo pensijų; yra mokamos iš valstybės biudžeto, skiriamos asmenims už atliktą tarnybą ar nuopelnus Lietuvos valstybei, taip pat kaip kompensacija įstatyme nurodytiems nukentėjusiesiems asmenims (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d., 2015 m. gegužės 6 d., 2016 m. birželio 20 d. nutarimai); taip pat tuo, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nuosekliai laikosi Konstitucinio Teismo formuojamos oficialios konstitucinės doktrinos, kuri savo turiniu saisto ir specializuotus teismus (pvz., išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. vasario 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-757-556/2021; išplėstinės teisėjų kolegijos 2020 m. gegužės 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-3146-261/2020; išplėstinės teisėjų kolegijos 2019 m. kovo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3227-624/2019 ir kt.). Be to, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 31 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. A-667-1062/2021 nagrinėdamas panašias situacijas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas toliau vadovavosi kitose bylose (2021 m. balandžio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-702-552/2021; 2021 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-684-552/2021; 2021 m. balandžio 28 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-703-552/2021; 2021 m. liepos 21 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-1769-756/2021; 2021 m. rugsėjo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A-633-1062/2021; 2021 m. rugsėjo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2470-575/2021).

62. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1733-502/2021 yra paremta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. kovo 27 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2211-602/2017 ir ją sekusiose nutartyse (2019 m. balandžio 3 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-3890-552/2019 ir 2020 m. kovo 4 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-591-602/2020) suformuota praktika, pagal kurią ir vėlesniais laikotarpiais, t. y. po 1995 m. sausio 1 d. priešgaisrinės apsaugos padaliniuose pagal darbo sutartis dirbę asmenys vertinami kaip esantys toje pačioje padėtyje su asmenimis, tarnavusiais minėtose pareigose iki 1995 m. sausio 1 d., ir tarnybos laikui pensijai skirti prilyginami ne tik laikotarpiai, buvę iki 1995 m. sausio 1 d., bet ir laikotarpiai, buvę ir po 1995 m. sausio 1 d.

63. Tačiau išplėstinė teisėjų kolegija, nagrinėjanti bylą, kurioje atnaujintas procesas, be kita ko, vadovaudamasi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. kovo 31 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. A-667-

1062/2021, atsižvelgdama į šioje nutartyje pateiktus išaiškinimus ir Konstitucinio Teismo doktriną, kurioje atskleidžiamas Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto, reglamentuojančio laikotarpį, prilyginamą tarnybos laikui pensijai skirti, turinys ir prasmė, valstybinių pensijų prigimtis ir pobūdis bei įstatymų leidėjo plati diskreciją reglamentuojant pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimą, įvertinusi specializuotų teismų pareigą laikytis Konstitucinio Teismo suformuotos oficialios konstitucinės doktrinos, nenustačiusi išskirtinių bylos aplinkybių, kurios suponuotų kitokį situacijos vertinimą, konstatuoja, kad bylose, kuriose sprendžiamas Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto, pagal kurį tarnybos laikui pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti neprilyginamas darbo laikas, po 1995 m. sausio 1 d. išdirbtas profesionaliosios priešgaisrinės apsaugos padalinių vadovais, gaisrininkais, gaisrininkais vairuotojais Darbo sutarties įstatymo pagrindais, jeigu vėliau šie darbuotojai buvo paskirti sukarintos priešgaisrinės apsaugos pareigūnais, taikymas, nėra pagrindo vadovautis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. kovo 27 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-2211-602/2017 ir ją sekusiose nutartyse (2019 m. balandžio 3 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-3890-552/2019 ir 2020 m. kovo 4 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-591-602/2020) suformuota praktika.

64. Siekiant išvengti ginčo santykiams taikytinų teisės normų netinkamo taikymo ir aiškinimo, o taip pat ir užtikrinti iš Konstitucijoje įtvirtinto teisinės valstybės principo išplaukančius teisinį tikrumą ir aiškumą, teisės stabilumą bei prognozuotumą, šiuo išplėstinės teisėjų kolegijos procesiniu sprendimu dar kartą suteikiama aiški administracinių teismų praktikos kryptis vertinant situacijas dėl pagal Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą nustatomo laikotarpio, prilyginamo tarnybos laikui pensijai skirti, įskaitymo į tarnybos laiką pensijai skirti. Tokia teismų praktikos raida, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, yra konstituciškai pateisinama ir objektyviai būtina.

65. Teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose, yra saistomi savo pačių sukurtų teisės aiškinimo taisyklių (Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 33 str. 4 d.). Administracinių bylų teisenos įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus formuoja Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (išplėstinės teisėjų kolegijos 2017 m. gruodžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-5042-556/2017). Byloje nagrinėjamu atveju Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-1733-502/2021 nusprendus pareiškėjo darbo laikotarpį nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. įskaityti į pareiškėjo tarnybos laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai gauti, buvo nepagrįstai nukrypta nuo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo suformuotos administracinių teismų praktikos. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjama administracinė byla pagal savo faktines aplinkybes ir taikytinas teisės normas iš esmės yra identiška minėtai Lietuvos vyriausiojo administracinio administracinei bylai Nr. A-667-1062/2021, išplėstinė teisėjų kolegija, siekdama užtikrinti jurisprudencijos tęstinumą, neturi pagrindo byloje, kurioje atnaujintas procesas, susiklosčiusios analogiškos situacijos spręsti kitaip.

66. Remiantis tuo, kas išdėstyta, spręstina, kad nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į proceso atnaujinimo klausimo nagrinėjimo ribas, nebuvo ABTĮ 91 straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų pareiškėjo skundžiamų institucijų sprendimų (jų dalių) panaikinimo pagrindų. Todėl išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad tikrinamoje byloje pirmosios instan-

cijos teismas, tenkindamas pareiškėjo skundą, priėmė nepagrįstą sprendimą tiek, kiek jis susijęs su Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo klausimu, apskaičiuojant pareigūnų ir karių valstybinę pensiją už tarnybą ir skiriant socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio priedą pareiškėjui už laikotarpį nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d. Dėl to šiuo aspektu skundžiamų VSDFV Utenos skyriaus (teisių perėmėjas – VSDFV Panevėžio skyrius) ir VSDFV sprendimų nėra pagrindo laikyti nepagrįstais, o atsakovas dėl šios dalies tinkamai taikė ir aiškino Pareigūnų pensijų įstatymo 16 straipsnio 3 dalies 3 punktą.

67. Atitinkamai Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartis, kuria atsakovo apeliacinis skundas buvo atmestas, keičiama, pakeičiant pirmosios instancijos teismo sprendimą ir nurodant, kad atsakovas pagrįstai atsisakė į pareiškėjo ištarnautą laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaityti laikotarpį nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. gruodžio 3 d.

Dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

68. ABTĮ 40 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą, tarp jų – ir išlaidas advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti (ABTĮ 40 str. 5 d.). Ši norma išreiškia administraciniame procese dominuojančią bendrąją bylinėjimosi išlaidų paskirstymo proceso šalims taisyklę „pralaimėjęs moka“ (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. balandžio 29 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-792-502/2021; 2022 m. sausio 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eTA-463-968/2022 ir kt.).

69. ABTĮ 41 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad tais atvejais, kai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, neperduodamas bylos iš naujo nagrinėti, pakeičia pirmosios instancijos teismo sprendimą arba priima naują sprendimą, jis atitinkamai pakeičia bylinėjimosi išlaidų paskirstymą. Jeigu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas bylinėjimosi išlaidų nepaskirsto, šį klausimą išsprendžia pirmosios instancijos teismas paprastai rašytinio proceso tvarka priimdamas nutartį.

70. Regionų apygardos administracinio teismo Panevėžio rūmų 2020 m. birželio 19 d. sprendimu pareiškėjo skundą tenkinus, jam buvo priteista iš atsakovo 1 000 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

71. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-1733-502/2021 atmetęs atsakovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyriaus teisių perėmėjas) apeliacinį skundą, priteisė pareiškėjui iš atsakovo 800 Eur bylinėjimosi išlaidų.

72. Byloje atnaujinus procesą, pirmosios instancijos teismo sprendimas pakeičiamas ir pareiškėjo skundas tenkinamas iš dalies, taip pat atsakovo apeliacinis skundas tenkinamas tik iš dalies, todėl pareiškėjui pripažintina teisė į su bylos nagrinėjimu susijusių išlaidų dalies, proporcingos patenkintų skundo reikalavimų daliai, atlyginimą. Kadangi galutiniu procesiniu sprendimu pareiškėjo skundo reikalavimas yra tenkinamas iš dalies, pareiškėjas turi teisę į pusę jam ankstesnių teismų sprendimais priteistų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo (atitinkamai 500 Eur ir 400 Eur).

73. Išlaidų, patirtų rengiant ir pateikiant prašymą atnaujinti procesą ar atsiliepimą į šį prašymą, atlyginimo klausimas priklauso nuo administracinės bylos, kurioje procesas buvo atnaujintas, rezultatų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-5042-556/2017 64 p.; išplėstinės teisėjų kolegijos 2022 m. vasario 3 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-51-822/2022 105 p.). Nagrinėjamu atveju proceso atnaujinimas šioje administracinėje byloje, atsižvelgiant į atnaujintos bylos ribas, iš dalies buvo palankus pareiškėjui, todėl jam atlygintina pusė jo teikiant atsiliepimą į prašymą dėl proceso atnaujinimo patirtų bylinėjimosi išlaidų.

74. Atsižvelgus į pareiškėjo apmokėjimo už teisines paslaugas datą (2021 m. IV ketvirtis), vertinant šių išlaidų pagrįstumą, aktualus 2021 m. II ketvirčio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje, kuris, vadovaujantis oficialia Lietuvos statistikos departamento skelbiama informacija, buvo 1 566,40 Eur. Pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio 7 ir 8.16 punktus, maksimali priteistina suma už atsiliepimo į prašymą dėl proceso atnaujinimo parengimą – 626,56 Eur (0,4 × 1 566,40 Eur). Taigi, nagrinėjamu atveju prašoma atlyginti 1 000 Eur bylinėjimosi išlaidų suma viršija minėtose rekomendacijose numatytą maksimalų dydį, todėl turi būti mažinama. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pareiškėjo atstovo parengto procesinio dokumento turinį, pateiktus įrodymus dėl byloje patirtų išlaidų, taip pat į tai, kad, kaip jau minėta, pareiškėjui atlygintina pusė jo dėl atsiliepimo į prašymą dėl proceso atnaujinimo rengimo patirtų išlaidų, darytina išvada, kad yra pagrindas priteisti pareiškėjui iš atsakovo 313 Eur bylinėjimosi išlaidų.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 165 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 40 straipsnio 1 dalimi ir 43 straipsnio 3 dalimi, išplėstinė teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 8 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1733-502/2021 pakeisti ir jos rezoliucinę dalį išdėstyti ją taip:

„Atsakovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyriaus teisių perėmėjas) apeliacinį skundą tenkinti iš dalies.

Regionų apygardos administracinio teismo Panevėžio rūmų 2020 m. birželio 19 d. sprendimą pakeisti ir jo rezoliucinę dalį išdėstyti taip:

Pareiškėjo K. D. skundą tenkinti iš dalies.

Panaikinti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyriaus 2019 m. spalio 25 d. sprendimo Nr. (10.16E) VPE_SP6E-585 „Dėl pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą ir socialinio draudimo bazinės pensijos dydžio priedo skyrimo K. D.“ ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos 2019 m. lapkričio 29 d. sprendimo Nr.(6.5) I-8421 dalis, kuriomis atsisakyta į pareiškėjo K. D. ištarnautą laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaityti laikotarpį nuo 1993 m. gegužės

10 d. iki 1995 m. sausio 1 d.

Įpareigoti Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyrių į pareiškėjo K. D. ištarnautą laiką pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti įskaityti laikotarpį nuo 1993 m. gegužės 10 d. iki 1995 m. sausio 1 d. bei perskaičiuoti pareiškėjui K. D. apskaičiuotą pareigūnų ir karių valstybinės pensijos dydį nuo 2019 m. rugpjūčio 2 d.

Kitą pareiškėjo K. D. skundo dalį atmesti.

Priteisti pareiškėjui K. D. 500 Eur (penkis šimtus eurų) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo pirmosios instancijos teisme ir 400 Eur (keturis šimtus eurų) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo apeliacinės instancijos teisme iš atsakovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus."

Priteisti pareiškėjui K. D. iš atsakovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Panevėžio skyriaus 313 Eur (tris šimtus trylika eurų) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Nutartis neskundžiama.

3.2. Bylos dėl konkurencijos teisinių santykių

3.2.1. Dėl televizijoje transliuotoje reklamoje klaidinančiu būdu pateiktos informacijos vartotojams

Vertinant reklamos vartotojus reikėtų atsižvelgti į vartotojus, kuriuos reklama faktiškai pasiekė, neatsižvelgiant į tai, ar tai buvo išskirtinai tik tie vartotojai, kuriuos bendrovė galbūt ketino pasiekti (37 punktas).

Nėra draudžiama informaciją pateikti raštu, o žodžiu sakomas tekstas nebūtinai turi dubliuoti tai, kas parašyta raštu. Vis dėlto negalima situacija, kai reklamose garsinė ir tekstinė informacija, susijusi su esminėmis sąlygomis, viena kitą paneigtų ir klaidintų jų vartotojus dėl tikrosios pasiūlymo esmės (50 punktas).

Televizija nėra savaime ribotas informacijos pateikimo šaltinis (informaciją galima pateikti tiek vizualiai, tiek žodžiu), todėl ydinga reklamos žodinė bei vizualinė konstrukcija negali būti teisinama vien pasirinktos perteikimo priemonės specifika. Vertinant klaidinančią reklamą kiekvienas reklamos šaltinis vertinamas individualiai – įstatymų leidėjas nėra įtvirtinęs nuostatų, šalinančių reklamos davėjo atsakomybę, jei kitokiu būdu, nei buvo paskleista, skleidžiami reklaminiai teiginiai jau atitinka tikrovę, o vien keliuose reklamos šaltiniuose teiktos informacijos matematinis sumavimas savaime nereiškia, jog eliminuotas klaidinimas konkrečiame reklamos šaltinyje (52 punktas).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinei teisėjų kolegijai nekilo abejonių, jog per 3 sekundes daugiau nei 100 žodžių tekstas, susijęs su reklamuojamu pasiūlymu, tikslinės vartotojų grupės nario objektyviai negali būti perskaitytas, todėl jame pateikta informacija vartotojo praktiškai nepasiekia – ji tik leidžia numanyti, jog pateikiama kita galbūt reikšminga informacija, tačiau tai nereiškia, jog išvengiama vartotojo klaidinimo. Tai, jog tas pats tekstas vėliau rodytas 30 sekundžių, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, taip pat nebuvo pakankama – reklamoje žodžiu išsakyta informacija, besikeičiantys vaizdai ir paties teksto konstrukcija neleido vidutiniam

tikslinės grupės vartotojui jo perskaityti ir tinkamai įvertinti jame pateiktų sąlygų garsinės informacijos kontekste. Tačiau tokia išvada jokiu būdu nereiškia, jog reklamos, kuriose garsinė informacija yra derinama su rašytiniu tekstu, yra per se klaidinančios ar kad toks reklamos formatas negali būti naudojamas – šiuo konkrečiu atveju pareiškėjo pasirinkta lingvistinė formuluotė, teksto konstrukcija ir bendras reklamos įspūdis nulėmė, kad tokia reklama klaidino vartotojus (50 punktas). Negalima sutikti, jog vartotojui informacijos suteikimas pačioje vaistinėje gali kompensuoti suklaidinimą reklamoje – atvykimas į vaistinę rodo, kad vartotojo ekonominis elgesys buvo paveiktas (52 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-1057-822/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-02955-2019-6
Procesinio sprendimo kategorija 11.5.1

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. kovo 17 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ramūno Gadliausko, Ryčio Krasausko, Ernesto Spruogio, Arūno Sutkevičiaus ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „Eurovaistinė“ apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. rugsėjo 24 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „Eurovaistinė“ skundą atsakovui Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai dėl nutarimo dalies panaikinimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas uždaroji akcinė bendrovė (toliau – UAB) „Eurovaistinė“ (toliau – ir pareiškėjas, Bendrovė) pateikė teismui skundą, kuriame prašė panaikinti Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos (toliau – atsakovas, Taryba) 2019 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 1S-95 (2019) „Dėl vaistinių tinklo reklamos apie senjorams taikomas nuolaidas atitikties Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo reikalavimams“ (toliau – ir Nutarimas) rezoliucinės dalies 1 ir 2 punktus, kuriais pareiškėjo vaistinių tinklo reklama apie senjorams taikomas nuolaidas, pareiškėjo iniciatyva naudota nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. iki spalio 31 d. ir nuo 2018 m. gruodžio 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d., buvo pripažinta klaidinančia ir pažeidžiančia Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo (toliau – ir Reklamos įstatymas) 5 straipsnio reikalavimus, ir pareiškėjui paskirta 8 688 Eur piniginė bauda.

2. Pareiškėjas skundo reikalavimą grindė šiais pagrindiniais argumentais:

2.1. Pareiškėjas televizijoje ir gydymo įstaigose 2018 m. rugsėjo, spalio bei gruodžio mėnesiais skleidė reklamą apie Bendrovės vaistinėse senjorams taikomas nuolaidas (toliau – ir Reklama), kurioje žodžiu yra sakomas šis tekstas: *„Ir septintą vakare irgi? - Taip, ir septintą vakare. - Ir ryte? - Taip, ir ryte - Ir šeštadieniais? – Taip, ir savaitgaliais. - O jeigu pasitaikytų vasario 29-ta? - Nuolaidos senjorams „Eurovaistinėje“ taikomos visada. Senjorai, užsukite į vaistinę kada jums patogu, nes „Eurovaistinėje“ su „Senjoro“ kortele taikoma net 20 procentų nuolaida nereceptiniams vaistams, o visoms kitoms prekėms – nuolaida iki 30 procentų. „Eurovaistinė“, jauskitės gerai“*. Reklamos rašytiniame tekste buvo pateikiama ši informacija: *„2018 09 01 - 2018 09 30 senjoro kortelės turėtojui suteikiamas išskirtinis iki 30 % (maisto papildams – 30 %, kosmetikai – 25 %, nereceptiniams vaistams – 20 %, kitoms prekėms iki -20 %) nuolaidos pasiūlymas, perkant tris prekes ir daugiau vaistinėje arba internetu www.eurovaistine.lt Pasiūlymas taikomas perkant pilnas pakuotes, kurių vienos kaina ne mažesnė nei 1,50 EUR. Nuolaida nesuteikiama kitų akcijų prekėms, tačiau jos įskaičiuojamas į prekių kiekį, prekėms įsigyjamoms su kompensuojamųjų vaistų pasu, pradinio maitinimo kūdikio mišiniams iki 6 mėnesių, dovanų kuponams, produktų rinkiniams bei kontraceptiniams vaistams ir kitoms prekėms, įtrauktoms į UAB EUROVAISTINĖ patvirtintą sąrašą, kurį galite rasti vaistinėje. Nuolaidos nesumuojamos. EUROVAISTINĖS pasilieka sau teisę bet kada keisti ar nutraukti pasiūlymą. Daugiau informacijos apie kortelę Jums bus suteikiama nemokamai EUROVAISTINĖS informacijos linija 8 800 50 005, internete www.eurovaistine.lt arba pasiteiravus vaistininko“*.

2.2. 2018 m. gruodžio mėn. Reklama skiriasi nuo 2018 m. rugsėjo ir spalio mėn. Reklamos tuo, kad joje žodinis tekstas yra pateikiamas viso reklaminio klipo metu, o 2018 m. rugsėjo ir spalio mėn. Reklamoje – pabaigoje, tačiau žodžiu sakomas tekstas visuose klipuose pateikiamas vienodai.

2.3. Reklama yra Bendrovės reklaminės kampanijos apie senjorams skirtą lojalumo programą (toliau – ir Lojalumo programa) dalis. Taryba Nutarime vertino tik vieną reklaminės kampanijos dalį – per televizijas ir gydymo įstaigose transliuotus vaizdo klipus, tačiau ignoravo aplinkybę, kad ji turi būti vertinama visos reklaminės kampanijos (spaudoje, internete) kontekste.

2.4. „Senjorų“ kortelė išduodama asmenims, sulaukusiems senatvės pensinio amžiaus. Jos turėtojui suteikiamas išskirtinis pasiūlymas, t. y. perkant tris prekes ir daugiau, kurių kiekvienos kaina ne mažesnė nei 1,50 Eur, yra taikoma iki 30 proc. nuolaida tam tikroms prekėms pagal tuo metu galiojančias sąlygas. Be to, „Senjoro“ kortelės turėtojai gauna specialias nuolaidas ar kitus išskirtinius pasiūlymus. Pareiškėjas tam tikrais laikotarpiais kartu teikė ir kitas specialias nuolaidas ir (ar) pasiūlymus šiai specifinei tikslinei grupei. Dažnai bendrasis pasiūlymas senjorams reklamuojamas su kitais mėnesio pasiūlymais, todėl užtikrinama, kad prie kiekvieno pasiūlymo būtų specialių pasiūlymų galiojimo laikotarpis, įskaitant ir priminimą specifinei tikslinei senjorų grupei apie jų Lojalumo programos bendrinį pasiūlymą bei jo galiojimą be išimčių ir šiuo laikotarpiu. Lojalumo programos nuolaidos taikomos pirkinių krepšeliui, t. y. ir nekompensuojamiems receptiniams vaistams, o kas mėnesį keičiantis nekompensuojamų vaistinių preparatų sąrašui, keičiasi ir programos prekių asortimentas. Pareiškėjas, primindamas specifinei tikslinei senjorų grupei Lojalumo programos pasiūlymą, nurodo terminą tam, kad

konkretus prekių, įtrauktų į Lojalumo programą senjorams, asortimentas bus užtikrinamas ir išlaikomas visą mėnesį.

2.5. Esminės Lojalumo programos sąlygos, kad senjoro pirkinių krepšeliui būtų pritaikyta nuolaida, yra: 1) pirkti bent 3 prekes (pilnas pakuotes); 2) kiekvienos prekės kaina turi būti ne mažesnė nei 1,50 Eur. Ši informacija pateikiama asmeniui pirmą kartą išduodant „Senjoro“ kortelę, supažindinant asmenis su šios programos taisyklėmis, kurios vartotojams taip pat yra prieinamos pareiškėjo internetinėje svetainėje. Prieš išduodant „Senjoro“ kortelę asmuo patvirtina, kad susipažino su taisyklėmis, jas supranta bei įsipareigoja jų laikytis. Bendroji informacija apie sąlygas buvo pateikiama ir „Senjorų kortelės atmintinėje“. Informacija apie programos sąlygas komunikuota ir spausdintoje reklamoje. Televizijos Reklamoje lojalumo sąlygos buvo pateikiamos raštu, nurodant tekstą, kuris 2018 m. rugsėjo ir spalio mėn. transliacijose buvo rodomas reklamos pabaigoje, o 2018 m. gruodžio mėn. – viso klipo metu. Pareiškėjas šią informaciją suteikia senjorui ir vaistinėse arba konsultuojant nemokamu telefono numeriu. Analizuojamos Reklamos atveju jokie konkretūs ir terminuoti pasiūlymai nebuvo reklamuojami, pateikiama informacija yra susijusi su bendra Lojalumo programa, siekiant vartotojams priminti bendrą informaciją apie šią programą.

2.6. Nesutinkama su Tarybos išvada, kad Reklama pažeidžia Reklamos įstatymo 5 straipsnį dėl to, kad ji neatitinka reklamai taikomo pateikimo kriterijaus, įtvirtinto Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 3 punkte. Taryba iš esmės rėmėsi šiais argumentais: 1) 2018 m. rugsėjo ir spalio mėn. Reklamoje rašytinis tekstas buvo pateikiamas labai trumpai reklaminio klipo pabaigoje; 2) 2018 m. gruodžio mėn. Reklamoje rašytinis tekstas, nors ir buvo pateikiamas viso reklaminio klipo metu, buvo pateikiamas mažu šriftu (mažu šriftu buvo pateikiamas ir 2018 m. rugsėjo ir spalio mėn. Reklamos rašytinis tekstas); 3) Reklamos rašytinis tekstas pateikia išimtis iš bendros nuolaidos, kurios nebuvo pagarsintos, tuo tarpu garsinis tekstas informavo, kad nuolaidos taikomos visoms prekėms ir visada; 4) Reklama buvo nukreipta į senjorus, kurie laikomi labiau pažeidžiama vartotojų grupe nei kitos vartotojų grupės. Pareiškėjas su tokiu vertinimu nesutinka ir nurodo, kad pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką vertinant, ar tam tikrais veiksmais buvo pažeista Reklamos įstatymo 5 straipsnio 1 dalis, būtina nustatyti bent vieną šio įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodytą kriterijų ir įvertinti tą kriterijų paprasto (vidutinio) reklamos vartotojo požiūriu.

2.7. Vertinant Reklamą iš vidutinio vartotojo perspektyvos, Reklama nėra klaidinanti dėl šių priežasčių:

2.7.1. Esminis argumentas, kuriuo pagrįstas Nutarimas, yra aplinkybė, kad Reklamoje žodžiu yra akcentuojama, jog „nuolaidos taikomos visada visoms prekėms, nesant papildomų sąlygų“, nors raštu pateikiamas tekstas numato nuolaidų taikymo išimtis ir taip paneigia žodinį tekstą; Reklamoje neapsiribota vien pasakymu, kad yra papildomų sąlygų, joje yra pateikiamos visos Lojalumo programos sąlygos bei nurodoma, kad galima pasiskambinti nemokamu numeriu ar pasikonsultuoti vaistinėje, todėl Reklamoje yra pateiktos visos nuolaidų taikymo sąlygos; pareiškėjas nedelsdamas reagavo į Tarybos paklausimą ir Reklamą koregavo 2018 m. gruodžio mėn. ją transliuojant taip, kad visos sąlygos buvo rodomos visą Reklamos laiką, t. y. 30 sekundžių, o Taryba nepaaiškino, dėl ko šio laiko nepakako perskaityti 105 žodžius;

2.7.2. Nesutinkama su Tarybos išvada, kad Reklamoje žodžiu buvo akcentuo-

jama, kad nuolaidos bus suteikiamos „visada ir visoms prekėms“, nes akcentuotas neribotumas laiko požiūriu, t. y. kad nuolaida nėra taikoma konkrečiomis dienomis ar konkrečiomis valandomis; „visada“ turi būti suprantamas tik laiko požiūriu;

2.7.3. Nesutinkama su Tarybos nuoroda į savo praktiką, pagal kurią situacijose, kai vartotojui akcentuojama, jog „nuolaidos yra taikomos visoms prekėms, tačiau esant tam tikroms kategorijoms prekių, kurioms nuolaida nėra netaikoma, tokia reklama yra laikytina klaidinančia“, nes kaip tokios praktikos pagrindimą Taryba referuoja į savo sprendimą byloje, kurioje susiklosčiusios kitokios faktinės aplinkybės;

2.7.4. Taryba Nutarime neįvertino Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 2 punkte nustatytos reklamos pateikimo išimties, atsižvelgiant į reklamos sklaidos kanalą; reklama televizijoje gali būti pateikiama keliomis priemonėmis (garsu, siužetu, užrašant informaciją ekrane), minėta informacija nėra dubliuojama, o reklamą dėl brangaus televizijos eterio laiko siekiama daryti optimalią, todėl vidutiniam vartotojui yra įprasta, kad dalis informacijos yra išsakoma žodžiu, o dalis pateikiama raštu ar kitomis vaizdinėmis priemonėmis;

2.7.5. Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 2 punkto kontekste pareiškėjo Reklama yra bendros didelės Lojalumo programos kampanijos dalis, o visos sąlygos vartotojui buvo prieinamos per daugybę kanalų: reklaminiuose plakatuose, reklamoje internete, pareiškėjo internetiniame puslapyje, vaistinėje, kuriuose buvo pateikiama ta pati informacija ir, priešingai nei nurodoma Nutarime, nebuvo skirta visiems Lietuvos senjorams, o tik tiems senjorams, kurie yra užpildę anketą, patvirtinę raštu, kad yra susipažinę su Taisyklėmis, gavę atmintinę ir naudojasi pareiškėjo išduota „Senjoro“ kortele pareiškėjo vaistinėje, kas Reklamoje aiškiai komunikuojama žodžiu. Pareiškėjas yra sukūręs penkiagubą informavimo sistemą, kurioje tas pats asmuo apie Lojalumo programos sąlygas gauna tą pačią informaciją (teikiant prašymą išduoti jam kortelę; išduodant jam atmintinę; matant Reklamą, kuri kiekvienoje sklaidos priemonėje nurodo visas Lojalumo programos sąlygas; perkant vaistinėje; vartotojui ieškant papildomos informacijos jis gali ją gauti pareiškėjo internetinėje svetainėje arba paskambinęs nemokamu telefonu), todėl visų šaltinių negalima priskirti vien tik skirtingoms reklamos priemonėms, nes dalis šių veiksmų yra laikytini individualaus pobūdžio veiksmais, nukreiptais į konkretų fizinį asmenį;

2.7.6. Nesutinkama su Tarybos išvada, kad senjoras galėjo šią informaciją užmiršti, nes ji nepagrįsta jokiais įrodymais; asmenys gaudavo „Senjoro“ kortelės atmintinę, kurioje buvo nurodyta minima taisyklė, be to, senjorai dėl savo amžiaus ir sveikatos dažnai lankosi vaistinėse;

2.7.7. Neaišku, kuo remiantis Taryba sprendė, kad senjoras, kuris yra Lojalumo programos narys, galėjo pagalvoti, kad Reklamoje pateikiama informacija yra nauja ar pasikeitusi. Sąlygos nekeistos nuo 2014 m., o Reklama nėra akcijos reklama, joje nereklamuojama ribota kampanija;

2.7.8. Taryba ignoravo susiklosčiusią televizijos reklamų praktiką, prie kurios vidutinis vartotojas yra pratęs – vartotojams įprastos televizijos reklamos, kuriose žodžiu pateikiama informacija nesutampa su tekste pateikiama informacija. Be to, nors panašaus modelio reklamų yra daugybė, Taryba nėra pradėjusi nei vieno tyrimo ar taikiusi baudų.

2.8. Taryba netinkamai vertino galimo pažeidimo pobūdį, Reklamos sklaidos trukmę ir mastą, nes:

2.8.1.Taryba nepagrįstai darė išvadą, kad trijų mėnesių Reklamos sklaidos trukmė yra labai ilga, kadangi Tarybos praktikoje labai ilga reklamų sklaidos trukme paprastai laikoma bent pusę metų ar panašų laikotarpį skleidžiama reklama, be to, turėtų būti įvertinta ir ta aplinkybė, kad trijų mėnesių laikotarpis nebuvo vientisas, o pati Reklama – pakoreguota;

2.8.2. Anot Tarybos, aplinkybė, jog Reklama buvo transliuojama 5-8 kanaluose ir 36 gydymo įstaigose rodo, kad mastas yra labai didelis; pareiškėjo vertinimu, Lietuvoje veikia net 39 kanalai, todėl transliuojant Reklamą per 5-8 kanalus didelis mastas nėra pasiekiamas, ypač 2018 m. spalio mėnesį, kai Reklama nebuvo transliuota per UAB „All Media Lithuania" valdomus kanalus, kurių auditorijos pasiekiamumas yra didžiausias. Sklaidos mastas vertinant gydymo įstaigas apskritai yra menkas, kadangi Reklama buvo skleidžiama tik 36 gydymo įstaigose, o Lietuvoje gydymo įstaigų yra daugiau nei 1 000.

2.9. Net jei ir būtų laikoma, kad Reklama pažeidžia Reklamos įstatymą, Taryba nepagrįstai paskyrė maksimalų baudos dydį, nes:

2.9.1. Nevertino pareiškėjo veiksmų kaip lengvinančių aplinkybių, nepaisant to, kad Taryba neteikė pareiškėjui jokių nurodymų dėl pačių reklamų, be to, pareiškėjas bendradarbiavo su Taryba, tyrimo eigoje tikslino Reklamą, teikė Tarybai jos prašomą informaciją, papildomus paaiškinimus apie skleidžiamas reklamas, vykdomos Lojalumo programos principus, Reklamos atitiktį Reklamos įstatymo reikalavimams. Taip pat ignoravo faktą, kad nebuvo nustatyta sunkinančių aplinkybių;

2.9.2. Nepagrįstai galimo pažeidimo trukmę vertino kaip labai ilgą, o mastą – labai didelį.

2.10. Taryba pažeidė Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymą (toliau – ir VAĮ) ir diskriminavo ją kitų ūkio subjektų atžvilgiu:

2.10.1. Pagal Reklamos įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 4 punktą Taryba turi teisę neatidėliotinais atvejais, kai yra pakankamai duomenų, kad paskleista arba numatoma paskleisti reklama gali būti pripažinta neatitinkančia šiame įstatyme nustatytų reikalavimų ir padarytų kitiems asmenims ar visuomenės interesams žalos ar sukeltų nepataisomus padarinius, priimti nutarimą taikyti laikinojo pobūdžio priemonę – įpareigojimą sustabdyti reklamos skleidimą, tačiau Reklamos tyrimo eigoje Taryba nedavė pareiškėjui jokių nurodymų dėl Reklamos;

2.10.2. Jei Taryba turėjo įtarimų, kad Reklama turėtų būti taisytina, ji, remdamasi metodinės pagalbos teikimo principu, įtvirtintu VAĮ 36^2 straipsnio 1 dalyje, turėjo bendradarbiauti su pareiškėju ir padėti jam laikytis teisės aktų reikalavimų;

2.10.3. Taryba, neduodama jokių nurodymų pareiškėjui tyrimo eigoje, nepadėdama jam laikytis teisės aktų reikalavimų, pažeidė minimalios ir proporcingos priežiūros naštos principą, įtvirtintą VAĮ 36^2 straipsnio 1 dalyje;

2.10.4. Tarybai davus nurodymus pareiškėjas būtų peržiūrėjęs ar sustabdęs Reklamą;

2.10.5. Tai, kad Tarybos atliekamo tyrimo eigoje pareiškėjas negavo jokių atsakovo nurodymų dėl Reklamos skleidimo, leido manyti, kad Reklama yra aiški, suprantama ir nekelia pagrįstų abejonių dėl savo neklaidinančio pobūdžio.

2.11. Pareiškėjas Tarybai pateikė ne vieną reklamos pavyzdį, iš kurių matyti, kad vaistinių veiklos srityje konkuruojantys ūkio subjektai naudoja panašaus pobūdžio reklamas, todėl jei Taryba laiko, kad vien rašytinio teksto pateikimas trumpai ir (arba) mažu

šriftu iš karto reiškia, kad pažeidžiamas reklamos pateikimo kriterijus, ji aktyvių veiksmų turėjo imtis ir kitų ūkio subjektų atžvilgiu, tam kad visiems rinkos dalyviams būtų taikomos vienodos taisyklės. Pareiškėjui nėra žinoma, kad Taryba būtų ėmusis kokių nors veiksmų tokių reklamų atžvilgiu.

3. Atsakovas Taryba atsiliepime į skundą prašė skundą atmesti šiais pagrindiniais argumentais:

3.1. Skundžiamu Nutarimu Taryba pripažino, kad pareiškėjas 2018 m. rugsėjo, spalio ir gruodžio mėnesiais nacionalinėje televizijoje ir 36 gydymo įstaigose skleidė vaizdinę Reklamą, kurioje įgarsinta informacija apie vaistinių tinkle senjorams taikomas nuolaidas pateikus „Senjoro“ kortelę ir akcentuota, kad jos taikomos visada ir visoms prekėms, buvo klaidinanti ir pažeidė Reklamos įstatymo 5 straipsnio reikalavimus, dėl ko pareiškėjui skyrė 8 688 Eur dydžio baudą.

3.2. Taryba Reklamą kaip klaidinančią pripažino ne dėl jos neišsamumo, o dėl jos klaidinančio pateikimo būdo. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje yra pripažinęs, kad bendro pobūdžio nuoroda „yra papildomų sąlygų“ nesudaro pagrindo išvengti vartotojų klaidinimo. Net jeigu vidutinis vartotojas ir gali matyti, kad yra pateikiamas tam tikras didelės apimties tekstas mažomis raidėmis, jis negali suvokti šio teksto turinio, kadangi negalėtų jo perskaityti. Net ir numanant, kad tekstas aptaria sąlygas, vartotojui nebūtų aišku, kokia yra jų esmė.

3.3. Pareiškėjas remiasi *Wikipedia* straipsniu, kuriame nėra teigiama, kad informacija apie skaitymo greitį yra „moksliškai“ pagrįsta. Reklama buvo skirta senjorams, o tekstas joje buvo rodomas mažomis raidėmis, be to, Reklamoje buvo pateikiami besikeičiantys vaizdai, informacija taip pat buvo pateikiama garsu.

3.4. Nors Reklamoje buvo nurodoma, kad nuolaidas galima gauti ir ryte, ir šeštadieniais ir t. t., akcentuojant nuolaidų taikymą nepriklausomai nuo dienos / jos meto, tačiau joje taip pat nurodant, kad nuolaidos senjorams „Eurovaistinėje“ taikomos visada, o kitame sakinyje pabrėžiant visaapimantį nuolaidų pobūdį – taikoma net 20 proc. nuolaida nereceptiniams vaistams, o visoms kitoms prekėms nuolaida iki 30 proc. – vidutinis vartotojas gali suprasti, kad nuolaidos taikomos visoms prekėms ir visais atvejais perkant prekes. Tekste mažu šriftu pateiktos sąlygos paneigia garsiniu būdu akcentuojamus teiginius apie visa apimantį pasiūlymo pobūdį.

3.5. Pareiškėjas ignoruoja, kad Taryba vertino Europos Komisijos tarnybų 2016 m. gegužės 25 d. Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvos 2005/29/EB įgyvendinimo ir taikymo gairių (SWD(2016) 163) (toliau – ir Gairės) nuostatas, pagal kurias kai kurie vartotojai laikomi labiau pažeidžiami, o informacija apie visą produkto kainą ir pagrindines savybes turėtų būti rodoma pastebimai, be to, kai kurias pasiūlymą ribojančias sąlygas iš esmės taip pat reikėtų laikyti priskirtinas pagrindinėms produkto charakteristikoms (savybėms).

3.6. Pareiškėjas neteisingai interpretuoja Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimus, nes televizija nėra savaime ribotas informacijos pateikimo šaltinis. Be to, pareiškėjas bando teismo išaiškinimus interpretuoti kaip neva teigiančius, kad jeigu informacija yra pateikta rašytiniu tekstu, Reklama savaime nėra klaidinanti, tačiau akivaizdu, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pateikė ne tokio pobūdžio išaiškinimus ir nenurodė, kad informaciją vizualiai galima pateikti bet kaip, neįvertinant, kaip Reklamą suvoks vidutinis vartotojas.

3.7. Nesutinkama su pareiškėjo teiginiais, jog: 1) Reklama yra bendros Lojalumo reklamos kampanijos dalis, todėl visos sąlygos vartotojui buvo prieinamos per daugybę kanalų; 2) Reklama skirta tik „Senjoro“ kortelę turintiems senjorams; 3) pareiškėjas yra sukūręs penkiagubą informavimo sistemą; 4) senjorai dažnai lankosi vaistinėse ir sąlygų negalėjo „užmiršti“; 5) Reklama nėra akcijos reklama. Taryba į šiuos argumentus jau yra atsakiusi Nutarimo 5.2 dalyje.

3.8. Pareiškėjas akcentuoja, kad Reklamoje neturi būti dubliuojama informacija žodžiu ir raštu. Taryba Nutarime neteigia, kad informacija žodžiu ir vaizdu būtinai turi būti dubliuojama. Pareiškėjas iš esmės neginčija Reklamos poveikio vartotojų ekonominiam elgesiui, taigi byloje nėra ginčo dėl to, kad jeigu Reklama neatitinka Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodyto pateikimo kriterijaus, ji galėjo paveikti vartotojų ekonominį elgesį.

3.9. Nesutinkama su pareiškėjo argumentais, jog Taryba netinkamai vertino pažeidimo pobūdį, Reklamos sklaidos trukmę ir mastą. Taip pat nesutinkama su pareiškėjo argumentais, kad pažeidimo trukmė nepagrįstai laikyta kaip labai ilga. Taryba savo praktikoje yra vertinusi, kad 62 dienų laikotarpis yra labai ilgas, o šiuo atveju laikotarpis yra netgi ilgesnis. Be to, pakoreguota 2018 m. gruodžio mėn. skleista Reklama taip pat laikytina klaidinančia.

3.10. Reklamos sklaidos mastas Tarybos buvo pagrįstai įvertintas kaip labai didelis. Reklamos vaizdo įrašas 2018 m. rugsėjo mėn. buvo skleistas įvairiais nacionalinės televizijos kanalais (iš viso 8 kanalais) ir 36 gydymo įstaigose įmontuotuose ekranuose, o 2018 m. spalio ir gruodžio mėnesiais įvairiais televizijos kanalais (spalio mėnesį – 5 kanalais, gruodžio mėnesį – 8 kanalais). Pareiškėjo nurodytos aplinkybės, kad Lietuvoje yra daugiau gydymo įstaigų ir televizijos kanalų, niekaip nekeičia skleistos Reklamos masto, o pareiškėjo nurodytas principas dėl sąlyginio palyginimo savaime yra netinkamas, paremtas tik kanalų kiekybe, neįvertinant kanalų dydžio ir iškreipia masto dydį.

3.11. Nesutinkama su pareiškėjo argumentais dėl lengvinančių aplinkybių. Pagal Reklamos įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 2 punktą Taryba turi teisę prašyti informacijos iš reklaminės veiklos subjekto, kuris turi pareigą pateikti tokią informaciją, todėl jos teikimas nėra laikytinas atsakomybę lengvinančia aplinkybe. Tai, kad Bendrovė teikė įvairius paaiškinimus, nesudaro pagrindo teigi, kad ji padėjo Tarybai tyrimo metu, nes tokiu būdu tik įgyvendino savo teisę gintis nuo įtarimų. Be to, Bendrovė nurodė, kad ji gavo Tarybos raštą 2018 m. spalio 3 d., tačiau spalio mėnesį toliau skleidė nepakeistą Reklamą, o net ir su padarytais Reklamos pakeitimais 2018 m. gruodžio mėn. skleista Reklama laikyta klaidinančia.

3.12. Taryba padarė išvadą, kad Bendrovės atsakomybę sunkinančių aplinkybių nebuvo nustatyta, todėl baudos dydžio šiuo aspektu nedidino.

3.13. Nesutinkama su pareiškėjo argumentais, kad Taryba pažeidė VAĮ, o Tarybos pritaikytos poveikio priemonės yra neproporcingos pažeidimo pobūdžiui ir juo padarytai žalai. Taryba neprivalėjo pareiškėjui teikti kokių nors nurodymų dėl Reklamos ir stabdyti jos skleidimą pagal Reklamos įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 4 punktą, nes šiuo atveju pakankamų duomenų, kurie būtų nulėmę būtinybę taikyti įpareigojimą stabdyti Reklamos skleidimą, Taryba neturėjo, be to, pareiškėjas savo raštais Tarybai akcentavo, kad Reklama nėra klaidinanti, todėl Taryba turėjo įvertinti visas reikšmingas aplinkybes. 2018 m. lapkričio mėn. Reklama nebuvo skleidžiama, nebuvo jokių prielaidų teikti ko-

kius nors nurodymus stabdyti jos skleidimą, be to, tai taip pat rodo, kad pareiškėjui buvo aišku, kad yra abejonių dėl Reklamos, nes 2018 m. gruodžio mėn. buvo skleista pakoreguota Reklama, dėl ko Tarybai reikėjo įvertinti Reklamoje padarytus pakeitimus.

3.14. Nesutinkama su pareiškėjo argumentais, kad Taryba diskriminavo pareiškėją. Be to, Taryba neteigė, kad pažeidimas savaime yra rašytinio teksto pateikimas trumpai ir (arba) mažu šriftu – reikia įvertinti kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes vertinant vidutinio vartotojo požiūriu, įskaitant tai, kiek įmanoma Reklamoje pateiktą rašytinį tekstą suprasti bei kokia informacija nurodoma tekste ir kitais būdais. Taryba taip pat neteigė, kad rašytinis tekstas turi sutapti su garsu pateikiamu tekstu. Taryba neturėjo pagrindo pradėti tyrimą dėl kitų reklaminės veiklos subjektų naudojamų reklamų, kai abejonės kilo būtent dėl pareiškėjo naudotos reklamos.

II.

4. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2020 m. rugsėjo 24 d. sprendimu pareiškėjo skundą atmetė.

5. Pirmosios instancijos teismas, nustatęs ginčui aktualias faktines aplinkybes, apžvelgė Reklamos įstatymo 1 straipsnio 1 dalyje, 2 straipsnio 3 ir 8 dalyse, 5 straipsnio 1 dalyje, 2 dalies 1–3 punktuose, 5–7 dalyse įtvirtintą teisinį reglamentavimą bei nurodė, kad pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimus vertinant, ar tam tikrais veiksmais buvo pažeistas Reklamos įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas draudimas naudoti klaidinančią reklamą, būtina nustatyti bent vieną Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodytą kriterijų, apibūdinantį klaidinančią reklamą, ir įvertinti tą kriterijų paprasto (vidutinio) reklamos vartotojo požiūriu.

6. Teismas pažymėjo, kad nėra ginčo dėl to, jog pareiškėjo iniciatyva ir interesais naudota, užsakyta, gaminta, skleista informacija apie vaistinių tinkle taikomas nuolaidas su "Senjoro" kortele laikytina reklama, kaip tai apibrėžiama Reklamos įstatymo 2 straipsnio 8 dalyje, taip pat dėl to, kad pareiškėjas yra minėtos Reklamos davėjas Reklamos įstatymo 2 straipsnio 10 dalies prasme.

7. Teismas, įvertinęs reklaminius klipus, kuriuose buvo skleidžiama Reklama, pritarė Tarybos Nutarime padarytoms išvadoms, jog Reklama buvo klaidinanti dėl jos pateikimo būdo. Nors Reklamos, trunkančios 30 sekundžių, žodiniame tekste nurodoma, kad nuolaidas galima gauti ir ryte, ir vakare, ir šeštadieniais, ir savaitgaliais, t. y. nepriklausomai nuo kalendorinės dienos ar laiko, tačiau iš pateikto Reklamos konteksto suprantama, kad nuolaidos senjorams taikomos visada, o pačios nuolaidos yra įvardijamos kaip visa apimančio pobūdžio – taikoma 20 proc. nuolaida nereceptiniams vaistams, o visoms kitoms prekėms nuolaida taikoma iki 30 proc.

8. Dialogas vaizdo klipe vidutiniam vartotojui suprantamas taip, kad nuolaidos „Senjoro" kortelės turėtojams taikomos visoms prekėms ir visais atvejais be papildomų sąlygų. Vaizdinėje reklamoje neužsimenama, kad nuolaida siejama su privalomu trijų pilnų prekių pakuočių, kurios kiekvienos kaina ne mažesnė kaip 1,50 Eur, pirkimu, kad nuolaidos netaikomos kitų akcijų prekėms, prekėms, įsigyjamoms su kompensuojamųjų vaistų pasu ir kt. Nors ši papildoma nuolaidų taikymo sąlyga esminė, bet nurodoma itin mažu šriftu pateiktame tekste, akivaizdu, jog ji paneigia ir keičia garsiniu būdu pateiktus teiginius apie reklamuojamo pasiūlymo visa apimantį pobūdį bei keičia esminę vaiz-

dinės reklamos informaciją. Aplinkybė, kad 2018 m. rugsėjo ir spalio mėnesiais transliuoto reklaminio klipo pabaigoje 3 sekundes, o 2018 m. gruodžio mėn. viso reklaminio klipo metu rodomas mažu šriftu rašytas tekstas, kuriame nurodomos esminės sąlygos, kad nuolaida būtų galima pasinaudoti, nepaneigia minėtos išvados. Per 3 sekundes tokio teksto perskaityti yra tiesiog neįmanoma, o per 30 sekundžių – taip pat, nes Reklamoje keičiasi vaizdai, Reklamą perteikiantys asmenys, todėl vidutinis vartotojas nėra orientuotas skaityti sunkiai įskaitomą tekstą ir siekti suvokti, ar jame pateikiamos papildomos sąlygos, ar kitokio pobūdžio informacija, nes ji jau yra pateikiama žodžiu. Be to, senjorai, kuriems buvo skirta Reklama, dėl savo amžiaus gali nepastebėti, neįskaityti ar nespėti perskaityti mažu šriftu vaizdo įrašo apačioje teikiamos informacijos.

9. Teismas pažymėjo, kad Taryba Nutarime nėra konstatavusi, jog reklama, kuri pateikiama žodžiu ir vaizdu, turi būti dubliuojama ją dar pateikiant ir raštu, ar kad ji yra neišsami, nes klaidinančia buvo pripažinta dėl Reklamos klaidinančio pateikimo būdo. Taip pat pažymėjo ir tai, kad Reklama yra orientuota į specifinę tikslinę vartotojų grupę – senjorus, kurie laikytini labiau pažeidžiama vartotojų grupe dėl vyresnio amžiaus ir sunkumų įsisavinti informaciją, todėl jiems teikiama informacija apie esmines nuolaidos taikymo (ribojimo) sąlygas turi būti teikiama aiškiai ir nedviprasmiškai, taip, kad labiau pažeidžiamas vartotojas ją suvoktų. Ta aplinkybė, kad pareiškėjas informaciją apie Lojalumo programos sąlygas teikė ir kitais būdais (spausdintoje reklamoje, senjorams išduodamos „Senjoro“ kortelės atmintinėje, pareiškėjo internetinėje svetainėje, konsultuojantis vaistinėje ar nemokamu telefono numeriu), nepaneigia vaizdo klipuose transliuotos Reklamos klaidinančio pobūdžio dėl jos neišsamumo. Esminės informacijos vartotojams nepateikimas, tikėtina, turėjo įtakos jų ekonominiam elgesiui. Išvadą, kad skleistos vaizdinės Reklamos pateikimo būdas galėjo suklaidinti jos vartotojus, patvirtina gauti vartotojų pranešimai.

10. Teismas sprendė, kad Tarybos Nutarimo dalis, kuria pripažinta, kad pareiškėjo iniciatyva ir interesais naudota vaistinių tinklo reklama buvo klaidinanti ir neatitiko Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 3 punkte įtvirtinto pateikimo kriterijaus, yra teisėta ir pagrįsta.

11. Teismas atmetė kaip nepagrįstus pareiškėjo argumentus, kad Taryba pažeidė VAĮ nustatytus ūkio subjektų veiklos priežiūros principus, nes tyrimo eigoje nedavė nurodymų stabdyti Reklamos skleidimą. Nurodė, kad Reklamos įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 4 punkte yra įtvirtinta Tarybos teisė taikyti laikinojo pobūdžio priemonę, tačiau jos taikymas, be kita ko, siejamas su duomenų apie Reklamos įstatymo reikalavimų neatitinkančios skleidžiamos reklamos pakankamu bei galinčia kilti žala ar atsirasiančiais nepataisomais padariniais. Taryba tokių duomenų neturėjo, be to, minėtos išskirtinio pobūdžio laikinojo pobūdžio priemonės taikymas yra Tarybos teisė, o ne pareiga, įgyvendinama tik neatidėliotinais atvejais.

12. Teismas atmetė skundo argumentus, kad pareiškėjas buvo diskriminuojamas, nes Taryba nesiima aktyvių veiksmų kitų vaistinių veiklos srityje konkuruojančių ūkio subjektų, kurie naudoja itin panašaus pobūdžio reklamas, atžvilgiu. Nurodė, kad Taryba neturėjo pagrindo pradėti tyrimų kitų subjektų, skleidžiančių galbūt panašaus pobūdžio reklamą, atžvilgiu, nes abejonės dėl pareiškėjo interesais skleidžiamos Reklamos atitikties įstatymo reikalavimams kilo gavus konkrečių vartotojų skundus dėl nuolaidų taikymo senjorams pareiškėjos tinklui priklausančiose vaistinėse.

13. Teismas dėl baudos dydžio nurodė, kad Taryba vertino, jog atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių nenustatyta, o maksimalų baudos dydį parinko įvertinusi pažeidimo pobūdį, labai ilgą klaidinančios Reklamos trukmę, labai didelį pažeidimo mastą. Taryba taip pat vertino, kad Bendrovė buvo įdiegusi kelių lygių informavimo sistemą, tačiau pripažino, jog šie veiksmai neužkirto kelio vartotojų klaidinimui skleidžiama Reklama.

14. Teismas, vadovaudamasis 2019 m. kovo 21 d. Reklamos įstatymo Nr. VIII-1871 19, 21, 24 ir 25 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XIII-2010 (toliau – ir Pakeitimo įstatymas), kuris įsigaliojo 2019 m. gegužės 1 d. (išskyrus šio įstatymo 2 straipsnį, kuriuo buvo pakeistas Reklamos įstatymo 21 straipsnis), 5 straipsnio 3 dalimi, atsižvelgdamas į tai, kad pažeidimo nagrinėjimo procedūra buvo pradėta 2018 m. spalio 23 d. priimtu Tarybos nutarimu, o skundžiamas Tarybos Nutarimas priimtas 2019 m. liepos 18 d., akcentavo, kad yra aktualios Reklamos įstatymo 24 ir 25 straipsnių redakcijos, galiojusios iki 2019 m. gegužės 1 d., nuostatos.

15. Teismas vadovavosi Reklamos įstatymo 24 straipsnio 1 ir 7 dalimis bei akcentavo, kad Tarybos tyrimo metu duotų nurodymų ūkio subjektams vykdymas ir prašomos informacijos pateikimas negali būti kvalifikuojamas kaip bendradarbiavimas ar pagalba konkurencijos institucijai. Vien tai, jog pareiškėjas pažeidimo tyrimo metu vykdė Tarybos nurodymus ir teikė reikiamą informaciją ir paaiškinimus, savaime nėra pagrindas pareiškėjo elgesį vertinti kaip padėjimą Tarybai. Pareiškėjas Tarybos tyrimo metu nepripažino padaręs pažeidimą, o dalį paaiškinimų teikė tik siekdamas apginti savo poziciją, kurią palaikė ir teisminio nagrinėjimo metu.

16. Teismas atmetė pareiškėjo argumentus dėl kitos, jo vertinimu, lengvinančios aplinkybės, t. y. kad gavusi 2018 m. spalio 3 d. Tarybos raštą Bendrovė 2018 m. lapkričio mėn. nutraukė Reklamos transliavimą, o 2018 m. gruodžio mėn. skleidė patikslintą Reklamą, egzistavimo. 2018 m. gruodžio mėn. skleista Reklama taip pat laikytina klaidinančia. Jokios kitos Bendrovės atsakomybę lengvinančios aplinkybės byloje nenustatytos.

17. Teismas, vadovaudamasis Reklamos įstatymo 24 straipsnio 8 dalimi, atmetė skundo argumentą, kad Taryba ignoravo faktą, jog nebuvo nustatyta sunkinančių aplinkybių. Teismas pažymėjo, kad Nutarime yra aiškiai nurodoma, kad Taryba Bendrovės atsakomybę sunkinančių aplinkybių nenustatė, todėl akivaizdu, kad šių aplinkybių nustatinėjimas nebuvo ignoruojamas. Teismas jokių Bendrovės atsakomybę sunkinančių aplinkybių taip pat nenustatė.

18. Teismas, pasisakydamas dėl pareiškėjo vertinimo, jog Taryba nepagrįstai klaidinančios Reklamos trukmę pripažino kaip labai ilgą, pažymėjo, kad pareiškėjo nuorodos į kitas Tarybos bylas neaktualios, nes jose faktinės aplinkybės nėra analogiškos ir pareiškėjas nepagrindė jo nurodomo nevienodo trukmės vertinimo. Vien tai, kad kitose pareiškėjo nurodytose Tarybos bylose trukmė buvo vertinama skirtingai, esant skirtingoms bylų faktinėms aplinkybėms, nesudaro pagrindo konstatuoti, jog nagrinėjamu atveju buvo netinkamai įvertintas pažeidimo trukmės terminas.

19. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjo įvardijamoje Tarybos byloje nurodyta 212 dienų skleistos reklamos trukmė buvo įvertinta kaip labai ilga, o ne ilga. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje, kurioje vertinta Reklamos įstatymo pažeidimo trukmė, įvertinus individualias reklamos skleidimo aplinkybes, spręsta, kad 62 dienų laikotarpis yra labai ilgas. Šiuo atveju Reklama skleista tris mėnesius, todėl

šią trukmę Taryba pagrįstai pripažino kaip labai ilgą.

20. Teismas pažymėjo, kad Taryba Nutarimo (107) pastraipoje nustatė, kad Reklamos vaizdo įrašas su informacija apie vaistinių tinkle senjorams taikomas nuolaidas su „Senjoro“ kortele 2018 m. rugsėjo mėnesį buvo skleistas (duomenys neskelbtini), 2018 m. spalio mėnesį – (duomenys neskelbtini), 2018 m. gruodžio mėnesį – (duomenys neskelbtini), todėl pažeidimo mastas buvo labai didelis.

21. Teismas, vertindamas Reklamos įstatymo pažeidimo mastą, pažymėjo, kad Tarybos bylos konfidencialioje medžiagoje yra pateiktas patikslintas 2018 m. rugsėjo mėn. Reklamos sklaidos televizijos kanaluose tinklelis, iš kurio matyti, kad klaidinanti Reklama 2018 m. rugsėjo mėn. nacionalinės televizijos kanalais buvo skleista ne tik labai dideliu, bet ypač dideliu mastu, atsižvelgiant į transliuotų reklaminių klipų skaičių, dažnį, Reklamos rodymo laiką, ištransliuotų klipų skaičių reklaminiame bloke ir specifinės tikslinės senjorų grupės santykį su bendra auditorija.

22. Teismas nurodė, kad Tarybos bylos konfidencialioje medžiagoje pateikti duomenys apie skleistą klaidinančią Reklamą vaizdo klipuose, transliuotuose 2018 m. rugsėjo mėn. gydymo įstaigų ekranuose. Didžioji dauguma ekranų, per kuriuos transliuoti reklaminiai vaizdo klipai, įrengti gydymosi įstaigose, esančiose (duomenys neskelbtini) (kas turi tiesioginės įtakos į gydymo įstaigas atvykstančių pacientų ir juos lydinčių asmenų srautui). Įvertinus šias aplinkybes, 2018 m. rugsėjo mėn. pažeidimo mastas vertintas ne kaip labai didelis, o kaip ypač didelis.

23. Teismas, įvertinęs Tarybos byloje surinktus viešus duomenis apie skleistą klaidinančią Reklamą nacionalinės televizijos kanalais 2018 m. spalio ir gruodžio mėnesiais, priėjo prie išvados, kad pažeidimo mastas 2018 m. spalio mėn. yra ypač didelis, o 2018 m. gruodžio mėn. – didelis. 2018 m. spalio mėn. televizijos kanalais Reklama transliuota (duomenys neskelbtini), o 2018 m. gruodžio mėn. televizijos kanalais Reklama transliuota beveik tris kartus mažiau.

24. Teismas konstatavo, kad Taryba teisingai įvertino aplinkybes, turinčias reikšmės skiriant baudą už padarytą Reklamos įstatymo pažeidimą, kuri yra proporcinga, atsižvelgiant į atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių nebuvimą bei nustatyto pažeidimo pobūdį, mastą ir trukmę, todėl panaikinti Nutarimu paskirtą baudą ar ją mažinti nėra pagrindo.

25. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 40 straipsnio 1 dalimi, teismas atmetė pareiškėjo prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų priteisimo.

III.

26. Pareiškėjas apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. rugsėjo 24 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – skundą tenkinti ir priteisti patirtas bylinėjimosi išlaidas.

27. Pareiškėjas nesutikimą su pirmosios instancijos teismo sprendimu grindžia šiais pagrindiniais argumentais:

27.1. Reklama nebuvo klaidinanti dėl jos pateikimo būdo, nes Reklamos pateikimo būdas atitiko tokių ir panašių reklamų pateikimo rinkos standartą:

27.1.1. Reklama nebuvo visa apimančio pobūdžio:

27.1.1.1. Reklamos televizijoje pateikimas tiek apimties, tiek laiko požiūriu ribotas. Tokiu atveju Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 2 punktas įpareigoja atsižvelgti į šį ribotumą, konkretaus atvejo ypatumus, aplinkybes ir bet kokias kitas priemones, kurių reklamos davėjas ėmėsi tam, kad informacija vartotojams būtų prieinama kitais būdais. Reklama yra Lojalumo programos senjorams dalis, Bendrovė visais įmanomais kanalais skleidžia informaciją apie lojalumo programos sąlygas, net vaizdiniame Reklamos klipe buvo išvardintos visos nuolaidų taikymo sąlygos;

27.1.1.2. Teismas neįvertino, kad visi reklamos vartotojai buvo sudarę sutartis su pareiškėju dėl Lojalumo kortelės išdavimo. Tai reiškia, kad tarp pareiškėjo ir Lojalumo programos dalyvio susiformavo sutartiniai santykiai. Esminė sąlyga, kiek ir kokių prekių reikia pirkti, nėra vien Reklamos sąlyga – tai sutartinė sąlyga. Sutarties šalis negali sakyti, kad yra suklaidinta dėl sąlygų vien todėl, kad reklamos metu jos nėra dar kartą perskaitomos žodžiu;

27.1.1.3. Analizuojant reklamas būtina turėti omenyje, kad: reklamos tikslas yra pateikti vartotojui patrauklią, paprastą, lakonišką informaciją; teisės aktai neįpareigoja teikti tos pačios informacijos tiek žodžiu, tiek raštu, tiek vaizdu; vartotojas, stebėdamas reklamas ir matydamas papildomus užrašus, suvokia, kad tokie užrašai detalizuoja reklamose pateikiamų pasiūlymų taikymo sąlygas, taip pat suvokia, kad joks reklamose pateikiamas pasiūlymas nėra absoliutus. Būtina įvertinti ir rinkoje susiformavusią reklamos pateikimo praktiką.

27.1.2. Nuolaidų taikymo sąlygos Reklamoje, pateikiamos žodžiu, vaizdu ir raštu, sudaro vieningą visumą ir nėra viena kitą paneigiančios:

27.1.2.1. Teismas, pažymėdamas, kad vaizdinėje reklamoje neužsimenama, jog nuolaidos suteikimas siejamas su papildomomis sąlygomis, padarė fakto klaidą. Įvertinus Reklamos žodžiu sakomo teksto turinį referuojama į tai, kad nuolaidos yra taikomos „su senjoro kortele“. Ši nuoroda suponuoja, kad yra sąlygų, keliamų „Senjoro“ kortelės turėtojui, ir dar kartą pakartojama (kaip numatyta ir „Senjoro“ kortelės taisyklių 4.2 p.) ką ir už kiek turi pirkti, kad gautum minėtą nuolaidą. Visos šios sąlygos senjorams žinomos, nes yra sutarties sąlygos;

27.1.2.2. Pareiškėjo raštu nurodytos Reklamos pasiūlymo sąlygos tik patikslina pasiūlymo pobūdį. Žodinis tekstas reiškia, kad nuolaidas galima gauti nepriklausomai nuo dienos ar jos laiko;

27.1.2.3. Vėliau žodiniu tekstu Bendrovė tesuskirsto nuolaidas į kategorijas pagal nuolaidos procentą. Dalis „Visoms kitoms prekėms“ nereiškia, kad nuolaidos bus taikomos absoliučiai visoms prekėms, kurias parduoda Bendrovė, o Bendrovė nuolaidų išimtis pateikia Reklamos tekste raštu.

27.1.3. Teismas neteisingai vertino nuolaidų taikymo sąlygų pateikimo trukmę:

27.1.3.1. Skirtumas tarp 3 ir 30 sekundžių yra reikšmingas. Teismas, pasisakydamas dėl 30 sekundžių raštu pateikiamo Reklamos teksto, rėmėsi tik spėjimu, kad senjorai gali nepastebėti, neįskaityti ar nespėti perskaityti mažu šriftu vaizdo įrašo apačioje teikiamos informacijos. Tokia išvada nėra pagrįsta byloje esančiais įrodymais, todėl pažeidžia *in dubio pro reo* (visi neaiškumai ir netikslumai aiškinami kaltininko naudai) principą. Tikimybė, jog konkreti asmenų grupė „galbūt“ nepastebės, neįskaitys ar nespės perskaityti teksto, nėra visuotinai žinoma ar neįrodinėtina aplinkybė (ABTĮ 57 str.). Šias aplinkybes turi pagrįsti Taryba. Be to, aplinkybės, kurios sudaro pažeidimo sudėtį, negali būti

preziumuojamos ar spekuliuojamos;

27.1.3.2. Raštu pateikiamos nuolaidų taikymo sąlygos Bendrovės klientams, įsigijusiems „Senjoro“ kortelę, jau yra žinomos.

27.1.4. Reklamos tikslinė auditorija – senjorai – nėra pažeidžiama vartotojų grupė Reklamos kontekste:

27.1.4.1. Reklama orientuota tik į tuos senjorus, kurie jau turi „Senjoro“ kortelę;

27.1.4.2. Nuolaidų pasiūlymas, taikomas perkant ne mažiau kaip tris prekes, galioja nuo 2014 m. spalio mėn., ir ši esminė sąlyga nebuvo keista;

27.1.4.3. Asmenys, išreiškę norą dalyvauti Lojalumo programoje, įsigydami „Senjoro“ kortelę yra supažindinami su Lojalumo programos Taisyklėmis. „Senjoro“ kortelės turėtojai iš anksto žino apie tokią sąlygą ir gaudami „Senjoro“ kortelę įsipareigoja jos laikytis. Reklamos vaizdo klipe ši informacija tik pakartojama;

27.1.4.4. Bendrovė informaciją apie nuolaidų taikymo sąlygas skleidžia visais kanalais: Bendrovės interneto svetainėje, vaistinėse, spausdintoje informacijoje, senjorai gali informacijos pasiteirauti Bendrovės vaistinių darbuotojų, paskambinti nemokama Bendrovės infolinija ir pan. Taryba pradėjo tyrimą dėl Reklamos, kuri buvo skleista per visas medijos priemones, ne tik televizijos reklamą, tačiau Nutarime ji pasisakė tik dėl pastarosios sklaidos formos, taip pripažindama, kad didžioji dalis sklaidos neklaidino senjorų. Ši aplinkybė teismo nebuvo analizuota ir vertinta;

27.1.4.5. Nepagrįsta vertinti Reklamą kaip savarankišką elementą, atskiriant ją nuo konteksto, t. y. nuo Lojalumo programos senjorams, kurią Bendrovė vystė ir tebevysto.

27.2. Teismas netinkamai vertino skundo argumentus dėl VAĮ įtvirtintų ūkio subjektų veiklos priežiūros principų laikymosi:

27.2.1. Atsižvelgiant į teismo argumentaciją, kad nebuvo akivaizdžių duomenų apie pažeidimą ir Reklama nebuvo vertinta kaip galinti sukelti nepataisomus padarinius, nesuprantama, kodėl vėlesnis Reklamos pobūdžio įvertinimas buvo neigiamas ir paskirta maksimali bauda.

27.2.2. Nesutinkama ir su teismo vertinimu, išsakytu dėl diskriminavimo:

27.2.2.1. Vartotojo skundas nėra vienintelis pagrindas priežiūros institucijai imtis priežiūros veiksmų: VAĮ 36^4 straipsnio 12 dalies 2 punktas leidžia atlikti neplaninius ūkio subjektų veiklos patikrinimus turint informacijos ar kilus pagrįstų įtarimų dėl ūkio subjekto veikos, kuri gali prieštarauti teisės aktams ar neatitikti teisės aktų reikalavimų; pagal Reklamos įstatymo 25 straipsnio 3 dalį priežiūros institucija turi teisę pradėti nagrinėti šiame įstatyme nustatytų reikalavimų pažeidimus savo iniciatyva. Tarybai informaciją apie tai, kad vaistinių veiklos srityje konkuruojantys ūkio subjektai skleidžia tokio paties pobūdžio reklamas, Bendrovė pateikė 2019 m. birželio 7 d. rašte. Tarybai turint tokią informaciją turėjo kilti įtarimų ir dėl kitų ūkio subjektų skleidžiamų reklamų atitikties teisės aktų reikalavimams;

27.2.2.2. Tarybai neanalizavus tokių pačių ar panašių reklamų rinkoje, pareiškėjui yra nesuprantama, kodėl jo Reklama pripažinta klaidinančia dėl jos pateikimo būdo, kai ji visiškai atitinka tokių reklamų skleidimo standartą;

27.2.2.3. Kadangi reklamų sklaidos televizijoje aspektai aktualūs visiems reklamos davėjams televizijoje, nesuprantama, kodėl pareiškėjui rinkos standartai neturėtų būti taikomi:

27.2.2.3.1. Reklamos įstatymas bei kiti teisės aktai nedetalizuoja, kaip informaci-

ja turi būti pateikiama televizijos reklamoje. Taryba savo paskelbtose reklamos gairėse taip pat šiuo aspektu nėra pasisakiusi ar išreiškusi nuomonę ar instrukcijas iki Nutarimo priėmimo, kuriuo pareiškėjui paskirta bauda yra pirmoji bauda už tokio pobūdžio „pažeidimą“;

27.2.2.3.2. Pareiškėjo panaudota informacijos pateikimo forma ir būdas visiškai atitiko rinkos standartą, naudotą ne tik pareiškėjos konkurentų, bet ir kitų prekių pardavėjų ar paslaugų teikėjų, kuris daugybę metų formavosi ir nebuvo reguliuotojo (įskaitant ir Tarybą) kritikuojamas. Smulkiu šriftu pateikiama informacija nebūna perskaitoma žodžiu kadre, tačiau ji visuomet yra susijusi su išlygomis ar papildomomis sąlygomis.

27.2.2.4. Pareiškėjui pirmajam pritaikius administracinę atsakomybę svarstytina, ar nėra pažeistas administracinio baudimo teisėtumo principas, kuriuo siekiama užkardyti teisinėje valstybėje netoleruotiną praktiką įstatymų leidėjo valią pakeisti viešojo administravimo subjektų *ad hoc* sprendimais ir (ar) jų subjektyviu situacijos vertinimu. Niekas neturėtų būti priverstas spėlioti, ar jo elgesys teisės normų yra draudžiamas, ar ne, tokiu būdu rizikuodamas susilaukti nuobaudų ar kitu būdu nukentėti nuo pernelyg plačios viešojo administravimo subjektų diskrecijos;

27.2.2.5. Keliamas klausimas, ar Bendrovės teisėti lūkesčiai dėl rinkoje susiformavusio elgesio standarto, daug metų Tarybos nekritikuoto ir toleruoto, nebuvo pažeisti.

27.3. Teismas neteisingai vertino aplinkybes, turinčias reikšmės skiriant baudą:

27.3.1. Teismas nevertino Reklamos pobūdžio, neatsižvelgė į Reklamos skleidimo kontekstą, t. y. į tai, kad:

27.3.1.1. Reklama yra viena Lojalumo programos senjorams įvaizdinės kampanijos dalių ir orientuota į jau prisijungusius Lojalumo programos senjorams dalyvius;

27.3.1.2. Lojalumo programos dalyviai jau turi „Senjoro“ korteles ir yra susipažinę su sąlygomis. Tokia informacija senjorams teikiama, visų pirma, išduodant „Senjoro“ kortelę, galiausiai ji kartojama visose sklaidos priemonėse komunikuojant apie lojalumo programą;

27.3.1.3. Teismas nevertino, kad Reklamos skleidimas televizijoje turi savo specifiką ir standartus: reklamos turi būti trumpos, lakoniškos ir patrauklios, o informacija gali būti pateikiama tiek žodžiu, tiek raštu ir neprivalo būti kartojama.

27.3.2. Teismas nepagrįstai vertino Reklamos trukmę (3 mėn.) kaip labai ilgą:

27.3.2.1. Reklama per 3 skleidimo mėnesius buvo pakeista, skleista su vieno mėnesio pertrauka. Be to, Reklama tėra Lojalumo programos senjorams dalis;

27.3.2.2. Kiekvienu atveju skirtingai vertinant reklamų skleidimo trukmę tampa nebeaišku, kokiais kriterijais remiantis reklamos trukmė gali būti institucijų įvertinta kaip labai ilga. Taip sukuriamas teisinis netikrumas, nederantis su teisinės valstybės principu;

27.3.2.3. 2018 m. gruodžio mėnesį skleista reklama esmingai skyrėsi nuo reklamos rugsėjo ir spalio mėnesiais, kadangi informacija raštu buvo teikiama visą reklamos laiką, t. y. 30 sekundžių, per kurias kiekvienas subjektas turėjo užtektinai laiko perskaityti visą informaciją.

27.3.3. Reklamos sklaidos mastas negali būti laikomas dideliu, o tuo labiau – ypač dideliu:

27.3.3.1. Teismas ne tik nepagrįstai vertino Reklamos sklaidos mastą kaip labai didelį, bet nepagrįstai perkvalifikavo 2018 m. rugsėjį ir spalį skleistos Reklamos sklaidos

mastą iš didelio į ypač didelį. Teismas, perkvalifikuodamas galimą pažeidimą pareiškėjo nenaudai, pablogino jo padėtį ir pažeidė *non reformatio in peius* principą (draudžiama priimti sprendimą besiskundžiančiojo nenaudai).

28. Atsakovas atsiliepime į apeliacinį skundą prašo apeliacinį skundą atmesti ir pirmosios instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą šiais pagrindiniais argumentais:

28.1. Reklamos tekste nurodytas nuolaidų taikymo sąlygas perskaityti per 3 sekundes ar vėliau per 30 sekundžių vidutiniam vartotojui neįmanoma. Reklamos tekstas keitė garsiniu būdu akcentuojamą esminę informaciją, kad nuolaidos taikomos visada ir visoms prekėms, kadangi siekiant pasinaudoti nuolaidomis reikėjo įsigyti bent tris prekes, kurių kiekvienos kaina ne mažesnė nei 1,50 Eur, be to, buvo išimčių – kai kurioms prekėms nebuvo taikomos nuolaidos.

28.2. Reklama klaidinančia buvo pripažinta ne dėl neišsamumo, o dėl jos klaidinančio pateikimo būdo. Tai, kad Reklamos tekste buvo pateiktos sąlygos, nešalina pažeidimo, kadangi informacijos pateikimo būdas galėjo suklaidinti vartotojus.

28.3. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pripažinęs, kad bendro pobūdžio nuoroda „yra papildomų sąlygų“ nesudaro pagrindo išvengti vartotojų klaidinimo.

28.4. Net jeigu vidutinis vartotojas ir mato, kad yra pateikiamas didelės apimties tekstas mažomis raidėmis, vartotojas negalėtų suvokti šio teksto turinio, kadangi negalėtų jo perskaityti.

28.5. Vien tai, kad egzistuoja tam tikri reklamų pateikimo televizijoje ypatumai, savaime nepateisina pareiškėjo veiksmų, kuriais Reklama yra klaidinami jos vartotojai.

28.6. Tai, kad tokia reklamų televizijoje praktika yra dažna, nekeičia fakto, kad konkrečiu atveju Reklama laikytina klaidinančia. Pozicija, kad neteisėti veiksmai turi būti laikomi teisėtais vien todėl, kad ir kiti subjektai taip elgiasi, nesuderinama su principu *ex injuria jus non oritur* (neteisės pagrindu teisė neatsiranda).

28.7. Vartotojas neturėtų būti tapatinamas su įtariu bei nepasitikinčiu reklamos davėjo skleidžiama informacija vartotoju. Vartotojas iš reklamos turi teisę gauti išsamią informaciją apie prekę ar paslaugą, pasitikėti reklama, o ne pareigą ją tikrinti.

28.8. Nors papildoma nuolaidų taikymo sąlyga laikytina esmine, ji nurodoma itin mažu šriftu pateiktame tekste ir keičia garsiniu būdu pateiktus teiginius apie reklamuojamo pasiūlymo pobūdį bei keičia esminę vaizdinės reklamos informaciją. Net ir tuo atveju, jeigu vartotojai negali tikėtis, jog televizijos reklamose bus pateikiama absoliučiai visa įmanoma informacija apie tam tikrą pasiūlymą, tokia reklama, kurioje esminė reklamuojamo pasiūlymo sąlyga yra pateikiama šalutiniame plane, tiksliniam reklamos vartotojui sunkiai įsisąmoninamu būdu bei užmaskuota garsiniu būdu pateikiama klaidinančia informacija, turi būti laikoma klaidinančia.

28.9. Pareiškėjo situacijos traktavimas jo ir Lojalumo programos dalyvio sutartinių santykių kontekste neteisingas. Visų pirma, senjorai kaip grupė kinta. Be to, ne visi senjorai gali turėti Bendrovės „Senjoro“ kortelę ir būti susipažinę su lojalumo programos sąlygomis. Taigi, aplinkybė, kad sąlygos iš esmės nesikeitė nuo 2014 m., nėra aktuali visų senjorų atžvilgiu. Vartotojai, kurie reklamos skleidimo metu dar nebuvo Bendrovės lojalumo programos dalyviai, galėjo būti susidomėję galimybe įsigyti „Senjoro“ kortelę ir pasinaudoti reklamuojamu pasiūlymu, tačiau nežinoti apie anksčiau komunikuotas sąlygas.

Anot Bendrovės, senjorai turėtų atsiminti visas esmines sąlygas, tačiau Reklamos tikslinė grupė yra vyresnio amžiaus asmenys. Net ir tie senjorai, kurie gali prisiminti sąlygas, dar turėtų suprasti, kad tos pačios sąlygos galioja ir reklamuojamo pasiūlymo atveju. Be to, Bendrovė gali bet kada keisti pasiūlymą, apie tai buvo nurodyta ir tekste apie nuolaidų taikymo sąlygas. Reklamoje nėra informacijos, kuri leistų susidaryti įspūdį, kad tęsiama ankstesnė akcija (pasiūlymas) pagal anksčiau galiojusias sąlygas.

28.10. Nei Taryba, nei teismas nenurodė, jog Reklama yra klaidinanti vien dėl to, jog jos tikslinė grupė yra senjorai, kurie yra labiau pažeidžiami. Vis dėlto, negalima sutikti su pareiškėjo pareiškimu, jog senjorai nėra pažeidžiama grupė. Taryba įvertino ir Gairėse pateiktas nuostatas, kuriuose pateikiama pažeidžiamo vartotojo sąvoka, taip pat kad vyresnio amžiaus vartotojams sunkiau palyginti pasiūlymus ir pasirinkti.

28.11. Reklama orientuota į specifinę tikslinę vartotojų grupę – senjorus, kurie laikytini labiau pažeidžiama vartotojų grupe dėl amžiaus ir sunkumų įsisavinti informaciją, todėl informacija apie esmines nuolaidos taikymo sąlygas turi būti teikiama aiškiai ir nedviprasmiškai, kad labiau pažeidžiamas vartotojas ją suvoktų. Senjorams per 30 sekundžių perskaityti bei įsisąmoninti smulkaus šrifto tekstu pateiktą informaciją, kurioje yra išdėstytos papildomos sąlygos, kai tuo pačiu metu pateikiama iš esmės priešinga nurodytai tekste garsinė informacija kartu su vaizdais, yra itin sudėtinga ar net praktiškai neįmanoma.

28.12. Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punktu įstatymo leidėjas perkėlė įrodinėjimo naštą reklamos davėjui. Atsižvelgiant į tai, būtent pareiškėjui tenka pareiga įrodyti, jog Reklamoje panaudojamas informacijos pateikimo būdas yra neklaidinantis.

28.13. Taryba neteigė, kad rašytinio teksto pateikimas trumpai ir (arba) mažu šriftu savaime yra pažeidimas – kiekvieną atvejį reikia vertinti vidutinio vartotojo požiūriu, įskaitant tai, kiek įmanoma reklamoje pateiktą rašytinį tekstą suprasti, kokia informacija nurodoma tekste ir kitais būdais reklamoje. Taryba neteigė, kad rašytinis tekstas turi sutapti su garsu pateikiamu tekstu.

28.14. Tarybai nebuvo pagrindo pradėti tyrimą dėl kitų reklaminės veiklos subjektų naudojamų reklamų, kai abejonės kilo būtent dėl pareiškėjo naudotos Reklamos.

28.15. Nesuprantama, kaip aplinkybė, jog ir kiti ūkio subjektai galimai atlieka panašius veiksmus, keičia faktą, jog Taryba nustatė pareiškėjo padarytą Reklamos įstatymo pažeidimą. Sunku suprasti apie kokius pareiškėjo teisėtus lūkesčius yra kalbama, kadangi byloje nagrinėjamas Nutarimo, kuriuo konkreti Reklama pripažinta klaidinančia, teisėtumas ir pagrįstumas. Pareiškėjo argumentai dėl diskriminavimo nesusiję su nustatytais Reklamos įstatymo pažeidimais.

28.16. Pareiškėjas klaidingai nurodo, jog teismas nevertino Reklamos pobūdžio bei neatsižvelgė į Reklamos skleidimo kontekstą. Teismas šiuo aspektu yra pasisakęs.

28.17. Teismo motyvacija Reklamos skleidimo trukmės aspektu aiškiai parodo, jog teismas išaiškino tiek Tarybos, tiek Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos aspektus, nustatant reklamos skleidimo trukmę. Teismas taip pat pažymėjo, kad Reklama buvo skleidžiama su vieno mėnesio pertrauka, o ne nuolatos, tačiau pertrauka negalėjo turėti esminės įtakos nustatant skleistos reklamos trukmę, nes 2018 m. gruodžio mėn. skleista Reklama buvo klaidinanti;

28.18. Pareiškėjo pastebėjimas, kad teismas pablogino pareiškėjo padėtį ir pažeidė *non reformatio in peius* principą, neatitinka tikrovės. Taryba Nutarime padarė išvadą,

kad pažeidimo mastas yra labai didelis. Teismas „ypač didelio masto“ kriterijaus terminą vartojo kaip lingvistinę alternatyvą „labai didelio masto“ kriterijaus įvardijimui, tačiau tai nereiškia, jog tai yra kokią nors skirtingą teisinę reikšmę turinti, papildomas teisines pasekmes pareiškėjui sukurianti ar sunkesnę atsakomybę suponuojanti teisinė kategorija ar tam tikra kvalifikuojanti aplinkybė. Teismas Nutarimą paliko nepakeistą ir juo nustatyta sankcija nebuvo padidinta;

28.19. Pareiškėjas pirmenybę teikia ne teismo sprendimo motyvų turiniui, o formai, taip pažeisdamas turinio viršenybės prieš formą principą.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

29. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. liepos 18 d. nutarimo Nr. 1S-95 (2019) „Dėl vaistinių tinklo reklamos apie senjorams taikomas nuolaidas atitikties Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo reikalavimams“ rezoliucinės dalies 1 ir 2 punktų, kuriais pareiškėjo vaistinių tinklo reklama apie senjorams taikomas nuolaidas, pareiškėjo iniciatyva naudota nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. iki spalio 31 d. ir nuo 2018 m. gruodžio 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d., buvo pripažinta klaidinančia ir pažeidžiančia Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo 5 straipsnio reikalavimus, ir pareiškėjui paskirta 8 688 Eur piniginė bauda, teisėtumo ir pagrįstumo.

30. Kadangi pareiškėjas prašė apeliacinį skundą nagrinėti žodinio proceso tvarka, išplėstinė teisėjų kolegija primena, kad ABTĮ 141 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendra taisyklė, jog apeliacinis skundas nagrinėjamas rašytinio proceso tvarka, tai yra nekviečiant į nagrinėjimą teisme proceso dalyvių ir jiems nedalyvaujant, išskyrus atvejus, kai teismas pripažįsta, kad žodinis bylos nagrinėjimas yra būtinas. Proceso šalys apeliaciniame skunde, atsiliepime į apeliacinį skundą arba kitame procesiniame dokumente gali pateikti motyvuotą prašymą nagrinėti bylą žodinio proceso tvarka, tačiau atsižvelgti į šį prašymą teismui neprivaloma. Nenustačiusi išskirtinių aplinkybių, kurioms esant, nagrinėjant bylą rašytinio proceso tvarka, nebūtų pasiekti ABTĮ 80 straipsnio 1 dalyje nustatyti bylos išnagrinėjimo visapusiškumo ir objektyvumo tikslai, atsižvelgusi į tai, kad byla pirmosios instancijos teisme buvo nagrinėjama žodinio proceso tvarka, bylos šalių pozicija yra išdėstyta raštu į bylą pateiktuose procesiniuose dokumentuose, o byloje nėra duomenų, jog proceso šalims būtų sudarytos kliūtys teikti rašytinius paaiškinimus byloje nagrinėjamais klausimais, išplėstinė teisėjų kolegija netenkina pareiškėjo prašymo bylą apeliacinės instancijos teisme nagrinėti žodinio proceso tvarka.

31. Pirmosios instancijos teismas pritarė Nutarime Tarybos padarytoms išvadoms, jog Reklama buvo klaidinanti dėl jos pateikimo būdo – iš Reklamos konteksto suprantama, kad nuolaidos senjorams „Eurovaistinėje“ taikomos visada, o pačios nuolaidos yra įvardijamos kaip visa apimančio pobūdžio, nors raštu pateikiamoje informacijoje nurodyta esminė nuolaidų taikymo sąlyga (privalomas trijų pilnų pakuočių, kurių kiekvienos kaina nemažesnė kaip 1,50 Eur, įsigijimas), pakeičianti bei paneigianti garsiniu būdu pateiktus teiginius. Teismo vertinimu, nei per 3, nei per 30 sekundžių vartotojas teksto

perskaityti negalėjo, o senjorai, kuriems buvo skirta Reklama, dėl savo amžiaus gali nepastebėti, neįskaityti ar nespėti perskaityti mažu šriftu vaizdo įrašo apačioje pateikiamos informacijos. Teismas taip pat atmetė pareiškėjo argumentus, susijusius su jo diskriminacija bei paskirtos baudos dydžiu.

32. Pareiškėjas laikosi pozicijos, jog Reklama buvo skirta senjorams, jau turintiems „Senjoro“ kortelę (taigi, susipažinusiems su Lojalumo programos sąlygomis), pati Reklama nebuvo visa apimančio pobūdžio, o raštu pateiktos nuolaidų taikymo sąlygos tik papildė garsinį tekstą, o ne jį paneigė. Pareiškėjas taip pat nurodė, jog Taryba pažeidė ūkio subjektų veiklos priežiūros principus, o pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino aplinkybes, reikšmingas skiriant baudą.

33. Reklamos įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi (ginčui aktuali redakcija) yra draudžiama naudoti klaidinančią reklamą. Reklamos įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje klaidinanti reklama apibrėžta kaip reklama, kuri bet kokiu būdu, įskaitant ir jos pateikimo būdą, klaidina arba gali suklaidinti asmenis, kuriems ji skirta arba kuriuos ji pasiekia, ir kuri dėl savo klaidinančio pobūdžio gali paveikti jų ekonominį elgesį arba kuri dėl šių priežasčių pakenkia ar gali pakenkti kito asmens galimybėms konkuruoti. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad vertinant, ar tam tikrais veiksmais buvo pažeistas Reklamos įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas draudimas naudoti klaidinančią reklamą, būtina nustatyti bent vieną Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje nurodytą kriterijų, apibūdinantį klaidinančią reklamą, ir įvertinti tą kriterijų vidutinio reklamos vartotojo požiūriu (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1230-624/2017; 2020 m. birželio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2287-629/2020, 42 p.).

34. Reklamos įstatyme taip pat nurodyta, kad sprendžiant, ar reklama yra klaidinanti, laikoma, kad vartotojai susidaro nuomonę apie reklamoje pateikiamų teiginių teisingumą, reklamos išsamumą ir reklamos pateikimo būdą ar formą ir priima tokius sprendimus, kurių galima tikėtis iš vidutinio vartotojo (Reklamos įstatymo 5 str. 7 d.); vis dėlto tais atvejais, kai reklama yra skirta tam tikrai reklamos vartotojų grupei, sprendžiant, ar reklama yra klaidinanti, vertinamas jos poveikis vidutiniam tos grupės nariui (Reklamos įstatymo 5 str. 8 d.).

35. Kadangi reklama turi būti vertinama iš jos vidutinio vartotojo perspektyvos, išplėstinė teisėjų kolegija, visų pirma, pasisako dėl šioje byloje nagrinėjamos Reklamos vartotojo.

Dėl reklamos vartotojo

36. Pareiškėjas sutinka su tuo, jog Reklamos tikslinė auditorija buvo senjorai, tačiau kartu pabrėžia, kad Reklama buvo skirta tik senjorams, jau sudariusiems sutartį su Bendrove bei turintiems Lojalumo programos („Senjoro“) kortelę. Vis dėlto dėmesys atkreiptinas į tai, kad tiek Tarybos Nutarime, tiek pirmosios instancijos teismo sprendime Reklama vertinta keliais požiūriais – vidutinio vartotojo, tikslinės vartotojų grupės – senjorų ir pažeidžiamo vartotojo atžvilgiais.

37. Išplėstinė teisėjų kolegija primena, kad reklamos vartotojas yra asmuo, kuriam skiriama arba kurį gali pasiekti reklama (Reklamos įstatymo 2 str. 17 d.), o Reklamos įstatymo 5 straipsnio 8 dalis įpareigoja vertinti reklamos poveikį būtent vidutiniam ati-

tinkamos grupės vartotojui, kai reklama yra skirta tam tikrai vartotojų grupei. Nors pareiškėjas tikina, kad Reklama buvo skirta tik tiems senjorams, kurie jau yra prisijungę prie Lojalumo programos ir turi „Senjoro“ kortelę, išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžia, kad vertinant reklamos vartotojus reikėtų atsižvelgti į vartotojus, kuriuos Reklama faktiškai pasiekė, neatsižvelgiant į tai, ar tai buvo išskirtinai tik tie vartotojai, kuriuos pareiškėjas galbūt ketino pasiekti.

38. Šiuo atveju nekyla abejonių (ir tarp šalių ginčo dėl to iš esmės nėra), jog Reklama buvo nukreipta ne į visus vartotojus apskritai, o tik į tam tikrais bruožais apibrėžtą tikslinę grupę. Vis dėlto išplėstinės teisėjų kolegijos neįtikina pareiškėjo argumentai, jog į tikslinę grupę pateko tik „Senjoro“ kortelę jau turintys senjorai – nors Reklamos žodiniame tekste iš tiesų „Senjoro“ kortelė yra minima kaip sąlyga, reikalinga pasinaudoti reklamuojama nuolaida, svarbu atsižvelgti į tai, jog asmenys, galintys pasinaudoti „Senjoro“ kortele, nėra statiška grupė (t. y. šiuo metu jos dar neturintieji, tačiau sąlygas prisijungti prie Lojalumo programos atitinkantieji irgi patenka į tokią grupę). Kaip nurodyta pareiškėjo pateiktų UAB „Eurovaistinė“ lojalumo programos taisyklių 1.11 punkte, „Senjoro“ kortelė yra speciali Lojalumo programos „Eurovaistinės“ kortelė, skirta Bendrovės klientams, sulaukusiems senatvės pensinio amžiaus ir pateikusiems galiojantį pensininko ar neįgaliojo pažymėjimą. Nuo 2014 m. diegiama Lojalumo programa gali pasinaudoti ir kortelę įsigyti visi senjorai, atitinkantys Bendrovės taisyklėse nurodytas sąlygas. Įvertinus Reklamos kontekstą ir Lojalumo programos taisykles nėra pagrindo laikyti, jog Reklama buvo nukreipta tik į prie Lojalumo programos jau prisijungusius senjorus – kiti asmenys, kurie „Senjoro“ kortelės dar neturėjo, tačiau atitiko Bendrovės taisyklių 1.11 punkte nurodytas sąlygas, taip pat pateko į Reklama nusitaikytą tikslinę grupę, kadangi tokie senjorai dėl Reklamos pasiūlymo galėjo susidomėti UAB „Eurovaistinė“ ir, norėdami pasinaudoti nuolaida, prisijungti prie Lojalumo programos.

39. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad tiek Taryba, tiek pirmosios instancijos teismas pabrėžė senjorus esant labiau pažeidžiama vartotojų grupe dėl vyresnio amžiaus ir sunkumų įsisavinti informaciją. Pareiškėjas apeliaciniame skunde teigia, jog šios Reklamos kontekste tikslinė senjorų grupė nėra pažeidžiama *inter alia* todėl, kad „Senjoro“ kortelę jau turintiems senjorams pasinaudojimo nuolaidų pasiūlymu sąlygos yra aiškios ir seniai žinomos.

40. Reklamos įstatymo 2 straipsnio 19 dalyje nurodyta, kad šiame įstatyme vartojamos sąvokos „komercinės veiklos subjektas“, „komercinis pasiūlymas“, „sprendimas dėl sandorio“, „vartotojas“, „vidutinis vartotojas“ suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos nesąžiningos komercinės veiklos vartotojams draudimo įstatyme (toliau – ir NKVVDĮ). Vidutinis vartotojas suprantamas kaip vartotojas, kuris yra pakankamai informuotas, protingai atidus ir apdairus, atsižvelgiant į socialinius, kultūrinius ir kalbinius veiksnius (NKVVDĮ 2 str. 13 d.). Tokia vidutinio vartotojo samprata formuojama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartyse (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. sausio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-735-502/2017 ir ten nurodytą praktiką). Protingai atidus ir apdairus vartotojas neturėtų būti tapatinamas su įtariu bei nepasitikinčiu reklamos davėjo skleidžiama informacija vartotoju (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{556}-997/2008; 2011 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{822}-2733/2011; 2020 m. birželio

10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2287-629/2020).

41. Dėmesys atkreiptinas į tai, kad NKVVDĮ įgyvendina ir Europos Parlamento ir Tarybos 2005 m. gegužės 11 d. Nesąžiningos komercinės veiklos direktyvą 2005/29/EB (toliau – ir NKVD), kurios preambulės 18 konstatuojamojoje dalyje pabrėžta nacionalinių teismų pareiga atsižvelgti į Teisingumo Teismo praktiką nustatant būdingą vidutinio vartotojo reakciją konkrečiu atveju. NKVD preambulės 19 konstatuojamojoje dalyje ir 5 straipsnio 3 dalyje aptariami pažeidžiami vartotojai – jeigu tam tikros savybės, tokios kaip amžius, fizinė ar proto negalia arba patiklumas, daro vartotojus ypač lengvai pasiduodančius komercinės veiklos arba peršamo produkto įtakai, ir toks veiklos būdas gali iškreipti tik tokių vartotojų ekonominį elgesį tokiu būdu, kurį prekybininkas gali iš anksto pagrįstai numatyti, reikėtų užtikrinti tinkamą jų apsaugą įvertinant šią veiklą vidutinio tos grupės nario atžvilgiu.

42. Išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžia, kad pažeidžiamų vartotojų kategorija šiame kontekste yra aktuali konstatavus, kad tam tikra komercinė veikla (*inter alia* reklama) yra taikoma neapibrėžtam asmenų ratui, tačiau dėl anksčiau išvardytų priežasčių iškreipia tik pažeidžiamų vartotojų ekonominį elgesį. Šioje byloje susiklosčiusiomis aplinkybėmis pripažįstama, jog Reklamos vartotojai yra tik senjorai (o ne visi vartotojai apskritai), todėl į jų amžiaus lemiamus skirtumus nuo vidutinio vartotojo reikalinga atsižvelgti vertinant vidutinio senjorų grupės asmens portretą, o ne kvalifikuojant juos kaip pažeidžiamą vartotojų grupę, kaip tai suprantama NKVD 5 straipsnio 3 dalies prasme. Papildomai pažymėtina, kad, kaip nurodyta Gairėse, vyresnio amžiaus žmonės dėl savo amžiaus iš tiesų gali būti lengviau pažeidžiami tam tikrų rūšių komercinės veiklos atžvilgiu (pvz., jie gali būti paveikesni agresyviems išnešiojamosios prekybos metodams).

Dėl klaidinančio reklamos pateikimo būdo

43. Taryba Reklamą pripažino klaidinančia dėl jos pateikimo būdo. Pareiškėjas apeliaciniame skunde akcentuoja, jog Reklama nebuvo visa apimančio pobūdžio, be to, ragina atsižvelgti į pasirinktos platformos ribotumą, vartotojų susipažinimą su Lojalumo programos sąlygomis, daugiapakopę vartotojų informavimo sistemą ir rinkoje paplitusį tokio tipo reklamų standartą.

44. Reklamos įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1–3 punktuose išvardyti trys kriterijai, reikšmingi reklamos vertinimui – reklamos teisingumo, išsamumo ir pateikimo. Reklamos pateikimo kriterijus pripažįstant reklamą klaidinančia tenkinamas, jei reklamos pateikimo būdas ar forma yra tokie, kad reklamos vartotojas gali suvokti numanomą neteisingą (klaidinantį) reklamos teiginį (Reklamos įstatymo 5 str. 2 d. 3 p.). Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką šis kriterijus yra svarbus tais atvejais, kai sprendžiamas vartotojų galimo, o ne faktinio suklaidinimo klausimas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[1]-931/2005).

45. Reikšmingos informacijos analizuojamoje Reklamoje perdavimas reklamos vartotojui susideda iš vaizdinės (*inter alia* rašytinio teksto) ir garsinės (žodžiu sakytinės) dalies. Reklamos žodžiu išsakomame tekste nurodoma, kad nuolaidas galima gauti bet kada (ir ryte, ir šeštadieniais, ir t. t.), apibendrinama, kad „nuolaidos senjorams „Eurovaistinėje“ taikomos visada“; „su „Senjoro“ kortele taikoma net 20 procentų nuo-

laida nereceptiniams vaistams, o visoms kitoms prekėms nuolaida iki 30 procentų“. Pirmosios instancijos teismas šiuos teiginius įvertino kaip reiškiančius, jog nuolaidos „Senjoro“ kortelės turėtojams taikomos visoms prekėms ir visais atvejais, nesant papildomų sąlygų. Primintina, kad *mutatis mutandis* (su būtinais pakeitimais) pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo alkoholio reklamos klausimu formuojamą praktiką turi būti atliekamas ne tik lingvistinis pateiktos informacijos vertinimas, bet ir atitinkami nurodyti teiginiai sistemiškai vertinami visos pateiktos reklamos kontekste (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gegužės 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[525]-1480/2011), o protingai atidus ir apdairus vartotojas neturėtų būti tapatinamas su įtariu bei nepasitikinčiu reklamos davėjo skleidžiama informacija vartotoju.

46. Nors pareiškėjas teigia, jog šis Reklamoje panaudotas tekstas (bei kitos išsakytos frazės) suponuoja tik laike neapribotą pasinaudojimą pasiūlymu, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, vidutiniam tikslinės senjorų grupės vartotojui toks tekstas yra suprantamas kaip dviprasmiškas, o jo interpretavimą kaip absoliutų (visa apimantį) nulemia bendras žodinis Reklamos kontekstas. Išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi bylos medžiagą, sprendžia, jog vidutiniam aptariamos Reklamos vartotojui bendras Reklamos kontekstas bei informacija, jog „Senjoro“ kortelės turėtojams nuolaida suteikiama visoms prekėms ir neišsakant, jog tai siejama su kokiomis kitomis sąlygomis, leidžia susidaryti įspūdį, jog nuolaidos pasiūlymu pasinaudoti nekeliamos jokios kitos sąlygos nei pačios „Senjoro“ kortelės turėjimas.

47. Šiuo klausimu pareiškėjas pabrėžia, jog Reklama ir buvo nukreipta tik į tuos vartotojus, kurie jau yra prisijungę prie Lojalumo programos, todėl jie žino sąlygas, kuriomis su „Senjoro“ kortele suteikiama nuolaida. Išplėstinė teisėjų kolegija šioje nutartyje jau pasisakė, kad analizuojamos Reklamos vidutiniu vartotoju laikomi visi senjorai (žr. šios nutarties 38 p.), be to, atkreipia dėmesį į tai, kad Reklamos sakytiniame tekste nėra jokių užuominų, leidžiančių suprasti, jog Reklama yra tęstinė jau galiojančio pasiūlymo pagal anksčiau nustatytas taisykles dalis ar kad ja tik primenama apie pasinaudojimą kortelės jau teikiamomis nuolaidomis, o rašytinis Reklamos tekstas netgi atvirkščiai – pabrėžia, jog taikomas išskirtinis nuolaidos pasiūlymas.

48. Be to, pareiškėjas teigia, jog negalima tikėtis, kad nuolaidos bus taikomos absoliučiai visoms prekėms, kadangi tokių pasiūlymų vargu ar apskritai pasitaiko rinkoje. Sekant Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika pažymėtina, kad jei reklamoje nurodoma, kad tam tikrai prekių grupei taikomos nuolaidos ir reklamoje nepateikiama jokia informacija dėl tokio teiginio išimčių, vidutinis vartotojas pagrįstai gali suprasti, jog nuolaidos taikomos visoms tos prekių grupės prekėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. sausio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[858]-1702/2010).

49. Kaip pažymėjo ir pirmosios instancijos teismas, raštu pateikiamoje informacijoje nurodyta nuolaidų taikymo sąlyga – būtinas trijų pilnų pakuočių, kurių kiekvienos kaina ne mažesnė kaip 1,50 Eur, įsigijimas (taip pat kitos sąlygos, susijusios su tam tikrų prekių grupėmis). Išplėstinei teisėjų kolegijai nekyla abejonių, jog tokia raštu nurodyta sąlyga yra esminė (t. y. galinti paveikti asmenų, kuriems skirta reklama ar kuriuos ji pasiekia, ekonominį elgesį) ir iš esmės paneigia žodžiu išsakomą informaciją bei Reklamos vartotojui ja sudaromą įspūdį, jog papildomos sąlygos pasinaudojimui pasiūlymu nėra taikomos. Tai, jog vartotojų ekonominis elgesys buvo paveiktas, patvirtina ir Tarybos

gauti vartotojų pranešimai.

50. Nepaisant tokios informacijos esmingumo, Reklamoje ji pateikiama nedideliu šriftu ir 2018 m. rugsėjo bei spalio mėnesiais vos 3 sekundes, o 2018 m. gruodį – 30 sekundžių. Išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžia, jog nei Taryba, nei pirmosios instancijos teismas nekonstatavo, kad informacijos pateikimas raštu *per se* yra neleidžiamas, ar kad žodžiu sakomas tekstas būtinai turi dubliuoti tai, kas parašyta raštu. Vis dėlto negalima situacija, kai reklamose garsinė ir tekstinė informacija, susijusi su esminėmis sąlygomis, viena kitą paneigtų ir klaidintų jų vartotojus dėl tikrosios pasiūlymo esmės. Išplėstinei teisėjų kolegijai nekyla abejonių, jog per 3 sekundes daugiau nei 100 žodžių tekstas, susijęs su reklamuojamu pasiūlymu, tikslinės vartotojų grupės nario objektyviai negali būti perskaitytas, todėl jame pateikta informacija vartotojo praktiškai nepasiekia – ji tik leidžia numanyti, jog pateikiama kita galbūt reikšminga informacija, tačiau tai nereiškia, jog išvengiama vartotojo klaidinimo (šiuo klausimu žr. ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. liepos 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{822}-2733/2011). Tai, jog tas pats tekstas vėliau rodytas 30 sekundžių, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, taip pat nebuvo pakankama – Reklamoje žodžiu išsakyta informacija, besikeičiantys vaizdai ir paties teksto konstrukcija neleido vidutiniam tikslinės grupės vartotojui jo perskaityti ir tinkamai įvertinti jame pateiktų sąlygų garsinės informacijos kontekste. Tačiau tokia išvada jokiu būdu nereiškia, jog reklamos, kuriose garsinė informacija yra derinama su rašytiniu tekstu, yra *per se* klaidinančios ar kad toks reklamos formatas negali būti naudojamas – šiuo konkrečiu atveju pareiškėjo pasirinkta lingvistinė formuluotė, teksto konstrukcija ir bendras Reklamos įspūdis nulėmė, kad tokia Reklama klaidino vartotojus.

51. Nors pareiškėjas nurodo, kad sakytinis bei rašytinis tekstai ne paneigia, o papildo vienas kitą ir sudaro visumą, išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad tam, jog Reklamos elementai sudarytų vieną visumą, juos abu reklamos vartotojui turi būti įmanoma įvertinti vienu metu – t. y. ir garsinę, ir rašytinę informaciją. Kaip jau minėta, 3 sekundes rodoma informacija apskritai praktiškai negali būti įvertinta, o 30 sekundžių rodyta informacija nebuvo pateikta tokiu būdu ir forma, kad vidutinis reklamos vartotojas galėtų įvertinti jos turinį bei reikšmę sakytinės informacijos atžvilgiu. Kadangi pareiškėjas pabrėžia, kad pirmosios instancijos teismas rėmėsi vien spėjimu, kad senjorai gali nepastebėti, neįskaityti ar nespėti perskaityti raštu pateiktos informacijos ir taip pažeidė *in dubio pro reo* principą, išplėstinė teisėjų kolegija primena, jog, kaip nurodyta ir Gairėse, vidutinis vartotojas NKVD ir ją įgyvendinančiųjų teisės aktų prasme bei tokio vartotojo reakcija į atitinkamą komercinę veiklą kiekvienu konkrečiu atveju nustatomi ne atliekant ar naudojantis kokiais nors statistiniais tyrimais, o teismui vertinant konkrečioje byloje nustatytas faktines aplinkybes. Šiuo atveju teismui tenka prerogatyva spręsti, kaip atitinkamos tikslinės grupės vartotojas įvertina nagrinėjamą reklamą bei atskirus jos elementus, remiantis byloje esančia medžiaga apie Reklamą (*inter alia* vartotojų pateiktais pranešimais dėl Reklamos).

52. Pareiškėjas taip pat pabrėžia svarbą atsižvelgti į tai, jog Reklama transliuota televizijoje, kuri pasižymi ribotumu. Nors Reklamos įstatyme nurodyta, jog šaltinio ribotumo aplinkybė reikšminga išsamumo (o ne pateikimo būdo) kriterijaus vertinimui (Reklamos įstatymo 5 str. 2 d. 2 p.), išplėstinė teisėjų kolegija sutinka, jog vertinant klaidinančia pripažintos reklamos visumą (taigi ir jos formatą, galimybes ne tik žodžiu, bet ir tekstu, vaizdu nurodyti tam tikrą informaciją, nepamirštant to, jog reklama yra kūry-

binis, šiek tiek hiperbolizuotas kūrinys, skirtas patraukti ir sudominti vartotoją), galima *inter alia* atsižvelgti ir į perteikimo priemonės ribotumą. Vis dėlto Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje yra išaiškinęs, jog televizija nėra savaime ribotas informacijos pateikimo šaltinis (informaciją galima pateikti tiek vizualiai, tiek žodžiu) (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. gruodžio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[822]-2818/2012), todėl pareiškėjo pasirinkta ydinga Reklamos žodinė bei vizualinė konstrukcija negali būti teisinama vien pasirinktos perteikimo priemonės specifika. Pareiškėjas taip pat akcentuoja ėmęsis daugiapakopio vartotojų informavimo, idant informacija vartotojams būtų prieinama kitais būdais. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad vertinant klaidinančią reklamą kiekvienas reklamos šaltinis vertinamas individualiai – pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką įstatymų leidėjas nėra įtvirtinęs nuostatų, šalinančių reklamos davėjo atsakomybę, jei kitokiu būdu, nei buvo paskleista, skleidžiami reklaminiai teiginiai jau atitinka tikrovę (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. liepos 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[556]-997/2008), be to, neaišku, ar jie turėjo tokią įtaką, kokią nurodo pareiškėjas (vien keliuose reklamos šaltiniuose teiktos informacijos matematinis sumavimas savaime nereiškia, jog jis eliminuoja klaidinimą konkrečiame reklamos šaltinyje), kaip ir negalima sutikti, jog vartotojui informacijos suteikimas pačioje vaistinėje gali kompensuoti suklaidinimą reklamoje – atvykimas į vaistinę rodo, kad vartotojo ekonominis elgesys buvo paveiktas. Dėmesys atkreiptinas ir į tai, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje galimybė prieš įsigyjant paslaugą pasiteirauti pareiškėjo atstovų jos sąlygų nevertinama kaip efektyvi priemonė, galinti sulaikyti vartotoją nuo klaidos (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. liepos 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[822]-2733/2011).

53. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad pirmosios instancijos teismas sprendime pasisakė, jog pareiškėjo kitais būdais teikiama informacija nepaneigia vaizdo klipuose transliuotos Reklamos klaidinančio pobūdžio dėl jos neišsamumo. Taryba Nutarime nekonstatavo, jog Reklama klaidintų dėl savo neišsamumo – atvirkščiai, teismui teiktuose procesiniuose dokumentuose netgi akcentuojama, jog Reklama pripažinta klaidinančia ne dėl jos neišsamumo, bet dėl klaidinančio pateikimo būdo. Be to, pirmosios instancijos teismas iš esmės neanalizavo, ar Reklama atitiko išsamumo kriterijų. Nagrinėjamu atveju nesant ginčo dėl to, jog esminė informacija Reklamoje buvo pateikta, tačiau tai buvo padaryta klaidinančiu būdu, pirmosios instancijos teismo išvada dėl Reklamos neišsamumo yra nepagrįsta.

54. Apibendrindama tai, kas išdėstyta anksčiau, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, kad byloje nagrinėjama Reklama dėl savo pateikimo būdo pagrįstai buvo pripažinta klaidinančia jos vidutinio vartotojo – senjoro – vertinimu.

Dėl pareiškėjo diskriminacijos ir paskirtos piniginės baudos dydžio

55. Pareiškėjas teigia nesuprantąs, kodėl neva nesant akivaizdžių duomenų apie Reklamos įstatymo pažeidimą (ir dėl to Tarybai neįpareigojus sustabdyti Reklamos skleidimo Tarybos atliekamo tyrimo metu) Reklama galiausiai buvo įvertinta itin neigiamai. Išplėstinė teisėjų kolegija pritaria pirmosios instancijos teismo padarytoms išvadoms, jog Taryba, atlikdama Reklamos įstatymo reikalavimų įgyvendinimo priežiūrą, turi tei-

sę taikyti laikinojo pobūdžio priemonę – įpareigojimą sustabdyti reklamos skleidimą (Reklamos įstatymo 21 str. 1 d. 4 p.). Vis dėlto šios priemonės taikymas yra susijęs su duomenų apie Reklamos įstatymo reikalavimų neatitinkančios skleidžiamos reklamos pakankamumu bei galinčia kilti žala ar atsirasiančiais nepataisomais padariniais, kurių šiuo atveju Taryba tyrimo atlikimo metu neturėjo. Kaip nurodyta pirmosios instancijos teismo sprendime, Taryba vertino pareiškėjo teiktus paaiškinimus, kitą informaciją, kad galėtų tinkamai įvertinti Reklamos atitiktį įstatymo reikalavimams. Nesant Reklamos įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 4 punkto taikymui būtinos informacijos, Taryba pagrįstai netaikė laikinojo pobūdžio priemonės.

56. Taip pat negalima sutikti su pareiškėjo argumentais, jog jis buvo diskriminuotas – nors pareiškėjas teisingai pažymi, kad VAĮ leidžia atlikti neplaninius ūkio subjektų veiklos patikrinimus, kai turima informacijos ar yra kilę pagrįstų įtarimų dėl ūkio subjekto veiklos (VAĮ 36^4 str. 12 d. 2 p.), o pagal Reklamos įstatymą priežiūros institucija turi teisę pradėti nagrinėti šiame įstatyme nustatytų reikalavimų pažeidimus savo iniciatyva (Reklamos įstatymo 25 str. 3 d.), byloje nėra nagrinėjamos kitų ūkio subjektų reklamos, o, tikėtina, Reklamos įstatymą pažeidžiantis tam tikrų asmenų elgesys savaime nepateisina pareiškėjo skleistos Reklamos klaidinimo. Pareiškėjas itin akcentuoja tai, jog tokio pobūdžio reklamos (kai žodžiu sakomas tekstas nesutampa su mažu šriftu parašytu tekstu) yra nusistovėjęs ir vartotojui atpažįstamas rinkos standartas, tačiau išplėstinė teisėjų kolegija dar kartą atkreipia dėmesį, jog nei Taryba, nei pirmosios instancijos teismas nenusprendė, jog pats tokių reklamų pateikimo principas yra draudžiamas – ydinga pripažinta konkreti pareiškėjo Reklamos konstrukcija, be kita ko, dėl pasirinktos lingvistinės formuluotės bei bendro Reklamos įspūdžio bei konteksto, dėl kurio sunkiai perskaitomo rašytinio teksto sąlyga iš esmės paneigė sakytinį. Nors kiti ūkio subjektai naudoja panašaus principo reklamas (t. y. vaizdinę reklamą, kurioje yra sakytinis tekstas, papildo smulkiu šriftu parašytos sąlygos), vaizdinė, garsinė, rašytinė medžiaga skirtingose reklamose nėra identiška, todėl negalima teigti, jog skleidžiant vienodas reklamas baudžiamas tik pareiškėjas. Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, tai, ar Taryba yra pradėjusi tyrimus ir dėl kitų ūkio subjektų, savaime nepašalina pareiškėjo atsakomybės už pažeidimą, padarytą jo Reklama.

57. Išplėstinė teisėjų kolegija atmeta pareiškėjo argumentus dėl, tikėtina, pažeisto administracinio baudimo teisėtumo principo bei Bendrovės teisėtų lūkesčių. Pareiškėjui pritaikyta atsakomybė buvo pagrįsta Reklamos įstatymu (tiek Reklamos įstatymo 5 str., tiek jo taikymo praktika, *inter alia* vidutinio reklamos tikslinės grupės vartotojo aiškinimo bei taikymo praktika). Be to, pareiškėjas teisėtus lūkesčius tiesiogiai sieja su, anot jo, rinkoje susiformavusiu elgesio standartu, tačiau išplėstinė teisėjų kolegija dėl tokio pobūdžio reklamų kaip iš principo netraktuotinų kaip pažeidžiančių Reklamos įstatymą jau pasisakė šioje nutartyje (žr. šios nutarties 50, 56 p.).

58. Pareiškėjas taip pat nurodo, jog pirmosios instancijos teismas nevertino Reklamos pobūdžio ir netinkamai įvertino jos trukmę bei mastą. Išplėstinė teisėjų kolegija primena, kad pagal Reklamos įstatymo 24 straipsnio 5 dalį skiriamos baudos dydis nustatomas pagal mažiausios ir didžiausios baudos vidurkį ir atsižvelgiant į šio straipsnio 7 ir 8 dalyse nustatytas atsakomybę lengvinančias ir sunkinančias aplinkybes, pažeidimo pobūdį, pažeidimo trukmę ir mastą. Taryba ginčijamame Nutarime pasisakydama dėl pažeidimo pobūdžio nurodė, kad klaidinanti Reklama buvo nukreipta į pažeidžiamą

vartotojų grupę – senjorus, netinkamu būdu pateikta informacija apie vartotojų gaunamą naudą galėjo klaidinti bei paveikti jų ekonominį elgesį ir nei tai, jog Bendrovė iš tiesų taikė tokio dydžio nuolaidas, kokias nurodė Reklamoje, nei tai, kad diegė kelių lygių vartotojų informavimo sistemą, nedaro pažeidimo pobūdžio mažiau sunkaus. Nors išplėstinė teisėjų kolegija šios nutarties 42 punkte jau nurodė, jog senjorai šiuo atveju nėra traktuojama kaip pažeidžiama vartotojų grupė NKVD prasme, su kitomis su pažeidimo pobūdžiu siejamomis aplinkybėmis, nurodytomis Nutarime, nėra pagrindo nesutikti.

59. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad sprendžiant dėl už Reklamos įstatymo pažeidimo skiriamos piniginės baudos reikia atsižvelgti į tokius kriterijus kaip pažeidimo trukmė ir mastas, kurie baudos skaičiavime nėra vertinami visiškai atsietai – net ir ilgai trunkantis mažesnio masto pažeidimas yra skiriamas nuo pakankamai trumpo, bet labai didelio masto pažeidimo, pasižyminčio didesniu intensyvumu (dažniu). Įstatymų leidėjas nepateikia vienareikšmių gairių, nuo kada pažeidimas laikomas ilgu ar labai ilgu. Pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, įvertinus individualias neteisėtos reklamos skleidimo aplinkybes, spręsta, kad 8, 15 mėnesių laikotarpis yra labai ilgas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{502}-777/2014; 2011 m. vasario 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{858}-1702/2011), o net ir 10 mėnesių pažeidimo laikotarpis laikytas ilgu (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. liepos 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{2}-709/2007). Taip pat yra laikyta, kad reklama skleista labai ilgai (o jos mastas buvo didelis), kai ji skleista įvairiais laikotarpiais nuo 2012 m. gegužės 21 d. iki 2012 m. rugpjūčio 14 d. interneto tinklalapyje, degalinių teritorijoje (plakatai, kabokšliai, prekių išdėstymas degalinių viduje), taigi, net ir trumpiau nei 3 mėn. (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. vasario 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{502}-485/2014). Šiuo atveju išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, jog pažeidimo trukmė iš tiesų turėjo būti kvalifikuota kaip ilga.

60. Nustatant Reklamos įstatymo pažeidimo mastą, pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką gali būti atsižvelgiama į draudžiamos reklamos potencialų poveikį vartotojams bei konkurencinei aplinkai (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 3 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{502}-777/2014) (šiame kontekste pažymėtina, jog dėl Reklamos buvo gauti vartotojų pranešimai), tai, kad reklama buvo skleidžiama visoje Lietuvos teritorijoje, tiek per žiniasklaidos priemones, tiek ir įvairius prekybos tinklus (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. liepos 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{2}-709/2007) (nagrinėjamu atveju – poliklinikose ir daugybėje televizijos kanalų, dėl kurių konkretaus masto ir dažnumo išsamiai pasisakė pirmosios instancijos teismas). Praktikoje taip pat nurodyta, kad reklamos skleidimo mastas didelis, kai klaidinanti reklama buvo skleista per 8 televizijos kanalus, iš kurių 5 nacionaliniai (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{822}-2340/2011).

61. Pareiškėjo teigimu, pirmosios instancijos teismas ne tik nepagrįstai vertino Reklamos mastą kaip labai didelį, bet ir nepagrįstai perkvalifikavo 2018 m. rugsėjo ir spalio mėn. skleistos Reklamos mastą iš didelio į ypač didelį. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, atsižvelgus į byloje nustatytas aplinkybes, Reklamos mastas nurodytos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos fone 2018 m. rugsėjo ir spalio mėnesiais iš tiesų turi būti pripažintas labai dideliu (tiek dėl sklaidos apimties, tiek jos intensyvumo),

o 2018 m. gruodį (atsižvelgiant į kitokį sklaidos intensyvumą) – dideliu.

62. Įvertinusi visas piniginės baudos dydžiui reikšmingas aplinkybes, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, jog yra pagrindas sumažinti pareiškėjui paskirtą baudą nuo maksimalios 8 688 Eur baudos iki 6 500 Eur baudos.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 3 punktu, išplėstinė teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „Eurovaistinė“ apeliacinį skundą tenkinti iš dalies.

Pakeisti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. rugsėjo 24 d. sprendimo dalį dėl pareiškėjui skirtos baudos ir šią dalį išdėstyti taip:

„Pakeisti Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. liepos 18 d. nutarimą Nr. 1S-95 (2019) „Dėl vaistinių tinklo reklamos apie senjorams taikomas nuolaidas atitikties Lietuvos Respublikos reklamos įstatymo reikalavimams“ ir sumažinti pareiškėjui uždarajai akcinei bendrovei „Eurovaistinė“ paskirtą baudą iki 6 500 Eur“.

Likusią Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. rugsėjo 24 d. sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

3.3. Bylos dėl mokesčių teisinių santykių

3.3.1. Dėl dovanoto turto (akcijų) tikrosios rinkos kainos nustatymo būdo apmokestinimo gyventojų pajamų mokesčiu tikslais

Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 15 straipsnio 1 dalis, be kita ko, nustato, kad gyventojai, šio įstatymo nustatyta tvarka apskaičiuodami apmokestinamąsias pajamas, pajamomis iš bet kokio sandorio arba bet kokios ūkinės operacijos turi pripažinti sumą, atitinkančią tokio sandorio arba tokios ūkinės operacijos tikrąją rinkos kainą (28 punktas). Tikroji rinkos kaina – suma, už kurią gali būti apsikeista turtu arba kuria, sudarius tiesioginį sandorį, gali būti įskaitytas nepriklausomų ir ketinančių pirkti arba parduoti asmenų tarpusavio įsipareigojimas (Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 2 str. 20 d.) (29 punktas).

Įstatymų leidėjas, apsiribodamas tik sąvokos apibrėžimu, nenustatė (nedetalizavo), kokiu būdu (tvarka) sandorio tikroji rinkos kaina turėtų būti nustatoma (nustatyta), t. y. įstatyme nėra jokios nuostatos, kuri numatytų, ar iš kurios būtų galima spręsti, kad tikroji rinkos kaina turi ar gali būti nustatoma tik nepriklausomo turto vertintojo Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo nustatyta tvarka (31 punktas). Gyventojas, vykdydamas Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje nurodytą pareigą pajamoms priskirti sumą, atitinkančią sandorio tikrąją rinkos kainą, šią kainą gali nustatyti ne tik naudodamasis nepriklausomo turto vertintojo paslaugomis, bet ir kitu būdu (metodu), leidžiančiu objektyviai nustatyti sumą, kuria, sudarius tiesioginį tokį patį sandorį, gali

būti įskaitytas nepriklausomų ir ketinančių pirkti arba parduoti asmenų tarpusavio įsipareigojimas (31 punktas).

Ginčo atveju mokesčio mokėtojas 2005 metais dovanotų akcijų įsigijimo kainą, t. y. ir tikrąją rinkos kainą, apskaičiavo iš esmės taikydamas tokias pačias taisykles (formulę), kokios buvo nustatytos su Lenkijos įmone sudarytoje sutartyje apskaičiuojant 2014 m. ir 2017 m. perkamų šių akcijų kainą (30 punktas). Byloje nebuvo jokių duomenų, kurie paneigtų, kad mokesčio mokėtojas ir Lenkijos įmonė laikytini nepriklausomais asmenimis Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 2 straipsnio 20 dalies prasme. Mokesčių administratorius neteikė ir jokių objektyviais duomenimis (įrodymais) pagrįstų argumentų, kad su Lenkijos įmone sulygta akcijų kaina buvo fiktyvi ir (ar) neatspindinti realių šių asmenų ketinimų, t. y., kad šio sandorio šalys veikė nesąžiningai, nesiekė abipusės ekonominės naudos. Kitaip tariant, mokesčių administratorius nenurodė aplinkybių, kurios leistų paneigti, kad mokesčio mokėtojo iš šio sandorio (ūkinės operacijos) gautos sumos atitinka tikrąją rinkos kainą taikymo tikslais. Nebuvo galima savaime paneigti, t. y. pripažinti akivaizdžiai nepagrįstais, mokesčio mokėtojo argumentų, kad taikant sutartyje su Lenkijos įmone nurodytas akcijos kainos nustatymo taisykles (formulę), kurios iš esmės yra grindžiamos objektyviais (finansiniais) bendrovės veikos duomenimis, apskaičiuota suma atitinka sumą, už kurią gali būti apsikeista turtu arba kuria, sudarius tiesioginį sandorį, gali būti įskaitytas nepriklausomų ir ketinančių pirkti arba parduoti asmenų tarpusavio įsipareigojimas, t. y. kad tokiu būdu apskaičiuota akcijų vertė atitinka tikrąją rinkos kainą (33 punktas).

Šiomis aplinkybėmis teismas konstatavo, kad mokesčių administratorius nepagrįstai atsisakė pripažinti pareiškėjo apskaičiuotą aptariamų akcijų tikrąją rinkos kainą (įsigijimo kainą) ne analizuodamas ir vertindamas gyventojo taikytą apskaičiavimo būdą (naudotus duomenis, kintamuosius ir kt.), bet formaliai ir teigdamas, kad turėjo būti atliktas šios kainos nustatymas Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme nustatyta tvarka (35 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-925-968/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-03178-2020-6
Procesinio sprendimo kategorija 12.13.1.2

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. vasario 23 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Stasio Gagio (kolegijos pirmininkas), Ryčio Krasausko (pranešėjas) ir Ernesto Spruogio,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo pareiškėjo A. K. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. gruodžio 16 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo A. K. skundą atsakovui Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos dėl sprendimų panaikinimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas A. K. (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu, kurį patikslinęs prašė: 1) panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – ir VMI) 2020 m. balandžio 28 d. patikrinimo aktą Nr. FR0680-215; 2) panaikinti VMI 2020 m. birželio 25 d. sprendimą dėl patikrinimo akto Nr. (21.222E)-FR0682-293; 3) Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – ir MGK, Komisija) 2020 m. rugsėjo 14 d. sprendimą Nr. S-168(7-147/2020) dėl apskaičiuoto gyventojų pajamų mokesčio (toliau – ir GPM) ir su juo susijusių sumų, 4) kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą dėl Vyriausybės 2003 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 133 patvirtintų Gyventojo ne individualios veiklos turto įsigijimo kainos nustatymo tam tikrais atvejais taisyklių 9 punkto (redakcija iki 2020 m. rugpjūčio 4 d.) ir 11 punkto (redakcija po 2020 m. rugpjūčio 4 d.) prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai, Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo (toliau – ir GPMĮ) 2 straipsnio 1 punktui, 15 daliai, 19 straipsniui, Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – ir MAĮ) 3 straipsnio 2 daliai, 6 straipsniui.

2. Pareiškėjas skunde paaiškino, kad VMI 2020 m. birželio 25 d. sprendimu patvirtino 2020 m. balandžio 28 d. patikrinimo aktą Nr. (21.222) FR0680-215, kuriuo pareiškėjui apskaičiavo ir įpareigojo sumokėti į valstybės biudžetą 359 619,14 Eur GPM, 107 102,55 Eur GPM delspinigių bei paskyrė 35 962 Eur (10 proc.) GPM baudą. MGK, išnagrinėjusi pareiškėjo skundą, 2020 m. rugsėjo 14 d. sprendimu Nr. S-32 (7-277/2017) patvirtino VMI 2020 m. birželio 25 d. sprendimą dėl patikrinimo akto tvirtinimo Nr. (21.222E) FR0682-293 dalyje dėl apskaičiuoto GPM ir su juo susijusių sumų nuo pareiškėjo 2014 ir 2017 metais iš Lenkijos įmonės Elementai Holding S.A. gautų pajamų už parduotas uždarosios akcinės bendrovės (toliau – ir UAB) „EMP recycling“ akcijas.

3. Pareiškėjas skundą ir patikslintą skundą grindė šiais argumentais:

3.1. MGK neturi teisės reikalauti iš pareiškėjo dovanotų akcijų vertę pagrįsti turto vertintojo išvada. MGK turėjo įvertinti esminį dalyką – tai, kad pareiškėjas dovanojimo sandoriu įgijo 41 proc. UAB „EMP recycling“ akcijų ir pardavė 41 proc. jos akcijų, todėl jokio papildomo turto dėl kapitalo didinimo iš nepaskirstytojo pelno neatsirado, pareiškėjas jo neįgijo ir nepardavė. Dėl šios operacijos tebuvo pakeista 41 proc. akcijų nominali struktūra, t. y. pokyčiai įvyko tik formos, bet ne turinio prasme. MGK šios esminės aplinkybės nevertino.

3.2. MGK privalėjo vadovautis Vyriausybės 2003 m. sausio 29 d. nutarimo Nr. 133 punktų 4 ir 5 nuostatomis, t. y. turėjo pareikalauti tiek VMI, tiek pareiškėjo pateikti dovanotų akcijų rinkos vertės įrodymus dovanojimo laikotarpiu. Šių punktų nuostatos nenustato pareiškėjo pareigos pateikti nepriklausomo turto vertintojo išvadą, nenustato akcijų nominalios vertės taikymo. VMI nepateikė jokių rinkos vertės įrodymų, o pareiškėjas pateikė UAB „Alumedas“ akcijų pardavimo sandorio, kuris vyko 2003 – 2005 metais, doku-

mentus. MGK konstatavo šio įrodymo pateikimą, bet jo neįvertino.

3.3. Tiek VMI, tiek MGK nepagrįstai vadovaujasi Lietuvos Respublikos paveldimo turto mokesčio įstatymo 5 straipsniu bei Vyriausybės 2003 m. sausio 13 d. nutarimu Nr. 24 patvirtintų Paveldimo turto apmokestinamosios vertės apskaičiavimo taisyklių nuostatomis. Vyriausybės 2003 m. sausio 29 d. nutarimu Nr. 133 patvirtintų Gyventojo ne individualios veiklos turto įsigijimo kainos nustatymo tam tikrais atvejais taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 4 punkte nurodyta, kad turto, įgyto dovanojimo būdu, įsigijimo kaina laikoma ta turto vertė, kuria šis turtas dovanojimo momentu būtų įvertintas paveldimo ar dovanojamo turto mokesčiui apskaičiuoti (jeigu šis turtas yra minėtojo mokesčio bazė) arba kuri apdovanojimo momentu būtų laikoma apdovanotojo asmens pajamomis (jeigu šis turtas yra fizinių asmenų pajamų (gyventojų pajamų) mokesčio bazė).

3.4. Pareiškėjas 4 100 paprastųjų vardinių akcijų (toliau – ir PVA) įsigijo pagal 2005 m. spalio 25 d. Akcijų dovanojimo sutartį. Tuo tarpu Paveldimo turto mokesčio objektas yra paveldimas turtas. Paveldimo turto apmokestinamosios vertės apskaičiavimo taisyklės taip pat reglamentuoja paveldimo turto, o ne dovanoto, apmokestinamosios vertės apskaičiavimą. Bendrovės „EMP recycling“ akcijos 2014–2017 metais buvo parduotos pagal kainos formulę EBITDA*N - skola. Šių akcijų įgijimo ir pardavimo kainų palyginimui įgijimo rinkos vertė turi būti nustatyta pagal tą pačią formulę.

3.5. Pareiškėjas nesutinka su mokesčių administratoriaus pozicija dėl akcijų, gautų nemokamai dėl įstatinio kapitalo didinimo, įsigijimo kainos (0 Lt). Jo nuomone, mokesčių administratorius, taikydamas Taisyklių 9 punktą, neįvertino šių nuostatų ydingumo, jų prieštaravimo GPMĮ ir MAĮ. Pareiškėjo teigimu, apmokestinti galimą tik skirtumą tarp turto pardavimo pajamų ir įgijimo išlaidų, t. y. pelną, nuostolis neapmokestinamas. Tačiau Taisyklių 9 punktas sukuria būtent tokias pasekmes, skunde pareiškėjas taip pat pateikia tai iliustruojančius pavyzdžius. Pareiškėjas apskaičiavo, kad, pagal Taisyklių 9 punkto nuostatas, nepagrįstai 2,7 kartų daugiau yra apmokestinamos pelningos operacijos ir nepagrįstai apmokestinamos nepelningos bei nuostolingos operacijos. Todėl šis Taisyklių punktas prieštarauja GPMĮ 19 straipsniui ir negali būti taikomas.

3.6. Šiuo atveju svarbu nustatyti iš nepaskirstytojo pelno išduotų akcijų rinkos kainą. 900 vnt. akcijų negali turėti savarankiškos kainos. Jų kaina gali būti tik išvestinė iš prieš tai pirkimo sandoriu įgytų 100 vnt. akcijų, t. y. 1 akcijos (1/1 000) kaina turi būti apskaičiuota visą 100 vnt. akcijų pirkimo kainą (1 mln. Eur) dalinant iš naujo akcijų skaičiaus 1 000 vnt. ir gaunama 1 akcijos kaina – 1 000 Eur. Dėl įstatinio kapitalo didinimo proporcingai turimoms akcijoms išduotos akcijos ar nominalios vertės padidinimo suma nėra pajamos. Todėl akcijos, kurios nėra turtas, negali turėti savarankiškų turto įsigijimo išlaidų ir rinkos kainos. Jų įsigijimo išlaidos ir kaina gali būti tik išvestiniai dydžiai iš prieš tai įgytų akcijų įsigijimo išlaidų ar rinkos kainos.

3.7. Pareiškėjas 2014 m. kovo 23 d. ir 2017 m. gegužės 9 d. pardavė 4 100 PVA, įgytų 2005 m. lapkričio 25 d. dovanojimo būdu, tačiau su pertvarkyta nominalia struktūra. 2005 m. spalio 25 d. įgytų 4 100 PVA įgijimo kaina jų pardavimo metu, skaičiuojant 1 PVA įgijimo kainą, turi būti dalinama iš 18 450 PVA, nes pardavimo metu 4 100 PVA nominali struktūra buvo pertvarkyta į 18 450 PVA. Taisyklių nuostata, pagal kurią iš nepaskirstytojo pelno didinant įstatinį kapitalą išduotų akcijos įsigijimo vertė yra laikoma lygia 0 Eur, yra ydinga, prieštarauja ūkinės operacijos – įstatinio kapitalo didinimo iš nepaskirstytojo pelno turiniui ir paskirčiai, GPMĮ 2 straipsnio 14 ir 15 dalims, 19 straipsniui.

4. Rašytiniuose paaiškinimuose pareiškėjas papildomai pažymėjo, kad deklaruodamas 2005 metų įsigytų UAB „EMP recycling“ akcijų įsigijimo išlaidas, nurodė, kad akcijų vertės skaičiavimui naudojo įmonės 2005 metų finansinės atskaitomybės duomenis ir daugiklį 10,66. Šis daugiklis yra artimas UAB „Alumedas“ sandorio daugikliui 11,95, todėl 2014 ir 2017 metų deklaracijose nurodyta teisinga ginčo akcijų įsigijimo kaina.

5. Atsakovas VMI atsiliepime į pareiškėjo skundą prašė jį atmesti, atsiliepimą grindė šiais argumentais:

5.1. Pareiškėjui jo tėvai pagal 2005 m. spalio 25 d. Akcijų dovanojimo sutartį padovanojo bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklausančias 4 100 vnt. 100 Lt nominalios vertės UAB „Elektroninių mašinų perdirbimas“ (2006 m. balandžio 5 d. bendrovės pavadinimas pakeistas į UAB „EMP recycling“) paprastųjų nematerialių vardinių akcijų turtinių teisių dalį – 41 proc. Dovanojimo sutartyje nurodyta visų dovanojamų akcijų nominali vertė – 410 000 Lt.

5.2. Pareiškėjas neturėjo pagrindo parduotų akcijų įsigijimo kainą apskaičiuoti pagal pardavimo sandoriui taikytą metodiką – EBITDA rodiklį. GPMĮ 19 straipsnio ir Taisyklių nuostatos aiškiai reglamentuoja dovanojimo būdu ar iš vieneto dėl įstatinio arba pagrindinio kapitalo didinimo nemokamai gautų akcijų įsigijimo vertės apskaičiavimą. Įstatymų leidėjas nenumatė dovanojimo būdu ar iš vieneto dėl įstatinio arba pagrindinio kapitalo didinimo nemokamai gautų akcijų įsigijimo verte apskaičiuoti pagal EBITDA rodiklį. Todėl turto, įgyto dovanojimo būdu, įsigijimo kaina nagrinėjamu atveju turi būti laikoma ta turto vertė, kuri apdovanojimo momentu būtų laikoma apdovanotojo asmens pajamomis (jeigu šis turtas yra GPM bazė). Pagal GPMĮ 15 straipsnio 1 dalį gyventojai, šio įstatymo nustatyta tvarka apskaičiuodami apmokestinamąsias pajamas, pajamomis iš bet kokio sandorio arba bet kokios ūkinės operacijos turi pripažinti sumą, atitinkančią tokio sandorio arba tokios ūkinės operacijos tikrąją rinkos kainą, o leidžiamais atskaitymais arba ribojamų dydžių leidžiamais atskaitymais turi pripažinti bet kokio sandorio arba bet kokios ūkinės operacijos sąnaudų sumą, atitinkančią tokio sandorio arba tokios ūkinės operacijos tikrąją rinkos kainą.

5.3. Pareiškėjo 2005 m. spalio 25 d. akcijų dovanojimo sutartyje nurodytas dovanojamas turtas – 4 100 vnt. paprastųjų nematerialių vardinių 100 Lt nominalios vertės UAB „Elektroninių mašinų perdirbimas“ (nuo 2006 m. balandžio 5 d. – UAB „EMP recycling“) akcijų. Visų dovanojamų akcijų nominali vertė – 410 000 Lt. GPMĮ apibrėžta tikrosios rinkos kainos sąvoka iš esmės atitinka Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatyme (toliau – ir TVVPĮ) vartojamą rinkos vertės sąvoką – tai apskaičiuota pinigų suma, už kurią galėtų būti parduotas turtas vertinimo dieną, sudarius tiesioginį komercinį sandorį tarp norinčių turtą parduoti ir norinčių turtą pirkti asmenų po šio turto tinkamo pateikimo į rinką, jeigu abi sandorio šalys veiktų dalykiškai, be prievartos ir nesąlygojamos kitų sandorių bei interesų. Turto vertinimo objektas yra bet koks Lietuvos Respublikos teritorijoje esantis materialus ir nematerialus turtas, verslas, taip pat teisė į turtą (arba turto dalį), jeigu ši teisė gali būti perleidžiama kitiems asmenims. Vertinimas gali būti atliekamas, kai keičiasi jo savininkas, t. y. turtas parduodamas, perduodamas kaip nepiniginis (turtinis) įnašas, mainomas, dovanojamas, paveldimas; turto apmokestinimo, deklaravimo tikslais ir kitais TVVPĮ 5 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais. Turto vertinimą gali atlikti asmenys, turintys atitinkamą turto vertintojo kvalifikaciją ir tai patvirtinantį turto vertintojo kvalifikacijos dokumentą.

5.4. Nesutiktina su teiginiais, kad parduotų UAB „EMP recycling“ akcijų rinkos kainos nustatymui kaip palyginamąjį sandorį turi būti naudojamas bendrovės „Alumedas“ akcijų pardavimo sandoris, nes pareiškėjo apskaičiuota pagal 2005 m. spalio 25 d. dovanojimo sutartį gautų 4 100 vnt. bendrovės „EMP recycling“ akcijų rinkos kaina (10 782 664,19 Lt / 3 122 875,40 Eur) nagrinėjamu atveju negali būti laikoma jų įsigijimo kaina GPMĮ 19 straipsnio prasme, kadangi pareiškėjas (kaip ir jo atstovas) nėra turto vertintojas, o bylos baigtimi suinteresuotas asmuo, todėl negalima vadovautis jo pateiktais skaičiavimais. Be to, pareiškėjas pateiktoje Metinėje pajamų mokesčio deklaracijoje už 2005 metus nedeklaravo iš tėvų gautos dovanos (4 100 vnt. UAB „EMP recycling“ akcijų), nors iš tėvų gautos dovanos galėjo būti deklaruojamos FR0462N priede „Neapmokestinamos pajamos“.

5.5. Pareiškėjo pagal 2005 m. spalio 25 d. dovanojimo sutartį gautų 4 100 PVA įsigijimo kaina yra šioje sutartyje nurodyta akcijų nominali vertė (410 000 Lt). Pareiškėjas pagrįstų įrodymų, leidžiančių kitaip vertinti dovanojimo būdu įsigytų 4 065 vnt. UAB „EMP recycling“ akcijų, parduotų Lenkijos įmonei Elemental Holding S. A., įsigijimo kainą, nepateikė. Todėl mokesčių administratorius patikrinimo metu įvykdė MAĮ 67 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą pareigą pagrįsti jo mokesčių mokėtojui apskaičiuotas mokesčio ir su juo susijusias sumas.

II.

6. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2020 m. gruodžio 16 d. sprendimu pareiškėjo skundą atmetė.

7. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad:

7.1. Pareiškėjui jo tėvai pagal 2005 m. spalio 25 d. Akcijų dovanojimo sutartį (notariškai patvirtintą) padovanojo bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklausančias 4 100 vnt. 100 Lt nominalios vertės UAB „Elektroninių mašinų perdirbimas“ (bendrovės pavadinimas pakeistas į UAB „EMP recycling“) PVA, turtinių teisių dalis – 41 proc. Dovanojimo sutartyje nurodyta visų dovanojamų akcijų nominali vertė – 410 000 Lt.

7.2. Bendrovė „Elektroninių mašinų perdirbimas“ (dabar – UAB „EMP recycling“) 2006 m. balandžio 4 d. padidino bendrovės įstatinį kapitalą nepaskirstytojo pelno sąskaita papildomai išleido 35 000 PVA, kurių vienos nominali vertė 100 Lt bei visas naujai išleidžiamas akcijas nemokamai perdavė esamiems akcininkams proporcingai jų turimų akcijų nominaliai vertei. Pareiškėjui buvo perduota 14 350 vnt. PVA, kurių nominali vertė 100 Lt. Po akcijų emisijos pareiškėjas turėjo 18 450 vnt. PVA (turtinių teisių bendrovėje dalis – 41 proc.).

7.3. Pareiškėjas 2008 m. lapkričio 4 d. iš fizinio asmens įsigijo 10 vnt. UAB „EMP recycling“ PVA už 1 700 Lt (1 akcijos įsigijimo kaina 170 Lt) ir įvairiems fiziniams asmenims pardavė 35 vnt. PVA už 5 040 Lt (1 akcijos pardavimo kaina 144 Lt). Be to, pareiškėjas 2014 m. įsigijo paprastąsias vardines bendrovės „EMP recycling“ akcijas: iš fizinių asmenų – 249 vnt. už 114 906,03 Lt (1 akcijos įsigijimo kaina 461,47 Lt), iš bendrovės „EMP recycling“ – 50 vnt. už 23 073,50 Lt (1 akcijos įsigijimo kaina 461,47 Lt). Pareiškėjas už šias akcijas pervedė 137 979,53 Lt. Be to, pareiškėjas 2016 m. iš fizinių asmenų įsigijo 17 vnt. PVA „EMP recycling“ akcijų už 2 272,05 Eur, 1 akcijos įsigijimo kaina 133,65 Eur.

7.4. Dėl įstatinio kapitalo didinimo (mažinimo) pareiškėjo nuosavybės teise turimų bendrovės „EMP recycling“ akcijų nominali vertė kito: 2007 m. rugsėjo 4 d. visuotinis akcininkų susirinkimas nusprendė didinti bendrovės įstatinį kapitalą nepaskirstytojo pelno sąskaita, didinant kiekvienos 100 Lt paprastosios vardinės akcijos nominalią vertę 44 Lt. Nominalios vertės padidėjimas suteikiamas nemokamai. Bendrovės įstatų pakeitimas 2007 m. rugsėjo 27 d. įregistruotas VĮ „Registrų centras“ Juridinių asmenų registre. Pareiškėjo turimų 18 450 vnt. akcijų nominali padidėjo 811 800 Lt (18 450 vnt. x 44 Lt); 2008 m. balandžio 25 d. visuotinis akcininkų susirinkimas nusprendė didinti bendrovės įstatinį kapitalą nepaskirstytojo pelno sąskaita, didinant kiekvienos 144 Lt nominalios vertės paprastosios vardinės akcijos nominalią vertę 26 Lt. 1 PVA nominali vertė 170 Lt. Pareiškėjo turimų 18 415 vnt. akcijų vertė padidėjo 478 790 Lt (18415 vnt. x 26 Lt); 2010 m. balandžio 30 d. visuotinis akcininkų susirinkimas nusprendė mažinti bendrovės įstatinį kapitalą, PVA nominali vertė mažinama 61 Lt. Po sumažinimo 1 PVA nominali vertė 109 Lt. Pareiškėjo turimų 18 425 akcijų vertė sumažėjo 1 123 925 Lt (18 425 vnt. x 61 Lt).

7.5. Pareiškėjas 2014 m. kovo 26 d. pardavė 5 982 vnt. paprastųjų vardinių bendrovės akcijų pirkėjui Lenkijos įmonei Elemental Holding S. A. už 799 506,76 Eur (2 760 536,94 Lt), 1 akcijos pardavimo kaina 133,65 Eur (461,47 Lt). Investavimo sutartimi šalys nustatė 100 proc. paprastųjų vardinių bendrovės „EMP recycling“ akcijų paketo kainą naudojant finansinį rodiklį EBITDA (pelnas prieš palūkanas, mokesčius, nusidėvėjimą bei amortizaciją). Taikant šį rodiklį vienos akcijos kaina apskaičiuota pagal formulę: EBITDA x N daugiklis – skola/akcijų skaičius. Minėta Lenkijos įmonė 2014 m. kovo 23 d. už akcijas į pareiškėjo sąskaitą sumokėjo 799 506,76 Eur (2 760 536,94 Lt). Investavimo sutarties Priedo Nr. 1 pabaigos pažymoje nurodyta, kad į pareiškėjo sąskaitą buvo sumokėta pardavimo kaina 799 506,76 Eur. 1 akcijos pardavimo kaina 461,4739117 Lt (2 760 536,94 Lt / 5 982 vnt.).

7.6. Pareiškėjas 2017 m. gegužės 9 d. pardavė 12 759 vnt. paprastųjų vardinių UAB „EMP recycling“ akcijų Lenkijos įmonei Elemental Holding S. A. už 1 756 276,35 Eur, 1 akcijos pardavimo kaina 137,65 Eur, kuri apskaičiuota pagal formulę: (EBITDA x N daugiklis – skola) / 50 437, kur avEBITDA – vidutinė metinė Bendrovės EBITDA už laikotarpį nuo 2014 m. balandžio 1 d. iki

2017 m. kovo 31 d. Lenkijos įmonė už akcijas per du kartus pareiškėjui pervedė į sąskaitą

1 756 276,35 Eur.

7.7. Pareiškėjas šias bendrovės „EMP recycling“ akcijų pardavimo pajamas deklaravo

2014 metų pajamų deklaracijoje GPM 308F: 2 760 493,92 Lt finansinių priemonių pardavimo pajamų sumą bei 3 496 037,79 Lt finansinių priemonių įsigijimo kainos ir su perleidimu nuosavybėn susijusių išlaidų sumą. Pajamų deklaracijoje GPM308F už 2017 metus deklaravo: 1 756 276,35 Eur finansinių priemonių pardavimo pajamų sumą bei 2 148 354,74 Eur finansinių priemonių įsigijimo kainos ir su perleidimu nuosavybėn susijusių išlaidų sumą.

8. Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad nagrinėjamoje byloje svarbu nustatyti, ar mokesčių administratorius pagrįstai nepripažino dalies pareiškėjo Metinėse pajamų deklaracijose už 2014 ir 2017 metų mokestinius laikotarpius deklaruotų parduotų

UAB „EMP recycling“ akcijų įsigijimo kainos ir su perleidimu nuosavybėn susijusių išlaidų sumos, ar pareiškėjo 2005 m. spalio

25 d. pagal akcijų dovanojimo sutartį gautos UAB „EMP recycling“ 4 100 akcijos (dovanojamas turtas), yra pareiškėjo pajamos, ar šios pajamos gali būti apmokestinamos. Teismas pabrėžė, kad MGK sprendime nurodytų aplinkybių iš naujo neaptarinės, o sprendimą motyvuos atsižvelgęs į pareiškėjo skunde išdėstytus argumentus.

9. Teismas, vertindamas pareiškėjo pagal 2005 m. spalio 25 d. akcijų dovanojimo sutartį gautų UAB „EMP recycling“ 4 100 akcijų vertę, kuri apdovanojimo momentu buvo laikoma jo pajamomis, nepaisant to, kad šios pajamos pagal tuo metu galiojusias GPMĮ 17 straipsnio 1 dalies 19 punkto nuostatas nebuvo apmokestinamos GPM, pažymėjo, kad:

9.1. Pareiškėjo Lenkijos įmonei parduotos UAB „EMP recycling“ (toliau – ir Bendrovė) akcijos buvo įsigytos tokiais būdais: 4 065 PVA (1 PVA nominali vertė – 100 Lt) gauta pagal

2005 m. spalio 25 d. Akcijų dovanojimo sutartį; 14 350 PVA gautos nemokamai dėl Bendrovės įstatinio kapitalo didinimo (proporcingai pareiškėjo turimų akcijų skaičiui); 326 PVA įsigytos iš fizinių asmenų 2008, 2014 ir 2016 metais. Pareiškėjas Metinėje pajamų deklaracijoje už 2014 metus (GPM308 F priede) deklaravo 2 760 493,94 Lt (799 506,76 Eur) finansinių priemonių pardavimo pajamų sumą bei 3 496 037,79 Lt finansinių priemonių įsigijimo kainos ir su perleidimu nuosavybėn susijusių išlaidų sumą. Metinėje pajamų deklaracijoje už 2017 metus (GPM308 F priede) pareiškėjas deklaravo 1 756 276,35 Eur finansinių priemonių pardavimo pajamų sumą bei 2 148 354,74 Eur finansinių priemonių įsigijimo kainos ir su perleidimu nuosavybėn susijusių išlaidų sumą. Todėl pareiškėjo pagal 2005 m. spalio 25 d. dovanojimo sutartį gautų 4 100 PVA įsigijimo kaina yra minėtoje sutartyje nurodyta akcijų nominali vertė (410 000 Lt), o iš Bendrovės nepaskirstytojo pelno nemokamai gautų 14 350 PVA įsigijimo kaina – 0 Lt. Tokiu būdu mokesčių administratorius pagrįstai apskaičiavo, kad 2014 metais parduotų akcijų įsigijimo kaina sudarė 406 500 Lt (pagal 2005 m. spalio 25 d. akcijų dovanojimo sutartį), 2017 metais parduotų akcijų įsigijimo kaina – 44 178,32 Eur (iš fizinių asmenų įsigytų akcijų kaina, nurodyta pirkimo-pardavimo sutartyse).

9.2. Pareiškėjo turto, įgyto dovanojimo būdu, įsigijimo kaina turi būti laikoma ta turto vertė, kuri apdovanojimo momentu būtų laikoma apdovanotojo asmens pajamomis. Gyventojai, GPMĮ nustatyta tvarka apskaičiuodami apmokestinamąsias pajamas, pajamomis iš bet kokio sandorio arba bet kokios ūkinės operacijos turi pripažinti sumą, atitinkančią tokio sandorio arba tokios ūkinės operacijos tikrąją rinkos kainą, o leidžiamais atskaitymais arba ribojamų dydžių leidžiamais atskaitymais turi pripažinti bet kokio sandorio arba bet kokios ūkinės operacijos sąnaudų sumą, atitinkančią tokio sandorio arba tokios ūkinės operacijos tikrąją rinkos kainą, o tikroji rinkos kaina – tai suma, už kurią gali būti apsikeista turtu arba kuria, sudarius tiesioginį sandorį, gali būti įskaitytas nepriklausomų ir ketinančių pirkti arba parduoti asmenų tarpusavio įsipareigojimas.

9.3. Teismas, įvertinęs GPMĮ nuostatas, darė išvadą, kad tikrosios rinkos kainos sąvoka iš esmės atitinka ir TVVPĮ vartojamą rinkos vertės sąvoką, t. y. apskaičiuota pinigų suma, už kurią galėtų būti parduotas turtas vertinimo dieną, sudarius tiesioginį komercinį sandorį taip norinčių turtą parduoti ir norinčių turtą pirkti asmenų po šio turto tinkamo pateikimo į rinką, jeigu abi sandorio šalys veiktų dalykiškai, be prievartos ir

nesąlygojamos kitų sandorių bei interesų (TVVPĮ 2 str. 13 d.). Turto vertinimo objektas yra bet koks Lietuvos Respublikos teritorijoje esantis materialus ir nematerialus turtas, verslas, taip pat teisė į turtą (arba turto dalį), jeigu ši teisė gali būti perleidžiama kitiems asmenims (TVVPĮ 4 str.). Turto vertinimas gali būti atliekamas, kai keičiasi jo savininkas, t. y. turtas parduodamas, perduodamas kaip nepiniginis (turtinis) įnašas, mainomas, dovanojamas, paveldimas; turto apmokestinimo, deklaravimo tikslais ir kitais TVVPĮ 5 straipsnio 1 dalyje nurodytais atvejais. Turto vertinimą gali atlikti asmenys, turintys atitinkamą turto vertintojo kvalifikaciją ir tai patvirtinantį turto vertintojo kvalifikacijos pažymėjimą (TVVPĮ 8 ir 9 str.).

9.4. Pareiškėjo apskaičiuota pagal 2005 m. spalio 25 d. dovanojimo sutartį gautų 4 100 vnt. Bendrovės akcijų rinkos kaina (10 782 664,19 Lt / 3 122 875,40 Eur) nagrinėjamu atveju negali būti laikoma jų įsigijimo kaina GPMĮ 19 straipsnio prasme, nes pareiškėjas nėra turto vertintojas, o bylos baigtimi suinteresuotas asmuo, todėl vadovautis pareiškėjo pateiktais skaičiavimais nėra teisinio pagrindo. Be to, pareiškėjas Metinėje pajamų mokesčio deklaracijoje (forma FR0462) už 2005 metus nedeklaravo iš tėvų gautos dovanos (4 100 vnt.), nors pagal Metinės pajamų mokesčio deklaracijos FR0462 formos ir jos priedų užpildymo, pateikimo ir tikslinimo metodinius nurodymus, patvirtintus Inspekcijos viršininko 2004 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. VA-12, iš tėvų gautos dovanos turėjo būti deklaruotos FR0462N priede „Neapmokestinamos pajamos“. Vadinasi, pareiškėjo pateiktą 2005 m. spalio 25 d. Akcijų dovanojimo sutartį, pagal kurią jis gavo 4 100 vnt. Bendrovės akcijų, mokesčių administratorius pagrįstai rinkos kaina laikė minėtoje dovanojimo sutartyje nurodytą akcijų nominalią vertę 410 000 Lt. Būtent ši vertė buvo nurodyta dovanojimo sutartyje, todėl laikytina, kad sutarties šalys būtent tokia kaina įvertino dovanojamą turtą. Tuo tarpu nepriklausomo turto vertintojo išvados, dėl kitokios dovanotų akcijų rinkos vertės, leidžiančių kitaip vertinti dovanojimo būdu įsigytų

4 065 vnt. Bendrovės akcijų, parduotų Lenkijos įmonei Elementai Holding S. A., įsigijimo kainą, byloje nėra, jų nepateikė ir pareiškėjas.

10. 2006 m. balandžio 4 d. buvo nutarta didinti Bendrovės įstatinį kapitalą nepaskirstytojo pelno sąskaita papildomai išleidžiant 35 000 PVA, kurių vienos nominali vertė – 100 Lt (visa emisijos vertė – 3 500 000 Lt) bei visas naujai išleistas akcijas nemokamai perduoti esamiems akcininkams proporcingai jų turimų akcijų nominaliai vertei. Pareiškėjui buvo perduota 14 350 PVA, kurių nominali vertė 100 Lt. Po akcijų emisijos pareiškėjas turėjo 18 450 vnt. (4 100 + 14 350) akcijų

(41 proc.). Teismas vertino, kad mokesčių administratorius pagrįstai vadovavosi Taisyklių 9 punktu – jeigu vieneto dalyviui dėl įstatinio arba pagrindinio kapitalo didinimo nemokamai išduodama akcijų arba padidinama anksčiau išleistų akcijų nominali vertė, pajaus vertė ar dalis, tokių akcijų įsigijimo kaina arba akcijų (pajų, dalių) įsigijimo kainos dalis, atitinkanti akcijų nominalios vertės, pajaus vertės arba dalies padidinimą, yra lygi 0 Lt. Pareiškėjo skaičiavimai, kuriuose lyginamas apmokestinimo rezultatas dviem atvejais – pirmu, kai akcijos buvo įsigytos pagal pirkimo-pardavimo sutartį, antru, kai nemokamai išduodamos akcijos dėl įstatinio kapitalo didinimo, yra teisiškai nereikšmingi, nes pirmu atveju yra faktiškai patiriamos išlaidos turtui įsigyti, antru atveju nepatiriama jokių turto įsigijimo išlaidų, logiška, kad skiriasi ir gaunamas pelnas iš vienu ar kitu būdu įsigytų akcijų pardavimo. Be to, byloje nustatytos aplinkybės patvirtina, kad pareiškėjas akcijomis prekiavo, t. y. jas pardavinėjo bei įsigydavo. Be to, Taisyklių 9 punk-

te įtvirtintas teisinis reglamentavimas dėl nemokamai išduotų akcijų įsigijimo kainos, kai vieneto dalyviui dėl įstatinio kapitalo didinimo nemokamai išduodamų akcijų įsigijimo kaina yra lygi 0 Lt, atitinka GPMĮ 19 straipsnio 2 dalies nuostatas. Šiuo atveju pareiškėjas dėl įstatinio kapitalo didinimo 14 350 PVA gavo nemokamai. Taigi, VMI tinkamai ištyrė ir įvertino byloje nustatytų aplinkybių bei surinktų įrodymų visumą, teisingai apskaičiavo GPM bazę.

11. VMI 2020 m. birželio 25 d. sprendimu patvirtino 2020 m. balandžio 28 d. patikrinimo aktą. Pareiškėjas VMI 2020 m. birželio 25 d. sprendime jam apskaičiuotų mokesčių sumų (įskaitant GPM) MAĮ nustatytu terminu nesumokėjo, o pasinaudojo teisės aktuose jam įtvirtinta teise šį sprendimą apskųsti. Atitinkamai, vadovaujantis MAĮ 98 straipsnio 2 dalimi, mokestinius ginčus nagrinėjančiai (-ioms) institucijai (-oms) atmetus mokesčių mokėtojo skundą, delspinigiai yra skaičiuojami ir mokestinio ginčo nagrinėjimo laikotarpiu, taip pat 180 dienų nuo teisės priverstinai išieškoti mokesčio nepriemoką atsiradimo dienos. Todėl VMI nepažeidė MAĮ įtvirtintos delspinigių skaičiavimo tvarkos bei terminų. Be to, mokestinis patikrinimas buvo pradėtas 2019 m. lapkričio

26 d., baigtas 2020 m. balandžio 28 d. Tikrintas mokestinis laikotarpis nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2017 m. gruodžio 31 d. Pareiškėjas turėjo pareigą deklaruoti gautas pajamas, nelaukiant, kol mokesčių administratorius atliks mokestinį patikrinimą ir priskaičiuos mokėtinas sumas į biudžetą. Todėl, teismo teigimu, VMI teisėtai ir pagrįstai apskaičiavo delspinigius ir pagrįstai paskyrė minimalią baudą.

12. Dėl prašymo kreiptis į Konstitucinį Teismą pirmosios instancijos teismas pažymėjo, kad jam nekyla abejonių dėl Taisyklių 9 ir 11 punktų konstitucingumo, nes GPMĮ 19 straipsnio 6 dalimi pavesta Vyriausybei nustatyti ne individualios veiklos turto įsigijimo kainos nustatymo tam tikrais atvejais taisykles. Šios taisyklės numato, kad nustatant turto įsigijimo kainą, būtent dėl įstatinio arba pagrindinio kapitalo didinimo nemokamai išduotų akcijų įsigijimo kainą, todėl gyventojai, siekdami teisingai apskaičiuoti mokėtiną GPM tokiais atvejais, kai yra parduodamos dėl įstatinio kapitalo didinimo nemokamai išduotos akcijos, privalo vadovautis Taisyklėse nurodytu teisiniu reglamentavimu. Be to, Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad tokie esminiai mokesčio elementai kaip mokesčio objektas, mokestinių santykių subjektai, jų teisės ir pareigos, mokesčio dydžiai (tarifai), mokėjimo terminai, išimtys bei lengvatos turi būti nustatomi įstatymu (Konstitucinio Teismo 2000 m. kovo 15 d. nutarimas). Todėl Konstitucijoje nereikalaujama mokesčių įstatymų įgyvendinimo tvarkos nustatyti tik įstatymu. Taigi, prašymas kreiptis į Konstitucinį Teismą buvo atmestas.

13. Teismas taip pat konstatavo, kad ginčijami sprendimai atitinka VAĮ reikalavimus. Tiek VMI, tiek MGK išsamiai, objektyviai bei visapusiškai išnagrinėjo ginčo faktines aplinkybes, detaliai atsakė į visus pareiškėjo iškeltus klausimus, savo išvadas tinkamai pagrindė aktualiomis teisės aktų nuostatomis ir teismų suformuotomis teisės taikymo ir aiškinimo taisyklėmis.

III.

14. Pareiškėjas apeliaciniame skunde prašo: 1) panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. gruodžio 16 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – pareiškėjo skundą patenkinti; 2) kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu įvertinti, ar

2003 m. sausio 29 d. Vyriausybės nutarimo Nr. 133 „Dėl gyventojo ne individualios veiklos turto įsigijimo kainos nustatymo tam tikrais atvejais taisyklių patvirtinimo“ 9 punktas (redakcija iki 2020 m. rugpjūčio 4 d.) ir 11 punktas (redakcija po 2020 m. rugpjūčio 4 d.) neprieštarauja Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai bei GPMĮ 2 straipsnio 14 dalies 1 punktui ir 15 daliai, 19 straipsniui, MAĮ 3 straipsnio 2 daliai, 6 straipsniui (turinio viršenybė prieš formą).

15. Pareiškėjas apeliaciniame skunde pakartoja ginčui svarbias aplinkybes ir skunde pirmosios instancijos teismui nurodytus argumentus bei pažymi, kad:

15.1. Teismas atsisakė vertinti pareiškėjo argumentus dėl įgytų akcijų rinkos kainos dėl to, kad pareiškėjas: 1) nėra turto vertintojas; 2) yra byla suinteresuotas asmuo. Tačiau atsakovas VMI taip pat – 1) nėra turto vertintojas; 2) yra byla suinteresuotas asmuo. Nepaisant to, teismas vertino VMI argumentus dėl akcijų rinkos kainos. Tokiu būdu pareiškėjas yra diskriminuojamas.

15.2. Kaip papildomą argumentą, kodėl pareiškėjo byloje pateikta 2005 m. įgytų akcijų rinkos kaina netinkama, teismas nurodo, kad pareiškėjas nedeklaravo už 2005 m. iš tėvų gautos dovanos –

4 100 vnt. akcijų. Tačiau deklaravimo veiksmo atlikimas arba neatlikimas neturi įtakos akcijos rinkos kainai. Pareiškėjo įsitikinimu, teismas tinkamai nevertino aplinkybių, tačiau siekė deklaratyviai pripažinti pareiškėją kaltu visose situacijose, o tai rodo teismo (teisėjo) šališkumą.

15.3. Teismo sprendimas priimtas pažeidžiant byloje nustatytas aplinkybes ir teisės aktus, kadangi: 1) teismas kaip rinkos kainos šaltiniu remiasi dovanojimo sandoriu per se negalinčiu būti šaltiniu šiam tikslui, nes dovanojimo sandoris yra neatlygintinas ir *a priori* neturi tokio elemento kaip kaina ar suma, už kurią apsikeičiama turtu; dovanojimo sandoryje a priori nevyksta apsikeitimas turtu; dovanojimo sandoris nėra pirkimo pardavimo sandoris; 2) teismas akcijų rinkos kainą sutapatina su akcijų nominalia verte, kuri nėra rinkos kaina, tą sąlygoja skirtingi nominalios bei rinkos vertės sąvokų ne tik pavadinimai, bet ir turinys; 3) teismas rinkos kainą nustato iš sandorio, sudaryto susijusių asmenų t. y. pareiškėjo, kaip apdovanotojo sūnaus, ir jo tėvų, kaip dovanotojų. Mokesčio bazės nustatymui teismas neturėjo teisės taikyti pareiškėjui 2005 m. spalio 25 d. dovanotų akcijų nominalią vertę, o turėjo taikyti šių akcijų rinkos kainą.

15.4. Pasisakydamas dėl akcijų kainos, pareiškėjas pažymi, kad teismas nepaaiškino svarbių argumentų ir neatsakė į klausimus, pvz., kokiu teisiniu pagrindu iš pareiškėjo yra reikalaujama pateikti 2005 m. įgytų akcijų nepriklausomą turto vertinimą, kodėl to nereikalaujama pateikti iš VMI, taip pat ar UAB „Alumedas“ akcijų pardavimo sandorio duomenys yra pareiškėjo 2005 m. įgytų akcijų rinkos kainos įrodymas. Pareiškėjas teismo argumentus dėl akcijų vertės laiko nepagrįstai ir pabrėžia, kad:

15.4.1. Teismas privalėjo vadovautis Taisyklių 4 ir 5 punktų bei GPMĮ 15 straipsnio nuostatomis bei pareikalauti tiek VMI, tiek pareiškėjo pateikti dovanotų akcijų rinkos vertės įrodymus dovanojimo laikotarpiu. Nurodytos normos nenustato pareiškėjo pareigos pateikti nepriklausomo turto vertintojo išvadą, nenustato akcijų nominalios vertės taikymo.

15.4.2. VMI nepateikė jokių rinkos vertės įrodymų, o pareiškėjas pateikė UAB „Alumedas“ akcijų pardavimo sandorio, kuris vyko 2003 – 2005, dokumentus, tačiau teismas jų nevertino. Šis įrodymas pagrindžia padėtį metalų rinkoje tuo metu.

15.4.3. VMI svetainėje patalpintuose leidiniuose nurodyta, kad įsigijimo kaina yra tikroji rinkos kaina. Dovanojimo būdu gautų vertybinių popierių įsigijimo kaina laikoma dovanos gavimo dieną buvusi dovanotų vertybinių popierių tikroji rinkos kaina.

15.5. Pareiškėjas apeliaciniame skunde pateikia jo akcijų įsigijimo ir pardavimo sandorių paaiškinimą bei jam aktualiam aplinkybes ir pažymi, kad deklaruodamas 2005 m. įgytų akcijų vertę, nurodė, kad jų vertės skaičiavimui naudoja Bendrovės 2005 metų finansinės atskaitomybės duomenis ir daugiklį 10,66. Šis daugiklis 10,66 pagal reikšmę yra artimas UAB „Alumedas“ sandorio daugikliui 11,95, todėl pareiškėjas GPM 2014 ir 2017 metų deklaracijose teisingai apskaičiavo ir nurodė

2005 metais įgytų bei 2014–2017 parduotų akcijų rinkos kainą įgijimo metu. UAB „Alumedas“ akcijų pardavimo sandoris atitinka GPMĮ 2 straipsnio 20 dalies turinį. Sandoris įvykdytas rinkoje, kurioje veikia Bendrovė. Sandorio laikotarpis atitinka akcijų dovanojimo laiką. Sandoris įvykdytas su pareiškėju nesusijusių asmenų. Sandoriui išduotas Konkurencijos tarybos leidimas. UAB „Alumedas“ sandorio ir finansinės atskaitomybės duomenų pagrindu apskaičiuotas EBITDA daugiklis 11,95 objektyviai Bendrovės akcijų vertę dovanojimo metu. Dovanotų akcijų vertė apskaičiuota pritaikius net mažesnį daugiklį t. y. 10,66 Bendrovės 2005 metų finansiniams duomenims. Pareiškėjas taip pat atkreipia dėmesį, kad, nors VMI pripažino, kad šioje byloje negali būti taikomos paveldėto turto taisyklės, tačiau vis tiek šias taisykles taiko.

15.6. Pasisakydamas dėl Taisyklių 9 (11) punkto taikymo, pareiškėjas pažymi, kad:

15.6.1. Teismas nepasisakė į pareikėjo skunde keltus klausimus, be kita ko, ką reiškia GPMĮ 2 straipsnio 14 dalies 1 punktas ir 15 dalis bei koks šių normų ir Taisyklių santykis; ar akcijos iš nepaskirstyto pelno yra naujai įgyjamas turtas ir ar yra tai turtas turinio prasme; kokia yra akcijų iš nepaskirstytojo pelno rinkos vertės nustatymo taisyklė; kt. Kadangi į pareiškėjo klausimus nebuvo atsakyta, neatsirado, teismo manymu, poreikis kreiptis į Konstitucinį Teismą.

15.6.2. Teismas nepasisakė dėl pareiškėjo nurodytų aptariamos normos ydingumo pagrindų. Teismas akcijas iš nepaskirstytojo pelno vertina kaip turtą t. y. kaip naują savarankišką turtą, kurį įgyja akcininkas, ir šis turtas turi savarankiškas įgijimo išlaidas lygias nuliui eurų. Tai prieštarauja GPMĮ 2 straipsnio 14 dalies 1 punktui ir 15 daliai. Teismas turėjo įvertinti ir atsižvelgti į šiai operacijai taikomus pareiškėjo nurodytus konceptualius pagrindus bei jų turinį – kadangi akcijos iš nepaskirstytojo nėra turtas, tai jos neturi ir negali turėti jokios savarankiškos kainos ar įgijimo išlaidų.

15.6.3. Pagal Taisyklių 9 punktą kapitalo nominalios struktūros pertvarkymo rezultatui priskiriamos savarankiškos įgijimo išlaidos, tokiu būdu 9 punktas šį rezultatą automatiškai kvalifikuoja kaip savarankišką papildomai įgytą turtą ir šį rezultatą kvalifikuoja kaip apmokestinimo objektą. Aptariama norma nustato naują apmokestinimo objektą – kapitalo nominalios struktūros pertvarkymo rezultatą. Reikalaujama sumokėti mokestį – 15 proc. šio rezultato pardavimo kainos. Reikalavimas mokėti mokestį nuo kapitalo nominalios struktūros pertvarkymo rezultato yra nepagrįstas ir iškreiptas ekonomiškai, nes reikalaujama mokėti nuo realiai turinio prasme neegzistuojančios ir papildomai nesukurtos vertės ar turto. Tokio mokesčio objekto nustatymas yra ir neteisėtas.

15.6.4. Pareiškėjo įsitikinimu, Taisyklių 9 punktas taip pat prieštarauja GPMĮ 19 straipsniui. GPMĮ 19 straipsnio turinys atkleidžia tikslą apmokestinti skirtumą tarp turto pardavimo pajamų ir įgijimo išlaidų. Šis skirtumas yra vadinamas pelnu, kai jis teigiamas,

ir nuostoliu, kai jis neigiamas. Suprantama, kad apmokestinamas gali būti tik pelnas, o ne nuostolis, tačiau Taisyklių 9 punktas sukuria būtent tokias pasekmes. Pareiškėjas apeliaciniame skunde taip pat pateikia savo skaičiavimus (pavyzdžius) bei pažymi, kad aptariama nuostata yra nepagrįsta. Akcijos nominali vertė neturi jokio ryšio su akcijų paketo ar 1 vnt. pardavimo kaina. Akcijos nominali vertė ar jos dalis kaip tokia nėra pardavimo dalykas ar jo dalis, todėl yra negalimas jos kaip tokios apmokestinimas. Be to, akcijos nominalios vertės padidinimas nėra nei pajamos, nei turtas.

15.6.5. Taip pat pareiškėjas atkreipia dėmesį į VMI 2017 m. lapkričio 21 d. GPMĮ komentarą Nr. (32.42-31-1E) RM-35447 ir pažymi, kad jame yra paaiškinama situacija būtent dėl įstatinio kapitalo didinimo iš bendrovės lėšų Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo nustatyta tvarka t. y. ta procedūra, pagal kurią pareiškėjui 2006 m. balandžio 4 d. Bendrovė iš nepaskirstytojo pelno neatlygintinai išdavė 14 350 vnt. akcijų. Šias akcijas pareiškėjas pardavė 2014 m. ir 2017 m.

16. Atsakovas VMI atsiliepime į apeliacinį skundą su juo nesutinka, atsiliepimą grindžia šiais argumentais:

16.1. Pareiškėjas neturėjo pagrindo parduotų akcijų įsigijimo kainą apskaičiuoti pagal pardavimo sandoriui taikytą metodiką – EBITDA rodiklį. Teisės aktai reglamentuoja dovanojimo būdu ar iš vieneto dėl įstatinio arba pagrindinio kapitalo didinimo nemokamai gautų akcijų įsigijimo vertės apskaičiavimą. Įstatymų leidėjas nenumatė dovanojimo būdu ar iš vieneto dėl įstatinio arba pagrindinio kapitalo didinimo nemokamai gautų akcijų įsigijimo verte apskaičiuoti pagal EBITDA rodiklį. Turto, įgyto dovanojimo būdu, įsigijimo kaina nagrinėjamu atveju turi būti laikoma ta turto vertė, kuri apdovanojimo momentu būtų laikoma apdovanotojo asmens pajamomis (jeigu šis turtas yra GPM bazė). Šioje mokestinio ginčo byloje svarbu nustatyti pareiškėjo pagal 2005 m. spalio 25 d. akcijų dovanojimo sutartį gautų Bendrovės 4 100 akcijų vertę, kuri apdovanojimo momentu buvo laikoma pareiškėjo pajamomis, nepaisant to, kad šios pajamos pagal tuo metu galiojusias GPMĮ 17 straipsnio 1 dalies 19 punkto nuostatas buvo neapmokestinamos GPM. Pareiškėjo 4 100 PVA įsigijimo kaina yra sutartyje nurodyta akcijų nominali vertė (410 000 Lt). Pareiškėjas pagrįstų įrodymų, leidžiančių kitaip vertinti dovanojimo būdu įsigytų 4 065 vnt. Bendrovės akcijų, parduotų Lenkijos įmonei Elemental Holding S. A., įsigijimo kainą, ginčo byloje nepateikė.

16.2. Pareiškėjas mano, kad Taisyklių 9 punkto (naujos redakcijos 11 punkto) nuostatos prieštarauja MAĮ 3 straipsnio 2 daliai, GPMĮ 19 straipsniui ir Konstitucijos 127 straipsnio 3 daliai, tačiau GPMĮ 19 straipsnyje tiesiogiai nėra reglamentuota, kaip nustatoma turto įsigijimo kaina tam tikrais atvejais, kai asmuo nepatiria tiesioginių išlaidų jį įsigyjant, pavyzdžiui, paveldėjimo, dovanojimo, nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo ir kt. atvejais, tačiau GPMĮ 19 straipsnio 6 dalimi Vyriausybei yra pavesta nustatyti ne individualios veiklos turto įsigijimo kainos nustatymo tam tikrais atvejais taisykles. Nagrinėjamu atveju GPMĮ 19 straipsnio 1 dalies taikymui ir aiškinimui, nustatant turto įsigijimo kainą, būtent dėl įstatinio arba pagrindinio kapitalo didinimo nemokamai išduotų akcijų įsigijimo kainą, yra reikšmingos Taisyklės, kuriose nurodyta, kad tokių akcijų įsigijimo kaina yra lygi 0 Lt – GPMĮ 19 straipsnio 6 dalis yra blanketinė teisės norma, kurios įgyvendinimas detalizuotas Taisyklėse. Todėl gyventojai, siekdami teisingai apskaičiuoti mokėtiną GPM tokiais atvejais, kai yra parduodamos dėl įstatinio kapitalo didinimo nemokamai išduotos akcijos, privalo vadovautis Taisyklėse nurodytu

teisiniu reglamentavimu. Taisyklių 9 (11) punkte įtvirtintas teisinis reglamentavimas dėl nemokamai išduotų akcijų įsigijimo kainos, t. y. jog vieneto dalyviui dėl įstatinio kapitalo didinimo nemokamai išduodamų akcijų įsigijimo kaina yra lygi 0 Lt, atitinka GPMĮ 19 straipsnio 2 dalies nuostatas, kuriose nustatyta, jog turto įsigijimo kainai priskiriamos išlaidos, patirtos įsigyjant turtą. Šiuo atveju pareiškėjas dėl įstatinio kapitalo didinimo 14 350 PVA gavo nemokamai. Pareiškėjo apeliaciniame skunde išdėstyti argumentai (skaičiavimai), kuriuose lyginamas apmokestinimo rezultatas dviem atvejais: 1) kai akcijos buvo įsigytos pagal pirkimo–pardavimo sutartį ir 2) nemokamai išduodamos akcijos dėl įstatinio kapitalo didinimo, yra teisiški nereikšmingi, kadangi nepagrįsti jokiais papildomai pateiktais įrodymais, atlikti ne turto vertintojo kvalifikaciją turinčio asmens bei prieštarauja nurodytoms teisės normoms, reglamentuojančioms įstatinio kapitalo didinimo metu nemokamai išduodamų juridinių vienetų akcijų įsigijimo kainos nustatymą.

16.3. Dėl GPMĮ 19 straipsnio komentaro – MAĮ 12 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad apibendrintas mokesčio įstatymo paaiškinimas mokesčių mokėtojui neturi teisės akto galios ir išreiškia kompetentingos valstybės institucijos nuomonę mokesčių įstatymų reglamentuojamais klausimais. Analogiškai yra aiškinama suformuotoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir LVAT) praktikoje. VMI vertinimu, nagrinėjamoje mokestinio ginčo byloje nėra pagrindo vadovautis VMĮ 2017 m. lapkričio 21 d. raštu Nr. (31.42-31-1E)-RM-35447 paskelbtu GPMĮ 19 straipsnio komentaro papildymu. Atsakovas pažymi, kad mokestinio patikrinimo metu nustatė, jog apskaičiuodamas 2014 m. kovo 26 d. ir 2017 m. gegužės 9 d. parduotų Bendrovės akcijų įsigijimo kainą pareiškėjas nesivadovavo GPMĮ 19 straipsnio bei Taisyklių 4, 5, 9 punktų nuostatomis, dėl ko neteisingai apskaičiavo parduotų paprastųjų vardinių Bendrovės akcijų įsigijimo kainą, dėl ko neapskaičiavo mokėtino GPM ir taip pažeidė mokestinius įstatymus. Taigi, 2014 ir 2017 m. mokesčio įstatymo nuostatos buvo pažeistos dar nepaskelbus minėto GPMĮ 19 straipsnio komentaro papildymo. Be to, nagrinėjamo mokestinio ginčo aplinkybės net neatitinka 2017 m. lapkričio 21 d. raštu Nr. (31.42-31-1E)-RM-35447 paskelbto GPMĮ 19 straipsnio komentaro papildyme nagrinėjamų aplinkybių.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

17. Byloje nagrinėjamas mokestinis ginčas kilo dėl VMI 2020 m. birželio 25 d. sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo (21.222E)-FR0682-293 dalies, kuria pareiškėjui papildomai apskaičiuoti ir nurodyti sumokėti 358 542,37 Eur GPM ir 106 781,82 Eur šio mokesčio delspinigių bei skirta 35 854 Eur (10 proc.) dydžio GPM bauda. Papildomai mokėtinas GPM apskaičiuotas nuo pareiškėjo 2014 ir 2017 m. pajamų, gautų pagal su Lenkijos įmone Elemental Holding S.A. (toliau – ir Lenkijos įmonė) sudarytas 2014 m. kovo 26 d. ir 2017 m. gegužės 9 d. UAB „EMP recycling“ (toliau – ir Bendrovė) akcijų perleidimo (pardavimo) sutartis.

18. Mokestinį ginčą dėl tokio centrinio mokesčių administratoriaus sprendimo nagrinėję Komisija ir pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundus atmetė. Pareiškėjas

apeliaciniame skunde su tuo nesutinka.

19. Teisėjų kolegija pirmiausia pastebi, kad skunde pirmosios instancijos teismui bei apeliaciniame skunde pareiškėjas, be kita ko, prašo panaikinti 2020 m. balandžio 28 d. patikrinimo aktą Nr. FR0680-215 (dalį dėl prievolės sumokėti GPM), surašytą atlikus jo mokestinį patikrinimą. Tačiau, vadovaujantis nuoseklia LVAT praktika, atlikus mokestinį patikrinimą surašomas patikrinimo aktas negali būti savarankiškas administracinės bylos dalykas (žr. 2010 m. kovo 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{556}-504/2010; 2016 m. gegužės 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-543-575/2016; išplėstinės teisėjų kolegijos 2019 m. gruodžio 18 d. nutarties administracinėje byloje Nr. A-276-602/2019 22–25 p.). Tai reiškia, kad pirmosios instancijos teismas privalėjo atsisakyti priimti skundo dalį dėl šio patikrinimo akto panaikinimo (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 33 str. 2 d. 1 p.), o priėmęs – šią administracinės bylos dalį nutraukti (ABTĮ 103 str. 1 p.). Todėl apeliacine tvarka tikrinamas Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas keistinas – naikinama sprendimo dalis, kuria atmestas pareiškėjo prašymas panaikinti minėtą patikrinimo aktą ir ši administracinės bylos dalis nutraukiama (ABTĮ 144 str. 1 d. 5 p.).

V.

20. Primintina, kad pagal ABTĮ 140 straipsnio 1 dalį teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų. Byloje nenustatytos aplinkybės, dėl kurių turėtų būti peržengtos apeliacinio skundo ribos, bei nenustatyti sprendimo negaliojimo pagrindai, nurodyti ABTĮ 146 straipsnio 2 dalyje (ABTĮ 140 str. 2 d.), todėl apeliacinės instancijos teismas šią bylą nagrinėja ir patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų (ABTĮ 140 str. 1 d.).

21. Šiuo aspektu nagrinėjamas mokestinis ginčas iš esmės kilo dėl mokesčių administratoriaus atsisakymo pripažinti 2014 ir 2017 metų pajamų deklaracijose nurodytą ginčo akcijų įsigijimo kainą. Konkrečiai atsakovas vertino, kad: (i) 2005 m. dovanojimo sutartimi įgytų akcijų įsigijimo kaina atitinka šių akcijų (nominalią) vertę, nurodytą šioje sutartyje – 410 000 Lt; (ii) 2006 m. dėl Bendrovės įstatinio kapitalo didinimo gautų akcijų įsigijimo kaina – 0 Lt.

22. Šiais klausimais paminėtinos šios faktinės aplinkybės, dėl kurių ginčo tarp proceso šalių iš esmės nėra ir (ar) kurias objektyviai patvirtina byloje surinkti duomenys (įrodymai):

22.1. 2005 m. spalio 25 d. akcijų dovanojimo sutartimi pareiškėjo tėvai jam padovanojo 4 100 (100 Lt nominalios vertės) Bendrovės paprastųjų nematerialių vardinių akcijų (toliau – ir akcijos); sutartyje nurodyta akcijų (nominali) vertė – 410 000 Lt.

22.2. 2006 m. balandžio 4 d. padidinus Bendrovės įstatinį kapitalą nepaskirstytojo pelno sąskaita papildomai išleistos akcijos (nominali akcijos vertė 100 Lt) ir pareiškėjui, proporcingai jo turimai Bendrovės akcijų daliai, išduota 14 350 šių akcijų.

22.3. 2008 m. lapkričio 4 d. sutartimi pareiškėjas įsigijo 10 akcijų už 1 700 Lt (1 akcijos įsigijimo kaina – 170 Lt). Tais pačiais metais pareiškėjas pardavė 35 akcijas. 2014 m. pareiškėjas įsigijo (i) 249 akcijas už 114 906,03 Lt (1 akcijos įsigijimo kaina – 461,47 Lt),

(ii) 50 akcijų už 23 073,50 Lt (1 akcijos įsigijimo kaina – 461,47 Lt). 2016 m. pareiškėjas įsigijo 17 akcijų už 2 272,05 Eur, 1 akcijos įsigijimo kaina – 133,65 Eur).

22.4. 2014 m. kovo 26 d. sutartimi pareiškėjas Lenkijos įmonei pardavė 5 982 akcijas už 799 506,76 Eur (2 760 536,94 Lt; 1 akcijos pardavimo kaina – 133,65 Eur (461,47 Lt). Pagal sutarties sąlygas perskaičiavus akcijų kainą, Lenkijos įmonė galutinai sumokėjo 799 506,76 Eur (2 760 536,94 Lt; (1 akcijos pardavimo kaina – 461,47 Lt).

22.5. Pajamų deklaracijoje (GPM308F) už 2014 m. pareiškėjas deklaravo 2 760 493,92 Lt finansinių priemonių (Bendrovės akcijų) pardavimo pajamų bei 3 496 037,79 Lt šių finansinių priemonių įsigijimo kainos ir su perleidimu nuosavybėn susijusių išlaidų sumą.

22.6. 2017 m. gegužės 9 d. sutartimi pareiškėjas Lenkijos įmonei taip pat pardavė 12 759 akcijas už 1 756 276,35 Eur (1 akcijos pardavimo kaina – 137,65 Eur).

22.7. Pajamų deklaracijoje (GPM308F) už 2017 m. pareiškėjas deklaravo 1 756 276,35 Eur finansinių priemonių (Bendrovės akcijų) pardavimo pajamų bei 2 148 354,74 Eur šių finansinių priemonių įsigijimo kainos ir su perleidimu nuosavybėn susijusių išlaidų sumą.

VI.

23. GPMĮ 16 straipsnio 1 dalies 4 punkte (2013 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. XII-427 redakcija), be kita ko, nustatyta, kad apskaičiuojant apmokestinamąsias pajamas, iš pajamų šio Įstatymo 19 straipsnyje nustatyta tvarka atimama per mokestinį laikotarpį parduoto ar kitaip perleisto nuosavybėn ne individualios veiklos turto įsigijimo kaina ir su to turto ar daikto pardavimu ar kitokiu perleidimu nuosavybėn susijusios išlaidos. GPMĮ 19 straipsnio 1 dalies 1 punktas (2013 m. gruodžio 12 d. įstatymo Nr. XII-663 redakcija) detalizuoja, kad „pardavus ar kitaip perleidus nuosavybėn ne individualios veiklos turtą <....> taip pat realizavus išvestines finansines priemones, iš gautų pajamų šiame straipsnyje nustatyta tvarka gali būti atimta <...> turto įsigijimo kaina."

24. Pagal bendrą taisyklę „turto įsigijimo kainai priskiriamos išlaidos, patirtos įsigyjant turtą, įskaitant su šio turto įsigijimu susijusius teisės aktuose nustatytus privalomus mokėjimus <...>" (GPMĮ 19 str. 2 d. (2013 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. XII-427 redakcija).

25. Įgyvendindama GPMĮ 19 straipsnio 6 dalyje įstatymų leidėjo suteiktą teisę nustatyti turto įsigijimo kainos nustatymo tam tikrais atvejais taisykles, Vyriausybė patvirtino Taisykles (tekste remiamasi Vyriausybės 2003 m. sausio 29 d. nutarimo Nr. 133 redakcija, išskyrus atskirai nurodytus atvejus), kurios jose nurodytais atvejais reglamentuoja gyventojo ne individualios veiklos turto įsigijimo kainos nustatymą (Taisyklių 1 p.).

Dėl 2005 m. dovanotų Bendrovių akcijų įsigijimo kainos

26. Vadovaujantis Taisyklių 4 punktu, „turto, įgyto dovanojimo būdu, įsigijimo kaina laikoma ta turto vertė, <...> kuri apdovanojimo momentu būtų laikoma apdovanotojo asmens pajamomis (jeigu šis turtas yra <...> [GPM] bazė)." Įsigijimo kaina šia tvarka apskaičiuojama neatsižvelgiant į tai, ar gyventojas, gavęs dovanų turtą, privalėjo mokėti GPM (Taisyklių 5 p.).

27. Pagal akcijų dovanojimo metu galiojusias mokesčių įstatymų nuostatas, dovanojimo sutarties pagrindu įgytos akcijos yra laikomos nuolatinio Lietuvos gyventojo (nagrinėjamu atveju – pareiškėjo) pajamomis natūra (GPMĮ 2 str. 15 d. (2002 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. IX-1007 redakcija). Vadovaujantis tuo metu galiojusiu GPMĮ 9 straipsniu (2002 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. IX-1007 redakcija), pajamos, gautos natūra, pripažįstamos ir įvertinamos Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, t. y. vadovaujantis finansų ministro 2002 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 339 patvirtinta Pajamų, gautų natūra, pripažinimo ir įvertinimo tvarka (toliau – ir Tvarka).

28. Pagal Tvarkos 2.3 punktą (finansų ministro 2002 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 413 redakcija) pajamomis natūra, be kita ko, pripažįstamos gyventojo gautos iš asmens, nesusijusio su gyventoju darbo santykiais arba jų esmę atitinkančiais santykiais, nepiniginės dovanos, jeigu jų vertė viršija 250 Lt. Gaunant turtą pajamos, gautos natūra, įvertinamos to turto tikrąja rinkos kaina pajamų natūra gavimo momentu (Tvarkos 5.1 p.). Šios nuostatos iš esmės atkartojo GPMĮ 15 straipsnio 1 dalį (2004 m. sausio 22 d. įstatymo Nr. IX-1973 redakcija), be kita ko, nustatančią, kad gyventojai, šio įstatymo nustatyta tvarka apskaičiuodami apmokestinamąsias pajamas, pajamomis iš bet kokio sandorio arba bet kokios ūkinės operacijos turi pripažinti sumą, atitinkančią tokio sandorio arba tokios ūkinės operacijos tikrąją rinkos kainą.

29. Taigi, akcijų, kurias pareiškėjui 2005 m. dovanojo jo tėvai, įsigijimo kaina GPMĮ 19 straipsnio 1 dalies 1 punkto (2013 m. gruodžio 12 d. įstatymo Nr. XII-663 redakcija) taikymo tikslais laikytina tikroji rinkos kaina – „suma, už kurią gali būti apsikeista turtu arba kuria, sudarius tiesioginį sandorį, gali būti įskaitytas nepriklausomų ir ketinančių pirkti arba parduoti asmenų tarpusavio įsipareigojimas“ (GPMĮ 2 str. 20 d. (2002 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. IX-1007 redakcija).

30. Pareiškėjas aptariamų (dovanotų) akcijų įsigijimo kainą, t. y. ir tikrąją rinkos kainą, apskaičiavo iš esmės taikydamas tokias pačias taisykles (formulę), kokios buvo nustatytos su Lenkijos įmone sudarytoje sutartyje apskaičiuojant 2014 m. ir 2017 m. perkamų Bendrovės akcijų kainą. Atsakovas ir mokestinį ginčą nagrinėjusios institucijos, įskaitant pirmosios instancijos teismą, iš esmės vertindami, kad pareiškėjas nepateikė nepriklausomo turto vertintojo atlikto šių akcijų vertinimo (akcentavo, jog pareiškėjas nėra turto vertintojas), atsisakė pripažinti tokiu būdu apskaičiuotą aptariamų akcijų tikrąją rinkos kainą, buvusią jų (akcijų) dovanojimo momentu.

31. Šiuo aspektu pastebėtina, kad įstatymų leidėjas, apsiribodamas tik sąvokos apibrėžimu, nenustatė (nedetalizavo), kokiu būdu (tvarka) sandorio tikroji rinkos kaina turėtų būti nustatoma (nustatyta), t. y. įstatyme nėra jokios nuostatos, kuri numatytų, ar iš kurios būtų galima spręsti, kad tikroji rinkos kaina turi ar gali būti nustatoma tik nepriklausomo turto vertintojo TVVPĮ nustatyta tvarka. Taip pat akcentuotina, kad, vien tai, jog TVVPĮ 2 straipsnio 13 dalyje (1999 m. gegužės 25 d. įstatymo Nr. VIII-1202 redakcija) vartojama rinkos vertės sąvoka iš esmės atitinka (panaši į) GPMĮ vartojamą tikrosios rinkos kainos sąvoka, negali lemti aiškinimo, jog ši kaina GPMĮ nuostatų taikymo tikslais gali būti nustatoma tik nepriklausomo turto vertintojo – LVAT 2010 m. gruodžio 31 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A575-1752/2010 jau yra nurodęs, kad rinkos vertė TVVPĮ prasme ir aptariama tikroji rinkos kaina yra skirtingos kategorijos, nors ir normaliomis rinkos sąlygomis turėtų skirtis nežymiai. Be to, priešingas aiškinimas (vertinimas), t. y., kad aptariamą tikrąją rinkos kainą gali nustatyti tik nepriklausomas turto ver-

tintojas, būtų akivaizdžiai nelogiškas – GPMĮ 15 straipsnio 1 dalis (2004 m. sausio 22 d. įstatymo Nr. IX-1973 redakcija) taikoma vertinant pajamas „<...> iš bet kokio sandorio arba bet kokios ūkinės operacijos <...>“, taip pat ir (ribojamo dydžio) leidžiamus atskaitymus, todėl reikalavimas kiekvieną kartą naudotis minėto vertintojo paslaugomis, ypač gyventojo individualios veiklos vykdymo atveju, lemtų visiškai neproporcingas išlaidas (finansines sąnaudas), toks įpareigojimas būtų neprotingas ir neteisingas.

32. Nesant atitinkamų įstatymo nuostatų ir vadovaujantis MAĮ 3 straipsnio 5 dalimi, nustatančia, kad visi Lietuvos Respublikos mokesčių teisės aktų prieštaravimai ar neaiškumai aiškinami mokesčių mokėtojo naudai, konstatuotina, jog gyventojas, vykdydamas GPMĮ 15 straipsnio 1 dalyje (2004 m. sausio 2 d. įstatymu Nr. IX-1973 redakcija) nurodytą pareigą pajamoms priskirti sumą, atitinkančią sandorio tikrąją rinkos kainą, šią kainą gali nustatyti ne tik naudodamasis nepriklausomo turto vertintojo paslaugomis, bet ir kitu būdu (metodu), leidžiančiu objektyviai nustatyti sumą, kuria, sudarius tiesioginį tokį patį sandorį, gali būti įskaitytas nepriklausomų ir ketinančių pirkti arba parduoti asmenų tarpusavio įsipareigojimas.

33. Byloje nėra jokių duomenų, kurie paneigtų, kad pareiškėjas ir Lenkijos įmonė laikytini nepriklausomais asmenimis GPMĮ 2 straipsnio 20 dalies (2002 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. IX-1007 redakcija) prasme. Mokesčių administratorius neteikia ir jokių objektyviais duomenimis (įrodymais) pagrįstų argumentų, kad pareiškėjo su Lenkijos įmone sulygta akcijų kaina yra fiktyvi ir (ar) neatspindi realių šių asmenų ketinimų, t. y., kad šio sandorio šalys veikė nesąžiningai, nesiekė abipusės ekonominės naudos. Kitaip tariant, atsakovas nenurodo aplinkybių, kurios leistų paneigti, kad pareiškėjo iš šio sandorio (ūkinės operacijos) gautos sumos atitinka tikrąją rinkos kainą GPMĮ 15 straipsnio 1 dalies (2004 01 22 įstatymu Nr. IX-1973 redakcija) taikymo tikslais. Kita vertus, negalima savaime paneigti, t. y. pripažinti akivaizdžiai nepagrįstais, pareiškėjo argumentų, kad taikant sutartyje su Lenkijos įmone nurodytas akcijos kainos nustatymo taisykles (formulę), kurios iš esmės yra grindžiamos objektyviais (finansiniais) Bendrovės veikos duomenimis, apskaičiuota suma atitinka sumą, už kurią gali būti apsikeista turtu arba kuria, sudarius tiesioginį sandorį, gali būti įskaitytas nepriklausomų ir ketinančių pirkti arba parduoti asmenų tarpusavio įsipareigojimas, t. y. kad tokiu būdu apskaičiuota akcijų vertė atitinka tikrąją rinkos kainą.

34. Nagrinėjamos bylos kontekste primintina, kad mokesčių administratorius privalo pagrįsti jo mokesčių mokėtojui apskaičiuotas mokesčio ir su juo susijusias sumas (MAĮ 67 str. 1 d.). Vertinant aptartą teisinį reguliavimą konstatuotina, kad tikroji rinkos kaina nagrinėjamu atveju yra susijusi ne su mokesčio lengvatos taikymu, bet su mokesčio bazės nustatymu. Vadinasi, susiklosčius tokioms aplinkybėms, kokios susiklostė nagrinėjamoje byloje, mokesčių administratoriui tenka pareiga ne tik paneigti mokesčio mokėtojo apskaičiuotą tikrąją rinkos kainą (įsigijimo kainą) bet ir, paneigus mokesčių mokėtojo vertinimą (skaičiavimą), tokią kainą nustatyti.

35. Atsakovas atsisakė pripažinti pareiškėjo apskaičiuotą aptariamų akcijų tikrąją rinkos kainą (įsigijimo kainą) ne analizuodamas ir vertindamas gyventojo taikytą apskaičiavimo būdą (naudotus duomenis, kintamuosius ir kt.), bet formaliai ir, kaip jau konstatuota, nepagrįstai iš esmės teigdamas, kad turėjo būti atliktas šios kainos nustatymas TVVPĮ nustatyta tvarka.

36. Šiame kontekste pabrėžtina, kad atsakovo bei mokestinį ginčą nagrinėjusių

institucijų akcentuojama aplinkybė, jog pareiškėjas galimai neįvykdė pareigos dovanotų akcijų tikrąją rinkos kainą atitinkančią neapmokestinamųjų pajamų sumą deklaruoti 2005 m. pajamų deklaracijoje, yra nereikšminga nagrinėjamu atveju sprendžiant dėl dovanotų akcijų įsigijimo kainos. Byloje nėra jokio ginčo dėl to, kad pareiškėjas aptariamas akcijas įgijo 2005 m, ir kad šias akcijas įgijo dovanojimo sutarties pagrindu. Jokia GPMĮ ir aptartų norminių aktų nuostata neriboja įsigijimo kainos tik deklaruotų pajamų dydžiu. Be to, mokesčių teisiniuose santykiuose viršenybė teikiama šių santykių dalyvių veiklos turiniui, o ne jos formaliai išraiškai (MAĮ 10 str.).

37. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad mokesčių administratorius nepagrįstai aptariamų akcijų nominalią vertę vertino kaip tikrąją rinkos kainą (įsigijimo kainą), nes, visu pirma, ginčo akcijų nominali vertė (be kita ko, atsižvelgiant į tai, kad Bendrovė veiklą pradėjo dar iki 2005 m. ir buvo pelninga) nagrinėjamu atveju atspindi tik šios akcijos savininko dalį Bendrovės įstatiniame kapitale ir pati savaime (be kita ko, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjo tėvai (dovanotojai) nėra nepriklausomi asmenys apdovanotojo atžvilgiu) negali būti laikoma tikrąja rinkos kaina GPMĮ įstatymo nuostatų taikymo tikslais. Antra, mokesčių administratorius, atsisakydamas pripažinti pareiškėjo apskaičiuotą įsigijimo kainą, ne tik nevertino mokesčių mokėtojo atliktų skaičiavimų pagrįstumo, bet ir pats neatliko jokių skaičiavimų, neanalizavo jokių reikšmingų duomenų, nepateikė jokių įrodymų (pvz., nepriklausomo turto vertintojo ataskaitos ar išvados), jog pareiškėjo skaičiavimai yra nepagrįsti (neteisingi) ir kad įsigijimo kainą (tikroji rinkos kaina) yra kitokia.

38. Apibendrinus nurodytus argumentus konstatuotina, kad atsakovas neįvykdė jam tenkančios pareigos pagrįsti jo apskaičiuotas ginčo mokesčio sumas – nepagrindė (netinkamai nustatė) aptariamų akcijų įsigijimo kainą GPMĮ 19 straipsnio 1 dalies (2013 m. gruodžio 12 d. įstatymo Nr. XII-663 redakcija) taikymo tikslais. Dėl to šioje ginčijamo VMI sprendimo dalyje nustatyta GPM bazė bei nuo jos apskaičiuoti mokėtini mokestis ir su juo susijusios sumos negali būti pripažinti pagrįstais.

Dėl 2006 m. suteiktų Bendrovės akcijų įsigijimo kainos

39. Taisyklių 9 punktas (toliau tekste taip pat remiamasi Vyriausybės 2014 m. lapkričio 19 d. nutarimo Nr. 1274, kuris priimtas dėl euro įvedimo, redakcija) nustatė, kad, „jeigu vieneto dalyviui dėl įstatinio <...> kapitalo didinimo nemokamai išduodama akcijų arba padidinama anksčiau išleistų akcijų nominali vertė <...>, tokių akcijų įsigijimo kaina arba akcijų <...> įsigijimo kainos dalis, atitinkanti akcijų nominalios vertės <...> padidinimą, yra 0 eurų."

40. Teisėjų kolegijos vertinimu, ši nuostata bei jos taikymas yra aiškūs, todėl nekartojant tų pačių argumentų, kuriuos išdėstė mokesčių administratorius ginčijamame sprendime bei mokestinį ginčą nagrinėjusios institucijos, pritaria atsakovo vertinimui, kad pareiškėjas netinkamai apskaičiavo ir deklaravo 2006 m. dėl Bendrovės įstatinio kapitalo didinimo (nemokamai) gautų akcijų įsigijimo kainą bei nepagrįstai šia kaina sumažino apmokestinamąsias pajamas.

41. Dėl apelianto prašymo kreiptis į Konstitucinį Teismą pažymėtina, kad nagrinėjamoje byloje susiklosčiusių individualių aplinkybių kontekste teisėjų kolegijai nekyla abejonių dėl Taisyklių 9 punkto atitikties pareiškėjo nurodytoms Konstitucijos bei įstatymų nuostatoms – Taisyklių 9 punktas nenustatė jokio naujo teisinio reguliavimo, kuris

nebūtu įtvirtintas (konkuruotų su) GPMĮ nuostatomis, o tik (iš esmės siekiant aiškumo) patikslino mokesčio įstatymo nuostatas.

42. Aptariamos akcijos, vadovaujantis GPMĮ 2 straipsnio 14 dalies 1 punktu (2004 m. balandžio 8 d. įstatymu Nr. IX-2103 redakcija), ne tik kad nėra laikomos gyventojo (nagrinėjamu atveju – pareiškėjo) pajamomis, bet ir pats įstatymų leidėjas šioje nuostatoje kalbėdamas apie „<...> dėl įstatinio kapitalo didinimo akcininkams proporcingai jų turimų akcijų skaičiui nemokamai išduotas akcijas <...>“, vartoja sąvoką „nemokamai“, t. y. nepatiriant jokių išlaidų, kaip jos suprantamos pagal sąvokos įsigijimo kainos turinį apibrėžiančią GPMĮ 19 straipsnio 2 dalį (2013 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. XII-427 redakcija). Be to, tai, kad aptariamu būdu įgytos akcijos nelaikomos asmens pajamomis reiškia tik tai, kad jos nėra GPM objektas (GPMĮ 5 str. (2002 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. IX-1007 redakcija), tačiau (i) niekaip nepaneigia, kad šios akcijos laikytinos gyventojo turtu tiek jo įgijimo momentu, tiek jas perleidžiant, be kita ko, GPMĮ 16 straipsnio 1 dalies 4 punkto ir 19 straipsnio 2 dalies (2013 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. XII-427 redakcija) taikymo tikslais; (ii) taip pat niekaip nepatvirtina, kad tokių akcijų įsigijimo kaina nustatytina atsižvelgiant į prieš tai turėtų emitento akcijų įsigijimo išlaidas. Aiškinimas, jog aptariamų akcijų pardavimo pajamos mažintinos jų tikrąja rinkos kaina, buvusią jų (akcijų) išdavimo momentu ar pareiškėjo nurodytu būdu iš esmės lemtų tai, kad, nesant atitinkamų (lengvatą ar mokesčio bazės apskaičiavimą nustatančių) mokesčio įstatymo nuostatų, dalis gyventojo pajamų, kurios yra GPM objektas, liktų neapmokestintos, o tai, be kita ko, prieštarautų GPMĮ 3 straipsniui ir 5 straipsnio 1 daliai (2002 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. IX-1007 redakcija). GPMĮ 19 straipsnio 2 dalies (2013 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. XII-427 redakcija) nuostatos yra aiškios, ginčo atvejis nepatenka į to paties straipsnio 4 ir 5 dalių (2013 m. birželio 27 d. įstatymu Nr. XII-427 redakcija) taikymo sritį, įstatymų leidėjas nėra įtvirtinęs pareiškėjo nurodytų mokesčio bazės apskaičiavimo taisyklių ir nėra jokio pagrindo teigti, jog tokios taisyklės turėjo būti numatytos, t. y., kad egzistuoja legislatyvinė omisija.

43. Pastaruoju aspektu ir aplinkybės, kad įstatymų leidėjas dėl įstatinio kapitalo didinimo akcininkams proporcingai jų turimų akcijų skaičiui nemokamai išduotų akcijų apskritai nelaiko pajamomis apmokestinimo GPM tikslais, kontekste paminėtina, kad laikant, jog tokių akcijų įsigijimo kaina yra 0 Eur (0 Lt), nėra jokios dvigubo tų pačių pajamų apmokestinimo rizikos, kaip būtų, pavyzdžiui, dovanotų akcijų pardavimo atveju. Taigi, nagrinėjamu atveju net ir tiesiogiai netaikant Taisyklių 9 punkto, aptariamų akcijų įsigijimo kaina, minima GPMĮ 19 straipsnio 1 dalies 1 punkte (2013 m. gruodžio 12 d. įstatymo Nr. XII-663 redakcija), vis tiek būtų 0 Eur (0 Lt).

44. Atitinkamai pareiškėjo apeliacinio skundo dalis dėl GPM, mokėtino nuo pajamų, gautų pardavus aptariamas (2006 m. dėl Bendrovės kapitalo didinimo įgytas) akcijas, atmestina kaip nepagrįsta. Be to, kiek tai yra susiję su pagal 2017 m. su Lenkijos įmone sudarytą sutartį gautomis pajamomis, byloje nėra jokių duomenų, kad atitinkama GPM delspinigių dalis apskaičiuota pažeidžiant teisės aktų reikalavimus, taip pat, nenustatyta jokių aplinkybių, kurios, be kita ko, vadovaujantis protingumo ir teisingumo kriterijais (MAĮ 8 str. 3 d.), suponuotų išvadą, kad už tai skirta (minimali) mokesčio bauda yra neproporcinga padarytam mokesčio įstatymo pažeidimui. Pabrėžtina ir tai, jog byloje nesant duomenų apie tai, kad yra tenkinamos MAĮ 141 straipsnio 2 dalyje nustatytos sąlygos, tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė nagrinėjamu atveju, nėra pagrindo

spręsti dėl pareiškėjo atleidimo nuo šios baudos ar delspinigių. Atkreiptinas dėmesys, kad tai neužkerta kelio pareiškėjui, įvykdžius MAĮ 141 straipsnio 2 dalyje nurodytas sąlygas, kreiptis į mokesčių administratorių su prašymu atleisti nuo šių sumų (jų dalies) mokėjimo (MAĮ 100 str., 141 str. 3 d.).

45. Dėl apelianto argumentų, susijusių su apibendrintu GPMĮ komentaru (VMI 2017 m. lapkričio 21 d. raštu Nr. (31.42-31-1E)-RM-3547 paskelbto GPMĮ 19 straipsnio komentaro papildymu) teisėjų kolegija primena, kad tokie komentarai neturi sprendžiamojo pobūdžio reikšmės mokestinio ginčo (mokestinės bylos) teisme nagrinėjimui (LVAT 2007 m. rugsėjo 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A10-762/2007). Be to, byloje nėra jokio pagrindo teigti, kad pareiškėjas vadovavosi šiuo komentaru apskaičiuodamas ir deklaruodamas jam tenkančias mokestines prievoles atleidimo nuo baudos ir delspinigių aspektu (MAĮ 100 str. 1 d. 3 p., 141 str. 1 d. 4 p.). Be to, pareiškėjo nurodoma komentare aprašyta situacija iš esmės skiriasi nuo nagrinėjamosios byloje, todėl nėra pagrindo išvadai, jog mokesčių administratorius savo administracinėje praktikoje skirtingai vertina (diskriminuoja) tokioje pačioje padėtyje kaip pareiškėjas esančius mokesčių mokėtojus.

Dėl kitų argumentų ir bylos procesinės baigties

46. Teismo pareiga motyvuoti priimtą sprendimą nėra suprantama kaip reikalavimas detaliai atsakyti į kiekvieną argumentą. Teisėjų kolegijos vertinimu, kiti apeliacinio skundo argumentai neturi esminės teisinės reikšmės sprendžiant dėl tikrinamo teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo, todėl dėl jų plačiau nepasisakoma.

47. Atsižvelgiant į aplinkybę, jog pagal 2014 m. su Lenkijos įmone sudarytą sutartį pajamos gautus pardavus tiek dovanotas, tiek kitas ginčo akcijas, taip pat įvertinus tai, kad byloje esantys duomenys (be kita ko, apie pavienius Bendrovės akcijų pirkimo–pardavimo sandorius) kelia abejonių dėl pareiškėjo apskaičiuotų dovanotų akcijų įsigijimo kainos (tikrosios rinkos kainos), atsakovo ir mokestinį ginčą nagrinėjusių institucijų sprendimų dalys dėl nuo visų šių (pagal minėtą 2014 m. sutartį gautų) pajamų papildomai apskaičiuoto GPM ir su juo susijusių sumų (delspinigių ir baudos) naikinamos, grąžinant centiniam mokesčių administratoriui iš naujo spręsti klausimą dėl šios patikrinimo akto dalies tvirtinimo. Teisėjų kolegija taip pat atkreipia ginčo šalių dėmesį į MAĮ 71 straipsnyje numatytą galimybę sudaryti susitarimą dėl mokesčio dydžio. Likusios atsakovo ir mokestinį ginčą nagrinėjusių institucijų, įskaitant pirmosios instancijos teismą, sprendimų dalys paliekamos nepakeistos.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 103 straipsnio 1 punktu, 144 straipsnio 1 dalies 3 ir 5 punktais, teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Pareiškėjo A. K. apeliacinį skundą tenkinti iš dalies.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. gruodžio 16 d. sprendimą pakeisti – panaikinti Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 14 d. sprendimo Nr. S-168(7-147/2020) ir Valstybinės mokesčių inspek-

cijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2020 m. birželio 25 d. sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo Nr. (21.222E)-FR0682-293 dalis dėl pagal 2014 m. kovo 26 d. sutartį pareiškėjo A. K. gautų pajamų apmokestinimo gyventojų pajamų mokesčiu bei su juo susijusių sumų (delspinigių, baudos) ir klausimą dėl šios 2020 m. balandžio 28 d. patikrinimo akto Nr. FR0680-215 dalies tvirtinimo grąžinti atsakovui Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos spręsti iš naujo.

Nutraukti administracinės bylos dalį pagal pareiškėjo A. K. reikalavimą panaikinti Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2020 m. balandžio 28 d. patikrinimo akto Nr. FR0680-215 dalį.

Likusią Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. gruodžio 16 d. sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

3.3.2. Dėl vieneto pareigos pagrįsti atskaitytus (perkeltus) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius apimties apmokestinimo pelno mokesčiu tikslais

Mokesčio mokėtojo galimybė atskaityti (perkelti) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius ir taip sumažinti apmokestinamąjį pelną yra įstatymų leidėjo jam suteikta teisė (Pelno mokesčio įstatymo 30 str. 1 d.). Todėl pareiga pagrįsti (įrodyti), jog yra tenkinamos šios teisės realizavimo sąlygos tenka šia teise siekiančiam pasinaudoti asmeniui (35 punktas).

Mokesčio mokėtojas, nusprendęs pasinaudoti įstatymų leidėjo jam suteikta teise atskaityti (perkelti) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius, privalo gebėti šiuos ribojamo dydžio leidžiamus atskaitymus (jų dydį) pagrįsti tuo mokestiniu laikotarpiu, kuriuo yra naudojamasi aptariama teise, taip pat, būdamas atidus ir rūpestingas, – protingą laiką po pastarojo mokestinio laikotarpio, per kurį gali būta pareikalauta pagrįsti šias (atskaitytas) sumas, kaip antai mokesčių apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties terminą, nurodytą Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje (36 punktas). Be to, šiuo laikotarpiu mokesčio mokėtojas turi gebėti pateikti ir perkeliamo (perkelto) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolį (jo apskaičiavimą) patvirtinančius apskaitos dokumentus, o ne tik apsiriboti ankstesnio mokestinio laikotarpio pelno mokesčio deklaracija, kurioje šis atskaitytas (perkeltas) nuostolis buvo deklaruotas (37 punktas).

Šios pelno mokesčio mokėtojo pareigos savaime implikuoja ir mokesčių administratoriaus galimybes, pirma, reikalauti iš mokesčio mokėtojo, be kita ko, pateikti atskaitytą (perkeltą) mokestinio laikotarpio nuostolį (jo dydį) pagrindžiančius dokumentus (įrodymus) (Mokesčių administravimo įstatymo 33 str. 1 p., 124 str.), ir, antra, patikrinti šių sumų (Pelno mokesčio įstatymo 17 str. 2 d. 12 p.), kuriomis sumažintas tikrinamo mokestinio laikotarpio apmokestinamasis pelnas (Pelno mokesčio įstatymo 11 str. 1 d., 30 str. 1 ir 3 d.), teisingumą bei pagrįstumą. Mokesčio mokėtojui neįvykdžius pareigos objektyviai pagrįsti atskaitytus (perkeltus) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius arba mokesčių administratoriui paneigus šių nuostolių (jų dalies) teisingumą – aptariama mokesčio mokėtojo teisė turi būti paneigta (42 punktas).

Nagrinėtu atveju nebuvo keliamas klausimas dėl pareiškėjo mokestinių prievolių, nepatenkančių į ginčo mokestinius laikotarpius (2012–2015 metus). Atitinkamai atskaitytų (perkeltų) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolių tiesioginis (betarpiškas) ryšys su mokestinio laikotarpio, kada šie nuostoliai buvo atskaityti, pelno mokesčio dydžiu reiškia ir tai, kad šių nuotolių (nagrinėtu atveju – 2005 ir 2006 metų) dydžio teisingumas ir pagrįstumas vertinamas atliekant pelno mokesčio apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo patikrinimą už pastarąjį mokestinį laikotarpį (2012–2015 metų). Todėl toks aptariamų nuostolių (jų dydžio) teisingumo ir pagrįstumo patikrinimas tiek, kiek tai yra susiję su mokėtinu pelno mokesčiu už tikrinamą laikotarpį, nepažeidžia Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje nustatyto senaties termino (43 punktas).

Byloje nagrinėtu atveju akcentavusi, jog nebuvo duomenų, kad būtų atliktas pelno mokesčio apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo patikrinimas už 2005–2011 metus bei priimtas atitinkamas mokesčių administratoriaus sprendimas (Mokesčių administravimo įstatymo 128 str.), kuris saistytų šį viešojo administravimo subjektą dėl ginčo nuostolių vertinimo, išplėstinė teisėjų kolegija sprendė, kad mokestinį ginčą nagrinėjusios institucijos nepagrįstai konstatavo, kad pareiškėjas, pateikdamas vien 2005 ir 2006 metų pelno mokesčio deklaracijas, pagrindė 2012–2014 metais atskaitytų (perkeltų) 2005 ir 2006 metų mokestinių laikotarpių nuostolius, taip pat, kad mokesčių administratoriaus neturėjo teisės, atliekant mokestinį patikrinimą už 2012–2014 metus, vertinti 2005 ir 2006 metais deklaruoto šio atskaitomo (perkeliamo) nuostolio (jo dalies) teisingumą ir pagrįstumą (40, 44 ir 45 punktai).

Administracinė byla Nr. eA-158-575/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-02199-2020-8
Procesinio sprendimo kategorija 12.10.4

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. balandžio 6 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ričardo Piličiausko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas), Dainiaus Raižio, Veslavos Ruskan, Ernesto Spruogio ir Arūno Sutkevičiaus,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal atsakovo Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. kovo 4 d. sprendimo administracinėje byloje pagal atsakovo Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pareiškimą pareiškėjui uždarajai akcinei bendrovei „Leksita“ dėl sprendimo dalies panaikinimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Atsakovas Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – ir Inspekcija) pateikė teismui pareiškimą, kuriame prašė panaikinti Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – ir Komisija, MGK) 2020 m. birželio 15 d. sprendimo Nr. S-111(7-78/2020) „Dėl uždarosios akcinės bendrovės „Leksita“ skundo“ (toliau – ir Komisijos Sprendimas) dalį dėl nuostolių perkėlimo ir priimti naują sprendimą – Inspekcijos 2020 m. kovo 25 d. sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo Nr. (21.222) FR0682-170 (toliau – ir Sprendimas) dalį palikti nepakeistą ir galiojančią.

2. Atsakovas Inspekcija pirmosios instancijos teismui pateiktame pareiškime nurodė šiuos pagrindinius argumentus:

2.1. Atlikto patikrinimo metu nustatyta, kad pareiškėjas pažeidė Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo 11 ir 17 straipsnių nuostatas, nes apskaitos dokumentais nepagrindė 2005–2006 m. nuostolio susidarymo, kuriuo sumažino 2012–2014 m. apmokestinamąjį pelną bei nepagrįstai į 2012 m. sąnaudas įskaitė fiziniam asmeniui priklausančio akcijų paketo vertinimo išlaidas.

2.2. Atsakovas, išnagrinėjęs gautas pareiškėjo pastabas, Sprendimu patvirtino Patikrinimo aktą. Pareiškėjas pateikė skundą Komisijai, kuri iš dalies patenkino pareiškėjo skundą, t. y. panaikino Sprendimo dalį dėl pelno mokesčio, apskaičiuoto pareiškėjui buhalterinės apskaitos dokumentais nepagrindus ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų. Atitinkamai Inspekcija teikė skundą dėl patikrinimo metu nustatyto pirmojo mokestinio pažeidimo, t. y. jog pareiškėjas 2012–2014 metų veiklos pelną nepagrįstai sumažino apskaičiuota nuostolio suma (už 2011 metus), kuris buvo perkeltas iš 2005 ir 2006 metų laikotarpio, ir Komisijos pozicijos dėl nuostolių perkėlimo.

2.3. Komisija skirtingai interpretuoja pažeidimo metu galiojusio Pelno mokesčio įstatymo 11 straipsnio 1 dalies, 17 straipsnio 1 dalies ir 30 straipsnio 1 ir 3 dalies nuostatas, jas taikant ne tiesiogiai, o papildomai vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – ir MAĮ) 68 straipsnio 1 dalimi. Komisija taip pat prieštarauja pačios priimtiems ankstesniems savo sprendimams. Atsakovas paaiškino, jog ginčas tarp proceso šalių vyksta tik dėl ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų pripažinimo ir teisės juos įvertinti.

2.4. Pareiškėjo pelno mokesčio mokestinis patikrinimas buvo atliekamas už 2012–2015 m., tokiu būdu tam, jog būtų galima apskaičiuoti 2012 m. pelno mokesčio bazę, yra aktualus ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų dydis už 2011 m. Atsižvelgiant į tai, atsakovas paprašė dokumentų pagrįsti 2011 metams apskaičiuotą jų dydį, o matydamas, kad nuostoliai yra perkeliami iš 2005–2006 metų, papildomai paprašė ir šio laikotarpio dokumentų. Taigi, 2012 metų pelno mokesčio apskaičiavimui įtakos turi ankstesnių metų ribotų dydžių leidžiami atskaitymai.

2.5. Mokestinio nuostolio suma yra priskiriama minėtiems ribojamų dydžių lei-

džiamiems atskaitymams (Pelno mokesčio įstatymo 17 str. 2 d. 12 p.). Taip pat Pelno mokesčio įstatymo 30 straipsnyje yra numatyti tam tikri ribojimai, siekiant mokestinio nuostolio perkėlimą pripažinti ribojamų dydžių leidžiamiems atskaitymams. Iš 2020 m. sausio 23 d. Patikrinimo akto matyti, kad pareiškėjas 2005 ir 2006 metų nuostolį perkėlė į tikrinamąjį laikotarpį bei juo sumažino 2012–2014 metų mokėtiną pelno mokestį.

2.6. Atsakovas, tikrindamas 2012 m. pelno mokesčio apskaičiavimą, o būtent – ribotų dydžių leidžiamus atsiskaitymus, nustatė, jog nėra įmanoma jų patikrinti. Atsakovas nustatė, kad, apskaičiuojant 2012 metų pelną, tikėtina, jog pareiškėjas eilę metų perkelia nuostolį. Pagal pirminius patikrinimo metu surinktus duomenis buvo nustatyta, kad pareiškėjas 2005 metų Metinėje pelno mokesčio deklaracijoje apskaičiavo ir deklaravo 13 689 741 Lt mokestinį veiklos nuostolį, 2006 metų Metinėje pelno mokesčio deklaracijoje – 10 443 750 Lt mokestinį veiklos nuostolį. Nustatyta, kad pareiškėjas tikrintu laikotarpiu apskaičiuotą kiekvieno mokestinio laikotarpio veiklos rezultatą – pelną sumažino ankstesnių mokestinių laikotarpių (2005 m. ir 2006 m.) nuostoliais.

2.7. Pareiškėjui 2019 m. sausio 28 d. buvo duotas mokesčių administratoriaus nurodymas

pateikti dokumentus, pateisinančius 2005-2006 metų sąnaudas, kurios buvo priskirtos minėtų mokestinių laikotarpių leidžiamiems / neleidžiamiems atskaitymams. Pareiškėjas atsisakė pateikti 2005 ir 2006 metų sąnaudas pateisinančius dokumentus ir pažymėjo, jog mokesčių administratorius turėtų vadovautis iki 2012 metų pateiktomis pelno mokesčio deklaracijomis. Taigi, apskaičiuojant pirmuosius tikrinamuosius metus (2012 metus), atsakovas privalėjo patikrinti ankstesnių metų pelno mokesčio bazės rezultatą, nes deklaruojant mokesčio nuostolį jis turi tiesioginę įtaką kitų metų mokesčio bazei, t. y. tikrintiems 2013, 2014, 2015 metams ir vėlesniems metams.

2.8. Surašytame Patikrinimo akte pažymėta, kad 2017 m. balandžio 5 d. buvo išrašytas pavedimas tikrinti Nr. (21.59-32) FR0773-784, kurio pagrindu nuspręsta patikrinti 2012–2015 m. pelno mokestį. Kadangi 2012 metų pelno mokesčio bazė yra apskaičiuota atsižvelgiant ir į neribotai keliamus ribotų dydžių leidžiamus atskaitymus (nuostolį), t. y. pareiškėjas 2011 metų pelno mokesčio deklaracijoje deklaravo nuostolį, kuris galimai buvo susidaręs už 2005–2006 metus, vadinasi apskaičiuojant mokesčių mokėtojo pelno mokestį, atsakovas įgyja teisę patikrinti ankstesnių metų (šiuo nagrinėjamu atveju, pareiškėjo apskaičiuotą 2011 metų nuostolį), nes ribotų dydžių leidžiami atskaitymai yra vienas iš pelno mokesčio bazės apskaičiavimo elementų. Pelno mokestis už ankstesnius nei 2012 metus nėra apskaičiuotas, vadinasi, Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio nuostatos nebuvo pažeistos. Tačiau Komisija tiesioginę pelno mokesčio bazės apskaičiavimo formulę tiesiogiai sieja su šiuo straipsniu ir nurodo, jog dalis mokesčiui apskaičiuoti elementų atsakovo gali būti patikrinti (pajamos, išlaidos, neapmokestinamosios pajamos), o ribotų dydžių leidžiami atskaitymai (šiuo nagrinėjamu atveju – nuostoliai), negali.

3. Pareiškėjas pateikė atsiliepimą į atsakovo pareiškimą, kuriame nesutiko su atsakovo teiginiais ir prašė pareiškimo netenkinti.

3.1. Pareiškėjas nurodė, kad Inspekcijos pareiškime nekeliamas teisės aiškinimo ir taikymo klausimas (Mokesčių administravimo įstatymo 159 str. 2 d.), todėl toks skundas negalėjo būti pateiktas, o jį priėmus ir šias aplinkybes nustačius, administracinis procesas turi būti nutrauktas. Teigė, kad Inspekcija savo skundą grindžia tais pačiais motyvais,

kurie buvo nurodyti ir Sprendime – jog pareiškėjas, atsakovo vertinimu, mokestinio patikrinimo metu nepateikė dokumentų, kurie pagrįstų 2005–2006 metų nuostolio susidarymą ir todėl jam turėjo būti priskaičiuotas pelno mokestis, skirta bauda ir apskaičiuoti delspinigiai. 2005–2006 metų nuostolis ir jo fiksavimo priemonės bei įrodymai yra aiškūs klausimai, kurie tikrai negali būti laikomi skirtinga įstatymų ar kito teisės akto nuostatų interpretacija, suteikiančia teisę į Komisijos sprendimo apskundimą. Inspekcijos skunde užsimenama, jog Komisija netinkamai taikė PMĮ 17 straipsnio 1 dalies ir 30 straipsnio 1 ir 3 dalies nuostatas, tačiau jokia teisės aiškinimo problema neatskleidžiama, priešingai – skunde jau pasisakoma dėl kitos Pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnio dalies (17 str. 2 d.), nors pastaroji norma per se (pati savaime) yra definicinė ir jos pažeidimas nėra įmanomas.

3.2. Nurodė, kad Inspekcija, atlikdama 2012–2015 m. patikrinimą, neturi teisės peržiūrėti 2005–2006 m. pelno mokesčių deklaracijų, nes yra suėjęs Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje nustatytas 5 metų mokestinės senaties terminas. Pareiškėjas nesutiko su Inspekcijos skundo argumentu, kad įstatymo leidėjui leidus mokesčių mokėtojui jo patirtus nuostolius perkelti neribotą laiką, mokesčių administratorius įgyja teisę neribotą laiką tikrinti ir šių nuostolių atsiradimą ir šiuo atveju Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalies nuostatos dėl mokestinės senaties negali būti taikomos. Nurodė, kad VMI, nors 2020 m. sausio 23 d. Patikrinimo akte (ir skunde) nurodė tikrinanti 2012 m.-2015 m. laikotarpį, iš tiesų de facto (faktiškai) siekė perskaičiuoti pelno mokesčio deklaracijose, teiktose Inspekcijai už 2005 ir 2006 metus, pareiškėjo deklaruotą mokestinio laikotarpio nuostolio sumą, atkeltą į tikrinamojo laikotarpio pelno mokesčio deklaracijas. Toks mokestinės senaties instituto neigimas nėra suderinamas nei su teisinio aiškumo, nei su teisinės valstybės principais. Dėl to pareiškėjas visiškai palaikė Komisijos sprendime išdėstytą poziciją, kad mokestinė senatis turi būti taikoma ir tikrinant nuostolių susidarymą.

3.3. Pareiškėjas nesutiko su Inspekcijos skundo argumentais, jog atlikti 2012–2015 m. patikrinimą neįvertinus (ir negavus) įvairių 2005–2006 metų pareiškėjo apskaitos dokumentų nebuvo įmanoma, nes tikrinamuoju laikotarpiu atspindėti nuostoliai yra perkelti iš 2005–2006 metų. Atkreipė dėmesį, kad į tikrinamojo laikotarpio pelno mokesčio deklaracijas atsikeltas nuostolio dydis užfiksuotas šio mokesčio deklaracijose, teiktose už 2005–2006 metus, kurios yra vienintelis ir nepaneigtas mokestinio nuostolio perkėlimo įrodymas, o juose esantys duomenys yra įgavę teisinį stabilumą. Deklaracijoje nurodytų duomenų teisinio stabilumo taisyklę nuoseklioje praktikoje yra suformavęs ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Taigi, pareiškėjo įsitikinimu, suėjus mokestinės senaties laikotarpiui, duomenų, nurodytų pelno mokesčio deklaracijose tikrinimui, Inspekcija tikrai gali tirti nuostolio perkėlimo į tiriamąjį laikotarpį teisingumą, o ne jo susidarymo ir atspindėjimo 2005–2006 metų pelno mokesčio deklaracijose teisingumą.

3.4. Pareiškėjas atkreipė dėmesį ir į tai, kad mokestinio patikrinimo metu Inspekcija nukrypo nuo 2017 m. balandžio 5 d. pavedime tikrinti Nr. (21.59-32) FR0773-784 (toliau – ir Pavedimas tikrinti) apibrėžto tikrinamojo 2012–2015 metų laikotarpio bei dalyko ir de facto tikrino ne minėto laikotarpio ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus (iš praeitų mokestinių laikotarpių į 2012–2015 metų mokestinius laikotarpius atsikeltą mokestinių nuostolių sumą), bet 2005–2006 metų sąnaudų (palūkanų) priskyrimą 2005–2006 metų leidžiamiems atskaitymams, t. y. Inspekcija de facto atliko 2005–2006

metais apskaičiuoto ir pelno mokesčio deklaracijose, teiktose už 2005–2006 metus, apmokestinamojo rezultato apskaičiavimo teisingumo patikrinimą. Tokiu būdu Inspekcija pažeidė Pavedimo tikrinti ribas, kas sudaro savarankišką pagrindą panaikinti Sprendimą.

3.5. Pareiškėjas atsiliepime dėl Inspekcijos teiginio, kad deklaruotas mokestinis nuostolis turi tiesioginę įtaką kitų metų mokesčio bazei, pažymėjo, jog sutinka, kad atitinkamą mokestinį laikotarpį deklaruotas įprastinės veiklos nuostolis visada turės ryšį su einamuoju laikotarpiu, į kurį jis (jo dalis) yra atkeliamas. Vis dėlto minėta aplinkybė, pareiškėjo vertinimu, per se nesuponuoja išvados, kad Inspekcija turi teisę į einamąjį mokestinį laikotarpį atsikeltą nuostolio dydį (ar jo dalį) tikrinti neribotą laiką (tokios teisės nei Mokesčių administravimo įstatymas, nei Pelno mokesčio įstatymas nenustato). Patikrinimo aktas ir Sprendimas rodo, kad šiuo atveju Inspekcija neapsiribojo 2012–2015 metų ribojamų dydžių leidžiamų atskaitymų patikrinimu ir, peržengdama Pavedime tikrinti nustatytas ribas, kvestionavo 2005–2006 metų pelno mokesčio deklaracijose deklaruoto mokestinio nuostolio apskaičiavimo teisingumą, nepagrįstai visą įrodinėjimo naštą dėl deklaracijose pateiktų duomenų (apskaičiuoto mokestinio nuostolio) teisingumo perkeldama pareiškėjui (Mokesčių administravimo įstatymo 67 str. 1 d. nuostatų pažeidimas).

II.

4. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2021 m. kovo 4 d. sprendimu atsakovo pareiškimą atmetė kaip nepagrįstą.

5. Teismas visų pirma nustatė, kad nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl Komisijos sprendimo dalies dėl nuostolių perkėlimo teisėtumo ir pagrįstumo, t. y. dėl to, ar pareiškėjas teisingai ir pagrįstai 2005 ir 2006 metų Metinėse pelno mokesčio deklaracijose deklaravo mokestinius nuotolius (ar galėjo jais mažinti 2012–2014 metų apmokestinamąjį pelną).

6. Teismas, įvertinęs byloje pateiktus duomenis, pritarė pareiškėjo argumentui, jog Patikrinimo akte ir Sprendime nurodomas skirtingas pelno mokesčio perskaičiavimo pagrindas, t. y. Patikrinimo akte Inspekcija nurodė, kad šio mokesčio perskaičiavimo pagrindu yra Pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnio 1 dalies nuostatos ir nurodė reikšmingą teismų praktiką, o Sprendime Inspekcija nurodė jau kitą teisinį pagrindą, o būtent – Pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 12 punkto nuostatas bei reikšmingą teismų praktiką.

7. Pagal Patikrinimo akto ir Sprendimo turinį, teismo vertinimu, pareiškėjas pagrįstai teigė, jog nors Inspekcija Sprendime ir nurodė, kad pelno mokesčio perskaičiavimui taiko Pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 12 punkto nuostatas, tačiau de facto pelno mokesčio nepriemoką (127 886,64 Eur), apskaičiuotą už 2012–2014 metus, patvirtino Patikrinimo akte nurodytu pagrindu (Pelno mokesčio įstatymo 17 str. 1 d.), konstatuodamas, kad „<...> nepagrįstai, be pateisinančių dokumentų, pelno mokesčio bazė buvo sumažinta ankstesnių nuostolių suma“. Toks Inspekcijos Sprendimas neatitinka individualiam administraciniam aktui keliamų pagrįstumo, adekvatumo ir mokestinio aiškumo reikalavimų (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 8 str. 1 d., Mokesčių administravimo įstatymo 9 str.).

8. Teismas įvertino, kad Komisija nagrinėjamo ginčo atveju pagrįstai nurodė, jog

deklaracijoje nurodytų duomenų teisinio stabilumo taisyklę nuoseklioje praktikoje yra suformavęs ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas. Komisija savo sprendime rėmėsi šio teismo 2015 m. rugsėjo 23 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. A-2667-438/2015 dėl Vienkartinės gyventojo (šeimos) 2003 m. gruodžio 31 d. turėto turto deklaracijos duomenų teisinio stabilumo, kuriame, remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudencija mokestiniais teisiniais klausimais, teismas nurodė, jog būtų nepateisinama tokia situacija bei būtų neproporcinga kaip priemonė, jeigu mokesčių administratoriui būtų suteikta teisė neribotą laiką tikrinti asmens (gyventojo), pateiktos iki 2005 m. gegužės 1 d. apie jo 2003 m. gruodžio 31 d. turėtą turtą, deklaracijos duomenų tikrumą, o asmenį (gyventoją), neribotą laiką įpareigojant pagrįsti šios deklaracijos duomenis, t. y. šiems teisiniams santykiams nesuteikiant stabilumo neribotą laiką. Teismas pritarė Komisijos išvadai, jog ši praktika yra reikšminga ir nagrinėjamo ginčo atveju.

9. Teismas nesutiko su atsakovo teiginiu, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojama praktika dėl Vienkartinės gyventojo (šeimos) 2003 m. gruodžio 31 d. turėto turto deklaracijos duomenų teisinio stabilumo negali būti taikoma pelno mokesčio apskaičiavimui, nes šio mokesčio bazės apskaičiavimui tiesioginę įtaką turi ankstesnių metų rezultatas. Kaip pažymėjo teismas, tiek minėtoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo byloje, tiek ir šiuo nagrinėjamu atveju mokesčio apskaičiavimui yra aktualūs duomenys, kurie nustatyta tvarka ir terminais buvo deklaruoti atitinkamo mokesčio deklaracijoje. Kadangi Pelno mokesčio įstatymas nenustato specialių taisyklių dėl pelno mokesčio deklaracijoje pateiktų duomenų teisingumo vertinimo laikotarpio, turi būti taikomos bendrosios Mokesčių administravimo įstatymo nuostatos, o būtent – jo 68 straipsnio 1 dalis bei atitinkamai vadovaujamasi administracinių teismų praktika dėl šios nuostatos taikymo vertinant pelno mokesčio deklaracijoje nurodytų duomenų teisingumą.

10. Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 73 straipsnio 1 dalies nuostatas preziumuojama, kad mokesčio deklaracijoje nurodyti duomenys yra teisingi. Todėl, teismo vertinimu, nagrinėjamu atveju, Komisija pagrįstai nurodė, jog pareiškėjo mokesčių administratoriui pateiktos 2005 ir 2006 metų Metinės pelno mokesčio deklaracijos (jose nurodyti duomenys) įgijo teisinį stabilumą ir mokesčių administratorius, 2017 metais (Pavedimas tikrinti) atlikdamas pareiškėjo atžvilgiu mokestinį patikrinimą, šių duomenų kvestionuoti nebegalėjo, nes jo teisė – duoti mokesčių mokėtojui privalomą vykdyti nurodymą, kad jis pateiktų buhalterinės apskaitos dokumentus, pagrindžiančius 2005–2006 metų deklaruotus mokestinius nuostolius – buvo pasibaigusi. Taigi, teismas pritarė Komisijos išvadai, jog Pelno mokesčio įstatyme nesant tinkamai sureglamentuotam aptariamam teisiniam santykiui, jį galima išspręsti taikant teisės analogijos taisykles, o būtent, Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio nuostatas. Būtent Mokesčių administravimo įstatymas nustato pagrindines sąvokas ir taisykles, kuriu būtina laikytis vykdant mokesčių įstatymus, pagrindimus apmokestinimo mokesčiais teisinio reglamentavimo principus, įtvirtina Lietuvos Respublikoje taikomų mokesčių sąrašą, nustato mokesčių administratoriaus funkcijas, teises ir pareigas, mokesčių mokėtojo teises ir pareigas, mokesčių apskaičiavimą ir sumokėjimą, <...> (Mokesčių administravimo įstatymo 1 str.).

11. Iš nagrinėjamo mokestinio ginčo bylos medžiagos teismas nustatė, kad mokesčių administratorius, siekdamas pagrįsti pelno mokesčio apskaičiavimą, 2017 metais

pradėtą mokestinį patikrinimą pratęsė nuo 2019 m. sausio 9 d. iki 2019 m. vasario 18 d. dėl mokestinio patikrinimo rezultatų įforminimo; sustabdė nuo 2019 m. vasario 14 d. iki bus įvykdytas mokesčių administratoriaus nurodymas, pratęsė nuo 2019 m. balandžio 15 d. iki 2019 m. gegužės 17 d. dėl patikrinimo rezultatų įforminimo ir galiausiai dar kartą sustabdė pareiškėjo mokestinį patikrinimą nuo 2019 m. gegužės 18 d. iki bus gautas atsakymas iš užsienio mokesčių administratoriaus, t. y. po pareiškėjo raštų pateikimo, Inspekcija pati ėmėsi įrodymų rinkimo. Taigi, teismo vertinimu, Inspekcija rinko papildomus įrodymus, siekdama paneigti perkeltų nuostolių pagrįstumą, tačiau pritarė Komisijos išvadai, jog byloje surinkti įrodymai neleidžia vienareikšmiškai teigti, jog 2005 ir 2006 metų sąnaudos yra nepagrįstos ir nuostoliai suformuoti nepagrįstai (Inspekcija Patikrinimo akte nurodė, kad ginčijamus nuostolius didžiąja dalimi nulėmė palūkanų sąnaudos už paskolas, kurias pareiškėjui suteikė akcininkai ir asocijuoti asmenys, todėl yra rizika, kad pareiškėjas, gavęs paskolas ir skaičiuodamas palūkanas, galėjo neveikti kaip vienetas, vykdantis komercinę ar gamybinę veiklą, kuria siekiama gauti pajamų ar kitos ekonominės naudos Pelno mokesčio įstatymo prasme).

12. Teismas, įvertinęs byloje nustatytas aplinkybes, padarė išvadą, jog Komisija pagrįstai, įvertinusi mokesčių administratoriaus pateiktą ginčo bylos medžiagą, pareiškėjo skundo argumentus, atsižvelgusi į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojamą praktiką dėl mokesčių administratoriui pateiktų deklaracijų teisinio stabilumo, konstatavo, kad mokesčių administratoriaus išvada, jog pareiškėjas, nepateikęs apskaitos dokumentų, kurių pagrindu 2005 ir 2006 Metinėse pelno mokesčio deklaracijose buvo deklaruoti mokestiniai nuostoliai, negalėjo jais sumažinti 2012–2014 metų apmokestinamojo pelno, yra neteisėta ir nepagrįsta bei pagrįstai panaikino Sprendimo dalį dėl pelno mokesčio, apskaičiuoto pareiškėjui buhalterinės apskaitos dokumentais nepagrindus deklaruoto 2005–2006 metų nuostolių susidarymo, kuriuo sumažintas apmokestinamasis pelnas.

III.

13. Atsakovas pateikė apeliacinį skundą, kuriame prašo: 1) panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir Komisijos sprendimo dalį dėl nuostolių perkėlimo; 2) patvirtinti sprendimą, kuriuo buvo patvirtintas 2020 m. sausio 23 d. Patikrinimo aktas.

14. Atsakovas apeliaciniame skunde nurodo, kad:

14.1. Šiame mokestiniame ginče yra aktuali pelno mokesčio apskaičiavimo formulė, tačiau nei viena ginčą nagrinėjanti institucija nepasisakė apie ją ir jos taikymo galimumą. Atsakovas patikrino pareiškėjo 2012–2015 metų pelno mokesčio apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo patikrinimą, t. y. atsakovas atliko ne tam tikrų pelno mokesčio dydžių (ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų; ar leidžiamų atskaitymų; gautų pajamų ir pan.) mokestinį patikrinimą, o viso pelno mokesčio apskaičiavimo teisingumą. Pelno mokesčio įstatymo 11 straipsnio 1 dalis numato apmokestinamojo pelno apskaičiavimą, kai iš pajamų atimamos neapmokestinamosios pajamos, atskaitomi leidžiami atskaitymai ir ribojamų dydžių leidžiami atskaitymai, t. y.: iš mokesčių mokėtojo gautų pajamų (tikrinamųjų metų pajamos) atimamos neapmokestinamosios pajamos (tikrinamųjų metų neapmokestinamosios pajamos) atimami leidžiami atskaitymai (tikrinamųjų metų leidžiami atskaitymai) atimami ribotų dydžių leidžiami atskaitymai

(ankstesnių metų ribotų dydžių leidžiami atskaitymai) gauta suma dauginama iš mokesčio dydžio = gauta mokėtina (+) suma arba nuostolio suma (-), deklaruojama Metinėje pelno mokesčio deklaracijoje bei privalo būti sumokėta ne vėliau kaip iki kito mokestinio laikotarpio šešto mėnesio pirmos dienos. Tokiu būdu, įstatymo leidėjas yra numatęs, jog: atsakovas gali patikrinti ir, esant pažeidimui, apskaičiuoti pelno mokestį už 2012, 2013, 2014 ir 2015 metus (Mokesčių administravimo įstatymo 68 str.). Atsakovas, tikrindamas 2012 metų pelno mokesčio bazę, privalo įvertinti 2011 metų duomenis, nors apskaičiuoti pelno mokesčio už 2011 metus neturi galimybės; kadangi 2012 metų pareiškėjo veiklos rezultatas buvo nuostolis, atsakovas įgyja teisę minėtą faktą patikrinti, nes jis turi įtakos kito laikotarpio – 2013 metų rezultatui. Komisija ir pirmosios instancijos teismas nepateikė savo nuomonės, kaip turi būti vertinamas 2011 metų pareiškėjo veiklos rezultatas.

14.2. Patikrinimo akte buvo naudotas bendrinis (Pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnio pavadinime nurodytas terminas „leidžiami atskaitymai"), o Sprendime to paties straipsnio 2 dalyje nurodytas terminas. Tačiau nei apmokestinimo principas, nei Pelno mokesčio įstatymo straipsniai nesikeitė. Taigi, pareiškėjo pelno mokesčio mokestinis patikrinimas buvo atliekamas už 2012–2015 metus, tokiu būdu tam, jog mokesčių administratorius apskaičiuotų 2012 metų pelno mokesčio bazę, yra aktualus ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų dydis už 2011 metus. Atsižvelgdamas į tai, atsakovas paprašė dokumentų pagrįsti 2011 metams apskaičiuotą jų dydį, o iš pirminio vertinimo / pareiškėjo paaiškinimų matydamas, kad nuostoliai yra perkeliami iš 2005–2006 metų, papildomai paprašė ir šio laikotarpio dokumentų. Atsakovas nesiekia tikrinti ir apmokestinti laikotarpio, kuris nepatenka į Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio taikymo sritį, atsakovui būtina įvertinti 2011 metų ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų dydį.

14.3. Pelno mokesčio įstatymas riboja tam tikrų įmonės patirtų sąnaudų, nors jos ir skirtos apmokestinamosioms pajamoms uždirbti, pripažinimą leidžiamais atskaitymais. Tokios sąnaudos vadinamos ribojamų dydžių leidžiamais atskaitymais. Pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnio 2 dalies 1–12 punktuose yra pateikiamas baigtinis sąrašas ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų sąrašas. Mokestinio nuostolio suma yra priskiriama minėtiems ribojamų dydžių leidžiamiems atskaitymams (Pelno mokesčio įstatymo 17 str. 2 d. 12 p.). Taip pat įstatymo leidėjas Pelno mokesčio įstatymo 30 straipsnyje yra numatęs tam tikrus ribojimus, siekiant mokestinio nuostolio perkėlimą pripažinti ribojamų dydžių leidžiamiems atskaitymams. Taigi, nuostolis yra vienas iš ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų dydis, taip pat savo prasme yra leidžiami atskaitymai, o bendrine prasme yra sąnaudos. Nuostolis turi būti grindžiamas tik juridinę galią turinčiais dokumentais (Pelno mokesčio įstatymas nenumato jokių išimčių nuostoliui). Tam, jog būtų įvertintas 2011 metų ribotų dydžių leidžiamų atskaitymų dydžio pagrįstumas, ką atsakovas privalo padaryti pagal pelno mokesčio apskaičiavimo formulę, buvo paprašyta pateikti atitinkamus dokumentus.

14.4. Atsakovas tinkamai taikė Pelno mokesčio įstatymo 11, 17, 30 straipsnių nuostatas; atsakovas pagrįstai vertino 2011 m. nuostolio dydį, nepriklausomai nuo to, jog šis nuostolis, tikėtina, buvo perkeltas iš 2005 ir 2006 metų; 2011 metų ir tikrinamųjų metų 2012–2015 metų nuostolis privalo būti pagrįstas apskaitos dokumentais; atsakovas prašė 2005–2006 metų dokumentų ne tam, jog būtų apskaičiuotas minėto laikotarpio pelno mokestis, o iš turimų dokumentų matė, jog šis nuostolis buvo atkeltas būtent iš šio laikotarpio.

14.5. Dėl analogijos taikymo atsakovas pažymi, kad pelno mokesčio bazė ir gyventojų pajamų mokesčio bazė apskaičiuojama remiantis skirtingomis mokesčio formulėmis. Pažymi, kad įstatymo leidėjas nėra numatęs mokesčio bazės elemento, kuris būtų apskaičiuojamas iš ankstesnių metų. Taip pat, atsakovo vertinimu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojama praktika (žr. 2015 m. rugsėjo 23 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-2667-438/2015 dėl Vienkartinės gyventojo (šeimos) 2003 m. gruodžio 31 d. turėto turto deklaracijos duomenų teisinio stabilumo) negali būti taikoma pelno mokesčio apskaičiavimui, nes: Pelno mokesčio bazės apskaičiavimui tiesioginę įtaką turi ankstesnių metų rezultatas; Pelno mokestis ir gyventojų pajamų mokestis yra apskaičiuojamas vadovaujantis skirtingais teisės aktais bei skirtingomis mokesčio formulėmis; ši byla negali būti pripažinta kaip teismų praktiką formuojanti byla dėl pelno mokesčio apskaičiavimo, nes nėra analogiška; nėra nustatytos analogiškos aplinkybės; ginčas nėra kilęs dėl tų pačių teisės normų aiškinimo ir taikymo klausimo, tokiu būdu nesutampa bylų dalykas.

15. Pareiškėjas pateikė atsiliepimą į apeliacinį skundą, kuriame prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą, o apeliacinį skundą atmesti. Pareiškėjas taip pat prašo priteisti iš atsakovo patirtas bylinėjimosi išlaidas.

15.1. Pareiškėjas, nesutikdamas su Inspekcijos pateikiama mokestinės senaties interpretacija, nurodo, kad Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje apibrėžta mokestinė senatis yra teisinis imperatyvas, kuris skirtas teisiniam stabilumui užtikrinti. Mokestinės senaties institutas yra viena reikšmingiausių mokesčių mokėtojų teisių garantijų, kuri turi būti taikoma nepriklausomai nuo to, ar mokesčių mokėtojas atitinkamu laikotarpiu patiria nuostolius, ar dirba pelningai. Atsiliepime nepritariama Inspekcijos naudojamam plečiamajam įstatymo aiškinimo būdui, jog tokiais atvejais kaip šis, kai apskaičiuojant pelno mokestį yra naudojami (įstatyme nustatyta tvarka juos perkeliant) mokestiniai nuostoliai, senatis netaikoma. Plečiamojo Mokesčių administravimo įstatymo ir Pelno mokesčio įstatymo nuostatų aiškinimo mokesčių teisės aktai nenumato, *inter alia* (be kita ko) Pelno mokesčio įstatymo 30 straipsnio nuostatos neįtvirtina.

15.2. Pareiškėjas vertina, kad nuo konstitucinę reikšmę turinčio mokestinės senaties instituto neatsiejamai susijęs ir mokesčio deklaracijų (teiktų ankstesniu, nei senatį sudarantis 5 metų laikotarpis) teisinio stabilumo principas, kuriam iš esmės nepritaria Inspekcija. Inspekcija, nors 2020 m. sausio 23 d. Patikrinimo akte nurodė tikrinanti 2012–2015 metų mokestinius laikotarpius, iš tiesų de facto perskaičiavo pelno mokesčio deklaracijose, teiktose Inspekcijai už 2005 ir 2006 metus, pareiškėjo deklaruotą mokestinio laikotarpio nuostolio sumą, atkeltą į tikrinamojo laikotarpio pelno mokesčio deklaracijas. Pastarosios deklaracijos, pasibaigus jų tikrinimo ir koregavimo laikotarpiui, yra ir turi būti laikomos vieninteliu mokestinio nuostolio susidarymo įrodymu, o jomis deklaruota mokestinio nuostolio suma negali būti ginčijama.

15.3. Pareiškėjas negali sutikti ir su tuo, kad ginčo teisiniam santykiui reikšmingos „leidžiamų atskaitymų“ bei „ribojamų dydžių leidžiamų atskaitymų“ kategorijos tapatinamos, nei su tuo, kad jos, kaip tai daroma apeliaciniame skunde, aiškinamos kaip „bendrinės“ kategorijos porūšiai. Pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje apibrėžta „leidžiamų atskaitymų“, o šio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje – „ribojamų dydžių leidžiamų atskaitymų“ kategorijos yra savarankiški pelno mokesčio bazės elementai, kurie skiriasi savo turiniu bei pagrindimo būdais, todėl negali būti tapatinami.

15.4. Pareiškėjas taip pat nesutinka Inspekcijos pozicija, kad šiuo atveju turi būti tikrinamas „2011 m. nuostolis“ vien jau dėl to, jog taip Inspekcija įveda naują tikrintiną kategoriją, kurios Pelno mokesčio įstatymas nenustato. Pareiškėjo vertinimu, akivaizdu, jog tokiu būdu Inspekcija stengiasi „pateisinti“ ankstesnio nei tikrinamasis laikotarpis mokestinio nuostolio dydžio (jo turinio) revizavimą, nors pagal Pelno mokesčio įstatymo 30 straipsnį turi teisę atlikti tik mokestinio nuostolio perkėlimo teisingumo patikrinimą.

15.5. Atsiliepime pareiškėjas atkreipia dėmesį ir į tai, kad patikrinimu buvo peržengtos jame pačiame nustatytosios ribos, ir tai sudaro savarankišką pagrindą panaikinti Sprendimą. Inspekcija neapsiribojo pareiškėjo 2012–2015 mokestinių laikotarpių ribojamų dydžių leidžiamų atskaitymų patikrinimu ir kvestionavo 2005–2006 metų pelno mokesčio deklaracijose deklaruoto mokestinio nuostolio apskaičiavimo teisingumą. Be to, Inspekcija įrodinėjimo naštą dėl deklaracijose pateiktų duomenų (apskaičiuoto mokestinio nuostolio) teisingumo perkėlė pareiškėjui, taip pažeisdama Mokesčių administravimo įstatymo 67 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą reguliavimą.

15.6. Pareiškėjas nurodo, kad nei Sprendime, nei apeliaciniame skunde nėra aiškiai nurodytas Sprendimo priėmimo pagrindas, tad ir dėl to toks sprendimas negali būti paliktas galioti. Pareiškėjas taip pat atkreipia dėmesį ir į tai, kad patikrinimo metu Inspekcija perkėlė įrodinėjimo naštą pareiškėjui ir vėliau iš esmės pritaikė sankciją dėl įrodymų, susijusių su plečiamai aiškinamų ar nesamų kategorijų, nepateikimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

16. Byloje nagrinėjamas mokestinis ginčas kilo dėl Inspekcijos 2020 m. kovo 25 d. sprendimo dėl patikrinimo akto tvirtinimo Nr. (21.222) FR0682-170 (toliau – ir Inspekcijos sprendimas) dalies, kuria, pripažinus, jog pareiškėjas nepagrįstai atskaitė (perkėlė) 2005 ir 2006 metų mokestinių laikotarpių nuostolius, nes nepagrindė šiuos nuostolius nulėmusių sąnaudų, papildomai apskaičiuotas pelno mokestis ir su juo susijusios sumos už 2012–2014 metus.

17. Mokestinį ginčą nagrinėjusi Komisija 2020 m. birželio 15 d. sprendimo Nr. S-111(7-78/2020) „Dėl uždarosios akcinės bendrovės „Leksita“ skundo“ (toliau – ir Komisijos sprendimas) šią centrinio mokesčių administratoriaus sprendimo dalį panaikino.

18. Nesutikdama su Komisijos sprendime pateiktu Pelno mokesčio įstatymo (toliau tekste remiamasi 2001 m. gruodžio 20 d. įstatymo Nr. IX-675 redakcija, išskyrus atskirai nurodytus atvejus) ir Mokesčių administravimo įstatymo (toliau tekste remiamasi 2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija, išskyrus atskirai nurodytus atvejus) nuostatų aiškinimu ir taikymu, Inspekcija pateikė skundą Vilniaus apygardos administraciniam teismui, kuris atsakovo apeliaciniame skunde skundžiamu sprendimu Komisijos sprendimą paliko nepakeistą.

V.

19. Vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio 2 dalimi, apskųsti Komisijos sprendimą dėl mokestinio ginčo taip pat turi teisę centrinis mokesčių administratorius, tačiau tik tuo atveju, kai centrinis mokesčių administratorius ir Komisija, spręsdami mokestinį ginčą (arba mokestinio ginčo metu), skirtingai interpretavo įstatymų ar kito teisės akto nuostatas.

20. Tokiu atveju administraciniam teisme nagrinėjamo mokestinio ginčo (administracinės bylos) ribas apibrėžia būtent šioje nuostatoje minimas skirtingas ginčo teisinių santykių kvalifikavimui aktualių teisės normų interpretavimas (sprendžiamas tik ginčas dėl teisės) (pvz., žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. spalio 4 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-151-556/2017 15 p.; 2019 m. birželio 5 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-2024-442/2019 40 p.; 2021 m. birželio 2 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-1130-968/2021 19 p.).

Dėl mokestinio ginčo esmės ir bylos nagrinėjimo ribų

21. Siekiant atskleisti kilusio mokestinio ginčo esmę ir tinkamai identifikuoti teisme nagrinėjamo mokestinio ginčo ribas, pirmiausia paminėtinos šios Komisijos nustatytos (konstatuotos) reikšmingos faktinės aplinkybės:

21.1. Inspekcija, vykdydama 2017 m. balandžio 5 d. pavedimą tikrinti, atliko pareiškėjo pelno mokesčio apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo patikrinimą už laikotarpį nuo 2012 m. sausio 1 d. iki 2015 m. gruodžio 31 d.

21.2. Atliekant patikrinimą, be kita ko, nustatyta, kad pareiškėjas kiekvieno ginčo mokestinio laikotarpio apmokestinamąjį pelną sumažino ankstesnių mokestinių laikotarpių (konkrečiai – 2005 ir 2006 metų) mokestiniais veiklos nuostoliais: 2012 metais pareiškėjas deklaravo 1 083 460 Lt veiklos pelną, kurį sumažino 1 083 460 Lt iš 2005 metų perkeliamų atskaitomų mokestinių veiklos nuostolių suma ir pelno mokesčio neapskaičiavo; 2013 metais pareiškėjas deklaravo 289 370 Lt veiklos pelną, kurį sumažino 289 370 Lt iš 2005 metų perkeliamų atskaitomų mokestinių veiklos nuostolių suma ir pelno mokesčio neapskaičiavo; 2014 metais pareiškėjas deklaravo 2 219 545 Lt veiklos pelną, kurį sumažino 70 proc. – 1 553 681 Lt iš ankstesnių mokestinių metų perkeliamų atskaitomų mokestinių veiklos nuostolių suma (iš 2005 metų – 65 847 Lt, iš 2006 metų – 899 834 Lt) ir apskaičiavo 665 864 Lt apmokestinamojo pelno; 2015 metais pareiškėjas deklaravo 278 439 Eur veiklos nuostolį.

21.3. Savo ruožtu Inspekcija 2019 m. sausio 28 d. ir 2019 m. vasario 11 d. davė pareiškėjui nurodymus pateikti dokumentus, pateisinančius (pagrindžiančius) 2005 ir 2006 metų sąnaudas, kurios buvo priskirtos minėtų mokestinių laikotarpių leidžiamiems / neleidžiamiems atskaitymams.

21.4. Šių dokumentų (duomenų) pareiškėjas nepateikė (atsisakė pateikti) ir paaiškino, kad sąnaudos už 2005 ir 2006 metus ir patirti mokestinių laikotarpių nuostoliai buvo deklaruoti šių laikotarpių metinėse pelno mokesčio deklaracijose. Konkrečiai nustatyta, kad pareiškėjas 2005 metų metinėje pelno mokesčio deklaracijoje apskaičiavo ir deklaravo 13 689 741 Lt, o 2006 metų metinėje pelno mokesčio deklaracijoje – 10 443

750 Lt mokestinius veiklos nuostolius.

21.5. Mokestinio patikrinimo rezultatai buvo įforminti 2020 m. sausio 23 d. surašius patikrinimo aktą, kuriame nurodyta, jog pareiškėjui nepateikus apskaitos dokumentų, mokesčių administratorius neturėjo galimybės įsitikinti, ar 2005 ir 2006 metais deklaruotos sąnaudos atitinka Pelno mokesčio įstatyme numatytas sąlygas ir yra pagrįstos, todėl nurodė, kad yra pagrindas perskaičiuoti už 2012–2014 metus mokėtiną pelno mokestį. Inspekcijos sprendimu šis patikrinimo aktas buvo patvirtintas ir mokesčių administratorius apskaičiavo už 2012–2014 metus papildomai mokėtiną pelno mokestį, delspinigius bei skyrė (10 proc. dydžio) šio mokesčio baudą.

21.6. Išnagrinėjusi pareiškėjo skundą, Komisija jį (skundą) iš dalies tenkino – panaikino Inspekcijos sprendimo dalį dėl pelno mokesčio, apskaičiuoto pareiškėjui buhalterinės apskaitos dokumentais nepagrindus deklaruoto 2005–2006 metų nuostolių susidarymo, kuriuo buvo sumažintas 2012–2014 metų apmokestinamasis pelnas.

22. Taigi, nagrinėjamu atveju atsakovas atsisakė pripažinti pareiškėjo teisė atskaityti (perkelti) ankstesnių (2005 ir 2006 metų) mokestinių laikotarpių nuostolius, t. y. ribojamo dydžio leidžiamus atskaitymus (Pelno mokesčio įstatymo 17 str. 2 d. 12 p.), mažinant 2012–2014 metų apmokestinamąjį pelną (Pelno mokesčio įstatymo 11 str. 1 d.), iš esmės remdamasis vienintele aplinkybe, kad jis (pareiškėjas) nepagrindė šių nuostolių (konkrečiai – nepateikė juridinę galią turinčių dokumentų apie sąnaudas, kurios buvo atskaitytos iš 2005 ir 2006 metų pajamų).

23. Centrinio mokesčių administratoriaus ginčijamu Komisijos sprendimu pareiškėjo skundas buvo tenkintas šiai mokestinį ginčą nagrinėjusiai institucijai konstatavus, kad šio mokesčio mokėtojo pateiktos metinės pelno mokesčio deklaracijos už 2005 ir 2006 metus, kuriose buvo deklaruoti šių mokestinių laikotarpių nuostoliai, Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje nustatytu terminu tikrintos nebuvo, jose (deklaracijose) nurodyti duomenys laikomi teisingais (Mokesčių administravimo įstatymo 73 str. 1 d.), todėl šios deklaracijos „<...> įgijo teisinė stabilumą <...>“ ir mokesčių administratorius, 2017 metais atlikdamas mokestinį patikrinimą, šių duomenų kvestionuoti nebegalėjo, nes jo teisė – duoti mokesčių mokėtojui privalomą vykdyti nurodymą, kad jis pateiktų buhalterinės apskaitos dokumentus, pagrindžiančius 2005 ir 2006 metų deklaruotus mokestinius nuostolius – buvo pasibaigusi. Komisija taip pat pažymėjo, kad Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje nustatytas senaties terminas neriboja mokesčių administratoriaus teisės nustatyti ir vertinti į šį terminą nepatenkančias faktines aplinkybes, kurios yra reikšmingos apskaičiuojamiems (perskaičiuojamiems) mokesčiams ir susijusioms sumoms.

24. Atsakovas su tokiu Komisijos teisės nuostatų aiškinimu ir taikymu nesutinka ir, pateikdamas savo vertinimą dėl įstatymų nuostatų taikymo, iš esmės laikosi Inspekcijos sprendime išdėstytos pozicijos, kad, pirma, pelno mokesčio mokėtojas turi pagrįsti atskaitomų (perkeliamų) ankstesnių mokestinių laikotarpių nuostolių dydį ne deklaracija, o juridinę galią turinčiais apskaitos dokumentais, ir, antra, mokesčio įstatymai neriboja mokesčio administratoriaus teisės reikalauti šiuos duomenis pateikti bei tikrinti minėtų nuostolių apskaičiavimo teisingumą ir pagrįstumą. Be to, mano, kad Komisijos nurodyta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika dėl deklaracijų duomenų reikšmės nagrinėjamu atveju yra netaikytina.

25. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta ir pagal šio Sprendimo 20 punkte nurody-

tas proceso taisykles, be kita ko, apibrėžiančias administracinės bylos nagrinėjimo ribas (šiuo klausimu, be kita ko, žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. rugpjūčio 28 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-1739-556/2019 30 p.), vertindama atsakovo skundą pirmosios instancijos teismui, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, jog nagrinėjamu atveju Komisija ir atsakovas (centrinis mokesčių administratorius) iš esmės skirtingai interpretuoja mokesčių įstatymų nuostatas spręsdami dėl (1) pelno mokesčio mokėtojo pareigos pagrįsti 2012–2014 metais atskaitytų (perkeltų) 2005 ir 2006 metų mokestinių laikotarpių nuostolius bei šios pareigos apimties ir (2) mokesčių administratoriaus galimybės, atliekant mokestinį patikrinimą už 2012–2014 metus, vertinti 2005 ir 2006 metais deklaruoto šio atskaitomo (perkeliamo) nuostolio (jo dalies) teisingumą ir pagrįstumą.

26. Šiomis aplinkybėmis išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad, skirtingai nei teigia pareiškėjas, nagrinėjamu atveju Inspekcijos skundas, nors ir su trūkumais, iš esmės atitinka Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio 2 dalyje nustatytas sąlygas – ginčo aplinkybės leidžia pripažinti, jog nagrinėjamu atveju atsakovas į teismą kreipėsi ne dėl faktinių aplinkybių bei įrodymų vertinimo, o dėl skirtingo teisės aktų nuostatų aiškinimo ir taikymo esant byloje nustatytoms faktinėms aplinkybėms, kurios nėra kvestionuojamos.

Dėl su mokestiniu ginču susijusio teisinio reguliavimo

27. Pagal bendrą taisyklę, įtvirtintą Pelno mokesčio įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje, „apskaičiuojant Lietuvos vieneto apmokestinamąjį pelną <...> iš pajamų: 1) atimamos neapmokestinamosios pajamos; 2) atskaitomi leidžiami atskaitymai; 3) atskaitomi ribojamų dydžių leidžiami atskaitymai.“ Cituotoje nuostatoje minimi ribojamų dydžių leidžiami atskaitymai yra išvardyti Pelno mokesčio įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje ir, vadovaujantis šios dalies 12 punktu, apima mokestinio laikotarpio nuostolius.

28. Šiuos nuostolius apibrėžianti (nagrinėjamu atveju aktuali) Pelno mokesčio įstatymo 30 straipsnio 1 dalis, be kita ko, nustato, kad „jeigu mokestiniais metais iš pajamų atėmus neapmokestinamąsias pajamas ir atskaičius leidžiamus atskaitymus bei ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus gaunami mokestinio laikotarpio nuostoliai, šių nuostolių suma perkeliama į kitus mokestinius metus <...>“. To paties straipsnio 3 dalis taip pat numato, kad, „jeigu mokesčio mokėtojas gauna mokestinius nuostolius ilgiau negu vienerius mokestinius metus, pirmiausia perkeliami ankstesnių metų mokestinio laikotarpio nuostoliai. Vėliau patirti nuostoliai perkeliami tik padengus ankstesnių mokestinių laikotarpių nuostolius.“

29. Teisės perkelti mokestinio laikotarpio nuostolius ribojimus nustatanti Pelno mokesčio įstatymo 30 straipsnio 4 dalis ginčui aktualiais laikotarpiais kito:

29.1. 2002–2007 metu mokestiniais laikotarpiais (2001 m. gruodžio 20 d. įstatymo Nr. IX 675 redakcija) – „mokestinio laikotarpio nuostolius galima perkėlinėti ne ilgiau kaip penkerius vienas po kito einančius mokestinius laikotarpius, pradedant tuo mokestiniu laikotarpiu, kuris eina po to mokestinio laikotarpio, kurį nuostoliai susidarė <...>.“

29.2. 2008–2013 metų mokestiniais laikotarpiais (2008 m. balandžio 10 d. įstatymo Nr. X 1484 redakcija) – „mokestinio laikotarpio nuostolius <...> galima perkėlinėti neribotą laikotarpį, tačiau toks perkėlimas nutraukiamas, jeigu vienetas nebetęsia veiklos, dėl

kurios šie nuostoliai susidarė, išskyrus atvejus, kai vienetas veiklos nebetęsia dėl nuo jo nepriklausančių priežasčių <...>“, t. y., be kita ko, nebeliko ir 5 metų ribojimo.

29.3. 2014 metų mokestiniu laikotarpiu (2013 m. gruodžio 12 d. įstatymo Nr. XII-661 redakcija) – „mokestinio laikotarpio nuostolius <....> galima perkėlinėti neribotą laikotarpį, tačiau toks perkėlimas nutraukiamas, jeigu vienetas nebetęsia veiklos, dėl kurios šie nuostoliai susidarė, išskyrus atvejus, kai vienetas veiklos nebetęsia dėl nuo jo nepriklausančių priežasčių. Šioje dalyje nurodytų perkeliamų atskaitomų mokestinių nuostolių <...> suma negali būti didesnė kaip 70 procentų mokesčio mokėtojo mokestinio laikotarpio pajamų, apskaičiuotų iš pajamų atėmus neapmokestinamąsias pajamas, leidžiamus atskaitymus ir ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus, išskyrus ankstesnių metų mokestinių laikotarpių nuostolius.“

30. Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 73 straipsnio 1 dalį „priklausančius mokėti mokesčius mokesčių mokėtojas deklaruoja savarankiškai <...>. Preziumuojama, kad mokesčio deklaracijoje nurodyti duomenys yra teisingi.“

31. Viena iš pelno mokesčio deklaracijų rūšių – metinė pelno mokesčio deklaracija (Pelno mokesčio įstatymo 50 str. 1 d. 1 p., ‚kuri, „<...> kartu su finansine atskaitomybe (jeigu teisės aktų nustatyta tvarka ji privalo būti sudaryta) pateikiama pasibaigus mokestiniam laikotarpiui iki kito mokestinio laikotarpio dešimto mėnesio pirmos dienos <...>“ (Pelno mokesčio įstatymo 51 str. 2 d.).

32. Deklaruojant 2006 metų ir vėlesnių mokestinių laikotarpių pajamas taikomų Metinių pelno mokesčio deklaracijų PLN204, PLN204A, PLN204N, PLN204U formų užpildymo taisyklių, patvirtintų Inspekcijos viršininko 2007 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. VA-2, 23 punkte buvo nustatyta, kad „deklaracijos III dalies 1 laukelyje iš metinės finansinės atskaitomybės pelno (nuostolių) ataskaitos turi būti įrašoma pelno (nuostolių) prieš apmokestinimą suma. Jei pelno (nuostolių) ataskaitoje apskaičiuoti nuostoliai, tai šiame laukelyje nuostolių suma įrašoma su minuso (–) ženklu“, o 50 punktas įtvirtino, kad „deklaracijos III dalies 77 laukelyje turi būti įrašoma veiklos mokestinių nuostolių (neįskaitant vertybinių popierių ir išvestinių finansinių priemonių perleidimo nuostolių) suma, kuri [Pelno mokesčio įstatymo] 30 straipsnyje nustatyta tvarka gali būti perkeliama į kitą mokestinį laikotarpį (kitus mokestinius laikotarpius).“ Iš esmės identiško turinio nuostatos buvo įtvirtintos ir Inspekcijos viršininko 2003 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. V-58 patvirtintų Metinių pelno mokesčio deklaracijų FR0475 ir FR0475A formų bei jų priedų užpildymo taisyklių, be kita ko, aktualių teikiant aptariamą deklaraciją už 2005 metus, 27 ir 52 punktuose.

33. Paminėtina ir Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalis (2015 m. birželio 25 d. įstatymo Nr. XII-1897 redakcija), įtvirtinanti, kad, „jeigu kitaip nenustatyta šiame straipsnyje ar atitinkamo mokesčio įstatyme, mokesčių mokėtojas ar mokesčių administratorius mokestį apskaičiuoti arba perskaičiuoti gali ne daugiau kaip už einamuosius ir penkerius praėjusius kalendorinius metus, skaičiuojamus atgal nuo tų metų, kuriais pradedama mokestį apskaičiuoti arba perskaičiuoti, sausio 1 dienos.“

Dėl pelno mokesčio mokėtojo pareigos pagrįsti atskaitytus (perkeltus) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius (jų dydį)

34. Įrodinėjimo naštos paskirstymo aspektu išplėstinė teisėjų kolegija pirmiausia

sutinka su pareiškėju, kad atsakovas nepagrįstai mokestinio laikotarpio nuostolius (Pelno mokesčio įstatymo 17 str. 2 d. 12 p., 30 str. 1 d.) tapatina su Pelno mokesčio įstatyme vartojamomis ir aiškiai apibrėžtomis „leidžiamų atskaitymų“ ir (ar) „sąnaudų“ sąvokomis (Pelno mokesčio įstatymo 2 str. 31 d. (2013 m. birželio 13 d. įstatymu Nr. XII-366 redakcija). 17 str. 1 d.).

35. Kita vertus, primintina ir tai, kad mokesčio mokėtojo galimybė atskaityti (perkelti) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius ir taip sumažinti apmokestinamąjį pelną yra įstatymų leidėjo jam suteikta teisė (Pelno mokesčio įstatymo 30 str. 1 d.). Todėl pareiga pagrįsti (įrodyti), jog yra tenkinamos šios teisės realizavimo sąlygos tenka šia teise siekiančiam pasinaudoti asmeniui.

36. Tokia pareiga, be kita ko, implikuoja ir tai, kad mokesčio mokėtojas, nusprendęs pasinaudoti įstatymų leidėjo jam suteikta teise atskaityti (perkelti) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius, privalo gebėti šiuos ribojamo dydžio leidžiamus atskaitymus (jų dydį) pagrįsti tuo mokestiniu laikotarpiu, kuriuo yra naudojamasi aptariama teise, taip pat, būdamas atidus ir rūpestingas, – protingą laiką po pastarojo mokestinio laikotarpio, per kurį gali būta pareikalauta pagrįsti šias (atskaitytas) sumas, kaip antai mokesčių apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties terminą, nurodytą Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje.

37. Be to, pareigos mokesčio mokėtojų buhalterinę apskaitą tvarkyti taip, kad ji teiktų pakankamą informaciją pelno mokesčiui apskaičiuoti (Pelno mokesčio įstatymo 67 str.) kontekste pabrėžtina, kad aptariamu laikotarpiu mokesčio mokėtojas turi gebėti pateikti ir perkeliamo (perkelto) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolį (jo apskaičiavimą) patvirtinančius apskaitos dokumentus, o ne tik apsiriboti ankstesnio mokestinio laikotarpio pelno mokesčio deklaracija, kurioje šis atskaitytas (perkeltas) nuostolis buvo deklaruotas (Mokesčių administravimo įstatymo 126 str. 2 d.)..

38. Iš tiesų, mokesčio mokėtojui nusprendus pasinaudoti teise atskaityti (perkelti) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius, su šių nuostolių apskaičiavimu ir deklaravimu susiję mokestiniai teisiniai santykiai negali būti pripažinti pasibaigusiais, o pelno mokesčio deklaracija, kurioje šie nuostoliai deklaruoti, įgijusi teisinį stabilumą, kaip jis suprantamas pagal Komisijos nurodytą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką. Kitaip tariant, skirtingai nei sprendė mokestinį ginčą nagrinėjusios institucijos, šio Sprendimo 35–37 punktuose nurodytos mokesčio mokėtojo pareigos neišnyksta pasibaigus Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje nurodytam terminui (skaičiuojant nuo mokestinio laikotarpio, kada buvo šie nuostoliai deklaruoti).

39. Toks vertinimas nekonkuruoja su Komisijos nurodytame Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 23 d. sprendime administracinėje byloje Nr. A 2667 438/2015, taip pat kituose šio teismo sprendimuose (pvz., žr. išplėstinių teisėjų kolegijų 2019 m. gruodžio 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-5376-968/2019 ir 2019 m. gruodžio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-569-602/2019) pateiktomis teisės aiškinimo ir taikymo taisyklėmis dėl Vienkartinės gyventojo (šeimos) 2003 m. gruodžio 31 d. turėto turto deklaracijos reikšmės (jų teisinio statuso) – (1) kaip minėta, su ankstesniais mokestiniais laikotarpiais patirtais mokestiniais veiklos nuostoliais susiję santykiai, mokesčių mokėtojui nusprendus juos (nuostolius) atskaityti vėlesniais mokestiniais laikotarpiais (perkelti), negali būti laikomi pasibaigę; (2) toks nuostolis yra, be kita ko, susijęs su vėliau realizuojama mokesčio mokėtojo teise, tiesiogiai (betarpiškai)

lemiančia to vėlesnio mokestinio laikotarpio mokestinių prievolių apimtį.

40. Taigi, šiomis aplinkybėmis spręstina, kad Komisija ir pirmosios instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė mokesčių įstatymų nuostatas dėl šio Sprendimo 35 punkte nurodytos mokesčio mokėtojo pareigos ir jos apimties.

Dėl mokesčių administratoriaus galimybės kvestionuoti atskaityto (perkelto) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolių (jų dydžio) teisingumą ir pagrįstumą

41. Dėl mokesčių administratoriaus įgaliojimų pirmiausia pastebėtina, kad visiškai nepagrįstais pripažintini vien šio Sprendimo 29.1–29.3 punktuose aptarto teisinio reglamentavimo pasikeitimu grindžiami atsakovo teiginiai, kad „<...> įstatymo leidėjui leidus nuostolius perkelti neribotą laiką, mokesčių administratorius įgyja teisę patikrinti tokių nuostolių susidarymo likutį, tiriamojo laikotarpio pradžiai <...>“ – Pelno mokesčio įstatymo nuostatų, kuriomis grindžiama ši pozicija, pokytis niekaip nelėmė šio viešojo administravimo subjekto įgaliojimų pasikeitimo, juolab ir pačios šios (įstatymo) nuostatos apskritai nereglamentuoja mokesčio administratoriaus kompetencijos aptariamu klausimu mokestinio patikrinimo metu.

42. Tačiau šio Sprendimo 35–37 punktuose konstatuotos pelno mokesčio mokėtojo pareigos savaime implikuoja ir mokesčių administratoriaus galimybes, pirma, reikalauti iš mokesčio mokėtojo, be kita ko, pateikti atskaitytą (perkeltą) mokestinio laikotarpio nuostolį (jo dydį) pagrindžiančius dokumentus (įrodymus) (Mokesčių administravimo įstatymo 33 str. 1 p.(2011 m. gruodžio 22 d. įstatymo Nr. XI-1875 redakcija), 124 str.), ir, antra, patikrinti šių sumų (Pelno mokesčio įstatymo 17 str. 2 d. 12 p.), kuriomis sumažintas tikrinamo mokestinio laikotarpio apmokestinamasis pelnas (Pelno mokesčio įstatymo 11 str. 1 d., 30 str. 1 ir 3 d.), teisingumą bei pagrįstumą. Mokesčio mokėtojui neįvykdžius pareigos objektyviai pagrįsti atskaitytus (perkeltus) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius arba mokesčių administratoriui paneigus šių nuostolių (jų dalies) teisingumą – aptariama mokesčio mokėtojo teisė turi būti paneigta.

43. Pabrėžtina ir tai, kad tokiu, kaip nagrinėjamas, atveju nėra keliamas klausimas dėl pareiškėjo mokestinių prievolių, nepatenkančių į ginčo mokestinius laikotarpius (2012–2015 metus). Atitinkamai šiame baigiamajame teismo akte akcentuotas atskaitytų (perkeltų) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolių tiesioginis (betarpiškas) ryšys su mokestinio laikotarpio, kada šie nuostoliai buvo atskaityti, pelno mokesčio dydžiu reiškia ir tai, kad šių nuotolių (nagrinėjamu atveju – 2005 ir 2006 metų) dydžio teisingumas ir pagrįstumas vertinamas atliekant pelno mokesčio apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo patikrinimą už pastarąjį mokestinį laikotarpį (2012–2015 metų). Todėl toks aptariamų nuostolių (jų dydžio) teisingumo ir pagrįstumo patikrinimas tiek, kiek tai yra susiję su mokėtinu pelno mokesčiu už tikrinamą laikotarpį, ne tik nepažeidžia Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnio 1 dalyje nustatyto senaties termino, bet ir, priešingai nei teigia pareiškėjas, atitinka pavedime tikrinti nurodytą tikrinamą laikotarpį.

44. Atskirai pastebėtina ir tai, kad byloje nėra duomenų, kad būtų atliktas pelno mokesčio apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo patikrinimas už 2005–2011 metus bei priimtas atitinkamas mokesčių administratoriaus sprendimas (Mokesčių administravimo įstatymo 128 str.), kuris saistytų šį viešojo administravimo subjektą dėl

ginčo nuostolių vertinimo.

45. Visa tai lemia išvadą, kad mokestinį ginčą nagrinėjusios institucijos netinkamai aiškino ir taikė mokesčių įstatymų nuostatas, dėl ko nepagrįstai susiaurino mokesčių administratoriaus teises ir pareigas, susijusias su atskaitytų (perkeltų) ankstesnių mokestinių laikotarpių nuostolių (jų dalies, kuri buvo atskaityta) teisingumo ir pagrįstumo patikrinimu.

Dėl bylos procesinės baigties

46. Nagrinėjamu atveju pripažinus, kad Komisija, panaikindama centrinio mokesčių administratoriaus sprendimą, netinkamai aiškino ir taikė aptartas mokesčių įstatymų nuostatas, šios mokestinį ginčą nagrinėjusios institucijos sprendimas, taip pat jį patvirtinusio pirmosios instancijos teismo sprendimas negali būti pripažinti pagrįstais ir yra naikintini.

47. Pastebėtina ir tai, kad panaikindama centrinio mokesčių administratoriaus sprendimą Komisija iš esmės nevertino ir nepasisakė dėl visų mokestinio ginčo išnagrinėjimui reikšmingų aplinkybių (aspektų), įskaitant pareiškėjo skunde išdėstytus argumentus. Todėl, atsižvelgiant į bylos nagrinėjimo administraciniame teisme ribas (šio Sprendimo 19, 20 ir 25 p.), taip pat siekiant užtikrinti pareiškėjo teisę į visapusišką mokestinio ginčo nagrinėjimą, tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė nagrinėjamoje byloje, mokestinis ginčas grąžinamas šiai institucijai nagrinėti iš naujo.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 88 straipsnio 4 punktu, 137 straipsniu, 144 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Atsakovo Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos apeliacinį skundą tenkinti iš dalies.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. kovo 4 d. sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą.

Atsakovo Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos skundą tenkinti iš dalies – panaikinti Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. birželio 15 d. sprendimą Nr. S-111(7-78/2020) „Dėl uždarosios akcinės bendrovės „Leksita“ skundo“ ir grąžinti mokestinį ginčą Mokestinių ginčų komisijai prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nagrinėti iš naujo.

Sprendimas neskundžiamas.

3.3.3. Dėl prestižo, susidariusio įsigijus akcijas, amortizacijos sąnaudų pripažinimo ribojamų dydžių leidžiamiems atskaitymams apmokestinimo pelno mokesčiu tikslais

Dėl apibendrinto mokesčio įstatymo paaiškinimo neišsamumo, kaip pagrindo atleisti mokesčio mokėtoją nuo mokesčio baudos

1. Pelno mokesčio įstatymo 18 straipsnio 10 dalis, be kita ko, įtvirtina, kad „<...> kai siekiant valdyti kito vieneto grynąjį turtą ir veiklą įsigyjamos jo akcijos, susidariusi prestižo vertė į ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus įtraukiama kaip ir ilgalaikis turtas šiame straipsnyje nustatyta tvarka tik po vėlesnio šių vienetų sujungimo arba vieno jų prijungimo prie kito, jei tai bus atliekama“ (37 punktas). Šioje nuostatoje minima prestižo vertė – „dydis, kuriuo, <...> siekiant valdyti kito vieneto grynąjį turtą ir veiklą, įsigyjant jo akcijas, įsigyjančiojo vieneto pinigais sumokėta kaina viršija įsigyto vieneto grynojo turto dalies, įvertintos tikrąja rinkos kaina, vertę ir iš kurios įsigyjantysis vienetas tikisi gauti ekonominės naudos <...>“ (Pelno mokesčio įstatymo 2 str. 30 d.) (38 punktas).

Iš šių nuostatų, be kita ko, matyti, kad vieneto teisė atskaityti Pelno mokesčio įstatymo 18 straipsnio 1 dalyje nurodytas prestižo amortizacijos sąnaudas yra ribojama prestižo verte (Pelno mokesčio įstatymo 18 str. 10 d.), kuri apima tik tą prestižo dalį, „<...> iš kurios įsigyjantysis vienetas tikisi gauti ekonominės naudos <...>“. Kitaip tariant, pats prestižo susidarymo faktas nėra pakankamas – aptariamu akcijų įsigijimo atveju prestižo vertė, be kita ko, Pelno mokesčio įstatymo 18 straipsnio 10 dalies taikymo tikslais, apima tik tą už šias akcijas sumokėtos ir prestižą sudarančios kainos dalį, iš kurios vienetas tikisi gauti ekonominės naudos (39 punktas).

Pelno mokesčio įstatymo 2 straipsnio 30 dalis eksplicitiškai nustato, kad šią ekonominę naudą turi tikėtis gauti būtent akcijas įsigyjantis vienetas, o ne jo (vieneto) akcininkai ar kiti jį kontroliuojantys asmenys. Be to, Pelno mokesčio įstatymo 18 straipsnio 10 dalies taikymo tikslais ši ekonominė nauda turi būti susijusi su vieneto (vykdoma ar planuojama vykdyti) veikla, kaip ji apibrėžiama Pelno mokesčio įstatymo 2 straipsnio 40 dalyje – „bet kokio pobūdžio komercinė arba gamybinė veikla, kuria siekiama gauti ir (arba) uždirbti pajamų ar kokios kitos ekonominės naudos“ (40 punktas).

Įstatymų leidėjo Pelno mokesčio įstatymo 2 straipsnio 30 dalyje vartojamas žodis „tikisi“ („<...> tikisi gauti ekonominės naudos <...>“) implikuoja vieneto ketinimą gauti atitinkamą ekonominę naudą ateityje, o ne rezultatą. Savo ruožtu, be kita ko, atsižvelgiant į tai, kad prestižas sudaro Pelno mokesčio įstatymo 2 straipsnio 30 dalyje nurodyto sandorio kainos dalį, Pelno mokesčio įstatymo 18 straipsnio 10 dalies taikymo tikslais pirmiausia turi būti konstatuotas objektyviais duomenimis pagrįstas ir prestižo pripažinimo momentu buvęs vieneto ketinimas (objektyviai pagrįstas tikėjimas) iš šio prestižo (įsigyto vieneto grynojo turto dalį viršijančios sandorio kainos dalies) gauti ekonominės naudos (41 punktas).

Kadangi nagrinėtu atveju buvo pagrindas konstatuoti, kad akcijas įsigijęs vienetas neveikė kaip ekonominės naudos, be kita ko, nurodytos Pelno mokesčio įstatymo 2

straipsnio 30 dalyje, siekiantis vienetas, vertinta, jog mokesčių administratorius iš esmės pagrįstai pripažino, kad nebuvo tenkinamos sąlygos ginčo prestižui amortizuoti (42 punktas).

2. Aplinkybė, kad apibendrintame mokesčio įstatymo paaiškinime (komentare) nėra pasisakyta atitinkamu klausimu ar dėl konkretaus atvejo, nepatenka į Mokesčių administravimo įstatymo 141 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytą atleidimo nuo baudos pagrindą (52 punktas).

Nagrinėtu atveju pareiškėjas taip pat prašė jį atleisti nuo apskaičiuotų delspinigių bei skirtos baudos mokėjimo Mokesčių administravimo įstatymo 141 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytu pagrindu – „<...> kai mokesčių mokėtojas mokesčio įstatymą pažeidė dėl klaidingo apibendrinto mokesčio įstatymo paaiškinimo <...>." Išplėstinė teisėjų kolegija, sutikdama su pareiškėjo teiginiais, kad apibendrintas mokesčio įstatymo paaiškinimas (komentaras) ginčui aktualiais aspektais nebuvo išsamus ir aiškus (jame nebuvo aptartas ginčo atvejis), atsisakė pripažinti minėto pagrindo atleisti nuo baudos mokėjimo buvimą, be kita ko, taip pat atkreipdama dėmesį ir į tai, kad, teigdamas apie neaiškų reguliavimą ir neaiškią administracinę praktiką, pareiškėjas nebuvo rūpestingas ir nesikreipė į mokesčių administratorių dėl konsultacijos konkrečiais mokesčių mokėjimo klausimais (Mokesčių administravimo įstatymo 37 str.), ar dėl išankstinio įsipareigojimo dėl mokesčių teisės akto nuostatų taikymo (Mokesčių administravimo įstatymo 371 str.) (48, 52 ir 53 punktai).

Administracinė byla Nr. eA-10-442/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-03109-2020-0
Procesinio sprendimo kategorijos: 12.14.1.3; 12.14.3

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 22 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Drigoto, Ričardo Piličiausko (kolegijos pirmininkas), Dainiaus Raižio (pranešėjas), Veslavos Ruskan ir Virginijos Volskienės,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „PP6" apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. kovo 8 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „PP6" skundą atsakovui Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos dėl sprendimo panaikinimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas uždaroji akcinė bendrovė (toliau – ir UAB) „PP6“ (toliau – ir Bendrovė) su skundu kreipėsi į teismą, prašydamas: 1) panaikinti Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – ir MGK, Komisija) 2020 m. rugpjūčio 28 sprendimą Nr. S-132 (7-132/2020) (toliau – ir Komisijos sprendimas), kuriuo pakeistas Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – ir VMI) 2020 m. birželio 4 d. sprendimas Nr. (21.222E) FR0682-256 (toliau – ir VMI sprendimas), ir priimti naują sprendimą – panaikinti VMI 2020 m. birželio 4 d. sprendimą Nr. (21.222E) FR0682-256; 2) tuo atveju, jeigu kuri nors skundžiamo Komisijos sprendimo dalis teismo būtų palikta galioti (nebūtų panaikinta), atleisti Bendrovę nuo apskaičiuotų 88 383,17 Eur delspinigių ir paskirtos 49 369 Eur baudos mokėjimo vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – ir MAĮ) 100 straipsnio 1 dalies 3 punkto ir 2 dalies, 141 straipsnio 1 dalies 4 punkto ir 3 dalies nuostatomis. Pareiškėjas taip pat prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas.

2. Pareiškėjas skunde nurodė, kad:

2.1. Bendrovė nesutinka su VMI sprendime išdėstyta ir Komisijos sprendime patvirtinta pozicija dėl Bendrovėje susidariusio prestižo amortizacijos bei palūkanų sąnaudų priskyrimo neleidžiamiems atskaitymams pelno mokesčio (toliau – ir PM) tikslais ir apskaičiuota mokėtina pelno mokesčio suma. VMI mokestinio patikrinimo metu įvertino Bendrovės PM apskaičiavimo deklaravimo ir sumokėjimo teisingumą 2014–2018 m. laikotarpiu. Bendrovė nesutinka su VMI vertinimu dėl Bendrovės į leidžiamus atskaitymus įtrauktų prestižo amortizacijos sąnaudų, paskolų palūkanų pripažinimo Bendrovės leidžiamais atskaitymais, Bendrovės perkeltų ankstesnio (2012 m.) mokestinio laikotarpio nuostolių. VMI netinkamai aiškino Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (toliau – ir PMĮ) normas (2 str. 30 d., 17 str. 1 d. bei 18 str. 10 d.), reglamentuojančias prestižo amortizavimo sąnaudas; VMI neatsižvelgė į kolektyvinio investavimo subjektų veiklos ypatybes ir teisinį neapibrėžtumą, egzistavusį 2012 m., objektyviai lėmusį analizuojamų sandorių aplinkybes; VMI sprendime padarytas esminis MAĮ 68 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos materialiosios teisės normos pažeidimas, nes ji siekia paneigti Bendrovės 2012 m. apskaitytų mokestinių nuostolių dydį, t. y. realiai atlieka mokesčių perskaičiavimą už laikotarpį, kuris peržengia 5 metų mokesčių perskaičiavimo senaties ribas (pagal MAĮ nuostatas, galiojusias iki 2020 m. sausio 1 d.); Bendrovei nepagrįstai paskirta 40 proc. dydžio bauda.

2.2. Komisija sprendimu Bendrovės skundą tenkino iš dalies: nuo 40 proc. iki 20 proc. sumažino Bendrovei skirtą baudą, tačiau Komisija realiai taip ir neįvertino Bendrovės skunde Komisijai išdėstytų argumentų, dėl jų iš esmės nepasisakė. Komisija pripažino (Komisijos sprendimo 22 psl.), kad prestižo susidarymo sąlyga yra, jog „iš tokio įsigijimo įsigyjantysis vienetas turi turėti tikslą gauti ekonominės naudos“, taip pat tai, „jog ginčo situacijoje yra įvykę įvykiai“, būtini prestižo pripažinimui ir jo priskyrimui

ribojamo dydžio leidžiamiems atskaitymams pagal PMĮ 2 straipsnio 30 dalį ir 18 straipsnio 10 dalį, tačiau tuo pat metu kelia abejones dėl įsigyjančiosios ir įsigytosios įmonių apjungimo tikslų ir (Komisijos sprendimo 23 psl.) vertina, ar pats prijungimas (o ne įsigijimas ir prijungimas) buvęs ekonomiškai pagrįstas ir naudingas. Komisijos vertinimu, atsižvelgiant ir į PMĮ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus kriterijus dėl sąnaudų priskyrimo leidžiamiems atskaitymams, prestižas turi būti kažkokiu būdu „realizuotas", o tai, kad po reorganizavimo įsigyjantysis vienetas (prijungus jį prie įsigytojo) buvo išregistruotas iš Juridinių asmenų registro, neva reiškia, jog tikslas siekti ekonominės naudos nebuvo įgyvendintas. Komisijos nuomone, analizuojamomis operacijomis siekta naudos akcininkui (Lords LB Baltic Fund I (toliau – ir Fondas). Palūkanų atskaitymo atžvilgiu Komisijos sprendime besąlygiškai remiamasi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – ir LVAT) 2015 m. birželio 16 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-1409-602/2015 (toliau – ir LVAT nutartis), nekritiškai perrašomi jos argumentai. Komisijos vertinimu, kadangi PM prievolė pareiškėjui apskaičiuota tik už tikrinamojo laikotarpio mokestinius metus, t. y. 2014–2018, abejonių dėl senaties instituto pažeidimo vertinant ankstesniu laikotarpiu (2012 m.) susidariusių mokestinių nuostolių dydį ir šių nuostolių perkėlimą nekyla. Galiausiai Komisija laikėsi nuomonės, jog tai, kad pareiškėjas nesikreipė į mokesčių administratorių dėl nemokamos konsultacijos, reiškia, jog prestižo amortizacijos bei palūkanų priskyrimą leidžiamiems atskaitymams reglamentuojančios PMĮ nuostatos yra visiškai aiškios.

2.3. Komisija taip ir nepasisakė dėl pareiškėjo skunde išdėstytų nuoseklių argumentų: (1) prestižo amortizacijos bei (2) palūkanų priskyrimo leidžiamiems atskaitymams PM tikslais, (3) mokesčių senaties instituto taikymo bei (4) teisinio tikrumo ir aiškumo, VMI taikant analizuojamas PMĮ nuostatas. Komisijos sprendime taip ir neatskleista, kodėl Bendrovės pozicija ir PMĮ nuostatų aiškinimas yra neteisingas, nelogiškas ar nenuoseklus. Komisija turėjo spręsti kilusį ginčą dėl teisės iš esmės, kas skundžiamu sprendimu faktiškai nėra padaryta, todėl jis turi būti panaikintas.

2.4. Komisija sutikdama su pareiškėju dėl to, kad PMĮ 2 straipsnio 30 dalies ir 18 straipsnio 10 dalies reikalavimai tenkinami, tuo pačiu ginčo situacijai taiko dar ir PMĮ 17 straipsnio 1 dalies nuostatas. Taigi ignoravo Bendrovės argumentus, kad PMĮ 18 straipsnio 10 dalis (kaip ir PMĮ 28 str., 29 str.) yra specialioji norma PMĮ 17 straipsnio 1 dalies atžvilgiu. Antra, taiko PMĮ nenumatytą papildomą kriterijų atskirai tik bendrovių jungimo veiksmui (akcijų įsigijimo ir įmonių apjungimo nepagrįstai nelaikydama to paties tęstinio proceso dalimi). Trečia, Komisija faktiškai numato, jog prestižo amortizavimo tikslais (kai verslas įsigyjamas pirmiausia perimant akcijas) faktiškai galimas tik vienintelis įsigyjančiosios ir įsigytosios įmonių apjungimo būdas – įsigytosios prijungimas prie įsigijusiosios, nes visais kitais atvejais (įmones sujungiant į naują įmonę ar, kaip šiuo atveju, akcijas įsigijusią prijungus prie įsigytosios) įmonė, kurioje dėl įsigijimo sandorio ir susidaro prestižas, bus išregistruota iš registro. Tačiau PMĮ toks reikalavimas nėra numatytas, nes, vertinant prestižo instituto prigimtį ir logiką, tai nėra reikšminga, o tokia pozicija nepagrįstai siaurina PMĮ 2 straipsnio 30 dalies turinį ir galėtų būti laikoma nedeleguota teisėkūra.

2.5. Net ir pritarus Komisijos išvadai dėl PMĮ 17 straipsnio 1 dalies taikymo, išlaidos vis tiek turėtų būti laikomos leidžiamais atskaitymais. Bendrovės prestižo amortizacija yra susijusi su Bendrovės generuojama ekonomine nauda. Prestižo sąnaudos – tai

tuometinės UAB „PP6“ atlikto pajamas generuojančio verslo įsigijimo išlaidos (jų dalis). Teisę atskaityti šias išlaidas (per prestižo amortizavimą) po bendrovių apjungimo (t. y. veiklos formos, vykdymo būdo, juridinės struktūros pakeitimo) perėmė Bendrovė, bet jau kaip kokybiškai naujas dviejų bendrovių teises ir pareigas apjungiantis darinys (tik išlaikęs tą pačią juridinę tapatybę). Būtent prestižo susidarymo (t. y. verslo/akcijų įsigijimo ir atitinkamų išlaidų apskaitymo) momentu yra sprendžiama, ar prestižo suma yra reali ir susidaro pagrįstai, t. y.: 1) ar įsigijimu tikrai siekiama valdyti kito vieneto grynąjį turtą ir veiklą; 2) ar yra (kokio dydžio) skirtumas tarp pinigais mokamos kainos ir įsigyjamą verslą sudarančio / įsigyjamame vienete esančio grynojo turto; 3) ar logiška ir racionalu tikėtis, kad toks įsigijimas generuos ekonominę naudą (ką iš esmės ir parodo tos pačios įsigytosios veiklos tąsa po sandorio, o ne joje buvusio turto išpardavimas ar veiklos nutraukimas, siekiant sumažinti konkurenciją ar pan.). UAB „PP6” įsigyjant Bendrovės (tuomet UAB „SSPC-Pramonė“ (toliau – ir SSPC) akcijas buvo tikimasi, jog toks įsigijimas generuos ekonominę naudą tęsiant tą pačią veiklą, kitu atveju toks sandoris tarp nesusijusių šalių nebūtų sudarytas. Jei visos šios sąlygos tenkinamos, perkančiojoje įmonėje apskaitomas prestižas ir PMĮ 2 straipsnio 30 dalis nereikalauja jokių papildomų kriterijų įgyvendinimo. Komisija nepagrįstai laikėsi nuostatos, kad abu įvykiai (tiek akcijų įsigijimas, tiek ir reorganizavimas) teiktų ekonominę naudą. Sujungimas yra tik aplinkybė, patvirtinanti, kad akcijų įsigijimo sandorio tikruoju tikslu buvo verslo įsigijimas, kuri PMĮ tikslais retrospektyviai „perkvalifikuoja“ akcijų įsigijimą į verslo įsigijimą ir laiko momentas pradėti amortizuoti jau faktiškai susidariusį prestižą. Tačiau jungimas pats savaime nėra pagrindas prestižui atsirasti, tai tik prielaida amortizacijos pradžiai PM tikslais. PMĮ 18 straipsnio 10 dalis net nėra referuojama į tokias aplinkybes kaip sujungimo tikslingumas ar pan. Vadovaujantis PMĮ 18 straipsnio 10 dalimi įsigyto verslo (t. y. objekto, kuriam buvo išleisti pinigai ir kuris generuos naudą) apjungimas ir nėra svarbu, kuriuo iš PMĮ 41 straipsnyje nurodytų būdų tas apjungimas įvyksta. Dėl to Komisijos išvada, jog, iš Juridinių asmenų registro išregistravus juridinį asmenį, kuris pirmiausia ir apskaitė (fiksavo) prestižą, jis nėra „realizuojamas“, o įsigyjantis vienetas (dėl savo pasibaigimo) esą neįgyvendina tikslo siekti ekonominės naudos, nepagrįstai ir nelogiškai siaurina PMĮ 2 straipsnio 30 dalis nuostatą. Vien vienetų reorganizavimas savaime nepaneigia po reorganizavimo veiklą tęsiančio vieneto teisės leidžiamiems atskaitymams priskirti jo faktiškai patirtas sąnaudas, susijusias su reorganizavimo metu pasibaigusio vieneto vykdyta komercine ar gamybine veikla, kuria buvo siekiama gauti pajamų ar kitos ekonominės naudos.

2.6. Akcininkas (Fondas) iš tokio verslo įsigijimo būdo (taip pat ir bendrovių apjungimo būdo), skirtingai negu teigia Komisija, jokios papildomos ekonominės ar mokestinės naudos negavo. Pirma, jeigu būtų turėjęs galimybių veiklą kaip kompleksą įsigyti tiesiogiai, tos veiklos vykdymas ir vėlesnis perleidimas Fondui apskritai būtų neapmokestinamas (dėl to ir prestižo amortizacija ar palūkanų atskaitymai, kaip mažinantys nuo pajamų mokėtiną pelno mokestį, būtų neaktualūs). Buvęs neapibrėžtumas reguliavime faktiškai lėmė, jog į valstybės biudžetą faktiškai buvo sumokėta daugiau pelno mokesčio, negu turėjo būti sumokėta vadovaujantis iš PMĮ kildintina (ir PMĮ pakeitimo įstatymų aiškinamuosiuose raštuose ne kartą akcentuota) logika bei principais – įtvirtinti vieną investicijų į kolektyvinio investavimo subjektus apmokestinimo lygį, t. y. investicines pajamas apmokestinti tik „galutinio“ investuotojo fizinio asmens lygmenyje. Antra,

aplinkybė, kad po apjungimo paskolą, kuri buvo skirta veiklai (per SSPC akcijas) įsigyti, grąžino ne Fondas, o Bendrovė, Fondo ekonominės situacijos ir vertės niekaip nepakeitė ir pakeisti negali, nes nėra turtinio skirtumo, ar įsipareigojimas (paskola) būtų tiesiogiai Fonde, ar Bendrovėje, paskolos vertė generuotų neigiamus srautus. Aptariamų sandorių formos ir struktūros pasirinkimui įtaką neišvengiamai darė keletas veiksnių, kurie yra visiškai nesusiję su mokestinės naudos siekimu. Fondas, kaip kolektyvinio investavimo subjektas, juridinio asmens statuso neturi, todėl šios sutarties šalimi tapti objektyviai negalėjo. Galiausiai Fondas nei tuomet, nei šiuo metu negalėtų gauti paskolos. Fondas tuo metu, atsižvelgiant į buvusias sąlygas, nebūtų galėjęs nei tiesiogiai įsigyti nekilnojamojo turto nuomos veiklos kaip komplekso, nei tiesiogiai tuometinės SSPC akcijų (nes nebūtų gavęs tam reikalingo išorinio bankinio finansavimo). Be to, įsipareigojimas apjungti perkančiąją ir nusipirktą bendroves kilo dar ir iš su banku sudarytos kredito sutarties.

2.7. Komisija besąlygiškai ir nekritiškai vadovaujasi LVAT nutartimi, nepagrįsdama, nei kaip ir kodėl toje byloje nagrinėta situacija tapati šiame ginče analizuojamai situacijai, neatsižvelgdama į Bendrovės keliamus argumentus, be kita ko, į tai, kad: (1) paskolos realiai buvo skirtos finansuoti pajamas generuojančio verslo komplekso įsigijimą; (2) kad, atsižvelgiant į PMĮ įtvirtintą nuostolių tarp grupės įmonių perdavimo institutą ir tai, kad akcijoms įsigyti skirtos palūkanos pripažįstamos leidžiamais atskaitymais, įmonių jungimas dėl VMI interpretacijos pablogino Bendrovės padėtį.

2.8. Komisija, konstatuodama, kad VMI sprendime nebuvo padarytas esminis MAĮ 68 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos materialiosios teisės normos pažeidimas, remiasi tik tuo, jog formaliai mokestinė prievolė pareiškėjui apskaičiuota tik už tikrinamojo laikotarpio mokestinius metus. Tačiau pareiškėjo Komisijai teikti išsamūs argumentai niekaip neįvertinami, dėl jų apskritai nepasisakoma. Pareiškėjo teisė perkelti mokestinius nuostolius už 2012 m. buvo paneigta pažeidžiant naikinamąjį mokesčių apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties terminą. MAĮ 68 straipsnio 1 dalis suteikė teisę VMI 2012 m. pelno mokesčio deklaracijos teisingumą tikrinti visą 5 metų laikotarpį iki 2017 m., tačiau tai nebuvo atlikta.

2.9. Komisijos išvada, jog ginčo situacijai aktualus teisinis reguliavimas yra aiškus, nes pati Bendrovė nepasinaudojusi galimybe gauti VMI konsultaciją, yra ne tik visiškai nelogiška, bet ir niekaip neatsako į Bendrovės skunde Komisijai ir ginčo nagrinėjimo metu pateiktus faktus ir argumentus, jog prestižo amortizavimą reglamentuojančios norminių teisės aktų nuostatos nuo 2012 m. iki 2020 m. nebuvo keičiamos ir iki pastarojo meto VMI jas aiškino taip, kaip jas šiuo atveju taikė ir Bendrovė. Tą patvirtina tai, kad, pavyzdžiui, pati VMI tuo laiku, kai vyko ginčo sandoriai, ir vėliau išduodamuose išankstiniuose įpareigojančiuose dėl mokesčių teisės aktų nuostatų taikymo (MAĮ 37^1 str.) analogiškose situacijose pripažino mokesčių mokėtojo teisę leidžiamiems atskaitymams priskirti taip susidariusio prestižo amortizaciją, o pačios Komisijos cituojama LVAT nutartimi išnagrinėtame mokestiniame ginče prestižo amortizacijos pripažinimo leidžiamais atskaitymais klausimo VMI apskritai nekėlė.

2.10. Skundžiamais sprendimais nepagrįstai paneigta Bendrovės teisė į leidžiamus atskaitymus įtraukti paskolų palūkanas. Komisija, kaip ir prestižo atveju, ignoruoja, kad, sudarant mokestinio patikrinimo metu analizuotus sandorius, buvo realiai siekta įsigyti apmokestinamųjų pajamų srautą generuojantį verslą (ir tai įvyko). Kadangi įsigijimui buvo reikalingas finansavimas, o Fondas pats neturėjo galimybės gauti banko paskolą

tiesiogiai, buvo pasirinktas alternatyvus verslo įsigijimo variantas – per dukterinę specialios paskirties bendrovę UAB „PP6“, ką numatė ir nekilnojamojo turto kolektyvinio investavimo subjektų veiklą reglamentavę teisės aktai. Banko kreditas faktiškai buvo skirtas ir turėjo būti panaudotas būtent SSPC vykdytos veiklos (o ne jos akcijų, kaip finansinio turto) įsigijimui (taip pat, kaip ir obligacijų sutarties pagrindu gauta suma). Verslo įsigijimas, panaudojant skolintas lėšas, kaip matyti ir iš PMĮ 2 straipsnio 30 dalies, įvyksta jau įsigyjant pareiškėjo akcijas, o vėlesnis įsigyjančiosios ir įsigytosios bendrovių apjungimas (kaip ir prestižo atveju) tik apjungia įsigytą turtą (verslą) su jo įsigijimu susijusiomis išlaidomis ir neturi būti skirtumo, kokiu būdu tai daroma. Net ir formaliai vertinant, PMĮ 17 straipsnio 1 dalies apibendrinto komentaro 6.24.2 punktas numatė, jog palūkanos už paskolą, kuri panaudojama kito vieneto akcijoms įsigyti, priskiriamos paskolą paėmusios įmonės leidžiamiems atskaitymams. Vėlesnis sujungimas šios aplinkybės pakeisti negalėjo. PMĮ 56-1 straipsnis suteikia teisę perduoti mokestinius nuostolius tarp grupės įmonių. Todėl net tuo atveju, jei UAB „PP6“ prijungimas prie SSPC nebūtų atliktas, pareiškėjas galėtų savo apmokestinamąjį pelną sumažinti UAB „PP6“ (kaip grupei priklausančios įmonės) dėl palūkanų sąnaudų apskaitytais mokestiniais nuostoliais, todėl dėl aptartų sandorių jokia mokestinė nauda nesusidarė. Tik 2020 m. balandžio 9 d. PMĮ 17 straipsnio 1 dalies apibendrinto komentaro 6.24.2 punktas buvo iš esmės pakeistas. O tai tik dar kartą parodo, kad, nepaisant to, jog įstatymų leidėjas PMĮ nuostatų nekeičia, VMI pozicija ir išaiškinimai kinta nuolat, nebūtinai tam pateikiant aiškų, išsamų ir logišką pagrindą. Nuolat kintantys VMI oficialūs išaiškinimai sukuria teisinio neapibrėžtumo situaciją, kai mokesčių mokėtojai, sudarę ilgalaikius finansavimo sandorius, objektyviai negali prognozuoti ar jų patiriamos palūkanų sąnaudos gali būti laikomos leidžiamais atskaitymais PM tikslais, ar ne. Nagrinėjamoje byloje taikomos PMĮ nuostatos, reglamentuojančios prestižo nusidėvėjimo sąnaudų ir palūkanų sąnaudų priskyrimo leidžiamiems atskaitymams, nėra aiškios, VMI praktika jas aiškinant ir taikant nėra nuosekli, kas sudaro savarankišką pagrindą pareiškėją atleisti nuo baudų ir delspinigių.

2.11. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) yra nurodęs, kad ilgą laiką egzistuojanti sisteminė situacija, kurią valstybės institucijos toleruoja, yra pripažįstama teisėtų lūkesčių šaltiniu, net nepaisant to, ar tokia situacija atitinka įtvirtintą teisinį reguliavimą. Įsivyravusi analizuojamų PMĮ nuostatų taikymo praktika (kurią, pareiškėjo žiniomis, VMI atskirų mokėtojų atžvilgiu toleravo ir toleruoja), tiek tai, kad nebuvo inicijuota kokių nors teisės aktų pakeitimų ar paskelbta vienareikšmių ir logiškų viešų išaiškinimų dėl kokių nors papildomų sąlygų, kurias būtina įgyvendinti siekiant amortizuoti prestižą pelno mokesčio tikslais, akivaizdžiai leido pareiškėjui (ir visiems kitiems panašioje situacijoje atsidūrusiems mokesčių mokėtojams) manyti – turėti pagrįstą lūkestį – jog buvo įgyvendintos visos būtinos įstatyme numatytos sąlygos ir prestižo sąnaudos iš pajamų atskaitomos pagrįstai ir tinkamai. PMĮ oficialiame komentare pateikti išaiškinimai (tiek dėl prestižo, tiek dėl palūkanų sąnaudų) buvo keičiami nenuosekliai, neargumentuotai ir fragmentiškai, o šie pakeitimai taikomi retrospektyviai.

2.12. Po atlikto mokestinio tyrimo, kuriame buvo vertinamos tos pačios aplinkybės, kaip ir mokestinio patikrinimo metu, pareiškėjas, kad biudžetas nepatirtų praradimų, VMI nurodytu būdu patikslino pelno mokesčio deklaracijas, į valstybės biudžetą sumokėjo apskaičiuotą pelno mokesčio sumą (dalį jo užskaitant iš pareiškėjo turėtos PVM permokos), tačiau, nesutikdamas su VMI dėstoma PMĮ nuostatų interpretacija, vėliau

dar kartą atitinkamas pelno mokesčio deklaracijas patikslino ir paprašė susidariusios pelno mokesčio sumos (permokos) grąžinimo, taip siekdamas inicijuoti iš skirtingo teisės aiškinimo kylantį mokestinį ginčą būtent dėl permokos grąžinimo. Tai aiškiai rodo siekį ne kaip nors iškreipti mokestines prievoles ar užvilkinti jų vykdymą, o tik ginti pareiškėjo iš PMĮ ir MAĮ kylančias teises. Net ir pripažinus, jog atitinkamos PMĮ nuostatos (2 str. 30 d., 17 str. 1 d. bei 18 str. 10 d. ir kt.) turi būti aiškinamos ir taikomos (pilnai arba bent iš dalies) skundžiamuose sprendimuose aptartu būdu, pareiškėjas, vadovaujantis MAĮ 141 straipsnio 1 dalies 4 punktu, apskritai turi būti atleidžiamas nuo baudų ir delspinigių visa apimtimi.

3. Atsakovas VMI atsiliepime į pareiškėjo skundą prašė jį atmesti. Atsakovas nurodė, kad:

3.1. Patikrinimo metu nustatyta, kad pareiškėjas nepagrįstai leidžiamiems atskaitymams priskyrė prestižo amortizacijos (dėl akcijų įsigijimo) ir palūkanų sąnaudas (pagal kredito sutartį ir obligacijų pasirašymo sutartį), taip pat pareiškėjas nepagrįstai tikrinamuoju laikotarpiu apmokestinamąjį pelną sumažino ankstesnių metų mokestinių nuostolių suma. Atsižvelgiant į nustatytus pažeidimus pareiškėjui patikrinimo metu apskaičiuota mokėtina PM suma.

3.2. Mokestinio tyrimo metu nustatyta, kad 2012 m. kovo 2 d. tokiu pačiu pavadinimu kaip pareiškėjas, buvo įregistruota kita bendrovė UAB „PP6“ (kodas 302736609), kuri faktiškai ir įsigijo pareiškėjo akcijas (akcijų pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo momentu ši bendrovė dar net nebuvo įregistruota). Šiai įmonei vadovavo V. M., akcininkas ir apskaitą tvarkantis asmuo buvo M-Finance, UAB. UAB „PP6“ deklaruota veikla – konsultacinė verslo ir kito valdymo veikla. Valstybės įmonės (toliau – ir VĮ) Registrų centro duomenimis, UAB „PP6“ neteikė finansinės atskaitomybės, jos vardu nebuvo įregistruotas/išregistruotas nekilnojamasis turtas. Įstatinis kapitalas sudarė 10 000 Lt. 2012 m. liepos 25 d. įvyko reorganizavimas prijungiant UAB „PP6“ prie pareiškėjo (reorganizavimo sąlygos pasirašytos 2012 m. gegužės 15 d.). Po 2012 m. įvykusio pareiškėjo ir UAB „PP6“ reorganizavimo pareiškėjas pradėjo amortizuoti prestižą, kurio vertė 4 403 171 Lt.

3.3. Dėl prestižo susidarymo ir amortizacijos, reorganizavimo: nuosekliai vertinant PMĮ 2 straipsnio 30 dalies ir 18 straipsnio 10 dalies nuostatas, darytina išvada, kad prestižas susidaro, kai kito vieneto akcijos įsigyjamos, siekiant valdyti to vieneto grynąjį turtą ir veiklą. Tačiau galioja ir papildoma sąlyga – iš tokio įsigijimo įsigyjantysis vienetas turi turėti tikslą gauti ekonominės naudos. PMĮ 17 straipsnio 1 dalis nustato, kad leidžiami atskaitymai yra visos faktiškai patirtos įprastinės tokiai veiklai vieneto sąnaudos, būtinos vieneto pajamoms uždirbti ar vieneto ekonominei naudai gauti, jeigu šis įstatymas nenustato ko kita. PMĮ 41 straipsnio 2 dalies 3 punkte nustatytas vienetų reorganizavimo prijungiant atvejis, t. y. vieneto, baigiančio veiklą be likvidavimo procedūros (toliau – įsigyjamasis vienetas), visas turtas, teisės ir prievolės pereina kitam vienetui, valdančiam 100 proc. jo įstatinio kapitalo (100 proc. akcijų, atspindinčių jo kapitalą). Prestižas mokesčių tikslais pripažįstamas tuo atveju, jeigu vienetas įsigydamas kito vieneto akcijų, iš tokio įsigijimo vėlesniais laikotarpiais tikisi gauti ekonominės naudos, kuri (ekonominė nauda) realizuojama atliekant įmonių reorganizavimą.

3.4. Mokesčių administratorius pagal surinktą informaciją ir nustatytas aplinkybes padarė išvadą, kad sudarytais sandoriais buvo siekta ne ekonominės naudos gavimo, o

siekta mokestinės naudos ir naudos akcininkui. Šias savo išvadas mokesčių administratorius grindė tokiais argumentais: nuo 2012 m. vasario 25 d. iki 2012 m. liepos 25 d. sudaryti sandoriai, susiję su pareiškėjo akcijų įsigijimu ir reorganizavimu (2012 m. vasario 25 d. pasirašyta akcijų pirkimo–pardavimo sutartis dėl pareiškėjo akcijų tarp Asicom Holdings Ltd (Kipras) bei Lords LB Baltic Fund I; 2012 m. kovo 2 d. įregistruota UAB „PP6“; 2012 m. kovo 22 d. pasirašyta kredito sutartis su „Nordea“ banku (dalis paskolos panaudota pareiškėjo akcijų įsigijimui); 2012 m. kovo 23 d. pasirašyta obligacijų pasirašymo sutartis su Lords LB Baltic Fund I (didžioji dalis lėšų panaudota pareiškėjo akcijų įsigijimui); 2012 m. kovo 30 d. UAB „PP6“ pervedė pareiškėjui 4 641 170,8 Eur, nurodžiusi paskirtį „obligacijų pasirašymo sutartis“; 2012 m. gegužės 15 d. pasirašytos reorganizavimo sąlygos, 2012 m. liepos 25 d. užbaigtas reorganizavimas, 2012 m. spalio 22 d. išregistruota UAB „PP6“); pirkimo–pardavimo sutartis dėl pareiškėjo akcijų sudaryta 2012 m. vasario 25 d. tarp Asicom Holdings Ltd bei Lords LB Baltic Fund I, o sudarant šią sutartį UAB „PP6“ net nebuvo įregistruota (įregistruota 2012 m. kovo 2 d.). Atsižvelgiant į tai, patikrinimo metu padaryta išvada, kad pareiškėjo akcijas siekė įsigyti Lords LB Baltic Fund I, o ne UAB „PP6“, nes sprendimą pirkti pareiškėjo akcijas priėmė Lords LB Baltic Fund I ir ją kontroliuojantys asmenys, o trumpu laikotarpiu reorganizavus šią UAB „PP6“ prijungiant prie pareiškėjo, rezultate pastarosios akcininku liko Fondas, kuris ir sudarė ketinimą įsigyti jo akcijas 2012 m. vasario 25 d.; 2013 m. kovo 2 d. įregistruotos UAB „PP6“ akcininkas ir apskaitą tvarkantis asmuo buvo M-Finance, UAB, t. y. įmonė, kuri nuo Fondo įregistravimo iki išregistravimo tvarkė jo apskaitą, nuo 2010 m. vasario 19 d. tvarko fondo valdymo įmonės UAB „Lords LB Asset Management“ apskaitą, 2012 m. gegužės 1 d. – 2016 m. gruodžio 18 d. tvarkė ir pareiškėjo apskaitą. UAB „PP6“ vadovavo V. M., kuris buvo UAB „Lords LB Asset Management“ fondo valdytojas bei 2009 m. birželio 1d. – 2012 m. gruodžio 31 d. dirbo UAB „Lords LB Asset Management“; 2012 m. vasario 27 d. turto vertintojo nepriklausomumo patvirtinimuose, pasirašytuose su vertintojais UAB „Resolution Valuations“ ir UAB „Colliers International Advisors“, klientas nurodytas UAB „Lords LB Asset Management“, t. y. dar neįregistravus UAB „PP6“, turto vertinimo klausimais rūpinosi UAB „Lords LB Asset Management“. Šiuose patvirtinimuose nurodoma, kad kliento valdomas nekilnojamojo turto fondas Lords LB Baltic Fund I, t. y. UAB „PP6“ akcininkas, o ne UAB „PP6“, ketina investuoti į nekilnojamojo turto objektą; 2012 m. kovo 2 d. – 2012 m. liepos 25 d. UAB „PP6“ negavo pardavimo pajamų, gavo tik 159 376,18 Lt palūkanų pajamų, galbūt kylančių iš su pareiškėju sudarytos obligacijų pasirašymo sutarties bei 203,82 Lt banko kapitalizuotų palūkanų pajamų. UAB „PP6“ deklaravo vykdžiusi konsultacinę verslo ir kito valdymo veiklą, tačiau už konsultacijas ar valdymo paslaugas pajamų negavo. Nustatyta, kad pareiškėjas po reorganizavimo tęsė savo įprastinę veiklą, konsultacinė verslo ir kito valdymo veikla netapo pareiškėjo tipine ar pagrindine veikla. UAB „PP6“ neturėjo žmogiškųjų išteklių veiklai vykdyti, joje dirbo tik 1 darbuotojas – vadovas, kuris dirbo ir UAB „PP6“ 2012 m. kovo 30 d. – 2012 m. rugsėjo 10 d.; UAB „PP6“, 2012 m. kovo 22 d. sudariusi kredito sutartį su banku, neturėjo finansinių galimybių jo grąžinti, be to, sudarant 2012 m. kovo 22 d. kredito sutartį, UAB „PP6“ įsipareigojo ne vėliau, kaip per 5 mėnesius nuo pirmos kredito dalies išdavimo dienos įvykdyti ir užbaigti UAB „PP6“ prijungimą prie pareiškėjo. Šie banko keliami reikalavimai parodo, kad UAB „PP6“ paskolos grąžinimo garantas buvo pats pareiškėjas, turėjęs stipresnę finansinę padėtį, todėl jau sudarant kredito sutartį

buvo žinoma apie įvyksiantį reorganizavimą bei šaltinius, iš kurių bus grąžinama paskola, panaudota pareiškėjo akcijoms įsigyti, t. y. paties pareiškėjo generuojamos pajamos. Fondas negalėtų vykdyti jungimo su pareiškėju, o UAB „PP6“ įsteigimas ir prijungimas prie pareiškėjo buvo vienos iš banko keliamų sąlygų paskolai gauti tenkinimas. Tačiau patikrinimo metu nebuvo pateikta jokių objektyvių įrodymų, kad Fondas, turėdamas ketinimą įsigyti pareiškėjo akcijas, siekė gauti finansavimą iš banko. Darytina išvada, kad UAB „PP6“ įsteigimas ir jos prijungimas prie pareiškėjo buvo naudingas akcininkui, nes dėl reorganizavimo Fondas vis tiek 100 proc. kontroliavo pareiškėją, taip pat, po įvykusio reorganizavimo, atsiskaitymo už akcijas našta perkelta pelningai veikusiam pareiškėjui, o dėl reorganizavimo pareiškėjo patiriamomis palūkanų sąnaudomis bei prestižo amortizacijos sąnaudomis buvo galimybė mažinti pareiškėjo apmokestinamąjį pelną; po reorganizacijos pareiškėjas turėjo vykdyti iš UAB „PP6“ perimtą įsipareigojimą grąžinti bankui paskolą (kurios dalis panaudota jos pačios akcijoms įsigyti), taip pat pareiškėjas turėjo vykdyti iš UAB „PP6“ perimtus įsipareigojimus pagal 2012 m. kovo 23 d. obligacijų pasirašymo sutartį, sudarytą su Fondu, pagal kurią gautų lėšų didžioji dalis taip pat panaudota pareiškėjo akcijoms įsigyti. Taigi, perimtas įsipareigojimas grąžinti skolas tik pablogino pareiškėjo galimybes imti naujas paskolas ekonominei veiklai vykdyti. Pareiškėjas iš UAB „PP6“ neperėmė materialaus ar nematerialaus turto, išskyrus investicijas į jo paties akcijas (41 377 962 Lt), sudariusias beveik visą perimtą turtą (pagal 2012 m. kovo 31 d. UAB „PP6“ balansą apskaityta turto iš viso už 42 296 465 Lt); G. Zmailienė 2019 m. balandžio 11 d. pateiktame paaiškinime nurodė, kad UAB „PP6“ buvo įsteigta tikslu gauti finansavimą iš banko, kadangi bankai neteikė paskolų fondams, taip pat nurodė, jog su analizuojamu akcijų įsigijimu susiję veiksmai buvo atliekami „išimtinai tik dėl teisinių ir ekonominių fondams taikomų suvaržymų“. Šiems teiginiams pagrįsti nebuvo pateikti vienareikšmiški įrodymai, t. y. kad Fondas siekė gauti paskolą. Dalį pareiškėjo akcijų įsigijimo kainos finansavo būtent Fondas, pervedęs UAB „PP6“ 5 579 952 Eur sumą akcijų įsigijimui pagal 2013 m. kovo 23 d. sudarytą obligacijų pasirašymo sutartį.

3.5. Dėl reorganizacijos nebuvo realizuota ekonominė nauda. UAB „PP6“ neveikė kaip savarankiškas vienetas, vykdantis komercinę ar gamybinę veiklą, kuria siekiama pajamų ar kitos ekonominės naudos PMĮ prasme, o veikė išimtinai siekiant tikslų, susijusių su akcininkų interesais bei jų ekonomine nauda, o taip pat siekiant gauti mokestinės naudos. Įvertinus amortizacijos sąnaudų atsiradimą nulėmusius veiksmus (veiklą), tai, kad įmonių reorganizavimą patronuojančią bendrovę prijungiant prie dukterinės pagal turinį realiai lemia ne pačios patronuojančios bendrovės, bet jos akcininkų veiksmai (akcininkų veikla), sprendžiant klausimą dėl atitinkamų sąnaudų pripažinimo leidžiamais atskaitymais apmokestinimo pelno mokesčiu tikslais, įsigydama pareiškėjo akcijas, UAB „PP6“ neveikė kaip vienetas, vykdantis komercinę ar gamybinę veiklą, kuria siekiama pajamų ar kitos ekonominės naudos PMĮ prasme. Iš reorganizacijos jokios ekonominės naudos negavo. Iš nustatytų aplinkybių matyti, kad jau pareiškėjo akcijų įsigijimo momentu nebuvo tenkinama PMĮ 2 straipsnio 30 dalyje prestižo sąvokoje įtvirtinta nuostata dėl akcijų įsigijimo ir ekonominės naudos būsimais laikotarpiais iš tokio įsigijimo gavimo. Kaip matyti iš patikrinimo akto, sudarant 2012 m. kovo 22 d. kredito sutartį su banku, UAB „PP6“ įsipareigojo ne vėliau, kaip per 5 mėnesius nuo pirmos kredito dalies išdavimo dienos įvykdyti ir užbaigti UAB „PP6“ prijungimą prie pareiškėjo, taip pat, kaip pats pareiškėjas nurodo, toks pareiškėjo įsigijimas per UAB „PP6“ vykdytas išimtinai tik dėl teisinių ir

ekonominių fondams taikomų suvaržymų.

3.6. Dėl dalies paskolos ir obligacijų palūkanų sąnaudų priskyrimo neleidžiamiems atskaitymams: 98,51 proc. obligacijų palūkanų priskirtos neleidžiamiems atskaitymams, banko kreditą apskaitytų palūkanų 58,08 proc. dalis priskirta neleidžiamiems atskaitymams bei 98,51 proc. palūkanų sąnaudų dalis pagal kitą kreditą priskirta neleidžiamiems atskaitymams. Tokia išvada padaryta, nes PMĮ 17 straipsnio komentare nurodyta, kad jeigu vienas vienetas paima paskolą, kuri panaudojama kito vieneto akcijoms įsigyti, tai palūkanų sąnaudos, apskaičiuojant paskolą paėmusio vieneto apmokestinamąjį pelną, priskiriamos leidžiamiems atskaitymams. Tačiau, jeigu vėliau abu šie vienetai reorganizuojami vienu iš PMĮ 41 straipsnio 2 dalies 1–4 punktuose nurodytų būdų, ir šie veiksmai atlikti siekiant ne ekonominės, o mokestinės naudos, tokios palūkanos negali būti priskiriamos vieneto, kuris po reorganizavimo perėmė įsipareigojimą mokėti tokias palūkanas, leidžiamiems atskaitymams. LVAT 2015 m. birželio 16 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-1409-602/2015 aiškindamas PMĮ 17 straipsnio 1 dalies nuostatas yra pasisakęs, kad „iš PMĮ 17 str. 1 d. nuostatos loginės ir lingvistinės konstrukcijos bei sisteminio jos vertinimo kitų šio įstatymo nuostatų kontekste matyti, kad leidžiamais atskaitymais, išskyrus šiame įstatyme numatytas išimtis (atskirus atvejus), pripažįstamos tokios vieneto sąnaudos, kurios atitinka šias turinčias egzistuoti kartu (kumuliatyvias) sąlygas: (1) vieneto sąnaudos turi būti faktiškai patirtos; (2) sąnaudos patirtos vienetui vykdant komercinę ar gamybinę savo veiklą; (3) komercine ar gamybine veikla, kurią vykdant patiriamos sąnaudos, vienetas siekia gauti ir (arba) uždirbti pajamų ar kokios kitos ekonominės naudos; (4) sąnaudos turi būti įprastinės veiklai, kurią vykdant vienetas jas patiria; (5) sąnaudos turi būti būtinos vieneto pajamoms uždirbti ar vieneto ekonominei naudai gauti“. LVAT konstatavo, kad vienetas (kuris paėmė paskolą akcijoms įsigyti) neveikė kaip vienetas, vykdantis komercinę ar gamybinę veiklą, kuria siekiama pajamų ar kitos ekonominės naudos...< >, o veikė išimtinai siekdamas tikslų, susijusių su akcininkų interesais. Taigi turi būti vertinamas pirminis vieneto veiksmas dėl paskolos paėmimo ir jo (to vieneto, šiuo atveju UAB „PP6”) galimybės palūkanų sąnaudas priskirti leidžiamiems / neleidžiamiems atskaitymams, o ne vėlesnis vienetų reorganizavimas ir iš tokio reorganizavimo gaunama ekonominė nauda.

3.7. Dėl mokestinių nuostolių susidarymo ir jų perkėlimo pagrįstumo: nei MAĮ, nei kiti įstatymai nenumato jokių apribojimų tiek mokesčių mokėtojui, tiek mokesčių administratoriui apskaičiuojant bei perskaičiuojant mokesčius už tam tikrą mokestinį laikotarpį vadovautis papildoma įrodomąja medžiaga, kurioje užfiksuotos ankstesniais laikotarpiais atsiradusios faktinės aplinkybės, svarbios teisingam mokesčio apskaičiavimui (perskaičiavimui). Pareiškėjas nepagrįstai naudojo praėjusių 2012 m. mokestinių nuostolių sumą 2015–2016 m. apmokestinamojo pelno sumos sumažinimui, t. y. 2015 m. – 72 377 Eur, 2016 m. – 116 020 Eur. Padaryta išvada, kad 2012 m. ir 2013 m. pareiškėjo deklaruotos nuostolio sumos nepagrįstos ir šiomis nuostolių sumomis negali būti mažinamas tikrinamojo laikotarpio bei vėlesnių laikotarpių apmokestinamasis pelnas. Todėl pripažinta, kad pareiškėjas nepagrįstai mažino tikrinamojo laikotarpio (2015 ir 2016 m.) apmokestinamąjį pelną 2012 m. mokestiniais nuostoliais.

3.8. Vadovaujantis MAĮ 141 straipsnio 1 dalies 4 punktu, mokesčių mokėtojas gali būti atleistas nuo apskaičiuotų delspinigių ir paskirtų baudų, kai mokesčių mokėtojas mokesčio įstatymą pažeidė dėl klaidingo apibendrinto mokesčio įstatymo paaiškini-

mo arba mokesčių administratoriaus raštu ar telefonu, jei suteikta konsultacija centrinio mokesčių administratoriaus nustatyta tvarka buvo įrašyta ir yra galimybė nustatyti skambinantį asmenį – mokesčių mokėtoją (ar jo atstovą), suteiktos klaidingos konsultacijos mokesčių mokėjimo klausimais. Pareiškėjas nepateikė jokių įrodymų, jog mokesčių administratorius suklaidino pareiškėją ar suteikė klaidingas konsultacijas, todėl nėra pagrindo tenkinti pareiškėjo prašymo ir atleisti nuo apskaičiuotų delspinigių ir paskirtos baudos.

II.

4. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2021 m. kovo 8 d. sprendimu pareiškėjo skundą tenkino iš dalies, panaikino VMI 2020 m. birželio 4 d. sprendimo Nr. (21.222E) FR0682-256 dalį, kuria Bendrovei skirta 40 proc. dydžio pelno mokesčio bauda, ir Komisijos 2020 m. rugpjūčio 28 d. sprendimo Nr. S-132 (7-132/2020) dalį, kuria pelno mokesčio baudos dydis pakeistas į 20 procentų, laikant, kad paskirta 10 proc. dydžio bauda (24 684,50 Eur). Kitą pareiškėjo skundo dalį atmetė. Teismas priteisė iš atsakovo VMI pareiškėjo UAB „PP6“ naudai 277,90 Eur atstovavimo išlaidų ir 3,87 Eur žyminio mokesčio.

5. Teismas nustatė, kad VMI atliko pareiškėjo pelno mokesčio apskaičiavimo teisingumo patikrinimą už laikotarpį nuo 2014 m. sausio 1 d. iki 2018 m. gruodžio 31 d. bei surašė 2020 m. balandžio 8 d. patikrinimo aktą Nr. (21.222) FR0680-191 (toliau – ir Patikrinimo aktas). Patikrinimo metu VMI nustatė, kad pareiškėjas nepagrįstai leidžiamiems atskaitymams priskyrė prestižo amortizacijos (dėl akcijų įsigijimo) ir palūkanų sąnaudas (pagal kredito sutartį ir obligacijų pasirašymo sutartį), taip pat pareiškėjas nepagrįstai tikrinamuoju laikotarpiu apmokestinamąjį pelną sumažino ankstesnių metų mokestinių nuostolių suma. Atsižvelgiant į nustatytus pažeidimus, pareiškėjui patikrinimo metu apskaičiuota mokėtina 246 846,03 Eur PM suma, nes: 1) 373 353 Eur Bendrovės 2014–2018 m. apskaitytų prestižo amortizacijos sąnaudų priskyrė neleidžiamiems atskaitymams; 2) 677 888 Eur banko palūkanų ir 1 328 546 Eur obligacijų palūkanų sąnaudų pripažino neleidžiamiems atskaitymams (bendra palūkanų, priskirtų neleidžiamiems atskaitymams, suma – 2 006 434 Eur); 3) 88 397 Eur Bendrovės mokestinius nuostolius, apskaitytus dar 2012 m., pripažino nepagrįstais ir nurodė, kad jais negali būti mažinamas Bendrovės 2015–2016 m. apmokestinamasis pelnas. Bendrovė 2020 m. balandžio 23 d. pateikė pastabas dėl Patikrinimo akto, tačiau VMI jas atmetė. Bendrovė VMI sprendimą apskundė Komisijai. Komisija sprendimu Bendrovės skundą tenkino iš dalies: nuo 40 proc. iki 20 proc. sumažino Bendrovei skirtą baudą, o kitą VMI sprendimo dalį paliko galioti.

6. Teismas pažymėjo, kad byloje kilo ginčas dėl PMĮ nuostatų, susijusių su prestižo amortizavimu (priskyrimu leidžiamiems atskaitymams), palūkanų patirtų mokant pagal paskolų sutartis ir už obligacijas, skirtas įsigyti įmonę, priskyrimu leidžiamiems atskaitymams, MAĮ nuostatų dėl mokesčio perskaičiavimo senaties aiškinimo ir taikymo, MAĮ nuostatų dėl baudų skyrimo ir atleidimo nuo delspinigių.

7. Teismas, spręsdamas ginčą, vadovavosi PMĮ 2 straipsnio 30 dalimi, 17 straipsnio 1 dalimi, 18 straipsnio 10 dalimi. Teismas, pasisakydamas dėl prestižo amortizavimo, PMĮ 17 straipsnio 1 dalies taikymo, nurodė, kad PMĮ 17 straipsnio 1 dalies ir 18 straips-

nio 10 dalies normos ne skirtingai reguliuoja tuos pačius santykius, o PMĮ 18 straipsnio 10 dalis papildo 17 straipsnio 1 dalies reguliavimą, nustatydama papildomus požymius prie 17 straipsnio 1 dalyje nurodytų. Pareiškėjas nenurodė, kad konkrečios taisyklės, išdėstytos PMĮ 17 straipsnio 1 dalyje ir 18 straipsnio 10 dalyje, būtų prieštaringos tarpusavyje ir negalėtų būti taikomos kartu. Teismas sutiko su pareiškėju, kad PMĮ 18 straipsnio 10 dalis nustato detalesnius (tuo požiūriu specialius) reikalavimus vienai iš leidžiamų atskaitymų rūšių, bet nesutiko, jog nustato kitokį reguliavimą ir dėl to prestižo vertės įtraukimui į leidžiamus atskaitymus netaikoma PMĮ 17 straipsnio 1 dalis. Tuo metu pareiškėjo minimi PMĮ 28 ir 29 straipsniai nustato kitokį reguliavimą, jų santykis su PMĮ 17 straipsnio 1 dalimi gali būti ir kitoks, tačiau tai nėra šios bylos dalykas, todėl teismas plačiau dėl jų ir nepasisakė.

8. Teismas, pasisakymas dėl ryšio su pareiškėjo ekonomine nauda, pažymėjo, kad VMI (ir tokią poziciją palaikiusi Komisija) laikėsi nuostatos, kad apskaitoje suformuotas ilgalaikis nematerialusis turtas (prestižas) nesukūrė Bendrovei ekonominės naudos (ji apskritai neturėjo savo savarankiškos veiklos) ir neuždirbo pajamų, sukūrė tik ekonominę ir mokestinę naudą akcininkui (Fondui). VMI laikėsi pozicijos, kad sąnaudų pripažinimas leidžiamais atskaitymais turi būti griežtai susietas su to vieneto gaunamomis pajamomis, su kuria teismas sutiko įvertinęs PMĮ 3, 4 straipsnių nuostatas, kad įstatymų leidėjas įtvirtino atskiro subjekto apmokestinimo pelno mokesčiu principą. Teismas nurodė, kad priskyrimas pirminiam pajamas generuojančiam subjektui sudaro skirtingą mokestinį rezultatą, dėl to yra reikšmingas. Teismas rėmėsi LVAT 2015 m. birželio 16 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-1409-602/2015 pateiktais išaiškinimais dėl PMĮ 17 straipsnio 1 dalies. Teismo vertinimu, LVAT nutartimi įvertintos aplinkybės savo esme yra analogiškos, nes abiem atvejais buvo įsteigta tarpinė įmonė, kuri savo apskaitoje suformavo išlaidas ir įsipareigojimus (mokėjimą už akcijas ir palūkanas pagal paskolą toms akcijoms įsigyti), kurias po sujungimo su įsigyta įmone perkėlė įsigytai įmonei, siekiant šias išlaidas laikyti leidžiamais atskaitymais PM. Nors LVAT nutartimi išnagrinėtoje byloje buvo sprendžiamas klausimas tik dėl palūkanų pagal paskolas akcijoms įsigyti, tie patys PMĮ 17 straipsnio 1 dalies reikalavimai taikyti ir prestižo amortizavimui. Teismas taikė turinio viršenybės prieš formą principą (MAĮ 10 str.). Teismas nurodė, kad Patikrinimo akte užfiksuotos bei byloje esančiais įrodymais patvirtintos ginčo teisinių santykių turinį apibūdinančios faktinės aplinkybės leidžia abejoti, ar pareiškėjo apibūdinama formali UAB „PP6“ veiklos išraiška, kiek tai susiję su ginčo sąnaudų atsiradimą nulėmusiais veiksmais, atitinka realų aptariamos veiklos turinį, kuris būtų faktinis pagrindas taikyti PMĮ nuostatas dėl prestižo amortizavimo. Teismas, atsižvelgęs į LVAT nutartyje pateiktą analogiškų aplinkybių vertinimą, priėjo prie išvados, kad tuometinis UAB „PP6“ neveikė kaip vienetas, vykdantis komercinę ar gamybinę veiklą, kuria siekiama pajamų ar kitos ekonominės naudos turtą amortizuojančiam vienetui Pelno mokesčio įstatymo prasme. Priešingai, šiais veiksmais, be kita ko, nulėmusiais ir ginčo sąnaudų atsiradimą, UAB „PP6“ veikė išimtinai siekdama tikslų, susijusių su akcininkų interesais bei jų ekonomine nauda. Teismas pažymėjo, kad prestižas ne tik apskaitomas, bet pagal PMĮ 18 straipsnio 10 dalį laikomas turtu tam, jog būtų naudojamas (sudarytų galimybes) gauti ekonominės naudos. Tuo metu įsigytos įmonės (tuo metu – UAB „SSPC-Pramonė“), kuri buvo ir liko vienintele generuojančia pajamas ne aptariamos įmonių grupės viduje, veikla ir reali finansinė padėtis dėl ginčo sandorių (akcijų įsigijimo, paskolų) nepasikeitė, t. y.

pati įmonė dėl to neįgijo daugiau galimybių kurti ekonominę naudą (jos turimi resursai nepadidėjo) ir pati, kaip vienetas, nepatyrė išlaidų (sąnaudų). Realiai pasikeitė tik įmonės savininkai. Įmonės įsigijimas, su tuo susijusi rizika ir nauda sietina su jos savininkų ekonomine veikla, o ne pačios įmonės veikla. Todėl tarp dėl akcijų įsigijimo atsiradusio prestižo ir įmonės gaunamos ekonominės naudos nėra ryšio. UAB „PP6“ ekonominės veiklos savarankiškumo ir realumo nebuvimas paneigia pareiškėjo deklaruotą savarankišką tikslą įsigyti turtą ir naudoti savo veikloje. Pateiktas aiškinimas apskritai nepaneigia galimybės amortizuoti iki sujungimo atsiradusį prestižą, jeigu jis susijęs su veikla ir siekiama ekonomine nauda. Tai, kad iki UAB „PP6“ reorganizavimo buvo suformuotas turtas ir įsipareigojimai, nepaneigia PMĮ 17 straipsnio 1 dalies požymio būtinumo. Jeigu civilinių teisių ir pareigų požiūriu UAB „PP6“ reorganizavimas gali sukelti visų teisių ir įsipareigojimų perėjimą naujai veikiančiam juridiniam asmeniui, tai nebūtinai taikytina mokestiniams teisiniams santykiams, kurie ir nagrinėjami šioje byloje. Be to, pareiškėjas ir nesiremia argumentu, kad iki reorganizavimo UAB „PP6“ turėjo teisę kiekvienu mokestiniu laikotarpiu į leidžiamus atskaitymus įtraukti amortizuojamą prestižą, priešingai – PMĮ 18 straipsnio 10 dalis imperatyviai reikalauja, kad reorganizavimas būtų įvykęs.

9. Teismas nurodė, kad pareiškėjo nurodomas siekis apmokestinti gaunamą pelną (pajamas) vieną kartą nėra eksplicitiškai įtvirtintas PMĮ. Be to, pareiškėjo siūlomas šio principo aiškinimas yra pernelyg toli siekiantis, nes tokiu aiškinimu iš esmės bandoma pagrįsti galimybę asmeniui pačiam laisvai pasirinkti leidžiamų atskaitymų taikymo/perkėlimo vietą susijusių asmenų struktūroje. Tuo metu leidžiamiems atskaitymams būdingas imperatyvus reguliavimas, įtvirtintas PMĮ, tokios galimybės nenumato (išskyrus, kai tai atskirai aptarta). Galiausiai atsisakymas laikyti leidžiamais atskaitymais ginčo prestižą savaime nepaneigia to, kad pelnas grupėje apmokestinamas vieną kartą (pats pareiškėjas nurodo, kad kontroliuojančių subjektų pajamos būtų neapmokestintos pelno mokesčiu). Teismas pažymėjo, kad aplinkybės dėl reorganizavimo metu gautos naudos ir reorganizavimo būdo nėra savarankiškai nulemiančios išvadą dėl sudarytų sandorių turinio, jos sudaro tik dalį požymių, kurios rodo ekonominės veiklos nesavarankiškumą, vertinant visą sandorių eigą (kuri aptarta anksčiau).

10. Teismas, pasisakydamas dėl palūkanų, sprendė, kad šios bylos aplinkybės yra analogiškos LVAT nutartimi išnagrinėtos bylos aplinkybėms. Be to, šiuo atveju, kaip ir LVAT nutartimi išnagrinėtoje byloje, kalbama apie palūkanų sąnaudas akcijoms įsigyti. Teismas rėmėsi tais pačiais motyvais kaip ir prestižo amortizavimo atžvilgiu, nes operacijos vertintinos kartu kaip sudarančios sandorių sistemą, kurios esmė tokia, kad buvo patirtos išlaidos akcijoms įsigyti. Teismas šių motyvų nekartojo ir laikė, kad palūkanų išlaidos, patirtos mokant pagal paskolas ir obligacijas, kurios panaudotos UAB „SSPC-Pramonė“ akcijoms įsigyti, nėra susijusios su pareiškėjo gaunama (siekiama gauti) ekonomine nauda, t. y. neatitinka PMĮ 17 straipsnio 1 dalies nuostatų. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjo argumentas, jog galėjo perduoti nuostolius grupėje ir tokiu būdu vis vien būtų panaudojęs palūkanų sąnaudas leidžiamiems atskaitymams, yra hipotetinis, šioje byloje nesprendžiamas klausimas dėl nuostolių perkėlimo galimybės grupėje. Be to, PMĮ 30 straipsnis ir 56-1 straipsnis nustato ribojimus nuostolių, susijusių su vertybinių popierių perleidimo, t. y. su finansine arba dalyvavimo kitose įmonėse veikla susijusių nuostolių perkėlimas yra reguliuojama skirtingai ir labiau ribojamas. Teismas nurodė, kad iki 2020 m. balandžio 9 d. PMĮ 17 straipsnio 1 dalies apibendrinto komentaro 6.24.2 punkto

teiginys, jog palūkanos už paskolą, kuri panaudojama kito vieneto akcijoms įsigyti, priskiriamos paskolą paėmusios įmonės leidžiamiems atskaitymams, ir jo taikymas konkrečiai situacijai priklauso nuo konteksto (priklausomai nuo to, kokio vieneto ir kokios veiklos pajamos ir leidžiami atskaitymai turimi omenyje). Tokia formuluotė savaime reiškia tik tiek, kad jeigu sąnaudos patirtos veikloje, kuri pasireiškė akcijų įsigijimu, mokamos palūkanos gali būti priskirtos leidžiamiems atskaitymams, tačiau nieko nepasako apie konkrečios operacijos ekonominį turinį, t. y. ryšį su vieneto gaunama nauda, dėl kurio ir vyksta ginčas šioje byloje. Taigi minėta komentaro formuluotė nėra priešinga VMI pozicijai šioje byloje. Teismas pažymėjo, kad Lietuvos pelno mokesčio reguliavimas remiasi atskiro vieneto apmokestinimu, o ne įmonių grupės apmokestinimu, nustato vienetui griežtas sąlygas leidžiamiems atskaitymams, nustato apribojimus su vertybinių popierių realizavimu susijusių nuostolių perkėlimui. Tai reiškia, kad ribojamas su akcijų įsigijimu susijusio rezultato perkėlimas. Šiuo atveju VMI iš esmės teisingai atstatė mokestinę situaciją, kuri būtų susiklosčiusi, jeigu Fondas būtų investavęs į veiklą vykdančią įmonę, įsigydamas jos akcijas, t. y. atlikęs sandorį finansinėje veikloje, kuria ir užsiima.

11. Teismas, pasisakydamas dėl mokesčio perskaičiavimo termino, vadovavosi MAĮ 68 straipsnio 1 dalimi, LVAT suformuota praktika. Teismas nurodė, kad į šios normos reguliavimo sritį nepatenka mokesčio administratoriaus tam tikrų aplinkybių konstatavimas ar paneigimas. Be to, mokesčių administratorius tol, kol nuostoliai nėra reikšmingi apskaičiuotino (perskaičiuotino) mokesčio sumai, negalėtų paneigti apskaičiuotų mokesčių sumų, nes mokesčio dydis (pvz., nesant mokestinio pelno) nesikeistų, nors nesutiktų su nuostolių suma. Taigi nuostolio sumos paneigimas ir mokesčio apskaičiavimas/perskaičiavimas nėra tapatūs veiksmai. Todėl pareiškėjo siūlomas aiškinimas būtų plečiamasis ir pakeistų interesų pusiausvyrą viešojo intereso nenaudai. Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju pareiškėjas patikslintas PM deklaracijas už tikrintą laikotarpį pateikė po mokestinio tyrimo, 2019 m. spalio 27 d., o patikrinimas pradėtas 2019 m. gruodžio 3 d. Taigi deklaracijos stabilumo lūkestis per tokį trumpą laiko tarpą negalėjo susiformuoti. Teismas priėjo prie išvados, kad MAĮ 68 straipsnio 1 dalies nuostata nebuvo pažeista.

12. Teismas, pasisakydamas dėl teisėtų lūkesčių, pažymėjo, kad pareiškėjas nenurodo, kuo konkrečiai pasireiškė PMĮ 17 straipsnio 1 dalies komentaro (jo 6.24.2 punktas) pasikeitimas ir kaip jo interesai dėl to nukentėjo. Pareiškėjo nurodyta PMĮ apibendrinto komentaro formuluotė, kad palūkanos už paskolą, kuri panaudojama kito vieneto akcijoms įsigyti, priskiriamos paskolą paėmusios įmonės leidžiamiems atskaitymams, savaime nereiškia, kad netaikoma PMĮ 17 straipsnio 1 dalis ir nevertinamas operacijos ekonominis turinys (MAĮ 10 str.). Pareiškėjas nepagrindė, kokiais kitais jo atžvilgiu adresuotais veiksmais pasireiškė teisėtas lūkestis, kad VMI jo nurodytu būdu aiškins PMĮ nuostatas. Šioje byloje nėra konkrečių aplinkybių, kurios rodytų, kad pareiškėjui VMI formavo lūkestį, jog aiškins PMĮ taip, kaip aiškina Bendrovė. Negalima teigti, kad buvo susiklosčiusi sisteminė situacija, kurioje valdžios institucijos toleravo tam tikrą neteisėtą situaciją. Šią aplinkybę, kaip iš esmės neteisėtą, turėtų įrodyti pareiškėjas. Tai, kad VMI nepatikrino visų mokesčių mokėtojų, kurie galbūt skirtingai taikė PMĮ nuostatas, nereiškia, jog buvo sisteminis tokio taikymo toleravimas. Kitų aplinkybių, kurios liudytų, kad valstybės institucijos pareiškėjo atžvilgiu formavo lūkesčius dėl jam palankaus PMĮ aiškinimo, nėra. Priešingai – bent nuo mokestinio tyrimo VMI aiškiai išreiškė poziciją dėl aiškinimo pa-

reiškėjo atžvilgiu, kurio laikėsi ir vėliau. LVAT nutartimi išnagrinėtos bylos aplinkybių matyti, kad dar 2011 ir 2012 m. VMI kitos įmonės atžvilgiu laikėsi analogiškos pozicijos dėl palūkanų už paskolą akcijoms įsigyti priskyrimo leidžiamiems atskaitymams. Šis 2015 m. birželio 16 d. teismo baigiamasis aktas ir jame pateikti išaiškinimai buvo viešai prieinami (publikuota ir leidinyje „Administracinė jurisprudencija“, 2015 m. Nr. 29). Kai kuriose bylose VMI priėmė sprendimus laikydamasi tokios pačios pozicijos kaip ir šioje byloje (pvz., LVAT 2019 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-443-438/2019). Taip pat nėra duomenų, kad pareiškėjas, esant neaiškumams, būtų pasinaudojęs galimybe gauti nemokamą mokesčių administratoriaus konsultaciją jam aktualiais PM klausimais. Teismas nurodė, kad nėra pagrindo spręsti, jog pareiškėjui valstybės institucijos sukūrė teisėtą lūkestį dėl leidžiamų atskaitymų.

13. Teismas, pasisakydamas dėl atleidimo nuo baudų ir delspinigių, vadovavosi MAĮ 100 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 141 straipsnio 1 dalimi. Teismas, įvertinęs tai, kad nėra duomenų, jog pareiškėjui VMI ar kitos institucijos būtų formavusios teisėtą lūkestį, jog priims pareiškėjo PMĮ nuostatų aiškinimą, taip pat, kad nebuvo apibendrinto išaiškinimo (komentaro), kuris aiškiai leistų suprasti, jog pareiškėjo atveju bus leista leidžiamiems atskaitymams priskirti ginčo sumas, taip pat nebuvo ir tokio pobūdžio individualios konsultacijos, konstatavo, kad nėra pagrindo atleisti pareiškėją nuo baudos ir delspinigių, kaip tai numato MAĮ 141 straipsnio 1 dalis.

14. Teismas, pasisakydamas dėl baudos proporcingumo, vadovavosi MAĮ 139 straipsnio 1 dalimi, MAĮ 140 straipsnio 2 dalimi, pažymėjo, kad bendrieji baudos skyrimo principai bei MAĮ 139 straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, turinčios įtakos baudos dydžiui, įpareigoja subjektą, skiriantį baudą, motyvuoti ir pagrįsti skiriamos baudos dydį (LVAT 2008 m. vasario 15 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A261-214/2008). Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas pateikė patikslintas PM už 2014–2017 metų deklaracijas 2019 m. spalio 11 d., deklaravo mokestinio tyrimo metu VMI nurodytas PM sumas (242 603,03 Eur), taip pat Bendrovė 2019 m. spalio 11 d. sumokėjo 130 600 Eur įmokos kodu 1001; iš Bendrovės 2019 m. lapkričio 21 d. paaiškinimų matyti, jog ji tikėjosi, kad likusi mokėtina PM suma bus užskaityta iš PVM permokos. 2019 m. spalio 27 d. Bendrovė vėl pateikė patikslintas 2014–2017 m. PM deklaracijas ir jose nedeklaravo 242 603,03 Eur, t. y. grįžo prie padėties, kuri pagal PM deklaracijas buvo iki 2019 m. spalio 11 d. Taip pat paprašė grąžinti PM permoką. VMI buvusią įskaitytą PVM skirtumą prievolių apskaitoje grąžino į mokesčio skirtumo sąskaitą, nelaikė jos PM permoka. Klausimą dėl permokos grąžinimo VMI paliko spręsti po patikrinimo. Teismas iš aptartų aplinkybių nustatė, kad pareiškėjas siekė, jog dėl ginčo su VMI žala biudžetui būtų kuo mažesnė. Komisija sprendime konstatavo, kad pareiškėjas bendradarbiavo su mokesčių administratoriumi, ginčas dėl šios aplinkybės nevyksta. Ginčas kilo po to, kai mokestinio tyrimo metu VMI pateikė savo aiškinimą ir pasiūlė pareiškėjui iš naujo įvertinti galimybę pateikti patikslintas 2014–2017 m. PM deklaracijas. Taigi ginčas kilo dėl to, kad pareiškėjas ir VMI skirtingai aiškina ir vertina su prestižo amortizacija ir palūkanomis už paskolas (obligacijas) akcijoms įsigyti susijusias aplinkybes, t. y. ar sandorių turinys atitinka formą. Toks vertinimas priklauso nuo konkrečių faktinių aplinkybių vertinimo. Teismas sutiko, kad mokesčių mokėtojui sunku nuspėti tokio ginčo baigtį. Mokesčių administratorius šioje byloje nesirėmė tuo, kad pareiškėjas piktnaudžiavo, t. y. neįrodinėjo piktnaudžiavimo (MAĮ 69 str.), kitų sunkinančių aplinkybių (išskyrus nebendradarbiavi-

mą) VMI nenurodė. Po mokestinio tyrimo mokesčių administratorius sudarė galimybę pareiškėjui patikslinti PM deklaracijas, taigi laikėsi pozicijos, kad toje stadijoje pažeidimai (neatitikimai) dar gali būti ištaisyti ir be baudų skyrimo, t. y. nelaikė, jog pažeidimai pagal savo pobūdį yra sunkūs ar pavojingi. Dar iki mokestinio patikrinimo esminės aplinkybės, kuriomis rėmėsi VMI, jai buvo žinomos, nebuvo slepiamos. Nėra paneigta, kad pareiškėjas elgėsi sąžiningai manydamas, kad mokestį apskaičiavo teisingai ir ginče su mokesčių administratoriumi yra teisus. Todėl teismas nusprendė, kad sąžiningai klydo dėl ginčo aplinkybių vertinimo ir, kad negalima daryti išvados, jog pareiškėjas sąmoningai siekė pažeisti mokesčių įstatymus ar suvokė, kad juos pažeidžia, taigi pažeidimą padarė dėl neatsargumo. Nėra pagrindo manyti, kad pareiškėjas nesumokės papildomai apskaičiuoto mokesčio ir su juo susijusių sumų (kaip aptarta, siekė padengti nepriemoką, dalį sumos, 130 600 Eur, sumokėjo pavedimu iki patikrinimo ir ginčo). Todėl, teismo vertinimu, šioje situacijoje protingumo ir teisingumo kriterijus atitiktų minimali įstatyme nustatyta (10 procentų dydžio) bauda. Šia apimtimi teismas pakeitė VMI ir Komisijos sprendimus ir paskirtą baudą sumažintina iki 10 procentų papildomai apskaičiuoto PM.

15. Teismas, skundžiamo akto turinį įvertinęs Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto teisinio reguliavimo ir gero administravimo principo imperatyvų kontekste bei vadovaudamasis protingumo principu, konstatavo, kad nagrinėjamu atveju teisiniai ir faktiniai akto pagrindai buvo nurodyti (buvo aišku, kad prašymas netenkinamas, nes nėra pateiktos deklaracijos), todėl atitinka motyvų išdėstymo adekvatumo, aiškumo ir pakankamumo reikalavimus. Teismo vertinimu, iš VMI sprendimo turinio yra aiški esminė aplinkybė, kuria rėmėsi VMI (ginčo sandoriai nesukūrė ekonominės vertės vertinant turinio viršenybės prieš formą kontekste).

16. Teismas, pasisakydamas dėl bylinėjimosi išlaidų, nurodė, kad pareiškėjas UAB „PP6“ pateikė prašymą priteisti patirtas bylinėjimosi išlaidas, kurias sudaro 2 420 Eur už advokato suteiktas teisines paslaugas – už skundo parengimą teismui ir skundo parengimą Komisijai. Pareiškėją ginče atstovavo advokatai M. L. ir A. M.. Teismas vadovavosi Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymo Nr. 1R-85 „Dėl Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio patvirtinimo“ (toliau – ir Rekomendacijos) 2, 7, 8.1, 8.2, 9 punktais. Teismas nurodė, kad pareiškėjas už skundo Komisijai parengimą sumokėjo 1 210 Eur, į bylą nėra pateiktas detalus patirtų bylinėjimosi išlaidų paskaičiavimas, todėl nėra žinomas advokatų, kurie atstovavo pareiškėją, darbo laiko sąnaudos. Teismas, atsižvelgdamas į tai, ir tuo pačiu vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, taip pat įvertinęs aplinkybes, kad byloje iš esmės nebuvo sprendžiami ypatingai sudėtingi teisės taikymo klausimai, nebuvo gausu ginčijamų faktinių aplinkybių, priėjo prie išvados, jog byloje nėra išimtinių aplinkybių, kurios sudarytų pagrindą nukrypti nuo Rekomendacijose nustatytų maksimalių priteistinų išlaidų dydžių. Taigi, teismo vertinimu, maksimali priteistina suma už skundo parengimą Komisijai sudaro 407,58 Eur. Teismas nurodė, kad už skundo parengimą teismui sumokėta suma nesiekia Rekomendacijose nustatytos maksimalios priteistinos sumos, jos mažinti pagrindo nėra. Taigi visa galima priteisti atstovavimo išlaidų suma sudaro 1 617,58 Eur. Teismas pažymėjo, kad bylinėjimosi išlaidų požiūriu aktuali suma, kuri buvo ginčijama Komisijai, nes Komisija atstovavimo išlaidų nepriteisia. Teismas nusprendė, kad pareiškėjo reikalavimai per abi instancijas tenkinti 74 053,5 Eur iš 430 967,20 Eur,

taigi 17,18 proc. iš atsakovo priteistina 277,90 Eur atstovavimo išlaidų. Pareiškėjas sumokėjo 22,50 Eur žyminio mokesčio, todėl teismas jam priteisė 3,87 Eur žyminio mokesčio.

III.

17. Pareiškėjas apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. kovo 8 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – panaikinti Komijos sprendimą ir VMI sprendimą; sudaryti šios bylos nagrinėjimui išplėstinę LVAT teisėjų kolegiją; priteisti patirtas bylinėjimosi išlaidas; išreikalauti iš VMI rašytinius įrodymus – nuo 2012 m. iki 2019 m. išduotus (nuasmenintus) išankstinius įsipareigojančius sprendimus dėl mokesčių teisės aktų nuostatų taikymo (pagal MAĮ 371 straipsnį), kuriuose buvo aiškinamas Pelno mokesčio įstatymo 2 straipsnio 30 dalies ir 18 straipsnio 10 dalies nuostatų turinys ir jų taikymas sandoriuose, kurie apėmė įmonės akcijų įsigijimą ir vėlesnį įsigyjančiosios ir įsigytosios įmonių apjungimą. Apeliacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

17.1. Teismo sprendime pateikti šiam ginčui aktualių PMĮ ir MAĮ nuostatų išaiškinimai ir pasirinkti jų taikymo principai nėra nuoseklūs, nepagrįsti sistemine PMĮ ir MAĮ nuostatų analize, dėl ko daromos klaidingos ir nepagrįstos išvados. PMĮ įtvirtinta prestižo samprata, šio instituto prigimtis ir koncepcija aiškinama ir taikoma netinkamai, klaidingai interpretuojamas PMĮ 17 straipsnio 1 dalies ir PMĮ 2 straipsnio 30 dalies bei 18 straipsnio 10 dalies santykis, dėl ko prestižo amortizacijos sąnaudų priskyrimui taikomi reikalavimai, kurie nėra nei pagrįsti logine ir sistemine šio instituto analize, nei objektyviai įgyvendinami praktikoje. Palūkanų priskyrimo leidžiamiems atskaitymams vertinimas yra kazuistinis, ignoruojantis bendrovių jungimo veiksmo teisines ir mokestines pasekmes bei MAĮ 10 straipsnyje įtvirtintą turinio viršenybės prieš formą principą. MAĮ 68 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto mokesčių perskaičiavimo senaties instituto aiškinimas iškreipia jo esmę ir de facto (faktiškai) jį paneigia. Teismo sprendimu patvirtinta VMI praktika, keičiant nekintančių įstatymo nuostatų aiškinimą ir taikymą retrospektyviai, pažeidžiami atsakingo valdymo, mokesčių mokėtojų lygybės, teisinio saugumo bei teisėtų lūkesčių apsaugos principai.

17.2. Prestižo vertė nėra ir negali būti laikoma savarankiška veikloje naudojamo ilgalaikio turto kategorija. Ji neatitinka jokių ilgalaikio turto požymių, tai tik apskaitos kategorija, atspindinti pačios įsigytos veiklos elementų ir savybių visumą, kuri sudarant veiklos perleidimo sandorį gali būti įvertinama teigiamu (prestižo vertė) arba neigiamu (neigiama prestižo vertė) dydžiu. Tai, kad prestižas nėra savarankiškas ilgalaikis turtas patvirtina ir Pelno mokesčio įstatymo 2, 7, 16, 18, 21, 27, 30, 31, 32, 33, 41, 42, 43 ir 44 straipsnių pakeitimo ir papildymo ir Įstatymo 1 ir 3 priedėlių pakeitimo ir papildymo bei Pelno mokesčio įstatymo 5, 12, 26, 35, 36, 37, 53 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 37(1) ir 37(2) straipsniais ir Įstatymo 3 priedėlio papildymo įstatymo 12 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte pateikti paaiškinimai dėl tokių išlaidų kvalifikavimo ir paskirstymo: Projekte siūloma nustatyti, kad pelno mokesčio tikslais prestižas (neigiamas prestižas) susidaro, kai įsigyjama kito vieneto veikla, kaip kompleksas, ar jo veiklos dalis, kaip teisių ir prievolių visuma, arba kito vieneto, siekiant valdyti jo grynąjį turtą ir veiklą, akcijos ir pinigais sumokama daugiau (mažiau) už įsigyto vieneto grynojo turto dalies, įvertintos tikrąja rinkos kaina, vertę. Kitais atvejais

susidaręs prestižas (neigiamas prestižas) būtų priskiriamas įsigyto turto įsigijimo kainai ar pardavimo kainai, t. y. būtų taikomos Pelno mokesčio įstatymo 14 ir 15 straipsnių nuostatos.

17.3. VMI, Komisijos ir teismo pateikiama prestižo vertės samprata ir jai taikomi kriterijai nesuderinami su prestižo kaip mokesčių teisės kategorijos prigimtimi: prestižas yra pirkėjo už veiklą (arba akcijas) sumokėtos kainos dalis, kuria įvertinamos įsigyjamo verslo arba tą verslą jau vykdančios įmonės jau turimos savybės bei požymiai. Iš apskaitomos prestižo vertės pats įsigyjamas verslas (ar įmonė) nieko nei turi, nei gali gauti. Pareiškėjas įgyvendino visas sąlygas prestižo vertę priskirti leidžiamiems atskaitymams.

17.4. Teismo sprendime ignoruojamos teisinės, ekonominės ir mokestinės dviejų savarankiškų bendrovių reorganizavimo jungimo būdu pasekmės. Teismas netinkamai aiškina ir vertina PMĮ 18 straipsnio 10 dalyje įtvirtino įmonių jungimo reikalavimo, kaip sąlygos pradėti apskaitytos prestižo vertės amortizavimą, tikslus ir esmę. Pats įmonių reorganizavimas (apjungimas) nėra kokia nors tiesioginę ekonominę naudą generuojanti veikla (be to, kad, du juridinius asmenis apjungus į vieną, gali būti taupomos jų administravimo išlaidos), todėl nesuprantama (ir nei VMI, nei Komisija, nei teismas to nedetalizuoja), kaip ir kokia dar ekonominė nauda iš apjungimo turėtų būti gaunama. Dar daugiau, PMĮ 2 straipsnio 30 dalyje, 18 straipsnio 10 dalyje ar kitose PMĮ nuostatose nėra jokio ribojimo leidžiamais atskaitymais pripažinti prestižo amortizaciją net ir tokiu atveju, jeigu po PMĮ reikalaujamo apjungimo galiausiai paaiškėtų, kad dėl kokių nors priežasčių toks apjungimas per se (pats savaime) net ekonomiškai nenaudingas (pvz., komplikuoja verslo valdymo procesus, nesukuria reikalingų verslo sinergijų ar pan.). Šiuo atveju negali būti ignoruojama ir iš civilinės teisės kylančio įmonių jungimo instituto prigimtis ir esmė – universalus teisių ir pareigų perėmimas, kuris lygiai taip pat pripažįstamas ir mokesčių teisėje: veiklą tęsiančiai įmonei perimti prijungtosios mokestines nepriemokas ir permokas, toliau skaičiuoti iš prijungtosios įmonės perimto ilgalaikio turto nusidėvėjimą nuo tų verčių, kurios buvo prijungtojoje, net ir perkelti prijungtosios įmonės mokestinius nuostolius, jeigu veikla tęsiama (nepaisant to, kad nuostolius toliau perkeliančiai ir jais savo apmokestinamąsias pajamas mažinančiai po jungimo toliau veikiančiai įmonei šie nuostoliai jokios papildomos naujos ekonominės naudos po jungimo juos atskaitančiai įmonei jau nekuria) ir t. t. Tai, kad „nesant konkrečių mokesčių įstatymų ir juos lydinčių teisės aktų nuostatų, vien vienetų reorganizavimas, skirtingai nei teigia atsakovas, savaime nepaneigia po reorganizavimo veiklą tęsiančio vieneto teisės leidžiamiems atskaitymams priskirti jo faktiškai patirtas sąnaudas, susijusias su reorganizavimo metu pasibaigusio vieneto vykdyta komercine ar gamybine veikla, kuria buvo siekiama gauti pajamų ar kitos ekonominės naudos“, 2015 m. birželio 16 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-1409-602/2015 (26 p.) yra patvirtinęs ir LVAT.

17.5. PMĮ 2 straipsnio 30 dalis ir 18 straipsnio 10 dalis yra specialiosios normos PMĮ 17 straipsnio 1 dalies atžvilgiu ir šių normų tarpusavio konkurencija turi būti sprendžiama taikant klasikinius normų konkurencijos situacijoms skirtus teisės principus: specialiosios normos turi viršenybę bendrųjų normų atžvilgiu ir vėliau priimtos normos pakeičia (koreguoja) anksčiau priimtas normas. Skirtingai, negu teigia teismas, tarp šių nurodytų PMĮ nuostatų nėra jokios kolizijos. Būtent PMĮ 17 straipsnio 1 dalies nuostata grindžiamas taip pat ir PMĮ 43 straipsnyje įtvirtintas mokestinių nuostolių perkėlimas (atskaitymas) po įmonių sujungimo, taip pat PMĮ 28 straipsnyje numatyti paramos są-

naudų ar PMĮ 29 straipsnyje įtvirtinti nario mokesčių ir įmokų atskaitymai iš apmokestinamųjų pajamų, kur pagrįsti ir įrodyti jokio tiesioginio ryšio su konkrečiu mokestiniu laikotarpiu uždirbamomis pajamomis ar kuriama ekonomine nauda nėra reikalaujama. Dėl to akivaizdu, jog teismo sprendime PMĮ 17 straipsnio 1 dalies reikalavimai yra nepagrįstai suabsoliutinami.

17.6. LVAT nutartis, kurios išvadomis ir nuostatomis palūkanų sąnaudų dalies pripažinimo leidžiamais atskaitymais atžvilgiu išimtinai remiasi VMI, Komisija bei teismas, neturėtų būti besąlygiškai vertinama kaip universalus ir besąlygiškai taikomas precedentas šioje byloje analizuojamų aplinkybių ir keliamų klausimų atžvilgiu. Teismo sprendimo argumentus dėl to, kad šiuo atveju paskolos ir už jas sumokėtos palūkanos vertintinos kaip pareiškėjo įsipareigojimai ne savo, o neva tai akcininkų naudai, akcentuotina, jog visų pelno siekiančių juridinių asmenų pagrindinis veiklos tikslas yra nauda akcininkams, todėl tiek visas jų sąnaudas, tiek ir visas pajamas galima vertinti kaip neišvengiamai susijusias su nauda akcininkui. Tačiau tuo pačiu svarbu tai, kad dėl to, ar skola susidaro akcininko, ar jo kontroliuojamos bendrovės lygiu, jokios papildomos ekonominės naudos akcininkui neatsiranda: jeigu finansinis įsipareigojimas (paskola) yra akcininko (šiuo atveju – Fondo), o ne kontroliuojamos to akcininko kontroliuojamos įmonės (t. y. pareiškėjo), šios įmonės akcijų vertė (dėl mažesnių įsipareigojimų) ir iš jos gaunama grąža (dėl mažesnių sąnaudų) būtų atitinkamai didesnė, bet pats akcininkas (t. y. Fondas) dalį iš pareiškėjo gautos grąžos vis tiek turėtų panaudoti paskolai grąžinti ir palūkanoms sumokėti. Tuo atveju, kai prievolę grąžinti paskolą ir mokėti palūkanas turi įmonė (šiuo atveju – pareiškėjas), atitinkamai mažėja jos akcijų (kaip akcininko turto) vertė ir akcininko iš įmonės gaunama grąža. Suminis ekonominis rezultatas akcininkui (t. y. Fondui) abiem atvejais yra identiškas: gauti daugiau grąžos iš pareiškėjo ir grąžinti paskolą, ar gauti mažiau grąžos, jau po paskolos grąžinimo. Dėl to prielaidos, kad dėl tokios finansavimo struktūros kažkokios neapibrėžtos naudos siekiama akcininkui (be to, kad tai yra bendras visos pelno siekiančios įmonės veiklos tikslas), nedetalizuojant ir nepagrindžiant, kokia konkrečiai yra (ar bent gali būti) toji nauda, niekaip negali pagrįsti teismo sprendime daromų išvadų. Galiausiai, net ir vertinant mokestiniu aspektu, atsižvelgiant į pačios VMI iki 2020 m. balandžio 9 d. PMĮ 17 straipsnio 1 dalies apibendrinto komentaro 6.24.2 punkte dėstytą poziciją, jog palūkanos už paskolą, kuri panaudota kitos įmonės akcijoms įsigyti, priskiriama leidžiamiems atskaitymams, tokia finansavimo struktūra, kai skola yra kontroliuojamos įmonės balanse, jokios mokestinės naudos akcininkui taip pat nesukuria, nes, net skolą ir prisiėmus akcininkui, tomis pat palūkanų sąnaudomis galėtų būti mažinamos paties akcininko apmokestinamosios pajamos. Vertinant šioje byloje susiklosčiusią situaciją, aplinkybės, kurios objektyviai neleido Fondui skolintis ir tuometinės SSPC valdytą verslą įsigyti tiesiogiai, ne tik nesukūrė Fondui kokios nors naudos, bet net ir pablogino jo situaciją tuo aspektu, kad, nepaisant palūkanų ir prestižo vertės amortizavimo sąnaudų, nuo iš verslo generuojama grąža buvo apmokestinama, nors, jeigu jį būtų įsigyta ir vykdoma tiesiogiai Fonde – iš jos gaunamas pelnas, dėl Fondui taikomų pelno mokesčio išimčių ir lengvatų, apskritai būtų neapmokestinamas. Šio ginčo objektu esančios pareiškėjo palūkanų sąnaudos turi būti priskiriamos jo apmokestinamąjį pelną mažinantiems leidžiamiems atskaitymams.

17.7. Teismo sprendimo išvados dėl mokesčių apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties instituto iš esmės jį paneigia, nepagrįstai ir neproporcingai susiaurinant MAĮ

mokesčių mokėtojams juo suteikiamas mokestinių teisinių stabilumo ir teisinio tikrumo garantijas. VMI nepagrįstai apribojo pareiškėjo teisę perkelti 2012 metų mokestinius nuostolius ir 2015 m. ir 2016 m. apskaičiuojant PM, juos atimti iš apmokestinamųjų pajamų, nes 2012 m. PM apskaičiavimas negali būti kvestionuojamas dėl MAĮ 68 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto senaties termino taikymo. Pareiškėjo mokestinis patikrinimas pradėtas pagal 2019 m. gruodžio 2 d. pavedimą atlikti pareiškėjo mokestinį patikrinimą, todėl atsakovas galėjo vertinti tik einamųjų t. y. 2019 m., ir 5 praėjusių kalendorinių metų mokesčių apskaičiavimo ir deklaravimo teisingumą, t. y. laikotarpius iki 2014 m. imtinai. Pareiškėjo pateikta metinė PM deklaracija už 2012 metų mokestinį laikotarpį per MAĮ 68 straipsnyje nurodytą 5 metų laikotarpį tikrinta nebuvo. Ribojant pareiškėjo teisę perkelti 2012 m. mokestinį nuostolį, iš esmės neigiamas 2012 m. pareiškėjo PM deklaracijoje deklaruotas mokestinis nuostolis (jo egzistavimas ar dydis). Deklaracijoje esantys duomenys gali būti paneigiami tik apskaičiavus ar perskaičiavus mokestį. Jeigu toks perskaičiavimas ar apskaičiavimas neatliekamas, deklaracijoje pateikti duomenys laikomi teisingais. Atsakovas pareiškėjo 2012 m. deklaracijos duomenų per įstatymo įtvirtintą senaties terminą nepatikrino ir neperskaičiavo PM rezultato (tiek pelno, tiek nuostolio), todėl šioje byloje aktualiu laikotarpiu atsakovas perskaičiuoti joje nurodytų sumų neturėjo teisės, nes šis laikotarpis nepatenka į tikrintą laikotarpį, kurį riboja minėtas senaties terminas. Analizuojant teismų praktiką panašiais atvejais, LVAT savo nusistovėjusioje praktikoje ne kartą yra analizavęs gyventojų turto, turėto 2003 m. gruodžio 31 d., deklaracijų duomenų tikrinimo ir jų paneigimo klausimus. LVAT yra pasisakęs, kad būtų nepateisinama tokia situacija bei būtų neproporcinga kaip priemonė, jeigu mokesčių administratoriui būtų suteikta teisė neribotą laiką tikrinti asmens (gyventojo) deklaracijos, pateiktos iki 2005 m. gegužės 1 d., apie jo 2003 m. gruodžio 31 d. turėtą turtą duomenų tikrumą, o asmenį (gyventoją), neribotą laiką įpareigojant pagrįsti šios deklaracijos duomenis, t. y. šiems teisiniams santykiams nesuteikiant stabilumo neribotą laiką, bei, kad šiems teisiniams santykiams pagal analogiją turi būti taikomos Lietuvos Respublikos gyventojų turto deklaravimo įstatymo 5 straipsnio 3 dalies ir 9 straipsnio 3 dalies bei MAĮ 68 straipsnio nuostatos (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 4 str. 7 d.), mokesčių administratoriui suteikiančios teisę mokestinį patikrinimą atlikti, o tuo pačiu ir mokestį apskaičiuoti arba perskaičiuoti ne daugiau kaip už einamuosius ir penkerius praėjusius kalendorinius metus, skaičiuojamus atgal nuo tų metų, kada pradedama mokestį apskaičiuoti arba perskaičiuoti, sausio 1 dienos. ABTĮ 57 straipsnis apibrėžia neįrodinėtinas aplinkybes ir faktus bei neturi nieko bendra su atsakovo siekiu perskaičiuoti pareiškėjo 2012 m. mokestinius nuostolius.

17.8. Retrospektyvi ir retroaktyvi nekintančių įstatymo nuostatų aiškinimo ir taikymo praktikos kaita pažeidžia atsakingo valdymo, mokesčių mokėtojų lygybės, teisinio saugumo bei teisėtų lūkesčių apsaugos principus, sudaro savarankišką pagrindą atleisti pareiškėją nuo apskaičiuotų delspinigių ir paskirtos baudos. Taikomos mokesčių administravimo praktikos prestižo vertės sąnaudų amortizacijos atžvilgiu pasikeitimo, įvykusio 2018 m., šioje byloje neneigia ir pati VMI. Visi VMI rengiami apibendrinti mokesčių įstatymų paaiškinimai (komentarai), rengiami vadovaujantis Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. 1K-036 patvirtintu Apibendrintų mokesčių įstatymų paaiškinimų projektų derinimo tvarkos aprašu, tačiau skelbiami pačios VMI pasirinkta forma ir būdu – interneto svetainėje redaguojamo dokumento forma. Jokių

istorinių šių paaiškinimų redakcijų, net tais atvejais, kai paaiškinimas yra ne tik papildomas, bet jame dėstoma nuomonė yra pakeičiama, šiuo metu VMI nėra pateikiama. Dėl to mokesčių mokėtojai kintančias PM komentaro nuostatas gali fiksuoti tik patys sau prieinamu formatu išsisaugodami atitinkamas kintančio komentaro redakcijas (ką daryti nuolat nebūtų nei logiška, nei praktiška). PMĮ apibendrinto paaiškinimo (komentaro) redakcijos, apimančios pakeitimus iki 2014 m. kovo 13 d., kurią pareiškėjui pavyko atkurti, ištrauka, pateikianti tuometinę VMI nuomonę dėl PMĮ 18 straipsnio 10 dalies taikymo, pridedama. Pareiškėjas, kaip ir kiti mokesčių mokėtojai, veikia ne teisinio ir informacinio vakuumo sąlygomis. Jam yra žinoma ir kitų mokesčių mokėtojų patirtis ir praktika, taikant PMĮ nuostatas, reglamentuojančias prestižo vertės amortizaciją, jų sąveikos ir diskusijų su mokesčių administratoriumi rezultatai. Tai, kad pareiškėjas nesikreipė į VMI dėl rašytinės konsultacijos, nereiškia, kad analizuojamos PMĮ nuostatos ir jų taikymo praktika visada buvusi aiški – neleidžianti prestižo vertės amortizacijos nepagrindus iš to gaunamos papildomos ekonominės naudos. Pareiškėjui analizuojamos PMĮ nuostatos buvo visiškai aiškios ir suprantamos kaip leidžiančios, įvykdžius įstatyme numatytas sąlygas, be papildomų išlygų ir apribojimų prestižo vertės amortizaciją priskirti leidžiamiems atskaitymams. Toks lūkestis buvo suformuotas ne tik individualiai pareiškėjui, bet daugeliui su prestižo vertės amortizacija susidūrusių mokesčių mokėtojų. Teismas atsisakė išreikalauti rašytinius įrodymus iš VMI, kurie būtų pagrindę pareiškėjo teiginius dėl suformuotų lūkesčių ir mokesčių mokėtojų lygybės principo pažeidimo. Pareiškėjas teismo net du kartus prašė išreikalauti iš VMI rašytinius įrodymus – VMI nuo 2012 m. (ginče analizuojamų sandorių atlikimo data) iki 2019 m. (pareiškėjo patikrinimą, dėl kurio rezultatų vyksta ginčas, sąlygojusio mokestinio tyrimo pradžia) išduotus (nuasmenintus) išankstinius įsipareigojančius sprendimus dėl mokesčių teisės aktų nuostatų taikymo (pagal MAĮ 371 straipsnį), kuriuose buvo aiškinamas PMĮ 2 straipsnio 30 dalies ir 18 straipsnio 10 dalies nuostatų turinys ir jų taikymas sandoriuose, kurie apėmė įmonės akcijų įsigijimą ir vėlesnį įsigyjančiosios ir įsigytosios įmonių apjungimą. Tačiau teismas tą padaryti atsisakė, nurodydamas, jog informacija nesanti reikšminga keliamiems klausimams išspręsti ir apsunkintų bylos nagrinėjimą. Tai, kad prestižo sąnaudų atskaitymas situacijose, kokia analizuojama šioje byloje, faktiškai buvo toleruojamas, aiškiai patvirtina ir LVAT nutartis, kurioje prestižo vertės amortizacijos klausimas net nebuvo keliamas, nors (tai patvirtinti arba paneigti gali tik pati VMI), sprendžiant iš toje byloje pateikiamos informacijos, jis taip pat turėjo būti aktualus. Mokesčių administratoriui neneigiant, kad tokia kaita įvyko ir nepateikiant tinkamo ir pakankamo tokios kaitos priežasčių pagrindimo, mokesčių mokėtojas negali atsidurti blogesnėje situacijoje nei ta, kuri būtų buvusi, jeigu ši praktika nuo pat pradžių būtų atitinkama. Būtent šiuo principu aiškiai grindžiamas ir MAĮ 141 straipsnio 1 dalies 4 punktas. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2010 m. vasario 3 d. nutarime konstatavo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo teisingumo principo ir atvirkščiai; neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas, šie principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius. Teisinio aiškumo principas lemia ir tam tikrus privalomus reikalavimus teisiniam reguliavimui: jis privalo būti aiškus ir darnus, teisės normos turi būti formuluojamos tiksliai, jose negali būti dviprasmybių (Konstitucinio Teismo 2003 m. gegužės 30 d., 2004 m. sausio 26 d.,

2008 m. gruodžio 24 d., 2009 m. birželio 22 d. nutarimai). Teismo sprendime nurodomi papildomi reikalavimai, kurie ilgą laiką nebuvo taikomi ir pačios VMI, pažeidžia teisinio aiškumo, teisinio saugumo bei teisėtų lūkesčių apsaugos principus.

18. Atsakovas VMI atsiliepime į pareiškėjo apeliacinį skundą prašo apeliacinį skundą atmesti. Atsakovas atsiliepime nurodo iš esmės tuos pačius argumentus, išdėstytus atsiliepime į pareiškėjo skundą pirmosios instancijos teismui.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

19. Byloje nagrinėjamas mokestinis ginčas kilo dėl atsakovo 2020 m. birželio 4 d. sprendimo Nr. (21.222E) FR0682-256, kuriuo patvirtintas 2020 m. balandžio 8 d. patikrinimo aktas Nr. (21.222)-FR0680-191 (toliau – ir Patikrinimo aktas) ir pareiškėjui papildomai apskaičiuoti ir nurodyti sumokėti 246 846,03 Eur pelno mokestis bei 88 383,17 Eur šio mokesčio delspinigių, taip pat skirta 98 738 Eur (40 proc. dydžio) pelno mokesčio bauda.

20. Mokestinį ginčą nagrinėjusi Komisija patvirtino mokesčių administratoriaus apskaičiuotas pelno mokesčio ir delspinigių sumas, o skirtą šio mokesčio baudą sumažino iki 49 369 Eur (20 proc.). Pirmosios instancijos teismas apeliaciniu skundu ginčijamu sprendimu sumažino skirtą pelno mokesčio baudą iki 24 684,50 Eur (10 proc.), o likusią pareiškėjo skundo dalį atmetė kaip nepagrįstą.

V.

21. Ginčo pelno mokestis apskaičiuotas mokesčių administratoriui konstatavus, kad pareiškėjas 2014–2018 metais nepagrįstai (ribojamų dydžių) leidžiamiems atskaitymams priskyrė 677 888 Eur banko palūkanų, 1 328 546 Eur obligacijų palūkanų bei 373 353 Eur prestižo amortizacijos sąnaudų, taip pat 88 397 Eur 2012 metų mokestinio laikotarpio nuostolių.

22. Šiuos teisinius santykius, be kita ko, reglamentuoja Pelno mokesčio įstatymas (toliau – ir PMĮ; tekste remiamasi 2001 m. gruodžio 20 d. įstatymo Nr. IX-675 redakcija, išskyrus atskirai nurodytus atvejus) bei Mokesčių administravimo įstatymas (toliau – ir MAĮ; tekste remiamasi 2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. IX-2112 redakcija, išskyrus atskirai nurodytus atvejus).

Dėl reikšmingų faktinių aplinkybių ir ginčo esmės

23. Siekiant atskleisti kilusio ginčo esmę paminėtinos šios aplinkybės, dėl kurių ginčo tarp šalių iš esmės nėra ir (ar) kurias objektyviai patvirtina byloje esantys duomenys (įrodymai):

23.1. 2012 m. vasario 25 d. pasirašyta 100 proc. UAB „SSPC-Pramonė“ (toliau – ir SSPC) akcijų pirkimo–pardavimo sutartis, sudaryta tarp pardavėjo Asicom Holdings Ltd

ir pirkėjo uždarojo tipo nekilnojamojo turto investicinio fondo „Lords LB Baltic Fund I“ (nekilnojamojo turto kolektyvinio investavimo subjektas, neturintis juridinio asmens statuso; toliau – ir Fondas).

23.2. 2012 m. kovo 2 d. buvo įregistruota UAB „PP6“ (toliau – ir PP6; deklaruota veikla – konsultacinė verslo ir kito valdymo veikla), kuri faktiškai įsigijo minėtas SSPC akcijas (jai buvo perleistos teisės ir pareigos, kylančios iš minėtos akcijų pirkimo–pardavimo sutarties).

23.3. PP6 2012 m. kovo 22 d. sudarė kredito sutartį su banku, pagal kurią gavo bendrai 11 300 000 Eur dydžio paskolą, kurios 65 proc. turėjo panaudoti SSPC akcijoms įsigyti. Kredito sutartyje, be kita ko, buvo nurodytos šios sąlygos: (i) PP6 iki kredito išmokos išdavimo privalėjo pateikti bankui dokumentus, įrodančius, kad į jos (PP6) sąskaitą buvo pervesta ne mažiau kaip 5 496 824 Eur (t. y. ne mažiau kaip 35 proc. SSPC akcijų įsigijimo kainos) bei dokumentus, įrodančius, kad bendros kredito ir PP6 nuosavybės sumos pakaks atsiskaityti už šias akcijas; (ii) ne vėliau, kaip per 5 mėnesius nuo pirmos kredito dalies išmokėjimo dienos įvykdyti ir užbaigti reorganizavimą – PP6 prijungimą prie SSPC.

23.4. PP6 2012 m. kovo 23 d. sudarė obligacijų pasirašymo sutartį su Fondu ir už išleistas obligacijas (obligacijų emisiją) viso gavo 5 579 952 Eur (obligacijų pasirašymo metu nustatytos metinės palūkanos – 15 proc.; 2014 m. liepos 1 d. buvo sumažintos iki 4 proc.).

23.5. 2012 m. kovo 30 d. atliktais bankų pavedimais, PP6 už SSPC akcijas sumokėjo 11 926 580 Eur, šiuo tikslu panaudodama 6 429 756,85 Eur minėtos paskolos ir 5 496 823,15 Eur, gautus už minėtas (Fondo įsigytas) obligacijas.

23.6. 2012 m. liepos 25 d. įvyko reorganizavimas prijungiant PP6 prie SSPC (reorganizavimo sąlygos pasirašytos 2012 m. gegužės 15 d.), t. y. patronuojanti bendrovė buvo prijungta prie patronuojamosios ir pastaroji (t. y. pareiškėjas) pervadinta į UAB „PP6“. Kadangi po reorganizacijai 1 proc. pareiškėjo akcijų valdė Fondas, o 99 proc. – pats pareiškėjas, vėliau, vadovaujantis nacionalinės teisės aktų nuostatomis, pareiškėjo turėtos savo paties akcijos buvo anuliuotos ir 100 proc. jo akcijų įgijo Fondo valdymo įmonė UAB „Lords LB Asset Management“.

23.7. Po reorganizavimo pareiškėjas pradėjo amortizuoti prestižą, kurio vertė 4 403 171 Lt (už SSPC akcijas sumokėta kaina 1 275 246 Eur (4 403 171 Lt) viršijo grynojo turto rinkos vertę), taip pat į leidžiamus atskaitymus įtraukė palūkanas, mokamas pagal minėtas kredito ir obligacijų pasirašymo sutartis. Šios sumos taip pat buvo įtrauktos į 2012 metų (ribojamų dydžių) leidžiamus atskaitymus, kas lėmė šio mokestinio laikotarpio (2012 m.) mokestinius veiklos nuostolius (šiuos nuostolius pareiškėjas vėliau atskaitė mažindamas ginčo laikotarpio apmokestinamąsias pajamas).

23.8. 2019 m. rugpjūčio 13 d. pranešimu apie atliktą mokestinį tyrimą Nr. (21.222) FR0687-791 pareiškėjui buvo pasiūlyta pašalinti nustatytus trūkumus ir / ar prieštaravimus ir iš naujo įvertinti, ar prestižo amortizacijos sąnaudos (dėl akcijų įsigijimo) ir palūkanų sąnaudos (pagal kredito sutartį ir obligacijų pasirašymo sutartį) gali būti priskirtos leidžiamiems atskaitymams, taip pat, ar tiriamojo laikotarpio apmokestinamasis pelnas pagrįstai sumažintas ankstesnių metų mokestinių nuostolių suma, ir pateikti 2014–2017 m. patikslintas pelno mokesčio deklaracijas, kuriose papildomai deklaruoti iš viso 242 603,03 Eur pelno mokesčio sumą.

23.9. 2019 m. spalio 11 d. pareiškėjas pateikė patikslintas metines pelno mokesčio deklaracijas už 2014–2017 metus, kuriose deklaravo minėtame pranešime nurodytas papildomas pelno mokesčio sumas. Tačiau 2019 m. spalio 27 d. pareiškėjas dar kartą pateikė patikslintas metines pelno mokesčio deklaracijas už 2014–2017 metus, kuriose ta pačia apimtimi sumažino mokestinio tyrimo metu nustatytą ir paties deklaruotą pelno mokesčio sumą (242 603,03 Eur).

23.10. 2019 m. gruodžio 2 d. pavedimu tikrinti Nr. (21.222) FR0773-2226 buvo inicijuotas pareiškėjo mokestinis patikrinimas ir byloje ginčijamu sprendimu dėl patikrinimo akto tvirtinimo paneigus teisę atskaityti minėtas palūkanų, prestižo amortizacijos sąnaudas, taip pat dėl šių sąnaudų susidariusio ankstesnio mokestinio laikotarpio (2012 m.) nuostolius, pareiškėjui apskaičiuoti ir nurodyti sumokėti ginčo pelno mokestis ir su juo susijusios sumos (delspinigiai ir bauda).

24. Taigi, byloje nagrinėjamas mokestinis ginčas iš esmės kilo dėl pareiškėjo teisės iš ginčo laikotarpių (2014–2018 m.) apmokestinamųjų pajamų, kaip leidžiamus atskaitymus ir ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus atskaityti (PMĮ 11 str. 1 d.) minėtas paskolos ir obligacijų palūkanas (PMĮ 17 str. 1 d. (2012 m. birželio 29 įstatymo Nr. XI-2165 redakcija), prestižo amortizacijos sąnaudas (PMĮ 17 str. 2 d. 1 p.) ir ankstesnio mokestinio laikotarpio (2012 m.) nuostolius (PMĮ 17 str. 2 d. 12 p.). Kaip teisingai pastebėjo pirmosios instancijos teismas, atsakovas nekelia piktnaudžiavimo teise ar kitokio mokesčių vengimo klausimo, o atsisakymą leisti atskaityti minėtas sumas šis viešojo administravimo subjektas iš esmės grindžia aplinkybe, jog nėra tenkinamos mokesčio įstatyme nustatytos materialiosios sąlygos.

Dėl paskolos ir obligacijų palūkanų sąnaudų atskaitymo

25. Pareiškėjo sąnaudas, kurias mokesčių administratorius atsisakė pripažinti leidžiamais atskaitymais (pripažino neleidžiamais atskaitymais (PMĮ 31 str. 1 d. 13 p.), pirmiausia sudaro dalis palūkanų, mokėtų pagal PP6 su banku sudarytą kredito sutartį bei už šios bendrovės išleistas obligacijas (pareiškėjui vykdant po reorganizavimo iš PP6 perimtus įsipareigojimus). Mokesčių administratorius atsisakė leisti atskaityti tą palūkanų dalį, kuri buvo susijusi su banko paskolos ir už obligacijų emisiją gautomis sumomis, PP6 panaudotomis įsigyjant SSPC (pareiškėjo) akcijas.

26. Pagal bendrą taisyklę apskaičiuojant Lietuvos vieneto apmokestinamąjį pelną iš pajamų, be kita ko, gali būti atskaitomi leidžiami atskaitymai (PMĮ 11 str. 1 d. 2 p.), t. y. „<...> visos faktiškai patirtos įprastinės tokiai veiklai vieneto sąnaudos, būtinos vieneto pajamoms uždirbti ar vieneto ekonominei naudai gauti <...>“ (PMĮ 17 str. 1 d. (2012 m. birželio 29 įstatymo Nr. XI-2165 redakcija).

27. Aiškindamas šią nuostatą Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jau yra konstatavęs, kad pagal bendrą taisyklę leidžiamais atskaitymais pripažįstamos tik tokios vieneto sąnaudos, kurios atitinka šias turinčias egzistuoti kartu sąlygas: (1) vieneto sąnaudos turi būti faktiškai patirtos; (2) sąnaudos patirtos vienetui vykdant komercinę ar gamybinę savo veiklą; (3) komercine ar gamybine veikla, kurią vykdant patiriamos sąnaudos, vienetas siekia gauti ir (arba) uždirbti pajamų ar kokios kitos ekonominės naudos; (4) sąnaudos turi būti įprastinės veiklai, kurią vykdant vienetas jas patiria; (5) sąnaudos turi būti būtinos vieneto pajamoms uždirbti ar vieneto ekonominei naudai gauti

(išplėstinės teisėjų kolegijos 2015 m. birželio 16 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-1409-602/2015 (toliau – ir Nutartis eA-1409-602/2015) 18 p.).

28. PMĮ 17 straipsnio 1 dalies (2012 m. birželio 29 įstatymo Nr. XI-2165 redakcija) taikymo aspektu tokios vieneto turto įsigijimo sąnaudos, kaip palūkanos už paskolą, paimtą (suteiktą) šiam turtui įsigyti, gali būti pripažintos leidžiamais atskaitymais tik tokiu atveju, jei šis turtas naudojamas vieneto komercinėje ar gamybinėje veikloje, kuria siekiama gauti pajamų ar kitą ekonominę naudą, t. y. būtinas šių sąnaudų ryšys su vieneto komercine ar gamybine veikla (jos dalimi), kuria siekiama pajamų ar kitokios ekonominės naudos (Nutarties eA-1409-602/2015 25 p.). Sprendžiant, ar toks ryšys egzistuoja, be kita ko, būtina vertinti šių sąnaudų atsiradimą nulėmusius vieneto veiksmus; vertinama būtent vieneto, veikiančio kaip tokio, veikla (Nutarties eA-1409-602/2015 21 ir 24 p.; taip pat pagal analogiją žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. liepos 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1607-575/2019 47–59 p.).

29. Svarbu pabrėžti ir tai, kad PMĮ 17 straipsnio 1 dalyje (2012 m. birželio 29 įstatymo Nr. XI-2165 redakcija) nurodytais atskaitymais pripažįstamos tik tokios sąnaudos, kurias vienetas patiria siekdamas uždirbti pajamas ar gauti kitą ekonominę naudą sau pačiam, t. y. leidžiami atskaitymai PMĮ prasme apima tik tas sąnaudas, kurios susijusios su vieneto, veikiančio kaip savarankiško subjekto, siekiama gauti nauda.

30. Nagrinėjamos bylos kontekste pareiškėjas teisingai atkreipia dėmesį į tai, kad (nesant atitinkamų įstatymų nuostatų) vieneto reorganizavimas prijungimo būdu savaime nepaneigia minėto ryšio buvimo tarp po reorganizavimo veiklą tęsiančio vieneto faktiškai patiriamų sąnaudų dėl prijungto ūkio subjekto vykdytos komercinės ar gamybinės veiklos, nepriklausomai nuo to, ar pastaroji veikla po reorganizavimo yra tęsiama, ar ne (Nutarties eA-1409-602/2015 26 p.). Taip pat pastebėtina, kad, kaip matyti iš aptariamų PMĮ nuostatų turinio, tuo atveju, kai aptariamos sąnaudos patiriamos įsigyjant kito vieneto akcijas, tikslu valdyti jo (vieneto) grynąjį turtą ir veiklą, turi egzistuoti būtent šias akcijas įsigijusio vieneto siekis uždirbti pajamų ar gauti kitos ekonominės naudos, nesvarbu, ar tokia nauda būtų gauta iš šių akcijų valdymo (pvz., siekiant gauti dividendus), ar iš vieneto, kurio akcijos buvo įsigytos, veiklos (kaip komplekso ar kaip teisių ir prievolių visumos) šiuos vienetus reorganizavus vienu iš PMĮ 41 straipsnio 2 dalyje nurodytu būdu, nepriklausomai nuo to, kuris vienetas tęsia veiklą (pastaruoju aspektu, be kita ko, žr. Nutarties eA-1409-602/2015 26 p.). Tačiau kiekvienu konkrečiu atveju turi būti individualiai įvertinama, ar atitinkamos sąnaudos, be kita ko, analizuojant jas nulėmusius vieneto veiksmus (veiklą), tenkina šios Nutarties 27 punkte išvardintas sąlygas.

31. Pateikto aiškinimo kontekste konkrečiai analizuojant PP6 veiklą turint tikslą įvertinti, ar ginčo palūkanas nulėmę sandoriai ir pareiškėjo akcijų įgijimas, panaudojant pagal minėtus sandorius gautas (skolintas) lėšas, gali būti pripažinti šio vieneto (PP6) komercinės ar gamybinės veiklos, kuria siekiama uždirbti (gauti) pajamų ar gauti kitą ekonominę naudą, dalimi, akcentuotina, kad iš ginčo teisinių santykių turinį (šiuo klausimu žr. Nutarties eA-1409-602/2015 31 p.) atskleidžiančių byloje esančių duomenų, be kita ko, matyti: (1) SSPC akcijų pirkimo–pardavimo sutartį su tuometiniu savininku sudarė Fondas, o PP6, kuri buvo įsteigta jau po šios sutarties sudarymo, veikla iš esmės apsiribojo tik iš minėtos sutarties kylančių prievolių (įsipareigojimų) vykdymu; (2) nuo pat pradžių SSPC akcijas siekė įsigyti Fondas, o PP6 įsteigta išimtinai šiam tikslui, t. y. bendrovių reorganizavimo pagrindu pareiškėjo akcijas perimti Fondui, pastarajam ne

tik išvengiant prievolių pagal minėtą akcijų pirkimo–pardavimo sutartį vykdymo, bet ir obligacijų palūkanų forma užsitikrinti papildomas pajamas; (3) PP6 steigimo aplinkybės neleidžia konstatuoti, jog ji buvo įsteigta tokiai pačiai kaip SSPC veiklai vykdyti ir kad Fondas siekė investuoti būtent į šios bendrovės (PP6) veiklą – PP6 veikla apsiribojo tarpinėmis ūkinėmis operacijomis, būtinomis Fondo tikslui investuoti į SSPC veiklą pasiekti (PP6 įstatinis kapitalas tesudarė 10 000 Lt, o Fondo atliktas obligacijų emisijos išpirkimas tebuvo būtinas su banku sudarytos kredito sutarties sąlygoms įvykdyti); (4) byloje surinkti duomenys (akcijų pirkimo–pardavimo sutartis sudaryta iki PP6 įsteigimo; didelės vertės kredito sutartis su banku sudaryta praėjus trumpam laikui (20 d.) nuo PP6 įregistravimo; riboti PP6 finansiniai (10 000 Lt statinis kapitalas) ir žmogiškieji ištekliai (1 darbuotojas, t. y. vadovas) ir kt.) leidžia pagrįstai manyti, kad būtent Fondas (su juo susiję asmenys) rūpinosi kredito sutarties sudarymu, o PP6 obligacijų emisijos išpirkimas, atsižvelgiant į šios Nutarties 23.3 punkte paminėtas kredito sutarties sąlygas, negali būti vertinamas kaip investicija į PP6 veiklą. Dar daugiau – Fondo išpirktų PP6 obligacijų metinės palūkanos siekė net 15 proc., kas nagrinėjamu atveju dar labiau sustiprina abejones, jog šis vienetas iš tikrųjų siekė aptariamos naudos.

32. Pabrėžtina ir tai, kad mokestinio patikrinimo ir mokestinio ginčo nagrinėjimo metu nustatytos aplinkybės, susijusios su Fondo (su juo susijusių asmenų) dalyvavimu sudarant sandorius (vykdant ūkines operacijas), nulėmusius ginčo sąnaudas (mokesčių administratoriaus nurodoma vieša informacija; akcijų pirkimo–pardavimo sutartį sudarė būtent Fondas; rūpinimasis SSPC turto vertinimo organizavimu ir kt.), taip pat sudaro prielaidas abejonei, kad PP6 SSPC akcijas įsigijo siekdamas perimti ir tęsti pastarosios veiklą (verslą), taip siekdamas ekonominės naudos. Be to, pats pareiškėjas pripažįsta, kad PP6 įsteigtas siekiant sudaryti prielaidas Fondui investuoti į tuometinę SSPC (pareiškėjo) veiklą, šiuo tikslu, kaip matyti iš objektyvių bylos aplinkybių, perimant jos (SSPC) akcijas. Tai, kad Fondas šiam tikslui pasiekti pasitelkė PP6 dėl su jo (Fondo) veiklą susijusio teisinio reguliavimo galimai nulemtų ribojimų ar kitų veiklos aspektų, kaip antai kredito įstaigų atsisakymo teikti paskolą, tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė nagrinėjamu atveju, nėra reikšminga – PMĮ 17 straipsnio 1 dalies (2012 m. birželio 29 įstatymo Nr. XI-2165 redakcija) taikymo tikslais yra aktualus tik PP6, o ne jos akcininko siekis gauti aptariamą naudą.

33. Atskirai paminėtina, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo sutikti su pareiškėjo teiginiais, kad Fondas jokios papildomos naudos negavo – Fondas iš esmės neatlygintinai įgijo pareiškėjo akcijas, t. y. turtą, išvengdamas iš minėtos akcijų pirkimo–pardavimo sutarties kylančių prievolių vykdymo, su šių prievolių vykdymu susijusias sąnaudas galiausiai perkeldamas pačiam pareiškėjui.

34. Šių aplinkybių visuma nagrinėjamu atveju suponuoja išvadą, kad PP6, sudarydamas ginčo palūkanas nulėmusius sandorius bei pagal šiuos sandorius gautas (skolintas) lėšas panaudodamas SSPC akcijoms įsigyti ne tik kad nesiekė jokios ekonominės naudos sau, bet ir neveikė kaip savarankiškas vienetas, vykdantis komercinę ar gamybinę veiklą, kuria siekiama pajamų ar kitos ekonominės naudos aptartų PMĮ nuostatų taikymo prasme. Mokesčių administratorius ir mokestinį ginčą nagrinėjusios institucijos pagrįstai vertino, kad aptariamos sąnaudos negalėjo būti pripažintos leidžiamais atskaitymais, mažinančiais pareiškėjo apmokestinamąsias sąnaudas.

Dėl prestižo amortizacijos sąnaudų

35. Kaip minėta, mokesčių administratorius atsisakė leisti iš ginčo laikotarpio apmokestinamųjų pajamų atskaityti prestižo, susidariusio (pripažinto) PP6 įsigijus pareiškėjo akcijas, amortizacijos sąnaudas.

36. Pagal bendrą taisyklę, įtvirtintą PMĮ 11 straipsnio 1 dalyje, apskaičiuojant Lietuvos vieneto apmokestinamąjį pelną iš pajamų atskaitomi ribojamų dydžių leidžiami atskaitymai, kuriems, be kita ko, priskiriamos ilgalaikio turto nusidėvėjimo arba amortizacijos sąnaudos (PMĮ 17 str. 2 d. 1 p.). Šios sąnaudos, kaip matyti iš PMĮ 18 straipsnio 1 dalies (2008 m. balandžio 10 d. įstatymo Nr. X-1484 redakcija), be kita ko, apima prestižą („vienete yra nudėvimas arba amortizuojamas jo ilgalaikis turtas ir prestižas, jei šio įstatymo nenustatyta kitaip“).

37. PMĮ 18 straipsnio 10 dalis, be kita ko, įtvirtina, kad „<...> kai siekiant valdyti kito vieneto grynąjį turtą ir veiklą įsigyjamos jo akcijos, susidariusi prestižo vertė į ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus įtraukiama kaip ir ilgalaikis turtas šiame straipsnyje nustatyta tvarka tik po vėlesnio šių vienetų sujungimo arba vieno jų prijungimo prie kito, jei tai bus atliekama.“

38. Kiek tai yra susiję su byloje nagrinėjamu atveju, šioje nuostatoje minima prestižo vertė – „dydis, kuriuo, <...> siekiant valdyti kito vieneto grynąjį turtą ir veiklą, įsigyjant jo akcijas, įsigyjančiojo vieneto pinigais sumokėta kaina viršija įsigyto vieneto grynojo turto dalies, įvertintos tikrąja rinkos kaina, vertę ir iš kurios įsigyjantysis vienetas tikisi gauti ekonominės naudos <...>“ (PMĮ 2 str. 30 d. (2008 m. liepos 14 d. įstatymo Nr. X-1697 redakcija).

39. Iš šių nuostatų, be kita ko, matyti, kad vieneto teisė atskaityti PMĮ 18 straipsnio 1 dalyje nurodytas prestižo amortizacijos sąnaudas yra ribojama prestižo verte (PMĮ 18 str. 10 d.), kuri apima tik tą prestižo dalį, „<...> iš kurios įsigyjantysis vienetas tikisi gauti ekonominės naudos <...>“. Kitaip tariant, pats prestižo susidarymo faktas nėra pakankamas – aptariamu akcijų įsigijimo atveju prestižo vertė, be kita ko, PMĮ 18 straipsnio 10 dalies taikymo tikslais, apima tik tą už šias akcijas sumokėtos ir prestižą sudarančios kainos dalį, iš kurios vienetas tikisi gauti ekonominės naudos.

40. PMĮ 2 straipsnio 30 dalis (2008 m. liepos 14 d. įstatymo Nr. X-1697 redakcija) eksplicitiškai nustato, kad šią ekonominę naudą turi tikėtis gauti būtent akcijas įsigyjantis vienetas, o ne jo (vieneto) akcininkai ar kiti jį kontroliuojantys asmenys. Be to, PMĮ 18 straipsnio 10 dalies taikymo tikslais ši ekonominė nauda turi būti susijusi su vieneto (vykdoma ar planuojama vykdyti) veikla, kaip ji apibrėžiama PMĮ 2 straipsnio 40 dalyje (2008 m. liepos 14 d. įstatymo Nr. X-1697 redakcija) – „bet kokio pobūdžio komercinė arba gamybinė veikla, kuria siekiama gauti ir (arba) uždirbti pajamų ar kokios kitos ekonominės naudos“.

41. Taip pat svarbu pažymėti, kad įstatymų leidėjo PMĮ 2 straipsnio 30 dalyje (2008 m. liepos 14 d. įstatymo Nr. X-1697 redakcija) vartojamas žodis „tikisi“ („<...> tikisi gauti ekonominės naudos <...>“) implikuoja vieneto ketinimą gauti atitinkamą ekonominę naudą ateityje, o ne rezultatą. Savo ruožtu, be kita ko, atsižvelgiant į tai, kad prestižas, kaip minėta, sudaro PMĮ 2 straipsnio 30 dalyje (2008 m. liepos 14 d. įstatymo Nr. X-1697 redakcija) nurodyto sandorio (nagrinėjamu atveju – SSPC akcijų įsigijimo) kai-

nos dalį, darytina išvada, kad PMĮ 18 straipsnio 10 dalies taikymo tikslais pirmiausia turi būti konstatuotas objektyviais duomenimis pagrįstas ir prestižo pripažinimo momentu buvęs vieneto ketinimas (objektyviai pagrįstas tikėjimas) iš šio prestižo (įsigyto vieneto grynojo turto dalį viršijančios sandorio kainos dalies) gauti ekonominės naudos.

42. Tačiau nagrinėjamu atveju šios Nutarties 31 ir 32 punktuose akcentuotos aplinkybės bei 34 punkte pateiktas vertinimas yra pakankami konstatuoti, kad PP6 neveikė kaip ekonominės naudos, be kita ko, nurodytos PMĮ 2 straipsnio 30 dalyje (2008 m. liepos 14 d. įstatymo Nr. X-1697 redakcija), siekiantis vienetas, todėl mokesčių administratorius iš esmės pagrįstai pripažino, kad nėra tenkinamos materialiosios sąlygos ginčo prestižui amortizuoti. Kadangi tokia išvada yra pakankama paneigti pareiškėjo teisę apskaičiuojant ginčo laikotarpio apmokestinamąsias pajamas atskaityti aptariamas prestižo amortizacijos sąnaudas, kiti proceso šalių argumentai šiuo klausimu tampa nebeaktualūs ir dėl jų šiame baigiamajame teismo akte atskirai nepasisakytina.

Dėl (ankstesnio) mokestinio laikotarpio nuostolių atskaitymo

43. Byloje ginčijamu sprendimu atsakovas taip pat paneigė pareiškėjo teisę apskaičiuojant ginčo laikotarpių apmokestinamąsias pajamas iš pajamų atimti ankstesnio mokestinio laikotarpio (2012 m.) nuostolius, kuriuos iš esmės lėmė tai, kad 2012 metais pareiškėjas atskaitė palūkanas bei prestižo amortizacijos sąnaudas, nulemtas jau aptartų PP6 sudarytų sandorių.

44. Mokesčių administratorius, iš esmės laikydamasis pozicijos, kad minėtos sąnaudos 2012 metais negalėjo būti atskaitytos, sprendė, kad to mokestinio laikotarpio nuostolis apskaičiuotas nepagrįstai, todėl jis negalėjo būti vėliau (2014–2018 m.) atskaitytas. Pareiškėjas savo nesutikimą su tokiu atsakovo vertinimu iš esmės grindžia pozicija, jog tokiais veiksmais mokesčių administratorius pažeidė MAĮ 68 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą mokesčių apskaičiavimo ir perskaičiavimo senatį („<...> mokesčių mokėtojas ar mokesčių administratorius mokestį apskaičiuoti arba perskaičiuoti gali ne daugiau kaip už einamuosius ir penkerius praėjusius kalendorinius metus, skaičiuojamus atgal nuo tų metų, kuriais pradedama mokestį apskaičiuoti arba perskaičiuoti, sausio 1 dienos“).

45. Mokestinių laikotarpių nuostoliai yra priskiriami ribojamų dydžių leidžiamiems atskaitymams (PMĮ 17 str. 2 d. 12 p.) – „jeigu mokestiniais metais iš pajamų atėmus neapmokestinamąsias pajamas ir atskaičius leidžiamus atskaitymus bei ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus gaunami mokestinio laikotarpio nuostoliai, šių nuostolių suma perkeliama į kitus mokestinius metus <...>“ (PMĮ 30 str. 1 d.).

46. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas jau yra išaiškinęs, kad mokesčių administratorius, atlikdamas mokestinį patikrinimą už laikotarpį, kuomet buvo atskaityti ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostoliai (PMĮ 17 str. 2 d. 12 p.), turi teisę (1) reikalauti iš mokesčio mokėtojo, be kita ko, pateikti atskaitytą (perkeltą) mokestinio laikotarpio nuostolį (jo dydį) pagrindžiančius dokumentus (įrodymus) ir, (2) patikrinti šių sumų (PMĮ 17 str. 2 d. 12 p.), kuriomis sumažintas tikrinamo mokestinio laikotarpio apmokestinamasis pelnas (PMĮ 11 str. 1 d., 30 str. 1 ir 3 d.), teisingumą bei pagrįstumą net ir tuomet, kai mokestinis laikotarpis, kada susidarė atskaitomi (mokestiniai) nuostoliai, nepatenka į MAĮ 67 straipsnio 1 dalyje nurodytą senatį (išplėstinė teisėjų kolegija 2022 m. balandžio 6 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-158-575/2022 (toliau –

ir Sprendimas eA-158-575/2022) 42 ir 43 p.). Mokesčio mokėtojui neįvykdžius pareigos objektyviai pagrįsti atskaitytus (perkeltus) ankstesnio mokestinio laikotarpio nuostolius arba mokesčių administratoriui paneigus šių nuostolių (jų dalies) teisingumą mokesčio mokėtojo teisė atskaityti PMĮ 17 straipsnio 2 dalies 12 punkte nurodytus ribojamų dydžių leidžiamus atskaitymus turi būti paneigta (Sprendimo eA-158-575/2022 42 p.).

47. Atsižvelgdama į šiuos išaiškinimus, taip pat į tai, kad byloje nėra duomenų, jog būtų atliktas pelno mokesčio apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo teisingumo patikrinimas už 2012 metus bei priimtas atitinkamas mokesčių administratoriaus sprendimas (MAĮ 128 str.), kuris saistytų šį viešojo administravimo subjektą dėl ginčo nuostolių vertinimo, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, jog nagrinėjamu atveju šios Nutarties 34 ir 42 punktuose pateiktas vertinimas dėl palūkanų ir prestižo amortizacijos sąnaudų yra pakankamas pripažinti, jog pareiškėjas nepagrįstai ginčo laikotarpiais atskaitė aptariamus 2012 metų nuostolius.

VI.

48. Pareiškėjas taip pat prašo jį atleisti nuo apskaičiuotų delspinigių bei skirtos baudos mokėjimo (MAĮ 100 str. 1 d. 3 p. ir 2 d., 141 str. 3 d.) MAĮ 141 straipsnio 1 dalies 4 punkte (2007 m. liepos 3 d. įstatymo Nr. X-1249 redakcija) nurodytu pagrindu – „<...> kai mokesčių mokėtojas mokesčio įstatymą pažeidė dėl klaidingo apibendrinto mokesčio įstatymo paaiškinimo <...>.“

49. Pastebėtina, kad nors pareiškėjas prašo šiuo pagrindu atleisti nuo visų delspinigių ir visos baudos mokėjimo, tačiau iš esmės argumentus teikia tik dėl dalies, susijusios su prestižo amortizacijos sąnaudomis, šiuo tikslu akcentuodamas apibendrinto PMĮ komentaro dalis, susijusias su šio įstatymo 2 straipsnio 30 dalimi ir 18 straipsnio 10 dalimi, taip pat mokesčių administratoriaus (galimai egzistavusią) administracinę praktiką taikant šias nuostatas.

50. Pareiškėjas kartu su apeliaciniu skundu pateikė ginčui aktualiu laikotarpiu galiojusio PMĮ 18 straipsnio 10 dalies apibendrinto komentaro (toliau – ir Komentaras) ištrauką, atkreipdamas dėmesį į 5 punktą, nustačiusį, kad „prestižas susidaro, kai įsigyjantysis vienetas, įsigydamas akcijas, siekia valdyti kito vieneto grynąjį turtą ir veiklą, ir iš tokio įsigijimo tikisi gauti ekonominės naudos. T. y. prestižas priskiriamas ribojamų dydžių leidžiamiems atskaitymams ir atskaitomas iš įsigyjančiojo vieneto pajamų, jei tas vienetas ekonominės naudos siekimą realizuoja – prisijungia įsigyjamojo vieneto grynąjį turtą ir tęsia to vieneto veiklą. Todėl prestižo amortizacija skaičiuojama ir priskiriama ribojamų dydžių leidžiamiems atskaitymams tik tais PMĮ 41 straipsnio 2 dalyje numatytais reorganizavimo ar perleidimo atvejais, kai įsigyjantysis vienetas prisijungia visą įsigyto vieneto grynąjį turtą, t. y. kai reorganizavimas atliekamas prijungimo būdu PMĮ 41 str. 2 d. 1 ir 3 punktuose numatytais atvejais arba kai prie įsigyjančiojo vieneto prijungiama įsigyto vieneto, reorganizuoto PMĮ 41 str. 2 d. 4 punkte aprašytu išdalijimo būdu, grynojo turto dalis.“ Be to, kaip buvo nurodyta Komentaro 6 punkte, „[PMĮ 18 str. 10 dalies] nuostatos taip pat taikomos, kai vienetui įsigyjant 100 proc. (arba mažiau) kito vieneto akcijų, pagal PMĮ 2 str. 26 dalį susidaro prestižas, o vėliau reorganizuojant šiuos vienetus prie įsigyjamojo vieneto prijungiamas įsigyjantysis vienetas (prie dukterinio vieneto prijungiamas patronuojantis vienetas). Tokiu atveju patronuojančio vieneto akcijų įsigijimo

momentu apskaičiuoto prestižo amortizacija skaičiuojama ir atskaitoma iš po reorganizavimo veiksiančio dukterinio vieneto pajamų <...>."

51. Kadangi atsakovas atsiliepime į apeliacinį skundą iš viso jokių argumentų dėl šio Komentaro nepateikė, išplėstinė teisėjų kolegija neturi pagrindo abejoti, kad pateikta ginčui aktualiu laikotarpiu galiojusio Komentaro ištrauka. Tačiau taip pat pažymėtina, kad minėtoje Komentaro ištraukoje nėra pateikiamas joks išaiškinimas dėl PMĮ 2 straipsnio 30 dalyje (2008 m. liepos 14 d. įstatymo Nr. X-1697 redakcija) nurodyto (subjektyvaus) elemento „<...> įsigyjantysis vienetas tikisi gauti ekonominės naudos <...>" turinio , t. y. aspekto, kuris nagrinėjamu atveju ir nulėmė pareiškėjo mokestines prievoles (šios Nutarties 39 p.) ir kuris iš esmės priklauso nuo kiekvieno konkretaus atvejo individualių aplinkybių vertinimo (šios Nutarties 42 p.).

52. Išplėstinė teisėjų kolegija, sutikdama su pareiškėjo teiginiais, kad Komentaras ginčui aktualiais aspektais nebuvo išsamus ir aiškus, taip pat pastebi, jog, pirma, aplinkybė, kad apibendrintame mokesčio įstatymo paaiškinime (komentare) nėra pasisakyta atitinkamu klausimu ar dėl konkretaus atvejo, nepatenka į MAĮ 141 straipsnio 1 dalies 4 punkte (2007 m. liepos 3 d. įstatymo Nr. X-1249 redakcija) nurodytą atleidimo nuo baudos pagrindą. Antra, prestižo vertės amortizavimą reglamentuojančios PMĮ nuostatos aiškiai nustatė reikalavimą dėl kito vieneto veiklą ar akcijas įsigijusio vieneto (mokesčio mokėtojo) ketinimo gauti kokios nors ekonominės naudos iš šios (prestižo) vertės, o, kaip jau iš esmės konstatuota šiame baigiamajame teismo akte, nagrinėjamu atveju PP6 neveikė kaip tokį tikslą (ketinimą) turintis vienetas. Pastaruoju aspektu nei Komentare, nei vėlesniuose jo pakeitimuose iš esmės nepasisakyta.

53. Kaip teisingai akcentavo pirmosios instancijos teismas, nei PP6, atlikdamas prestižo susidarymą nulėmusias operacijas, nei pareiškėjas, atskaitydamas ginčo prestižo vertės amortizacijos sąnaudas bei teigdamas apie neaiškų reguliavimą ir neaiškią administracinę praktiką, nebuvo rūpestingi ir nesikreipė į mokesčių administratorių dėl konsultacijos konkrečiais mokesčių mokėjimo klausimais (MAĮ 37 str.), ar dėl išankstinio įsipareigojimo dėl mokesčių teisės akto nuostatų taikymo (MAĮ 371 str. (2010 m. lapkričio 23 d. įstatymo Nr. XI-1159 redakcija). Objektyviais duomenimis nepagrįsta pareiškėjo nuomonė (subjektyvus įsitikinimas, numanymas) apie galimai egzistavusią mokesčių administratoriaus (administracinę) praktiką, nesikreipiant į šį viešojo administravimo subjektą, negali būti vertinama kaip prielaida pripažinti teisėtą lūkestį dėl ginčo sandorių (ūkinių operacijų) vertinimo apmokestinimo pelno mokesčiu tikslais. Be to, kaip jau minėta, apibendrinto PMĮ komentaro pasikeitimai neparodo mokesčių administratoriaus praktikos pokyčio šiai bylai reikšmingais aspektais, o vien tai, kad prestižo amortizacijos sąnaudų klausimas nebuvo nagrinėjamas administracinėje byloje, kurioje priimta Nutartis eA-1409-602/2015, nekeičia šio vertinimo.

54. Teigdamas apie galimai nevienodą mokesčių administratoriaus (administracinę) praktiką ir neva iš to kylančius mokesčių mokėtojų lygybės principo (be kita ko, MAĮ 7 str.) pažeidimus, pareiškėjas iš esmės apsiriboja tik prielaidomis (nuomone), kurios nagrinėjamu atveju nėra pakankamos įtarti (objektyviai manyti) apie galimą nevienodą (sistemingą) PMĮ nuostatų taikymą tokioje pačioje padėtyje kaip pareiškėjas esančių pelno mokesčio mokėtojų atžvilgiu. Pastaruoju aspektu pabrėžtina ir tai, jog nagrinėjamu atveju pripažinimą, kad nebuvo tenkinamos PMĮ įtvirtintos materialiosios sąlygos ginčo sąnaudoms atskaityti, lėmė išimtinai šioje byloje nustatytų konkrečių (individualių)

aplinkybių, be kita ko, atskleidžiančių būtent PP6 ir jį kontroliavusių asmenų tikruosius ketinimus, visumos vertinimas.

55. Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo pareiškėjo atleisti nuo jam papildomai apskaičiuotų delspinigių ir skirtos baudos mokėjimo.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „PP6“ apeliacinį skundą atmesti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. kovo 8 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

3.3.4. Dėl importuotų ir į kitą valstybę narę išgabenti skirtų prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčiu, kai šios prekės iš Lietuvos Respublikos teritorijos išgabenamos pažeidžiant nacionalinėje teisėje nustatytą terminą

Vadovaujantis Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 35 straipsnio 1 dalimi, importo pridėtinės vertės mokesčiu (toliau – PVM) neapmokestinamos importuojamos prekės, jeigu importo metu žinoma, kad tos pačios prekės yra skirtos išgabenti ir bus išgabentos į kitą valstybę narę, o importuotojo prekių tiekimas iš Lietuvos Respublikos į kitą valstybę narę pagal šio įstatymo VI skyriaus nuostatas apmokestinamas taikant 0 procentų PVM tarifą (29 punktas). Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 35 straipsnio 2 dalis (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) įtvirtino, kad šio straipsnio „<...> nuostatos taikomos, jeigu importuotojas yra registruotas PVM mokėtoju Lietuvos Respublikoje, o prekės išgabenamos į kitą valstybę narę per terminą, ne ilgesnį kaip 1 mėnuo nuo apmokestinimo momento, nurodyto šio įstatymo 14 straipsnio 12 arba 13 dalyje, dienos. Dėl objektyvių aplinkybių gali būti nustatytas ir ilgesnis išgabenimo terminas (36 punktas).

Vien dėl PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) nustatyto termino pažeidimo negali būti atsisakyta neapmokestinti importo PVM tik tokiu atveju, kai prekės (nors ir pažeidus šį terminą) faktiškai buvo išgabentos į kitą valstybę narę. Šis aiškinimas neriboja mokesčių administratoriaus galimybės paneigti teisę į neapmokestinimą importo PVM atveju, kai, be kita ko, nustatoma, jog prekės vis dar nėra išgabentos, nors minėtas terminas jau yra pasibaigęs (48 punktas).

Nagrinėtu atveju centrinis mokesčių administratorius Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 35 straipsnio 2 dalį (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) vertino kaip nustatančią materialiosios teisės naikinamąjį terminą, iš esmės teigdamas, kad

atveju kai to paties straipsnio 1 dalyje nurodytos prekės neišgabenamos iš Lietuvos Respublikos teritorijos per aptariamą vieno mėnesio terminą, šių prekių importas galutinai apmokestinamas, nepriklausomai nuo to, kad šios prekės buvo faktiškai išgabentos pasibaigus šiam terminui. Tačiau Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija iš esmės sutiko su mokestinį ginčą nagrinėjusių institucijų vertinimu, kad pareiškėjo teisė į ginčo prekių neapmokestinimą importo PVM negalėjo būti paneigta vien dėl Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) nustatyto vieno mėnesio termino pažeidimo, kai ginčo prekės buvo faktiškai išgabentos į kitą valstybė narę (43 ir 49 punktai).

Administracinė byla Nr. eA-448-662/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-03271-2020-0
Procesinio sprendimo kategorijos: 12.10.4; 12.15.3.2

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. birželio 29 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Audriaus Bakavecko (pranešėjas), Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės (kolegijos pirmininkė), ir Jūratės Varanauskaitės,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal atsakovo Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. gegužės 31 d. sprendimo administracinėje byloje pagal atsakovo Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos prašymą dėl sprendimo panaikinimo (pareiškėjas uždaroji akcinė bendrovė „Oilcore“, trečiasis suinteresuotas asmuo Klaipėdos teritorinė muitinė).

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Atsakovas Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – ir Muitinės departamentas, atsakovas) kreipėsi į teismą su prašymu panaikinti Mokestinių ginčų komisijos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – ir Komisija, MGK) 2020 m. rugsėjo 17 d. sprendimą Nr. S-171 (7-139/2020) „Dėl UAB „Oilcore“ skundo“ (toliau – ir Sprendimas).

2. Atsakovas skunde nurodė tokius skundo argumentus:

2.1. Sprendžiant mokestinį ginčą, Komisija ir Muitinės departamentas skirtingai interpretavo Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo (toliau – ir

PVMĮ) 35 straipsnio 2 dalies ir Muitinės departamento direktoriaus ir Valstybinės mokesčių inspekcijos viršininko 2004 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 1B-439/VA-71 patvirtintų Importuotų ir tiekiamų į kitą Europos Sąjungos valstybe narę prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčiu taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 4.5 punkto nuostatas.

2.2. Uždaroji akcinė bendrovė (toliau – ir UAB) „Oilcore“ (toliau – ir pareiškėjas), 2018 m. gegužės – spalio mėnesiais pagal 11 importo deklaracijų importavo prekę – naftos bitumą (TARIC kodas 2713 20 00 00). Importuotos prekės deklaruotos 4200 muitinės procedūrai – prekių, kurių tiekimui į kitą valstybę narę taikomas atleidimas nuo importo PVM, išleidimo į laisvą apyvartą ir vidaus vartojimą vienu metu. Klaipėdos teritorinė muitinė, atlikusi teminį pareiškėjo mokestinį patikrinimą, nustatė, kad pareiškėjas prekes deklaravęs 4200 muitinės procedūrai ir pritaikęs 0 proc. lengvatinį PVM tarifą, prekių, deklaruotų importo deklaracijose Nr. 18LTLC0100IM061046, Nr. 18LTLC0100IM060E48, Nr. 18LTLC0100IM06B469, Nr. 18LTLC0100IM06DA70, Nr. 18LTLC0100IM0827F7, Nr. 18LTLC0100IM0A09F0, Nr. 18LTLC0100IM0A4B56, Nr. 18LTLC0100IM0A9258 neišgabeno per 1 mėnesį nuo apmokestinimo momento į kitą valstybę narę, kaip nustatyta PVMĮ 35 straipsnyje. Atsižvelgiant į tai, kad nebuvo įvykdyta viena iš privalomų 4200 muitinės procedūros taikymo sąlygų, Klaipėdos teritorinė muitinė 2019 m. lapkričio 26 d. patikrinimo ataskaita Nr. 9LM320092M importuotoms ir laiku neišgabentoms prekėms pritaikė 21 proc. standartinį PVM tarifą ir apskaičiavo pareiškėjui 542 241 Eur importo PVM nepriemoką bei skyrė 54 280 Eur baudą.

2.3. Nesutikdamas su Klaipėdos teritorinės muitinės 2019 m. lapkričio 26 d. patikrinimo ataskaita Nr. 9LM320092M dalyje, kuria pareiškėjui apskaičiuota 542 241 Eur importo PVM nepriemoka bei skirta 54 280 Eur bauda, pareiškėjas pateikė skundą Muitinės departamentui, kuris 2020 m. birželio 3 d. sprendimu Nr. 1A-92 patvirtino minėtą Klaipėdos teritorinės muitinės sprendimą. Nesutikdamas su Muitinės departamento 2020 m. birželio 3 d. sprendimu Nr. 1A-92, pareiškėjas pateikė skundą MGK, kuri Sprendimu panaikino Muitinės departamento 2020 m. birželio 3 d. sprendimą Nr. 1A-92, kuriuo patvirtinta Klaipėdos teritorinės muitinės patikrinimo ataskaitos dalis, kuria pareiškėjui buvo apskaičiuotas 542 241 Eur importo PVM dėl pažeistos 4200 muitinės procedūros bei skirta 10 proc. dydžio 54 280 Eur bauda, ir pareiškėjo skundą perdavė centriniam mokesčių administratoriui nagrinėti iš naujo.

2.4. Atsakovas nesutiko su Komisijos padaryta išvada, kad ginčui aktualiu laikotarpiu Lietuvos nacionalinėje teisėje (PVMĮ 35 straipsnio 2 dalyje bei Taisyklių 4.5 punkte) įtvirtintinas reikalavimas importuotas prekes išgabenti į kitą valstybę narę per nustatytą 1 mėnesio terminą, kuris dėl objektyvių priežasčių gali būti pratęstas, negali būti laikomas materialine, t. y. viena iš esminių importuojamų prekių neapmokestinimo importo PVM, sąlyga. Komisija taip pat nurodė, kad, jos vertinimu, PVMĮ 35 straipsnio 2 dalyje bei Taisyklių 4.5 punkte nustatytas prekių išgabenimo per 1 mėnesį terminas yra „formalus reikalavimas“. Visos kitos Komisijos Sprendimo išvados, Muitinės departamento nuomone, vertintinos kaip išvestinės, konstatavus, jog 1 mėnesio terminas yra formalaus pobūdžio bei neesminis pažeidimas, todėl turėjo būti vertinama esminių 4200 reikalavimų įvykdymas, nežiūrint į tai, kad 1 mėnesio prekių išgabenimo terminas buvo pažeistas.

2.5. Muitinės departamento teigimu, vadovaujantis PVMĮ ir Taisyklių nuostatomis, mokesčių lengvatos taikymas įpareigoja ūkio subjektą laikytis visų privalomų pro-

cedūros vykdymo sąlygų, tuo pačiu ir 1 mėnesio prekių išgabenimo nuo apmokestinimo momento termino, kuris, teritorinės muitinės sprendimu dėl objektyvių priežasčių gali būti pratęstas. Nagrinėjamu atveju ginčo, kad importuotos prekės nebuvo išgabentos per nustatytą 1 mėnesio terminą, nėra. Pareiškėjas neginčija, kad 1 mėnesio prekių išgabenimo terminas buvo praleistas, tačiau, jo nuomone, padarytas pažeidimas (t. y. termino praleidimas) yra formalaus pobūdžio, be to, sąlygotas objektyvių aplinkybių: blogų oro sąlygų, didelio prekių kiekio, medžiagos atšildymo, vagonų defektų ir pan. Muitinės departamentas 2020 m. birželio 3 d. sprendime Nr. 1A-92 pažymėjo, jog dėl galinčių kilti objektyviai egzistuojančių aplinkybių ir išgabenimo sunkumų Taisyklėse buvo numatyta galimybė terminą pratęsti, tačiau pareiškėjas privalėjo savalaikiai imtis tam tikrų aktyvių veiksmų, t. y. kreiptis su prašymu į muitinę dėl termino pratęsimo, nurodant objektyvias tokio kreipimosi priežastis, tačiau tai nebuvo padaryta. Taisyklių 6 punkte nustatyta, kad į šalies teritoriją importuotos prekės apmokestinamos PVM, jeigu nustatoma, kad neįvykdyta bent viena Taisyklių 4 punkte nurodyta sąlyga.

2.6. Klaipėdos teritorinė muitinė, atlikusi pareiškėjo teminį mokestinį komercinės veiklos patikrinimą ir patikrinusi prekių, kurių tiekimui į kitą valstybę narę taikomas atleidimas nuo importo PVM, išleidimo į laisvą apyvartą ir vidaus vartojimą vienu metu (4200) muitinės procedūros vykdymą, pagrįstai vertino, ar yra įvykdytos visos importuojamų prekių neapmokestinimo importo PVM sąlygos, nustatytos PVMĮ 35 straipsnyje ir Taisyklių 4 punkte, ir nustačiusi, kad prekės į kitą ES valstybę narę nebuvo išgabentos per laiką, ne ilgesnį kaip 1 mėnuo nuo apmokestinimo momento, pagrįstai konstatavo, jog importuotos prekės apmokestintinos importo PVM. Muitinės departamento manymu, Komisija ginčo atveju peržengė savo kompetencijos ribas, Sprendime PVMĮ 35 straipsnio 2 dalyje ir Taisyklių 4.5 punkte nurodytą reikalavimą PVM lengvatos taikymui įvertinusi kaip formalų reikalavimą ir neesminę importuojamų prekių neapmokestinimo importo PVM sąlygą.

2.7. Aplinkybę, kad terminas nėra tik neesminis ir formalaus pobūdžio reikalavimas, patvirtina ir PVM įstatymo 35 straipsnio pakeitimas, įsigaliojęs nuo 2020 m. sausio 1 d. Šiuo metu galiojančio PVMĮ 35 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šio straipsnio nuostatos taikomos, jeigu importuotojas yra registruotas PVM mokėtoju Lietuvos Respublikoje, o prekės išgabenamos į kitą valstybę narę per terminą, ne ilgesnį kaip 7 dienos nuo apmokestinimo momento, nurodyto šio Įstatymo 14 straipsnio 12 arba 13 dalyje, dienos (2019 m. spalio 17 d. įstatymo redakcija Nr. XIII-2487). Taigi, sąlygos PVM lengvatos taikymui šiuo metu yra dar labiau sugriežtintos.

2.8. Komisija neteisingai interpretavo PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalies bei Taisyklių 4.5 punkto nuostatas, nepagrįstai konstatuodama, kad aptartose teisės nuostatose įtvirtintinas reikalavimas importuotas prekes išgabenti į kitą valstybę narę per nustatytą terminą, negali būti laikomas materialine, t. y. viena iš esminių importuojamų prekių neapmokestinimo importo PVM, sąlyga, ir kad šis terminas yra „formalus reikalavimas".

3. Pareiškėjas UAB „Oilcore" pateikė teismui atsiliepimą, kuriame su skundu nesutiko ir prašė jį atmesti kaip nepagrįstą. Pareiškėjas nurodė tokius atsiliepimo argumentus:

3.1. Muitinės departamentas, teigdamas, jog Komisija peržengė savo kompetencijos ribas, spręsdama dėl Taisyklių 4.5 punkto pobūdžio, remiasi vieninteliu argumentu – Komisijos pozicija skiriasi nuo Muitinės departamento pozicijos. Atsakovas, nepateikdamas kompetencijos peržengimo įrodymų, teisinio ir / ar faktinio pagrindo, neįgyvendino

bendrosios įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklės. Komisija, priimdama Sprendimą, byloje nustatytų faktinių aplinkybių kontekste aiškino ir taikė PVMĮ 35 straipsnio 2 dalies ir Taisyklių nuostatas, todėl veikė Komijos nustatytos kompetencijos ribose.

3.2. Mokestinio ginčo byloje nėra ginčo, kad prekės yra išvežtos iš Lietuvos Respublikos teritorijos, visą prekių importavimo ir išgabenimo iš Lietuvos Respublikos nepertraukiamą seką pagrindžia dokumentacija, tačiau Muitinės departamento teigimu, šis faktas yra teisiškai nereikšmingas, nes, sprendžiant dėl 4200 muitinės procedūros tinkamo įvykdymo, svarbu nustatyti, ar prekės išvežtos būtent per 1 mėnesio laikotarpį nuo apmokestinimo momento.

3.3. PVMĮ 35 straipsnyje numatyto neapmokestinimo importo PVM sąlygos turi būti aiškinamos ir taikomos *inter alia* (be kita ko) atsižvelgiant į Europos Sąjungos nustatytą teisinį reglamentavimą, kurį įgyvendinant yra nustatytos neapmokestinimo (0 proc. PVM tarifo taikymo) sąlygos. 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB, dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (toliau – ir PVM direktyva) 138 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės neapmokestina prekių tiekimo, kai tas prekes pardavėjas ar prekes įsigyjantis asmuo išsiunčia ar išgabena į paskirties vietą, esančią Sąjungoje, bet ne jų atitinkamoje teritorijoje, kitam apmokestinamajam asmeniui ar neapmokestinamajam juridiniam asmeniui, kuris veikia kaip toks kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje pradėtas prekių siuntimas ar gabenimas, arba kai tai atliekama pardavėjo ar prekes įsigyjančio asmens vardu. Pareiškėjui įvykdžius PVM direktyvos reikalavimą dėl PVM neapmokestinimo, t. y. prekes išgabenus į paskirties vietą, esančią Sąjungoje, pareiškėjas įgavo teisę nebūti apmokestinamas importo PVM pagal PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies (d) punktą. PVM direktyvos 138 straipsnio 1 dalies ir 143 straipsnio 1 dalies (d) punkto nuostatos yra perkeltos į PVMĮ 49 straipsnio 1 dalį ir 35 straipsnio 1 dalį.

3.4. PVM neapmokestinamas importas (pagal PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies (d) punktą) tais atvejais, kai importavus prekes jos tiekiamos neapmokestinant PVM pagal 138 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies c punktą, tik jei importo metu importuotojas importo valstybės narės kompetentingoms institucijoms pateikė informaciją, nurodytą PVM direktyvos 143 straipsnio 2 dalies (a) – (c) punktuose. Tarp šių reikalavimų nėra numatytas prekių išvežimo terminas. Nei PVM direktyvos 138 straipsnis nei 143 straipsnis nenumato termino, per kurį asmenys turi išgabenti prekes tam, kad prekių importas būtų neapmokestintas PVM. Taigi, minėtos normos termino sąlygos neįtvirtina nei kaip formalaus, nei kaip materialinio reikalavimo. Atsižvelgiant į PVM direktyvos 131 straipsnio nuostatas, reikalavimas dėl prekių išgabenimo per nustatytą 1 mėn. terminą, kaip viena iš sąlygų, yra skirta užtikrinti tinkamą ir sąžiningą [paprastą] neapmokestinimo atvejus reglamentuojančių nuostatų taikymą bei užkirsti kelią galimiems mokesčių vengimo, išsisukinėjimo ar piktnaudžiavimo atvejams. Atitinkamai PVMĮ 35 straipsnyje nustatomas prekių išvežimo terminas kaip formalusis reikalavimas (tai atitinkamai įtvirtinta ir Taisyklių 4.5 p.). Aplinkybę, jog termino reikalavimas nėra materialusis importo PVM neapmokestinimo pagrindas patvirtina ir tai, jog nei PVMĮ 35 straipsnyje, nei Taisyklėse (ginčui taikoma redakcija, galiojusi iki 2019 m. gruodžio 31 d.) nėra apribojimų dėl nustatytino ilgesnio (galutinio) termino prekėms išgabenti trukmės. Taisyklėse nurodyto prašymo nustatyti ilgesnį prekių išgabenimo terminą nurodytina informacija (prekių aprašymas, prekių saugojimo vieta, kita prekių išgabenimo data ir objektyvios

aplinkybės), taip pat apribojimų, iki kada dėl objektyvių aplinkybių gali būti pratęstas prekių išgabenimo terminas, nebuvimas, leidžia teigti, jog nacionalinis reglamentavimas yra reikšmingas prekių kontrolės tikslais, t. y. sudaryti sąlygas kontroliuojančiai muitinei įsitikinti, kad tos pačios importuotos prekės yra skirtos išgabenti ir bus / yra išgabentos į kitą valstybę narę, o importuotojo prekių tiekimas į kitą valstybę narę yra apmokestinamas taikant 0 procentų PVM tarifą. Kadangi byloje taikomas teisinis reguliavimas yra nulemtas ES teisės normų, įvertinus tai, kad PVM direktyva nenumato termino imperatyvo, vadovaujantis ES teisės viršenybės principu, daroma išvada, kad termino prekėms išvežti prigimtis nėra materialinė.

3.5. Priešingai nei nurodo atsakovas, PVMĮ 35 straipsnyje ir PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies (d) punkte įtvirtintas importo PVM neapmokestinimas savaime nėra mokesčio lengvata, tai neapmokestinimo sistemos nuoseklumo užtikrinimas. Byloje esant ginčui tik dėl PVMĮ 35 straipsnio 2 dalyje nustatyto termino nesilaikymo (kas buvo sąlygota objektyvių priežasčių) ir to sąlygotų neigiamų sprendimų mokesčių mokėtojui, Komisija pagrįstai sprendė, jog pareiškėjui teisė į neapmokestinimą buvo nepagrįstai paneigta dėl formalaus reikalavimo nesilaikymo.

3.6. Dėl formalių reikalavimų nesilaikymo galima prarasti teisę į neapmokestinimą PVM tik dviem atvejais: (1) jei apmokestinamasis asmuo tyčia sukčiavo mokesčių srityje arba žinojo ar turėjo žinoti, kad jo vykdomas sandoris yra įgijėjo sukčiavimo dalis, ir nesiėmė visų pagrįstų priemonių, kad išvengtų šio sukčiavimo; (2) dėl formalaus reikalavimo pažeidimo gali būti netaikomas neapmokestinimas PVM, jei dėl šio pažeidimo nebūtų galima pateikti neginčijamo įrodymo, kad esminiai reikalavimai (sąlygos) įvykdyti. Mokestinio ginčo byloje nėra laikoma, kad pareiškėjas vykdė su sukčiavimu susijusią veiklą (sukčiavo pats, ar žinojo apie kitų sandorio šalių sukčiavimą), Muitinės departamentas neginčija aplinkybių, jog pareiškėjas elgėsi sąžiningai, o prekės realiai buvo išgabentos tiekimo būdu. Pareiškėjui pažeidus formalų reikalavimą per nustatytą terminą išvežti prekes, tačiau nesant tyčinio nesąžiningumo (pvz. prekių išleidimo į laisvą apyvartą, jų sukeitimo, realizavimo perduodant kitam, tiekimo grandinėje nedalyvaujančiam subjektui) ir įrodant, jog esminės sąlygos (tiekimas Sąjungos viduje, prekių faktinis išvežimas iš Lietuvos Respublikos teritorijos) buvo įvykdytos, nėra teisinio pagrindo paneigti pareiškėjo teisės į neapmokestinimą. Komisijos Sprendime pateikiamas aiškinimas nepažeis PVM direktyvos 131 straipsnio sąlygų dėl mokesčių piktnaudžiavimo užkardymo.

3.7. Vieno mėnesio termino pažeidimas, kai prekės faktiškai buvo tikslingai atsigabentos į Lietuvą su tikslu jas tiekti, ir jos buvo faktiškai išgabentos, nėra tokio pobūdžio pažeidimas, dėl kurio pareiškėjui būtų proporcinga priskaičiuoti importo mokesčius ir baudą. Protingumo ir sąžiningumo principai reikalauja įvertinti situaciją proporcingai ir šis vertinimas yra dar vienas argumentas, kodėl terminas negali būti laikomas materialiuoju reikalavimu. Terminas gali būti pratęsiamas reikalingam terminui esant pateiktam prašymui ir objektyvioms priežastims. Taigi, terminas yra pratęsiamas vadovaujantis subjektyviu viešojo administravimo subjekto aplinkybių vertinimu. Jei terminas būtų laikomas materialia sąlyga, susidarytų neapibrėžta situacija 4200 procedūra besinaudojantiems asmenimis, kadangi prašymas dėl termino pratęsimo yra teikiamas jau pradėjus vykdyti procedūrą ir jau egzistuojant objektyvioms aplinkybėms, neleidžiančioms vykdyti prekių tiekimo. Tokiu atveju muitinės įstaigai laikantis formalistinio požiūrio į terminą ir atmetus prašymą pratęsti terminą, asmeniui tektų mokestinė prievolė ir, nepaisant

prekių išvežimo fakto, t. y. procedūros esmės įgyvendinimo, procedūros taikymas taptų neįmanomu.

3.8. Atsakovo prašyme teismui pateiktas argumentas, jog kiekvienas procedūrą aprašančio reikalavimo pažeidimas lemia teisės į neapmokestinimą praradimą neatitinka PVM direktyvos reikalavimų ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir ESTT) išaiškinimų. Vadovaujantis Muitinės departamento pateikiama logika, jog terminas yra materialusis reikalavimas, susidarytų teisinei logikai prieštaraujančios situacijos, kai asmenys pažeidę terminą akivaizdžiai mažareikšmiais ir minimaliais terminais, net ir esant objektyvioms išgabenimui trukdančioms aplinkybėms, ar pateikę ne nustatytos formos prašymą terminui pratęsti, prarastų teisę būti neapmokestinti.

3.9. Muitinės departamentas nepagrįstai savo poziciją dėl ginčui aktualiu laikotarpiu teisės normų aiškinimo siekia grįsti PVMĮ 35 straipsnio ir Taisyklių pakeitimais. Ginčui yra taikomos teisės normos, kurios galiojo muitinės procedūros įforminimo metu, t. y. 2018 m. liepos – spalio mėn., todėl teisės normų turinys ir tikslai turi būti aiškinami pagal to laikotarpio normų ir / ar kitų teisės šaltinių turinį. Atsakovo nurodomi PVMĮ 35 straipsnio ir Taisyklių pakeitimai įsigaliojo nuo 2020 m. sausio 1 d. Be to, priimti PVMĮ 35 straipsnio pakeitimai nėra susiję su PVM direktyvos nuostatų pakeitimais, kiek tai susiję su PVM direktyvos 143 straipsnio reikalavimais.

4. Trečiasis suinteresuotas asmuo Klaipėdos teritorinė muitinė pateikė teismui atsiliepimą, kuriame su skundu sutiko ir prašė jį tenkinti. Pritarė Muitines departamento prašyme išdėstytiems argumentams ir manė, kad Komisija neteisingai interpretavo PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalies bei Taisyklių 4.5 punkto nuostatas, todėl Komisijos Sprendimas nepagrįstas.

II.

5. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2021 m. gegužės 31 d. sprendimu Muitinės departamento prašymą atmetė kaip nepagrįstą, ir priteisė pareiškėjui UAB „Oilcore“ iš atsakovo 2 637 Eur bylinėjimosi išlaidų.

6. Teismas iš byloje esančių dokumentų nustatė:

6.1. UAB „Oilcore“ 2018 m. gegužės–spalio mėnesiais pagal 11 importo deklaracijų importavo prekę – naftos bitumą (TARIC kodas 2713 20 00 00). Importuotos prekės deklaruotos 4200 muitinės procedūrai – prekių, kurių tiekimui į kitą valstybę narę taikomas atleidimas nuo importo PVM, išleidimo į laisvą apyvartą ir vidaus vartojimą vienu metu.

6.2. Pareiškėjas, prekes deklaravęs 4200 muitinės procedūrai ir pritaikęs 0 proc. lengvatinį PVM tarifą, prekių, deklaruotų importo deklaracijose Nr. 18LTLC0100IM061046 (2018 m. liepos 18 d.), Nr. 18LTLC0100IM060E48 (2018 m. liepos 19 d.), Nr. 18LTLC0100IM06B469 (2018 m. liepos 31 d.), Nr. 18LTLC0100IM06DA70 (2018 m. rugpjūčio 3 d.), Nr. 18LTLC0100IM0827F7 (2018 m. rugpjūčio 31 d.), Nr. 18LTLC0100IM0A09F0 (2018 m. spalio 10 d.), Nr. 18LTLC0100IM0A4B56 (2018 m. spalio 16 d.), Nr. 18LTLC0100IM0A9258 (2018 m. spalio 19 d.) neišgabeno per 1 mėnesį nuo apmokestinimo momento į kitą valstybę narę, kaip nustatyta PVMĮ 35 straipsnyje.

6.3. Klaipėdos teritorinė muitinė 2019 m. lapkričio 26 d. patikrinimo ataskaita Nr. 9LM320092M importuotoms ir laiku neišgabentoms prekėms pritaikė 21 proc. standarti-

nį PVM tarifą ir apskaičiavo pareiškėjui 542 241 Eur importo PVM nepriemoką bei skyrė 54 280 Eur baudą.

6.4. Pareiškėjas, nesutikdamas su minėta Klaipėdos teritorinės muitinės patikrinimo ataskaita, kreipėsi su skundu į Muitinės departamentą, kuris 2020 m. birželio 3 d. sprendimu Nr. 1A-92 patvirtino Klaipėdos teritorinės muitinės 2019 m. lapkričio 26 d. patikrinimo ataskaitą Nr. 9LM320092M.

6.5. Pareiškėjas, nesutikdamas su Muitinės departamento sprendimu, kreipėsi su skundu į MGK. Komisija ginčijamu Sprendimu panaikino Muitinės departamento 2020 m. birželio 3 d. sprendimą Nr. 1A-92, kuriuo patvirtinta Klaipėdos teritorinės muitinės patikrinimo ataskaitos dalis, kuria pareiškėjui buvo apskaičiuotas 542 241 Eur importo PVM dėl pažeistos 4200 muitinės procedūros bei skirta 10 proc. dydžio 54 280 Eur bauda, ir pareiškėjo skundą perdavė centriniam mokesčių administratoriui nagrinėti iš naujo.

6.6. Teismas nustatė, kad Komisija, remdamasi ESTT išaiškinimais dėl PVM direktyvos 138 straipsnio 1 dalies ir 143 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo, padarė išvadą, jog ginčui aktualiu laikotarpiu Lietuvos nacionalinėje teisėje (PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje ir Taisyklių 4.5 punkte) įtvirtintas reikalavimas importuotas prekes išgabenti į kitą valstybę per nustatytą 1 mėnesio terminą, kuris dėl objektyvių priežasčių gali būti pratęstas, negali būti laikomas materialine, t. y. viena iš esminių importuojamų prekių neapmokestinimo importo PVM sąlyga. Komisija vertino, kad tai formalus reikalavimas, tuo tarpu, remiantis ESTT praktikoje suformuota formalių ir materialinių reikalavimų pusiausvyra, dėl formalaus reikalavimo pažeidimo gali būti atsisakyta neapmokestinti importo tik tuo atveju, jeigu importuotojas būtų tyčia sukčiavęs mokesčių srityje ir dėl to sukėlęs grėsmę bendrosios PVM sistemos veikimui arba jei dėl formalaus reikalavimo pažeidimo nebūtų galima pateikti neginčijamo įrodymo, kad esminiai reikalavimai įvykdyti. Komisija nurodė, jog Muitinės departamentas nepateikė argumentų, kodėl vieno mėnesio termino praleidimas sukelia neigiamas pasekmes pareiškėjui net ir tuo atveju, jei visos kitos procedūrai užbaigti būtinos sąlygos buvo įgyvendintos, o terminas praleistas dėl objektyvių priežasčių. Be kita ko, Komisija Sprendime pažymėjo, jog siekdamos nubausti už formalių reikalavimų nesilaikymą valstybės narės gali numatyti kitų sankcijų nei atsisakymas neapmokestinti PVM, pavyzdžiui, skirti baudą arba numatyti piniginę sankciją, proporcingą pažeidimo sunkumui.

7. Teismas byloje vadovavosi Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio 2 dalies, 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 143 straipsnio d punkto, Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 35 straipsnio 1–2 dalies ir Importuotų ir tiekiamų į kitą Europos Sąjungos valstybe narę prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčiu taisyklių 4.5 ir 6 punkto nuostatomis, taip pat Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimais.

8. Teismas konstatavo, kad Komisija, apibendrinusi ESTT sprendime ir Generalinio advokato išvadoje pateiktus išaiškinimus ir padarytas išvadas, ginčijamame Sprendime nurodė, jog nagrinėjamoje situacijoje svarbu tai, kad: 1) importo neapmokestinimas PVM susietas su vėlesniu importuotojo vykdomu prekių tiekimu Bendrijos viduje, kuris pats neapmokestinamas pagal PVM direktyvos 138 straipsnį, todėl priklauso nuo to, ar laikomasi šiame straipsnyje nustatytų materialinių sąlygų – pirma, teisė kaip savininkui disponuoti preke yra perduota įgijėjui, antra, tiekėjas įrodo, kad ši prekė buvo

išsiųsta ar išgabenta į kitą valstybę narę ir, trečia, po šio išsiuntimo ar išgabenimo jos fiziškai nebėra tiekimo valstybėje narėje; 2) valstybės narės, vadovaudamosi PVM direktyvos 131 straipsniu, turi nustatyti sąlygas, kuriomis jos neapmokestina importo, po kurio prekės vėliau tiekiamos Bendrijos viduje, o tokių sąlygų tikslas – užtikrinti tinkamą ir sąžiningą [paprastą] neapmokestinimo atvejus reglamentuojančių nuostatų taikymą bei užkirsti kelią galimiems mokesčių vengimo, išsisukinėjimo ar piktnaudžiavimo atvejams; 3) PVM direktyvos 143 straipsnio 2 dalies b punkte įtvirtinta importuotojo pareiga nurodyti įgijėjo PVM mokėtojo kodą negali būti laikoma materialine neapmokestinimo sąlyga, ja tik siekiama pašalinti neapmokestinimo taikymo skirtumus valstybėse narėse. Taigi, šis reikalavimas vertinamas kaip formalus reikalavimas; 3) dėl formalaus reikalavimo pažeidimo gali būti atsisakyta neapmokestinti importo, jei importuotojas būtų tyčia sukčiavęs mokesčių srityje ir dėl to sukėlęs grėsmę bendrosios PVM sistemos veikimui arba jei dėl formalaus reikalavimo pažeidimo nebūtų galima pateikti neginčijamo įrodymo, kad esminiai reikalavimai įvykdyti.

9. Teismas sutiko su Komisijos vertinimu, jog ginčui aktualiu laikotarpiu PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje ir Taisyklių 4.5 punkte įtvirtintas reikalavimas importuotas prekes išgabenti į kitą valstybę per nustatytą 1 mėnesio terminą, kuris dėl objektyvių priežasčių gali būti pratęstas, negali būti laikomas materialine, t. y. viena iš esminių importuojamų prekių neapmokestinimo importo PVM, sąlyga. Teismas taip pat sutiko, jog PVMĮ 35 straipsnio numatyto neapmokestinimo importo PVM sąlygos turi būti aiškinamos ir taikomos *inter alia* (be kita ko) atsižvelgiant į Europos Sąjungos nustatytą teisinį reglamentavimą, kurį įgyvendinant yra nustatytos neapmokestinimo (0 proc. PVM tarifo taikymo) sąlygos. Teismas nurodė, kad pareiškėjui įvykdžius PVM direktyvos reikalavimą dėl PVM neapmokestinimo, t. y. prekes išgabenus į paskirties vietą, esančią Sąjungoje, pareiškėjas įgavo teisę nebūti apmokestinamas importo PVM pagal PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punktą.

10. Teismas pritarė pareiškėjo atsiliepimo argumentams, kad Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. spalio 2 d. išnagrinėtoje byloje Nr. eI-84-968/2018 atsakovas nesutiko su Komisijos pateikiamu nacionalinio reglamentavimo aiškinimu ir savo nesutikimo poziciją grindė išimtinai nacionalinio reglamentavimo (PVMĮ 35 str. ir Taisyklių) lingvistiniu aiškinimu, tačiau Vilniaus apygardos administracinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo minėtoje byloje pateikti išaiškinimai (remiantis ir ESTT sprendime byloje C-108/17 pateiktais išaiškinimais) patvirtina, jog šios nacionalinio reglamentavimo nuostatos turi būti vertinamos kartu su Europos Sąjungos teise ir jos aiškinimu.

11. Teismas pažymėjo, kad PVM direktyvos 138 straipsnis ir 143 straipsnis nenumato termino, per kurį asmenys turi išgabenti prekes tam, kad prekių importas būtų neapmokestintas PVM. Teismas pritarė Komisijos vertinimui, kad Taisyklėse (ginčui taikoma redakcija) nurodyto prašymo nustatyti ilgesnį prekių išgabenimo terminą nurodytina informacija (prekių aprašymas, prekių saugojimo vieta, kita prekių išgabenimo data ir objektyvios aplinkybės) taip pat apribojimų, iki kada dėl objektyvių aplinkybių gali būti pratęstas prekių išgabenimo terminas, nebuvimas, leidžia teigti, jog nacionalinis reglamentavimas yra reikšmingas prekių kontrolės tikslais, t. y. sudaryti sąlygas kontroliuojančiai muitinei įsitikinti, kad tos pačios importuotos prekės yra skirtos išgabenti ir bus / yra išgabentos į kitą valstybę narę, o importuotojo prekių tiekimas į kitą valstybę narę

yra apmokestinamas taikant 0 proc. PVM tarifą. Kadangi byloje taikomas teisinis reguliavimas nulemtas Europos Sąjungos teisės normų, įvertinęs tai, kad PVM direktyva nenumato termino imperatyvo, vadovaudamasis ES teisės viršenybės principu, teismas pritarė Komisijos išvadai, kad termino prekėms išvežti prigimtis nėra materialinė.

12. Teismas nurodė, kad nagrinėjamu atveju byloje nėra ginčo, jog pareiškėjas tinkamai įvykdė materialinius reikalavimus pagal PVM direktyvos 143 straipsnio 2 dalį ir 138 straipsnį, ir prekės buvo išvežtos į kitą Sąjungos narę (Švediją), (teisė kaip savininkui disponuoti preke yra perduota įgijėjui; pareiškėjas įrodė, kad ši prekė buvo išsiųsta ar išgabenta į kitą valstybę narę; po šio išsiuntimo ar išgabenimo prekės fiziškai nebėra tiekimo valstybėje narėje). Teismas nurodė, kad byloje esant ginčui tik dėl PVM 35 straipsnio 2 dalyje nustatyto termino nesilaikymo (kas buvo sąlygota objektyvių priežasčių), ir to sąlygotų neigiamų sprendimų mokesčių mokėtojui, MGK pagrįstai sprendė, jog pareiškėjui teisė į neapmokestinimą buvo nepagrįstai paneigta dėl formalaus reikalavimo nesilaikymo.

13. Teismas pažymėjo kad ESTT sprendime byloje C-108/17 nurodė, jog dėl formalių reikalavimų nesilaikymo galima prarasti teisę į neapmokestinimą PVM tik dviem atvejais: 1) jei apmokestinamasis asmuo tyčia sukčiavo mokesčių srityje arba žinojo ar turėjo žinoti, kad jo vykdomas sandoris yra įgijėjo sukčiavimo dalis, ir nesiėmė visų pagrįstų priemonių, kad išvengtų šio sukčiavimo; 2) dėl formalaus reikalavimo pažeidimo gali būti netaikomas neapmokestinimas PVM, jei dėl šio pažeidimo nebūtų galima pateikti neginčijamo įrodymo, kad esminiai reikalavimai (sąlygos) įvykdyti. Šis ESTT išaiškinimas atitinka ginčijamą Komisijos sprendimą.

14. Teismas iš byloje esančios medžiagos konstatavo, kad pareiškėjas elgėsi sąžiningai, o prekės realiai buvo išgabentos tiekimo būdu. Prekių tinkamą išgabenimą patvirtino ir Klaipėdos apskrities Valstybinės mokesčių inspekcijos priešpriešinės informacijos surinkimo pažyma Nr. (28.1) FR1041-88, o šių aplinkybių atsakovas neginčijo.

15. Teismas nurodė, kad atsakovas nepagrįstai savo poziciją dėl ginčui aktualiu laikotarpiu galiojusių teisės normų aiškinimo siekia grįsti PVMĮ 35 straipsnio ir Taisyklių pakeitimais, kadangi ginčo nagrinėjimui yra taikomos teisės normos, kurios galiojo muitinės procedūros įforminimo metu, t. y. 2018 m. liepos – spalio mėn., todėl teisės norų turinys ir tikslai turi būti aiškinami pagal tuo metu galiojusių teisės normų turinį, o daugiau nei po pusantrų metų įsigalioję teisės aktų pakeitimai nėra aktualūs nagrinėjamam mokestiniam ginčui. Teismas taip pat pažymėjo, kad atsakovo nurodoma teismų praktika – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. lapkričio 22 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-1409-662/2018 ir 2013 m. sausio 3 d. nutartis byloje Nr. A^{442}-2935/2012 – yra neaktualios šioje byloje, kadangi jų faktinės aplinkybės neleidžia jų laikyti panašiomis su šios bylos aplinkybėmis.

16. Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 40 straipsnio 1 ir 3 dalių nuostatomis, atsižvelgdamas į maksimalius galimus priteisti dydžius, į suteiktų teisinių paslaugų kompleksiškumą, pareiškėjo prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų tenkino iš dalies, iš atsakovo pareiškėjui priteisdamas 2 637 Eur bylinėjimosi išlaidų.

III.

17. Atsakovas Muitinės departamentas apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. gegužės 31 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – panaikinti Komisijos 2020 m. rugsėjo 17 d. sprendimą Nr. S-171 (7-139/2020) ir palikti galioti Muitinės departamento 2020 m. birželio 3 d. sprendimą Nr. 1A-92, kuriuo patvirtinta Klaipėdos teritorinės muitinės 2019 m. lapkričio 26 d. patikrinimo ataskaita Nr. 9LM320092M.

18. Atsakovo apeliacinis skundas iš esmės grindžiamas aplinkybėmis, nurodytomis skunde pirmosios instancijos teismui, papildomai pažymint:

18.1. Pareiškėjui neįvykdžius visų privalomų neapmokestinimo importo PVM sąlygų, jo prekių, išgabentų į kitą valstybę narę per ilgesnį nei 1 mėnesio terminą nuo apmokestinimo momento, tiekimui negalėjo būti taikomas 0 procentų PVM tarifas. Teismas skundžiamame sprendime nepagrįstai konstatavo, jog pareiškėjas įgavo teisę nebūti apmokestinamas importo PVM pagal PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punktą, kadangi PVM direktyva nėra tiesiogiai taikomas teisės aktas ir jos nuostatoms perkelti yra rengiami nacionaliniai teisės aktai, kurie neturi prieštarauti direktyvos nuostatoms bei kuriais privalo vadovautis atitinkamos valstybės narės.

18.2. Atsakovas, įvertinęs PVM įstatymo 35 straipsnio 1 dalies, Taisyklių 4, 4.5, 5.1 ir 5.2 punktų nuostatas, pažymi, kad mokesčių lengvatos taikymas įpareigoja ūkio subjektą laikytis visų privalomų procedūros vykdymo sąlygų, tuo pačiu ir 1 mėnesio prekių išgabenimo nuo apmokestinimo momento termino, kuris teritorinės muitinės sprendimu dėl objektyvių priežasčių gali būti pratęstas. Nagrinėjamu atveju ginčo, kad importuotos prekės nebuvo išgabentos per nustatytą 1 mėnesio terminą, nėra. Ginčui aktualioje Taisyklių redakcijoje buvo numatyta galimybė terminą pratęsti, tačiau pareiškėjas dėl termino pratęsimo nesikreipė.

18.3. Atsakovas nurodo, kad pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką 1 mėnesio termino laikymasis yra privaloma sąlyga 4200 procedūros sąlyga (žr. pvz., 2013 m. gruodžio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{442}-1930/2013; 2018 m. lapkričio 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1409-662/2018; 2013 m. sausio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{442}-2935/2012).

18.4. Muitinės departamentas nesutinka su pirmosios instancijos teismo padaryta išvada, jog, įvertinus tai, kad PVM direktyva nenumato termino imperatyvo, vadovaujantis ES teisės viršenybės principu, termino prekėms išvežti prigimtis nėra materialinė ir pareiškėjo teisė į PVM neapmokestinimą negali būti paneigta dėl formalaus reikalavimo nesilaikymo. Priešingai teismo padarytai išvadai, nacionalinėje teisėje nustatytas reikalavimas importuotas prekes išvežti per nustatytą terminą yra jokiu būdu ne „formalus reikalavimas“, o būtina, t. y. privaloma sąlyga PVM lengvatos taikymui.

18.5. Ir Komisija, ir pirmosios instancijos teismas savo sprendimuose nepagrįstai vadovavosi ESTT išaiškinimu sprendime byloje C-108/17, nes šioje byloje buvo keliami prejudiciniai klausimai, neatitinkantys šio ginčo situacijos, t. y. dėl termino, kaip sąlygos PVM lengvatos taikymui, byloje nėra pasisakyta, ir šis klausimas apskritai nebuvo keliamas. ESTT nagrinėta byla susijusi su Taisyklių 71 punkto, kuriame įtvirtinta nuostata, įpareigojanti importuotoją nedelsiant informuoti teritorinę muitinę, jeigu pasikeičia pre-

kių saugojimo vieta, prekių pirkėjas – kitos valstybės narės PVM mokėtojas ir / arba valstybė narė, į kurią išgabenamos prekės, nurodant muitiniam tikrinimui pateiktuose dokumentuose, pateikiant naujus duomenis, paaiškinant pasikeitimų priežastis ir pridedant tai patvirtinančių dokumentų kopijas, taikymu. ESTT „formaliu“ reikalavimo nesilaikymu pripažino asmens, kuriam tiekiamos prekės, pasikeitimą (t. y. nagrinėtoje byloje prekės patiektos kitam asmeniui, nei nurodyta importo deklaracijoje). Draudimas keisti prekių įgijėją kitu nei nurodyta deklaracijoje nėra PVM lengvatos taikymo sąlyga, nurodyta PVM įstatymo 35 straipsnyje ir Taisyklių 4 punkte, tuo tarpu 1 mėnesio termino reikalavimas yra konkrečiai nurodyta sąlyga, kurios privaloma laikytis norint pasinaudoti PVM lengvata, todėl termino imperatyvo priskyrimas formaliam reikalavimo nesilaikymui yra nepagrįstas.

18.6. Pripažinus, kad termino reikalavimas, kaip sąlyga PVM lengvatos taikymui, vis tik yra formalus reikalavimas, kurio galima nepaisyti, susiklostytų ydinga situacija, kai muitinės pareigūnas, atliekantis mokestinį patikrinimą ir tikrinantis 4200 procedūros įvykdymą, galėtų savo nuožiūra spręsti, koks terminas taikytinas prekių išvežimui, tuo tarpu patikrinimą atliekantys asmenys privalo vadovautis teisės aktų nuostatomis ir griežtai laikytis juose įtvirtintų reikalavimų.

19. Pareiškėjas pateikė atsiliepimą į apeliacinį skundą, kuriame pašo atmesti apeliacinį skundą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, bei priteisti iš atsakovo visas pareiškėjo turėtas bylinėjimosi išlaidas apeliacinės instancijos teisme.

20. Pareiškėjas pakartoja atsiliepime pirmosios instancijos teismui nurodytus argumentus, papildomai nurodydamas:

20.1. Nagrinėjamoje byloje nėra ginčo, jog ginčo prekės yra išvežtos iš Lietuvos Respublikos teritorijos. Mokestinio ginčo byloje atsakovas neįrodinėja, kad pareiškėjas vykdė su sukčiavimu susijusią veiklą. Pareiškėjas yra įgyvendinęs materialiąsias PVM neapmokestinimo sąlygas, kylančias iš PVM direktyvos, t. y. yra perdavęs teisę kaip savininkui disponuoti preke naujam įgijėjui. Pagal suformuotą jurisprudenciją prekių tiekimas Bendrijos viduje neapmokestinamas PVM tik tuo atveju, jeigu įvykdytos trys sąlygos, t. y. jei teisė kaip savininkui disponuoti preke yra perduota įgijėjui, jei tiekėjas įrodo, kad ši prekė buvo išsiųsta ar išgabenta į kitą valstybę narę ir po šio išsiuntimo ar išgabenimo jos fiziškai nebėra tiekimo valstybėje narėje.

20.2. Teisinis reglamentavimas bei naujausia ESTT praktika pagrindžia, jog teisė į neapmokestinimą nėra prarandama, jeigu yra įgyvendintos materialiosios sąlygos (nustatytas prekių išvežimo terminas nėra viena iš jų), o asmens, siekiančio neapmokestinimo veiksmuose nėra sukčiavimo ir / ar nesąžiningumo.

20.3. Prekių išvežimo termino svarba turi būti vertinama atsižvelgiant į PVM direktyvos keliamus ir paties neapmokestinimo importo PVM tikslus, kadangi termino išlaikymas pats savaime nėra 4200 procedūros tikslas. PVM įstatymo 35 straipsnyje numatyto neapmokestinimo importo PVM sąlygos turi būti aiškinamos ir taikomos *inter alia* (be kita ko) atsižvelgiant į Europos Sąjungos nustatytą teisinį reglamentavimą, kurį įgyvendinant yra nustatytos neapmokestinimo (0 proc. PVM tarifo taikymo) sąlygos. Priešingai nei nurodo atsakovas, nacionalinis reglamentavimas ir vieningos ES teisės taikymo kontekste numatytos PVM neapmokestinimo sąlygos turi būti aiškinamos laikantis ES teisės aktų.

20.4. ESTT sprendimo byloje C-108/17 pateikti išaiškinimai, į kuriuos buvo at-

sižvelgta ir administracinio teismo praktikoje, patvirtina, jog PVMĮ 35 straipsnyje ir Taisyklėse nustatytos sąlygos turi būti aiškinamos ir šios nuostatos bylos faktinėms aplinkybėms turi taikomos atsižvelgiant į PVM direktyvos sąlygas ir tikslus, o ne siaurai lingvistiškai aiškinant nacionalinio reglamentavimo nuostatas. Ginčo atveju, PVM neapmokestinamas importas (pagal PVM direktyvos 143 str. 1 d. (d) p.) tais atvejais, kai importavus prekes jos tiekiamos neapmokestinant PVM pagal 138 straipsnio 1 dalį ir 2 dalies c punktą, tik jei importo metu importuotojas importo valstybės narės kompetentingoms institucijoms pateikė informaciją, nurodytą PVM direktyvos 143 straipsnio 2 dalies (a) – (c) punktuose. Tarp šių reikalavimų nėra numatytas prekių išvežimo terminas.

20.5. Pareiškėjo nuomone, tai, jog PVM mokėtojo pasikeitimo draudimas, kai keičiama į kitą subjektą, nei nurodyta deklaracijoje, nėra PVM lengvatos taikymo sąlyga, nurodyta PVM įstatymo 35 straipsnyje ir Taisyklių 4 punkte, o 1 mėnesio terminas buvo konkrečiai nurodytas Taisyklių 4.5 punkte, nedaro įtakos MGK sprendimo ir pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumui. Abiem atvejais yra kalbama apie reikalavimą, kuris nėra nurodytas kaip materialus reikalavimas PVM direktyvoje. Nacionalinių reikalavimų, nepaisant jų įtvirtinimo būdo ar vietos nacionalinėje teisėje, aiškinimas yra nulemtas Europos Sąjungos teisės viršenybės principo reikalavimų. Šie nacionaliniai reikalavimai turi atitikti PVM direktyvos tikslą, šiuo konkrečiu atveju – užtikrinti sąžiningą prekių tiekimą ir užkardyti sukčiavimo PVM schemas.

20.6. Atsižvelgiant į PVM direktyvos 131 straipsnio nuostatas, reikalavimas dėl prekių išgabenimo per nustatytą 1 mėn. terminą, kaip viena iš sąlygų, yra skirta užtikrinti tinkamą ir sąžiningą [paprastą] neapmokestinimo atvejus reglamentuojančių nuostatų taikymą bei užkirsti kelią galimiems mokesčių vengimo, išsisukinėjimo ar piktnaudžiavimo atvejams. Atitinkamai PVMĮ 35 straipsnyje yra nustatomas prekių išvežimo terminas kaip formalusis reikalavimas (tai atitinkamai įtvirtinta ir Taisyklių 4.5 p.).

20.7. Atsakovas sutinka su Komisijos ir pirmosios instancijos teismo padarytomis išvadomis dėl 1 mėnesio termino kaip reikalavimo formalumo, ir pažymi, jog byloje esant ginčui tik dėl PVMĮ 35 straipsnio 2 dalyje nustatyto termino nesilaikymo (kas buvo sąlygota objektyvių priežasčių) ir to sąlygotų neigiamų sprendimų mokesčių mokėtojui, MGK ir pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog konkretaus ginčo faktinių aplinkybių kontekste pareiškėjui teisė į neapmokestinimą buvo nepagrįstai paneigta dėl formalaus reikalavimo nesilaikymo, ir šie sprendimai atitinka ESTT pateikiamus išaiškinimus.

20.8. Muitinės departamento išreikšta pozicija dėl itin formalaus teisės normų aiškinimo yra ydinga, kadangi kiekvienas teisę taikantis subjektas privalo vadovautis bendraisiais teisės principais, priimti ne tik teisėtus, bet ir teisingus sprendimus, ir būtent dėl šios priežasties byloje reikšmingos aplinkybės, neleidusios pareiškėjui laiku įgyvendinti prekių išgabenimo reikalavimo, liko realiai nenagrinėtos. Mokesčių administratorius realiai nevertino pareiškėjo nurodytų aplinkybių ir jų įtakos pareiškėjo gebėjimui įgyvendinti keliamus reikalavimus, taip pat nevertino padaryto pažeidimo proporcingumo aspektu, todėl MGK sprendimas ir pirmosios instancijos teismo sprendimas grąžinti klausimą nagrinėti iš naujo, įpareigojant centrinį mokesčių administratorių atsižvelgti į visas bylai reikšmingas aplinkybes, yra pagrįstas ir teisingas. Pareiškėjo nuomone, itin specifinis importuotos prekės pobūdis ir jautrios fizikinės savybės, kurių atstatyti esant atšiaurioms

oro sąlygoms pareiškėjas operatyviai neturėjo galimybės, yra pakankamas pagrindas konstatuoti, jog šios aplinkybės yra tiek reikšmingos bylai, jog jų nevertinimas sąlygojo neteisingo ir neteisėto mokestinio sprendimo priėmimą.

21. Trečiasis suinteresuotas asmuo atsiliepime į apeliacinį skundą prašo tenkinti atsakovo prašymą panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. gegužės 31 d. sprendimą ir palikti galioti Muitinės departamento 2020 m. birželio 3 d. sprendimą Nr. 1A-92. Trečiasis suinteresuotas asmuo pritaria atsakovo apeliacinio skundo argumentams ir mano, kad tiek Mokestinių ginčų komisija, tiek Vilniaus apygardos administracinis teismas neteisingai interpretavo PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalies bei Taisyklių 4.5 punkto nuostatas.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

22. Byloje nagrinėjamas mokestinis ginčas kilo dėl Klaipėdos teritorinės muitinės 2019 m. lapkričio 26 d. patikrinimo ataskaitos Nr. 9LM320092M dalies, kuria pareiškėjui buvo apskaičiuotas 542 241 Eur importo PVM bei skirta 54 280 Eur (10 proc. dydžio) šio mokesčio bauda.

23. Toks sprendimas priimtas iš esmės nustačius, kad pareiškėjas per vieną mėnesį į kitą valstybę narę neišgabeno 2018 m. gegužės–spalio mėn. importuoto naftos bitumo (toliau – ir ginčo prekės), deklaruoto 4200 muitinės procedūrai – prekių, kurių tiekimui į kitą valstybę narę taikomas atleidimas nuo importo PVM, išleidimo į laisvą apyvartą ir vidaus vartojimą vienu metu.

24. Kadangi Muitinės departamentas 2020 m. birželio 3 d. sprendimu Nr. 1A-92 patvirtino šią patikrinimo ataskaitą, pareiškėjas su skundu kreipėsi į Komisiją. 2020 m. rugsėjo 17 d. sprendimu Nr. S 171 (7-139/2020) „Dėl UAB „Oilcore“ skundo“ Komisija panaikino minėtą Muitinės departamento sprendimą ir pareiškėjo skundą perdavė (mokestinį ginčą grąžino) šiam centriniam mokesčių administratoriui nagrinėti iš naujo.

25. Dėl tokio Komisijos sprendimo atsakovas pateikė skundą Vilniaus apygardos administraciniam teismui, kuris 2021 m. gegužės 31 d. sprendimu jį atmetė kaip nepagrįstą.

Dėl mokestinio ginčo nagrinėjimo administraciniame teisme ribų

26. Vadovaujantis Mokesčių administravimo įstatymo 159 straipsnio 2 dalimi, apskųsti Komisijos sprendimą dėl mokestinio ginčo taip pat turi teisę centrinis mokesčių administratorius, tačiau tik tuo atveju, kai centrinis mokesčių administratorius ir Komisija, spręsdami mokestinį ginčą (arba mokestinio ginčo metu), skirtingai interpretavo įstatymų ar kito teisės akto nuostatas.

27. Tokiu atveju administraciniame teisme nagrinėjamo mokestinio ginčo (administracinės bylos) ribas apibrėžia būtent šioje nuostatoje minimas skirtingas ginčo teisinių santykių kvalifikavimui aktualių teisės normų interpretavimas (sprendžiamas tik

ginčas dėl teisės) (pvz., žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. spalio 4 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-151-556/2017 15 p.; 2021 m. birželio 2 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-1130-968/2021 19 p.; išplėstinės teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 6 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-158-575/2022 20 p.).

28. Pagal šias proceso taisykles, be kita ko, apibrėžiančias administracinės bylos nagrinėjimo ribas (šiuo klausimu, be kita ko, žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. rugpjūčio 28 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-1739-556/2019 30 p.; išplėstinės teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 6 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-158-575/2022 25 p.), vertindama atsakovo skundą pirmosios instancijos teismui, teisėjų kolegija konstatuoja, jog nagrinėjamu atveju Komisija ir atsakovas (centrinis mokesčių administratorius) iš esmės skirtingai interpretuoja mokesčių įstatymų nuostatas spręsdami dėl Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo (toliau – ir PVM įstatymas) 35 straipsnio 2 dalyje (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) nurodyto vieno mėnesio termino pažeidimo reikšmės teisei į neapmokestinimą importo PVM.

Dėl esminių neapmokestinimo importo PVM sąlygų

29. Vadovaujantis PVM įstatymo 35 straipsnio 1 dalimi (2010 m. lapkričio 30 d. įstatymo Nr. XI-1187 redakcija), „importo PVM neapmokestinamos importuojamos prekės, jeigu importo metu žinoma, kad tos pačios prekės yra skirtos išgabenti ir bus išgabentos į kitą valstybę narę, o importuotojo prekių tiekimas iš Lietuvos Respublikos į kitą valstybę narę pagal šio įstatymo VI skyriaus nuostatas apmokestinamas taikant 0 procentų PVM tarifą.“

30. Šia įstatymo nuostata nacionalinėje teisėje yra įgyvendinamas 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos Nr. 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos, iš dalies pakeistos 2009 m. birželio 25 d. Tarybos direktyva 2009/69 (toliau – ir PVM direktyva), 143 straipsnio 1 dalies d punktas, įtvirtinantis, kad „valstybės narės PVM neapmokestina sandorių, pagal kuriuos <...> iš trečiosios teritorijos ar trečiosios šalies išsiųstos ar išgabentos prekės importuojamos į kitą valstybę narę nei ta, kurioje užbaigiamas prekių siuntimas ar gabenimas, kai tokias prekes tiekiančio importuotojo, kuriam pagal 201 straipsnį tenka ar pripažįstama tenkanti prievolė sumokėti PVM, vykdomas prekių tiekimas neapmokestinamas PVM pagal 138 straipsnį.“

31. Kaip jau yra pažymėjęs Teisingumo Teismas 2018 m. birželio 20 d. sprendimo byloje *Enteco Baltic* (C-108/17, EU:C:2018:473; toliau – ir Sprendimas *Enteco Baltic*) 47 punkte, pagal šią nuostatą importo neapmokestinimas PVM siejamas su vėlesniu importuotojo vykdomu prekių tiekimu Bendrijos viduje, kuris pats neapmokestinamas pagal PVM direktyvos 138 straipsnį, todėl priklauso nuo to, ar laikomasi šiame straipsnyje nustatytų materialinių sąlygų.

32. Svarbu pažymėti, kad PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punktas faktiškai reiškia, jog yra dvigubas neapmokestinimas, t. y. pirmasis neapmokestinimas PVM, kuris pagal PVM direktyvos 201 straipsnį paprastai mokėtinas importo atveju, ir antrasis neapmokestinimas, susijęs su tiekimu ar pervežimu Bendrijos viduje, atliktais po šio importo (Teisingumo Teismo 2019 m. vasario 14 d. sprendimo byloje *Vetsch Int. Transporte*, C-531/17, EU:C:2019:114, 39 p.). Abu sandorius (prekių importą ir vėlesnį jų tiekimą ar pervežimą Bendrijos viduje) reikia vertinti nuosekliai siekiant užtikrinti importo

neapmokestinimo sistemai, nustatytai PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punkte, būdingą logiką (Teisingumo Teismo 2018 m. spalio 25 d. sprendimo byloje *Božičevič Ježovnik*, C-528/17, EU:C:2018:868, 39 p.).

33. Jei tenkinamos PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punkte nustatytos sąlygos, PVM už prekes, kurios buvo išsiųstos arba išgabentos iš trečiosios šalies į Sąjungą, iš principo pirmą kartą turi būti mokamas ne toje valstybėje narėje, į kurios teritoriją jos iš pradžių buvo importuotos, o valstybėje narėje, kurioje užbaigiamas prekių siuntimas ar gabenimas. Šiomis nuostatomis siekiama supaprastinimo tikslo, skirto tarpvalstybinei prekybai palengvinti, kai supaprastinimas pasireiškia tuo, jog importo neapmokestinimas gali lemti turimos teisės į PVM atskaitą netaikymą, atsižvelgiant į priešingu atveju atsirandančią prievolę mokėti importo PVM (Teisingumo Teismo 2019 m. vasario 14 d. sprendimo byloje *Vetsch Int. Transporte*, C-531/17, EU:C:2019:114, 40 p.).

34. Taigi, PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punkte numatytas neapmokestinimas taikomas jei iš esmės tenkinamos šios direktyvos 138 straipsnyje nustatytos materialinės sąlygos, kurios šioje nuostatoje yra išvardintos išsamiai, t. y. jų sąrašas yra baigtinis (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Enteco Baltic* 51 p. ir jame nurodytą Teisingumo Teismo jurisprudenciją).

35. Nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į šios Nutarties 28 punkte nurodytas ginčo nagrinėjimo administraciniame teisme ribas, bylą nagrinėjant apeliacine tvarka nėra spręstini klausimai dėl to, ar: (1) ginčo prekių importas atitiko importo neapmokestinimo PVM sąlygas, nustatytas PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punkte, skaitomame kartu su šios direktyvos 138 straipsnio 1 dalimi; (2) buvo tenkinamos PVM direktyvos 143 straipsnio 2 dalyje nurodytos formalios (šiuo klausimu žr. Sprendimo Enteco Baltic 55 p.) sąlygos; (3) nuo ginčo prekių importo iki jų faktinio išvežimo į kitą valstybę narę buvo išnykusios ar reikšmingai pasikeitusios aplinkybės, su kuriomis PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punktas sieja aptariamo neapmokestinimo (materialines) sąlygas. Komisija visus šiuos klausimus iš esmės grąžino atsakovui nagrinėti iš naujo, nes centrinis mokesčių administratorius iš esmės laikėsi pozicijos, kad aplinkybė, jog prekės buvo išgabentos į kitą valstybę narę (Švediją) joje įsisteigusiam apmokestinamajam asmeniui, kuris sumokėjo PVM toje valstybėje narėje, yra teisiškai nereikšmingos, nes sprendžiant dėl 4200 muitinės procedūros tinkamo įvykdymo svarbu nustatyti ne ar prekės buvo išvežtos apskritai, o ar jos išvežtos būtent per 1 mėnesio laikotarpį nuo apmokestinimo momento.

Dėl termino išgabenti prekes į kitą valstybę narę pažeidimo pasekmių

36. PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalis (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) įtvirtina, kad šio straipsnio „<...> nuostatos taikomos, jeigu importuotojas yra registruotas PVM mokėtoju Lietuvos Respublikoje, o prekės išgabenamos į kitą valstybę narę per terminą, ne ilgesnį kaip 1 mėnuo nuo apmokestinimo momento, nurodyto šio įstatymo 14 straipsnio 12 arba 13 dalyje, dienos. Dėl objektyvių aplinkybių gali būti nustatytas ir ilgesnis išgabenimo terminas."

37. Šių įstatymo nuostatų įgyvendinimo tvarką nustatančių Importuotų ir tiekiamų į kitą Europos Sąjungos valstybe narę prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčiu taisyklių, patvirtintų Muitinės departamento direktoriaus ir Valstybinės

mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – ir Inspekcija) viršininko 2004 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 1B-439/VA-71 (toliau – ir Taisyklės), 4.5 punktas taip pat nustatė, kad aptariamas neapmokestinimas gali būti taikomas, jeigu „prekės į kitą valstybę narę išgabenamos per laiką, ne ilgesnį kaip 1 mėnuo nuo apmokestinimo momento, nurodyto PVM įstatymo 14 straipsnio 12 arba 13 dalyje, dienos arba per taisyklių 5 punkte nurodyta tvarka nustatytą ilgesnį prekių išgabenimo į kitą valstybę narę laiką.“ Kaip matyti iš Taisyklių 5.1 punkto (Muitinės departamento direktoriaus ir Inspekcijos viršininko 2010 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. 1B-773/VA-119 redakcija), siekdamas pratęsti šį išgabenimo terminą, importuotojas, be kita ko, turi pateikti prašymą muitinės įstaigai.

38. Kaip teisingai pažymėjo Komisija ir pirmosios instancijos teismas, aptariamo neapmokestinimo tikslais PVM direktyvoje nėra jokių nuostatų dėl termino, per kurį importuotos prekės turi būti išgabentos į kitą valstybę narę; jokie reikalavimai dėl prekių išgabenimo termino nekyla ir iš ginčui aktualių PVM direktyvos 138 straipsnio ir 143 straipsnio 1 dalies d punkto nuostatų, nustatančių išsamias materialines aptariamo neapmokestinimo sąlygas.

39. Kita vertus. PVM direktyvos 131 straipsnyje nustatyta, kad IX antraštinės dalies 2–9 skyriuose, kurie apima ir 143 straipsnį, numatytais atvejais neapmokestinimas PVM taikomas nepažeidžiant kitų Bendrijos nuostatų ir tokiomis sąlygomis, kurias valstybės narės nustato siekdamos užtikrinti tinkamą ir sąžiningą neapmokestinimo atvejus reglamentuojančių nuostatų taikymą bei užkirsti kelią galimiems mokesčių vengimo, išsisukinėjimo ar piktnaudžiavimo atvejams.

40. Teisėjų kolegija, iš esmės sutikdama su Komisija, vertina, kad PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) nustatytas vieno mėnesio terminas yra skirtas kontroliuoti prekių išgabenimo į kitą valstybę narę sąlygą, kuri būtina aptariamam importui neapmokestinti. Todėl yra pagrindas teigti, kad dėl šio termino mokesčių administratorius gali užkirsti kelią galimiems mokesčių vengimo, išsisukinėjimo ar bet kokio piktnaudžiavimo atvejams, kurie minimi PVM direktyvos 131 straipsnyje.

41. Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad įgyvendindamos 131 straipsnyje suteiktas galias valstybės narės turi laikytis bendrųjų principų, sudarančių Sąjungos teisinės sistemos dalį, tarp kurių yra, be kita ko, proporcingumo principas, pagal kurį valstybės narės privalo turėti galimybę remtis priemonėmis, kurios leisdamos veiksmingai pasiekti vidaus teisės tikslus, kuo mažiau prieštarautų nagrinėjamais Sąjungos teisės aktais nustatytiems tikslams ir principams (pvz., žr. 2018 m. vasario 28 d. sprendimo byloje *Pieńkowski,* C-307/16, EU:C:2018:124 (toliau – ir Sprendimas *Pieńkowski*), 33 ir 34 p. ir juose nurodytą šio teismo praktiką).

42. Šiuo aspektu teisėjų kolegijai nekyla abejonių dėl to, kad iš esmės valstybės narės teisėtai gali nustatyti protingą PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punkte nurodytų prekių išgabenimo terminą, kad patikrintų, ar Bendrijos viduje tiekiama prekė buvo faktiškai išgabenta iš importo valstybės narės – konkretaus termino, per kurį ši prekė turi būti išgabenta iš tiekimo (importo) valstybės narės teritorijos, taikymas yra tinkama priemonė šiam tikslui pasiekti (šiais klausimu pagal analogiją žr. Teisingumo Teismo 2013 m. gruodžio 19 d. sprendimo byloje *BDV Hungary Trading*, C-563/12, EU:C:2013:854 (toliau – ir Sprendimas *BDV Hungary Trading*), 33–36 p.).

43. Atitinkamai sprendžiant, ar tokios priemonės taikymas nagrinėjamu atveju neviršija tai, kas būtina minėtam tikslui pasiekti, pažymėtina, kad atsakovas (centrinis mokesčių administratorius) PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalį (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) vertina kaip nustatančią materialiosios teisės naikinamąjį terminą, iš esmės teigdamas, kad atveju kai to paties straipsnio 1 dalyje (2010 m. lapkričio 30 d. įstatymo Nr. XI-1187 redakcija) (PVM direktyvos 143 str. 1 d. d p.) nurodytos prekės neišgabenamos iš Lietuvos Respublikos teritorijos per aptariamą vieno mėnesio terminą, šių prekių importas galutinai apmokestinamas, nepriklausomai nuo to, kad šios prekės buvo faktiškai išgabentos pasibaigus šiam terminui.

44. Tačiau, teisėjų kolegijos vertinimu, toks PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalies (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) taikymas atveju, kai įrodoma, jog yra tenkinamos visos neapmokestinimo pagal PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punktą sąlygos, be kita ko, kad atitinkamos prekės buvo išgabentos iš Lietuvos Respublikos teritorijos, akivaizdžiai viršijama tai, kas būtina tam, kad būtų pasiekti šios Nutarties 39 ir 40 punktuose nurodyti tikslai – tokiomis aplinkybėmis iš esmės nebelieka piktnaudžiavimo mokesčių srityje arba mokestinių įplaukų praradimo pavojaus, kuriuo būtų galima pateisinti aptariamo importo apmokestinimą (šiuo klausimu pagal analogiją žr. Sprendimo *BDV Hungary Trading* 40 p,; Sprendimo *Pieńkowski* 38 ir 39 p.).

45. Maža to, Teisingumo Teismas, kalbėdamas apie PVM direktyvos 131 straipsnyje nustatytos valstybių narių teisės (galimybės) įgyvendinimą proporcingumo principo laikymosi aspektu, taip pat yra pabrėžęs, kad nacionalinė priemonė viršija tai, kas būtina teisingam mokesčio surinkimui užtikrinti, jeigu tam, kad būtų leidžiama pasinaudoti teise neapmokestinti PVM, iš esmės nustatomas reikalavimas laikytis formalių įpareigojimų, neatsižvelgiant į esmines sąlygas ir, be kita ko, nekeliant klausimo, ar jos įvykdytos. Iš tiesų sandoriai turi būti apmokestinami atsižvelgiant į jų objektyvius požymius (pvz., žr. 2019 m. kovo 28 d. sprendimo byloje *Vinš,* C-275/18, EU:C:2019:265, 29 p. ir jame nurodytą šio teismo praktiką).

46. Pastaruoju aspektu primintina, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją pripažįstami tik du atvejai, kai dėl formalių reikalavimų nesilaikymo galima prarasti teisę į neapmokestinimą PVM: (1) apmokestinamasis asmuo tyčia dalyvavo sukčiaujant mokesčių srityje ir sukėlė grėsmę bendrosios PVM sistemos veikimui, arba jei jis žinojo ar turėjo žinoti, kad jo vykdomas sandoris yra įgijėjo sukčiavimo dalis, ir nesiėmė visų pagrįstų priemonių, kad išvengtų to sukčiavimo; (2) dėl formalaus reikalavimo pažeidimo gali būti netaikomas neapmokestinimas PVM, jei dėl šio pažeidimo nebūtų galima pateikti neginčijamo įrodymo, kad įvykdyti esminiai reikalavimai (šiuo klausimu, be kita ko, žr. 2018 m. lapkričio 8 d. sprendimo byloje *Cartrans Spedition*, C-495/17, EU:C:2018:887, 40–42 p. ir juose nurodytą šio teismo praktiką; 2017 m. vasario 9 d. sprendimo byloje *Euro Tyre,* C-21/16, EU:C:2017:106, 38–43 p.).

47. Nėra jokio objektyvaus pagrindo teigti, kad PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) nurodyto termino pažeidimas pats savaime implikuotų apmokestinamojo asmens sukčiavimą, nesąžiningumą ar paneigtų galimybę patikrinti kaip tenkinamos PVM direktyvos 143 straipsnio 1 dalies d punkte nurodyto neapmokestinimo sąlygos. Klausimas, ar konkrečiai nagrinėjamu atveju egzistuoja šios Nutarties 46 punkte nurodytos aplinkybės, nepatenka į šios administracinės bylos nagrinėjimo ribas (žr. šios Nutarties 28 p.).

48. Atsakovo procesiniuose dokumentuose dėstomų argumentų kontekste atskirai pastebėtina, kad prieš tai pateiktas aiškinimas reiškia, kad vien dėl PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) nustatyto termino pažeidimo negali būti atsisakyta neapmokestinti importo PVM tik tokiu atveju, kai prekės (nors ir pažeidus šį terminą) faktiškai buvo išgabentos į kitą valstybę narę, t. y. šis aiškinimas neriboja mokesčių administratoriaus galimybės paneigti teisę į neapmokestinimą importo PVM atveju, kai, be kita ko, nustatoma, jog prekės vis dar nėra išgabentos, nors minėtas terminas jau yra pasibaigęs.

49. Atsižvelgiant į išdėstytą, iš esmės sutiktina su Komisijos ir pirmosios instancijos teismo vertinimu, kad, tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė nagrinėjamoje byloje, pareiškėjo teisė į ginčo prekių neapmokestinimą importo PVM negalėjo būti paneigta vien dėl PVM įstatymo 35 straipsnio 2 dalyje (2004 m. sausio 15 d. įstatymo Nr. IX-1960 redakcija) nustatyto vieno mėnesio termino pažeidimo, kai ginčo prekės buvo faktiškai išgabentos į kitą valstybė narę. Todėl nėra pagrindo tenkinti atsakovo apeliacinio skundo.

50. Nors šiame baigiamajame akte pateiktas aiškinimas iš dalies skiriasi nuo išdėstyto Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2018 m. lapkričio 22 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-1409-662/2018 (santykių kvalifikavimui reikšmingos aplinkybės skiriasi), 2015 m. birželio 23 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-1292-438/2015 ir 2013 m. sausio 3 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A^{442}2935/2012, jis yra paremtas Teisingumo Teismo jurisprudencija ir yra vertintinas, kaip administracinių teismų praktikos plėtojimas, be kita ko, pagrįstas siekiu užtikrinti Europos Sąjungos teisės veiksmingumą aptariamuose santykiuose.

V.

51. ABTĮ 40 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą. Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę reikalauti atlyginti jai išlaidas advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti (ABTĮ 40 str. 5 d.). Pabrėžtina, kad, sprendžiant atstovavimo išlaidų atlyginimo klausimą, be kita ko, yra vadovaujamasi Rekomendacijomis dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio, patvirtintomis teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 (teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 1R-77 redakcija) (toliau – ir Rekomendacijos) (ABTĮ 40 str. 5 d., Civilinio proceso kodekso 98 str. 2 d.).

52. Byloje yra gautas pareiškėjo, kurio naudai yra priimtas galutinis teismo sprendimas šioje byloje, 2022 m. birželio 2 d. prašymas priteisti 2 267,54 Eur atstovavimo apeliacinės instancijos teisme išlaidas (2 013,44 Eur išlaidų, susijusių su atsiliepimo į apeliacinį skundą rengimu, ir 96,80 Eur už prašymo priteisti bylinėjimosi išlaidas parengimą); kartu su šiuo prašymu pateikti šias išlaidas patvirtinantys dokumentai.

53. Teisėjų kolegija, įvertinusi šį prašymą, remdamasi, be kita ko, Rekomendacijų 2, 7, 8.11 ir 8.16 punktais, daro išvadą, kad yra pagrindas priteisti pareiškėjui 2 070 Eur išlaidoms, susijusioms su mokestinio ginčo nagrinėjimu apeliacines instancijos teisme, atlyginti.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsniu ir 144 straipsnio 1 dalies 1 punktu, teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Atsakovo Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos apeliacinį skundą atmesti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. gegužės 31 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Priteisti pareiškėjui uždarajai akcinei bendrovei „Oilcore“ iš atsakovo Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2 070 Eur (du tūkstančius septyniasdešimt eurų) bylinėjimosi išlaidų, patirtų nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme.

Nutartis neskundžiama.

3.4. Bylos dėl statybos teisinių santykių

3.4.1. Dėl statybos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos teisės kreiptis į teismą su prašymu panaikinti pastato bei kaip atskirų nekilnojamojo turto objektų suformuotų patalpų (naudojimo) paskirties pakeitimus, kai po šių pakeitimų patalpas statytojas pardavė (perleido) kitiems asmenims

Pastato bei kaip atskirų nekilnojamojo turto objektų suformuotų patalpų (naudojimo) paskirtis iš esmės apibrėžia (nulemia) šio turto naudojimo bei kitų savininko (naudotojo) teisių įgyvendinimo sąlygas (suvaržymus), šių asmenų pareigų naudojantis šiuo turtu turinį (apimtį) (53 punktas).

Statybų valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos prašymas panaikinti pastato ir patalpų (naudojimo) paskirties pakeitimus yra susijęs ne tik su statytojo (statytojų) teisėmis ir pareigomis, bet ir su reikšmingais patalpas įsigijusių asmenų interesais – institucijos tikslas atkurti buvusią patalpų ir pastato (naudojimo) paskirtį tiesiogiai yra susijęs su šių patalpų (butų) įgijėjų teisės naudotis šiuo turtu pagal pirkimo–pardavimo, turto perleidimo sutartyse nurodytą (naudojimo) paskirtį suvaržymu (paneigimu). Toks įgijėjų nuosavybės ribojimas gali būti pateisinamas, jeigu tai yra daroma dėl viešojo intereso, šis ribojimas yra proporcingas siekiamam tikslui, t. y. adekvatus ir būtinas (56 punktas).

Valstybinės valdžios institucijos siekis atgaline data įsiterpti į jau susiklosčiusius teisinius santykius, įskaitant reguliuojamus privatinės teisės normų, turi atitikti jurisprudencinę nuostatą, reikalaujančią, jog kreipimasis į teismą su reikalavimu panaikinti deklaraciją apie statybos užbaigimą, kurios pagrindu yra ne tik atlikta naujai sukurto nekilnojamojo turto bei statytojo daiktinių teisių į jį registracija, bet ir yra sudaryti daiktinių teisių į šį turtą perleidimo, daiktinių teisių bei nekilnojamojo daikto suvaržymo sandoriai, nebūtų savitikslis (57 punktas).

Nagrinėtu atveju statybos valstybinę priežiūrą vykdanti institucija akcentavo teri-

torijų planavimo dokumento sprendinius, susijusius su teritorijos užstatymo tankiu ir intensyvumu, tačiau nesiekė, kad ginčo pastatas būtų perstatytas taip, kad jo parametrai atitiktų šiuos rodiklius, t. y. net ir tenkinus jos reikalavimus, ginčo teritorijos faktinis užstatymo tankis ir intensyvumas nesikeistų. Be to, nenurodyta jokių argumentų, kad ginčo pastatas neatitinka kokių nors kitų norminiuose aktuose nustatytų reikalavimų, be kita ko, keliamų gyvenamosios (daugiabučių) paskirties pastatui; nekeltas ir klausimas dėl savivaldybės administracijos išduotame rašytiniame pritarime statinio projektui nurodytų statybos darbų (paprastojo remonto). Taigi, nagrinėtu atveju ginčas kilo tik dėl ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirties, o tiksliau – dėl viešojo administravimo subjekto galimos klaidos išduodant minėtą pritarimą šios paskirties keitimui (63 punktas).

Šių aplinkybių kontekste vertinant statybos valstybinę priežiūrą vykdančios institucijos keliamų reikalavimų tinkamumą viešajam interesui apginti, t. y. pašalinti viešojo administravimo subjekto galimai padarytą teisės aktų pažeidimą bei šio pažeidimo pasekmes, akcentuota, kad Nekilnojamojo turto registre yra įregistruoti juridiniai faktai apie ginčo patalpų (gyvenamosios (butų) paskirties) perleidimą tretiesiems suinteresuotiems asmenims bei šiems asmenims priklausančių butų hipoteką. Todėl ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirties pakeitimas iš gyvenamosios į negyvenamąją sukeltų (neigiamas) pasekmes šių patalpų (butų) įgijėjams. Tačiau, reikšdama reikalavimus, kuriais atgaline data įsiterpiama į jau susiklosčiusius teisinius santykius, statybos valstybinę priežiūrą atliekanti institucija nesiekė ginčijamo administracinio akto bei vienašalių sandorių (deklaracijų apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą) sukeltų pasekmių pašalinimo – visiškai ignoravo butų pirkimo–pardavimo, perleidimo sutartis ir kitus civilinius sandorius, sudarytus po aptariamos paskirties pakeitimo (64 punktas). Ginčo patalpų pirkimo–pardavimo ir perleidimo sutarčių pagrindu Nekilnojamojo turto registre yra įregistruota privačių asmenų nuosavybės teisė ne į bet kokios, bet būtent gyvenamosios (butų) paskirties patalpas – tokia šių nekilnojamojo turto objektų paskirtis nurodyta pačiose sutartyse ir ji atitiko šių sandorių sudarymo metu nustatytą (viešame registre nurodytą) šių patalpų paskirtį. Tai lemia, kad aptariamų Nekilnojamojo turto kadastro ir, atitinkamai, Nekilnojamojo turto registro duomenų pakeitimas nagrinėtu atveju būtų galimas tik, pirma, pakeitus (panaikinus) atitinkamas minėtų sutarčių nuostatas ir, antra, taip pat išsprendus klausimą dėl dabartinių savininkų nuostolių (žalos) kompensavimo pakeitus šių nekilnojamojo turto objektų (naudojimo) paskirtį (65 punktas). Kadangi reikalavimų dėl minėtų sutarčių pakeitimo (dalies panaikinimo) bei su tuo susijusių savininkų praradimų kompensavimo (žalos atlyginimo) nepareikšta, pateiktas pareiškimas ginti viešąjį interesą pripažintas neatitinkančiu administracinių teismų nuoseklios praktikos dėl viešojo intereso gynimo (66 punktas).

Atsižvelgus į tai, vertinta, kad patenkinus tik statybos valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos suformuluotus reikalavimus bus sukelta dar didesnė sumaištis, nes iš esmės nebus (tinkamai) pašalinti visi rašytinio pritarimo statinio projektui ir deklaracijų apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą materialiniai teisiniai padariniai bei sukuriamas nestabilumas susiformavusiuose teisiniuose santykiuose (be kita ko, įvertinus ir tai, kad žemės sklypo, kuriame stovi ginčo pastatas, naudojimo būdas – „daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorija") (70 punktas). Aplinkybės, kad yra praėjęs ilgas laiko tarpas (daugiau nei 6 metai) nuo ginčijamų santykių susiklostymo, kontekste

priminta ir tai, jog spręsdamos klausimą dėl viešojo intereso, ypač susijusio su tokiomis pagrindinėmis žmogaus teisėmis kaip nuosavybės teisė, valstybės institucijos veiktų greitai, tinkamai ir nuosekliai (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. spalio 20 d. sprendimo byloje Rysovskyy prieš Ukrainą, 29979/04, 70 ir 71 p.) (71 punktas). Nagrinėtu atveju konstatavus, kad statybų valstybinę priežiūrą atliekančios institucijos reikalavimų tenkinimas tokia apimtimi, kokia nurodyta prašyme (pareiškime), viešasis interesas realiai nebus apgintas, šios institucijos prašymas atmestas (72 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-989-502/2022
Teisminio proceso Nr. 2-68-3-07800-2017-4
Procesinio sprendimo kategorijos: 17.3.3; 17.6

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. kovo 30 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Laimučio Alechnavičiaus, Artūro Drigoto (pranešėjas), Veslavos Ruskan, Dalios Višinskienės ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal atsakovų Vilniaus miesto savivaldybės administracijos, bankrutavusios uždarosios akcinės bendrovės „Pilaitės kotedžai“ (likviduotos ir išregistruotos), trečiųjų suinteresuotų asmenų P. P., D. V. apeliacinius skundus dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos prašymą atsakovams Vilniaus miesto savivaldybės administracijai ir bankrutavusiai uždarajai akcinei bendrovei „Pilaitės kotedžai“ (likviduota ir išregistruota) (tretieji suinteresuoti asmenys: D. V., uždaroji akcinė bendrovė „Exvero“, valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus filialas (teisių perėmėjas – valstybės įmonė Registrų centras), P. P., bankrutavusi uždaroji akcinė bendrovė „Architelio statyba“) dėl sprendimų panaikinimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos (toliau – ir pareiškėjas, Inspekcija) 2017 m. vasario 21 d. kreipėsi į teismą, prašydamas:

1.1. pripažinti negaliojančiu Vilniaus miesto savivaldybės administracijos (toliau – ir Administracija) 2016 m. vasario 5 d. išduotą rašytinį pritarimą statinio projektui Nr.

RPP-01-160205-00148 (toliau – ir Pritarimas);

1.2. panaikinti uždarosios akcinės bendrovės (toliau – ir UAB) „Pilaitės kotedžai“ surašytos 2016 m. vasario 19 d. deklaracijos apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą Nr. 1 dėl patalpų, esančių (duomenys neskelbtini) galiojimą;

1.3. panaikinti UAB „Exvero“ surašytos 2016 m. vasario 19 d. deklaracijos apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą Nr. 1 dėl patalpų, esančių (duomenys neskelbtini), galiojimą;

1.4. panaikinti nekilnojamojo daikto – patalpų, esančių (duomenys neskelbtini) (gyvenamosios (butų) paskirties, bei pastato, esančio (duomenys neskelbtini))gyvenamosios (trijų ir daugiau butų – daugiabučiai pastatai) paskirties, teisinę registraciją Nekilnojamojo turto registre.

2. Pareiškėjas teigė patikrinimo metu nustatęs, kad Pritarimas buvo duotas statinio projektui, pažeidžiančiam Pilaitės teritorijos šiaurinės dalies detaliojo plano, patvirtinto Vilniaus miesto tarybos 2000 m. kovo 1 d. sprendimu Nr. 528 ir pakoreguoto Administracijos direktoriaus 2015 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 30-3543 (toliau – ir Detalusis planas), sprendinius, pagal kuriuos žemės sklypui (kadastrinis Nr. 0101/0167:2475) numatytas užstatymo tankis – 40 proc., užstatymo intensyvumas – 0,4, nes, pagal projektinę dokumentaciją ir valstybės įmonės (toliau – ir VĮ) Registrų centro duomenis, šiame žemės sklype (plotas – 668 kv. m) pastatyto statinio, esančio (273 kv. m) užima 40,9 proc. žemės sklypo ploto, o šio statinio bendro ploto (436 kv. m) santykis su žemės sklypo plotu yra 0,65. Pareiškėjo vertinimu, Administracija tokiais veiksmais netinkamai vykdė teisės aktuose, be kita ko, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. D1-826 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“ VII skyriuje, nustatytas funkcijas, dėl ko buvo išduotas neteisėtas statybą leidžiantis dokumentas. Neteisėto Pritarimo pagrindu buvo pateiktos ir Nekilnojamojo turto registre įregistruotos 2016 m. vasario 19 d. deklaracijos apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą patalpos, (duomenys neskelbtini), esančios pastate, (duomenys neskelbtini) patalpos, (duomenys neskelbtini) esančios pastate, (duomenys neskelbtini) bei patalpos, (duomenys neskelbtini) (kartu – ir Deklaracijos), kurios, panaikinus Pritarimą, taip pat turi būti panaikintos kaip neteisėto statybą leidžiančio dokumento išdavimo materialiniai teisiniai padariniai.

3. Atsakovas Vilniaus miesto savivaldybės administracija atsiliepime į pareiškėjo prašymą prašė jį atmesti kaip nepagrįstą.

4. Atsakovas paaiškino, kad pastato, esančio (duomenys neskelbtini) užstatymo tankio ir užstatymo intensyvumo rodikliai išdavus Pritarimą nepakito ir yra tokie patys, kaip ir prieš pakeičiant ginčo patalpų paskirtį, kadangi pastato užstatomas plotas ir patalpų plotas Pritarimo pagrindu nesikeičia – keičiama tik patalpų paskirtis iš negyvenamosios į gyvenamąją, kas atitinka šiuo metu teritorijai galiojantį detalųjį planą ir juo numatytą teritorijos naudojimo būdą (daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorija). Ginčo pastato statyba buvo vykdyta ne Pritarimo, o 2014 m. gegužės 27 d. išduoto statybos leidimo Nr. LNS-01-140527-00497 pagrindu, kuris nėra ginčijamas, statyba baigta 2015 metais, pastatas įregistruotas Nekilnojamojo turto registre. Atsakovo nuomone, Pritarimas buvo išduotas teisėtai ir pagrįstai, nes UAB „Pilaitės kotedžai“ jam pateikė visus reikiamus dokumentus, o prašomas patalpų paskirties pakeitimas yra galimas pagal šiuo metu ginčo sklypui galiojančio detaliojo plano sprendinius. Net tuo atve-

ju, jei teismas tenkintų skundą, Inspekcijos nurodoma situacija ir sklypo užstatymo rodikliai (tankis bei intensyvumas) visiškai nepasikeistų, Inspekcija neprašo ginčo pastato griauti ar perstatyti.

5. Atsakovas UAB „Pilaitės kotedžai“ atsiliepime į pareiškėjo prašymą prašė jį atmesti.

6. UAB „Pilaitės kotedžai“ neneigė, jog galima daryti išvadą, kad Pritarimas išduotas pažeidžiant Detaliojo plano sprendinius, tačiau, jos vertinimu, reikalavimo pripažinti Pritarimą negaliojančiu tenkinimas prieštarautų teisingumo, sąžiningumo, protingumo principams ir sukeltų neproporcingai sunkius padarinius. Detaliojo plano sprendinių, nustatančių užstatymo tankį bei intensyvumą, pažeidimas yra minimalus, todėl tinkamiausias būdas susidariusiai situacijai spręsti būtų Detaliojo plano sprendinių pakoregavimas.

7. Trečiasis suinteresuotas asmuo VĮ Registrų centro Vilniaus filialas atsiliepime į prašymą prašė bylą spręsti teismo nuožiūra.

8. VĮ Registrų centro Vilniaus filialas pažymėjo, kad tuo atveju, jei deklaracijų galiojimas bus panaikintas, naikintini ir jų pagrindu padaryti įrašai Nekilnojamojo turto registre. Manė, jog jis neturi savarankiško teisinio suinteresuotumo dėl ginčo dalyko.

9. Trečiasis suinteresuotas asmuo D. V. atsiliepime į prašymą prašė jį atmesti, leisti jai gyventi įsigytame bute pagal dabartinę jo paskirtį.

10. D. V. akcentavo, jog ji butą, esantį (duomenys neskelbtini) įsigijo praėjus beveik 8 mėnesiams po jo paskirties pakeitimo, Inspekcija veiksmų teisės aktų pažeidimams nustatyti ėmėsi tik praėjus 10 mėnesių (patikrinimą atliko 2016 m. gruodžio 22 d.), o į teismą kreipėsi tik praėjus metams po įvykusio paskirties pakeitimo fakto. Prašymo tenkinimas ir buto paskirties pakeitimo panaikinimas neišspręstų teisės aktų pažeidimo problemos ir nenubaustų teisės aktų pažeidėjų, o tik neigiamai paveiktų įsigyto turto vertę, dėl ko būtų patirta ne tik finansinė (turtinė), bet ir moralinė (neturtinė) žala.

11. Trečiasis suinteresuotas asmuo P. P. atsiliepime į prašymą prašė bylą nutraukti ir priteisti jam iš pareiškėjo bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

12. P. P. nuomone, Inspekcija praleido terminą kreiptis į teismą, nes prašymas dėl Pritarimo panaikinimo turėjo būti pateiktas per 1 mėnesį po to, kai buvo paskelbtos Deklaracijos.

II.

13. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimu tenkino pareiškėjo Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos prašymą, t. y. panaikino Vilniaus miesto savivaldybės administracijos 2016 m. vasario 5 d. rašytinį pritarimą statinio projektui Nr. RPP-01-160205-00148, UAB „Pilaitės kotedžai“ 2016 m. vasario 19 d. deklaraciją apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą Nr. 1 dėl patalpų, esančių (duomenys neskelbtini), bei UAB „Exvero“ 2016 m. vasario 19 d. deklaraciją apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą Nr. 1 dėl patalpų, esančių J(duomenys neskelbtini) taip pat panaikino patalpų, esančių (duomenys neskelbtini), gyvenamosios (butų) paskirties, bei pastato, esančio (duomenys neskelbtini) (gyvenamosios (trijų ir daugiau butų – daugiabučiai pastatai) paskirties, teisinę registraciją

Nekilnojamojo turto registre.

14. Teismas nustatė, kad ginčo pastato, esančio (duomenys neskelbtini), statyba buvo vykdoma 2014 m. gegužės 27 d. išduoto statybos leidimo Nr. LNS-01-140527-00497 pagrindu. Nekilnojamojo turto registre 2015 m. balandžio 20 d. statybos užbaigimo akto Nr. SUA-00-150420-00187 pagrindu 2015 m. balandžio 21 d. buvo įregistruotas (100 proc. baigtumas) pastatas – svečių namai, (duomenys neskelbtini), ir negyvenamosios patalpos – svečių namai, (duomenys neskelbtini). Žemės sklypo užstatymo tankis – 40,9 proc., užstatymo intensyvumas – 0,65.

15. Pagal Vilniaus miesto tarybos 2000 m. kovo 1 d. sprendimu Nr. 528 patvirtintą Pilaitės teritorijos šiaurinės dalies detalųjį planą, žemės sklypas, kuriame pastatytas ginčo pastatas, buvo priskirtas komercinei teritorijai, kurio užstatymo tankis – 80 proc., užstatymo intensyvumas – 2. Administracijos direktoriaus 2015 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 30-3543 buvo patvirtinti pakoreguoti Detaliojo plano sprendiniai, pagal kuriuos ginčo teritorijos naudojimo tipas – GG (gyvenamoji teritorija), žemės naudojimo paskirtis – KT (kitos paskirties), žemės naudojimo būdai – G2 (daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorija), leistinas pastatų aukštis – 8,5 m, užstatymo tankis – 40 proc., užstatymo intensyvumas – 0,4.

16. Administracija 2016 m. vasario 5 d. išdavė rašytinį pritarimą UAB „Pilaitės kotedžai“ statinio projektui Nr. RPP-01-160205-00148, kuriuo suteikė teisę atlikti statinio paprastąjį remontą ir statinio, (duomenys neskelbtini) paskirtį iš viešbučių (negyvenamosios paskirties patalpos) pakeisti į gyvenamąją (butų) (gyvenamosios paskirties patalpos), tuo pačiu pakeičiant viso viešbučių (negyvenamosios paskirties) pastato – svečių namų, esančių (duomenys neskelbtini) į gyvenamąją (trijų ir daugiau butų – daugiabučiai pastatai), kategorija – neypatinga, pagal paprastojo remonto projektą, Nr. PB-15-04-02, parengtą 2016 metais. 2016 m. vasario 19 d. buvo surašytos deklaracijos apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą patalpose (duomenys neskelbtini). Šių Deklaracijų pagrindu minėtų patalpų registro duomenys buvo pakeisti ir Nekilnojamojo turto registre.

17. Teismas pažymėjo, kad ginčo pastato rodikliai (užstatymo tankis 40,9 proc., užstatymo intensyvumas – 0,65) neprieštaravo jo pastatymo metu galiojusiems rodikliams, pagal kuriuos ginčo pastatas buvo priskirtas komercinei teritorijai. Išduodant Pritarimą, ginčo teritorijoje galiojo pakoreguoti Detaliojo plano sprendiniai, todėl ginčo statinio projektas, kuriuo keičiama patalpų paskirtis, atsižvelgiant į pakoreguotus Detaliojo plano sprendinius, turėjo atitikti ir kitus tokio plano rodiklius, t. y. užstatymo tankį – 40 proc., bei užstatymo intensyvumą – 0,4. Teismas atkreipė dėmesį į tai, jog pati Administracija pripažino, kad, keičiant patalpų paskirtį, ginčo pastato parametrai nebuvo keičiami, taigi, kaip teisingai nustatė Inspekcija, ginčo statinio projektas, kuriuo keičiama patalpų paskirtis, neatitinka teritorijoje galiojančio Detaliojo plano sprendinių, todėl Administracija neturėjo teisės išduoti Pritarimą. Teismas priėjo prie išvados, kad Pritarimas yra naikintinas, o kadangi iš ne teisės negali atsirasti teisė, atitinkamai naikintinos ir jo pagrindu išduotos Deklaracijos bei ginčo patalpų paskirties ir pastato paskirties registracija.

III.

18. Atsakovas UAB „Pilaitės kotedžai“, atstovaujamas bankroto administratoriaus

M. K., apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimą.

19. UAB „Pilaitės kotedžai“ įsitikinimu, Pritarimo ir Deklaracijų panaikinimas, ginčo patalpų ir pastato gyvenamosios paskirties teisinės registracijos panaikinimas yra pernelyg neproporcingi padariniai, lyginant juos su pažeidimo mastu, o tokiu sprendimu pažeidžiami ne tik sąžiningos šalies – UAB „Pilaitės kotedžai“ – interesai, bet ir trečiųjų asmenų interesai, kurie ginčo butus įsigijo turėdami išviešintą informaciją apie jų gyvenamąją paskirtį. Teismas pažeidė teisingumo, sąžiningumo ir proporcingumo principus, neatsižvelgė į kitus teisės aktų leidžiamus šios situacijos sprendimo būdus, pavyzdžiui, Detaliojo plano sprendinių koregavimas. UAB „Pilaitės kotedžai“ pabrėžia, jog jos veiksmuose nėra nieko neteisėto, todėl jai negali būti taikoma atsakomybė. Papildomai atkreipia dėmesį į tai, kad pareiškėjas praleido 1 mėnesio terminą kreiptis į teismą, įtvirtintą Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje, o Patikrinimo išvadą pateikė praėjus 11 mėnesių nuo Pritarimo išdavimo. Praėjus tokiam ilgam laiko tarpui, akivaizdu, jog pareiškėjo prašymas yra ne tik neproporcingas, bet ir neatitinkantis protingumo bei ekonomiškumo standartų, nes tenkinus tokį prašymą ginčo žemės sklype esantis nekilnojamasis turtas praranda savo vertę. Be to, UAB „Pilaitės kotedžai“ vertinimu, pažeidimas, kai rodikliai yra viršijami tik 0,9 proc. ir 0,25 proc., atitinka mažareikšmio pažeidimo pobūdį, tokiu pažeidimu nėra pažeidžiamos trečiųjų asmenų ir visuomenės teisės. Statinio parametrai nekelia jokios grėsmės gyvenamųjų patalpų savininkams. UAB „Pilaitės kotedžai“ teigia turėjusi teisėtus ir pagrįstus lūkesčius, jog jai nepadarius jokių neteisėtų veiksmų ir atlikus visas teisės aktų nustatytas procedūras, gautas Pritarimas ir jo pagrindu patvirtintos Deklaracijos yra ir bus galiojantys (šie dokumentai beveik metus ir nebuvo ginčijami). Pabrėžia, kad užstatymo intensyvumo ir tankio neatitikimas negali būti vertinamas kaip esminis pažeidimas, darantis įtaką viso plano teisėtumui, kadangi keičiant pastato paskirtį iš komercinės į gyvenamąją buvo teikiami tie patys dokumentai, kurie pateikti ir nagrinėjamoje byloje, Pritarimo išdavimo metu (nei prieš ar po jo) jokie trūkumai ar neteisėti veiksmai nebuvo nustatyti.

20. Atsakovas Vilniaus miesto savivaldybės administracija apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimą.

21. Administracija tvirtina, kad teismo sprendimas buvo priimtas netinkamai įvertinus bylos aplinkybes ir neišsamiai išanalizavus bylos šalių argumentus, toks sprendimas pažeidžia ginčo pastato gyventojų (savininkų) teises ir teisėtus interesus. Teismo sprendimas sukuria pernelyg neproporcingus padarinius, lyginant juos su tikėtino pažeidimo mastu, todėl neatitinka teisingumo ir proporcingumo principų. Administracijos nuomone, teismas sukūrė ydingą precedentą, kai esant galiojančiam (nenuginčytam) statybą leidžiančiam dokumentui, kurio pagrindu buvo pastatytas esamų parametrų pastatas, bei Inspekcijai nereiškiant reikalavimų šalinti neteisėtos statybos padarinius, buvo panaikintas rašytinis pritarimas statinio paprastojo remonto projektui, kuris niekaip neturėjo įtakos esamiems pastato parametrams (jų nekeitė). Be to, teismas nepagrįstai neanalizavo UAB „Projektų biuras“, rengusios statinio paprastojo remonto projektą bei šiame projekte deklaravusios, kad projekto sprendiniai atitinka Vilniaus miesto bendrojo plano sprendinius bei Pilaitės teritorijos šiaurinės dalies detaliojo plano sklypų sprendinių koregavimo projekto sprendinius, numanomos atsakomybės klausimo, projektuotojas net

nebuvo įtrauktas į bylos nagrinėjimą, dėl ko Administracija mano, kad teismas galbūt pažeidė proceso teisės normas. Teismas taip pat nevertino galimų alternatyvių ginčo sprendimo būdų, kuriuos siūlė bylos šalys (galimybės koreguoti Detaliojo plano sprendinius), ir iš esmės sukūrė neapibrėžtą situaciją, kai gyventojai (patalpų savininkai), esant galiojantiems Detaliojo plano sprendiniams, pagal kuriuos teritorijoje leidžiama gyvenamųjų namų statyba, bei nenuginčytam pastato statybą leidžiančiam dokumentui – 2014 m. gegužės 27 d. išduotam statybos leidimui Nr. LNS-01-140527-00497, yra priversti gyventi viešbučių (svečių namų) paskirties pastate. Šiuo atveju nėra pagrindo teigti, kad Pritarimu yra pažeidžiamas Detaliajame plane nustatytas užstatymo tankis ar intensyvumas, nes šie rodikliai Pritarimu išvis nebuvo paveikti ar nustatinėjami, o Inspekcija neįvardijo jokių Pritarimo ar ginčo patalpų paskirties keitimo neteisėtumo pagrindų. Administracija pažymi, kad nežymus užstatymo tankio ir intensyvumo rodiklių viršijimas (atitinkamai 0,9 proc. ir 0,25 proc.), atsižvelgiant į tai, kad po Detaliojo plano sprendinių koregavimo jokie nauji statybos darbai nebuvo vykdomi (tik paprastojo remonto darbai: pertvarų butų 1, 5 antruosiuose aukštuose įrengimas, vidinio kiemo dangos pertvarkymas iš dalies, persodinant bei papildomai pasodinant augalus, įrengiant paauglių sporto aikštelę bei ramaus poilsio aikštelę), negali sudaryti prielaidų teismui taikyti tokių neproporcingų pasekmių kaip Pritarimo, Deklaracijų bei patalpų ir pastato teisinės registracijos Nekilnojamojo turto registre panaikinimas.

22. Trečiasis suinteresuotas asmuo D. V. apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – atmesti pareiškėjo prašymą, taip pat išreikalauti iš Vilniaus miesto savivaldybės administracijos visą medžiagą dėl galimybės koreguoti detalųjį planą teritorijos, kurioje yra žemės sklypas (kadastrinis Nr. 0101/0167:2475), siekiant panaikinti detaliojo plano prieštaravimus pastato faktiniams rodikliams.

23. D. V. nuomone, teismo sprendimu buvo pažeisti jos, kaip sąžiningo asmens, teisėti ir pagrįsti interesai. Ji, įsigydama butą, esantį ginčo pastate, buvo apdairi ir sąžininga, patikrino duomenis Nekilnojamojo turto registre. Dėl tokio teismo sprendimo D. V. patirs neigiamas finansines pasekmes – tokias, kaip nekilnojamojo turto mokestis už komercinės paskirties patalpas ir pan. Teismas sprendime nė neužsiminė apie jos, kaip sąžiningo asmens, neturinčio specialaus teisinio išsilavinimo, teisę reikalauti nuostolių atlyginimo, o tai savaime reiškia, kad jos patirti nuostoliai niekuomet nebus atlyginti. Be to, D. V. teigimu, teismas nepagrįstai neatsižvelgė į tai, jog Detaliojo plano sprendiniai buvo viršyti nežymiai (užstatymo tankis – tik 0,9 proc., užstatymo intensyvumas – tik 0,25), o nė vienas iš ginčo pastate esančių patalpų savininkų nemano, kad šios patalpos negali būti gyvenamosios paskirties, rodiklių viršijimas nepažeidžia jų interesų. Teismas taip pat nebandė išsiaiškinti, ar minėti nežymūs nukrypimai nuo Detaliojo plano negali būti ištaisyti, pavyzdžiui, pakoreguojant Detaliojo plano sprendinius, kas atitiktų visų ginčo šalių interesus.

24. Trečiasis suinteresuotas asmuo P. P. apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimą, bylą nutraukti ir priteisti iš pareiškėjo bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

25. P. P. palaiko anksčiau išdėstytą savo poziciją, jog pareiškėjas į teismą kreipėsi praleidęs terminą, ir pažymi, jog pareiškėjas apie Pritarimą turėjo sužinoti tuomet, kai buvo išduotos Deklaracijos (ne vėliau nei 2016 m. vasario 19 d.), tokį argumentą grįs-

damas Priežiūros įstatymo 8 straipsnio 1 ir 3 dalies nuostatomis, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika. Atkreipia dėmesį į tai, kad Priežiūros įstatymas kreipimosi į teismą terminą sieja su dokumento, kuriame konstatuojami pažeidimai, surašymo diena, tačiau neapibrėžia per kiek laiko nuo momento, kai pažeidimas turėjo paaiškėti, toks dokumentas turi būti surašytas. Tai laikytina įstatymo spraga, kuri prieštarauja senaties instituto paskirčiai, nes neskatina Inspekcijos operatyviai tirti pažeidimus ir kt., sudaro galimybę piktnaudžiauti savo teise. Ši įstatymo spraga šalintina vadovaujantis teisingumo ir protingumo principais. P. P. vertinimu, atsižvelgiant į byloje nagrinėjamų pažeidimų pobūdį (pažeidimams nustatyti nereikia atlikti jokių sudėtingų darbų ar skaičiavimų), Inspekcija *ex officio* (pagal pareigas) turėjo per 2–3 mėnesius nuo sužinojimo apie Deklaraciją, t. y. iki 2016 m. birželio 1 d., o ne 2016 m. gruodžio 22 d., surašyti patikrinimo aktą. Taigi, pareiškėjas praleido senaties terminą kreiptis į teismą, todėl byla nutrauktina Administracinių bylų teisenos įstatymo 103 straipsnio 8 punkto pagrindu.

26. Pareiškėjas Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos atsiliepimuose į apeliacinius skundus prašo juos atmesti.

27. Pareiškėjas pakartoja savo prašyme išdėstytus argumentus. Tvirtina, kad jis nepraleido 2 mėnesių termino kreiptis į teismą, nes, Patikrinimo aktą priėmus 2016 m. gruodžio 22 d., į teismą kreipėsi 2017 m. vasario 21 d. Vadovaudamasis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimais, pareiškėjas pažymi, kad Administracinių bylų teisenos įstatyme įtvirtintas terminas kreiptis į teismą yra ne ieškinio senaties terminas, o procesinis terminas, taip pat – kad tuo atveju, kai į teismą kreipiamasi ginant viešąjį interesą, termino tokiam ieškiniui paduoti eigos pradžia laikytina diena, kai pareiškėjas gavo pakankamai duomenų, kad yra pažeistas viešasis interesas. Mano, kad kilusio ginčo atveju Inspekcija, kaip statybos valstybinę priežiūrą vykdantis subjektas, gina viešąjį interesą, nes ginčijamu statybos leidimu pažeidžiamos imperatyvios teisės normos. Inspekcija į teismą kreipėsi tada, kai surinko pakankamai duomenų apie padarytą pažeidimą. Be to, pareiškėjo nuomone, teiginiai, jog teismas nepagrįstai neatsižvelgė į kitus problemos sprendimo būdus, yra nepagrįsti, nes teismui nebuvo pateikti jokie įrodymai apie inicijuotą Detaliojo plano sprendinių koregavimą, nepaaiškinta, kokie sprendiniai būtų koreguojami ir kaip tai darytų įtaką situacijai.

28. Pareiškėjas nesutinka su D. V. teiginiais apie pažeistus jos teisėtus interesus bei nenurodytą nuostolių atlyginimo tvarką, nes apeliantė nepateikė jokių duomenų apie patirtus nuostolius ir tokių nuostolių ryšį su nagrinėjamos bylos dalyku. Tvirtina, kad detaliojo plano sprendiniai (užstatymo intensyvumas ir tankis) yra privalomi reglamentai ir jokie jų didinimai nėra numatyti teisės aktuose, todėl klausimas dėl pažeidimo mažareikšmiškumo nėra spręstinas.

29. Pareiškėjo nuomone, Administracijos argumentai, susiję su tuo, kad Pritarimu nebuvo suteikta teisė atlikti statybos ar rekonstrukcijos darbus, yra atmestini, nes būtent pakeitus esamų patalpų paskirtį iš negyvenamosios į gyvenamąją buvo pažeisti koreguoti Detaliojo plano sprendiniai, kurie yra privalomi. Paaiškina, kad iki 2015 metų ginčo teritorijoje gyvenamosios paskirties statinių statyba nebuvo galima, o tapo galima realizuoti tik pakoregavus Detaliojo plano sprendinius 2015 metais, tačiau kartu buvo nustatyti žymiai griežtesni užstatymo intensyvumo ir tankio reikalavimai, nes gyvenamosios paskirties teritorijoje keliami papildomi reikalavimai automobilių parkavimo vietoms, poilsio vietoms ir pan. Dėl projektuotojo UAB „Projektų biuras“ dalyvavimo byloje pareiškėjas

pažymi, jog Administracija turėjo teisę kelti šį klausimą bylą nagrinėjant pirmojoje instancijoje, bet ja nepasinaudojo, be to, apeliantas nenurodė, kaip šios bylos nagrinėjimas palies UAB ‚Projektų biuras“ teises ir teisėtus interesus, o atsakomybę už tinkamą dokumentų parengimą ir pateikimą statybą leidžiantį dokumentą išduodančiai institucijai teisės aktai numato būtent statytojui, kuris yra įtrauktas į bylos nagrinėjimą.

30. Atsakovas Vilniaus miesto savivaldybės administracija atsiliepime į apeliacinius skundus prašo juos tenkinti, nes, jo vertinimu, visų apeliantų pozicija dėl skundžiamo teismo sprendimo sutampa, o D. V. prašymo teismui išreikalauti papildomą medžiagą netenkinti, nes šis prašymas yra abstraktaus pobūdžio ir nemotyvuotas.

31. Trečiasis suinteresuotas asmuo UAB „Architelio statyba“, atstovaujama bankroto administratoriaus UAB „Draugo petys“, atsiliepime į apeliacinius skundus prašo juos tenkinti.

32. UAB „Architelio statyba“ nuomone, teismas, vadovaudamasis teisingumo ir protingumo principais, turėjo atsižvelgti į Pritarimo pripažinimo neteisėtu pasekmes, be kita ko, kad Pritarimo, Deklaracijų ir ginčo patalpų, pastato gyvenamosios paskirties teisinės registracijos panaikinimas sukeltų pernelyg neproporcingus padarinius, lyginant su pažeidimo mastu. Toks teismo sprendimas neatitinka teisingumo, sąžiningumo ir proporcingumo principų, kadangi juo pažeidžiami ne tik sąžiningo atsakovo (manytina, kad turima omenyje UAB „Pilaitės kotedžai“) interesai, tačiau ir trečiųjų asmenų, kurie, turėdami išviešintą informaciją apie gyvenamosios paskirties butus juos įsigijo, interesai. Teismas taip pat nepagrįstai neatsižvelgė į kitus galimus situacijos sprendimo būdus, nesivadovavo ekonomiškumo ir protingumo principais. Išdavus Pritarimą, ginčo žemės sklypo užstatymo tankio ir intensyvumo rodikliai nepakito, todėl sutiktina su apeliantų argumentu, kad Detaliojo plano sprendinių koregavimo inicijavimas būtų tinkamiausiais sprendimas susidariusioje situacijoje, tai neprieštarautų teisės aktams. Be to, UAB „Architelio statyba“ atkreipia dėmesį į tai, kad pareiškėjas su prašymu į teismą kreipėsi beveik po metų, o leidimų panaikinimas turėtų įtakos ne tik nekilnojamojo turto vertės sumažėjimui, bet ir pažeistų atsakovo bei trečiųjų asmenų teises bei teisėtus interesus. Pabrėžia, jog nenustačius, kad statybos leidimai buvo išduoti neteisėtai ir kad statyba vykdoma nesilaikant esminių statinių projektų sprendinių, nėra teisinio pagrindo pripažinti, jog ginčijamos pažymos išduotos neteisėtai.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

33. Byloje nagrinėjamas Inspekcijos teismui pateiktas (patikslintas) prašymas panaikinti (1) Vilniaus miesto savivaldybės administracijos 2016 m. vasario 5 d. rašytinį pritarimo statinio projektui Nr. RPP-01-160205-00148 (toliau – ir Pritarimas), (2) UAB „Pilaitės kotedžai“ 2016 m. vasario 19 d. deklaracijos apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą Nr. 1 dėl patalpų (*duomenys neskelbtini*) ir (3) UAB „Exvero“ 2016 m. vasario 19 d. deklaracijos apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą Nr. 1 dėl patalpų (*duomenys neskelbtini*) (toliau kartu – ir Deklaracijos) galiojimą, taip pat (4) panaikin-

ti šių patalpų (toliau – ir ginčo patalpos) gyvenamosios (butų) paskirties bei pastato (*duomenys neskelbtini*) (toliau – ir ginčo pastatas) gyvenamosios (trijų ir daugiau butų – daugiabučiai pastatai) paskirčių (ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirčių pakeitimų) registraciją Nekilnojamojo turto registre (toliau – ir Registras).

34. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo prašymą tenkino visiškai – panaikino Pritarimo ir Deklaracijų galiojimą bei panaikino pagal šiuos dokumentus Registre atliktą duomenų apie ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirčių pakeitimus (registraciją).

Dėl kai kurių bylos nagrinėjimo (procesinių) aspektų

35. Nustatyta, kad vieną iš apeliacinių skundų pateikęs atsakovas bankrutavusi UAB „Pilaitės kotedžai“ 2019 m. sausio 28 d. buvo likviduotas dėl bankroto bei išregistruotas iš Juridinių asmenų registro (byloje negauta jokių prašymų dėl šios proceso šalies pakeitimo; Juridinių asmenų registro išrašas patvirtina, kad šios bendrovės teisės ir pareigos (jų dalis) nebuvo perimtos kitų asmenų). Todėl apeliacinis procesas pagal šio atsakovo apeliacinį skundą yra nutrauktinas (Administracinių bylų teisenos įstatymo 4 str. 7 d., 103 str. 7 d., 137 str.).

36. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pastebi, kad šios bylos rūšinio teismingumo klausimas jau yra išspręstas Specialiosios teisėjų kolegijos bylos rūšinio teismingumo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimams spręsti 2017 m. liepos 5 d. teismingumo byloje Nr. T 68/2017. Todėl šiuo (bylos rūšinio teismingumo) klausimu proceso šalių procesiniuose dokumentuose išdėstyti argumentai nevertintini ir dėl jų atskirai nepasisakytina.

37. Taip pat pažymėtina, kad byloje nėra ginčijamas joks statinio projektas ir (ar) sprendžiamas klausimas dėl projektuotojo civilinės ar administracinės atsakomybės (pvz., Statybos įstatymo 47 str. (2014 m. spalio 7 d. įstatymo Nr. XII-1194 redakcija), todėl atsakovo Administracijos (tik apeliacinės instancijos teismui pateiktuose procesiniuose dokumentuose) išdėstyti argumentai dėl būtinybės į bylą trečiuoju suinteresuotu asmeniu įtraukti UAB „Projektų biuras“ pripažintini nepagrįstais (išplėstinė teisėjų kolegija nenustatė jokių aplinkybių, kurios nagrinėjamu atveju suponuotų teismo pareigą šiam asmeniui suteikti proceso šalies statusą).

V.

38. Iš pareiškėjo pateiktų procesinių dokumentų turinio ir argumentų, kuriais grindžiamas prašymas (reikalavimas) panaikinti Pritarimą, Deklaraciją bei atitinkamus įrašus Registre, aiškiai matyti, kad Inspekcija iš esmės siekia panaikinti (nuginčyti) ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirčių pakeitimą (atkurti buvusias paskirtis).

Dėl bylai reikšmingų faktinių aplinkybių

39. Nagrinėjamu atveju paminėtinos šios faktinės aplinkybės, dėl kurių ginčo tarp proceso šalių iš esmės nėra ir (ar) kurias objektyviai patvirtina byloje esantys duomenys (įrodymai):

39.1. Pagal Pilaitės teritorijos šiaurinės dalies detalųjį planą, patvirtintą Vilniaus

miesto tarybos 2000 m. kovo 1 d. sprendimu Nr. 528 (toliau – ir 2000 m. detalusis planas), sprendinius žemės sklypas, kuriame pastatytas ginčo pastatas, buvo priskirtas komercinei teritorijai, kurios užstatymo tankis – 80 proc., o užstatymo intensyvumas – 2.

39.2. 2014 m. gegužės 27 d. buvo išduotas statybos leidimas ginčo pastatui statyti. Statybos užbaigtos 2015 m. balandžio 20 d. surašius statybos užbaigimo aktą. 2015 m. balandžio 21 d. Registre įregistruotas ginčo pastatas – negyvenamosios (viešbučių – svečių namų) paskirties. Ginčo pastate kaip atskiri nekilnojamojo turto objektai suformuotos penkios patalpos: (i) Nr. 102 ir 103 – gyvenamosios (butų) paskirties; (ii) ginčo patalpos, t. y. Nr. 101, 104 ir 105 – negyvenamosios (viešbučių – svečių namų) paskirties. Ginčo pastato (naudojimo) paskirtis (svečių namai) bei faktinis žemės sklypo (teritorijos), kuriame jis (pastatas) pastatytas, užstatymo tankis (40,9 proc.) ir užstatymo intensyvumas (0,65) formaliai atitiko tuo metu galiojusio 2000 m. detaliojo plano sprendinius.

39.3. Administracijos direktoriaus 2015 m. lapkričio 9 d. įsakymu buvo patvirtintas Koreguotas detalusis planas (toliau – ir 2015 m. detalusis planas), kuriuo pakeisti 2000 m. detaliojo plano sprendiniai, be kita ko, nustatant ginčo teritorijos naudojimo tipą – „gyvenamoji teritorija“, žemės naudojimo paskirtį – „kitos paskirties“, žemės naudojimo būdą – „daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorija“, užstatymo tankį – 40 proc., užstatymo intensyvumą – 0,4.

39.4. 2016 m. pradžioje UAB „Pilaitės kotedžai“ Administracijai pateikė prašymą pritarti „Negyvenamojo (viešbučių) paskirties pastato – svečių namų (*duomenys neskelbtini*), paskirties keitimo į gyvenamąją (daugiabučių namų) paprastojo remonto projektui“ (toliau – ir Projektas). Kaip matyti iš 2015 m. gruodžio 23 d. projektavimo užduoties bei paties Projekto, keičiant (naudojimo) paskirtį numatytos statybos techniniuose reglamentuose daugiabučiams namams nustatytos automobilių parkavimo vietos, vaikų žaidimo, sporto paaugliams bei poilsio aikštelės; Projekte nurodoma, kad juo keičiama ginčo pastato negyvenamųjų patalpų paskirtis, tuo pačiu pakeičiant ir viso pastato paskirtį, išvardyti tam tikri paprastojo remonto statybos darbai.

39.5. 2016 m. vasario 5 d. Administracija Projektui pritarė išduodama pareiškėjo ginčijamą Pritarimą, kuriuo suteikta teisė pakeisti ginčo patalpų paskirtį iš viešbučių (negyvenamosios paskirties patalpos) į gyvenamąją (butų) (gyvenamosios paskirties patalpos), tuo pačiu pakeičiant viso viešbučių (negyvenamosios paskirties) pastato – svečių namų paskirtį į gyvenamąją (trijų ir daugiau butų – daugiabučiai pastatai).

39.6. 2016 m. vasario 19 d. surašytos Deklaracijos. Remiantis šiomis Deklaracijomis ir 2016 m. vasario 11 d. Nekilnojamojo daikto kadastro duomenų byla, kuri parengta UAB „Planas“ atlikus kadastrinius matavimus, buvo patikslinti Nekilnojamojo turto kadastro (toliau – ir Kadastras) bei, atitinkamai, pakeisti Registro duomenys apie ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirtį.

39.7. 2016 m. gegužės 9 d. skolos padengimo sutartimi butas Nr. 101 perduotas trečiajam suinteresuotam asmeniui UAB „Architelio statyba“ (2016 m. birželio 10 d. įregistruota hipoteka); 2016 m. spalio 14 d. pirkimo–pardavimo sutartimi butą Nr. 104 įsigijo trečiasis suinteresuotas asmuo D. V.(2016 m. spalio 27 d. įregistruota hipoteka); 2017 m. rugpjūčio 7 d. pirkimo–pardavimo sutartimi butą Nr. 105 įsigijo trečiasis suinteresuotas asmuo P. P..

39.8. Atlikusi patikrinimą dėl Pritarimo ir vykdomų statybų teisėtumo, 2016 m. gruodžio 22 d. patikrinimo akte Nr. SLD-100-161222-00076 Inspekcija konstatavo tei-

sės aktų pažeidimus – Projekto sprendiniai neatitiko teritorijų planavimo dokumentų sprendinių, nes užstatymo intensyvumas ir tankis viršija 2015 m. detaliojo plano privalomuosius užstatymo rodiklius. Todėl 2017 m. vasario 22 d. pareiškėjas kreipėsi į teismą su prašymu panaikinti Pritarimą ir Deklaracijas, taip pat minėtus Registro duomenų pakeitimus.

40. Pažymėtina, kad proceso šalys sutaria dėl to, kad ginčo pastatas neatitinka minėtų 2015 m. detaliojo plano sprendinių. Tačiau pastebėtina ir tai, kad atsakovai daro akivaizdžią skaičiavimo klaidą teigdami, kad nukrypimai nuo minėtų sprendinių yra nereikšmingi, t. y. kad užstatymo tankis viršijamas 0,9 proc. (40,9 proc. – 40 proc.), o užstatymo intensyvumas – 0,25 proc. (0,65 – 0,4). Šiuo aspektu išplėstinė teisėjų kolegija akcentuoja, kad žemės sklypo (teritorijos), kuriame yra ginčo pastatas, 2015 m. detaliajame plane numatytas užstatymo tankis viršijamas 2,25 proc. (40,9 proc. vietoj leistinų 40 proc.), o užstatymo intensyvumas – net 62,5 proc. (faktinis koeficientas 0,65 vietoj leistino 0,4).

41. Akcentuotina ir tai, kad, siekdama atkurti ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirtį, buvusią iki atitinkamų įrašų Kadastre bei Registre pakeitimų, Inspekcija iš esmės nekvestionuoja (nepateikia jokių konkrečių argumentų bei nenurodo jokių objektyviais įrodymais (duomenimis) pagrįstų aplinkybių), kad ginčijama šių nekilnojamojo turto objektų paskirtis neatitinka saugos ir paskirties (normatyvinių) dokumentų reikalavimų. Inspekcijos keliami reikalavimai nėra grindžiami argumentais, susijusiais ir su statinio naudojimo priežiūros santykiais. Todėl abstraktūs pareiškėjo pasvarstymai apie (bendro pobūdžio) reikalavimus gyvenamosios (daugiabučių) paskirties pastatams yra nereikšmingi ir nagrinėjamu atveju atskirai nevertintini.

Dėl su minėtomis aplinkybėmis susijusio teisinio reguliavimo

42. Ginčo teisinius santykius, be kita ko, reglamentuoja Statybos įstatymas, Teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo (toliau – ir Priežiūros įstatymas), Nekilnojamojo turto kadastro įstatymas (toliau – ir Kadastro įstatymas; tekste remiamasi 2003 m. gegužės 27 d. įstatymo Nr. IX-1582 redakcija, išskyrus atskirai nurodytus atvejus), Nekilnojamojo turto registro įstatymas (toliau – ir Registro įstatymas) ir kiti teisės aktai.

43. Vadovaujantis Statybos įstatymo 2 straipsnio 77 dalimi (2003 m. spalio 16 d. įstatymo Nr. IX-1780 redakcija), statinio paskirtis – statinio viešajame registre nurodytas statinio naudojimo tikslas (žmonėms gyventi, ūkinei komercinei ar kitai veiklai), kai statinys atitinka saugos ir jame planuojamos (atliekamos) veiklos (technologijos proceso) privalomus reikalavimus, nustatytus normatyviniuose statinio saugos ir paskirties dokumentuose.

44. Ginčo pastato paskirties pakeitimo metu galiojusio Statybos techninio reglamento STR 1.01.09:2003 „Statinių klasifikavimas pagal jų naudojimo paskirtį“, patvirtinto aplinkos ministro 2003 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. 289 (toliau – ir STR:2003 „Statini klasifikavimas“), 6.1 punkte (aplinkos ministro 2009 m. kovo 26 d. įsakymo Nr. D1-120 redakcija), be kita ko, buvo nustatyta, kad pagal paskirtį pastatai yra skirstomi į dvi pagrindines grupes – gyvenamuosius pastatus ir negyvenamuosius pastatus. Gyvenamieji pastatai (namai) pagal tipą skirstomi į pogrupius, vienas kurių – gyvenamosios paskir-

ties (trijų ir daugiau butų (daugiabučiai) pastatai (namai) (STR:2003 „Statinių klasifikavimas“ 7.3 p. (aplinkos ministro 2003 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. 289 redakcija). Negyvenamųjų pastatų pogrupiui, be kita ko, priskiriami viešbučių paskirties pastatai, apimantys trumpalaikio (viešbučio tipo) apgyvendinimo pastatų pogrupiui priskiriamus pastatus – svečių namus, kurie apibrėžiami kaip viešbučio tipo pastatas (ar jų grupė), skirtas (pritaikytas) teikti tik apgyvendinimo paslaugas ir patarnavimus, reikalingus turistams priimti (svečių namai turėjo turėti ne mažiau kaip 5 kambarius (numerius) (STR:2003 „Statinių klasifikavimas“ 8.1.3 p. (aplinkos ministro 2003 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. 289 redakcija). Šios paskirtys atitiko (atitinka) nurodytas Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų, patvirtintų Vyriausybės 2002 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr. 534 (toliau – ir Kadastro nuostatai), 3 priede „Pastatų pagrindinė naudojimo paskirtis“ ir 4 priede „Patalpų, suformuotų atskirais nekilnojamojo turto objektais, pagrindinė naudojimo paskirtis“ (Vyriausybės 2011 m. spalio 12 d. nutarimo Nr. 1181 redakcija).

45. Pritarimo išdavimo metu galiojusio Statybos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 13 punktas (2013 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. XII-424 redakcija) numatė, kad pastato (patalpos, patalpų) ar inžinerinio statinio paskirties keitimo projektas rengiamas keičiant pastato (patalpos, patalpų) ar inžinerinio statinio paskirtį, kai atliekami tik statinio paprastojo remonto darbai arba neatliekami jokie statybos darbai. To paties straipsnio 3 dalis (2013 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. XII 424 redakcija) aiškiai nustatė, kad statinio projektas, t. y. ir pastato (patalpos, patalpų) paskirties keitimo projektas, rengiamas, be kita ko, vadovaujantis teritorijų planavimo dokumentais.

46. Įgalioto valstybės tarnautojo rašytinis pritarimas pastato (patalpos, patalpų) paskirties keitimo projektui (nagrinėjamu atveju – Pritarimas) yra statybą leidžiantis dokumentas (Statybos įstatymo 23 str. 1 d. 4 p. (2010 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. XI-992 redakcija). Prieš išduodant rašytinį pritarimą yra patikrinama statybos projekto sprendinių atitiktis nustatytiems reikalavimams (Statybos įstatymo 23 str. 17 d. (2013 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. XII-424 redakcija), t. y., be kita ko, turi būti patikrinta, ar projekto sprendiniai atitinka Statybos įstatymo 20 straipsnio 3 dalies (2013 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. XII-424 redakcija) reikalavimą neprieštarauti teritorijų planavimo dokumentams (atitinka šių dokumentų sprendinius). Be to, Statybos techninio reglamento STR 1.07.01:2010 „Statybą leidžiantys dokumentai“, patvirtinto aplinkos ministro 2010 m. rugsėjo 27 d. įsakymų Nr. D1-826 9 priedo „Tikrinančių projektus subjektų kompetencijos sritys“ 1.8 punkte (aplinkos ministro 2011 m. gegužės 18 d. įsakymo Nr. D1-410 redakcija) buvo eksplicitiškai nurodyta, kad savivaldybės administracijos, be kita ko, tikrina, ar projekto sprendiniai neprieštarauja teritorijų planavimo dokumentų sprendiniams.

47. Statinių ar patalpų paskirties keitimas, kai atliekami tik statinio paprastojo remonto darbai arba statybos darbai iš viso neatliekami, užbaigiama statytojui ar jo teises ir pareigas perėmusiam asmeniui surašant deklaraciją apie statybos užbaigimą (Statybos įstatymo 24 str. 4 d. (2013 m. birželio 27 d. įstatymo Nr. XII424 redakcija).

48. Pastatas priskiriamas vienai ar kitai paskirties grupei (pogrupiui), jeigu jo visas bendrasis plotas arba didžiausioji jo dalis yra naudojama tai paskirčiai. Kai pastatą sudaro įvairių paskirčių patalpos, formuojamos kaip atskiri nekilnojamieji daiktai (maitinimo, sporto, mokslo ir t. t.), pastato naudojimo paskirtis nustatoma pagal didžiausio bendrojo ploto patalpos, kaip atskiro nekilnojamojo daikto, paskirtį. Šios įvairių paskirčių patalpos

formuojamos kaip atskiri nekilnojamieji daiktai, turi atitikti normatyvinių statybos techninių, normatyvinių statinio saugos ir paskirties dokumentų ir kitų teisės aktų joms nustatytus reikalavimus (STR:2003 „Statinių klasifikavimas“ 6.1 p. (aplinkos ministro 2009 m. kovo 26 d. įsakymo Nr. D1-120 redakcija). Iš esmės analogiškos taisyklės įtvirtintos ir šiuo metu galiojančio Statybos techninio reglamento STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“, patvirtinto aplinkos ministro 2016 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. D1-713, 5.1 punkte (aplinkos ministro 2017 m. lapkričio 9 d. įsakymo Nr. D1-962 redakcija).

49. Statinio paskirties sąvoką apibrėžiančioje Statybos įstatymo 2 straipsnio 77 dalyje (2003 m. spalio 16 d. įstatymo Nr. IX-1780 redakcija) pateikiamos nuorodos į viešą registrą aspektu paminėtina, kad statinio (naudojimo) paskirtis yra Kadastro duomuo (Kadastro įstatymo 6 str. 2 d. 4 p.; Registro įstatymo 36 str. 1 d. (2003 m. gegužės 27 d. įstatymo Nr. IX-1583 redakcija), kuris nustatomas nekilnojamojo daikto kadastro duomenų nustatymo metu (Kadastro įstatymo 8 str. 3 d. 10 p.). Patys nekilnojamojo daikto kadastro duomenys nustatomi atliekant kadastrinius matavimus, be kita ko, kai keičiami nekilnojamųjų daiktų kadastro duomenys (Kadastro įstatymo 8 str. 1 d. (2006 m. gruodžio 21 d. įstatymo Nr. X-1007 redakcija).

50. Vadovaujantis bendrą taisyklę nustatančia Kadastro įstatymo 12 straipsnio 2 dalimi (2010 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. XI-998 redakcija), kartu su dokumentais dėl nekilnojamojo daikto kadastro duomenų pakeitimo, Kadastro tvarkytojui turi būti pateikiamas prašymas įrašyti nekilnojamojo daikto kadastro duomenis į Kadastrą ir nekilnojamojo daikto kadastro duomenų byla. Konkrečiai, kiek tai yra susiję su byloje nagrinėjamu atveju, teikiant kadastro tvarkytojui prašymą pakeisti statinio (patalpos) kadastro duomenis po statinio (patalpos) paskirties pakeitimo Kadastro tvarkytojui turi būti pateikiama statinio kadastro duomenų byla ir deklaracija apie statybos užbaigimą (Kadastro nuostatų 841.2.2 p. (Vyriausybės 2011 m. spalio 12 d. nutarimo Nr. 1181 redakcija). Paminėtina ir tai, kad atskiri nekilnojamieji daiktai (butai, kontoros ir kiti panašūs), sudarantys statinį, formuojami (arba keičiami jų duomenys Kadastre) tik po to, kai pagal Kadastro nuostatus nustatyti ar pakeisti viso statinio Kadastro duomenys, sudaryta ar atnaujinta statinio kadastro duomenų byla ir Kadastro duomenys ar jų pakeitimai įrašyti į Kadastrą (Kadastro nuostatų 24 p. (Vyriausybės 2011 m. spalio 12 d. nutarimo Nr. 1181 redakcija).

Dėl kai kurių Inspekcijos teisės kreiptis į teismą aspektų ir šios teisės įgyvendinimo sąlygų

51. Nagrinėjamo prašymo pateikimo metu Inspekcijos teisę pagal kompetenciją kreiptis į teismą dėl statybą leidžiančio dokumento ir deklaracijos apie statybos užbaigimą galiojimo panaikinimo atitinkamai numatė Statybos įstatymo 27 straipsnio 24 dalis ir 28 straipsnio 8 dalis (2016 m. birželio 30 d. įstatymo Nr. XII-25 redakcija).

52. Tačiau būtina pastebėti, kad teismas, naikindamas tokių dokumentų galiojimą, be kita ko, turėtų nustatyti tikrąjį nuosavybės teisų ribojimo turinį ir įvertinti, ar šis ribojimas proporcingas (šiuo klausimu žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. kovo 9 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-43-602/2020 102, 103 ir 117 p.). Todėl Inspekcijos teisės kreiptis į teismą realizavimo aspektu, be kita ko, pastebėtina, kad, kaip minėta, po ginčo patalpų (naudojimo) paskirties pakeitimo statytojai šias (kaip

gyvenamosios (butų) paskirties) patalpas (butus) pirkimo–pardavimo sutartimis pardavė ir tarpusavio įsipareigojimų įskaitymo sutartimi perleido tretiesiems suinteresuotiems asmenims; po pardavimo gyvenamosios (butų) paskirties patalpoms (butams) nustatyta hipoteka; iš byloje esančių duomenų taip pat matyti, kad dvi ginčo patalpos (butai) yra (prašymo pateikimo teismui metu buvo) naudojamos kaip įgijėjų ar su jais susijusių asmenų gyvenamasis būstas.

53. Šių aplinkybių kontekste svarbu pažymėti, kad pastato bei kaip atskirų nekilnojamojo turto objektų suformuotų patalpų (naudojimo) paskirtis iš esmės apibrėžia (nulemia) šio turto naudojimo bei kitų savininko (naudotojo) teisių įgyvendinimo sąlygas (suvaržymus), šių asmenų pareigų naudojantis šiuo turtu turinį (apimtį).

54. Iš tiesų, vadovaujantis Statybos įstatymo 47 straipsnio 1 dalies 1 punktu (2016 m. birželio 30 d. įstatymo Nr. XII-2573 redakcija), statinio naudotojai privalo naudoti statinį (jo patalpas) pagal paskirtį (svečių namų pastatai (patalpos) yra skirti teikti klasifikuojamąsias apgyvendinimo paslaugas (Turizmo įstatymo 30 str. 1 d. 1 p. (2019 m. kovo 14 d. įstatymo Nr. XIII-1990 redakcija). Kiek susiję su šios pareigos vykdymo užtikrinimu, Statybos įstatymo 59 straipsnis (2016 m. birželio 30 d. įstatymo Nr. XII 2573 redakcija) numato, kad už statinio (jo patalpų) naudojimą ne pagal paskirtį juridiniams asmenims gali būti skiriama iki 7 240 Eur dydžio bauda, o fiziniams asmenims, vadovaujantis Administracinių nusižengimų kodekso 359 straipsnio 1 dalimi, – iki 1 500 Eur.

55. Be to, aptariama paskirtis apsprendžia ir, pavyzdžiui, pastato patalpų savininkų teises ir pareigas naudojantis bei prižiūrint jiems bendrosios dalinės nuosavybės teise priklausančius namo bendro naudojimo patalpas, pagrindines namo konstrukcijas, bendrojo naudojimo mechaninę, elektros, sanitarinę–techninę ir kitokią įrangą (Civilinio kodekso 4.82–4.85 str.), ar net pastato (patalpos) savininko mokestinių prievolių apimtį (Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo 7 str. 1 d. 6 p. (2019 m. gruodžio 12 d. įstatymo Nr. XIII-2653 redakcija). Nėra akivaizdaus pagrindo nesutikti ir su trečiųjų suinteresuotų asmenų argumentais dėl ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirties reikšmės šių nekilnojamojo turto objektų (rinkos) vertei.

56. Todėl konstatuotina, kad Inspekcijos prašymas yra susijęs ne tik su statytojo (statytojų) teisėmis ir pareigomis, bet ir su reikšmingais ginčo patalpas įsigijusių asmenų interesais – pareiškėjo siekiamas tikslas atkurti buvusią ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirtį tiesiogiai yra susijęs su šių patalpų (butų) įgijėjų teisės naudotis šiuo turtu pagal pirkimo–pardavimo, turto perleidimo sutartyse nurodytą (naudojimo) paskirtį suvaržymu (paneigimu), taip pat pagrįsta manyti, kad toks tikslas (pareiškėjo keliami reikalavimai) gali daryti poveikį hipotekų turėtojų (nagrinėjamu atveju – kredito įstaigų) interesams. Toks įgijėjų nuosavybės ribojimas gali būti pateisinamas, jeigu tai yra daroma dėl viešojo intereso, šis ribojimas yra proporcingas siekiamam tikslui, t. y. adekvatus ir būtinas (šiuo klausimu, be kita ko, žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. kovo 9 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-43-602/2020 110 p.).

57. Savo ruožtu toks Inspekcijos, kaip valstybinės valdžios institucijos, siekis atgaline data įsiterpti į jau susiklosčiusius teisinius santykius, įskaitant reguliuojamus privatinės teisės normų, lemia, kad šioje byloje (pagal analogiją) yra aktuali administracinių teismų jurisprudencija, pagal kurią Inspekcijos kreipimasis į teismą su reikalavimu panaikinti deklaraciją apie statybos užbaigimą, kurios pagrindu yra ne tik atlikta naujai sukurto nekilnojamojo turto bei statytojo daiktinių teisių į jį registracija, bet ir yra sudaryti

daiktinių teisių į šį turtą perleidimo, daiktinių teisių bei nekilnojamojo daikto suvaržymo sandoriai, negali būti savitikslis, o turi būti skirtas apginti viešąjį interesą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 19 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-3134-502/2020 37 p.; 2020 m. lapkričio 11 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-124-602/2020 71 p.; 2021 m. spalio 13 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-2222-415/2021 24 p.). Kitaip tariant, tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė šioje byloje, pareiškėjo keliamais reikalavimais turi būti siekiama apginti viešąjį interesą.

58. Inspekcijai yra suteikti įgaliojimai kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą – kiek tai susiję su statybą leidžiančiu dokumentu, Statybos įstatymo 27 straipsnio 24 dalies (2016 m. birželio 30 d. įstatymo Nr. XII-25 redakcija) antrame sakinyje įstatymų leidėjas eksplicitiškai, be kita ko, numatė, kad jeigu pažeistas viešasis interesas, Inspekcija dėl viešojo intereso gynimo turi teisę kreiptis į prokuratūrą arba į teismą. Be to, Priežiūros įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 6 punktas (2013 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. XII-459 redakcija) įtvirtino, kad Inspekcija, vykdydama statybos valstybinę priežiūrą, turi teisę, nustačius viešojo intereso pažeidimų statybos srityje, kreiptis į teismą ar prokuratūrą dėl viešojo intereso gynimo.

59. Tokiomis aplinkybėmis konstatuotina, kad byloje iš esmės yra nagrinėjamas Inspekcijos pareiškimas ginti viešąjį interesą (Administracinių bylų teisenos įstatymo 5 str. 3 d. 2 p., 55 str. 1 d.), t. y. šios administracinės bylos nagrinėjimo dalykas – viešojo intereso gynimas. Šiuo aspektu iš administracinių teismų nuoseklios jurisprudencijos matyti, kad toks pareiškimas dėl viešojo intereso gynimo, be kita ko, turi atitikti šias sąlygas ir reikalavimus:

59.1. Pareiškėjo, ginančio viešąjį interesą, pareikšti materialieji reikalavimai turi būti tinkami pažeistam viešajam interesui apginti. Pareiškimo, kuriuo ginamas viešasis interesas, dalykas yra viešojo intereso gynimas, o administracinių aktų panaikinimas ar kitų gynybos priemonių taikymas (uždraudimas atlikti veiksmus, žalos atlyginimo priteisimas ir pan.) yra būdas, kuriuo viešasis interesas gali būti apginamas. Kai viešojo intereso pažeidimas pasireiškia priimtais neteisėtais administraciniais aktais, reikalavimas šiuos aktus panaikinti iš tiesų reiškia reikalavimą apginti viešąjį interesą, panaikinant atitinkamus administracinius aktus (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A822-65/2009; 2013 m. lapkričio 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A^{822}-1542/2013; 2021 m. spalio 13 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-2222-415/2021 22 p.).

59.2. Nenustačius, kad administracinių aktų panaikinimas ar kitų gynybos priemonių taikymas sukeltų realias teisines pasekmes viešajam interesui ginti, pareiškėjo reikalavimas turi būti netenkinamas, nes keliamų reikalavimų apimtimi nebūtų apgintas viešasis interesas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. balandžio 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{556}-1517/2012; 2013 m. spalio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{520}-1559/2013).

59.3. Jei neteisėti administraciniai aktai jau yra sukėlę materialinius teisinius padarinius, vien administracinio akto panaikinimas, nesiejant to su atitinkamų materialinių teisinių padarinių pašalinimu, savaime neleistų apginti viešojo intereso (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A556-1076/2011; 2015 m. sausio 19 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A822-

87/2014; 2020 m. lapkričio 11 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-124-602/2020 64 p.).

59.4. Ginant viešąjį interesą yra svarbu, kad būtų panaikinti visi teisės aktai, kurie laikytini neteisėtų veiksmų teisinėmis pasekmėmis (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. gruodžio 29 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[146]-1353/2014; 2020 m. lapkričio 11 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-124-602/2020 72 p.).

Dėl Inspekcijos prašymo ginti viešąjį interesą vertinimo

60. Išplėstinė teisėjų kolegija pastebi, jog pirmosios instancijos teismas neidentifikavo Inspekcijos ginamo viešojo intereso, dėl ko iš esmės ir nevertino, ar pareiškėjo keliami reikalavimai tenkina, be kita ko, šios Nutarties 59.1–59.4 punktuose aptartas sąlygas.

61. Iš pareiškėjo pateiktų procesinių dokumentų matyti, kad Inspekcija pirmiausia kvestionuoja Pritarimo teisėtumą bei pagrįstumą, o prašymą panaikinti Deklaracijas bei atitinkamus viešų registrų duomenis (duomenų pakeitimus) grindžia ne savarankiškais pagrindais, bet nurodo kaip išvestinį reikalavimą šalinant materialiąsias pasekmes, teismui panaikinus Pritarimą. Pritarimo neteisėtumą pareiškėjas iš esmės grindžia aplinkybe, kad jį išduodamas atsakovas neįsitikino, jog Projektas neprieštarauja tuo metu galiojusio teritorijų planavimo dokumento sprendiniams, kaip to reikalauja šios Nutarties 46 punkte aptartos nuostatos. Konkrečiai Inspekcija laikosi pozicijos, kad nagrinėjamu atveju negalėjo būti išduotas pritarimas pakeisti ginčo pastato (naudojimo) paskirtį į gyvenamosios (daugiabučių) paskirties, nes nebuvo tenkinami tokios paskirties pastatams nustatyti 2015 m. detaliojo plano sprendiniai dėl užstatymo tankio ir intensyvumo.

62. Tinkamas valstybės institucijų ir pareigūnų funkcijų vykdymas yra viešojo intereso dalis, nes, jeigu valstybės institucija ar pareigūnas pažeidžia įstatymą arba kitą teisės aktą, pakertamas piliečių pasitikėjimas valstybe, kartu pažeidžiamas ir viešasis interesas, kad valstybės institucijų veikloje būtų užtikrintas teisėtumas ir jos tarnautų žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. spalio 13 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-2222-415/2021 29 p.).

63. Pastebėtina, kad nors Inspekcija akcentuoja teritorijų planavimo dokumento sprendinius, susijusius su teritorijos užstatymo tankiu ir intensyvumu, tačiau nesiekia, kad ginčo pastatas būtų perstatytas taip, kad jo parametrai atitiktų šiuos rodiklius, t. y. net ir tenkinus pareiškėjo reikalavimus, ginčo teritorijos faktinis užstatymo tankis ir intensyvumas nesikeistų. Be to, kaip jau minėta šios Nutarties 41 punkte ir matyti iš pareiškėjo procesinių dokumentų, Inspekcija nenurodo jokių argumentų, kad ginčo pastatas neatitinka kokių nors kitų norminiuose aktuose nustatytų reikalavimų, be kita ko, keliamų gyvenamosios (daugiabučių) paskirties pastatui; nekeliamas ir klausimas dėl Pritarime nurodytų statybos darbų (paprastojo remonto). Taigi, nagrinėjamu atveju ginčas kyla tik dėl ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirties, o tiksliau – dėl viešojo administravimo subjekto galimos klaidos išduodant Pritarimą šios paskirties keitimui.

64. Vertinant pareiškėjo keliamų reikalavimų tinkamumą minėtam viešajam interesui apginti, t. y. pašalinti viešojo administravimo subjekto galimai padarytą teisės aktų pažeidimą bei šio pažeidimo pasekmes, pirma, būtina pastebėti, kad, kaip minėta, Registre yra įregistruoti juridiniai faktai apie ginčo patalpų (gyvenamosios (butų) paskirties) perleidimą tretiesiems suinteresuotiems asmenims bei šiems asmenims priklausan-

čių butų hipoteką. Todėl, be kita ko, kaip nurodyta šios Nutarties 53 punkte, ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirties pakeitimas iš gyvenamosios į negyvenamąją sukeltų (neigiamas) pasekmes šių patalpų (butų) įgijėjams. Tačiau, reikšdamas reikalavimus, kuriais atgaline data įsiterpiama į jau susiklosčiusius teisinius santykius, pareiškėjas nesiekia ginčijamo administracinio akto bei vienašalių sandorių (Deklaracijų) sukeltų pasekmių pašalinimo – visiškai ignoruoja butų pirkimo–pardavimo, perleidimo sutartis ir kitus civilinius sandorius, sudarytus po aptariamos paskirties pakeitimo.

65. Pastaruoju aspektu pastebėtina, kad kadangi nacionalinėje teisėje vartojama aptariamų nekilnojamojo turto objektų (naudojimo) paskirtis siejama su viešame registre nurodyta (žr. šios Nutarties 43 p.), pareiškėjo siekis atkurti buvusią ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirtį nagrinėjamu atveju yra neatsiejamas nuo reikalavimo pakeisti atitinkamus Kadastro ir Registro duomenis. Tačiau taip pat būtina pabrėžti, kad ginčo patalpų pirkimo–pardavimo ir perleidimo sutarčių pagrindu Registre yra įregistruota privačių asmenų nuosavybės teisė ne į bet kokios, bet būtent gyvenamosios (butų) paskirties patalpas – tokia šių nekilnojamojo turto objektų paskirtis nurodyta pačiose sutartyse ir ji atitiko šių sandorių sudarymo metu nustatytą (viešame registre nurodytą) šių patalpų paskirtį. Kitaip tariant, Registre nurodyta ginčo patalpų (naudojimo) paskirtis taip pat yra jame (Registre) įregistruotų nuosavybės teisių turinio dalis. Tai lemia, kad aptariamų Kadastro ir, atitinkamai, Registro duomenų pakeitimas pareiškėjo nurodomu būdu nagrinėjamu atveju būtų galimas tik, pirma, pakeitus (panaikinus) atitinkamas minėtų sutarčių nuostatas ir, antra, taip pat išsprendus klausimą dėl dabartinių savininkų nuostolių (žalos) kompensavimo pakeitus šių nekilnojamojo turto objektų (naudojimo) paskirtį. Iš tiesų, kadangi Inspekcija nagrinėjamu atveju iš esmės siekia pašalinti viešosios valdžios institucijos (t. y. Administracijos) galbūt padarytą klaidą, nulemtą galimai netinkamo valstybės tarnautojo pareigų vykdymo, riziką, atsirandančią dėl valstybės institucijos klaidų, privalo prisiimti pati valstybė, ir klaidų negalima taisyti suinteresuotų asmenų sąskaita (pvz., žr. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. sausio 9 d. sprendimo *Tumeliai prieš Lietuvą*, 25545/14, 77 p. ir jame nurodytą šio teismo jurisprudenciją).

66. Kadangi pareiškėjas reikalavimų dėl minėtų sutarčių pakeitimo (dalies panaikinimo) bei su tuo susijusių savininkų praradimų kompensavimo (žalos atlyginimo) nereiškia, jo pateiktas pareiškimas ginti viešąjį interesą, be kita ko, negali būti pripažintas atitinkančiu šios Nutarties 59.3 ir 59.4 punktuose nurodytas sąlygas (reikalavimus).

67. Antra, reikšdamas reikalavimą panaikinti ginčo patalpų ir pastato (naudojimo) paskirties pakeitimus Registre, pareiškėjas iš esmės siekia nuginčyti atitinkamus (šių nekilnojamojo turto objektų) Kadastro duomenis (žr. šios Nutarties 49 p.). Šio reikalavimo Inspekcija nedetalizuoja ir iš esmės vertina tik kaip išvestinį, t. y. šių Kadastro duomenų pakeitimą vertina tik kaip savaiminę pasekmę, panaikinus ginčijamus Pritarimą ir Deklaracijas.

68. Tačiau išplėstinė teisėjų kolegija pirmiausia atkreipia dėmesį į tai, kad ginčijamas Pritarimas nėra dokumentas, kurio pagrindu pakeisti (ar gali būti keičiami) aptariami Kadastro duomenys. Be to, ginčijamos Deklaracijos yra susijusios tik su konkrečiomis patalpomis (Nr. 101, 104 ir 105), tuo tarpu pareiškėjas prašo panaikinti ne tik šių patalpų, bet ir viso ginčo pastato paskirties pakeitimą iš negyvenamosios (viešbučio – svečių namų) į gyvenamosios (daugiabučio).

69. Pastaruoju aspektu byloje, įskaitant Registro išrašus, nėra jokių duomenų apie

tai, kad būtų pateikta deklaracija apie statybos užbaigimą / paskirties pakeitimą dėl viso ginčo pastato. Kaip minėta, Registro išrašuose kaip paskirties pakeitimo pagrindas nurodyta kadastro duomenų byla, parengta atlikus kadastrinius matavimus (tai leidžia manyti, jog ginčo pastato (naudojimo) paskirtis pakeista pagal šios Nutarties 48 punkte paminėtas taisykles). Tačiau viešąjį interesą ginantis pareiškėjas nenurodo jokių reikalavimų, susijusių su minėta kadastro duomenų byla (dokumento, kurio pagrindu atliktas Kadastro duomenų ir, atitinkamai, Registro įrašo apie ginčo pastato (naudojimo) paskirtį pakeitimas), nekvestionuoja jos (bylos) ir (ar) atliktų kadastrinių matavimų pagrįstumo, taip pat Kadastro tvarkytojo veiksmų, pakeičiant aptariamus ginčo pastato Kadastro duomenis minėtos kadastro duomenų bylos pagrindu. Taigi, pareiškėjas net neįrodinėja, kad Kadastro duomenys apie ginčo pastato (naudojimo) paskirtis įrašyti neteisėtų dokumentų pagrindu.

70. Apibendrinusi tai, kas išdėstyta bei įvertinusi byloje susiklosčiusią situaciją, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, kad Inspekcijos prašyme (pareiškime) suformuluoti reikalavimai nėra tinkami ir pakankami viešajam interesui apginti – patenkinus tik pareiškėjo suformuluotus reikalavimus bus sukelta dar didesnė sumaištis, nes iš esmės nebus (tinkamai) pašalinti visi Pritarimo ir Deklaracijų materialiniai teisiniai padariniai bei sukuriamas nestabilumas susiformavusiuose teisiniuose santykiuose (be kita ko, įvertinus ir tai, kad žemės sklypo, kuriame stovi ginčo pastatas, naudojimo būdas – „daugiabučių gyvenamųjų pastatų ir bendrabučių teritorija“).

Dėl bylos procesinės baigties

71. Paprastai konstatavus pareiškėjo, ginančio viešąjį interesą, pareiškimo trūkumus turėtų būti pasiūlyta juos (trūkumus) pašalinti (bylos nagrinėjimo apeliacine tvarka atveju – grąžinta pirmosios instancijos teismui išspręsti klausimą dėl pareiškimo trūkumų šalinimo) (pvz., žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2020 m. spalio 19 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-3134-502/2020 41 p.). Tačiau byloje nustatytų reikšmingų aplinkybių (ypač aptartų šios Nutarties 41, 52, 59.1–59.4 ir 63 p.) kontekste įvertinusi pareiškėjo siekiamą ginti viešąjį interesą (šios Nutarties 62 p.), galimas tinkamas šio intereso gynimo priemones bei su tuo susijusius terminus Inspekcijai kreiptis į teismą (be kita ko, Priežiūros įstatymo 14 str. 13 d., 23 str. 1 d. 4 p. (2013 m. liepos 2 d. įstatymo Nr. XII-459 redakcija), išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylos grąžinimas pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, siekiant pasiūlyti pareiškėjui patikslinti pareiškimą, yra netikslingas (beprasmis). Maža to, aplinkybės, kad yra praėjęs ilgas laiko tarpas (daugiau nei 6 metai) nuo ginčijamų santykių susiklostymo, kontekste primintina ir tai, jog spręsdamos klausimą dėl viešojo intereso, ypač susijusio su tokiomis pagrindinėmis žmogaus teisėmis kaip nuosavybės teisė, valstybės institucijos veiktų greitai, tinkamai ir nuosekliai (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. spalio 20 d. sprendimo byloje *Rysovskyy prieš Ukrainą*, 29979/04, 70 ir 71 p.).

72. Savo ruožtu nagrinėjamu atveju konstatavus, kad Inspekcijos reikalavimų tenkinimas tokia apimtimi, kokia nurodyta prašyme (pareiškime), viešasis interesas realiai nebus apgintas (šios Nutarties 70 p.), Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimas yra naikintinas priimant naują sprendimą – pareiškėjo prašymą atmesti.

73. Toks sprendimas eliminuoja apeliacinės instancijos teismo pareigą atskirai vertinti ir pasisakyti dėl kitų proceso šalių argumentų, susijusių tiek su kitais Inspekcijos teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo aspektais, tiek su ginčo esme. Tačiau taip pat pabrėžtina, kad toks sprendimas nepaneigia projektuotojo, Pritarimą išdavusio valstybės tarnautojo ir (ar) kitų asmenų atsakomybės už galimus įstatymų ir kitų norminių aktų pažeidimus (pvz., Statybos įstatymo 44, 47 str. (2014 m. spalio 7 d. įstatymo Nr. XII-1194 redakcija), jei (vis dar) yra pagrindas (tenkinamos sąlygos) atitinkamoms poveikio priemonėms taikyti.

74. Nors šiame baigiamajame teismo akte pateiktas vertinimas iš dalies skiriasi nuo išdėstyto Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. liepos 15 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. eA-686-520/2021, priimtoje nagrinėjant panašaus turinio ginčą (pastebėtina, kad kai kurios ginčo santykių kvalifikavimui reikšmingos (faktinės) aplinkybės skyrėsi nuo nustatytų nagrinėjamoje byloje), tačiau šioje (nagrinėjamoje) byloje, turint tikslą formuoti vienodą administracinių teismų praktiką, ir buvo sudaryta išplėstinė teisėjų kolegija.

VI.

75. Apeliaciniame skunde trečiasis suinteresuotas asmuo P. P. taip pat prašo iš pareiškėjo priteisti jo patirtas bylinėjimosi išlaidas. Byloje yra pateiktas 2018 m. sausio 5 d. mokėjimo nurodymas, patvirtinantis, kad pareiškėjas sumokėjo 15 Eur dydžio žyminį mokestį bei 0,60 Eur, skirtus mokėjimo įstaigai už aptarnavimą.

76. Kadangi proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą (Administracinių bylų teisenos įstatymo 40 str. 1 d.), trečiajam suinteresuotam asmeniui P. P. iš pareiškėjo Inspekcijos priteistinas 15,60 Eur minėtų išlaidų atlyginimas (Administracinių bylų teisenos įstatymo 39 str. 1 d. 3 p. 40 str. 3 d.).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 4 straipsnio 7 dalimi, 40 straipsniu, 103 straipsnio 7 dalimi, 137 straipsniu ir 144 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Apeliacinį procesą pagal likviduoto ir išregistruoto atsakovo uždarosios akcinės bendrovės „Pilaitės kotedžai“ apeliacinį skundą nutraukti.

Atsakovo Vilniaus miesto savivaldybės administracijos ir trečiųjų suinteresuotų asmenų P. P. ir D. V. apeliacinius skundus tenkinti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2017 m. gruodžio 6 d. sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą – pareiškėjo Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos prašymą atmesti.

Priteisti trečiajam suinteresuotam asmeniui P. P. iš pareiškėjo Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos 15,60 Eur (penkiolika eurų ir šešiasdešimt centų) bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme, atlyginimą.

Sprendimas neskundžiamas.

3.5. Bylos dėl valstybės tarnybos teisinių santykių

3.5.1. Dėl diskriminacijos draudimo ir lygiateisiškumo principų laikymosi, nustatant pareigūnui taikytiną pareigybės kategoriją (pareiginės algos koeficientą)

Formali visų asmenų lygybė prieš įstatymą savaime nereiškia, kad įstatyme turi būti nustatytas vienodas valstybės tarnybos (atskirų jos dalių) teisinis reguliavimas, t. y. nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti valstybės tarnautojus, atsižvelgiant į institucijos, kurioje jie eina pareigas, taip pat pačių tarnautojų statusą, funkcijas, taip pat į nevienodo (diferencijuoto) teisinio reguliavimo dalyką ir tikslą. Valstybės tarnybos santykiai (įskaitant valstybės tarnautojų pareigybių hierarchijos klasifikavimą) dėl savo pobūdžio, paskirties, kompleksiškumo, veiklos sferų ir jose atliekamų funkcijų gali (o tam tikrais atvejais ir turi) būti reguliuojami diferencijuotai, tačiau toks reguliavimas privalo būti pagrįstas bendrais įstatyme nustatytais kriterijais (77 punktas).

Nagrinėtu atveju vertinant, ar aplinkybė, jog ginčo laikotarpiu vienu metu galiojo du Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymai, kuriuose buvo numatytos skirtingos šios pareigybės kategorijos (A14, numatyta Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu patvirtintame posto viršininko pareigybės aprašyme, ir A15, numatyta 2017 m. sausio 30 d. įsakymu patvirtintame posto viršininko pareigybės aprašyme), pažeidė diskriminavimo draudimo ir lygiateisiškumo principus, atsižvelgta į tai, kad ginčo laikotarpiu Valstybės tarnybos įstatyme expressis verbis (aiškiais žodžiais, tiesiogiai) buvo nustatyta, jog III grupės valstybės institucijos posto viršininko pareigybės lygis – A, o kategorija – nuo 13 iki 15. Toks posto viršininko pareigybių kategorijų diferenciacijos pagrindas –pareigybės specifika bei įstaigos, kurioje yra tvirtinama ši pareigybė, statusas (grupė), kurį apibrėžė tokie objektyvūs kriterijai, kaip įstaigos veiklos pobūdis, veiklos ir sprendimų galiojimo ribos, santykis su pavaldžiais ir nepavaldžiais subjektais. Taigi nagrinėtu atveju Muitinės departamentas turėjo teisę (įstatyminį pagrindą), vadovaudamasis Valstybės tarnybos įstatyme apibrėžtomis suvienodintų kategorijų ribomis, nustatyti skirtingas Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkų pareigybių kategorijas (78 punktas).

Vis dėlto konstatuota, kad toks vidaus administravimas (juo nustatytas atitinkamas teisinis reguliavimas), kai skirtingais laikotarpiais bei skirtingais viešojo administravimo subjekto priimtais teisės aktais patvirtinami ir vienu metu galioja keli tos pačios suvienodintos aprašymai, kuriuose įtvirtintos skirtingos pareigybės kategorijos, nedetalizuojant esminių šių pareigybių aprašymų skirtumų bei jų taikymo apimties bei sąlygų, juridinės technikos prasme nėra tikslus ir laikytinas ydingu (79 punktas). Tačiau nagrinėtoje byloje nustatytas teisinio reguliavimo juridinės technikos ydingumas nelaikytas esminiu atskirų pareigybės aprašymų tvirtinimo procedūros pažeidimu, jis nepagrindė Muitinės departamento veiksmų neteisėtumo pareiškėjo nurodytais diskriminavimo [draudimo] ir lygiateisiškumo principo aspektais, nesudarė kliūčių pareiškėjui realizuoti savo galbūt pažeistų teisių gynybą tarnybinių teisinių santykių

srityje. Be to, aptarti juridinės technikos trūkumai buvo pašalinti vėlesniu Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymu (80 punktas).

Nustatyta, kad, pagal Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu patvirtintą posto viršininko pareigybės aprašymą, aukštesnės kategorijos (A15) posto viršininko pareigas Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkai galėjo pradėti eiti tomis pačiomis sąlygomis, nepažeidžiant lygiateisiškumo principo, t. y. konkurso būdu arba atlikus jų (ne)eilinį vertinimą (81 punktas). Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo patvirtinimas (vienos iš pareigybių pagal Valstybės tarnybos įstatyme nustatytas kategorijų ribas aprašymo patvirtinimas) savaime nesuponavo jo taikymo konkrečiam muitinės pareigūnui. Pareigybės aprašymas (taigi ir juo nustatyta pareigybės kategorija) konkrečiam į tarnybą priimtam muitinės pareigūnui taikomas individualaus pobūdžio vidaus administravimo sprendimais, o pareiškėjas atliko pareigas pagal Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu patvirtintą pareigybės aprašymą (83 punktas).

Įvertinus byloje nustatytas faktines aplinkybes, konstatuota, kad pareiškėjui buvo suteikta galimybė (nebuvo trukdoma įgyvendinti teisę) bendra visiems asmenims nustatyta tvarka siekti aukštesnės kategorijos (A15 kategorijos posto viršininko) pareigų Vilniaus teritorinėje muitinėje, šiuo požiūriu su juo nebuvo elgiamasi kitaip, nei su kitais Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkais, kurie buvo toje pačioje ar panašioje padėtyje, kaip pareiškėjas (85 punktas). Ginčo laikotarpiu pareiškėjui mokant darbo užmokestį už jo, kaip Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko, atliekamas pareigas, jis nebuvo diskriminuojamas konstituciškai nepateisinamais pagrindais, o teise pretenduoti į aukštesnes nei jo turimos kategorijos pareigas nesinaudojo dėl subjektyvių, nuo jo paties valios priklausiusių priežasčių (86 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-992-789/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-01172-2019-6
Procesinio sprendimo kategorijos: 22.4.4; 22.7

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. balandžio 7 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Stasio Gagio, Rasos Ragulskytės-Markovienės (pranešėja), Ernesto Spruogio, Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo V. D. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 21 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo V. D. skundą atsakovui Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos dėl įsakymo dalies panaikinimo, įpareigojimo atlikti veiksmus, darbo užmokesčio nepriemokos bei delspinigių priteisimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I.

1. Pareiškėjas V. D. kreipėsi su skundu į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas: panaikinti Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – ir Muitinės departamentas) generalinio direktoriaus 2018 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 1P-3836 „Dėl pareiginio laipsnio pervardijimo, pareiginės algos koeficiento ir priedo už laipsnį nustatymo V. D.“ (toliau – ir Įsakymas) 2.1 punktą, kuriuo jam nustatytas 9,1 pareiginės algos koeficientas; įpareigoti atsakovą įgyvendinti Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymą Nr. 1B-95 (toliau – ir 2017 m. sausio 30 d. įsakymas), nustatant pareiškėjui 15 pareigybės kategoriją nuo 2017 m. vasario 13 d. ir 10,14 pareiginės algos koeficientą nuo 2019 m. sausio 1 d.; iš atsakovo pareiškėjo naudai priteisti 3 981,60 Eur darbo užmokesčio nepriemokos, 0,07 procento dydžio delspinigius už kiekvieną pradelstą dieną nuo priteistos 3 981,60 Eur darbo užmokesčio nepriemokos sumos; iš atsakovo pareiškėjo naudai priteisti darbo užmokesčio nepriemoką nuo šios administracinės bylos pradėjimo iki teismo procesinio sprendimo visiško įvykdymo bei 0,07 procento dydžio delspinigius už kiekvieną pradelstą dieną nuo priteistos darbo užmokesčio nepriemokos sumos. Pareiškėjas taip pat prašė iš atsakovo priteisti proceso išlaidas.

2. Pareiškėjas paaiškino, jog yra Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininkas, atliekantis pareigas Raigardo kelio poste. Pareigas atliko vadovaudamasis Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 3B-303 patvirtintu Vilniaus teritorinės muitinės kelio posto viršininko, atliekančio pareigas Medininkų, Lavoriškių, Šalčininkų, Raigardo postuose, pareigybės aprašymu. Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-416 patvirtintas Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymas. Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2013 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. 1B-164 buvo patvirtintas tik Vilniaus teritorinės muitinės Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašymas, kuriuo šio konkretaus kelio posto viršininkui nustatyta 15 pareigybės kategorija, algos koeficientas – 7,8. 2017 m. sausio 30 d. įsakymu buvo patvirtintas Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymas, nustatyta A lygio 15 pareigybės kategorija. Pareiškėjas teigė, kad visiems Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininkams buvo nustatyta A 15 pareiginė kategorija su algos koeficientu – 7,8. Šiuo įsakymu netekusiu galios buvo pripažintas Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2013 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. 1B-164.

3. Pareiškėjas nurodė, kad jo einamai Vilniaus teritorinės muitinės kelio posto viršininko pareigybei turėjo būti nustatyta 15 pareigybės kategorija, atitinkamai perskaičiuotas ir išmokamas didesnis darbo užmokestis. Pareiškėjas teigė, kad 2017 m. sausio 30 d. įsakymas niekada nebuvo įgyvendintas, jo pareigybei ir toliau buvo taikoma 14 pareigybės kategorija, mokamas darbo užmokestis nebuvo perskaičiuotas, faktiškai atitiko 14 pareigybės kategoriją. Pasak pareiškėjo, Įsakymu buvo klaidingai nustatytas pareigi-

nės algos koeficientas 9,1, kadangi atskaitos tašku nepagrįstai imtas A14 pareiginei kategorijai priskirtinas pareiginės algos koeficientas. Atsakovas, apskaičiuodamas pareiškėjo pareiginės algos koeficientą, privalėjo atskaitos tašku laikyti visiems Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkams taikytiną A15 pareiginei kategorijai priskirtą pareiginės algos koeficientą 7,8, dauginant iš pareigūnui priskirtos kvalifikacinės klasės koeficiento (7,8 × 1,3 = 10,14).

4. Pareiškėjas tvirtino, kad nuo 2017 m. vasario 13 d. atlyginimas jam buvo neteisėtai sumažintas taikant pareiginės algos koeficientą 7,0 vietoj taikytino koeficiento 7,8, o nuo 2019 m. sausio 1 d. taikant pareiginės algos koeficientą 9,1 vietoje – 10,14. Nuo 2019 m. sausio 1 d. pareiškėjui už laipsnį priklauso koeficientas 1,2, nuo 2019 m. vasario 1 d. už vidaus tarnybos laipsnį paskirtas 1,3 koeficientas. Pareiškėjas nurodė, kad iki 2019 m. sausio 1 d. jam buvo skaičiuojamas 24 proc. priedas už stažą. Nuo 2019 m. sausio 1 d. pareiškėjui taikytinas 27 proc. priedas už darbo stažą, nuo 2019 m. vasario 1 d. – 28 proc. priedas. Pareiškėjas pažymėjo, kad per visą ginčo laikotarpį, nepagrįstai neįgyvendinant 2017 m. sausio 30 d. įsakymo, susidarė darbo užmokesčio nepriemoka – 3 981,60 Eur, kurios dydis nuolat auga. Pareiškėjo teigimu, atsakovas, priėmęs įsakymą dėl naujo pareigybės aprašo patvirtinimo Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkams, privalėjo šio aprašo nuostatas taikyti visiems postų viršininkų pareigas einantiems pareigūnams, įskaitant pareiškėją.

5. Atsakovas Muitinės departamentas atsiliepime į pareiškėjo skundą prašė jį atmesti.

6. Atsakovas nurodė, jog, analizuojant Vilniaus teritorinės muitinės Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašymą, patvirtintą 2013 m. kovo 14 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymu Nr. 1B-164, tuo metu Medininkų kelio postas buvo didžiausias Lietuvos muitinės postas, kuriame buvo didžiausias darbo krūvis ir sudėtingumas. Todėl Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašymas buvo patvirtintas atskiru įsakymu. Atsakovas akcentavo, kad, atsižvelgus į skirtingą postų krūvį, atsakomybę ir funkcijas, įgyvendinti šį įsakymą pareiškėjo atžvilgiu nebuvo teisinio pagrindo. Atsakovas paaiškino, kad valstybės tarnautojo karjera ir pareigų lygiavertiškumas tuo metu galiojusiame Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme (toliau – ir VTĮ) buvo susieti su valstybės tarnautojo pareigybės kategorija. To paties pavadinimo pareigybės galėjo būti skirtingų kategorijų, pavyzdžiui, posto viršininko pareigybė gali būti nuo 13 iki 15 kategorijos. Todėl perkėlimas iš 14 kategorijos posto viršininko į 15 kategorijos posto viršininko pareigas laikomas perkėlimu į aukštesnės kategorijos pareigas. Atsakovas tvirtino, kad nustatyti pareiškėjui 15 kategoriją galėjo tik jam laimėjus konkursą arba atliktus jo veiklos vertinimo procedūrą.

7. Atsakovas atkreipė dėmesį, kad pareigybės aprašymo tvirtinimas įstaigos vadovo įsakymu tik patvirtina nustatomas pareigūno funkcijas, bet ne konkretaus pareigūno koeficientą. Atsakovo teigimu, neteisinga suprasti pareigybės priskyrimą A14 pareigybės kategorijai kaip diskriminuojantį. Šis teisės aktas priimtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto patvirtinimo įstatymo (toliau – ir Statutas) 2 straipsnio 2, 6 ir 14 dalimis, 53 straipsnio 1 ir 2 dalimis, bei 54 straipsniu. Pareiškėjas, skųsdamas Įsakymo 2.1 punktą, nenurodė, kokie teisės aktai buvo pažeisti priimant šį teisės aktą. Atsakovas pažymėjo, kad pareiškėjui teisines pasekmes sukėlė būtent 2017 m. sausio 30 d. įsakymas, pareiškėjas faktiškai iškėlė ginčą būtent dėl šio įsakymo, tačiau pateikė

skundą teismui praėjus daugiau kaip dvejiems metams po šio įsakymo įsigaliojimo, todėl praleido terminą prašymui paduoti.

II.

8. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2020 m. sausio 21 d. sprendimu pareiškėjo skundą atmetė kaip nepagrįstą.

9. Teismas nustatė, kad skundžiamu Įsakymu pareiškėjui suteiktas II rango muitininko pareiginis laipsnis buvo pervardintas į vidaus tarnybos majoro laipsnį (1 punktas), o ginčijamu 2.1 punktu pareiškėjui nustatytas pareiginės algos koeficientas – 9.1. Teismas vertino, kokios aplinkybės lėmė ginčijamo Įsakymo 2.1 punkto priėmimą. Teismas nustatė, kad nuo 2019 m. sausio 1 d. Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statutas, reguliavęs muitinės sistemoje dirbančių asmenų teises ir pareigas, neteko galios 2018 m. birželio 29 d. įstatymu Nr. XIII-1389. Vadovaujantis 2018 m. birželio 29 d. įstatymu Nr. XIII-1381 „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo“ (toliau – Statuto pakeitimo įstatymas), nuo 2019 m. sausio 1 d. finansų ministro valdymo srities statutinėms įstaigoms buvo pradėtas taikyti naujas teisinis reglamentavimas, t. y. Statutas. Dėl nuo 2019 m. sausio 1 d. pasikeitusio teisinio reguliavimo muitinės pareigūnai laikomi vidaus tarnybos sistemos pareigūnais, tarnaujančiais Statuto nustatyta tvarka, ir jų atlyginimas skaičiuojamas laikantis būtent šios tvarkos.

10. Teismas pažymėjo, jog 2018 m. vasario 12 d. įsakymu Nr. 1P(V)-30 pareiškėjo nuo 2018 m. kovo 1 d. pareigų atlikimo vieta nustatyta Raigardo kelio poste (prieš tai buvo Vilniaus pašto poste). Byloje nebuvo duomenų, kad Vilniaus teritorinės muitinės Raigardo kelio posto statusas, atsižvelgus į Statuto pakeitimus, būtų pasikeitęs ir tai galėtų lemti pareiškėjo statusą. Be to, jei pareiškėjas nesutiko būti perkeltas į šį postą, turėjo teisę įsakymą skųsti, tačiau tokių duomenų nėra.

11. Teismas nurodė, kad pareiškėjo pareiginė alga nustatyta pagal Statute įtvirtintą teisinį reguliavimą. Pareiškėjo pareigos Vilniaus teritorinėje muitinėje priskiriamos II įstaigų grupei. Pareiginės algos koeficiento vienetas yra lygus Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintam atitinkamų metų Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) baziniam dydžiui. Pareiginė alga apskaičiuojama atitinkamą pareiginės algos koeficientą dauginant iš bazinio dydžio ir atsižvelgiant į įstaigų grupę, kuriai priskirta statutinė įstaiga, kurioje pareigūnas eina pareigas.

12. Įsakymu pareiškėjui buvo nustatytas pareiginės algos koeficientas 9,1. Teismas neturėjo teisinio pagrindo abejoti, kad jo pareiginė alga apskaičiuota tinkamai ir nustatytas pareiginės algos dydis atitinka teisinį reglamentavimą. Byloje nebuvo duomenų, kad pareiškėjas kreipėsi į atsakovą su prašymu jį perkelti į A lygio 15 kategoriją. Teismas atkreipė dėmesį, kad teismo posėdyje atsakovo atstovė pabrėžė, jog postų viršininkų pareigybių aprašymai 2015 ir 2017 metais buvo identiški, tik buvo nustatytos skirtingos pareigybių kategorijos, t. y. 14 ir 15. Atsakovas teigė, kad postuose darbo krūvis skyrėsi reikšmingai ir tai lėmė, kad atsakovas nustatė skirtingas kategorijas postų viršininkų pareigybėms. Pats pareiškėjas nurodė, kad 15-tą kategoriją turi 9 postų viršininkai, o 14-tą – 6 postų viršininkai.

13. Teismas pažymėjo, kad pagal patvirtintą Lietuvos muitinės struktūrą Vilniaus

teritorinėje muitinėje yra 5 kelio postai. Atsakovas nurodė, kad Vilniaus teritorinės muitinės keturiuose postuose nustatyta 14-ta kategorija ir tik vienam kelio posto viršininkui – 15-ta kategorija. Teismas konstatavo, kad pareiškėjas žinojo, jog ne visos postų viršininkų pareigybės priskirtos 15 kategorijai. Pareiškėjo nurodytos aplinkybės, kad jis tarnybinio vertinimo metu su direktore kalbėjo ir pastaroji jam žadėjo nustatyti 15 kategoriją, teismas nelaikė teisiniu pagrindu pareiškėjui nustatyti tokią kategoriją. Teismas nurodė, kad pareiškėjas teismui nepateikė duomenų, jog jo pareigybė – Raigardo kelio posto viršininkas – buvo priskirta 15 kategorijai. Tokių duomenų nėra ir jo Asmens byloje. Teismas pažymėjo, kad 2017 m. gruodžio 6 d. Tarnybinės veiklos vertinimo išvadoje pareiškėjo tarnybinė veikla įvertinta labai gerai ir siūlyta suteikti I-ą kvalifikacinę kategoriją, 2018 m. vasario 5 d. pareiškėjo, kaip Vilniaus teritorinės muitinės viršininko, atliekančio pareigas Vilniaus pašto poste, veikla įvertinta gerai.

14. Teismas vadovavosi Muitinės įstatymo 15 straipsnio 5 dalies (redakcija, galiojusi nuo 2018 m. sausio 1 d.), šio straipsnio 6 dalies, 17 straipsnio, Muitinės departamento nuostatų (redakcija, galiojusi nuo 2013 m. sausio 18 d.) 18.6, 18.11 punktų nuostatomis. Nurodė, kad pareigybės aprašymą tvirtina ir dėl konkrečios muitinės postų pareigūnų pareigų atlikimo vietos sprendžia būtent Muitinės departamento generalinis direktorius. Pareiškėjas dirbo kelio poste, kuriame dėl darbo pobūdžio ir specifikos pareigybei nustatyta 14 kategorija. Pareiškėjas nurodė, kad ne dėl jo vieno susiklostė tokia situacija, todėl teismas negalėjo vertinti, jog atsakovas pareiškėją diskriminavo. Teismas nurodė, kad situaciją lėmė kelio postuose nevienodas darbo krūvis, ir darė išvadą, kad Muitinės departamento direktorius turėjo diskrecijos teisę spręsti dėl pareigūnų darbo vietos ir atitinkamai – jų pareigybių priskyrimo tam tikrai kategorijai. Teismas neturėjo pagrindo abejoti, kad atsakovas, veikdamas pagal jam suteiktą diskreciją, patvirtino pareigybių aprašymus, nustatė tarnautojų darbo vietą ir priskyrė pareigybes atitinkamoms kategorijoms.

15. Teismas nurodė, kad pareiškėjas neginčijo 2017 m. sausio 30 d. įsakymo, bet teigė, kad juo remdamasis reiškia reikalavimą įpareigoti atsakovą šį įsakymą vykdyti pareiškėjo atžvilgiu.

16. Teismas iš pareiškėjo Asmens byloje esančių duomenų nustatė, kad pagal Muitinės departamento direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 patvirtintą pareigybės aprašymą, Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko nustatytas pareigybės lygis A, 14 kategorija. Jis su šiuo įsakymu susipažino raštu 2015 m. birželio 15 d. Jokių vėlesnių pareigybių aprašymų, kurie keistų jo, posto viršininko, teisinę padėtį, byloje nebuvo. Teismas nurodė, jog savaime ta aplinkybė, kad 2017 m. sausio 30 d. įsakymu posto viršininko pareigybė priskirta A lygio 15 kategorijai, nepatvirtina, jog visų postų viršininkų pareigybės buvo to paties lygio. Teismas atkreipė dėmesį, kad tiek pareiškėjas, tiek ir atsakovas nurodė, jog buvo nustatytos postų viršininkų A lygio 14 ir 15 kategorijos pareigybės.

17. Teismas atsižvelgė į VTĮ (redakcija, galiojusi 2017 m. sausio 30 d.) 7 straipsnio 2 dalies, 3 priedo, 8 straipsnio 1, 3 ir 4 dalių, 2 ir 3 priedų, 8 straipsnio 7 dalies, Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 685 (toliau – ir Metodika), 5 punkto nuostatas. Teismas neturėjo pagrindo abejoti atsakovo paaiškinimais, kodėl būtent Vilniaus teritorinės muitinės Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašy-

mą, patvirtintą 2013 m. kovo 14 d. įsakymu, priskyrė A lygio 15 kategorijai ir tai lėmė, kad minėtas postas buvo didžiausias Lietuvos muitinės postas, kuriame vyravo didžiausias darbo krūvis ir sudėtingumas. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas šių paaiškinimų nepaneigė.

18. Teismas nurodė, kad būtent atsakovas, siekdamas užtikrinti efektyvų institucijai priskirtų funkcijų įgyvendinimą, turi teisę užtikrinti tinkamą muitinei priskirtų uždavinių įvykdymą ir spręsti pareigybių aprašymų tvirtinimo klausimą pagal suteiktą kompetenciją, analizuodamas konkrečią situaciją postuose, vertindamas veiklos sudėtingumą, krūvį ir kitas reikšmingas aplinkybes. Teismas neturėjo pagrindo abejoti, kad atsakovas įvertino konkretaus struktūrinio padalinio (posto) uždavinių ir funkcijų sudėtingumą, darbų krūvį. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas nenurodė, jog visuose postuose vienodas darbo krūvis ar atliekamos tokios pačios užduotys. Teismas darė išvadą, kad atsakovas turėjo teisę vertinti individualiai skirtingą postų krūvį, atsakomybę ir atliekamas funkcijas. Teismas konstatavo, kad pareiškėjo teiginiai, jog atsakovas jo atžvilgiu turėjo įgyvendinti 2017 m. sausio 30 d. įsakymą, yra teisiškai nepagrįsti.

19. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad, jei atsakovas, kaip teigia pareiškėjas, neteisėtai nevykdė 2017 m. sausio 30 d. įsakymo, tai turėjo pats kreiptis į pastarąjį su prašymu jį vykdyti. Byloje tokių duomenų teismas nenustatė, taip pat pažymėjo, kad ir pats pareiškėjas turėjo galimybę imtis aktyvių veiksmų bei siekti užimti A lygio 15 kategorijos pareigas, jis galėjo dalyvauti ir skelbiamuose konkursuose. Nors pareiškėjas nurodė, kad nė vienas posto viršininkas nedalyvavo konkursuose, teismas pažymėjo, kad tai yra kiekvieno pareigūno asmeninis pasirinkimas ir nepatvirtina atsakovo veiksmų neteisėtumo.

20. Teismas priėjo prie išvados, kad pareiškėjui nustatytas pareiginės algos koeficientas 9,1, atitinkantis pagal ankstesnį teisinį reguliavimą galiojusią A lygio 14 pareigybės kategoriją, yra teisėtas ir pagrįstas atsakovo pateiktais duomenimis. Teismo vertinimu, atsakovas neturėjo teisinio pagrindo nustatyti A lygio 15 pareigybės kategorijos (pagal naująją Statuto redakciją, atitinkančią 10,14 pareiginės algos koeficientą).

21. Pareiškėjo argumentus dėl diskriminavimo teismas laikė abstrakčiais. 2017 m. sausio 30 d. įsakymo tvirtinimo metu Vilniaus teritorinės muitinės struktūroje buvo 14 postų, 14 kategorija buvo priskirta net 7 iš 14 Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybių aprašymų, keturi iš penkių postų viršininkų pareigybių aprašymų buvo priskirti 14 kategorijai. Posto viršininko pareigybė galėjo būti nuo 13 iki 15 kategorijos. Teismas pažymėjo, kad būtent Muitinės departamento vadovo diskrecija, kokios pareigybės kategorijai priskirti konkretų posto viršininką.

22. Kadangi pareiškėjo reikalavimas panaikinti Įsakymo 2.1 punktą ir įpareigoti atsakovą įgyvendinti 2017 m. sausio 30 d. įsakymą buvo atmestas, kitus reikalavimus teismas laikė išvestiniais ir atmetė kaip nepagrįstus. Teismas nurodė, kad, atmetus pareiškėjo skundą, jis neįgijo teisės į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 40 str. 1 d.).

III.

23. Pareiškėjas V. D. apeliaciniame skunde prašė panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 21 d. sprendimą ir byloje priimti naują sprendimą – tenkinti skundo reikalavimus. Taip pat prašo priteisti bylinėjimosi išlaidas.

24. Pareiškėjo teigimu, 2017 m. sausio 30 d. įsakymu patvirtinta nauja Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo redakcija, taikytina visiems Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininkams, be kita ko, ir pareiškėjui. Nepaisant to, pirmosios instancijos teismas sprendė, kad atsakovas pagrįstai pareiškėjo atžvilgiu taikė ankstesnę – 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-416 patvirtintą – pareigybės aprašymo redakciją. Pirmosios instancijos teismas dėl 2017 m. sausio 30 d. patvirtintos naujos pareigybės aprašymo redakcijos netaikymo pagrįstumo iš esmės nepasisakė. Pareiškėjo teigimu, pirmosios instancijos teismas nepasisakė dėl ginčo esmės – būtinybės atitinkamą įsakymą priėmusiai institucijai šį įsakymą įgyvendinti.

25. Pareiškėjo teigimu, pirmosios instancijos teismas išplėtė teisės aktais atsakovo vadovui suteikiamos diskrecijos ribas, nepagrįstai pripažindamas, kad atsakovo vadovo teisė pagal įstatymo nustatytas ribas spręsti dėl kiekvienos pareigybės kategorijos nustatymo savaime reiškia ir teisę selektyviai vykdyti / įgyvendinti ar nevykdyti / neįgyvendinti jau priimtų sprendimų. Pareiškėjo tvirtinimu, 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Muitinės departamento generalinis direktorius, pasinaudodamas savo diskrecija, nusprendė visoms Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybėms nustatyti vienodą – 15 pareigybės kategoriją. Pareiškėjas atkreipė dėmesį, kad pareigybės aprašyme patvirtinta konkreti (fiksuota) pareigybės kategorija, o ne galimų kategorijų ribos.

26. Pareiškėjo teigimu, 2017 m. sausio 30 d. įsakymu patvirtintas naujas pareiškėjo einamos pareigybės aprašymas neabejotinai pakeitė ankstesnį 2015 metų pareigybės aprašymą. Pareiškėjas pabrėžė, kad priešingai nei nurodoma teismo sprendime, atsakovas nenustatė skirtingų pareigybių kategorijų konkrečių Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkų pareigybėms. 2017 m. sausio 30 d. įsakymu buvo nustatyta vienoda – 15 – pareigybės kategorija visų Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininkų pareigybėms. Pareigybės aprašyme nėra nurodyti konkretūs muitinės postai, kurių viršininkams nustatyta kitokia pareigybės kategorija. Pareiškėjas pabrėžė, kad darbo krūvio skirtumai neturi jokios teisinės reikšmės įgyvendinant 2017 m. sausio 30 d. įsakymą, nei įsakyme, nei pareigybės aprašyme nėra numatyta galimybė siaurinti įsakymo taikymą atskirų muitinės postų viršininkams pagal konkretaus posto darbo krūvį. Be to, pareiškėjas pažymėjo, jog Lietuvos muitinėje taikoma pareigūnų rotacija tarp postų.

27. Pareiškėjas pažymėjo, jog teismo sprendime yra parašytas tikrovės neatitinkantis faktas, jog pareiškėjui Vilniaus teritorinės muitinės viršininko 2013 m. spalio 16 d. įsakymu Nr. 1P(V)-391 buvo nustatyta pareigų atlikimo vieta Raigardo kelio poste. Šiuo įsakymu pareiškėjui nustatyta darbo vieta buvo Vilniaus pašto posto viršininko pareigose, o Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2018 m. vasario 12 d. įsakymu Nr. 1P(V)-30 pareiškėjui nustatyta pareigų atlikimo vieta Raigardo kelio poste, posto viršininko pareigose. Pareiškėjas teigia, kad įsigaliojus 2017 m. sausio 30 d. įsakymui dėl posto viršininko pareiginės instrukcijos, Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. 1B-413 „Dėl Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo“, kuriuo nustatyta A14 pareigybės kategorija, prarado bet kokią teisinę galią, nes du įsakymai toms pačioms Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininkų pareigybėms negali egzistuoti. Tokiu būdu visiems Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkams privalo būti taikoma 2017 m sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtinta posto viršininko pareiginė instrukcija su A15 pareigine kategorija. Pareiškėjo teigimu, per visą ginčo laikotarpį, atsakovui nepagrįstai neįgyvendinant priimto 2017 m.

sausio 30 d. įsakymo, pareiškėjui išmokėtas nepagrįstai mažas darbo užmokestis.

28. Pareiškėjas 2021 m. sausio 20 d. Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikė rašytinius paaiškinimus ir prašymą pridėti prie bylos įrodymus: Muitinės postų pralaidumo procentais (lyginant su galimu 100 proc., esant įprastam darbo krūviui) 2019 m. duomenis; 2018 m. gegužės 24 d. atsakovo generalinio direktoriaus įsakymą dėl J. S. perkėlimo į Vilniaus teritorinės muitinės Centro postą.

29. Atsakovas Muitinės departamentas atsiliepime į apeliacinį skundą prašė Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 21 d. sprendimą palikti nepakeistą, o V. D. apeliacinį skundą atmesti.

30. Atsakovo teigimu, pareiškėjas apeliaciniame skunde iš esmės nurodė analogiškas aplinkybes kaip ir pirminiame skunde, t. y. nesuformulavo aiškaus skundo pagrindo ir dalyko, kuriais remiantis būtų nustatytos ginčo ribos. Taip pat pareiškėjo skunde nėra jokių teisiškai pagrįstų argumentų dėl netinkamo ABTĮ normų aiškinimo ar taikymo, kurie sudarytų pagrindą spręsti, jog šiuo atveju yra kilęs ABTĮ nustatyta tvarka nagrinėtinas ginčas. Atsakovo teigimu, pareiškėjo nurodytos abstraktaus pobūdžio aplinkybės dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 21 d. sprendimo nelaikytinos skundo dalyku. Atsakovas pažymėjo, kad teismas sprendime pasisakė dėl visų esminę reikšmę turinčių aplinkybių, kas lėmė teisėtą ir teisingą sprendimo priėmimą. Analizuojant pirmosios instancijos teismo sprendimą akivaizdu, kad teisėjų kolegija visapusiškai įvertino byloje pateiktus duomenis ir pagrįstai nustatė, kad priimdamas ginčijamą įsakymą atsakovas įgyvendino jam suteiktą diskrecijos teisę organizuoti Lietuvos Respublikos muitinės veiklą.

31. Atsakovo teigimu, pirmosios instancijos teismas pagrįstai nepasisakė dėl reikalavimo įgyvendinti 2017 m. sausio 30 d. įsakymą, kadangi toks pareiškėjo reikalavimas jau buvo nagrinėtas. Teismas, spręsdamas pareiškėjo skundo priėmimo klausimą, 2019 m. balandžio 3 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eI-2964-426/2019 nustatė pareiškėjui terminą iki 2019 m. balandžio 18 d. skundo trūkumams šalinti. Vienas iš nustatytų trūkumų buvo reikalavimo formulavimas (reikalavimas dėl įpareigojimo atlikti veiksmus suformuluotu būdu negalėjo būti nagrinėtinas administraciniame teisme). Pareiškėjas pašalino teismo nutartyje nurodytus skundo trūkumus. Tačiau apeliaciniame skunde pareiškėjas vėl iš naujo kelia tą patį klausimą. Atsakovo manymu, reikalavimas „įgyvendinti“ negali būti nagrinėjamas administraciniame teisme.

32. Atsakovas nurodo, kad nustatyti pareiškėjui 15 kategoriją buvo įmanoma tik jam laimėjus konkursą arba atlikus pareiškėjo veiklos vertinimo procedūrą. Todėl pareiškėjo argumentas, kad atsakovas nusprendė visoms pareigybėms nustatyti vienodą kategoriją yra nepagrįstas, prieštaraujantis teisės normoms ir neįmanomas įgyvendinti. Atsakovas nurodo, kad Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkai (tarp jų – pareiškėjas) tuo metu savo pareigas atliko vadovaudamiesi pareigybės aprašymu, patvirtintu 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413, galiojusiu nuo 2015 m. gegužės 29 d. iki 2019 m. kovo 4 d. Atsakovas teigia, kad apskaičiuodamas ir mokėdamas pareiškėjui darbo užmokestį vadovavosi galiojančiais teisės aktais, todėl pareiškėjo reikalavimai negali būti laikomi pagrįstais.

IV.

33. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. sausio 27 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 pareiškėjo V. D. apeliacinį skundą atmetė ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 21 d. sprendimą paliko nepakeistą.

34. Teisėjų kolegija nurodė, kad Įsakymas priimtas dėl reglamentavimo pasikeitimo, perskaičiuojant pagal Statutą pareiginės algos koeficientą ir atitinkamai skaičiuojant atlyginimą, o ne dėl naujo pareiginės algos koeficiento (kategorijos) suteikimo. Naujas (aukštesnis) pareiginės algos koeficientas įprastai nustatomas per pareigūnų tarnybinės veiklos vertinimus ar paskyrus į naujas pareigas. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pareiškėjas nenurodė konkrečiu atveju buvus tokiems pagrindams, t. y. nei kad per jo tarnybinės veiklos vertinimą jam buvo suteikta 15 kategorija (10,14 pareiginės algos koeficientas), nei kad jis laimėjo konkursą į atitinkamos kategorijos pareigas.

35. Teisėjų kolegija nurodė, kad pareiškėjas savo teiginius, jog jam turėjo būti suteikta 15 kategorija (10,14 pareiginės algos koeficientas) iš esmės grindė tik 2017 m. sausio 30 d. įsakymu, kuris, pareiškėjo teigimu, turėjo būti įgyvendintas jo atžvilgiu. Tačiau teisėjų kolegija pažymėjo, kad pareigybės aprašymas bendrai apibrėžia tam tikrai pareigybei keliamus reikalavimus bei turimas pareigas ir teises. Pareigybės aprašymu nėra nustatoma konkrečiam pareigūnui taikoma pareigybės kategorija (pareiginės algos koeficientas). Teisėjų kolegijos vertinimu, nėra jokių duomenų, kad 2017 m. sausio 30 d. įsakymas būtų susietas su konkrečiu pareigūnu, t. y. pareiškėju. Nėra duomenų, kad pareiškėjas būtų pasirašytinai supažindintas su 2017 m. sausio 30 d. įsakymu patvirtintu pareigybės aprašymu ar kad šio įsakymo pagrindu būtų priimtas individualaus pobūdžio vidaus administravimo sprendimas – įsakymas dėl aukštesnės kategorijos suteikimo konkrečiai pareiškėjui. Taigi, teisėjų kolegijos teigimu, nebuvo pagrindo spręsti, kad 2017 m. sausio 30 d. įsakymas būtų taikytinas konkrečiai pareiškėjui. Todėl vien tik šio 2017 m. sausio 30 d. įsakymo egzistavimas nesudarė pagrindo spręsti, jog Įsakymu pareiškėjui buvo nustatytas neteisingas pareiginės algos koeficientas.

36. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad jokių kitų pagrindų, kuriais remiantis pareiškėjui turėjo būti nustatyta 15 pareigybės kategorija (10,14 pareiginės algos koeficientas), pareiškėjas nenurodė. Iš pareiškėjo Asmens byloje esančių duomenų buvo matyti, kad pareiškėjui buvo suteikta A14 pareigybės kategorija. Ginčo metu galiojo Muitinės departamento direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 patvirtintas Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymas, su kuriuo pareiškėjas buvo pasirašytinai supažindintas ir būtent kuriuo pareiškėjas vadovavosi, jame numatyta 14 pareigybės kategorija. Atsižvelgusi į tai, kad pareiškėjui ginčo metu buvo nustatyta 14 pareigybės kategorija, teisėjų kolegija darė išvadą, kad, pasikeitus teisiniam reguliavimui, Įsakymu pareiškėjui buvo pagrįstai nustatytas 9,1 pareiginės algos koeficientas, atitinkantis anksčiau pareiškėjo turėtą kategoriją. Teisėjų kolegija nenustatė teisinio pagrindo ginčo atveju pareiškėjui nustatyti 15 pareigybės kategoriją (10,14 pareiginės algos koeficientą). Teisėjų kolegija nurodė, kad panaikinti Įsakymo 2.1 punktą ir tenkinti kitus, išvestinius, skundo reikalavimus, t. y. įpareigoti atsakovą įgyvendinti 2017 m. sausio 30 d. įsakymą, nustatant pareiškėjui 15 pareigybės kategoriją nuo 2017 m. vasario 13 d. ir 10,14

pareiginės algos koeficientą nuo 2019 m. sausio 1 d., taip pat iš atsakovo pareiškėjo naudai priteisti darbo užmokesčio nepriemoką bei delspinigius, nagrinėjamu atveju nebuvo pagrindo.

37. Teisėjų kolegija vertino, kad pareiškėjo su 2021 m. sausio 20 d. prašymu pateikti įrodymai yra susiję bendrai su muitinės postų darbo krūviais bei kito pareigūno padėtimi, o ne konkrečiai pareiškėjo faktine situacija. Minėti duomenys neturi jokios reikšmės vertinant pareiškėjo skundo reikalavimų pagrįstumą, t. y. jais nėra patvirtinamas 2017 m. sausio 30 d. įsakymo aktualumas būtent pareiškėjo atžvilgiu. Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija netenkino pareiškėjo prašymo pridėti prie bylos naujus duomenis (įrodymus).

38. Teisėjų kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas, atmetęs pareiškėjo skundą, priėmė teisėtą ir pagrįstą sprendimą. Atmetus pareiškėjo apeliacinį skundą, nebuvo pagrindo tenkinti prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo (ABTĮ 40 str. 1 d.).

V.

39. Pareiškėjas V. D. Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pateikė prašymą atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 ir perduoti bylą Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui nagrinėti iš naujo. Pareiškėjo nuomone, nagrinėjamu atveju egzistuoja proceso atnaujinimo pagrindai, įtvirtinti ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 ir 12 punktuose.

40. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. rugsėjo 29 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eP-37-556/2021 pareiškėjo V. D. prašymą atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 tenkino, atnaujino procesą administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 pagal pareiškėjo V. D. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. sausio 21 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo V. D. skundą atsakovui Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos dėl įsakymo dalies panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 punkte nurodytu pagrindu ir administracinę bylą perdavė nagrinėti apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui.

41. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjas prašyme atnaujinti procesą ginčydamas diskrecijos ribas iš esmės teigė, kad teismai nesiaiškino tikslių faktinių aplinkybių, kuriomis grindžiamas ginčytinas pasirinkimas, nepareikalavo iš atsakovo duomenų, susijusių su 2017 m. sausio 30 d. įsakymo įgyvendinimu kitų pareigūnų atžvilgiu. Teisėjų kolegija nurodė, kad aukštesnės instancijos teismų galia peržiūrėti sprendimus turi būti siejama tik turint tikslą ištaisyti teismo klaidas ir netinkamai vykdomą teisingumą, bet ne iš naujo nagrinėti bylą. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija nurodė, kad pareiškėjo prašymo atnaujinti procesą aptariami motyvai liudija, kad pareiškėjas iš esmės siekia, jog būtų iš naujo įvertintos faktinės bylos aplinkybės (dėl 2017 m. sausio 30 d. įsakymo įgyvendinimo kitų pareigūnų atžvilgiu, t. y. ar kitiems pareigūnams, vadovaujantis šiuo įsakymu, buvo suteikta 15 kategorija) ir apskritai byla būtų išnagrinėta iš naujo, tačiau ABTĮ 156 straipsnio 2 dalis nenumato galimybės atnaujinti procesą, siekiant dar kartą ištirti faktines bylos aplinkybes ir įvertinti bylos įrodymus. Tai – ginčą iš esmės išsprendusio teismo, o ne prašymą dėl proceso atnaujinimo nagrinėjančio teismo prerogatyva.

42. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad vienas iš pareiškėjo prašyme atnaujinti procese nurodytų argumentų yra siejamas su diskriminavimo aspektu, dėl kurio šią administracinę bylą nagrinėję teismai nepasisakė ir neanalizavo. Nors pirmosios instancijos teismas teigė, kad pareiškėjo argumentai dėl diskriminavimo yra abstraktūs, tačiau dėstant motyvus rėmėsi tik Muitinės departamento vadovo diskrecija, kokios pareigybės kategorijai priskirti konkretų posto viršininką, o diskriminavimo aspektu nepasisakė. Atsižvelgusi į tai, kad tiek pirmosios instancijos teismas, tiek apeliacinis teismas neaptarė pareiškėjo argumentų, susijusių su jo nurodoma diskriminacija ir dėl Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. 1B-95 įgyvendinimo, teisėjų kolegija pažymėjo, kad be teisėto pagrindo buvo apsiribota tik konstatavimu, jog šis įsakymas nėra apskųstas, neanalizuojant ir nevertinant pareiškėjo argumentų ir nurodomų aplinkybių, kad su kitais asmenimis, kurie buvo toje pačioje ar panašioje padėtyje, kaip ir jis (pareiškėjas), buvo elgiamasi kitaip. Teisėjų kolegija darė išvadą, kad tokia teismų pozicija nesuderinama su Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) pateiktais išaiškinimais 2013 m. lapkričio 12 d. sprendime, priimtame byloje *Jokšas prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 25330/07) (žr. šio sprendimo 58 ir 73 p.). EŽTT minėtame sprendime nurodė, kad Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 14 straipsnis suteikia apsaugą nuo kitokio elgesio su asmenimis, atsidūrusiais panašiose situacijose, be objektyvaus ir pagrįsto pasiteisinimo (žr. 1993 m. birželio 23 d. sprendimo *Hoffmann prieš Austriją*, Serija A Nr. 255-C (peticijos Nr. 12875/87) 31 p.; 2013 m. vasario 12 d. sprendimo *Vojnity prieš Vengriją* (peticijos Nr. 29617/07) 29 p.).

43. Teisėjų kolegija nustatė, kad pareiškėjo nurodyti procesiniai sprendimai, priimti bylose, kuriose bylos nagrinėjimo dalykas ir vertintos faktinės aplinkybės nėra tapatūs (iš esmės panašūs) Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartimi nagrinėtos bylos dalykui ir vertintoms faktinėms aplinkybėms, todėl darė išvadą, kad nėra nustatyti pagrindai dėl proceso atnaujinimo pagal ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 12 punktą.

44. Kadangi nei pirmosios instancijos teismas, nei apeliacinis teismas nenagrinėjo ir nepasisakė dėl diskriminavimo draudimo, kaip ir dėl lygiateisiškumo principo taikymo, teisėjų kolegija darė išvadą, kad nei pirmosios instancijos teismo sprendime, nei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartyje nepasisakyta dėl pareiškėjo nurodytos Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – ir Konstitucinis Teismas) suformuotos praktikos dėl diskriminacijos draudimo, lygiateisiškumo principo taikymo, pritaikymo (2004 m. gruodžio 13 d., 1996 m. lapkričio 20 d., 2012 m. birželio 29 d., 2012 m. liepos 3 d., 2012 m. gruodžio 14 d., 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. gegužės 16 d. nutarimai).

45. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį, kad iš Lietuvos teismų informacinės sistemos Liteko esančių duomenų nustatyta, jog dar dvi panašios bylos yra nagrinėjamos Lietuvos vyriausiame administraciniame teisme: administracinė byla Nr. eA-554-492/2021, kuri sustabdyta iki bus priimtas procesinis nagrinėjamoje administracinėje byloje Nr. eP-37-556/2021, ir administracinė byla Nr. P-56-575/2021, kurioje priimtas pareiškėjo prašymas atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. A-1412-520/2021. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad tiek nagrinėjamoje administracinėje byloje, tiek minėtose administracinėse bylose yra aktualūs tie patys valstybės tarnybą reglamentuojančių teisės normų aiškinimo ir taikymo klausimai, priimtas procesinis sprendimas bus reikšmingas sprendžiant minėtose bylose analogiškomis aplinkybėmis kilusius ginčus. Teisėjų kolegija nurodė, kad

teismai, priimdami sprendimus atitinkamų kategorijų bylose yra saistomi savo pačių sukurtų teisės aiškinimo taisyklių, suformuluotų analogiškose ar iš esmės panašiose bylose (Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 33 str. 4 d.).

46. Teisėjų kolegija nurodė, kad vienas iš proceso atnaujinimo instituto tikslų yra tai, kad neliktų galioti neteisėti ir nepagrįsti teismo sprendimai. Kadangi administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 nebuvo analizuojami ir vertinami pareiškėjo argumentai diskriminacijos aspektu, nebuvo pasisakyta dėl pareiškėjo argumentų ir nurodomų aplinkybių, kad su kitais asmenimis, kurie buvo toje pačioje ar panašioje padėtyje, kaip ir jis (pareiškėjas), buvo elgiamasi kitaip, kartu vertinant ir su nagrinėjamu ginču susijusį Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymą Nr. 1B-95 bei kitą socialiniam konfliktui aktualų teisinį reguliavimą, atsižvelgiant į EŽTT suformuotą praktiką, procesas byloje turi būti atnaujintas. Teisėjų kolegija konstatavo, kad nurodytos aplinkybės yra pagrindas atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 pagal ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 punktą.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

VI.

Dėl ginčo esmės ir administracinės bylos nagrinėjimo ribų

47. Ginčas šioje administracinėje byloje kilo dėl Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2018 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. 1P-3836 „Dėl pareiginio laipsnio pervardijimo, pareiginės algos koeficiento ir priedo už laipsnį nustatymo V. D.“ 2.1 punkto, kuriuo pareiškėjui nustatytas 9,1 pareiginės algos koeficientas, pagrįstumas ir teisėtumas. Pareiškėjo įsitikinimu, Muitinės departamentas turi būti įpareigotas įgyvendinti Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymą Nr. 1B-95, nustatydamas pareiškėjui 15 pareigybės kategoriją nuo 2017 m. vasario 13 d. ir 10,14 pareiginės algos koeficientą nuo 2019 m. sausio 1 d. Pareiškėjo nuomone, iš atsakovo pareiškėjo naudai taip pat turėtų būti priteista darbo užmokesčio nepriemoka, 0,07 procento dydžio delspinigiai už kiekvieną pradelstą dieną nuo priteistos darbo užmokesčio nepriemokos sumos nuo šios administracinės bylos pradėjimo iki teismo procesinio sprendimo visiško įvykdymo.

48. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. sausio 27 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 atmetė pareiškėjo V. D. apeliacinį skundą. Ši byla nagrinėjama iš naujo, joje atnaujinus procesą pagal ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 punktą – jeigu pateikiami akivaizdūs įrodymai, kad padarytas esminis materialiosios teisės normų pažeidimas jas taikant, galėjęs turėti įtakos priimti neteisėtą sprendimą ar nutartį. ABTĮ 164 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad jeigu skundžiami teismo sprendimas ar nutartis buvo priimti nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, atnaujinus procesą bylos nagrinėjimas iš naujo vyksta apeliacinio proceso tvarka. Vadovaudamasis šio straipsnio 1 ar 2 dalyje nurodytomis taisyklėmis, teismas atnaujintą bylą nagrinėja neperžengdamas ribų, kurias apibrėžia proceso atnaujinimo pagrindai (ABTĮ 164 str. 3 d.).

49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi nuostatos, jog bylos, kurioje procesas atnaujintas, ypatybė yra ta, kad nagrinėjant tokias bylas būtina atsižvelgti į nutartyje atnaujinti procesą apibrėžtas proceso atnaujinimo ribas (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2015 m. liepos 9 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1611-662/2015; išplėstinės teisėjų kolegijos 2016 m. birželio 22 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-3771-520/2016; išplėstinės teisėjų kolegijos 2017 m. gruodžio 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-5042-556/2017). Atnaujinus procesą byloje, teismas bylą iš naujo nagrinėja neperžengdamas ribų, kurias apibrėžia proceso atnaujinimo pagrindai, t. y. teismas patikrina teismo sprendimo (nutarties) teisėtumą ir pagrįstumą ta apimtimi ir tokiais pagrindais, kurie yra nustatyti teismo nutartyje atnaujinti procesą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. vasario 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{438}-993/2014; išplėstinės teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1433-146/2015). Nagrinėjant pagal ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 punktą atnaujintą administracinę bylą, faktinės bylos aplinkybės analizuojamos tiek, kiek tai būtina nustatyti, ar teisingai pritaikytos materialiosios teisės normos (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2006 m. lapkričio 17 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{5}-1198/2006).

Kaip matyti iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarties (administracinės bylos Nr. eP-37-556/2022), procesas šioje byloje buvo atnaujintas konstatavus, kad pirmosios instancijos teismas bei apeliacinis teismas nepasisakė ir neanalizavo pareiškėjo argumentų, susijusių su jo nurodoma diskriminacija, taip pat dėl Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. 1B-95 įgyvendinimo, atsižvelgiant į tai, kad su kitais asmenimis, kurie buvo toje pačioje ar panašioje padėtyje, kaip ir pareiškėjas, buvo elgiamasi kitaip, t. y. pirmosios instancijos teismas bei apeliacinis teismas nepasisakė dėl diskriminacijos draudimo ir lygiateisiškumo principų taikymo. Išplėstinė teisėjų kolegija, remdamasi paminėtomis procesinėmis taisyklėmis, įvertinusi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarties turinį ir joje nustatytą proceso atnaujinimo pagrindą, konstatuoja, jog šioje byloje spręstina, ar, netaikant pareiškėjui Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtinto Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo (juo nustatytos A15 pareigybės kategorijos), buvo pažeisti diskriminacijos draudimo ir lygiateisiškumo principai.

Bylai aktualus teisinis reguliavimas

50. Lietuvos Respublikos tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatyme (toliau – ir Muitinės statutas) (2003 m. birželio 19 d. įsakymo Nr. IX-1635, 2004 m. balandžio 27 d. įstatymo Nr. IX-2186, 2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1170 ir 2011 m. gruodžio 23 d. įstatymo Nr. XI-1903 redakcijos, galiojusios ginčo laikotarpiu) nustatyta, kad muitinės pareigūnų pareigybių sąrašus ir pareigybių aprašymus tvirtina Muitinės departamento generalinis direktorius (4 str. 1 d.). Į tarnybą muitinėje priimama konkurso būdu (11 str. 1 d.). Muitinės departamento ir muitinės įstaigų pareigūnus priima į pareigas, perkelia į kitas pareigas ir iš pareigų atleidžia Muitinės departamento generalinis direktorius (12 str. 2 d.). Muitinės pareigūnų

bendrąsias teises ir pareigas nustato Muitinės įstatymas, Valstybės tarnybos įstatymas ir kiti teisės aktai. Kiekvieno muitinės pareigūno specialiosios teisės ir pareigos nustatomos jo pareigybės aprašyme (16 str. 1–2 d.). Muitinės departamento generalinio direktoriaus, muitinės įstaigos vadovo, muitinės pareigūno (nustatyta tvarka atlikusio stažuotę) ir pakaitinio muitinės pareigūno tarnybinė veikla vertinama kasmet, jei šie pareigūnai vertinimo metu einamas pareigas Muitinės departamente arba muitinės įstaigoje, kurioje yra vertinama jų tarnybinė veikla, eina ne trumpiau kaip 6 mėnesius per kalendorinius metus (25 str. 3 d.). Jeigu tiesioginis vadovas muitinės pareigūno tarnybinę veiklą įvertina labai gerai, patenkinamai arba nepatenkinamai, muitinės pareigūno tarnybinę veiklą vertina statutinė komisija (25 str. 7 d.). Statutinė komisija muitinės pareigūno tarnybinę veiklą gali įvertinti: 1) labai gerai; 2) gerai; 3) patenkinamai; 4) nepatenkinamai (25 str. 12 d. 1–4 p.). Statutinė komisija, įvertinusi muitinės pareigūno (išskyrus pakaitinį muitinės pareigūną) tarnybinę veiklą labai gerai, muitinės pareigūną į pareigas priimančiam asmeniui siūlo: 1) suteikti muitinės pareigūnui kvalifikacinę kategoriją; 2) perkelti muitinės pareigūną į aukštesnės kategorijos pareigas toje pačioje įstaigoje; 3) perkelti muitinės pareigūną į aukštesnės kategorijos pareigas toje pačioje įstaigoje ir suteikti jam kvalifikacinę kategoriją; 4) palikti muitinės pareigūnui turimą pirmą (aukščiausią) kvalifikacinę kategoriją ir skirti jam pareiginės algos dydžio vienkartinį priedą (25 str. 16 d. 1–4 p.). Muitinės pareigūno (išskyrus pakaitinį muitinės pareigūną) tiesioginio vadovo rašytiniu motyvuotu siūlymu ir muitinės pareigūną į pareigas priimančio asmens sprendimu atliekamas neeilinis muitinės pareigūno tarnybinės veiklos vertinimas, kai: 1) iškyla abejonių dėl muitinės pareigūno kvalifikacijos ar gebėjimų atlikti pareigybės aprašyme nustatytas pareigas arba 2) yra muitinės pareigūno tiesioginio vadovo rašytinis motyvuotas siūlymas suteikti šiam muitinės pareigūnui kvalifikacinę kategoriją, arba 3) yra muitinės pareigūno rašytinis prašymas perkelti jį į aukštesnės kategorijos pareigas, arba 4) yra muitinės pareigūno rašytinis prašymas perkelti jį į aukštesnės kategorijos pareigas ir tiesioginio vadovo rašytinis motyvuotas siūlymas suteikti šiam muitinės pareigūnui kvalifikacinę kategoriją (25 str. 25 d. 1–4 p.). Statutinė komisija, įvertinusi muitinės pareigūno tarnybinę veiklą neeilinio tarnybinės veiklos vertinimo metu, teikia muitinės pareigūną į pareigas priimančiam asmeniui siūlymą pritarti arba nepritarti tiesioginio vadovo motyvuotam siūlymui (25 str. 27 d.). Muitinės pareigūną į pareigas priimantis asmuo priima sprendimą dėl statutinės komisijos siūlymo įgyvendinimo (25 str. 29 d.). Muitinės pareigūnas, kurio tarnybinę veiklą statutinė komisija įvertino labai gerai, Muitinės departamento generalinio direktoriaus sprendimu gali būti be konkurso perkeltas į aukštesnes (ne daugiau kaip dviem kategorijomis) pareigas, jeigu jis atitinka pareigybės aprašyme nustatytus reikalavimus ir muitinės pareigūnas sutinka (27 str. 1 d.). Muitinės pareigūnų darbo apmokėjimo tvarką nustato Valstybės tarnybos įstatymas (45 str.).

51. Valstybės tarnybos įstatyme (2007 m. gruodžio 4 d. įstatymo Nr. X-1349 redakcija) nustatyta, kad šis Įstatymas nustato valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių sąrašą, šių pareigybių kategorijas ir lygius (3 priedas). Valstybės tarnautojų suvienodintų pareigybių kategorijos nustatomos atsižvelgiant į grupę, kuriai priskirta valstybės ar savivaldybių institucija ar įstaiga. Kriterijus, kuriais vadovaujantis valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos skirstomos į grupes, nustato šis Įstatymas (2 priedas). Valstybės tarnautojų pareigybės aprašomos ir vertinamos vadovaujantis Vyriausybės tvirtinama Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika (8 str. 1, 3 ir 7 d.).

Valstybės tarnybos įstatymo (2013 m. gruodžio 17 d. įstatymo Nr. XII-681 redakcija) 3 priedo 6 punkte nustatyta, kad III grupės valstybės institucijos posto viršininko pareigybės lygis – A13–A15.

52. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gegužės 20 d. nutarimu Nr. 685 patvirtintoje Valstybės tarnautojų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikoje (2008 m. balandžio 24 d. įsakymo Nr. 356 redakcija) nustatyta, kad įstaigos struktūrinio padalinio vadovo ir jo pavaduotojo pareigybės pavadinime nurodomas įstaigos struktūrinio padalinio pavadinimas (14.2 p.). Kitų valstybės institucijų ir įstaigų statutinių valstybės tarnautojų pareigybių lygiai ir kategorijos nustatomos vadovaujantis suvienodintų pareigybių sąrašu ir vidaus reikalų ministro patvirtintais vertinimo kriterijais (19 p.). Personalo administravimo tarnyba, nagrinėdama pateiktus valstybės tarnautojų pareigybių aprašymus, vertina, ar pareigybei priskirtos funkcijos atitinka pareigybės paskirtį, bendrąsias ir / ar specialiąsias veiklos sritis, ar tinkamai nustatytas pareigybės pavaldumas, ar specialūs reikalavimai, keliami šias pareigas einančiam valstybės tarnautojui, atitinka pareigybei priskirtas funkcijas, ar tinkamai nustatyti valstybės tarnautojo pareigybės pavadinimas, lygis ir kategorija (21 p.).

53. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2010 m. rugsėjo įsakymu Nr. 1V-575 nustatyti Statutinių valstybės tarnautojų, išskyrus krašto apsaugos sistemos tarnautojus, pareigybių vertinimo kriterijai (originali redakcija, galiojusi nuo 2010 m. rugsėjo 15 d.), kuriuose padalinių vadovų ir jų pavaduotojų pareigybių vertinimo kriterijai suskirstyti į tokius dėmenis:

53.1. Tarnybinės veiklos sudėtingumas – (1) veikla reikalauja problemų analitinio įvertinimo ir apibendrinimo arba veikla susijusi su informacijos įstaigai priskirtų uždavinių vykdymo srityje apdorojimu, analize ir valdymu arba pavaldžių įstaigų ir kitų padalinių veiklos įstaigai priskirtų uždavinių vykdymo srityje organizavimu, koordinavimu ir kontrole; (2) veikla, susijusi su atlikimo metodų ir technikos tobulinimu, kitais elementais, kuriems reikia gerų atitinkamos srities žinių ir patirties, arba veikla, susijusi su įstaigos veiklos strategijos kūrimu arba padėjimu įstaigos vadovui valdyti žmogiškuosius išteklius; (3) veikla, susijusi su neapibrėžtų problemų sprendimu, reikalauja greito ir tikslaus sprendimų priėmimo, plačių žinių, susijusių su įstaigai priskirtų uždavinių vykdymu.

53.2. Tarnybiniai ryšiai, bendradarbiavimas ir bendravimas – (1) tarnybiniai ryšiai su kitų institucijų, įstaigų valstybės tarnautojais ir gyventojais; (2) tarnybinių ryšių palaikymas su tarptautinėmis, Europos Sąjungos ar užsienio valstybių institucijomis, įstaigomis pagal veiklos sritis.

53.3. Tarnybos sąlygos – (1) tarnyba nustatytoje darbo vietoje; (2) tarnyba kintant darbo vietai; (3) tarnyba, susijusi su fizinės prievartos, specialiųjų priemonių, šaunamųjų ginklų ar sprogstamųjų medžiagų panaudojimu, arba tarnyba, reikalaujanti nuolatinės specialiosios parengties; (4) tarnyba padidinto pavojaus ar įtampos sąlygomis; (5) tarnyba ekstremaliomis sąlygomis, neprognozuojamoje aplinkoje; (6) tarnyba, susijusi su statutiniam valstybės tarnautojui taikomais padidintais veiklos apribojimais, draudimais bei reikalavimais ir privataus gyvenimo apribojimais.

54. Lietuvos Respublikos Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. VIII-1986 pripažinimo netekusiu galios įstatymo 1 ir 2 straipsniais Lietuvos Respublikos Tarnybos Lietuvos Respublikos muitinėje statuto patvirtinimo ir įgyvendinimo įstatymas Nr. VIII-1986 su visais pakeitimais ir papildy-

mais pripažintas netekusiu galios nuo 2019 m. sausio 1 d.

55. 2018 m. birželio 29 d. Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statuto pakeitimo įstatymo Nr. XIII-1381 1 straipsniu pakeistas ir nauja redakcija išdėstytas Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statutas nuo 2019 m. sausio 1 d. reglamentuoja Lietuvos Respublikos finansų ministro valdymo srities statutinių įstaigų – Muitinės departamento ir jam pavaldžių muitinės statutinių įstaigų – tarnybos principus, pareigūnų statusą, priėmimą į tarnybą ir atleidimą iš tarnybos, priėmimą į statutines profesinio mokymo įstaigas ir mokymąsi jose, pareigūnų atsakomybę, skatinimą, darbo užmokestį, socialines ir kitas garantijas, profesinių sąjungų veiklos statutinėse įstaigose ypatumus, valstybės tarnautojų ir darbuotojų priėmimo į pareigas statutinėse įstaigose ypatumus. Jame (redakcija, galiojusi nuo 2019 m. sausio 1 d.) nustatyta, kad pareigūnų pareigybės aprašomos ir vertinamos vadovaujantis vidaus reikalų, finansų ir teisingumo ministrų patvirtinta Pareigūnų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodika (6 str. 3 d.). Centrinių statutinių įstaigų ir joms pavaldžių statutinių įstaigų pareigūnų pareigybių sąrašus ir pareigybių aprašymus, išskyrus šio straipsnio 4 dalyje nurodytus pareigybių aprašymus, neviršydamas ministro patvirtinto didžiausio leistino pareigybių skaičiaus, tvirtina centrinės statutinės įstaigos vadovas arba jo įgalioti statutinių įstaigų vadovai (6 str. 5 d.). Pareigūno pareiginė alga nustatoma taikant šio statuto priede tai pareigūno pareigybei nustatytą pareiginės algos koeficientą iš atitinkamos pareigybių grupės pareigybėms nustatytų pareiginės algos koeficientų intervalo (53 str. 1 d.). Pareigūno pareiginė alga nustatoma atsižvelgiant į įstaigų grupę, kuriai priskirta statutinė įstaiga, kurioje pareigūnas eina pareigas. Statutinės įstaigos į grupes skirstomos vadovaujantis Valstybės tarnybos įstatyme nustatytais valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų skirstymo į grupes kriterijais. Statutinių įstaigų sąrašą pagal grupes tvirtina Vyriausybė, atsižvelgdama į Valstybės tarnybos įstatyme nustatytus valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų skirstymo į grupes kriterijus (53 str. 2 d.). Vidaus tarnybos statuto priede „Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų pareiginių algų koeficientai“ posto viršininkas priskiriamas 6 pareigybių grupei, III įstaigų grupės koeficientas – 8–14,5.

56. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, teisingumo ir finansų ministrų 2019 m. sausio 10 d. įsakymu Nr. 1V-42/1R-17/1K-8 patvirtintoje Vidaus tarnybos sistemos pareigūnų pareigybių aprašymo ir vertinimo metodikoje (originali redakcija, galiojanti nuo 2019 m. sausio 12 d.) nustatyta, kad statutinės įstaigos administracijos padalinio vadovo ir jo pavaduotojo pareigybės pavadinime nurodomas statutinės įstaigos administracijos padalinio pavadinimas (6.2 p.); vadovaujantis Vidaus tarnybos statuto priedu, nustatoma pareigūno pareigybės grupė (6.5 p.).

Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės reguliavimas ir byloje nustatytos faktinės aplinkybės, pareiškėjui einant Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigas

57. Vilniaus teritorinės muitinės viršininkas 2004 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 1P-244K „Dėl paskyrimo į pareigas ir pareigų atlikimo vietos nustatymo“ nuo 2004 m. liepos 1 d. paskyrė V. D. į Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigas, nustatė pareigybės A lygį, 14 kategoriją, 7,0 pareiginės algos koeficientą ir pareigų atlikimo vietą Šalčininkų kelio poste.

58. Vilniaus teritorinės muitinės viršininkas 2004 m. gruodžio 15 d. įsakymu Nr. 3B-303 „Dėl postų pareigūnų pareigybių aprašymo patvirtinimo“ patvirtino nauja redakcija postų pareigūnų pareigybių aprašymus, įskaitant ir Posto viršininko, atliekančio pareigas Vilniaus pašto poste, pareigybės aprašymą, kuriame, be kita ko, nustatyta, kad pareigybės lygis – A, kategorija – 14 (2 ir 3 p.). Pareiškėjas su šiuo pareigybės aprašymu pasirašytinai supažindintas 2014 m. kovo 24 d.

59. Muitinės departamento generalinis direktorius 2013 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. 1B-164 „Dėl Vilniaus teritorinės muitinės Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašymo patvirtinimo“ patvirtino Vilniaus teritorinės muitinės Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašymą. 2013 m. kovo 14 d. įsakymas įsigaliojo 2013 m. kovo 15 d.; 2013 m. kovo 14 d. įsakymu patvirtintame Vilniaus teritorinės muitinės Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašyme, be kita ko, nustatyta, kad šios pareigybės lygis – A, kategorija – 15 (2 ir 3 p.).

60. Muitinės departamento generalinis direktorius 2013 m. spalio 16 d. įsakymu Nr. 1P(V)-391 „Dėl pareigų atlikimo vietos nustatymo“ nustatė, kad V. D., Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko, atliekančio pareigas Šalčininkų kelio poste, pareigų atlikimo vieta nuo 2013 m. lapkričio 1 d. – Vilniaus pašto postas (A14 kategorijos posto viršininko pareigose).

61. Muitinės departamento generalinis direktorius 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 „Dėl kai kurių Vilniaus teritorinės muitinės pareigybių aprašymų patvirtinimo“ patvirtino Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymą, kuriame, be kita ko, nustatyta, kad Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės lygis – A, kategorija – 14 (2 ir 3 p.). Pareiškėjas su šiuo pareigybės aprašymu pasirašytinai supažindintas 2015 m. birželio 15 d.

62. Muitinės departamento generalinis direktorius 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 „Dėl Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo patvirtinimo“ patvirtino Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymą, pripažino netekusiu galios Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2013 m. kovo 14 d. įsakymą Nr. 1B-164 „Dėl Vilniaus teritorinės muitinės Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašymo patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais, 2017 m. sausio 30 d. įsakymas įsigaliojo 2017 m. vasario 13 d.; 2017 m. sausio 30 d. įsakymu patvirtintame pareigybės aprašyme, be kita ko, nustatyta, kad Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės lygis – A, kategorija – 15 (2 ir 3 p.).

63. Muitinės departamento generalinis direktorius 2018 m. vasario 12 d. įsakymu Nr. 1P(V)-30 „Dėl pareigų atlikimo vietos nustatymo“ nustatė, kad nuo 2018 m. kovo 1 d. pareiškėjo pareigų atlikimo vieta – Raigardo kelio postas.

64. Muitinės departamento generalinis direktorius 2018 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. 1P-3836 „Dėl pareiginio laipsnio pervardijimo, pareiginės algos koeficiento ir priedo už laipsnį nustatymo V. D.“ pervardijo pareiškėjui V. D., Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininkui, atliekančiam pareigas Raigardo kelio poste, suteiktą II rango muitininko pareiginį laipsnį į vidaus tarnybos majoro laipsnį (1 p.); nustatė pareiginės algos koeficientą – 9,1 (2.1 p.); nustatė 1,2 bazinio algos dydžio pareiginės algos priedą už laipsnį (2.2 p.). Įsakymas įsigaliojo 2019 m. sausio 1 d.

65. Muitinės departamento generalinis direktorius 2019 m. kovo 4 d. įsakymo Nr. 1B-179 „Dėl Vilniaus teritorinės muitinės pareigybių aprašymų patvirtinimo“ 1.1 punktu

patvirtino Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymą (nustatė 6 pareigybės grupę), 2.8 ir 2.9 punktais pripažino netekusiais galios Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymą Nr. 1B-95 „Dėl Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais bei 2015 m. gegužės 29 d. įsakymą Nr. 1B-413 „Dėl Vilniaus teritorinės muitinės pareigybių aprašymų patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais.

Dėl diskriminacijos draudimo, lygiateisiškumo principų turinio ir taikymo

66. Pareiškėjas laikosi pozicijos, kad Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymas nuo jo įsigaliojimo momento, t. y. nuo 2013 m. vasario 13 d., turi būti taikomas visiems Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininkams, įskaitant pareiškėją. Priešingu atveju būtų pažeidžiamas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje, Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje bei Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintas diskriminacijos draudimo principas, nukrypstama nuo Konstitucinio Teismo nutarimuose suformuotos praktikos dėl diskriminacijos draudimo ir lygiateisiškumo principo taikymo.

67. Konstitucijoje yra įtvirtinta, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs. Žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu (29 str. 1 ir 2 d.).

68. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje nustatyta, kad prieš įstatymą visi lygūs (20 str.), draudžiama bet kokia diskriminacija, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos (21 str. 1 d.).

69. Lygių galimybių įstatyme (2017 m. liepos 11 d. įstatymo Nr. XIII-618 redakcija) nustatyta, kad diskriminacija – tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu (2 str. 1 d.). Priekabiavimas – nepageidaujamas elgesys, kai lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu siekiama įžeisti arba įžeidžiamas asmens orumas ir siekiama sukurti arba sukuriama bauginanti, priešiška, žeminanti ar įžeidžianti aplinka (2 str. 7 d.). Savo esme panašaus pobūdžio nuostatos buvo įtvirtintos ir Lygių galimybių įstatymo (2016 m. lapkričio 8 d. įstatymo Nr. XII-2768 redakcija) 2 straipsnio 1 bei 5 dalyse.

70. Nei skunde pirmosios instancijos teismui, nei apeliaciniame skunde, nei prašyme atnaujinti procesą pareiškėjas nenurodė jokių argumentų, susijusių su tuo, kad pareiškėjo teisės (teisė į teisingą darbo užmokestį) būtų varžomos kuriuo nors iš Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio 1 dalyje ir (ar) Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje nurodytų pagrindų, t. y. kad pareiškėjas, lyginant su kitais Vilniaus teritorinės muitinės pareigūnais (postų viršininkais), buvo nevienodai traktuojamas konkrečiai dėl jo lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos,

kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos ir (ar) kitų konstituciškai nepateisinamų pagrindų. Išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi byloje surinktus duomenis, nenustatė tokių aplinkybių. Taigi nėra pagrindo konstatuoti, kad ginčo laikotarpiu (t. y. nuo 2017 m. vasario 13 d. iki pareiškėjo kreipimosi į teismą 2019 m. kovo 25 d.) pareiškėjui mokant darbo užmokestį už atliekamas Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigas buvo pažeistos Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalies, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio 1 dalies ir / ar Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalies nuostatos dėl diskriminacijos draudimo.

71. Taip pat pažymėtina, kad šioje byloje ginčas kilo dėl tarp pareiškėjo ir Muitinės departamento susiklosčiusių tarnybinių santykių (apmokėjimo už darbą) vertinimo, o ne dėl ūkio subjektų veiklos priežiūros. Todėl pareiškėjo nurodytas Viešojo administravimo įstatymo (2020 m. gegužės 28 d. įstatymo Nr. XIII-2987 redakcija) 30 straipsnio 1 dalies 2 punktas, nustatantis ūkio subjektų veiklos priežiūros principus, nagrinėjamu atveju netaikomas.

72. Vertinant pareiškėjo argumentų, kad, jam netaikius Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtinto Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo (juo nustatytos A15 pareigybės kategorijos), buvo pažeistas lygiateisiškumo principas, pagrįstumą, pirmiausia būtina atskleisti šio principo turinį, jo santykį su kitomis konstitucinėmis žmogaus teisėmis ir laisvėmis bei tam tikrais (šiam ginčui aktualiais) socialiniais–teisiniais santykiais.

73. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra išaiškinęs, jog vienodo požiūrio principas yra bendrasis Sąjungos teisės principas, įtvirtintas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 straipsnyje, kuris reikalauja, kad panašios situacijos nebūtų vertinamos skirtingai, o skirtingos – vienodai, nebent toks vertinimas būtų objektyviai pateisinamas (2014 m. gegužės 22 d. sprendimo *Glatzel*, C-356/12, EU:C:2014:350, 43 punktas; 2016 m. gruodžio 21 d. sprendimo *Vervloet ir kt.*, C-76/15, EU:C:2016:975, 74 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Skirtingas vertinimas yra pateisinamas, jeigu jis pagrįstas objektyviu ir protingu kriterijumi, t. y. jeigu jis susijęs su nagrinėjamomis reglamentavimo nuostatomis siekiamu teisėtu tikslu ir jei šis skirtumas yra proporcingas tokiu vertinimu siekiamam tikslui (2014 m. gegužės 22 d. sprendimo *Glatzel*, C-356/12, EU:C:2014:350, 43 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Situacijų panašumo reikalavimas, taikomas siekiant nustatyti, ar buvo pažeistas vienodo požiūrio principas, turi būti vertinamas atsižvelgiant į visus šias situacijas apibūdinančius elementus (be kita ko, žr. 2008 m. gruodžio 16 d. sprendimo *Arcelor Atlantique Lorraine ir kt.*, C-127/07, EU:C:2008:728, 25 punktą ir 2015 m. spalio 1 d. sprendimo *O*, C-432/14, EU:C:2015:643, 31 punktą). Taip pat reikia pabrėžti, kad, pirma, situacijos nebūtinai turi būti identiškos, tik panašios; antra, šis panašumas turi būti vertinamas ne bendrai ir abstrakčiai, o specialiai ir konkrečiai, atsižvelgiant į nacionalinio reglamentavimo, kuriuo įvestas šis diferencijavimas, dalyką ir tikslą (šiuo klausimu žr. 2011 m. gegužės 10 d. sprendimo *Römer*, C-147/08, EU:C:2011:286, 42 punktą; 2013 m. gruodžio 12 d. sprendimo *Hay*, C-267/12, EU:C:2013:823, 33 punktą; 2014 m. gegužės 15 d. sprendimo *Szatmári Malom*, C-135/13, EU:C:2014:327, 67 punktą ir 2015 m. spalio 1 d. sprendimo *O*, C-432/14, EU:C:2015:643, 32 punktą).

74. Remiantis oficialiąja konstitucine doktrina, konstitucinis visų asmenų lygybės

įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams principas įpareigoja valstybę vienodai veiksmingomis priemonėmis ginti kiekvieno asmens teises ir laisves (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 30 nutarimas). Konstitucijos 29 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta formali visų asmenų lygybė. Konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais. Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad šio principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant. Nurodytas principas įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai (Konstitucinio Teismo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, jog konstitucinis visų asmenų lygybės principas nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas (diferencijuotas) teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu; socialinio gyvenimo įvairovė gali lemti teisinio reguliavimo būdą ir turinį. Konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d., 2012 m. liepos 3 d. nutarimai). Tačiau konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeidžiamas, jei tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d., 2012 m. birželio 29 d. nutarimai).

75. Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas asmenų lygiateisiškumo principas aiškintinas neatsiejamai nuo kitų Konstitucijos nuostatų *inter alia* (be kita ko) nuo nuostatų, įtvirtinančių asmens teises ir laisves, taip pat nuo konstitucinio teisinės valstybės principo, kuris yra universalus principas, juo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija. Konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas kartu yra ir konstitucinių teisingumo, darnios visuomenės imperatyvų, taigi ir konstitucinio teisinės valstybės principo, pažeidimas (Konstitucinio Teismo 2012 m. vasario 6 d., 2012 m. gruodžio 14 d., 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. vasario 22 d., 2013 m. balandžio 30 d. nutarimai).

76. Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalies nuostata, įtvirtinanti piliečių teisę lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, neturi būti aiškinama tik lingvistiškai ir neturi būti suprantama tik kaip teisė stoti į valstybės tarnybą, t. y. tik kaip susijusi su asmens priėmimu į valstybės tarnybą. Valstybės tarnybos santykiai apima ne tik santykius, susijusius su piliečio teisės lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą įgyvendinimu, bet ir santykius, susiklostančius piliečiui įstojus į valstybės tarnybą ir einant pareigas valstybės tarnyboje (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2007 m. rugpjūčio 13 d., 2011 m. liepos 7 d. nutarimai). Valstybės tarnybos santykiai gali būti diferencijuotai reguliuojami atsižvelgiant ir į tai, ar ši tarnyba yra tarnyba valstybės, ar savivaldybių institucijose, taip pat į tai, ar atitinkamos valstybės institucijos pagal Konstituciją yra priskirtos įstatymų leidžiamajai, ar vykdomajai, ar teisminei valdžiai, ar nė vienai iš jų. Diferencijuoto valstybės tarnybos santykių reguliavimo pagrindu gali būti įvairūs kriterijai: valstybės funkcijos, vykdomos per atitinkamą valstybės (savivaldybių) instituciją, institucijos kompetencija, veiklos mastas, dydis, veiklos teritorija ir t. t. Valstybės tarnybos santykių teisinio reguliavimo diferencijavimo pagrindu gali būti ir tai, kad valstybės tarnyba, kaip sistema,

yra organizuojama remiantis *inter alia* hierarchijos ir pavaldumo principais. Valstybės tarnautojų pareigybių hierarchijos nustatymas ar kitoks klasifikavimas, suskirstymas į kategorijas ar pan. privalo būti vieningas, grindžiamas tais pačiais kriterijais; neleistina, kad atskiros valstybės institucijos ar atskiros valstybės valdžios šakos kiekviena pati sau nusistatytų atskirą valstybės tarnautojų pareigybių kategorijų sistemą (klasifikaciją), kuri nebūtų grindžiama visai valstybės tarnybai bendrais įstatymu nustatytais kriterijais. Konkrečios valstybės tarnautojų pareigybės gali būti priskirtos tam tikrai kategorijai (rūšiai) tik pagal šią vieningą sistemą, tačiau tai darant privalu paisyti kiekvienos institucijos ir kiekvienos pareigybės ypatumų, atitinkamų valstybės tarnautojų vykdomų funkcijų ir atsakomybės, kitų veiksnių (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

77. Apibendrinant aptartus Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bei Konstitucinio Teismo išaiškinimus dėl asmenų lygybės prieš įstatymą (vienodo požiūrio) principo turinio ir jo taikymo valstybės tarnybos (plačiąja prasme) srityje susiklosčiusiems teisiniams santykiams, darytina išvada, jog formali visų asmenų lygybė prieš įstatymą savaime nereiškia, kad įstatyme turi būti nustatytas vienodas valstybės tarnybos (atskirų jos dalių) teisinis reguliavimas, t. y. nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti valstybės tarnautojus, atsižvelgiant į institucijos, kurioje jie eina pareigas, taip pat pačių tarnautojų statusą, funkcijas, taip pat į nevienodo (diferencijuoto) teisinio reguliavimo dalyką ir tikslą. Valstybės tarnybos santykiai (įskaitant valstybės tarnautojų pareigybių hierarchijos klasifikavimą) dėl savo pobūdžio, paskirties, kompleksiškumo, veiklos sferų ir jose atliekamų funkcijų gali (o tam tikrais atvejais ir turi) būti reguliuojami diferencijuotai, tačiau toks reguliavimas privalo būti pagrįstas bendrais įstatyme nustatytais kriterijais.

Dėl Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 ir 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtintų Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymų taikymo

78. Šios Nutarties 50–55 punktuose nurodytą teisinį reguliavimą įvertinus šioje byloje nustatytų faktinių aplinkybių kontekste, matyti, kad Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. 1B-95 priėmimo bei įsigaliojimo metu, taip pat vėlesniu ginčo laikotarpiu Valstybės tarnybos įstatyme *expressis verbis* (aiškiais žodžiais, tiesiogiai) buvo nustatyta, jog III grupės valstybės institucijos posto viršininko pareigybės lygis – A, o kategorija diferencijuojama nuo 13 iki 15. Toks posto viršininko pareigybių kategorijų diferenciacijos pagrindas – pačios pareigybės specifika bei įstaigos, kurioje yra tvirtinama ši pareigybė, statusas (grupė), kurį apibrėžia tokie objektyvūs kriterijai, kaip įstaigos veiklos pobūdis, veiklos ir sprendimų galiojimo ribos, santykis su pavaldžiais ir nepavaldžiais subjektais (žr. Valstybės tarnybos įstatymo (2013 m. gruodžio 17 d. įstatymo Nr. XII-687 redakcija) 2 priedą). Taigi nagrinėjamu atveju Muitinės departamentas turėjo teisę (įstatyminį pagrindą), vadovaudamasis Valstybės tarnybos įstatyme apibrėžtomis ribomis, nustatyti skirtingas Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkų pareigybių kategorijas. Todėl vien tik byloje nustatyta aplinkybė, kad, 2017 m. vasario 13 d. įsigaliojus Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymui Nr. 1B-95, vienu metu galiojo du Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymai, kuriuose buvo numatytos skirtingos šios pareigybės

kategorijos (A14, numatyta Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 patvirtintame posto viršininko pareigybės aprašyme, ir A15, numatyta 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtintame posto viršininko pareigybės aprašyme), savaime nepažeidė diskriminavimo [draudimo] ir lygiateisiškumo principų. Minėtais įsakymais nustatytos pareigybės kategorijos atitiko Valstybės tarnybos įstatyme nurodytas suvienodintų kategorijų ribas.

79. Vis dėlto išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, jog toks vidaus administravimas (juo nustatytas atitinkamas teisinis reguliavimas), kai skirtingais laikotarpiais bei skirtingais viešojo administravimo subjekto priimtais teisės aktais yra patvirtinami ir vienu metu galioja keli tos pačios suvienodintos pareigybės (šiuo atveju Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko) aprašymai, kuriuose yra įtvirtintos skirtingos pareigybės kategorijos, nedetalizuojant esminių šių pareigybių aprašymų skirtumų (pvz., tam tikrų specialiųjų reikalavimų, papildomų funkcijų ir / ar pan.) bei jų taikymo apimties bei sąlygų, juridinės technikos prasme nėra tikslus ir laikytinas ydingu. Įvertinus Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. 1B-95 turinį, aiškiai matyti, jog šiuo įsakymu yra keičiamas tik Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2013 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. 1B-164 patvirtintame Vilniaus teritorinės muitinės Medininkų kelio posto viršininko pareigybės aprašyme, kuriuo buvo nustatyta A15 pareigybės kategorija, nustatytas teisinis reguliavimas, nurodant, jog šis įsakymas įsigalioja nuo 2017 m. vasario 13 d. Pažymėtina, jog Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu nebuvo panaikintas 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 patvirtintas Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymas, kuriuo nustatyta A14 pareigybės kategorija, t. y. nebuvo pakeisti ir / ar panaikinti pagal 2015 m. gegužės 29 d. įsakymą susiklostę tarnybiniai teisiniai santykiai. Toks teisinis reguliavimas, kai iš esmės tiems patiems teisiniams santykiams reguliuoti priimami ir galioja keli teisės aktai, galėjo suponuoti tam tikrą neaiškumą ir netikrumą šiais teisės aktais reglamentuojamų teisinių santykių subjektų atžvilgiu.

80. Tačiau, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, net ir nustačius minėtą Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 ir 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 nustatyto teisinio reguliavimo juridinės technikos ydingumą, jis nelaikytinas esminiu atskirų Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymų tvirtinimo procedūros pažeidimu ir nepagrindžia Muitinės departamento veiksmų neteisėtumo pareiškėjo atžvilgiu pareiškėjo nurodomais diskriminavimo [draudimo] ir lygiateisiškumo principo aspektais. Remiantis bylos duomenimis nustatyta, kad aptartas teisinio reguliavimo ydingumas iš esmės nesudarė kliūčių pareiškėjui realizuoti savo galbūt pažeistų teisių gynybą tarnybinių teisinių santykių srityje. Be to, aptarti juridinės technikos trūkumai buvo pašalinti, Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2019 m. kovo 14 d. įsakymu Nr. 1B-179 panaikinant abu Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 bei 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtintus Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymus ir patvirtinant naujos redakcijos Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymą, kuriame, atsižvelgiant į 2019 m. kovo 4 d. įsakymo priėmimo metu galiojusį teisinį reguliavimą (žr. šios Nutarties 55 p. nurodytą Vidaus tarnybos statute įtvirtintą teisinį reguliavimą), nustatyta 6 pareigybės grupė.

81. Iš atsakovo Muitinės departamento pateiktų duomenų (2022 m. kovo 16 d. raš-

tas Nr. (5.20)3B-1714, 2022 m. kovo 21 d. raštas Nr. (5.20)3B-1835) matyti, kad, pagal Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtintą posto viršininko pareigybės aprašymą, aukštesnės kategorijos posto viršininko pareigas Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkai galėjo pradėti eiti tomis pačiomis sąlygomis, t. y. konkurso būdu arba atlikus jų (ne)eilinį vertinimą. Atsakovas pateikė tikslius duomenis, kuriems Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkams A15 pareigybės kategorija buvo suteikta konkurso ir kuriems – neeilinio vertinimo būdu, taip pat pateikė apibendrintus statistinius duomenis apie Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkų, kuriems, įsigaliojus Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtintam pareigybės aprašymui, buvo suteikta aukštesnė (A15) kategorija, skaičiaus kitimą bei laikotarpius, kada tai buvo padaryta. Išplėstinė teisėjų kolegija neturi pagrindo abejoti šiais atsakovo pateiktais duomenimis, nes jie atitinka ginčo laikotarpiu galiojusio teisinio reguliavimo nuostatas, pagal kurias į tarnybą muitinėje buvo priimama konkurso būdu, o į aukštesnės kategorijos pareigas toje pačioje įstaigoje perkeliama atlikus eilinį (kasmetinį) arba neeilinį vertinimą (žr. šios Nutarties 50 p. nurodytą Muitinės statuto 11 ir 25 straipsniuose įtvirtintą teisinį reguliavimą).

82. Taigi, nagrinėjamu atveju Muitinės departamento generaliniam direktoriui 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtinus Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymą, kuriame buvo nustatyta aukštesnė šios pareigybės kategorija (A15), visi Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkai galėjo įgyvendinti teisę pretenduoti į aukštesnes nei turimos kategorijos pareigas ta pačia tvarka, t. y. nepažeidžiant lygiateisiškumo principo. Nei pirmosios instancijos, nei apeliacinės instancijos teismui pareiškėjas nepateikė jokių šias aplinkybes paneigiančių duomenų.

83. Nagrinėjamu atveju taip pat pažymėtina, jog Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo patvirtinimas (vienos iš pareigybių pagal Valstybės tarnybos įstatyme nustatytas kategorijų ribas aprašymo patvirtinimas) savaime nesuponuoja jo taikymo konkrečiam muitinės pareigūnui. Pareigybės aprašymas (taigi ir juo nustatyta pareigybės kategorija) konkrečiam į tarnybą priimtam muitinės pareigūnui yra taikomas individualaus pobūdžio vidaus administravimo sprendimais (pvz., Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymu dėl priėmimo į tarnybą, perkėlimo į aukštesnės kategorijos pareigas toje pačioje įstaigoje (žr. šios Nutarties 50 p. nurodytą Muitinės statuto 12 straipsnio 2 dalyje ir 25 straipsnio 29 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą). Byloje nėra ginčo dėl aplinkybės, kad nuo 2015 m. birželio 15 d. iki 2019 m. kovo 4 d. pareiškėjas atliko pareigas pagal Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymu Nr. 1B-413 patvirtintą Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymą (Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. 1B-413 panaikintas Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2019 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. 1B-179).

84. 2019 m. gruodžio 18 d. pirmosios instancijos teismo posėdyje pareiškėjas teigė, kad nuo Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymo Nr. 1B-95 priėmimo jis nuolat kėlė šiuo įsakymu patvirtinto pareigybės aprašymo taikymo pareiškėjui klausimą. Taigi pareiškėjas žinojo apie naują Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtintą Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymą ir juo nustatytą aukštesnę pa-

reigybės kategoriją (A15), tačiau, siekdamas įgyvendinti teisę būti perkeltas į aukštesnės kategorijos posto viršininko pareigas, nuo aptariamo Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymo įsigaliojimo (2017 m. vasario 13 d.) iki pat kreipimosi į teismą momento nesiėmė aktyvių veiksmų, t. y. nesikreipė į atsakovą su rašytiniu prašymu dėl perkėlimo į aukštesnės kategorijos pareigas neeilinio vertinimo metu, taip pat nedalyvavo konkursuose laisvoms Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininkų A15 kategorijos pareigoms užimti, pareiškėjas, manydamas, kad jam nepagrįstai taikoma A14 kategorija, neteikė prašymo atsakovui taikyti A15 kategoriją. Iš pareiškėjo asmens bylos duomenų matyti, kad atliktų pareiškėjo eilinių (kasmetinių) vertinimų metu (2017 m. gruodžio 6 d. ir 2018 m. gruodžio 14 d.) pareiškėjas nekėlė klausimų, susijusių su Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtinto Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo (juo nustatytos A15 kategorijos) taikymu. Priešingai, pareiškėjas sutiko su minėtų eilinių vertinimų rezultatais: 2017 m. gruodžio 6 d. vertinimo metu pareiškėjas buvo įvertintas „labai gerai“, jam suteikta I kvalifikacinė kategorija (Muitinės statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1170 redakcija) 25 str. 16 d. 1 p.), tačiau pareiškėjas nereiškė prašymų įgyvendinti kurį nors kitą iš Muitinės statuto 25 straipsnio 16 dalyje nurodytų variantų (pvz., perkelti jį į aukštesnės kategorijos pareigas toje pačioje įstaigoje); 2018 m. gruodžio 14 d. vertinimo metu pareiškėjas įvertintas „gerai“, jis nereiškė prieštaravimų dėl tokio vertinimo.

85. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nėra pagrindo daryti išvadą, kad pareiškėjui nebuvo suteikta galimybė (ar buvo kaip nors trukdoma įgyvendinti teisę) bendra visiems asmenims nustatyta tvarka siekti aukštesnės kategorijos (A15 kategorijos posto viršininko) pareigų Vilniaus teritorinėje muitinėje ir kad šiuo požiūriu su juo buvo elgiamasi kitaip, nei su kitais Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkais, kurie buvo toje pačioje ar panašioje padėtyje, kaip pareiškėjas.

86. Apibendrindama byloje nustatytas faktines aplinkybes bei su jomis susijusį teisinį reguliavimą, išplėstinė teisėjų kolegija daro išvadą, jog pareiškėjo argumentai, kad netaikant jam Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtinto Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo (juo nustatytos A15 pareigybės kategorijos), buvo pažeisti diskriminacijos draudimo ir lygiateisiškumo principai, nelaikytini pagrįstais. Ginčo laikotarpiu (t. y. nuo 2017 m. vasario 13 d. iki pareiškėjo kreipimosi į teismą 2019 m. kovo 25 d.) pareiškėjui mokant darbo užmokestį už jo, kaip Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko, atliekamas pareigas, jis nebuvo diskriminuojamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos ir (ar) kitais konstituciškai nepateisinamais pagrindais; Muitinės departamento generaliniam direktoriui 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtinus Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymą, kuriame buvo nustatyta aukštesnė pareigybės kategorija (A15), pareiškėjas turėjo teisę pretenduoti į aukštesnes nei jo turimos kategorijos pareigas, jis galėjo šią teisę įgyvendinti tomis pačiomis sąlygomis ir tvarka, kaip ir kiti Vilniaus teritorinės muitinės postų viršininkai, t. y. konkurso, kasmetinio arba neeilinio vertinimo būdu, tačiau šia teise nesinaudojo dėl subjektyvių, nuo jo paties valios priklausiusių priežasčių. Išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. sausio 27 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 pagrįstai atmetė pa-

reiškėjo apeliacinio skundo reikalavimus dėl Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-95 patvirtinto Vilniaus teritorinės muitinės posto viršininko pareigybės aprašymo (juo nustatytos A15 pareigybės kategorijos) taikymo pareiškėjui, taip pat darbo užmokesčio nepriemokos ir su ja susijusių sumų priteisimo iš atsakovo. Nagrinėjamu atveju nėra teisinio ir faktinio pagrindo keisti ar naikinti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. sausio 27 d. nutartį (jos dalį).

87. Atmetus pareiškėjo apeliacinį skundą, pareiškėjas neįgijo teisės į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą (ABTĮ 40 str. 1 d.).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 165 straipsnio 1 dalies 1 punktu, išplėstinė teisėjų kolegija

n u t a r i a :

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. sausio 27 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-210-629/2021 palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

3.6. Bylos dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimų

3.6.1. Dėl ministro pareigos informuoti apie kilusį viešųjų ir privačių interesų konfliktą ir nusišalinti nuo sprendimų, susijusių su sutuoktinės darboviete, priėmimo

Skaidrumas ir viešumas viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų veikloje neturėtų būti suprantamas siaurai – tik kaip tam tikrų veiksmų viešinimas, pateikiant sprendimų motyvus bei informaciją visuomenei. Be minėtų aspektų, konstitucinis skaidrumo valstybės tarnyboje principas, kaip atviros visuomenės ir pasitikėjimo valstybe bei viešosios valdžios institucijomis prielaida, yra neatsiejamas nuo etiško ir sąžiningo nustatytų pareigų (įgalinimų) atlikimo, t. y. atsakingo valdymo bei viešosios veiklos aiškumo, vengiant ne tik viešųjų ir privačių interesų konflikto, bet ir tokio konflikto regimybės (33 punktas).

Tam, kad būtų galima konstatuoti Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo (toliau – Įstatymas) 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto (2012 m. birželio 12 d. įstatymo Nr. XI-2063 redakcija) bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių (2012 m. birželio 12 d. įstatymo Nr. XI-2063 ir 2015 m. gruodžio 15 d. įstatymo Nr. XII-2180 redakcijos) pažeidimą, pakanka nustatyti, jog priimdamas tam tikrą sprendimą valstybės tarnyboje dirbantis asmuo nepasielgė taip, kad nekiltų abejonių, jog egzistuoja viešųjų ir privačių interesų konfliktas. Pažeidimui konstatuoti nebūtina nustatyti, jog valstybės tarnyboje dirbantis asmuo savo (jam artimo asmens) privačius interesus realizavo viešųjų interesų sąskaita, užtenka identifikuoti formaliuosius viešųjų ir privačių interesų konflikto požymius bei nustatyti, kad toks asmuo neįvykdė pareigos informuoti apie kilusį interesų konfliktą ir nusišalinti nuo dalyvavimo rengiant, svarstant ar priimant sprendimus, kurie

sukelia interesų konfliktą. Atsakomybę taikantis subjektas – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija – abejonę dėl tam tikro interesų konflikto egzistavimo turi pagrįsti atitinkamomis tarnybinės veiklos faktinėmis aplinkybėmis, kurios loginiais ryšiais būtų susijusios su valstybės tarnyboje dirbančio asmens padėtimi (jo ir (ar) jam artimo asmens turėtais ar esamais santykiais su kitais fiziniais ir (ar) juridiniais asmenimis, pareigomis, profesine veikla, tam tikrais sudarytais sandoriais ir pan.) (43 punktas). Tam tikro visuomeninės naudos elemento buvimas teisiniuose santykiuose savaime iš jų nepašalina privačios naudos gavimo, t. y. viešųjų ir privačių interesų konflikto, galimybės (44 punktas).

Nagrinėtu atveju vertinant pareiškėjo (ministro) veiksmus, jam pasirašant įsakymus dėl asmens sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje dirbo pareiškėjo sutuoktinė, įtraukimo į spindulinės terapijos paslaugų vykdymo plėtros programą, investavimo į šiai plėtrai reikalingą infrastruktūrą, šios asmens sveikatos priežiūros įstaigos teikto projekto patvirtinimo bei finansavimo skyrimo, esminę reikšmę turėjo faktinės aplinkybės, kad: 1) projektu naują medicininę įrangą įsigijo klinika, kurioje ginčo įsakymų pasirašymo metu gydytojos onkologės radioterapeutės pareigas ėjo pareiškėjo sutuoktinė; 2) naujai įsigyta įranga, skirta naudoti būtent gydytojų onkologų radioterapeutų profesinėje veikloje; 3) į naujai įsigytos įrangos kainą įskaičiuoti gydytojų radioterapeutų ir fizikų komandos apmokymai (45 punktas).

Konstatuota, jog pareiškėjo veiksmai pasirašant ginčo įsakymus buvo ne šiaip susiję su jo sutuoktinės darboviete, kaip tam tikras asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančia institucija, bendrąja prasme, bet konkrečiai su jos struktūriniu padaliniu, kuriame ginčo laikotarpiu ir po jo pareiškėjo sutuoktinė ėjo pareigas, tiesiogiai susijusias su būtent pagal pareiškėjo pasirašytus ginčo įsakymus įsigyta nauja onkologine radioterapine įranga. Naujos pažangios medicininės įrangos įsigijimas klinikoje glaudžiai susijęs su tokią įrangą savo profesinėje veikloje naudojančių šioje klinikoje radioterapeutų pareigas einančių gydytojų darbo, kvalifikacijos kėlimo galimybėmis, t. y. su šios klinikos gydytojų onkologų radioterapeutų, įskaitant šias pareigas ginčo laikotarpiu minėtoje klinikoje ėjusią pareiškėjo sutuoktinę, profesine (neturtine) nauda (46 punktas). Todėl pareiškėjo sutuoktinės darbovietė kartu su faktinėmis aplinkybėmis, patvirtinančiomis atitinkamą suinteresuotumą pareiškėjo priimtais sprendimais, susijusiais su paramos naujai medicininei įrangai klinikoje įsigyti skyrimu (pareiškėjo sutuoktinės konkrečiomis pareigomis bei atliekamomis funkcijomis subjekte, kuriam skirta įsigyjama nauja medicininė įranga; klinikos gydytojų radioterapeutų profesinės kvalifikacijos kėlimu), virto interesų konfliktu Įstatymo prasme. Šių aplinkybių pakako konstatuoti, kad pareiškėjas, priimdamas ginčo įsakymus, veikė esant interesų konfliktui, todėl privalėjo apie jį informuoti ir nusišalinti nuo ginčo įsakymų priėmimo (47 punktas).

Administracinė byla Nr. A-1423-756/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-00514-2020-7
Procesinio sprendimo kategorija 23.2

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gegužės 10 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Drigoto (kolegijos pirmininkas), Ryčio Krasausko, Rasos Ragulskytės-Markovienės, Arūno Sutkevičiaus ir Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės (pranešėja),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo A. V. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. birželio 30 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo A. V. skundą atsakovui Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai dėl sprendimo panaikinimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas A. V. kreipėsi į teismą su skundu, kuriuo prašė panaikinti Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (toliau – ir VTEK) 2020 m. sausio 15 d. sprendimą Nr. KS-9 „Dėl A. V.“ (toliau – ir Sprendimas).

2. Skunde nurodyta, kad VTEK Sprendimu konstatavo, jog pareiškėjas pažeidė Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo (toliau – ir VPIDVTĮ) 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas. Pareiškėjo teigimu, Sprendimas neatitinka Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto įpareigojimo individualų administracinį aktą pagrįsti objektyviais duomenimis ir teisės aktų nuostatomis – Sprendime nenurodyta, kaip konkrečiai pasireiškė ar galėjo pasireikšti privatus pareiškėjo ir (ar) jo sutuoktinės interesas. Pareiškėjas pažymėjo, jog privatus interesas turi būti nukreiptas į konkretaus asmens naudos sukūrimą ar prielaidas tai naudai atsirasti ateityje. Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Kauno klinikos (toliau – ir Kauno klinikos) yra viešoji įstaiga (toliau – ir VšĮ), o ne privatus asmuo, todėl priimti sprendimai tenkina viešuosius interesus, yra nukreipti ne į Kauno klinikų gerovės sukūrimą, o į valstybės pareigą rūpintis visuomenės nariais ir užtikrinti geras gydymosi sąlygas. Nei pareiškėjas, nei jo sutuoktinė naudos dėl priimtų sprendimų neturėjo ir negalėjo turėti, nebuvo net tikimybės ir (ar) regimybės, jog galėtų kilti kitokia, o ne visuomeninė nauda. Skundžiamame Sprendime nėra nustatytas pareiškėjo (ne)turtinis suinteresuotumas, galintis turėti įtakos jo priimtiems sprendimams ir (ar) politinei veiklai. Sprendimai buvo priimami ne konkrečios įstaigos naudai, o visuomenės ir valstybės labui, užtikrinant tinkamą viešosios įstaigos aprūpinimą medicinine įranga, įgalinant šią įstaigą teikti tinkamas paslaugas pacientams. VTEK

nepaaiškino, kokį privatų interesą tenkino pareiškėjas ar jo sutuoktinė dėl to, kad Kauno klinikos iš valstybės gavo atitinkamą medicininę įrangą pacientų medicininei apžiūrai užtikrinti.

3. Anot pareiškėjo, kiekvienu atveju pripažindama valstybės tarnautojo interesų konfliktą VTEK turi aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyti, kokios faktinės aplinkybės patvirtina asmens (ne)turtinį suinteresuotumą. Tokių aplinkybių vertinimas negali būti grindžiamas prielaidomis. Pareiškėjas, pasirašydamas ginčo įsakymus, neturėjo asmeninio suinteresuotumo. Pareiškėjas yra gydytojas, profesorius, dėstytojas, iki tampant Lietuvos Respublikos Seimo nariu aktyviai dalyvavęs pedagoginėje ir mokslinėje veikloje, todėl darbo santykiais ir vykdydamas mokslinę veiklą buvo susijęs su daugybe asmenų. Vien aplinkybė, kad pareiškėjas dalyvavo priimant sprendimą dėl viešosios įstaigos, kurioje dirba jo sutuoktinė, savaime nekelia interesų konflikto. Privataus intereso pareiškėjas neturėjo, o viešųjų ir privačių interesų konfliktas tokioje situacijoje negalimas, nes pareiškėjas veikė išimtinai viešojo intereso naudai, vykdydamas ankstesnės Lietuvos Respublikos Vyriausybės suplanuotus sprendimus, priimdamas galutinius sprendimus. Linijinio greitintuvo atnaujinimas sudarė sąlygas teikti saugesnes ir efektyvesnes radioterapijos paslaugas, o ne tenkino privačius pareiškėjo ar jo sutuoktinės interesus. Be to, konkrečiam gydytojui nėra paskirtas konkretus medicininis įrenginys, visi skyriuje dirbantys specialistai gydytojai onkologai radioterapeutai suplanuoja ir vykdo spindulinį gydymą su tam tinkančiu linijiniu greitintuvu. Todėl pareiškėjo priimti sprendimai nėra tiesiogiai susiję su sutuoktinės darbo sąlygomis ar finansine jos padėtimi.

4. Atsakovas VTEK atsiliepime į pareiškėjo skundą prašė jį atmesti.

5. Atsakovas paaiškino, kad sutuoktinio darbovietė laikytina valstybės tarnyboje dirbančio asmens privačiu interesu ir yra besąlygiškai priskirtina prie aplinkybių, kurios gali sukelti interesų konfliktą. Nagrinėjamu atveju Kauno klinikos, kuriose pareigas eina pareiškėjo sutuoktinė, laikytina pareiškėjo privačiu interesu, dėl kurio jis, atlikdamas tarnybines pareigas, negali likti objektyvus ir nešališkas, todėl patenka į interesų konflikto situaciją ir, siekdamas išvengti net menkiausių abejonių dėl savo veiksmų nešališkumo, privalo nusišalinti nuo atitinkamų sprendimų priėmimo.

6. VTEK atlikto tyrimo metu nustatyta, kad pareiškėjas sprendė klausimus, susijusius su savo sutuoktinės darboviete – Kauno klinikomis, t. y. savo sprendimais sudarė sąlygas Kauno klinikoms teikti projektą „Onkologinių ligų spindulinio gydymo infrastruktūros tobulinimas Kauno klinikose“ bei pasirašė įsakymus, kuriais patvirtintas iš Europos Sąjungos lėšų siūlomų bendrai finansuoti valstybės projektų sąrašas, į kurį buvo įtrauktas Kauno klinikų teiktas projektas, bei projektui skirtas finansavimas. Pareiškėjo priimti sprendimai buvo tiesiogiai susiję su sritimi, kurioje pareigas vykdo jo sutuoktinė – onkologiniais susirgimais, o pagal įgyvendintą projektą įsigyta įranga naudojama ir sutuoktinei vykdant savo darbo funkcijas.

7. Atsakovas paaiškino, kad nors pareiškėjo priimti sprendimai ir gali būti laikomi susijusiais su sveikatos priežiūros paslaugų, kuriomis (kaip klientai) galbūt naudojasi ar gali naudotis ir pareiškėjas ar jam artimi asmenys, teikimo prieinamumo didinimu, šie sprendimai taip pat yra akivaizdžiai susiję su pareiškėjo privačių interesų deklaracijoje nurodytu konkrečiu juridiniu asmeniu, kuriame dirba jo sutuoktinė – Kauno klinikomis – bei jų veiklos sritimi, kurioje pareigas eina jo sutuoktinė.

8. Atsakovas pažymėjo, jog VPIDVTĮ reikalavimai yra formalaus pobūdžio, todėl

vertinant, ar valstybės tarnyboje dirbantis asmuo juos vykdė tinkamai, nebūtina nustatyti, ar iš atitinkamų sprendimų jis turėjo asmeninės naudos, ar sprendimo rezultatas galėtų būti kitoks, jeigu būtų priimtas jam nedalyvaujant. Todėl taikant VPIDVTĮ nuostatas, įpareigojančias vengti interesų konflikto, o šiam iškilus – nusišalinti, svarbi tik ta aplinkybė, kad pareiškėjas nenusišalino spręsdamas klausimus, susijusius su savo sutuoktinės darboviete, o aplinkybė, ar pareiškėjas (jo sutuoktinė) gavo (negavo) kažkokios naudos, taikant šias nuostatas teisinės reikšmės neturi.

II.

9. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2020 m. birželio 30 d. sprendimu atmetė pareiškėjo A. V. skundą.

10. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad:

10.1. Pareiškėjas 2016 m. gruodžio 23 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijai pateikė savo pasirašytus pasiūlymus dėl projektų – „Onkologinių ligų prevencijos, ankstyvos diagnostikos ir gydymo paslaugų infrastruktūros tobulinimas“, „Pirminės asmens sveikatos priežiūros veiklos efektyvumo didinimas“, „Sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas onkologinių ligų srityje“, „Tikslinių teritorijų gyventojų sveikos gyvensenos skatinimas“, „Sveikos gyvensenos skatinimas regioniniu lygiu“ – specialiųjų atrankos kriterijų pakeitimo, paaiškindamas, kad specialieji atrankos kriterijai keičiami, nes Vėžio kontrolės programos priemonių plano terminas baigiasi ir 2016 m. gruodžio 9 d. sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-1419 buvo patvirtintas Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programos įgyvendinimo 2017–2019 metais priemonių planas. Pateiktuose pakeitimuose nurodoma, kad projektai turi atitikti Vėžio kontrolės programos priemonių plano 2017–2019 m. priemones.

10.2. Pareiškėjas, eidamas sveikatos apsaugos ministro pareigas, 2017 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. V-644 pakeitė Nacionalinę vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2014 m. liepos 16 d. įsakymu Nr. V-814, 79.2 papunktį išdėstydamas taip: „79.2. vykdyti spindulinės terapijos paslaugų plėtrą Nacionaliniame vėžio institute ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninėje Kauno klinikose“; 2017 m. birželio 6 d. įsakymu Nr. V-653 pakeitė Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programos įgyvendinimo 2017–2019 metais priemonių planą, patvirtintą sveikatos apsaugos ministro 2016 m. gruodžio 9 d. įsakymu Nr. V-1419, 4.11 papunktį išdėstydamas taip: „4.11. Investuoti į spindulinės terapijos paslaugų plėtrai Nacionaliniame vėžio institute ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninėje Kauno klinikose reikalingą infrastruktūrą“.

10.3. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija 2017 m. birželio 16 d. posėdyje pritarė, kad Kauno klinikos būtų įtrauktos į priemonės „Onkologinių ligų prevencijos, ankstyvos diagnostikos ir gydymo paslaugų infrastruktūros tobulinimas“ remiamos veiklos – „Spindulinės terapijos paslaugų plėtrai reikalingos infrastruktūros sukūrimas: šioms paslaugoms teikti skirtų patalpų rekonstravimas ir (ar) remontas, medicinos ir kitos įrangos įsigijimas“ įgyvendinimo galimų pareiškėjų sąrašą.

10.4. Pareiškėjas 2017 m. rugsėjo 29 d. įsakymu Nr. V-1141 patvirtino 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu“ įgyvendinimo priemonės Nr. 08.1.3-CVPA-V-606

„Onkologinių ligų prevencijos, ankstyvos diagnostikos ir gydymo paslaugų infrastruktūros tobulinimas“ iš Europos Sąjungos struktūrinių lėšų siūlomą bendrai finansuoti valstybės projektų sąrašą Nr. 2“. Patvirtintame sąraše yra du pareiškėjai – Kauno klinikos ir Nacionalinis vėžio institutas.

10.5. Pareiškėjas 2017 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. V-1402 skyrė Kauno klinikų projektui „Onkologinių ligų spindulinio gydymo infrastruktūros tobulinimas Kauno klinikose“, kuris finansuojamas iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, finansavimą iki 4 600 000 Eur.

11. Pirmosios instancijos teismas pažymėjo, jog pareiškėjas sveikatos apsaugos ministro pareigas pradėjo eiti 2016 m. gruodžio 13 d., todėl jam, kaip valstybės politikui, taikytinos VPIDVTĮ nuostatos ir jame įtvirtinti draudimai. Pirmosios instancijos teismas nepagrįstais laikė pareiškėjo argumentus, kad nagrinėjamu atveju nebuvo nustatytas jo privatus interesas, priimant sprendimus dėl finansavimo Kauno klinikoms skyrimo – Kauno klinikų pateikti duomenys patvirtina, jog pareiškėjo sutuoktinė nuo (duomenys neskelbtini) užima gydytojos onkologės radioterapeutės pareigas Kauno klinikų (duomenys neskelbtini) klinikoje, o pareiškėjas sudarė sąlygas skirti finansavimą Kauno klinikoms ir jį skyrė, pasirašydamas 2017 m. birželio 2 d. įsakymą Nr. V-644, 2017 m. birželio 6 d. įsakymą Nr. V-653, 2017 m. rugsėjo 29 d. įsakymą Nr. V-1141 ir 2017 m. gruodžio 6 d. įsakymą Nr. V-1402, t. y. pareiškėjas priėmė sprendimus, tiesiogiai susijusius su savo sutuoktinės darboviete. Pareiškėjas skunde pats nurodė, kad jo sutuoktinė naudojasi linijiniu greitintuvu, kuriam įrengti finansavimas skirtas pareiškėjo pasirašytais sprendimais. Pagal VPIDVTĮ 4 straipsnio 1 dalį, 6 straipsnio 1 dalies 1 punktą duomenys apie pareiškėjo sutuoktinės darbovietę ir einamas pareigas laikytini privačiu privalomu deklaruoti pareiškėjo interesu, dėl kurio gali kilti interesų konfliktas ateityje, priimant su šiais deklaruotais duomenimis susijusius sprendimus. Aplinkybė, jog pareiškėjo sutuoktinė dirba Kauno klinikose ir vykdo pareigas naudojant įrangą, dėl kurios pareiškėjas pasirašė sprendimus teikti finansavimą, sudarė pagrindą interesų konfliktui kilti, ir pareiškėjas, priimdamas sprendimus, tiesiogiai susijusius su pareiškėjo sutuoktinės darbo veikla Kauno klinikose, pažeidė VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas. Pareiškėjas neginčijo aplinkybės, kad jis dalyvavo nagrinėjant, svarstant ir sprendžiant jo sutuoktinės darbovietės veiklos klausimus ir skiriant jos darbovietei finansavimą atitinkamai sveikatos priežiūros įrangai. Nustatęs, kad pareiškėjo sutuoktinės darbovietė laikytina jo privačiu interesu, pirmosios instancijos teismas darė išvadą, kad sprendimų, susijusių su tokiu privačiu interesu, priėmimas lėmė interesų konflikto situaciją. Situacija, kai asmuo dalyvauja rengiant, svarstant, priimant konkrečius su jo sutuoktinės darboviete susijusius sprendimus ir nuo tokių sprendimų nenusišalina, laikoma VPIDVTĮ 3 straipsnio 2 dalies bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių pažeidimu.

12. Pirmosios instancijos teismo vertinimu, aplinkybė, jog pareiškėjas priėmė iš esmės visuomenei naudingus sprendimus, susijusius su radioterapijos paslaugų teikimu pacientams, nepanaikino pareigos, priimant tokius sprendimus, vengti interesų konflikto. Sprendimų priėmimas, net ir veikiant viešųjų interesų naudai, nereiškia, jog tokių sprendimų priėmimo metu negali egzistuoti privatus sprendimą priimančio ir jį pasirašančio asmens interesas. Pareiškėjas, priimdamas sprendimus dėl savo sutuoktinės darbovietės finansavimo, nesiėmė VPIDVTĮ 11 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos pareigos.

13. Pirmosios instancijos teismas akcentavo, jog VPIDVTĮ tikslai yra prevenciniai,

o konstatuoti, jog asmuo pažeidė šį įstatymą, pakanka identifikuoti formaliuosius viešųjų ir privačių interesų konflikto požymius bei įrodyti, jog asmuo nesiėmė įstatyme numatytų priemonių viešųjų ir privačių interesų konfliktui savo veikloje išvengti. Aplinkybė, kad atsakovas nenustatė viešo ir privataus interesų konflikto padarinių ar konkrečios naudos, kurią pareiškėjas galėjo gauti, priimdamas sprendimus, susijusius su sutuoktinės darbovietę, nekeičia ginčijamo Sprendimo teisėtumo, nes draudimas priimti tokius sprendimus ir įpareigojimas vengti interesų konflikto yra besąlyginis, VPIDVTĮ nuostatos yra formalios, todėl pažeidimui nustatyti užtenka konstatuoti, jog pareiškėjas priėmė sprendimus, kurie sukėlė ar galėjo sukelti interesų konfliktą. Nagrinėjamu atveju tai, kad pareiškėjas priėmė (pasirašė) 2017 m. birželio 2 d. įsakymą Nr. V-644, 2017 m. birželio 6 d. įsakymą Nr. V-653, 2017 m. rugsėjo 29 d. įsakymą Nr. V-1141, 2017 m. gruodžio 6 d. įsakymą Nr. V-1402, kurie sudarė sąlygas pareiškėjo sutuoktinės darbovietei dalyvauti atrankoje dėl projekto finansavimo, ir kuriais pareiškėjas skyrė finansavimą sutuoktinės darbovietei, nuo tokių sprendimų nenusišalino, yra pakankama sąlyga konstatuoti VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto, 11 straipsnio 1 ir 2 dalies nuostatų pažeidimą.

14. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, jog priimdamas Sprendimą atsakovas atskleidė kilusio privataus ir viešojo intereso konflikto turinį, tinkamai argumentavo priimtą sprendimą, detaliai įvertino faktines aplinkybes, atskleidė VPIDVTĮ nuostatų turinį bei jų taikymą, VTEK Sprendimas atitinka formos bei turinio reikalavimus.

III.

15. Pareiškėjas A. V. apeliaciniame skunde prašo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą.

16. Pareiškėjas pažymi, jog pirmosios instancijos teismas nepasisakė dėl jo nurodytų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimų, kuriuose pabrėžiama, jog interesų konfliktas negali būti grindžiamas spėliojimais, prielaidomis ar hipotetinėmis išvadomis, o (ne)turtinis asmens suinteresuotumas turi būti pakankamai akivaizdus ir pagrįstas, nukreiptas į konkretaus asmens naudos sukūrimą ar prielaidas tai naudai atsirasti ateityje (žr., pvz., 2017 m. balandžio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1161-858/2017; 2013 m. spalio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{756}-1601/2013; 2012 m. sausio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-556-30/2012 ir kt.). Pirmosios instancijos teismas, kaip ir VTEK, sprendime nenurodė, kaip konkrečiai pasireiškė ar galėjo pasireikšti privatus pareiškėjo ir / ar jo sutuoktinės interesas. Pirmosios instancijos teismas nesivadovavo esminiais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. birželio 3 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-1983-1062/2020 išaiškinimais, t. y. nesiaiškino, kokį asmeninį turtinį ar neturtinį interesą turėjo ar galėjo turėti pareiškėjas ar jo sutuoktinė. Minėtoje byloje Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas vertino ne tik tai, kad asmuo (ligoninės direktorius) pasirašė sutartis dėl vaistų įsigijimo su bendrove, kurioje dirbo jo sutuoktinė (vadovaujantis Vilniaus apygardos administracinio teismo išaiškinimu, šioje administracinėje byloje sutuoktinio darbovietė savaime yra laikytina privačiu interesu), bet ir aiškinosi, ar faktinės aplinkybės leidžia teigti, kad susiklosčiusioje situacijoje egzistavo koks nors turtinis ar neturtinis asmens ar jo sutuoktinės interesas, ar galėjo susidaryti interesų konflikto regimybė.

17. Pareiškėjas taip pat pažymi, kad byloje yra nustatyta (ir šios faktinės aplin-

kybės nėra ginčijamos), kad dar 2014 m. liepos 16 d. buvo patvirtintas ilgalaikis planas (Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programa), kuriame nurodyta, kaip turi būti atnaujinami linijiniai greitintuvai, plėtojamos spindulinio gydymo galimybės. Optimizuoti spindulinės terapijos paslaugų teikimą buvo ir yra viena iš Nacionalinės vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programoje numatytų veiklos krypčių. Darbo grupė, kuriai buvo pavesta parengti onkologinių radioterapijos paslaugų teikimo optimizavimo ir įrangos atnaujinimo plano projektą, vertino tuo metu asmens sveikatos priežiūros įstaigų turimų linijinių greitintuvų būklę ir pagal linijinių greitintuvų atnaujinimo principus (atsižvelgiant į optimalų išdėstymą šalies teritorijoje, teikiamų paslaugų lygį, apimtis ir rūšį) sudarė linijinių greitintuvų atnaujinimo prioritetinę eilę. Pareiškėjui einant sveikatos apsaugos ministro pareigas buvo patvirtintas Onkologijos radioterapijos paslaugų teikimo optimizavimo ir linijinių greitintuvų atnaujinimo 2017–2021 metų veiksmų planas, kuriame įtvirtinta pagal darbo grupės atliktą analizę sudaryta asmens sveikatos priežiūros įstaigų turimų linijinių greitintuvų atnaujinimo prioritetinė eilė ir nustatytas preliminarus linijinių greitintuvų atnaujinimo poreikis 2017–2021 metais bei numatyti galimi finansavimo šaltiniai. Priežiūros komiteto 2017 m. birželio 8 d. posėdyje bendru sutarimu nuspręsta finansuoti linijinių greitintuvų įsigijimą tiek Nacionaliniame vėžio institute, tiek Kauno klinikose. Pareiškėjas pažymi, jog aplinkybė, kad jo sutuoktinė nuo (duomenys neskelbtini) eina gydytojos onkologės radioterapeutės pareigas Kauno klinikų (duomenys neskelbtini) klinikoje, yra nurodyta pareiškėjo Privačių interesų deklaracijoje. Pareiškėjo sutuoktinė linijiniu greitintuvu, kaip darbo priemone, gali naudotis kaip ir bet kuris kitas Kauno klinikų gydytojas onkologas radioterapeutas.

18. Pareiškėjo teigimu, tam, jog tam tikrą faktinę aplinkybę pagal VPIDVTĮ būtų galima laikyti valstybės tarnyboje dirbančio asmens privačiu interesu, būtinos dvi sąlygos: valstybės tarnyboje dirbančio asmens (ar jam artimo asmens) asmeninis turtinis ar neturtinis suinteresuotumas bei dėl šio suinteresuotumo esanti galimybė daryti įtaką valstybės tarnyboje dirbančio asmens sprendimams atliekant tarnybines pareigas (asmeninis suinteresuotumas teismų praktikoje aiškinamas kaip valstybės tarnyboje dirbančio asmens (ar jam artimo asmens) moralinė skola, moralinis įsipareigojimas, turtinė ar neturtinė nauda arba panašaus pobūdžio interesas). Privatus interesas gali būti ir nematerialus, tačiau bet kuriuo atveju toks interesas turi būti nukreiptas į konkretaus asmens naudos sukūrimą ar prielaidas tai naudai atsirasti ateityje. Privatūs interesai gali pasireikšti potencialia finansine nauda (pvz., siekiu išlaikyti darbo vietą institute ir pan.), savirealizacijos galimybėmis (pvz., siekiu įgyti mokslinio darbo stažą ir pan.) bei moraliniu įsipareigojimu darbdaviui. VTEK sprendimai, pagrįsti vien hipotetiniais pasvarstymais, kad interesų konfliktas galėjo būti, yra naikinami.

19. Pareiškėjas pažymėjo, jog pirmosios instancijos teismas nevertino jo paaiškinimų, kad šiuo konkrečiu atveju viešųjų ir privačių interesų konfliktas net nebuvo galimas, kadangi visi veiksmai buvo atlikti išimtinai viešojo intereso labui, visuomenės naudai, vykdant ankstesnės Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimų tęstinumą, o priimami tarpiniai ir galutiniai sprendimai buvo derinami su įvairiomis institucijomis bei svarstomi įvairiose darbo grupėse. Todėl prielaidos, esą pareiškėjas ar jo sutuoktinė turėjo ar galėjo turėti kokią nors turtinę ar neturtinę naudą, arba visuomenei galėjo kilti abejonių dėl to, kad atnaujinus įrangą onkologinėms ligoms gydyti buvo tenkinami pareiškėjo ar jo sutuoktinės privatūs interesai, yra ne tik nepagrįstos, bet ir leidžia abejoti tokių prielaidų

atitiktimi gerai moralei. Naudą šioje situacijoje patyrė tik pacientai, dėl kurių poreikių buvo atnaujinta medicinos įranga.

20. Pareiškėjas nurodo, kad VTEK Sprendime nėra paaiškinta, kuo pasireiškė interesų konfliktas ar jo regimybė, kaip galėjo pasireikšti pareiškėjo priimamų sprendimų šališkumas. Poveikio priimamiems sprendimams reikšmę lemia aplinkybė, kiek privatūs interesai yra nutolę nuo valstybės tarnyboje dirbančio asmens priimamų sprendimų sukeliamų pasekmių, kurios vertintinos tiek artimų asmenų interesų, tiek viešosios nuomonės aspektu. Pareiškėjo atveju buvo veikiama išimtinai visuomenės interesų naudai, visi atlikti tarpiniai veiksmai iki įsakymų priėmimo buvo vieši ir derinami su kompetentingomis institucijomis, todėl nebuvo ir negalėjo būti jokio interesų konflikto.

21. Atsakovas VTEK atsiliepime į apeliacinį skundą prašo jį atmesti.

22. Atsakovas palaiko pirmosios instancijos teismui teiktame atsiliepime į pareiškėjos skundą išdėstytą poziciją, pažymi, jog privačių interesų deklaravimo tikslas – atskleisti VPIDVTĮ 6 straipsnio 1 dalyje nurodytus duomenis, kurie laikytini valstybinėje tarnyboje dirbančio asmens privačiu interesu. Vadovaujantis imperatyviomis VPIDVTĮ nuostatomis (4 str. 1 d., 6 str. 1 d. 1 p.), privačių interesų deklaracijoje deklaruotini duomenys yra laikytini privačiais interesais (nagrinėjamu atveju – pareiškėjo sutuoktinės darbovietė), todėl asmeniui rengiant, svarstant ar priimant sprendimus, susijusius su deklaracijoje nurodytais fiziniais ar juridiniais asmenimis, gali kilti interesų konfliktas. Priešingu atveju, vien tik privačių interesų deklaravimas be prievolės nusišalinti būtų betikslis. Pareiškėjo privatus interesas yra aiškus, konkretus, atskleistas VTEK Sprendime ir skundžiamame pirmosios instancijos teismo sprendime nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis. Pareiškėjo priimti sprendimai buvo tiesiogiai susiję su sritimi, kurioje pareigas vykdo jo sutuoktinė, o pagal įgyvendintą projektą įsigyta įranga naudojama jo sutuoktinei vykdant savo darbo funkcijas. Priimdama Sprendimą VTEK vadovavosi aktualia Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, pagal kurią VPIDVTĮ tikslai yra prevenciniai, o konstatuoti, jog asmuo pažeidė šį įstatymą, pakanka identifikuoti formaliuosius viešųjų ir privačių interesų konflikto požymius bei įrodyti, jog asmuo nesiėmė numatytų priemonių viešųjų ir privačių interesų konfliktui savo veikloje išvengti. Valstybės tarnautojas, priimdamas sprendimus, privalo vengti net šališkumo regimybės.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

23. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2020 m. sausio 15 d. sprendimo Nr. KS-9 „Dėl A. V.“ pagrįstumo ir teisėtumo. Ginčijamu Sprendimu atsakovas pripažino, kad sveikatos apsaugos ministras A. V., pasirašydamas 2017 m. birželio 2 d. įsakymą Nr. V-644 bei 2017 m. birželio 6 d. įsakymą Nr. V-653, kuriais nustatė, jog spindulinės terapijos plėtra vykdoma ir jo artimo asmens darbovietėje VšĮ Lietuvos sveikatos mokslų universiteto ligoninės Kauno klinikose bei investuojama į spindulinės terapijos paslaugų plėtrą joje (darbovietėje) reikalingai infrastruktūrai, taip pat pasirašydamas 2017 m. rugsėjo 29 d. įsakymą Nr. V-1141 ir 2017 m. gruodžio

6 d. įsakymą Nr. V-1402, kuriais patvirtino iš Europos Sąjungos lėšų siūlomų bendrai finansuoti valstybės projektų sąrašą, į kurį buvo įtrauktas Kauno klinikų teiktas projektas „Onkologinių ligų spindulinio gydymo infrastruktūros tobulinimas Kauno klinikose“, bei skyrė šiam projektui finansavimą, pažeidė Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas.

24. Pirmosios instancijos teismas atmetė pareiškėjo skundą, konstatavęs, kad priimdamas minėtus sprendimus dėl savo sutuoktinės darbovietės finansavimo projektui įgyvendinti, pareiškėjas nesiėmė VPIDVTĮ įtvirtintų priemonių vengti interesų konflikto situacijos ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių dėl tokio konflikto egzistavimo.

25. Pareiškėjas nesutinka su tokiomis pirmosios instancijos teismo išvadomis, apeliacinį skundą iš esmės motyvuoja aplinkybėmis, kad interesų konfliktas negali būti grindžiamas prielaidomis, o pirmosios instancijos teismas nesiaiškino ir nenurodė, kaip konkrečiai pasireiškė ar galėjo pasireikšti privatus pareiškėjo ir / ar jo sutuoktinės interesas, nesivadovavo šiuo klausimu suformuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika. Pareiškėjo teigimu, nagrinėjamu atveju viešųjų ir privačių interesų konfliktas nebuvo galimas, nes visi veiksmai buvo atlikti išimtinai viešojo intereso labui, pareiškėjas neturėjo jokio (ne)turtinio privataus intereso, todėl neturėjo pareigos nusišalinti.

26. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 140 straipsnio 1 dalį teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų. Byloje nenustatytos aplinkybės, dėl kurių turėtų būti peržengtos apeliacinio skundo ribos bei nenustatyti sprendimo negaliojimo pagrindai, nurodyti ABTĮ 146 straipsnio 2 dalyje (ABTĮ 140 str. 2 d.), todėl apeliacinės instancijos teismas šią bylą apeliacine tvarka nagrinėja ir patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų.

Bylai aktualus teisinis reguliavimas ir su juo susijusi teismų praktika

27. Ginčo teisinius santykius reguliuoja VPIDVTĮ (2000 m. vasario 17 d. įstatymo Nr. VIII-1562, 2001 m. balandžio 10 d. įstatymo Nr. IX-244, 2008 m. liepos 1 d. įstatymo, Nr. X-1667, 2012 m. birželio 12 d. įstatymo Nr. XI-2063 ir 2015 m. gruodžio 15 d. įstatymo Nr. XII-2180 redakcijos, galiojusios ginčo laikotarpiu), kuriame nustatyta, kad šiuo įstatymu siekiama suderinti valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų privačius ir visuomenės viešuosius interesus, užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams, įtvirtinti priimamų sprendimų nešališkumą ir užkirsti kelią atsirasti bei plisti korupcijai valstybinėje tarnyboje (1 str.). Privatūs interesai – asmens, dirbančio valstybinėje tarnyboje, (ar jam artimo asmens) asmeninis turtinis ar neturtinis suinteresuotumas, galintis turėti įtakos sprendimams atliekant tarnybines pareigas (2 str. 2 d.). Viešieji interesai – visuomenės suinteresuotumas, kad asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, visus sprendimus priimtų nešališkai ir teisingai (2 str. 3 d.). Interesų konfliktas – situacija, kai valstybinėje tarnyboje dirbantis asmuo, atlikdamas pareigas ar vykdydamas pavedimą, privalo priimti sprendimą ar dalyvauti jį priimant, ar įvykdyti pavedimą, kurie susiję ir su jo privačiais interesais (2 str. 4 d.). Viešųjų interesų viršenybei užtikrinti asmenys, dirbantys valstybinėje tarnyboje, privalo teisės aktų nustatyta

tvarka ir priemonėmis vengti interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių, jog toks konfliktas yra (3 str. 1 d. 2 p.). Asmeniui, dirbančiam valstybinėje tarnyboje, draudžiama dalyvauti rengiant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip paveikti sprendimus, kurie sukelia interesų konfliktą (11 str. 1 d.). Prieš pradedant tokio sprendimo rengimo, svarstymo ar priėmimo procedūrą arba pačios procedūros metu asmuo, dirbantis valstybinėje tarnyboje, privalo informuoti savo institucijos vadovą ar institucijos vadovo įgaliotą atstovą arba kolegialią valstybės ar savivaldybės instituciją, kurios nariu jis yra, ir asmenis, kurie kartu dalyvauja rengiant, svarstant ar priimant sprendimą, apie esamą interesų konfliktą, pareikšti apie nusišalinimą ir jokia forma nedalyvauti toliau rengiant, svarstant ar priimant sprendimą (11 str. 2 d.).

28. Iš pateikto teisinio reguliavimo matyti, kad asmeniui, dirbančiam valstybės tarnyboje, yra nustatytos konkrečios elgesio taisyklės: 1) draudimas dalyvauti rengiant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip paveikti sprendimus, kurie sukelia interesų konfliktą; 2) pareiga informuoti savo institucijos vadovą ar institucijos vadovo įgaliotą atstovą arba kolegialią valstybės ar savivaldybės instituciją, kurios nariu jis yra, ir asmenis, kurie kartu dalyvauja rengiant, svarstant ar priimant sprendimą, apie esamą interesų konfliktą, pareikšti apie nusišalinimą; 3) jokia forma nedalyvauti toliau rengiant, svarstant ar priimant sprendimą. Aptartos elgesio taisyklės savo pobūdžiu yra imperatyvios ir asmeniui, dirbančiam valstybės tarnyboje, tampa privalomos bei turi būti vykdomos tais atvejais, kai atsiranda situacija, atitinkanti interesų konflikto, kylančio tarp privačių ir viešųjų interesų, kriterijus, nustatytus VPIDVTĮ 2 straipsnio 2 ir 3 dalyse.

29. Pažymėtina, jog 2012 m. vasario 28 d. Aiškinamajame rašte Nr. XIP-4128 „Dėl Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo 2, 3, 4, 6, 7, 11, 14, 15, 18, 22 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto“, be kita ko, nurodyta, kad VPIDVTĮ 11 straipsnio nuostatos, užkertančios kelią institucijose, įstaigose nesiimti priemonių interesų konfliktams suvaldyti ir nepriimti sprendimų dėl draudžiamųjų ir įpareigojamųjų įstatymo nuostatų nesilaikymo, yra skirtos užtikrinti viešųjų ir privačių interesų konfliktų prevencijos priemonių sistemingumą. Taigi aptariamos nuostatos yra skirtos atvirumo bei skaidrumo standartams valstybinėje tarnyboje užtikrinti ir kontroliuoti jų įgyvendinimą.

30. Konstitucinėje doktrinoje pripažįstama, kad valstybės tarnybos paskirtis – garantuoti viešąjį interesą. Valstybės tarnyboje viešasis interesas turi dominuoti, lyginant su privačiais interesais. Valstybės tarnyboje turi būti išvengta viešųjų ir privačių interesų konfliktų, neturi būti sudaromos prielaidos tokiems konfliktams kilti. Valstybės tarnybos teikiamos galimybės negali būti naudojamos asmeniniam pasipelnymui. Garantuojant viešąjį interesą, būtina išvengti nepagrįsto ir neteisėto interesų grupių poveikio, juo labiau spaudimo valstybės tarnautojams, priimantiems sprendimus vykdant viešąjį administravimą ir teikiant viešąsias paslaugas (arba dalyvaujantiems tuos sprendimus rengiant, vykdant, koordinuojant ir (arba) kontroliuojant jų vykdymą ir kt.). Kad piliečiai – valstybinė bendruomenė galėtų pagrįstai pasitikėti valstybės pareigūnais, kad būtų galima įsitikinti, jog visos valstybės institucijos, visi valstybės pareigūnai vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, teise ir joms paklūsta, o Konstitucijai, teisei nepaklūstantys asmenys neitų tokių pareigų, kurioms būtinas piliečių – valstybinės bendruomenės – pasitikėjimas, yra reikalinga vieša demokratinė valstybės pareigūnų veiklos kontrolė ir atsakomybė visuomenei, apimanti *inter alia* (be kita ko) galimybę pa-

šalinti iš užimamų pareigų tuos valstybės pareigūnus, kurie pažeidžia Konstituciją, teisę, asmeninius ar grupinius interesus iškelia virš visuomenės interesų, savo veiksmais diskredituoja valstybės valdžią (žr. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – ir Konstitucinis Teismas) 2004 m. gegužės 25 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimus).

31. Konstitucinė nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, konstitucinis atviros visuomenės imperatyvas, konstitucinė valstybės tarnybos samprata, valstybės tarnybos atvirumas suponuoja ir valstybės tarnybos, kaip sistemos, viešumo reikalavimą. Valstybės tarnyba – tai tarnyba Lietuvos valstybei ir Lietuvos Tautai, todėl visuomenė turi būti informuojama apie valdžios įstaigų darbą. Valstybės ir savivaldybių institucijų, valstybės tarnautojų sprendimų motyvai turi būti aiškūs, skaidrūs, informacija apie šių sprendimų motyvus turi būti prieinama. Vieša demokratinė valstybės tarnautojų veiklos ir jų priimamų sprendimų kontrolė – svarbi visuomenės pasitikėjimo valstybe ir jos teise sąlyga (žr. Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimą).

32. Skaidrumas, kaip viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų veiklos principas, suponuoja informacijos sklaidą ir komunikavimą, atvirumą ir viešumą (tiek, kiek tai nekenkia kitoms teisės saugomoms vertybėms), atskaitingumą atitinkamai bendruomenei ir sprendimus priimančių pareigūnų atsakomybę už tuos sprendimus. Skaidrumas sietinas su dalyvaujamąja demokratija, informacijos laisve, galimybe piliečiams ir kitiems asmenims kritikuoti valdžios įstaigų veiklą. Valstybės tarnybos skaidrumas yra būtina prielaida neįsigalėti korupcijai, protekcionizmui, vienų asmenų diskriminavimui ir privilegijų teikimui kitiems, užkirsti kelią piktnaudžiavimams valdžia, taigi ir būtina prielaida žmonėms pasitikėti viešosios valdžios institucijomis ir apskritai valstybe. Valstybės tarnybos skaidrumo reikalavimas Konstitucijoje nėra paminėtas *expressis verbis* (aiškiais žodžiais, tiesiogiai), bet tai anaiptol nereiškia, kad valstybės tarnybos skaidrumas netraktuotinas kaip iš Konstitucijos kylantis imperatyvas. Priešingai, valstybės tarnybos skaidrumas – tai konstitucinis principas. Valstybės tarnybos skaidrumo imperatyvas kyla iš įvairių Konstitucijos nuostatų – normų ir principų, *inter alia* iš jos 5 straipsnio nuostatų, kad valdžios galias riboja Konstitucija (2 dalis) ir kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (3 dalis). Valstybės tarnybos skaidrumo principas aiškintinas atsižvelgiant ir į kitas Konstitucijos nuostatas, *inter alia* į jos preambulėje skelbiamą pilietinės visuomenės siekį, konstitucinius pilietiškumo, atviros visuomenės ir socialinės darnos imperatyvus, konstitucinius teisinės valstybės, asmenų lygiateisiškumo, teisingumo, demokratijos, atsakingo valdymo principus, taip pat konstitucinę valstybės tarnybos sampratą, suponuojančią, be kita ko, jos, kaip sistemos, viešumą ir atvirumą (žr. Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d., 2018 m. kovo 8 d. nutarimus).

33. Apibendrinus tai, kas išdėstyta, matyti, jog skaidrumas ir viešumas viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų veikloje neturėtų būti suprantamas siaurai – tik kaip tam tikrų veiksmų viešinimas, pateikiant sprendimų motyvus bei informaciją visuomenei. Be minėtų aspektų, konstitucinis skaidrumo valstybės tarnyboje principas, kaip atviros visuomenės ir pasitikėjimo valstybe bei viešosios valdžios institucijomis prielaida, yra neatsiejamas nuo etiško ir sąžiningo nustatytų pareigų (įgalinimų) atlikimo, t. y. atsakingo valdymo bei viešosios veiklos aiškumo, vengiant ne tik viešųjų ir privačių interesų konflikto, bet ir tokio konflikto regimybės.

34. Tokį aiškinimą suponuoja ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojama praktika. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegi-

ja 2013 m. birželio 10 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A[525]-998/2013 konstatavo, jog VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte (iki 2012 m. birželio 27 d. – 3 str. 2 p.) numatytam pažeidimui kvalifikuoti pakanka nustatyti, jog priimant sprendimą pareiškėjas nepasielgė taip, kad nekiltų abejonių, jog egzistuoja toks konfliktas. Konfliktą kelia asmens, dirbančio valstybės tarnyboje, galimas šališkumas priimant sprendimus, jo teigiamas ar neigiamas nusistatymas, todėl valstybės tarnautojas, priimdamas sprendimus, privalo vengti net šališkumo regimybės. Toks teisės aiškinimas grindžiamas VPIDVTĮ 1 straipsnyje įtvirtinta šio įstatymo paskirtimi, kuria siekiama įtvirtinti priimamų sprendimų nešališkumą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. lapkričio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[261]-3154/2011; 2013 m. kovo 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[525]-518/2013; kt.). VPIDVTĮ 11 straipsnio 1 dalis administracinių teismų praktikoje aiškinama kaip draudžianti atlikti teisei priešingas veikas – dalyvauti rengiant, svarstant ar priimant sprendimus arba kitaip paveikti sprendimus, t. y. reikalauja susilaikyti nuo tam tikro elgesio varianto (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. balandžio 4 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[662]-1121/2011; kt.). Vertinant, ar buvo pažeista VPIDVTĮ 11 straipsnio 1 dalis, vadovaujantis ABTĮ įtvirtintomis įrodymų vertinimo taisyklėmis, būtina išsiaiškinti tik tą faktinę aplinkybę, ar pareiškėjas dalyvavo rengiant, svarstant, priimant ar kitaip paveikiant sprendimus (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. birželio 13 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[662]-2312/2011; 2011 m. spalio 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[63]-2861/2011; 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A[662]-2728/2012; 2013 m. kovo 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[525]-518/2013; kt.). VPIDVTĮ pažeidimui konstatuoti nėra būtina nustatyti, jog pareiškėjas savo privačius interesus realizavo viešųjų interesų sąskaita, užtenka to, kad jis neįvykdė VPIDVTĮ 11 straipsnyje įtvirtintos pareigos nusišalinti nuo dalyvavimo rengiant, svarstant ar priimant sprendimus, kurie sukelia interesų konfliktą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. lapkričio 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[14]-844/07; 2011 m. birželio 13 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[662]-2312/2011; 2011 m. spalio 27 d. sprendimą administracinėje byloje A[492]-3330/2011; 2012 m. rugsėjo 6 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A[662]-2728/2012; kt.). Tokios praktikos nuosekliai laikomasi ir vėlesniuose Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimuose (žr., pvz., 2017 m. balandžio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1161-858/2017; 2019 m. gruodžio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1828-552/2019; kt.).

35. Minėtoje 2013 m. birželio 10 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A[525]-998/2013 išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pabrėžė, jog aplinkybės, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas, pačios savaime dar nereiškia interesų konflikto buvimo. Jos apibūdina tam tikrą bendrą asmens, dirbančio valstybės tarnyboje, padėtį (jo turėtus ar esamus santykius su kitais asmenimis, dalyvavimą netarnybinėje veikloje, sudarytus sandorius ar pan.) ir savo esme yra tik prielaidos interesų konfliktui kilti. Tačiau valstybės tarnyboje dirbančio asmens tarnybinėje veikloje atsiradus tam tikroms konkrečioms šios veiklos vykdymo aplinkybėms (atsiradus reikalui parengti ar priimti tam tikrą konkretų sprendimą, gavus tam tikrą konkretų pavedimą ir pan.), minėtos aplinkybės, išreiškiančios prielaidas interesų konfliktui kilti, kartu su minėtomis konkrečiomis tarnybinės veiklos aplinkybėmis virsta interesų konfliktu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. lapkričio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[442]-1422/2010; kt.).

36. Aiškindamas VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte (iki 2012 m. birželio 27 d. – 3 str. 2 p.) įtvirtinto reikalavimo „teisės aktų nustatyta tvarka ir priemonėmis vengti interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių, jog toks konfliktas yra“ pažeidimo kvalifikavimo aspektus, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat yra pažymėjęs, kad minėta teisės norma yra bendrojo pobūdžio (blanketinė), todėl tam, kad būtų konstatuotas šios teisės normos pažeidimas, būtina vadovautis kitomis specialiosiomis teisės normomis, pavirtinančiomis ar paneigiančiomis veikos priešingumą teisei, kadangi kriterijų, kuriais remiantis būtų galima daryti išvadą, jog asmuo pažeidė 3 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintą prievolę, ši teisės norma konkrečiai nenustato (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 7 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[662]-1566/2013). Tokiomis specialiosiomis normomis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje, be kita ko, laikomos VPIDVTĮ 11 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[552]-2044/2013; 2018 m. balandžio 12 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-554-602/2018; kt.).

37. Nustatant VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto pažeidimą (vertinant jį kartu su 11 str. 1–2 d.), taip pat svarbu pažymėti, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, jog privatus interesas apima ir kitokio pobūdžio, nebūtinai materialinį, suinteresuotumą. Jis (interesas) gali būti ir nematerialus, bet nukreiptas į konkretaus asmens naudos sukūrimą ar prielaidas tai naudai atsirasti ateityje (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[556]-30/2012; 2017 m. balandžio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1161-858/2017; kt.).

38. Sprendžiant, ar asmuo, dirbantis valstybės tarnyboje, padarė VPIDVTĮ 11 straipsnio 1 dalies pažeidimą, būtina: 1) identifikuoti formaliuosius viešųjų ir privačių interesų konflikto požymius bei 2) įrodyti, jog asmuo nesiėmė VPIDVTĮ numatytų priemonių viešųjų ir privačių interesų konfliktui savo veikloje išvengti. Vadinasi, pirmiausia būtina nustatyti, ar buvo kilęs interesų konfliktas, ar asmuo turėjo asmeninį turtinį ar neturtinį interesą arba tokį interesą turėjo jam artimas asmuo, kai jis būtent šioje situacijoje privalėjo priimti sprendimą ar dalyvauti jį priimant, ar įvykdyti pavedimą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. birželio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1983-1062/2020).

39. Apibendrinant pirmiau aptartas šiai bylai aktualias VPIDVTĮ normas ir susijusią Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, konstatuotina, kad nustatant, ar pareiškėjas, pasirašydamas ginčo įsakymus, pažeidė VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punktą bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas, turėjo būti vertinama, ar pareiškėjas (jam artimas asmuo), pasirašydamas ginčo įsakymus, turėjo privatų (turtinį ar neturtinį) interesą, išsiaiškintos faktinės aplinkybės, ar pareiškėjas, pasirašydamas minėtus įsakymus, veikė esant interesų konfliktui bei kokios aplinkybės patvirtina pareiškėjo (jam artimo asmens) asmeninį (ne)turtinį interesą.

Pareiškėjo (sveikatos apsaugos ministro) veiksmų, pasirašant ginčo įsakymus, vertinimas

40. Byloje nėra ginčo dėl aplinkybių, kad pareiškėjo sutuoktinė nuo (duomenys

neskelbtini) eina gydytojos onkologės radioterapeutės pareigas Kauno klinikų (duomenys neskelbtini) klinikoje; taip pat, kad pareiškėjas, būdamas sveikatos apsaugos ministru, pasirašė 2017 m. birželio 2 d. įsakymą Nr. V-644 ir 2017 m. birželio 6 d. įsakymą Nr. V-653, kuriais nustatė, jog spindulinės terapijos plėtra vykdoma ir Kauno klinikose bei investuojama į spindulinės terapijos paslaugų plėtrą Kauno klinikose tam reikalingai infrastruktūrai, taip pat pasirašė 2017 m. rugsėjo 29 d. įsakymą Nr. V-1141 ir 2017 m. gruodžio 6 d. įsakymą Nr. V-1402, kuriais patvirtino iš Europos Sąjungos lėšų siūlomų bendrai finansuoti valstybės projektų sąrašą, į kurį buvo įtrauktas Kauno klinikų teiktas projektas „Onkologinių ligų spindulinio gydymo infrastruktūros tobulinimas Kauno klinikose“, skyrė finansavimą šiam projektui.

41. Pareiškėjo teigimu, visi minėti jo veiksmai buvo atlikti išimtinai viešojo intereso bei visuomenės naudai, be to, nei atsakovas, nei pirmosios instancijos teismas nenurodė, kaip konkrečiai, pareiškėjui nenusišalinus nuo ginčo įsakymų pasirašymo, pasireiškė ar galėjo pasireikšti privatus pareiškėjo ir / ar jo sutuoktinės interesas, pareiškėjo šališkumas. Todėl VTEK Sprendimas, kuriuo konstatuotas VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių pažeidimas, turi būti panaikintas.

42. Įvertinusi šioje byloje nustatytas aplinkybes, su jomis susijusį teisinį reguliavimą ir šiuo klausimu suformuotą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, išplėstinė teisėjų kolegija minėtų pareiškėjo argumentų nelaiko pagrįstais.

43. Kaip minėta (žr. šios Nutarties 34–39 p.), tam, kad būtų galima konstatuoti VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių pažeidimą, pakanka nustatyti, jog priimdamas tam tikrą sprendimą valstybės tarnyboje dirbantis asmuo nepasielgė taip, kad nekiltų abejonių, jog egzistuoja viešųjų ir privačių interesų konfliktas. Kitaip tariant, pažeidimui konstatuoti nėra būtina nustatyti, jog valstybės tarnyboje dirbantis asmuo savo (jam artimo asmens) privačius interesus realizavo viešųjų interesų sąskaita, užtenka identifikuoti formaliuosius viešųjų ir privačių interesų konflikto požymius (VPIDVTĮ 2 str. 2 ir 3 d.) bei nustatyti, kad toks asmuo neįvykdė VPIDVTĮ 11 straipsnyje įtvirtintos pareigos informuoti apie kilusį interesų konfliktą ir nusišalinti nuo dalyvavimo rengiant, svarstant ar priimant sprendimus, kurie sukelia interesų konfliktą. Taigi atsakomybę taikantis subjektas – VTEK – abejonę dėl tam tikro interesų konflikto, kaip jis yra apibrėžtas VPIDVTĮ 2 straipsnio 4 dalyje, egzistavimo turi pagrįsti atitinkamomis tarnybinės veiklos faktinėmis aplinkybėmis, kurios loginiais ryšiais būtų susijusios su valstybės tarnyboje dirbančio asmens padėtimi (jo ir (ar) jam artimo asmens turėtais ar esamais santykiais su kitais fiziniais ir (ar) juridiniais asmenimis, pareigomis, profesine veikla, tam tikrais sudarytais sandoriais ir pan.).

44. Įvertinus skundžiamą VTEK Sprendimą, visų pirma pažymėtina, jog šiuo Sprendimu pažeidimas nustatytas ir atsakomybė pareiškėjui taikoma ne dėl to, kad Kauno klinikoms buvo paskirta Europos Sąjungos fondų parama naujai medicininei įrangai – linijiniam greitintuvui – įsigyti (VTEK Sprendime aiškiai nurodyta, kad VTEK nekvestionuoja Kauno klinikų vykdyto projekto tikslingumo), o dėl pareiškėjo, kaip sveikatos apsaugos ministro, veiksmų, kurie susiklosčiusioje situacijoje neatitiko etikos bei skaidrumo standartų, t. y. neinformavimo apie kilusį interesų konfliktą ir nenusišalinimo nuo sprendimų, kuriais nuspręsta Kauno klinikas įtraukti į Nacionalinę vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programą vykdyti spindulinės terapijos paslaugų plėtrą, investuoti į šiai plėtrai reikalingą infrastruktūrą Kauno klinikose, patvirtinti Kauno

klinikų teiktą projektą „Onkologinių ligų spindulinio gydymo infrastruktūros tobulinimas Kauno klinikose“ bei skirti jam 4 600 000 Eur paramos lėšų, priėmimo. Taigi VTEK Sprendime nėra keliamas ginčas dėl paties Kauno klinikų projekto tikslų – efektyvesnio ir saugesnio onkologinių ligų Kauno klinikose gydymo bei su tuo susijusios atitinkamos naudos visuomenei. Tačiau tam tikro visuomeninės naudos elemento buvimas teisiniuose santykiuose savaime iš jų nepašalina privačios naudos gavimo, t. y. viešųjų ir privačių interesų konflikto, galimybės. Todėl pareiškėjo argumentai, kad Kauno klinikų projektas skirtas viešajam interesui tenkinti, neturi teisinės reikšmės vertinant pareiškėjo veiksmų, vykdant VPIDVTĮ nustatytą imperatyvią pareigą teisės aktų nustatyta tvarka ir priemonėmis vengti interesų konflikto ir elgtis taip, kad nekiltų abejonių, jog toks konfliktas yra, teisėtumą.

45. Šiuo atveju esminę reikšmę vertinant minėtus pareiškėjo veiksmus turi VTEK Sprendime nustatytos faktinės aplinkybės, kad: 1) projektu „Onkologinių ligų spindulinio gydymo infrastruktūros tobulinimas Kauno klinikose“ naują medicininę įrangą įsigijo (duomenys neskelbtini) klinika, kurioje ginčo įsakymų pasirašymo metu gydytojos onkologės radioterapeutės pareigas ėjo pareiškėjo sutuoktinė; 2) naujai įsigyta įranga, skirta naudoti būtent gydytojų onkologų radioterapeutų profesinėje veikloje, vykdant jų pareigybės aprašyme, taip pat Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. balandžio 16 d. įsakymu Nr. V-268 patvirtintoje Lietuvos medicinos normoje MN 99:2017 „Gydytojas onkologas radioterapeutas“ nustatytas funkcijas; 3) į naujai įsigytos įrangos kainą įskaičiuoti gydytojų radioterapeutų ir fizikų komandos apmokymai Europoje, JAV ir Lietuvoje.

46. Apibendrinant nustatytas aplinkybes, konstatuotina, jog pareiškėjo (sveikatos apsaugos ministro) veiksmai pasirašant ginčo įsakymus buvo ne šiaip susiję su jo sutuoktinės darboviete, kaip tam tikras asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančia institucija, bendrąja prasme, bet konkrečiai su Kauno klinikų struktūriniu padaliniu, kuriame ginčo laikotarpiu pareiškėjo sutuoktinė ėjo ir vis dar eina gydytojos onkologės radioterapeutės pareigas, tiesiogiai susijusias su būtent pagal pareiškėjo pasirašytus ginčo įsakymus įsigyta nauja onkologine radioterapine įranga – unikalių techninių savybių pažangia radiochirurgine sistema, užtikrinančia ne tik platesnes asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo galimybes, bet ir paprasčiau bei greičiau atliekamą procedūrą. Pažymėtina, kad tokios naujos pažangios medicininės įrangos įsigijimas Kauno klinikų (duomenys neskelbtini) klinikoje yra glaudžiai susijęs su tokią įrangą savo profesinėje veikloje naudojančių minėtoje klinikoje radioterapeutų pareigas einančių gydytojų darbo, kvalifikacijos kėlimo galimybėmis (dalyvaujant specialiai tam organizuojamuose mokymuose gilinti šios srities žinias, o įgytus gebėjimus taikyti profesinėje praktikoje), t. y. suponuoja neturtinę naudą. Kaip minėta (žr. šios Nutarties 37 p.), privatus interesas VPIDVTĮ prasme nebūtinai turi būti materialus, jis gali būti nukreiptas į konkretaus asmens naudos (įskaitant profesinę) sukūrimą ar prielaidas tai naudai atsirasti ateityje. Taigi pagal pareiškėjo pasirašytus ginčo įsakymus naujai įsigyta medicininė įranga yra susijusi su tam tikra Kauno klinikų (duomenys neskelbtini) klinikos gydytojų onkologų radioterapeutų, įskaitant šias pareigas ginčo laikotarpiu minėtoje klinikoje ėjusią pareiškėjo sutuoktinę, profesine (neturtine) nauda.

47. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nagrinėjamu atveju pareiškėjo sutuoktinės darbovietė, nors pati savaime ir laikytina tik prielaida interesų konf-

liktui kilti, kartu su skundžiamame VTEK Sprendime nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, patvirtinančiomis atitinkamą suinteresuotumą pareiškėjo priimtais sprendimais, susijusiais su paramos naujai medicininei įrangai Kauno klinikų (duomenys neskelbtini) klinikoje įsigyti skyrimu (pareiškėjo sutuoktinės konkrečiomis pareigomis bei atliekamomis funkcijomis subjekte, kuriam skirta įsigyjama nauja medicininė įranga; (duomenys neskelbtini) klinikos gydytojų radioterapeutų profesinės kvalifikacijos kėlimu), virto interesų konfliktu VPIDVTĮ 2 straipsnio 4 dalies prasme. Priešingai, nei teigia pareiškėjas, šių aplinkybių pakanka konstatuoti privatų pareiškėjo (jam artimo asmens – sutuoktinės) suinteresuotumą, galintį turėti įtakos pareiškėjo sprendimams jam atliekant tarnybines pareigas, t. y. kad pareiškėjas, priimdamas sprendimus dėl Kauno klinikų įtraukimo į spindulinės terapijos paslaugų plėtros programą, investavimo į tokiai plėtrai Kauno klinikose reikalingą infrastruktūrą, Kauno klinikų teikto projekto patvirtinimo bei paramos jam skyrimo, veikė esant interesų konfliktui, todėl privalėjo vykdyti VPIDVTĮ 11 straipsnyje įtvirtintą pareigą informuoti apie tokį interesų konfliktą ir nusišalinti nuo minėtų sprendimų (ginčo įsakymų) priėmimo. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį, kad pareiškėjo veiksmai šiuo klausimu nebuvo vienkartinio pobūdžio – jis nenusišalino ne tik nuo Kauno klinikų įtraukimo į Nacionalinę vėžio profilaktikos ir kontrolės 2014–2025 metų programą vykdyti spindulinės terapijos paslaugų plėtrą, bet ir nuo paties Kauno klinikų pateikto projekto „Onkologinių ligų spindulinio gydymo infrastruktūros tobulinimas Kauno klinikose“ tvirtinimo bei paramos jam skyrimo, nors, atsižvelgdamas į valstybės tarnybai ir ministrui keliamus profesinės etikos, atsakingo valdymo, sąžiningumo, tarnybinės veiklos atvirumo bei viešumo standartus, taip pat konstitucinį skaidrumo principą, turėjo suvokti, kad šie jo veiksmai gali sudaryti prielaidas visuomenei nepasitikėti valstybe bei viešosios valdžios institucijomis, t. y. sukelti pagrįstų abejonių dėl viešųjų ir privačių interesų konflikto egzistavimo.

48. Todėl VTEK skundžiamu Sprendimu pagrįstai nustatė, jog pareiškėjas, pasirašydamas 2017 m. birželio 2 d. įsakymą Nr. V-644 bei 2017 m. birželio 6 d. įsakymą Nr. V-653, kuriais nustatė, jog spindulinės terapijos plėtra vykdoma ir jo artimo asmens darbovietėje Kauno klinikose bei investuojama į spindulinės terapijos paslaugų plėtrą joje (darbovietėje) reikalingai infrastruktūrai, taip pat pasirašydamas 2017 m. rugsėjo 29 d. įsakymą Nr. V-1141 ir 2017 m. gruodžio 6 d. įsakymą Nr. V-1402, kuriais patvirtino iš Europos Sąjungos lėšų siūlomų bendrai finansuoti valstybės projektų sąrašą, į kurį buvo įtrauktas Kauno klinikų teiktas projektas „Onkologinių ligų spindulinio gydymo infrastruktūros tobulinimas Kauno klinikose“, bei skyrė šiam projektui finansavimą, pažeidė VPIDVTĮ 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto bei 11 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatas. Pareiškėjas nepateikė šią išvadą paneigiančių bylos faktais ir teisės aktų normomis pagrįstų argumentų, todėl naikinti skundžiamą VTEK Sprendimą nėra pagrindo.

Dėl pareiškėjo nurodytos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos

49. Apeliaciniame skunde pareiškėjas, be kita ko, teigia, kad pirmosios instancijos teismas nesivadovavo esminiais Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. birželio 3 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-1983-1062/2020 išaiškinimais dėl valstybinėje tarnyboje dirbančio asmens sutuoktinio darbovietės vertinimo.

50. Išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžia, kad teismas, nagrinėdamas bylas, teisės

normas aiškina ir taiko ne *a priori* (iš anksto, nepatikrinus faktų), o konkrečioje byloje, atsižvelgdamas į jos faktines aplinkybes ir jas siedamas su taikytina teisės norma. Dėl to kiekvienas teismo pateiktas teisės aiškinimas gali ir turi būti suprantamas bei aiškinamas tik konkrečios bylos kontekste, nes šis aiškinimas yra ne aiškinimas *a priori*, o teismo sprendimo konkrečioje byloje *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A[602]-1252/2012; kt.). Taigi tam, kad būtų teisinis pagrindas atsižvelgti į ankstesnėse bylose suformuluotas teisės aiškinimo ir taikymo taisykles, būtina, kad būtų tapačios arba esminių panašumų turėtų tos aplinkybės, kurios buvo suformuluotų teisės aiškinimo ir taikymo taisyklių *ratio decidendi*, t. y. kad būtų tapačios arba esminių panašumų turėtų tos teisiškai reikšmingos aplinkybės, kuriomis remiantis ir buvo suformuluota atitinkama taisyklė.

51. Pažymėtina, jog pareiškėjo nurodytoje administracinėje byloje Nr. eA-1983-1062/2020 VPIDVTĮ normos išaiškintos nagrinėjant kitokią faktinę situaciją, nei susiklostė nagrinėjamoje byloje – administracinėje byloje Nr. eA-1983-1062/2020 ginčas buvo sprendžiamas dėl veiksmų, vykdant objektyviais kriterijais pagrįstus viešuosius pirkimus, kontroliuojamus, be kita ko, Viešųjų pirkimų tarnybos, kuriuose dalyvauja tretieji asmenys – Centrinė perkančioji organizacija, be to, ginčo veiksmai niekaip nebuvo susiję su minėtos bylos pareiškėjo sutuoktinio darbovietėje atliekamomis funkcijomis ir (ar) pareigomis. Kaip jau konstatuota (žr. šios Nutarties 45–47 p.), šioje byloje ginčas kilo dėl pareiškėjo veiksmų, nesusišalinus nuo sprendimų, tiesiogiai susijusių su pareiškėjo sutuoktinės profesine kvalifikacija bei darbovietėje atliekamomis funkcijomis. Vadinasi, pareiškėjo nurodytos bylos ir nagrinėjamos bylos *ratio decidendi* skiriasi, todėl nėra pagrindo remtis minėtoje byloje suformuluotomis taisyklėmis dėl valstybės tarnyboje dirbančio asmens sutuoktinio darbovietės vertinimo.

52. Patikrinusi bylą įrodymų vertinimo ir teisės taikymo aspektu, išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju pirmosios instancijos teismas visapusiškai, išsamiai ir objektyviai išanalizavo bei iš esmės teisingai įvertino visas bylai reikšmingas aplinkybes, padarė faktines aplinkybes atitinkančias išvadas, tinkamai aiškino ir taikė teisės aktų nuostatas, nenukrypo nuo suformuotos administracinių teismų praktikos bei priėmė teisingą ir pagrįstą sprendimą, kurį keisti ar naikinti apeliaciniame skunde nurodytais motyvais nėra pagrindo. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, skundžiamas Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. birželio 30 d. sprendimas paliekamas nepakeistas, o pareiškėjo apeliacinis skundas atmetamas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 1 punktu, išplėstinė teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Pareiškėjo A. V. apeliacinį skundą atmesti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. birželio 30 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

3.7. Bylos dėl visuomenės informavimo

3.7.1. Dėl informacijos apie viešuosiuose pirkimuose dalyvavusios bendrovės akcininką paskelbimo žiniasklaidoje ir tam taikomų BDAR taisyklių

Kadangi viešųjų lėšų ir nuosavybės administravimas patenka į bendrą interesą, visuomenė ne tik yra suinteresuota, kad viešųjų išteklių panaudojimas ir skirstymas būtų organizuojamas tinkamai, bet ir būti informuota, kai viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumas gali būti paveiktas kitų faktorių. Viešųjų pirkimų organizavimas, sutarčių su jų laimėtojais sudarymas ir kiti viešųjų lėšų panaudojimo klausimai yra darantys poveikį valstybės piliečiams tokia apimtimi, kad jie gali pagrįstai traukti visuomenės dėmesį, ją dominti ir jai rūpėti. Neatsižvelgimas į tai, jog informaciją svarbiu viešajam interesui klausimu parengė žurnalistikos atstovai, kurių darbas – informuoti visuomenę, reikštų, jog žiniasklaidos in corpore galimybės ateityje pateikti visuomenei reikšmingą informaciją, prisidedančią prie bendros diskusijos, sumažėtų (78 punktas).

Visuomenei turint pagrindą domėtis juridinio asmens veikla, negalima atsietai nuo jos vertinti ir vienintelio privačios bendrovės akcininko, kurio interesus tas juridinis asmuo per savo veiklą įgyvendina. Tai, kad fizinis asmuo pats nedalyvavo viešuosiuose pirkimuose, turint omenyje, kad juose dalyvavęs juridinis asmuo yra išimtinai teisinė forma savininkų (akcininkų) interesams versle įgyvendinti, nepaneigia paties fizinio asmens veiklos sąsajų su viešaisiais ištekliais, todėl ji laikytina turinčia reikšmės viešiesiems reikalams, o pats fizinis asmuo tokiame kontekste – viešuoju (87 punktas).

Apžvelgiamoje byloje fizinis asmuo dėl savo veiklos reikšmės viešiesiems reikalams pripažintas viešuoju asmeniu, tačiau jam neužimant jokių oficialių pareigų viešajame sektoriuje jo teisė išlaikyti savo privatų gyvenimą slaptu laikyta iš principo platesne nei viešųjų asmenų, kurie tokias pareigas užima; vis dėlto, priešingai nei privatus asmuo, nežinomas visuomenei, jis negali reikalauti ypatingos jo privataus gyvenimo apsaugos. Be to, išplėstinė teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šio asmens statusą, įvertinusi žiniasklaidoje paskelbtos publikacijos turinį, jos tekstą ir kontekstą, sprendė, jog šiuo konkrečiu atveju publikacijoje viešasis asmuo minimas kontekste, susijusiame su viešojo intereso objektu (viešųjų pirkimų klausimu, t. y. viešųjų išteklių skirstymu ir naudojimu), o pranešti faktai prisidėjo prie diskusijos demokratinėje visuomenėje. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pabrėžė, jog publikacijoje paskelbta informacija apie fizinį asmenį – jo vardas, pavardė ir giminystės ryšys su kito ūkio subjekto darbuotoja – nebuvo pateikta kaip pikantiška ar smalsumą žadinanti, o atvirkščiai – vertintina kaip būtina ir prisidedanti prie viešojo intereso diskusijos bei supažindinanti visuomenę su publikacijoje nagrinėta viešųjų pirkimų tema (90 punktas). Šiomis aplinkybėmis išplėstinė teisėjų kolegija panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą, kuriuo pareiškėjas – žiniasklaidos priemonė – buvo pripažintas pažeidusiu Bendrojo duomenų apsaugos reglamento reikalavimus.

Administracinė byla Nr. eA-51-822/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-02766-2020-8
Procesinio sprendimo kategorija 27.1

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. vasario 3 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Romano Klišausko, Ryčio Krasausko, Ramutės Ruškytės, Arūno Sutkevičiaus ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo viešosios įstaigos „Klaipėda atvirai“ apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo viešosios įstaigos „Klaipėda atvirai“ skundą atsakovui Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai (trečiasis suinteresuotas asmuo – A. V.) dėl sprendimo panaikinimo.

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas viešoji įstaiga (toliau – ir VšĮ) „Klaipėda atvirai“ su skundu kreipėsi į Vilniaus apygardos administracinį teismą, prašydamas panaikinti Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos (toliau – ir Tarnyba) 2020 m. liepos 13 d. sprendimo Nr. (SK-8, 2020) SPR-140 „Dėl publikacijoje „Virš savivaldybės įmonės vadovo galvos – Damoklo kardas“ (www.atviraklaipėda.lt., 2019 m. gruodžio 27 d.) paskelbtos informacijos“ (toliau – ir Sprendimas) dalį, kuria nuspręsta: 1) pripažinti A. V. skundą dėl publikacijoje „Virš savivaldybės įmonės vadovo galvos – Damoklo kardas“ (www.atviraklaipėda.lt., 2019 m. gruodžio 27 d.) (toliau – ir Publikacija) paskelbtos informacijos iš dalies pagrįstu; 2) pareikšti papeikimą VšĮ „Klaipėda atvirai“ dėl 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (toliau – ir BDAR, Reglamentas) 5 straipsnio 1 dalies a punkto ir 6 straipsnio 1 dalies a punkto pažeidimo.

2. Pareiškėjas skunde nurodė:

2.1. Sprendime nepagrįstai konstatuota, kad A. V. yra privatus asmuo. Iš Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – ir VRK) internetiniame tinklalapyje skelbiamos informacijos matyti, kad A. V. 2019 m. kandidatavo Klaipėdos rajono savivaldos rinkimuose ir išviešino dalį savo asmens duomenų (tarp jų ir vardą, pavardę, gimimo datą, duomenis apie teistumą, turtą ir gautas pajamas, deklaravo privačius inte-

resus ir pan.).

2.2. Tarnyba nepagrįstai konstatavo asmens duomenų tvarkymo pažeidimą. Publikacijoje panaudoti A. V. duomenys yra viešai paskelbti ir prieinami – šių duomenų atsisakius savanoriškai, siekiant pasinaudoti pasyviąja rinkimų teise, teiginiai, jog jiems galioja apsauga, yra nepagrįsti.

2.3. Sprendimu paneigtas visuomenės interesas žinoti ir būti informuotai apie viešųjų pirkimų vykdymą bei su tuo susijusius klausimus. Viešieji pirkimai, viešųjų lėšų panaudojimas lemia itin aukštų skaidrumo, teisėtumo standartų taikymą ir didesnį visuomenės interesą domėtis bei gauti su tuo susijusią informaciją. Paskelbiant Publikaciją siekta pateikti išsamią, būtiną bei visuomenei aktualią informaciją, susijusią su Klaipėdos miesto savivaldybės valdomos UAB „Gatvių apšvietimas" vykdytais viešaisiais pirkimais, jų pažeidimais, taip pat galimai naudą gavusiais suinteresuotais asmenimis. Kadangi viešieji pirkimai yra svarbūs visai visuomenei, vyrauja viešasis interesas, nusveriantis konkretaus juridinio asmens bei jo naudos gavėjų privačius interesus, todėl A. V. teisės ir BDAR 5 bei 6 straipsnių nuostatos nebuvo pažeistos.

3. Atsakovas Tarnyba atsiliepime į skundą prašė skundą atmesti. Atsiliepime nurodė:

3.1. Pareiškėjas per plačiai taikė viešojo asmens kriterijus. Juridinio asmens, dalyvavusio viešuosiuose pirkimuose, dalyvis neturi būti laikomas viešuoju asmeniu. Vienas pagrindinių asmens priskyrimo viešųjų asmenų kategorijai požymių yra asmens nuolatinės veiklos reikšmė viešiesiems reikalams, t. y. asmens veikla turi būti viešojo (visuomenės) intereso arba reikalo objektas. Trečiasis suinteresuotas asmuo nelaikytinas viešuoju asmeniu, nes dėl einamų pareigų arba darbo pobūdžio nuolat nedalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje ir nei jo sprendimai, nei nuolatinė veikla neturi reikšmės viešiesiems reikalams.

3.2. Pareiškėjas nepagrįstai trečiojo suinteresuoto asmens statusui reikšmingais laikė VRK interneto tinklalapyje paskelbtus duomenis. Nors kandidatavimas 2019 m. savivaldybės tarybos rinkimuose yra kriterijus asmenį priskirti viešųjų asmenų kategorijai, tokiu jis laikytinas tik kandidatavimo laikotarpiu.

3.3. Negalima teigti, jog viešieji asmenys negali tikėtis asmens duomenų apsaugos. Viešieji asmenys taip pat turi neturtines teises, automatiškai neprarandamas dėl asmenų statuso. Nors A. V. ir yra viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančios įmonės akcininkas, atskleistos privataus gyvenimo aplinkybės (t. y. jo vardas, pavardė ir šeiminis ryšys) neatskleidžia viešo pobūdžio detalių (taip pat šia informacija nėra skelbiama apie teisei ar gerai moralei priešingas veikas ar visuomenėje priimtoms elgesio taisyklėms priešingus veiksmus), kurias būtų galima atskleisti nesant jo sutikimo.

3.4. Asmens duomenų apsauga nėra siejama su tuo, kur ir kiek kartų duomenys jau buvo skelbti, taip pat ar tokią informaciją galima lengvai prieiti internete arba kituose šaltiniuose, t. y. asmens sprendimas tam tikromis aplinkybėmis ir tikslu paskelbti (duoti sutikimą skelbti) savo duomenis nepanaikina jų apsaugos ir nepašalina viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų pareigos privačią informaciją skelbti tik asmeniui konkrečiu atveju davus sutikimą (išskyrus nustatytas išimtis). Duomenų pripažinimas privačia informacija išimtinai siejamas su jų turiniu.

4. Trečiasis suinteresuotas asmuo A. V. atsiliepime į pareiškėjo skundą prašė jį atmesti. Atsiliepime nurodė:

4.1. A. V. nėra nei viešas asmuo, nei politikas, o vien kandidatavimas vietos savivaldos rinkimuose negali suponuoti politiko statuso visam gyvenimui. Negalima teigti, jog asmuo, būdamas įmonės, dalyvaujančios viešuosiuose pirkimuose ir tokiu būdu gaunančios naudą, akcininku netenka privatumo ir turi tikėtis didesnio visuomenės susidomėjimo.

4.2. Pareiškėjas trečiojo suinteresuoto asmens duomenų tvarkymo pažeidimą siekia pagrįsti tais pačiais argumentas, kaip ir atskiriant privatų bei viešą asmenį. Pareiškėjo nurodyta teismų praktika prieštarauja jo paties pozicijai ir patvirtina, kad Sprendimas buvo teisingas, tinkamas, atitinkantis ir teisės aktų reikalavimus, ir teismų praktiką.

II.

5. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimu pareiškėjo VšĮ „Klaipėda atvirai“ skundą atmetė.

6. Teismas nustatė, kad Publikacijoje paskelbta tokia informacija: „Vienintelis šios bendrovės akcininkas yra Liberalų Sąjūdžio narys A. V., šiais metais nesėkmingai dalyvavęs savivaldos rinkimuose Klaipėdos rajone. <...> Ar tai tik sutapimas, pirmadienio vakarą sužinoti nebepavyko – nei A. V., nei D. A. į skambučius neatsakė“, „Visos dvylika nuo 2018-ųjų per viešuosius pirkimus šios bendrovės sudarytų sutarčių yra tik „Gatvių apšvietimo“ užsakymai. Jų vertė – daugiau nei 261 tūkst. eurų. Didžiausia sutartis, kurios vertė 108 900 Eur, dėl apšvietimo įrenginių ir elektros šviestuvų sudaryta veikiant kartu su ta pačia UAB „Ecomas“ (buvusia UAB „Namų kultas“)“, „Beje, kai D. A. dirbo „Klaipėdos vandens“ Pardavimų departamento direktoriumi, ši įmonė su „Namų kultu“ sudarė 520 300 Eur vertės sutartį dėl skysčių ir dujų srauto, lygio ir spaudimo matavimo prietaisų įsigijimo“. Taip pat Publikacijoje paskelbtas trečiojo suinteresuoto asmens A. V. elektroninis laiškas, išsiųstas viešosios informacijos rengėjui (skleidėjui), paskelbtas jo vardas, pavardė ir giminystės ryšys su S. V.

7. Trečiasis suinteresuotas asmuo A. V. 2019 m. gruodžio 27 d. skundu kreipėsi į Tarnybą dėl internetinėje svetainėje patalpintos Publikacijos. Tarnyba, išnagrinėjusi skundą, Sprendimu tenkino jį iš dalies – nekonstatavo A. V. garbės ir orumo pažeidimo, tačiau pažymėjo, kad trečiojo suinteresuoto asmens veikla nesusijusi su viešojo administravimo įgaliojimų įgyvendinimu ar viešųjų paslaugų teikimo administravimu, ar kitais viešaisiais reikalais, Publikacijos tikslas galėjo būti pasiektas neatskleidus trečiojo suinteresuoto asmens duomenų, o informacija apie giminystės ryšius yra perteklinė. Pareiškėjui pareikštas papeikimas dėl BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkto pažeidimo.

8. Vertindamas, ar trečiojo suinteresuoto asmens veikla yra susijusi su viešojo administravimo įgaliojimų įgyvendinimu, ar jo asmens duomenys buvo tvarkomi laikantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo (toliau – ir ADTAĮ) reikalavimų, teismas pažymėjo, jog viešuose pirkimuose dalyvavo juridinis asmuo, todėl jis ir turi būti laikomas viešuoju asmeniu. Trečiojo suinteresuoto asmens veikla nebuvo susijusi su viešojo administravimo įgaliojimų įgyvendinimu ar viešųjų paslaugų teikimo administravimu ar kitais viešaisiais reikalais. Trečiasis suinteresuotas asmuo dėl jo bendrovės dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose negali būti laikomas viešuoju asmeniu Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo (toliau – ir VIĮ, Įstatymas) 2 straipsnio 78 dalies prasme, nes viešasis asmuo yra toks, kurio priimami

sprendimai turi realią įtaką visuomenei, yra visuomeniškai svarbūs.

9. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas nepateikė duomenų, jog gavo trečiojo suinteresuoto asmens sutikimą skelbti jo asmens duomenis. BDAR nustatyta, jog asmens sutikimas tvarkyti duomenis yra tik vienas iš teisėto duomenų tvarkymo pagrindų. Pagal BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punktą teisėtas duomenų tvarkymas yra tada, kai tvarkyti duomenis būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni.

10. Publikacijoje nagrinėta informacija viešojo intereso klausimais – apie savivaldybės įmonės vykdomus viešuosius pirkimus. Dalį viešųjų pirkimų yra laimėjusi UAB „Ecomas“, kurios akcininkas yra trečiasis suinteresuotas asmuo, tačiau, teismo vertinimu, jis yra privatus ir paviešintos privataus gyvenimo aplinkybės neatskleidžia viešo pobūdžio detalių. Šia Publikacija pareiškėjas neatskleidė teisei ar gerai moralei priešingų veikų, ar visuomenėje priimtinoms elgesio taisyklėms priešingų veiksmų, kuriuos būtų galima atskleisti nesant trečiojo suinteresuoto asmens sutikimo.

11. Teismas pažymėjo, jog Publikacijos tikslas galėjo būti pasiektas ir neatskleidus trečiojo suinteresuoto asmens duomenų. Pareiškėjas pažeidė trečiojo suinteresuoto asmens teises, todėl jis pagrįstai ginčijamu Sprendimu pripažintas pažeidęs BDAR 5 straipsnio 1 dalies a, 6 straipsnio 1 dalies a punkto reikalavimus.

12. Teismas nesutiko su pareiškėjo teiginiais, kad trečiojo suinteresuoto asmens statusui reikšminga informacija laikė VRK tinklalapyje paskelbtus jo asmens duomenis, nes trečiasis suinteresuotas asmuo viešuoju asmeniu gali būti laikomas tik kandidatavimo laikotarpiu.

13. Pareiškėjo nurodytos aplinkybės, susijusios su savivaldybės įmonės vykdytais viešaisiais pirkimais, kurių dalis galbūt buvo neskaidrūs, neabejotinai yra reikšmingos sprendžiant, ar privačios informacijos skelbimas pateisinamas visuomenės interesu tokią informaciją žinoti, tačiau nėra lemiamos priskiriant A. V. viešųjų asmenų kategorijai. Teismas atmetė pareiškėjo argumentą, kad elektroninio laiško, trečiojo suinteresuoto asmens atsiųsto pareiškėjui, turinys sudarė pagrindą pareiškėjui jį laikyti viešuoju asmeniu, nes asmuo negali būti priskiriamas viešiems asmenims pagal elektroninių laiškų turinį. Iš Publikacijos turinio negalima spręsti, kad A. V. privačių asmens duomenų visuma tenkino viešąjį interesą.

14. Teismas pažymėjo, kad VIĮ 14 straipsnio 3 dalies išimtis taikytina tik viešiesiems asmenims. A. V. dėl einamų pareigų nuolat nedalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, neturi viešojo administravimo įgaliojimų, neadministruoja viešųjų paslaugų teikimo, jo nuolatinė veikla neturi reikšmės viešiesiems reikalams. Tai, kad su juo siejamas verslas kelia susidomėjimą viešojo intereso prasme, nereiškia, kad jo, kaip privataus asmens, privatus gyvenimas gali būti atskleidžiamas visuomenei. Ne tik trečiojo suinteresuoto asmens privatūs duomenys, bet ir jo šeiminiai ryšiai bei kita privati informacija negali būti skelbiama nesant asmens sutikimo. Visuomenės intereso žinoti tam tikrą informaciją apie kitą asmenį negalima sutapatinti su visuomenės interesu patenkinti smalsumą ar pritraukti skaitytojų dėmesį.

15. Tarnyba nekvestionavo pareiškėjo galimybės atskleisti negatyvius atvejus viešojo intereso srityje (viešųjų pirkimų srityje), tačiau toks saviraiškos realizavimas nėra absoliutus. Kiekvienas viešai skleidžiantis informaciją privalo laikytis VIĮ reikalavimų, o

šios veiklos reguliavimas nėra cenzūra.

16. Teismas, įvertinęs byloje esančių aplinkybių visumą, nusprendė, kad Tarnyba skundžiamame Sprendime nenukrypo nuo teismų formuojamos praktikos, tinkamai įvertino ir išanalizavo nustatytas faktines aplinkybes bei teisinį reglamentavimą, nuosekliai ir išsamiai išdėstė, kuo grindžiamos padarytos išvados, todėl Sprendimas nebuvo panaikintas.

17. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2020 m. lapkričio 18 d. papildomu sprendimu A. V. iš pareiškėjo VšĮ „Klaipėda atvirai“ priteisė 550 Eur bylinėjimosi išlaidų.

III.

18. Pareiškėjas VšĮ „Klaipėda atvirai“ apeliaciniame skunde prašė panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimą ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 18 d. papildomą sprendimą bei priimti naują sprendimą – panaikinti Sprendimo dalį, kuria nuspręsta: 1) pripažinti A. V. skundą dėl Publikacijoje paskelbtos informacijos iš dalies pagrįstu; 2) pareikšti papeikimą VšĮ „Klaipėda atvirai“ dėl BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkto ir 6 straipsnio 1 dalies a punkto pažeidimo. Taip pat pareiškėjas prašo iš atsakovo priteisti bylinėjimosi išlaidas.

19. Pareiškėjas apeliacinį skundą grindė šiais argumentais:

19.1. Priešingai nei nurodė teismas, esminę reikšmę vertinant, ar A. V. yra laikytinas viešuoju asmeniu, turi ne tik tai, ar jo veikla yra susijusi su viešojo administravimo įgaliojimų įgyvendinimu, tačiau ir jo padėtis visuomenėje. A. V. yra Klaipėdos visuomenėje gerai žinomas verslininkas. Be to, rinkimuose kandidatavusių asmenų duomenys visuomenei aktualūs ne tik kandidatavimo, bet ir visos kadencijos laikotarpiu – savivaldos rinkimuose nelaimėjusiems kandidatams išlieka tikimybė užimti tarybos nario vietą.

19.2. Teismas nepagrįstai pripažino pareiškėją pažeidus asmens duomenų tvarkymo reikalavimus. A. V. laikytinas viešuoju asmeniu, todėl jam taikomas didesnis kritikos toleravimo laipsnis, o visuomenė yra suinteresuota jo bei su juo susijusių asmenų veikla. Publikacijoje paskelbta asmeninė A. V. informacija nėra perteklinė, o be jos nebūtų pasiektas Publikacijos tikslas. Nors A. V. yra privataus juridinio asmens, dalyvavusio neskaidriuose viešuosiuose pirkimuose, dėl kurių šiuo metu yra vykdomas ikiteisminis tyrimas, akcininkas, jis taip pat yra ir potencialus savivaldybės tarybos narys. Net ir laikant A. V. privačiu asmeniu, paskelbta vieša informacija yra pateisinama demokratinių principų požiūriu bei atitiko VIĮ 14 straipsnio 3 dalį. Publikacija nepažeidė A. V. teisių, kadangi teisės aktų nesilaikymas negalėjo būti laikomas prielaida ginti asmenų privatų gyvenimą. Jokie A. V. teisėti lūkesčiai, jog asmeninė jo informacija nebus atkleista visuomenei, negalėjo susiformuoti vien dėl to, jog S. V. nesilaikė teisės aktų reikalavimų bei neatskleidė asmeninių duomenų apie sąsajas su UAB „Ecomas“. Neatskleidus asmeninių duomenų visuomenė negalėtų suvokti asmenų sąsajų bei atliktų pažeidimų pobūdžio. A. V. asmens duomenų atskleidimas yra susijęs su viešuoju interesu bei pateisinamas demokratiniu požiūriu, todėl pareiškėjo veiksmai patenka į BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto išimtį.

19.3. A. V., dalyvaudamas savivaldos rinkimuose, pateikė savo asmeninę informaciją bei informaciją apie įmones, kurių akcininku jis yra, VRK, kuri ir šiuo metu patalpinta VRK tinklalapyje. Publikacijoje net ir nenurodžius UAB „Ecomas“ akcininko vardo

bei pavardės, nesunku išsiaiškinti A. V. tapatybę.

19.4. Net ir konstatavus, jog A. V. yra privatus, o ne viešasis asmuo, teismas pažeidė proporcingumo principą. Publikacijoje paskelbti duomenys yra susiję su duomenimis, kurie yra viešai paskelbti arba kurie privalėjo būti viešai paskelbti – A. V., dalyvaudamas savivaldos rinkimuose, pateikė viešai paskelbti asmeninę informaciją; S. V., užimdama atitinkamas pareigas perkančiojoje organizacijoje, nesilaikė teisės aktų reikalavimų, taip sukeliant visuomenės diskusijas apie A. V. bei jo tėvų privačią veiklą.

19.5. Teismas skundžiamu sprendimu paneigė Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtintą informacijos laivę ir suformavo žalingą teismų praktiką, pagal kurią asmenys, prisidengdami duomenų apsaugos reikalavimais, gali apriboti vieną iš Konstitucijoje numatytų demokratinės visuomenės principų – saviraiškos laisvę bei visuomenės teisę būti informuotai.

19.6. Atsižvelgus į tai, kad skundžiamas Sprendimas yra nepagrįstas bei naikintinas, teismas turi panaikinti ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 18 d. papildomą sprendimą, o A. V. prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo atmesti.

20. Atsakovas Tarnyba atsiliepime į apeliacinį skundą prašo Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimą ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 18 d. papildomą sprendimą palikti galioti, o apeliacinį skundą atmesti.

21. Atsakovas atsiliepime nurodė šiuos argumentus:

21.1. A. V. neatitinka nei vieno iš VIĮ 2 straipsnio 78 dalyje nurodytų kriterijų. Publikacijos paskelbimo metu jo veikla buvo nesusijusi su viešojo administravimo įgaliojimų įgyvendinimu ar viešųjų paslaugų teikimo administravimu, ar kitais viešaisiais reikalais. Be to, įmonė, kurios akcininkas yra A. V., neteikia viešųjų paslaugų. Asmens žinomumas tam tikrai visuomenės daliai negali būti tapatinamas su asmens viešumu. Asmens viešumą lemia ne žinomumas ir (ar) populiarumas, bet vykdomos veiklos pobūdis. A. V. veikla ir veiksmai visuomenės viešajame gyvenime nėra tokie reikšmingi, kad publikacijoje būtų viešinami faktai apie asmeninį gyvenimą. Teismas pagrįstai konstatavo, kad trečiasis suinteresuotas asmuo yra privatus asmuo.

21.2. Atsakovas sutinka su pareiškėju, kad kandidatavimas savivaldybės tarybos rinkimuose yra priskyrimo viešųjų asmenų kategorijai kriterijus, tačiau asmuo viešuoju laikomas tik kandidatavimo laikotarpiu. Savivaldybių tarybų rinkimai vyko 2019 m. kovo 3 d., o Publikacija paskelbta 2019 m. gruodžio 27 d., t. y. praėjus 9 mėn. A. V. šiuose rinkimuose nebuvo išrinktas ir paskelbta informacija yra susijusi ne su A. V., kaip kandidatu į savivaldybės tarybos narius, o su jo, kaip įmonės akcininko, dalyvavimu viešuosiuose pirkimuose.

21.3. Duomenys apie ikiteisminį tyrimą gauti tik 2020 m. rugsėjį, todėl informacija apie vykstantį ikiteisminį tyrimą ginčo atveju yra teisiškai nereikšminga, kadangi negalėjo turėti įtakos rengiant Publikaciją ir priimant Sprendimą. Be kita ko, ikiteisminis tyrimas galimai pradėtas UAB „Gatvių apšvietimas“, o ne A. V. atžvilgiu.

21.4. Pareiškėjo argumentas, kad, siekiant paskelbti privačią informaciją apie trečiąjį suinteresuotą asmenį, taikoma teisės į privatų gyvenimą išimtis, nes ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes, negali būti svarstomas, nes A. V. laikytinas privačiu asmeniu, o ši iš-

imtis taikoma tik viešiesiems asmenims.

21.5. Trečiasis suinteresuotas asmuo yra privatus asmuo ir paviešinta privačių detalių visuma (t. y. jo vardas, pavardė ir giminystės ryšys) neatskleidžia jokių viešo pobūdžio detalių, kurias būtų galima atskleisti nesant trečiojo suinteresuoto asmens sutikimo. Pareiškėjas, atlikdamas žurnalistinį tyrimą, gali disponuoti informacija apie giminystės ryšį, tačiau šią informaciją visuomenei atskleisti gali tik esant neabejotinam viešajam interesui, t. y. objektyviai egzistuojant įtarimams, jog pasinaudojant atskleistu giminystės ryšiu yra vykdomi neskaidrūs viešieji pirkimai ir pan. Šiuo atveju Publikacijoje nėra atskleista jokios informacijos, jog būtent trečiojo suinteresuoto asmens giminystės ryšys darė įtaką atliekant neteisėtus veiksmus ar siekiant laimėti galbūt neskaidrius viešuosius pirkimus. Asmens duomenys apie A. V. giminystės ryšį atskleisti tenkinant skaitytojų smalsumą, bet ne viešąjį interesą.

21.6. VIĮ įtvirtinta privačios informacijos sąvoka nėra siejama su tuo, kur ir kiek kartų ji buvo paskelbta anksčiau, ar tokią informaciją lengvai galima rasti internete ar kiruose šaltiniuose. VRK A. V. duomenis skelbė remdamasi įstatymu ir jai suteiktomis funkcijomis, o VšĮ „Klaipėda atvirai“ informaciją apie privatų trečiojo suinteresuoto asmens gyvenimą galėjo skelbti tik esant A. V. sutikimui.

21.7. Teismas priėmė motyvuotą sprendimą, nenukrypo nuo suformuotos teismų praktikos bei įstatymų normų, atkreipė dėmesį, kad publikacijoje nagrinėjama viešojo intereso tema, tačiau trečiojo suinteresuoto asmens, kaip privataus asmens, asmens duomenų (šeiminių ryšių) visuma negali tenkinti viešojo intereso, nes šie duomenys neturi jokios visuomeninės reikšmės.

21.8. Teismo sprendimu nėra ribojama Konstitucijoje garantuojama saviraiškos ir informacijos laivė bei visuomenės interesas būti informuotai. Atsakovo pareiga yra prižiūrėti, kad nebūtų pažeidžiama visuomenės interesų – teisės gauti teisingą, objektyvią ir nešališką informaciją, bei kitų žmogaus teisių (garbės ir orumo, privatumo, asmens duomenų) apsaugos – pusiausvyra, taip pat, kad viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai sąžiningai ir atsakingai naudotųsi jiems suteikta teise skleisti informaciją bei idėjas.

22. Trečiasis suinteresuotas asmuo atsiliepime į apeliacinį skundą prašo Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimą ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 18 d. papildomą sprendimą palikti galioti, o apeliacinį skundą atmesti. Taip pat trečiasis suinteresuotas asmuo prašo priteisti žyminį mokestį ir kitas bylinėjimosi išlaidas. Atsiliepime nurodė:

22.1. Nei vienas iš VIĮ 2 straipsnio 78 dalyje nurodytų apibūdinimų nėra tinkamas A. V. pareigoms ar padėčiai visuomenėje apibrėžti. Be to, A. V. nėra politikas, taigi Publikacijoje pateikta informacija apie jo narystę partijoje yra klaidinga. A. V. nėra plačiai visuomenėje žinomas asmuo, kurio veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams ir nuolatos domina visuomenę – jis labai mažos įmonės akcininkas, viešai nepasisakantis apie visuomenėje vykstančias aktualijas, neužimantis jokių valstybinės reikšmės ar kitų visuomenei reikšmingų pareigų, dėl kurių galėtų daryti kokią nors įtaką visuomenei, nepriklauso asociacijoms ar verslo organizacijoms. Kol asmuo nėra savivaldybės tarybos narys, tol jis neturi savivaldybės tarybos nario įgaliojimų, tam tikrų privilegijų, todėl, atitinkamai, negali įgyti ir neigiamų iš to kylančių pasekmių (asmens pripažinimo viešu).

22.2. Teisės aktai nenumatė pareigos S. V. deklaruoti privačių interesų, nes ji nėjo pareigų, susijusių su faktiniu viešųjų pirkimų vykdymu. Be to, net ir eidama vyr. finansi-

ninkės pareigas, ji nebuvo vienintelis atsakingas asmuo, vykdantis pinigines operacijas, susijusias su viešaisiais pirkimais.

22.3. Privataus asmens duomenų atskleidimas, neturint asmens sutikimo, yra teisės aktų pažeidimas, kuris šiuo atveju nepateisinamas net ir siekiu atskleisti viešo intereso pažeidimus.

IV.

23. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. spalio 6 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021 pareiškėjo VšĮ „Klaipėda atvirai" apeliacinį skundą atmetė ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimą paliko nepakeistą. Taip pat teismas iš pareiškėjo A. V. priteisė 1 210 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

24. Teisėjų kolegija nusprendė, kad trečiasis suinteresuotas asmuo nėra viešasis asmuo. Teisėjų kolegija įvertino VIĮ 2 straipsnio 78 dalyje įtvirtintą viešojo asmens apibrėžimą, taip pat teismų praktiką, pagal kurią sprendžiant, ar asmuo laikytinas viešuoju asmeniu, reikia nustatyti, kad asmens nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams, o tai reiškia, kad asmenų, atitinkančių nurodytoje įstatymo normoje įvardytus požymius, veikla turi būti viešojo intereso objektu (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 17 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-323-492/2021 43 p.).

25. Byloje nustatyta, kad Publikacijoje aprašomuose viešuosiuose pirkimuose dalyvavo privatus juridinis asmuo, neteikiantis viešųjų paslaugų, kurio akcininkas yra trečiasis suinteresuotas asmuo. Be to, nors trečiasis suinteresuotas asmuo dalyvavo 2019 m. savivaldybių tarybų rinkimuose su Liberalų sąjūdžio Klaipėdos rajono sąrašu, jis nebuvo ir nėra šios partijos narys. Teisėjų kolegijos vertinimu, trečiasis suinteresuotas asmuo neturi viešojo administravimo įgaliojimų, neadministruoja viešųjų paslaugų teikimo, dėl savo darbo pobūdžio nuolat nedalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje. Nenustatyta, kad Publikacijos paskelbimo metu šio asmens veikla buvo susijusi su kitais viešaisiais reikalais.

26. Vertindama trečiojo suinteresuoto asmens sąsajas su politine veikla, teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors jis ir dalyvavo 2019 m. savivaldybių tarybų rinkimuose, tačiau nebuvo išrinktas, nebuvo partijos narys, nevykdė aktyvios politinės veiklos. Vien kandidatavimo faktas nėra pagrindas trečiąjį suinteresuotą asmenį laikyti viešuoju asmeniu ne tik kandidatavimo laikotarpiu.

27. Atsižvelgus į tai, nuspręsta, kad pareiškėjas VšĮ „Klaipėda atvirai", Publikacijoje paskelbęs trečiojo suinteresuoto asmens duomenis (vardą, pavardę ir giminystės ryšį), neįvykdė BDAR 6 straipsnio 1 dalies a punkte įtvirtintos pareigos gauti šio asmens sutikimą.

28. Vertindama, ar duomenys apie trečiąjį suinteresuotą asmenį galėjo būti skelbiami pagal BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punktą, teisėjų kolegija pažymėjo, kad Publikacijoje nėra skelbiama apie teisei ar gerai moralei priešingas veikas ar visuomenėje priimtinoms elgesio taisyklėms priešingus veiksmus. Iš Publikacijos turinio negalima spręsti, kad trečiojo suinteresuoto asmens, kaip privataus asmens, privačių duomenų visuma tenkino viešąjį interesą. Publikacijos tikslas galėjo būti pasiektas ir neatskleidus trečiojo suinteresuoto asmens duomenų, todėl pareiškėjas pagrįstai pripažintas pažeidęs

BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkto bei 6 straipsnio 1 dalies a punkto reikalavimus.

29. Remdamasi, be kita ko, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021, teisėjų kolegija akcentavo, jog duomenų valdytojas privalo įrodyti, kad asmens duomenys galėjo būti tvarkomi ir kad dėl to nebuvo pažeisti BDAR 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti su asmens duomenų tvarkymu susiję principai. Duomenų valdytojas privalo pateikti pakankamai tą pagrindžiančių įrodymų.

30. Nenustatyta, kad byloje buvo pagrindas taikyti VIĮ 14 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą išimtį. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad ši išimtis gali būti taikoma tik viešiesiems asmenims, o remiantis VIĮ 2 straipsnio 78 dalimi nuspręsta, kad trečiasis suinteresuotas asmuo tokiu nelaikytinas. Be to, teisiškai reikšminga aplinkybe pripažinta tai, jog Publikacija buvo paskelbta 2019 m. gruodžio 27 d., o duomenys apie galbūt vykstantį ikiteisminį tyrimą gauti tik 2020 m. rugsėjo mėn.

31. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija nutarė pareiškėjo viešosios įstaigos „Klaipėda atvirai“ apeliacinį skundą atmesti ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimą, kuriuo pareiškėjo skundas atmestas, palikti nepakeistą. Trečiajam suinteresuotam asmeniui iš pareiškėjo priteista 1 210 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

V.

32. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas, gavęs informaciją apie tai, kad gali būti proceso administracinėje byloje atnaujinimo pagrindų, teikimu kreipėsi svarstyti klausimą dėl proceso administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021.

33. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas teikime nurodė, kad BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto taikymas *inter alia* reikalauja nustatyti atitinkamų teisių ir interesų pusiausvyrą. Kompetentingos valstybės institucijos ir teismai privalo ne tik nacionalinę teisę aiškinti pagal Europos Sąjungos duomenų apsaugos teisės aktus, bet ir atkreipti dėmesį, kad nebūtų remiamasi tokiu šių teisės aktų aiškinimu, kuris kirstųsi su Sąjungos teisinės sistemos saugomomis pagrindinėmis teisėmis arba kitais bendraisiais Sąjungos teisės principais, kaip antai – proporcingumo principu. Teismas privalo užtikrinti teisingą pusiausvyrą tarp skirtingų teisės saugomų pagrindinių teisių bei atsižvelgti į kitus bendruosius teisės principus, kaip antai – proporcingumo principas.

34. Bylą apeliacine tvarka išnagrinėjęs teismas neatliko išsamaus patikrinimo, ar išlaikyta tinkama pusiausvyra tarp įvairių atitinkamu atveju nagrinėjamų interesų ir visapusiško proporcingumo nagrinėjimo. Nutartyje pateikiamas vertinimas rodo fragmentišką ir formalų požiūrį į kriterijus, pagal kuriuos tam tikrus asmenis galima priskirti viešiesiems asmenims, o tai lėmė esminį materialiosios teisės normų pažeidimą jas taikant, galėjusį turėti įtakos priimti neteisėtą nutartį.

35. Bylą nagrinėjęs teismas privalėjo atsižvelgti į su nagrinėjamu klausimu susijusią Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, kurioje pažymėta, kad didelės viešosios bendrovės neišvengiamai ir sąmoningai atveria savo veiklą kruopščiam tikrinimui ir, kaip yra verslininkų, vadovaujančių šioms bendrovėms, atveju, priimtinos kritikos ribos yra platesnės. Privatus investicinis fondas negali būti laikomas didele kompanija, dėl to jam turi būti suteikiama sąlyginai platesnė reputacijos apsauga. Vis dėlto kai privati

bendrovė nusprendžia dalyvauti sandoriuose, susijusiuose su didelėmis viešosiomis lėšomis, ji savanoriškai atveria savo veiklą didesniam visuomenės domėjimuisi. Juolab tais atvejais, kai tvirtinama, jog tokie sandoriai buvo žalingi viešiesiems finansams (2007 m. lapkričio 27 d. sprendimo byloje *Timpul Info-Magazin ir Anghel prieš Moldovą* (pareiškimo Nr. 42864/05), 34 p.). Ne mažiau svarbu yra nustatyti, ar publikacijose reiškiama kritika nėra susijusi su politiniu kontekstu, kas savo ruožtu taip pat pateisina platesnes kritikos ribas (Sprendimo byloje *Timpul Info-Magazin ir Anghel prieš Moldovą* 38 p.). Galiausiai, neigiamas poveikis, kurį gali turėti ribojančios priemonės, taikomos žiniasklaidai, galinčios atgrasyti nuo atviros diskusijos apie viešuosius reikalus, yra dar vienas teisiškai reikšmingas kriterijus, ieškant pagrindinių teisių pusiausvyros (Sprendimo byloje *Timpul Info-Magazin ir Anghel prieš Moldovą* 39 p.).

36. Teikime nurodyta, kad atliekant palyginimą, būtiną vertinant, ar nėra pažeidžiama Konstitucijoje įtvirtinta informacijos laisvės ir kitų konstitucinių vertybių pusiausvyra, reikia atsižvelgti į tai, kad duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais. Vis dėlto administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021 paskelbtų asmens duomenų tvarkymas pagal nacionalinę teisę apskritai nesusietas su BDAR 85 straipsniu.

37. Kvestionuotina, ar buvo tinkamai įvertinta, kad Publikacijos tikslas galėjo būti pasiektas ir neatskleidus trečiojo suinteresuoto asmens duomenų – ar iš tiesų pakanka atskleisti tik viešuosiuose pirkimuose dalyvavusios bendrovės pavadinimą, kad būtų galima prisidėti prie viešojo intereso, susijusio su tinkamu viešųjų finansų panaudojimu, diskusijos.

38. Teikime vertinant kriterijus, pagal kuriuos asmenis galima priskirti viešiesiems, nurodyta, kad būtina atsižvelgti į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, formuojamą administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021. Teismo praktikoje privataus gyvenimo sąvoka aiškinama kaip apimanti fizinių ir juridinių asmenų profesinę ar komercinę veiklą, tačiau šiems atvejams negalima priskirti dalyvavimo viešųjų lėšų skirstymo procedūrose, juolab atvejais, susijusiais su politiniu kontekstu. Viešųjų išteklių kriterijus yra pripažįstamas kaip vienas esminių atskleidžiant viešųjų asmenų kategoriją. Šiuo klausimu Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucijos Nr. 1165 (1998) dėl teisės į privatumą 7 punkte įtvirtinta, kad viešieji asmenys yra asmenys, užimantys pareigas valstybės tarnyboje ir (ar) naudojantys viešuosius išteklius, ir, apskritai, visi tie, kurie atlieka reikšmingą vaidmenį visuomeniniame gyvenime (politikos, ekonomikos, meno, socialinėje, sporto ar bet kurioje kitoje srityje).

39. Atsižvelgus į paminėtą jurisprudenciją, teikime laikyta, kad trečiasis suinteresuotas asmuo atitinka viešojo asmens, kurio nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams teisinę apibrėžtį (ginčo metu galiojusios VIĮ redakcijos 2 str. 78 d.). Tai, kad fizinis asmuo nedalyvauja viešuosiuose pirkimuose, turint galvoje, kad juridinis asmuo yra tik ir išimtinai teisinė forma savininkų (akcininkų) interesams versle įgyvendinti ir, paprastai, apibūdinamas kaip teisinė fikcija, nepaneigia to, kad fizinio asmens veikla yra susijusi su viešaisiais ištekliais. Todėl duomenys apie dalyvavimą juridinio asmens veikloje, susijusioje su viešaisiais pirkimais, gali sudaryti visuomeninę reikšmę turinčią informaciją, jeigu siekiama atskleisti netinkamai naudojamas viešąsias lėšas.

40. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas, atsižvelgęs į tai, kad administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021 neatlikta susijusių interesų pusiausvyros patikra, neišsamiai taikyti kriterijai, pagal kuriuos asmuo priskiriamas viešiesiems

asmenims, taip pat kad formuojama teisės aiškinimo praktika kita linkme, nei teisė aiškinama ir taikoma Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendime administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021 ir 2016 m. birželio 22 d. nutartyje administracinėje byloje Nr. A-1184-492/2016, nurodė, kad yra pagrindas svarstyti klausimą dėl proceso atnaujinimo užbaigtoje įsiteisėjusia nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021 pagal ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 ir 12 punktus.

41. Trečiasis suinteresuotas asmuo A. V. pateikė rašytinius paaiškinimus, kartu su prašymu prijungti papildomus rašytinius įrodymus (Priedas Nr. 1 – Klaipėdos apygardos prokuratūros 2-ojo baudžiamojo persekiojimo skyriaus 2021 m. balandžio 19 d. nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą) šioje administracinėje byloje. Nurodė šiuos pagrindinius argumentus:

41.1. Nesutiko, kad išnagrinėtoje administracinėje byloje teisė aiškinta ir taikyta nukrypstant nuo iki šiol formuotos teismų praktikos, nes teikime cituojamų bylų faktinės aplinkybės neatitinka išnagrinėtos bylos faktinių aplinkybių. Taip pat nesutiko, kad trečiasis suinteresuotas asmuo turėtų būti laikomas viešuoju asmeniu ir kad vertinant susijusių interesų pusiausvyrą šiuo atveju prioritetas turėtų būti suteikiamas teisei į informaciją / teisei į saviraiškos laisvę, o ne teisei į privatų gyvenimą (asmens duomenų apsaugą).

41.2. Pažymėjo, jog teismų precedentų, kaip teisės šaltinių, reikšmės negalima pervertinti, juolab suabsoliutinti. Precedento galią turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo sukurti analogiškose bylose.

41.3. Paskleista informacija neatitinka tikrovės ir tai patvirtina Viešųjų pirkimų tarnybos išvada, nutartis dėl ikiteisminio tyrimo nutraukimo. Atsižvelgiant į tai, kad teikime cituojama teismų praktika dėl asmens pripažinimo viešu neatitinka išnagrinėtos administracinės bylos Nr. eA-2398-525/2021 faktinių aplinkybių, ji neturėtų būti taikoma (aktuali) šio ginčo atveju. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjo Publikacijoje paskleista informacija nėra tiksli, patikslinta (ir tai yra patvirtinta Priede Nr. 1), teisė į informaciją neturėtų būti prioritetizuojama teisės į privatų gyvenimą atžvilgiu. Priešingai – paties apeliacinio teismo cituojama teismų praktika aiškina, kad tokiu atveju asmens duomenų apsauga yra prioritetas.

42. Pareiškėjas VšĮ „Klaipėda atvirai“ pateikė atsiliepimą į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko teikimą, kuriame nurodė sutinkantis su teikimo argumentais ir prašė atnaujinti procesą išnagrinėtoje administracinėje byloje. Nurodė šiuos pagrindinius argumentus:

42.1. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nevertino Konstitucijos 22 ir 25 straipsniuose įtvirtintų teisių pusiausvyros. Pareiškėjas, cituodamas Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, teigė, kad teismas nutartyje neanalizavo Europos Žmogaus Teisių Teismo nurodytų sąlygų egzistavimo bei klaidingai nusprendęs, jog A. V. nėra viešasis asmuo, tiesiog konstatavo Reglamento nuostatų pažeidimą, kas lėmė neteisėtos teismo nutarties priėmimą. Pareiškėjas pasisakė dėl kiekvienos iš sąlygų:

42.1.1. Prisidėjimas prie viešojo intereso diskusijų. Informacija apie A. V. buvo atskleista viešųjų pirkimų kontekste. Viešųjų pirkimų procedūros patenka į viešojo intereso sritį. Viešųjų lėšų panaudojimo atveju egzistuoja viešasis interesas, kadangi visuomenė yra suinteresuota žinoti informaciją, susijusią su viešųjų lėšų panaudojimu, galutiniais naudos gavėjais, galimais skaidrumo principo pažeidimais ir t. t. Publikacijoje yra pa-

teikiama informacija apie galimus pažeidimus viešo pirkimo procedūrose. Visuomenės interesas šiai informacijai yra pateisinamas, todėl ir informacija savo turiniu turi būti pakankama tinkamai suprasti ir įvertinti.

42.1.2. A. V. žinomumo laipsnis. A. V., būdamas galutiniu naudos gavėju, nors ir veikdamas per juridinį asmenį, galimai neskaidrių viešųjų pirkimų atveju gavo viešuosius išteklius, kas neabejotinai patvirtina, jog jo veikla yra susijusi su viešaisiais reikalais, o jis yra viešasis asmuo. Negana to, jis kandidatavo į Klaipėdos miesto savivaldą.

42.1.3. Ankstesnis A. V. elgesys. Dalyvaudamas savivaldos rinkimuose pateikė savo asmens duomenis VRK, kurios puslapyje vis dar yra pateikiama šio asmens informacija. Taigi, jis net negalėjo turėti lūkesčių, jog tokia informacija nebus viešinama kituose šaltiniuose.

42.1.4. Publikacijos pavadinimas, forma, turinys, platinimo apimtis ir pasekmės. Publikacijoje pateikiama informacija, susijusi su perkančiosios organizacijos galimai vykdytais neskaidriais viešaisiais pirkimais ir nepateikta tikrovės neatitinkanti informacija. Be to, A. V. neįrodė, jog Publikacijoje atskleisti duomenys jam sukėlė kažkokias realias neigiamas pasekmes.

42.1.5. Dėl informacijos gavimo būdo. Dalis informacijos buvo laisvai prieinama viešojoje erdvėje, o informacija apie A. V. ir S. V. giminystės ryšius buvo gauta iš pačios S. V.

42.1.6. Įtaka žiniasklaidai. Žiniasklaidai būtų užkertamas kelias informuoti visuomenę viešojo intereso klausimais, t. y. apie netinkamą viešųjų išteklių naudojimą. Atsakovo pareiškėjui skirtos nuobaudos palikimas nepagrįstai susiaurintų saviraiškos laisvę bei visuomenės teisę žinoti.

42.2. Teismas neįvertino Reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punkte numatytų sąlygų. Nagrinėjamu atveju egzistuoja visos sąlygos pripažinti A. V. duomenų tvarkymą teisėtu.

42.3. Teismas netinkamai aiškino ir taikė VIĮ 14 straipsnio 3 dalį. Ši nuostata visuomenės informavimo priemonėms suteikia galimybę atlikti savarankiškus žurnalistinius tyrimus, kurie padėtų atskleisti galimus įstatymų pažeidimus arba atliktas nusikalstamas veikas, kurių pagrindu būtų ne tik informuojama visuomenė, tačiau ir valstybės institucijos.

42.4. Pareiškėjo atsiliepime nurodyta teismų praktika įrodo, jog teismas 2021 m. spalio 6 d. nutartimi nukrypo nuo iki šiol suformuotos teismų praktikos.

43. Atsakovas Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba pateikė atsiliepimą į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko teikimą, kuriame nurodė nesutinkantis su teikime nuodytais argumentais. Atsakovas nurodė šiuos pagrindinius argumentus:

43.1. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas faktines bylos aplinkybes ir įrodymus įvertino tinkamai, objektyviai ir visapusiškai. Be to, teismas yra laisvas pasirinkti, kuria bylai aktualia praktika remtis. Teikime nurodomo sprendimo bei nutarties faktinės aplinkybės ir *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) skiriasi nuo nagrinėjamo ginčo. Teikime teigiama, kad 2021 m. spalio 6 d. nutartyje buvo neatsižvelgta į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimą bei 2016 m. birželio 22 d. nutartį. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendime buvo analizuojama situacija, kuomet buvo paskelbti asmeniniai

duomenys leidinyje, kuriame pateikiami turtingiausi Lietuvos žmonės. Tačiau, nagrinėjamu atveju nėra duomenų, leidžiančių pagrįsti, jog trečiasis suinteresuotas asmuo yra vienas turtingiausių šalies verslininkų, kurio veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams. Remiantis viešai prieinamais duomenimis, UAB „Ecomas“ dirbo 4 darbuotojai (darbuotojų skaičius svyravo), todėl tokios įmonės akcininkas negali būti priskiriamas viešajam asmeniui. Trečiasis suinteresuotas asmuo iki ginčijamos publikacijos paskelbimo nebuvo žinomas asmuo, byloje nėra jokių duomenų, kad jis prisideda prie viešojo intereso diskusijų.

43.2. Teikime taip pat nurodoma, kad teismas nukrypo nuo praktikos, kuri buvo suformuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. birželio 22 d. nutartyje. Pažymėtina, kad teikime dar kartą remiamasi byla, kurios *ratio decidendi* nesutampa su nagrinėjamu ginču. Byloje analizuotas klausimas dėl Žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso pažeidimo rengiant humoristinio pobūdžio publikaciją. Šioje nutartyje nebuvo ginčo dėl teisės į asmens duomenų tvarkymą pažeidimo. Sutiktina, kad kandidatavimas 2019 m. savivaldybės tarybos rinkimuose yra priskyrimo viešųjų asmenų kategorijai kriterijus, tačiau asmuo viešuoju laikomas tik kandidatavimo laikotarpiu.

43.3. Nesutiktina su teikime nurodytu argumentu, jog trečiasis suinteresuotas asmuo atitinka viešojo asmens apibrėžtį, nes potencialiai, bet kada gali tapti savivaldybės tarybos nariu. Atsižvelgus į Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio iškovotų mandatų kiekį (4 mandatai) bei trečiojo suinteresuoto asmens porinkiminį eilės numerį (37) negalima teigti, jog trečiasis suinteresuotas asmuo gali būti laikomas potencialiu savivaldybės politiku ir viešuoju asmeniu. Trečiasis suinteresuotas asmuo nėra ir nebuvo partijos narys. Trečiasis suinteresuotas asmuo neatitinka nei vieno iš VIĮ 2 straipsnio 78 dalyje nurodytų kriterijų.

43.4. Konkrečios situacijos kontekste viešasis interesas galėjo būti realizuotas nurodant, kad perkančiosios organizacijos ir viešuosiuose pirkimuose dalyvavusio juridinio asmens dalyvį sieja giminystės ryšys, jo nedetalizuojant (nenurodant, kad asmenys siejami motinystės ryšiu). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra išaiškinęs, jog plečiamasis VIĮ 2 straipsnio 78 dalies nuostatos aiškinimas sąlygotų žmogaus teisės į privataus pobūdžio informacijos apsaugą, kurią, be kita ko, garantuoja Konstitucijos 22 straipsnis ir Konvencija 8 straipsnis, ribojimą.

43.5. Privati informacija apie konkretų giminystės ryšį, nesant sutikimo, visuomenei gali būti atskleista tik esant neabejotinam viešajam interesui. Šiuo atveju Publikacijoje nėra atskleista jokios informacijos, jog būtent trečiojo suinteresuoto asmens giminystės ryšys darė įtaką atliekant galimai neteisėtus veiksmus, ar siekiant laimėti galimai neskaidrius viešuosius pirkimus. Byloje nėra duomenų apie pareiškėjo veiksmus siekiant išsiaiškinti perkančiojoje organizacijoje dirbančio asmens pareigas, dalyvavimą priimant sprendimus dėl viešųjų pirkimų, atliktus veiksmus ir pan.

43.6. Ginčijama publikacija paskelbta 2019 m. gruodžio mėnesį, o duomenys apie ikiteisminį tyrimą gauti tik 2020 m. rugsėjo mėnesį. Be to, ikiteisminis tyrimas pradėtas UAB „Gatvių apšvietimas“ buvusio generalinio direktoriaus atžvilgiu, o ne trečiojo suinteresuoto asmens atžvilgiu. Galiausiai, ikiteisminis tyrimas buvo nutrauktas.

43.7. Išvada, jog žurnalistikos tikslas *per se* yra visada viršesnis už duomenų subjekto teises, neišplaukia nei iš teisės aktų, nei iš teismų praktikos. Tai, kad tais atvejais, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslu, konkretūs Reglamento straips-

niai netaikomi, nereiškia, jog žurnalistikos tikslas savaime viršesnis už duomenų subjektų teises ir asmens duomenys visais atvejais gali būti tvarkomi be asmens sutikimo. Reglamento 6 straipsnio 1 dalies f punkte numatyta teisėtumo sąlyga įpareigoja kiekvienu konkrečiu atveju vertinti, ar egzistuoja teisėtas ir pagrįstas visuomenės interesas žinoti (tvarkyti) konkretaus asmens duomenis.

44. Trečiasis suinteresuotas asmuo pateikė prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo administracinėje byloje Nr. eP-83-602/2021.

VI.

45. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija 2021 m. lapkričio 17 d. nutartimi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko teikimą tenkino ir atnaujino procesą administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021 Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 156 straipsnio 2 dalies 10 ir 12 punktų pagrindu.

46. Teisėjų kolegija, be kita ko, pažymėjo, jog teismo procesas turėtų būti atnaujintas dėl to, kad: 1) Tarnybos Sprendimas priimtas nustačius BDAR pažeidimą dėl visuomenės informavimo priemonėje neteisėtai tvarkytų A. V. asmens duomenų, tačiau paskelbtų asmens duomenų tvarkymas pagal nacionalinę teisę nesusietas su BDAR sąlygomis bei jas paaiškinančiomis konstatuojamosiomis dalimis. Byloje neatliktas išsamus patikrinimas, ar išlaikyta tinkama pusiausvyra tarp įvairių atitinkamu atveju nagrinėjamų interesų ir visapusiško proporcingumo nagrinėjimo, kaip tai yra pabrėžiama ESTT praktikoje; 2) byloje pateikiamas vertinimas rodo fragmentišką ir formalų požiūrį į kriterijus, pagal kuriuos tam tikrus asmenis galima priskirti viešiesiems asmenims. Byloje nepakankamai atsižvelgta į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo precedentuose suformuluotus kriterijus, kuriais remiantis yra aiškinama VIĮ įtvirtinta viešųjų asmenų sąvoka. Byloje nepakankamai atsižvelgta į tai, kaip viešojo asmens sąvoka turėtų būti aiškinama, atsižvelgiant į EŽTT jurisprudenciją; 3) teismas neatliko išsamios patikros, ar nėra pažeidžiama Konstitucijoje įtvirtinta informacijos laisvės ir kitų konstitucinių vertybių (privataus gyvenimo neliečiamumas) pusiausvyra. Minėtos išsamios patikros nebuvimas apima ir būtinumą papildomai išnagrinėti klausimus, ar nėra pažeidžiama minėtų vertybių, kaip jos yra apibrėžiamos Konvencijos 8 straipsnyje ir Chartijos 7 straipsnyje (teisė į privatų gyvenimą), Chartijos 8 straipsnyje (teisė į asmens duomenų apsaugą), ir Konvencijos 10 straipsnyje bei Chartijos 11 straipsnyje (teisė į saviraiškos laisvę, žiniasklaidos laisvė ir pliuralizmas) pusiausvyra.

47. Pareiškėjas pateikė prašymą atlyginti bylinėjimosi išlaidas, patirtas rengiant atsiliepimą į pirmininko teikimą proceso atnaujinimui.

48. Atsakovas pateikė papildomus prašymus, kuriais prašė apsvarstyti galimybę kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo, kad būtų atsakyta, ar duomenų valdytojo interesas, jei jis yra žurnalistikos atstovas ir duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais, savaime gali būti pripažintas svarbesniu už duomenų subjekto teisę į asmens duomenų apsaugą, ir ar viešajam asmeniui BDAR nuostatos garantuoja tokią pat asmens duomenų apsaugą kaip ir privačiam asmeniui. Taip pat atsakovas prašė išspręsti klausimą dėl skundo nagrinėjimo iš esmės bei galimų poveikio priemonių taikymo, atsižvelgiant į Publikacijos paskelbimo datą.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

VII.

49. Tikrinama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. spalio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021 (toliau – ir Nutartis) priimta išnagrinėjus ginčą dėl Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos Sprendimo, kuriuo iš dalies pagrįstu pripažintas A. V. skundas dėl Publikacijoje paskelbtos informacijos ir pareikštas papeikimas pareiškėjui dėl BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkto ir 6 straipsnio 1 dalies a punkto pažeidimo.

50. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundą dėl šio Sprendimo atmetė. Bylą apeliacine tvarka nagrinėjęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas tikrinama Nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.

51. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas 2021 m. spalio 11 d. kreipėsi su teikimu, siūlydamas svarstyti klausimą dėl proceso administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021 atnaujinimo, kurį Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija 2021 m. lapkričio 17 d. nutartimi tenkino ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

52. ABTĮ 164 straipsnio 2 ir 3 dalys įtvirtina, kad tokiu atveju bylos nagrinėjimas iš naujo vyksta apeliacinio proceso tvarka, neperžengiant ribų, kurias apibrėžia proceso atnaujinimo pagrindai. Tai, be kita ko, reiškia, kad teismas patikrina teismo sprendimo (nutarties), kuria buvo užbaigtas procesas administracinėje byloje, teisėtumą ir pagrįstumą ta apimtimi ir tokiais pagrindais, kurie yra nustatyti teismo nutartyje atnaujinti procesą (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2018 m. spalio 25 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-5093-575/2018 47 p.; išplėstinės teisėjų kolegijos 2019 m. birželio 4 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-3347-629/2019 37 p.; išplėstinės teisėjų kolegijos 2020 m. vasario 18 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. A-1798-968/2020 42 p.).

53. Šiuo klausimu analizuodama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. lapkričio 17 d. nutartį, kuria procesas šioje byloje buvo atnaujintas, išplėstinė teisėjų kolegija pastebi, kad, siekiant tinkamai pagal nurodytas proceso taisykles identifikuoti minėtas ribas, nagrinėjamu atveju pirmiausia paminėtinos šios reikšmingos bylos aplinkybės:

53.1. Publikacijoje buvo paskelbta su trečiuoju suinteresuotu asmeniu susijusi informacija – jo vardas, pavardė, giminystės su S. V. ryšys. Byloje nėra ginčijama tai, jog būtent ši informacija atitinka tikrovę. Byloje taip pat nėra ginčo ir dėl to, kad trečiasis suinteresuotas asmuo nebuvo tiesiogiai pareiškėjui davęs aiškaus sutikimo tvarkyti jo asmens duomenis;

53.2. Publikacijoje minėta informacija paskelbta aptariant savivaldybės valdomos bendrovės organizuotus viešuosius pirkimus, kuriuose, be kita ko, dalyvavo (ir dalį jų laimėjo) juridinis asmuo, kurio akcininkas yra trečiasis suinteresuotas asmuo. Byloje nėra duomenų ar proceso dalyvių argumentų, kurie neigtų S. V. faktiškai ėjus pareigas ben-

drovėje, organizavusioje viešuosius pirkimus, kaip ir nėra neigiamos trečiojo suinteresuoto asmens sąsajos (buvimas akcininku) su tokiuose pirkimuose dalyvavusiu ir dalį jų laimėjusiu juridiniu asmeniu;

53.3. Publikacijoje nurodyta informacija apie viešuosius pirkimus, be kita ko, grįsta Viešųjų pirkimų tarnybos parengta tikrinimo ataskaita bei neplaninio vertinimo išvada;

53.4. Pirmosios instancijos teismas, įvertinęs viešojo asmens apibrėžimą, nusprendė, kad A. V. tokiu nelaikytinas, todėl Publikacijoje pateikti duomenys be trečiojo suinteresuoto asmens sutikimo pažeidė jo teises. Be to, paviešintos A. V. privataus gyvenimo aplinkybės neatskleidžia jokių viešo pobūdžio detalių, o kai nėra pagrindžiamas visuomenės interesas tokias aplinkybes žinoti, tai akivaizdžiai pažeidžia saviraiškos laisvės ir privataus asmens gyvenimo apsaugos pusiausvyrą;

53.5. Pareiškėjas apeliaciniame skunde teigia, jog A. V. yra laikytinas viešuoju asmeniu, kadangi jis yra Klaipėdos visuomenėje gerai žinomas verslininkas, kandidatavęs savivaldybės tarybos rinkimuose, Publikacijoje pateikta asmeninė informacija apie A. V. niekaip nepažeidžia jo teisės į privatų gyvenimą, yra svarbi viešojo intereso požiūriu bei atitinka proporcingumo principą. Taip pat apeliaciniame skunde nurodoma, kad pareiškėjas nepažeidė asmens duomenų tvarkymo reikalavimų, kadangi paskelbta informacija atitinka Įstatymo 14 straipsnio 3 dalį, o pirmosios instancijos teismas paneigė Konstitucijos 25 straipsnyje įtvirtintą informacijos laisvę;

53.6. Atsakovas ir trečiasis suinteresuotas asmuo su šiais apeliacinio skundo argumentais nesutinka ir laikosi pozicijos, kad A. V. pripažinti viešuoju asmeniu nėra pagrindo, o jo duomenys buvo paskelbti pažeidžiant teisės aktų reikalavimus.

54. Minėta 2021 m. lapkričio 17 d. nutartimi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija procesą šioje byloje atnaujino ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 10 ir 12 punktuose numatytais pagrindais, iš esmės konstatavusi, kad: 1) atsakovo Sprendimas priimtas nustačius BDAR pažeidimą, tačiau paskelbtų asmens duomenų tvarkymas pagal nacionalinę teisę nesusietas su BDAR sąlygomis. Byloje neatliktas išsamus patikrinimas, ar išlaikyta tinkama pusiausvyra tarp įvairių interesų ir visapusiško proporcingumo nagrinėjimo, kaip tai yra pabrėžiama Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje; 2) byloje pateikiamas vertinimas rodo fragmentišką ir formalų požiūrį į kriterijus, pagal kuriuos tam tikrus asmenis galima priskirti viešiesiems asmenims. Byloje nepakankamai atsižvelgta į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo precedentuose suformuluotus kriterijus, kuriais remiantis yra aiškinama Įstatyme įtvirtinta viešųjų asmenų sąvoka, ir į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją; 3) teismas neatliko išsamios patikros, ar nėra pažeidžiama Konstitucijoje įtvirtinta informacijos laisvės ir kitų konstitucinių vertybių (privataus gyvenimo neliečiamumas) pusiausvyra. Minėtos išsamios patikros nebuvimas apima ir būtinumą papildomai išnagrinėti klausimus, ar nėra pažeidžiama minėtų vertybių, kaip jos yra apibrėžiamos Konvencijos 8 straipsnyje ir Chartijos 7 straipsnyje (teisė į privatų gyvenimą), Chartijos 8 straipsnyje (teisė į asmens duomenų apsaugą), ir Konvencijos 10 straipsnyje bei Chartijos 11 straipsnyje (teisė į saviraiškos laisvę, žiniasklaidos laisvė ir pliuralizmas) pusiausvyra.

55. Atsižvelgdama į anksčiau išdėstytas aplinkybes, išplėstinė teisėjų kolegija pastebi, jog Sprendimu buvo konstatuotas BDAR pažeidimas (konkrečiai jo 5 str. 1 d. a p. ir 6 str. 1 d. a p.). Taigi, paisant paminėtų bylos ribas apibrėžiančių proceso atnaujinimo

pagrindų ir juos pagrindžiančių aplinkybių, nagrinėjamu atveju reikia atsakyti į klausimą, ar iš tiesų nurodytų BDAR straipsnių taisyklės buvo pažeistos, ir ar tiek Sprendimą priėmusi institucija, tiek jo teisėtumą tikrinę pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai tinkamai aiškino ir taikė BDAR nuostatas bei kartu su jomis taikomus nacionalinės teisės aktus.

Dėl teisės aktų, apibrėžiančių šioje byloje atliekamos patikros ribas

56. BDAR teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – ir SESV) 16 straipsnis, kuriame įtvirtinta kiekvieno asmens teisė į asmens duomenų apsaugą. Šio reglamento 1 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „fizinių asmenų apsauga tvarkant asmens duomenis yra pagrindinė teisė“, ir primenama, kad Chartijos 8 straipsnio 1 dalyje ir SESV 16 straipsnio 1 dalyje numatyta kiekvieno asmens teisė į savo asmens duomenų apsaugą (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. birželio 15 d. sprendimo *Facebook Ireland ir kt.*, C-645/19, 44 p.).

57. Bet kuris asmens duomenų tvarkymas turėtų būti teisėtas ir sąžiningas (BDAR preambulės 39 konstatuojamoji dalis), todėl BDAR 5 straipsnyje detalizuoti su asmens duomenų tvarkymu susiję principai. Pagal šio straipsnio 1 dalies a punktą asmens duomenys turi būti duomenų subjekto atžvilgiu tvarkomi teisėtu, sąžiningu ir skaidriu būdu (teisėtumo, sąžiningumo ir skaidrumo principas), o pagal 2 to paties straipsnio dalį būtent duomenų valdytojas yra atsakingas už tai, kad būtų laikomasi 1 dalies, ir turi sugebėti įrodyti, kad jos laikomasi (atskaitomybės principas). Aplinkybės, kuriomis asmens duomenys yra laikomi teisėtai tvarkomais, išvardintos BDAR 6 straipsnyje – nors viena jų yra duomenų subjekto sutikimas, kad jo asmens duomenys būtų tvarkomi vienu ar keliais konkrečiais tikslais (BDAR 6 str. 1 d. a p.), BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punktas taip pat leidžia tvarkyti duomenis, kai tai būtina siekiant teisėtų duomenų valdytojo arba trečiosios šalies interesų, išskyrus atvejus, kai tokie duomenų subjekto interesai arba pagrindinės teisės ir laisvės, dėl kurių būtina užtikrinti asmens duomenų apsaugą, yra už juos viršesni, ypač kai duomenų subjektas yra vaikas.

58. Svarbu pažymėti ir tai, kad BDAR IX skyriuje aptariamos specialios nuostatos, susijusios su konkrečiais duomenų tvarkymo atvejais – pavyzdžiui, BDAR 85 straipsnyje, skirtame duomenų tvarkymui ir saviraiškos ir informacijos laisvei, nurodyta, kad valstybės narės teisėje teisė į asmens duomenų apsaugą pagal šį reglamentą turi būti suderinta su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę, įskaitant duomenų tvarkymą žurnalistikos tikslais ir akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais. BDAR preambulės 153 konstatuojamojoje dalyje atkreipiamas dėmesys į tai, kad asmens duomenų tvarkymui vien žurnalistiniais tikslais arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais prireikus turėtų būti taikomos nuo tam tikrų šio reglamento nuostatų nukrypti leidžiančios nuostatos arba išimtys, kad teisė į asmens duomenų apsaugą būtų suderinta su teise į saviraiškos ir informacijos laisvę, kuri yra įtvirtinta Chartijos 11 straipsnyje.

59. Pagal BDAR 85 straipsnio 2 dalį duomenų tvarkymui žurnalistikos arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais valstybės narės numato II skyriaus (principai), III skyriaus (duomenų subjekto teisės), IV skyriaus (duomenų valdytojas ir duomenų tvarkytojas), V skyriaus (asmens duomenų perdavimas į trečiąsias valstybes arba tarptautinėms organizacijoms), VI skyriaus (nepriklausomos priežiūros institu-

cijos), VII skyriaus (bendradarbiavimas ir nuoseklumas) ir IX skyriaus (specialūs duomenų tvarkymo atvejai) išimtis arba nuo jų nukrypti leidžiančias nuostatas, jei jos yra būtinos, kad teisė į asmens duomenų apsaugą būtų suderinta su saviraiškos ir informacijos laisve. Nacionalinėje teisėje ši valstybei narei suteikta diskrecija įgyvendinta ADTAĮ 4 straipsniu, numatančiu tais atvejais, kai asmens duomenys tvarkomi žurnalistikos arba akademinės, meninės ar literatūrinės saviraiškos tikslais, netaikyti BDAR 12–23, 25, 30, 33–39, 41–50, 88–91 straipsnių.

60. Šiame kontekste taip pat paminėtina, jog privataus gyvenimo apsauga yra reglamentuota, be kita ko, Įstatymo 14 straipsnyje. Remiantis šio straipsnio 3 dalimi, informacija apie privatų gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo tais atvejais, kai ji padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas, taip pat kai informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą. Be to, informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes.

61. Nors atsakovas Sprendime ne tik konstatavo BDAR 5 straipsnio 1 dalies a punkto ir 6 straipsnio 1 dalies a punkto pažeidimus, bet ir nagrinėjo BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo galimybę, nei atsakovas, nei bylą nagrinėję teismai neatliko išsamios šios asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygos patikros. Kaip konstatuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. lapkričio 17 d. nutarties 99 punkte, paskelbtų asmens duomenų tvarkymas pagal nacionalinę teisę nebuvo susietas su BDAR sąlygomis bei jas paaiškinančiomis konstatuojamosiomis dalimis; neatliktas išsamus patikrinimas, ar išlaikyta tinkama pusiausvyra tarp įvairių atitinkamu atveju nagrinėjamų interesų ir visapusiško proporcingumo nagrinėjimo. Taip pat pabrėžta, jog neatlikta išsami patikra vertinant informacijos laisvės ir kitų konstitucinių vertybių (privataus gyvenimo neliečiamumo) pusiausvyrą. Atnaujintos bylos ribose išplėstinė teisėjų kolegija pasisako dėl šių aspektų.

Dėl BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sąlygų – teisėto intereso ir būtinumo

62. Byloje nėra ginčo dėl to, jog A. V. nebuvo davęs aiškaus sutikimo, kad jo asmens duomenys būtų tvarkomi pareiškėjo. Vis dėlto, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, nei atsakovas, nei bylą nagrinėję teismai tinkamai neatsižvelgė į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, pagal kurią BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto taikymui yra numatytos trys kumuliacinės asmens duomenų tvarkymo teisėtumo sąlygos: t. y. pirma, tvarkyti asmens duomenis reikia dėl teisėtų interesų, kurių siekia duomenų valdytojas arba trečiasis asmuo; antra, asmens duomenis tvarkyti būtina siekiant įgyvendinti nustatytą teisėtą interesą; ir, trečia, asmens, kurio duomenys turi būti apsaugoti, interesai ar laisvės bei pagrindinės teisės neturi būti viršesni (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2021 m. birželio 17 d. sprendimas byloje *Mircom International Content Management & Consulting (M.I.C.M.) Limited prieš Telenet BVBA*, C-597/19, 106 p.). Atitinkamai, tam, kad būtų galima nuspręsti, ar pareiškėjas teisėtai tvarkė trečiojo suinteresuoto asmens duomenis, išplėstinė teisėjų kolegija turi įvertinti, ar konkrečiu atveju buvo šių sąlygų visuma.

63. Pasisakydama dėl teisėto intereso, kurio siekia duomenų valdytojas, išplėsti-

nė teisėjų kolegija pabrėžia, kad tai yra vertinamasis kriterijus – nei BDAR, nei 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (toliau – ir Direktyva 95/46) teisėtų interesų apibrėžtis nepateikta, todėl nustatyti, ar tikslas, galintis pateisinti kišimąsi į privatų gyvenimą, yra teisėtas, turi duomenų valdytojas arba tvarkytojas, prižiūrimas nacionalinių teismų (Generalinio advokato 2017 m. sausio 26 d. išvada byloje *Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Kārtības policijas pārvalde prieš Rīgas pašvaldības SIA „Rīgas satiksme“*, C-13/16, 64 p.).

64. Kadangi BDAR buvo panaikinta ir pakeista Direktyva 95/46 ir reikšmingų šio reglamento nuostatų taikymo sritis yra iš esmės tapati reikšmingų šios direktyvos nuostatų taikymo sričiai, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su šia direktyva, iš principo taip pat taikytina minėtam reglamentui (žr. sprendimo *M.I.C.M. Limited* 107 p.). Išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad teisėtų interesų kategorija jau yra nagrinėta Europos Sąjungos Teisingumo Teisme ir joje atsidūrė įvairios prigimties interesai – pavyzdžiui, teisėtu interesu pripažintas bendrai žemės ūkio politikai priskiriamų fondų lėšų panaudojimo skaidrumas (žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2010 m. lapkričio 9 d. sprendimą sujungtose bylose *Volker und Markus Schecke GbR, Hartmut Eifert prieš Land Hessen* (C-92/09 ir C-93/09), 71, 77 p.), kova su tarptautiniu sukčiavimu mokesčių srityje ir mokesčių slėpimu (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2020 m. spalio 6 d. sprendimas sujungtose byloje *Liuksemburgo valstybė prieš B ir Liuksemburgo valstybė prieš B ir kt.*, C- 245/19 ir C-246/19, 86–87 p.), turto, sveikatos ir šeimos gyvenimo apsauga (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2014 m. gruodžio 11 d. sprendimo byloje *Ryneš*, C-212/13, 34 p.), taip pat trečiosios šalies interesas gauti asmeninės informacijos apie asmenį, kuris padarė žalos jo nuosavybei, siekiant kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo (žr. sprendimo *Rīgas satiksme* 29 p.).

65. Gaires dėl to, kokie interesai galėtų būti pripažįstami teisėtais, yra pateikusi ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 95/46 dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo 29 straipsnio duomenų apsaugos darbo grupė (toliau – ir Darbo grupė), turėjusi patariamąjį statusą (Direktyvos 95/46/EB 29 str. 1 d.). Darbo grupės 2014 m. balandžio 9 d. nuomonėje 06/2014 dėl duomenų valdytojo teisėtų interesų pagal Direktyvos 95/46 7 straipsnį pažymėta, kad teisėtas interesas turi neprieštarauti byloje taikomai nacionalinei ar Europos Sąjungos teisei, būti pakankamai aiškiai suformuluotas ir atstovauti tikrą (o ne spekuliatyvų) interesą. Ši grupė taip pat pažymi, kad tokiu teisėtu tikslu, be kita ko, galėtų būti saviraiškos laisvė arba teisė į informaciją (žr. Darbo grupės nuomonės 06/2014 25 p.). Tiek Konvencijos 10 straipsnyje įtvirtinta teisė į saviraiškos laisvę, esanti viena pagrindinių sąlygų visuomenės progresui bei kiekvieno asmens savęs realizavimui, tiek Chartijos 11 straipsnio garantuojama saviraiškos ir informacijos laisvė yra vienas iš pagrindinių demokratinės ir pliuralistinės visuomenės pagrindų – vertybių, kuriomis pagal Europos Sąjungos Sutarties 2 straipsnį grindžiama Sąjunga, dalis (žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2020 m. spalio 6 d. sprendimą byloje *Privacy International prieš Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs ir kt.*, C-623/17, 62 p. ir jame nurodytą praktiką). Šioje byloje susiklosčiusiomis aplinkybėmis išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, kad teisė į saviraiškos laisvę ir informacijos laisvė gali būti kvalifikuojami kaip teisėtas interesas BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto prasme. Vis dėlto tai savaime nereiškia, jog šiems interesams

automatiškai teiktina pirmenybė asmens duomenų apsaugos atžvilgiu, todėl būtina patikrinti ir kitas šio sprendimo 62 punkte nurodytas sąlygas.

66. Dėl sąlygos, susijusios su būtinybe tvarkyti duomenis, išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad nukrypimai nuo asmens duomenų apsaugos ir jos apribojimai neturi viršyti to, kas griežtai būtina (žr. sprendimo *Rīgas satiksme* 30 p. ir ten nurodytą praktiką). Pažymėtina, kad tiek atsakovas, tiek pirmosios instancijos teismas, tiek teisėjų kolegija tikrinamos Nutarties 51 punkte nusprendė, kad Publikacijos tikslas galėjo būti pasiektas ir neatskleidus trečiojo suinteresuoto asmens duomenų. Išplėstinė teisėjų kolegija nesutinka su tokia išvada – neatskleidžiant galutinės naudos, siejamos su viešaisiais pirkimais, gavėjo bei jo sąsajų su perkančiąja organizacija, ta Publikacijos dalis iš esmės prarastų savo prasmę, nes vien abstrahuotos informacijos pateikimas, su ja susipažįstančiai visuomenei paliekant erdvę spekuliuoti apie organizacijas (jose dirbančius ar kitaip su jų veikla tiesiogiai susijusius asmenis) siejusius ryšius, jų artimumą ir svarbą neleistų plačiajai publikai suprasti tikrosios padėties aprašomoje sferoje, ir taip iš tiesų prisidėti prie viešojo intereso, susijusio su tinkamu viešųjų finansų panaudojimu, diskusijos. Susiklosčiusiomis aplinkybėmis siauresnės apimties duomenų pateikimas pareiškėjui leistų tik deklaratyviai realizuoti savo teisę į informaciją ir saviraiškos laisvę.

Dėl BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sąlygos – interesų pusiausvyros

67. Galiausiai išplėstinė teisėjų kolegija turi įvertinti, ar asmens, kurio duomenys turi būti apsaugoti, interesai ar laisvės bei pagrindinės teisės neturi būti viršesni. Šia sąlyga iš esmės reikalaujama palyginti priešingas teises ir interesus, o tai iš principo neatsiejama nuo konkrečių atskiro atvejo aplinkybių, be to, tokį palyginimą atliekantis asmuo arba institucija turi atsižvelgti į duomenų subjekto teisių, kurias jis turi pagal Chartijos 7 ir 8 straipsnius, svarbą (žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2011 m. lapkričio 24 d. sprendimą sujungtose bylose *ASNEF ir FECEMD*, C-468/10 ir C-469/10, 40 p.). Dėl atitinkamų priešingų teisių ir interesų derinimo sąlygos Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pažymi, kad ji iš principo priklauso nuo konkrečių kiekvieno atvejo aplinkybių (žr. sprendimo *Rīgas satiksme* 31 p. ir ten nurodytą praktiką). Mechanizmai, leidžiantys rasti teisingą pusiausvyrą tarp šių įvairių teisių ir interesų, yra įtvirtinti pačiame BDAR (pagal analogiją žr. 2008 m. sausio 29 d. sprendimo byloje *Productores de Música de España (Promusicae) prieš Telefónica de España SAU*, C-275/06, 66 p. ir jame nurodytą praktiką; sprendimo *M.I.C.M. Limited prieš Telenet BVBA* 112 p.).

68. Tam, kad būtų galima įvertinti pareiškėjo ir trečiojo suinteresuoto asmens interesų pusiausvyrą ir nuspręsti, ar šiuo konkrečiu atveju trečiojo suinteresuoto asmens interesai ar laisvės bei pagrindinės teisės neturi būti viršesni už pareiškėjo, reikia tinkamai apibrėžti, kokius interesus (teises) kiekvienas jų turi.

69. Pagal Chartijos 7 straipsnį kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas. Be to, pagal Chartijos 8 straipsnio 1 dalį kiekvienas turi teisę į savo asmens duomenų apsaugą. Chartijos 7 straipsnyje įtvirtinta teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje užtikrinamą teisę, todėl pagal Chartijos 52 straipsnio 3 dalį minėtam 7 straipsniui teiktina tokia pati prasmė ir taikymo sritis, kokia priskirta Konvencijos 8 straipsnio 1 da-

liai, išaiškintai Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje. Tas pats pasakytina apie Chartijos 11 straipsnį ir Konvencijos 10 straipsnį (žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2020 m. birželio 18 d. sprendimo byloje *Europos Komisija prieš Vengriją*, C-78/18, 122 p. ir ten nurodytą praktiką; 2019 m. vasario 14 d. sprendimo byloje *Sergejs Buivids*, C-345/17, 65 p.; 2016 m. gegužės 4 d. sprendimo byloje *Philip Morris Brands SARL ir kt. prieš Secretary of State for Health*, C-547/14, 147 p.).

70. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, kad privataus gyvenimo sąvoka yra plati ir jos negalima išsamiai apibrėžti. Ji apima aspektus, susijusius su asmens tapatybe, tokius kaip asmens vardas, nuotrauka, fizinis ir moralinis integralumas. Ši sąvoka taip pat apima teisę gyventi privačiai, negaunant nepageidaujamo dėmesio (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Smirnova prieš Rusiją* (pareiškimų Nr. 46133/99 ir 48183/99), 95 p.). Konvencijos 8 straipsnio garantija šiuo atžvilgiu pirmiausia yra skirta užtikrinti kiekvieno asmens asmenybės vystymąsi jo santykiuose su kitais asmenimis, nepatiriant išorinio kišimosi (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2015 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Couderc ir Hachette Filipacchi Associés prieš Prancūziją* (pareiškimo Nr. 40454/07), 83 p.).

71. Taip pat dėmesys atkreiptinas į tai, kad iš Chartijos 8 straipsnio 2 dalies ir 52 straipsnio 1 dalies matyti, kad tam tikromis aplinkybėmis naudojimasis šia teise gali būti apribotas (žr. sprendimo *ASNEF ir FECEMD* 42 p.). Be to, pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudenciją, duomenų subjekto teisių ir internautų interesų pusiausvyra konkrečiais atvejais gali priklausyti nuo atitinkamos informacijos pobūdžio ir jos ypatingumo duomenų subjekto privačiam gyvenimui, taip pat nuo visuomenės intereso gauti prieigą prie šios informacijos, kuris gali įvairuoti, nelygu, kokia šio asmens padėtis viešajame gyvenime (žr. *mutatis mutandis* Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo byloje *Google Spain SL ir Google Inc. prieš Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ir Mario Costeja González*, C-131/12, 81 p.). Atitinkamai ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje pastebima, jog nors privatus asmuo, nežinomas visuomenei, gali reikalauti ypatingos apsaugos savo privačiam gyvenimui, taip nėra viešo asmens atveju (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. birželio 14 d. sprendimas byloje *Minelli prieš Šveicariją* (pareiškimo Nr. 14991/02). Nepaisant to, tam tikromis aplinkybėmis, net kai asmuo yra žinomas plačiajai visuomenei, jis gali remtis „teisėtais lūkesčiais", kad jo privatus gyvenimas bus apsaugotas ir gerbiamas (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. vasario 7 d. sprendimas byloje *Von Hannover prieš Vokietiją (Nr. 2)* (pareiškimų Nr. 40660/08 ir 60641/08), 97 p.; sprendimo *Couderc ir Hachette Filipacchi Associés prieš Prancūziją* 84 p.).

72. Kita vertus, Chartijos 11 straipsnyje yra įtvirtinta saviraiškos laisvė ir informacijos laisvė – t. y. pagrindinė teisė, kuri yra vienas iš pagrindinių demokratinės ir pliuralistinės visuomenės pagrindų – vertybių (žr. sprendimo *Privacy International* 62 p.). Konvencijos 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė į saviraiškos laisvę, apimanti laisvę turėti savo nuomonę, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje yra nurodęs, kad saviraiškos laisvė yra vienas esminių demokratinės visuomenės pamatų ir viena pagrindinių sąlygų jos progresui bei kiekvieno asmens savęs realizavimui. Atsižvelgiant į Konvencijos 10 straipsnio 2 dalį, ji taikoma ne tik informacijai ir idėjoms, kurios sutinkamos palankiai ar laikomos neįžeidžiančiomis ar sutinkamos abejingai, tačiau ir tokioms, kurios įžeidžia, šokiruoja ar trikdo. Tokie yra pliuralizmo,

tolerancijos ir atviro mąstymo reikalavimai, be kurių nėra „demokratinės visuomenės“. Saviraiškos laisvei yra taikomos išimtys, kurios, vis dėlto, turi būti aiškinamos siaurai, o ribojimų poreikis turi būti nustatytas įtikinamai (Europos Žmogaus Teisių Teismo plenarinės sesijos 1976 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Handyside prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 5493/72), 49 p.); 2007 m. spalio 22 d. sprendimas byloje *Lindon, Otchakovsky-Laurens ir July prieš Prancūziją* (pareiškimų Nr. 21279/02 ir 36448/02), 45 p.), sprendimas *Von Hannover prieš Vokietiją (no. 2)*, 101 p.).

73. Svarbu yra atsižvelgti į esminį „viešojo sergėtojo“ vaidmenį, kurį žiniasklaida atlieka demokratinėje visuomenėje (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1996 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *Goodwin prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 17488/90), 39 p.; 1999 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *Bladet Tromsø ir Stensaas prieš Norvegiją* (pareiškimo Nr. 21980/93), 59 p.). Nors ji privalo neperžengti tam tikrų ribų, konkrečiai, susijusių su kitų asmenų reputacija ir teisėmis, jos pareiga vis dėlto yra skleisti (būdu, atitinkančiu jos pareigas ir atsakomybę) informaciją ir idėjas visais viešojo intereso klausimais (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1997 m. vasario 24 d. sprendimas byloje *De Haes ir Gijsels prieš Belgiją* (pareiškimo Nr. 19983/92), 37 p.; 2001 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Thoma prieš Liuksemburgą* (pareiškimo Nr. 38432/97), 45 p.; 2002 m. birželio 25 d. sprendimas byloje *Colombani ir kt. prieš Prancūziją* (pareiškimo Nr. 51279/99), 55 p.; 2017 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją* (pareiškimo Nr. 931/13), 125 p.). Nacionaliniams teismams taikant pernelyg griežtą požiūrį vertinant žurnalistų profesinį elgesį, pastarieji galėtų būti nepagrįstai atgrasyti nuo savo funkcijos informuoti visuomenę vykdymo. Todėl teismai privalo atsižvelgti į savo sprendimų galimą poveikį ne tik individualiems atvejams, bet ir žiniasklaidai apskritai (2011 m. balandžio 19 d. sprendimo *Bozhkov prieš Bulgariją* (pareiškimo Nr. 3316/04), 51 p.).

74. Vis dėlto Chartijos 7, 8 ir 11 straipsniuose įtvirtintos teisės nėra absoliučios ir turi būti vertinamos atsižvelgiant į jų visuomeninę paskirtį (žr. sprendimo *Privacy International* 63 p.). Nors žiniasklaida neturi peržengti tam tikrų ribų, susijusių konkrečiai su kitų asmenų reputacija ir teisėmis, vis dėlto jos užduotis yra skleisti (būdu, atitinkančiu jos pareigas ir atsakomybes) informaciją ir idėjas visais viešojo intereso klausimais. Taigi, užduotis skleisti informaciją būtinai apima „pareigas ir atsakomybes“, taip pat ir ribas, kurias žiniasklaida privalo pati sau taikyti (žr. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2013 m. liepos 16 d. sprendimą byloje *Mater prieš Turkiją* (pareiškimo Nr. 54997/08), 55 p.). Visuomenė taip pat turi teisę gauti informaciją ir idėjas. Jei būtų kitaip, žiniasklaida negalėtų atlikti savo gyvybiškai svarbaus „viešojo sergėtojo“ vaidmens (Europos Žmogaus Teisių Teismo 1999 m. gegužės 20 d. sprendimas byloje *Bladet Tromsø ir Stensaas prieš Norvegiją* (pareiškimo Nr. 21980/93), 59, 62 p.; 2004 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Pedersen ir Baadsgaard prieš Daniją* (pareiškimo Nr. 49017/99), 71 p.; sprendimo *Von Hannover prieš Vokietiją (Nr. 2)*102 p.). Galiausiai, nors naujienų apie viešų asmenų privatų gyvenimą publikavimas yra paprastai pramogų, o ne švietimo tikslais, jos prisideda prie visuomenei prieinamos informacijos įvairovės ir neabejotinai patenka į Konvencijos 10 straipsnio saugomą sritį. Vis dėlto, tokia apsauga gali nusileisti Konvencijos 8 straipsnio reikalavimams, kai informacija yra privataus ir intymaus pobūdžio ir nėra viešo intereso ją skleisti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Mosley prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 48009/08), 131

p.; 2015 m. lapkričio 10 d. sprendimas byloje *Couderc ir Hachette Filipacchi Associés prieš Prancūziją* (pareiškimo Nr. 40454/07), 89 p.).

75. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad nagrinėdamas Chartijos 7, 8 ir 11 straipsnių derinimo klausimą Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje referuoja į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką bei joje įtvirtintus kriterijus. Iš jurisprudencijos matyti, kad, siekdamas suderinti teisę į privataus gyvenimo apsaugą ir teisę į saviraiškos laisvę, Europos Žmogaus Teisių Teismas nustatė kelis atitinkamus kriterijus, į kuriuos reikia atsižvelgti, būtent: indėlį į bendrojo (viešojo) intereso diskusiją, aptariamo asmens žinomumą, reportažo temą, ankstesnį duomenų subjekto elgesį, publikacijos turinį, formą ir pasekmes, būdą ir aplinkybes, kuriomis informacija gauta, ir jos atitiktį tikrovei. Be to, reikia atsižvelgti į duomenų valdytojo galimybę imtis priemonių, kurios leistų sumažinti kišimosi į privatų gyvenimą apimtį (žr. sprendimo *Sergejs Buivids* 66 p. ir ten nurodytą praktiką). Analogiškai elgiamasi ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jurisprudencijoje (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021, 61 p. ir ten nurodytą praktiką). Kai nagrinėja skundą, pateiktą pagal 10 straipsnį, Europos Žmogaus Teisių Teismas taip pat analizuoja žurnalistams ar leidėjams skirtos nuobaudos sunkumą.

76. Sekdama anksčiau išdėstyta praktika ir vertindama privataus gyvenimo apsaugos ir teisės į saviraiškos laisvę pusiausvyrą bei derinimą, išplėstinė teisėjų kolegija pasisako dėl kiekvieno kriterijaus, nurodyto šio sprendimo 75 punkte.

Dėl kriterijų, į kuriuos atsižvelgiama derinant teisę į privataus gyvenimo apsaugą ir teisę į saviraiškos laisvę – indėlis į bendrojo (viešojo) intereso diskusiją

77. Visų pirma, vertindama prisidėjimą prie viešojo intereso diskusijų, išplėstinė teisėjų kolegija pastebi, kad tai, kas patenka į viešąjį interesą, vertinama konkrečiomis bylos aplinkybėmis (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Küchl prieš Austriją*, 71 p.). Teismo praktikoje aiškiai nurodoma, kad viešųjų lėšų ir nuosavybės administravimas patenka į bendrą interesą ir besitęsiančią viešą diskusiją, todėl saviraiškos laisvei šioje sferoje riboti turi būti labai svarios priežastys (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2021 m. gruodžio 7 d. sprendimas byloje *Yefimov ir Youth Human Rights Group prieš Rusiją* (pareiškimų Nr. 12385/15 ir 51619/15), 45 p.). Europos Žmogaus Teisių Teismas nesuabejojo, kad publikacijoje nurodžius informaciją, pagrinde susijusią su konkrečių išrinktų vietinių atstovų bei valstybės pareigūnų vykdytu viešųjų lėšų valdymu, o ypač pažeidimus, neva padarytus pasirašant paslaugų teikimo sutartis tarp miesto valdžios ir privačių kompanijų, toks klausimas sudaro bendrąjį interesą, su kuriuo pareiškėjai per spaudą turi teisę supažindinti visuomenę (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2004 m. gruodžio 17 d. sprendimas byloje *Cumpănă ir Mazăre prieš Rumuniją* (pareiškimo Nr. 33348/96), 94–95 p.). Netinkamas viešųjų lėšų naudojimas (ypač kai jis yra didelio masto) patenka į teisėtą visuomenės interesą (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2009 m. vasario 10 d. sprendimas byloje *Eerikäinen ir kt. prieš Suomiją* (pareiškimo Nr. 3514/02), 68 p.). Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje taip pat pabrėžta, jog demokratinėje visuomenėje mokesčių mokėtojai iš tikrųjų turi teisę būti informuoti apie viešųjų fondų lėšų panaudojimą, nors tai ir nepaneigia, jog reikia nustatyti subalansuotą santykį tarp įvairių interesų (žr. sprendimo *Volker und Markus Schecke*

ir Eifert 79 p. ir ten nurodytą praktiką).

78. Įvertinusi anksčiau nurodytą praktiką, išplėstinė teisėjų kolegija neabejoja, kad galimai neskaidrių viešųjų pirkimų tema, kokia buvo nagrinėta Publikacijoje, patenka į viešojo intereso diskusijų lauką. Kadangi viešųjų lėšų ir nuosavybės administravimas patenka į bendrą interesą, visuomenė ne tik yra suinteresuota, kad viešųjų išteklių panaudojimas ir skirstymas būtų organizuojamas tinkamai, bet ir būti informuota, kai viešųjų pirkimų procedūrų skaidrumas gali būti paveiktas kitų faktorių. Iš Publikacijos teksto matyti, kad vienas iš jos tikslų buvo informuoti apie galimus pažeidimus organizuojant viešuosius pirkimus. Todėl viešųjų pirkimų organizavimas, sutarčių su jų laimėtojais sudarymas ir kiti viešųjų lėšų panaudojimo klausimai yra darantys poveikį valstybės piliečiams tokia apimtimi, kad jie gali pagrįstai traukti visuomenės dėmesį, ją dominti ir jai rūpėti. Neatsižvelgimas į tai, jog informaciją svarbiu viešajam interesui klausimu parengė žurnalistikos atstovai, kurių darbas – informuoti visuomenę, reikštų, jog žiniasklaidos *in corpore* galimybės ateityje pateikti visuomenei reikšmingą informaciją, prisidedančią prie bendros diskusijos, sumažėtų.

Dėl kriterijų, į kuriuos atsižvelgiama derinant teisę į privataus gyvenimo apsaugą ir teisę į saviraiškos laisvę – asmens žinomumas

79. Kadangi tiek pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, tiek pagal Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką asmens duomenų apsaugos apimtis skiriasi nelygu, kokia šio asmens padėtis viešajame gyvenime (žr. šio sprendimo 71 p. ir jame nurodytą praktiką), reikia įvertinti Publikacijoje paminėto trečiojo suinteresuoto asmens žinomumą.

80. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje asmens žinomumo vertinimas prasideda, visų pirma, nuo viešojo asmens kategorijos (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021, 62 p.). Konstitucijoje viešojo asmens sąvokos nėra. Konstitucinis teismas yra pažymėjęs, kad Įstatymuose įtvirtindamas viešojo asmens institutą įstatymų leidėjas turi apibrėžti kriterijus, pagal kuriuos tam tikrus asmenis galima priskirti viešiesiems asmenims. Jiems pirmiausia priskirtini asmenys, kurie dėl einamų pareigų ar savo darbo pobūdžio dalyvauja viešajame gyvenime. Tai – politikai, valstybės ir savivaldybių pareigūnai, visuomeninių organizacijų vadovai. Viešaisiais asmenimis gali būti laikomi ir kiti asmenys, jeigu jų veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams. Vis dėlto asmens pareigos ar dalyvavimas visuomeninėje veikloje savaime nėra laikytini būtinais ar pakankamais kriterijais, pagal kuriuos asmuo gali būti priskiriamas viešiesiems asmenims (Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas).

81. Įstatymų leidėjas minėtą konstitucinę doktriną ir iš jos išplaukiančius reikalavimus atitinkama apimtimi įgyvendino apibrėždamas viešąjį asmenį Įstatyme. Pagal Įstatymo (ginčui aktuali redakcija) 2 straipsnio 78 dalį viešasis asmuo suprantamas kaip valstybės politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas, politinės partijos ir (ar) asociacijos vadovas, kuris dėl einamų pareigų arba savo darbo pobūdžio nuolat dalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, arba kitas fizinis asmuo, jeigu jis turi viešojo administravimo įgaliojimus ar administruoja viešųjų paslaugų teikimą arba jeigu jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams. Šis kriterijų sąrašas yra baig-

tinis (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[62]-787/2011). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad Įstatymo 2 straipsnio 78 dalyje yra aiškiai įvardytas asmenų priskyrimo viešųjų asmenų kategorijai požymis – asmens nuolatinė veikla turi turėti reikšmės viešiesiems reikalams, o tai reiškia, kad asmenų, atitinkančių nurodytoje įstatymo normoje įvardytus požymius, veikla turi būti viešojo intereso objektu (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. kovo 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-323-492/2021, 43 p.; išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021, 64 p.; 2021 m. spalio 27 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-2078-815/2021, 96 p.).

82. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje aiškinant ir taikant minėtą Įstatymo nuostatą yra pabrėžta, kad net tais atvejais, kai trečiasis suinteresuotas asmuo neturi viešojo administravimo įgaliojimų, neadministruoja viešųjų paslaugų teikimo, dėl savo darbo pobūdžio nuolat nedalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, sprendžiant dėl šio asmens prikyrimo viešajam yra vertinama ir tai, ar tokio asmens veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams (išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021, 69 p.). Tačiau nagrinėdama ginčijamu sprendimu nustatytą BDAR pažeidimą (ir būtent Chartijoje bei Konvencijoje nurodytų teisių pusiausvyrą) išplėstinė teisėjų kolegija turi sekti, visų pirma, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir, kaip paaiškinta šio sprendimo 75 punkte, Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija.

83. Svarbu pažymėti, kad ir pagal Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo jau formuojamą praktiką Įstatyme įtvirtinta viešojo asmens sąvoka aiškinama atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją šiuo klausimu (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021, 69 p.). Europos Žmogaus Teisių Teismas pats ne kartą yra brėžęs viešojo asmens ribas ir jo jurisprudencijoje į šią kategoriją yra patekę ne tik renkami valdžios pareigūnai ar įžymybės, bet ir verslininkai (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2006 m. gruodžio 16 d. sprendimą byloje *Verlagsgruppe News GmbH prieš Austriją (Nr. 2)* (pareiškimo Nr. 10520/02), 36 p.; 2021 m. lapkričio 30 d. sprendimą byloje *Țiriac prieš Rumuniją* (pareiškimo Nr. 51107/16), 86–88 p.), žurnalistai bei teisininkai (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. sausio 17 d. sprendimą byloje *Zybertowicz prieš Lenkiją* (pareiškimo Nr. 59138/10), 43 p.; 2009 m. birželio 23 d. sprendimą byloje *Bodrožić ir Vujin prieš Serbiją* (pareiškimo Nr. 38435/05), 34 p.; 2015 m. lapkričio 24 d. sprendimą byloje *Kucharczyk prieš Lenkiją* (pareiškimo Nr. 72966/13), 33 p.), pasižymėję akademikai (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2014 m. lapkričio 15 d. sprendimą byloje *Hasan Yazıcı prieš Turkiją* (pareiškimo Nr. 40877/07), 56 p.; 2012 m. lapkričio 27 d. sprendimą byloje *Mengi prieš Turkiją* (pareiškimų Nr. 13471/05 ir 38787/07), 55 p.), taip pat kiti atitinkamą padėtį visuomenėje užimantys ar į viešą sferą įsitraukę asmenys (žr., pvz., Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012 m. sausio 10 d. sprendimą byloje *Standard Verlags GmbH prieš Austriją (Nr. 3)*, 37 p.; 2010 m. balandžio 10 d. sprendimą byloje *Flinkkilä ir kt. prieš Suomiją* (pareiškimo Nr. 25576/04) 83 p; 2012 m. birželio 19 d. sprendimą byloje *Krone Verlag GmbH prieš Austriją* (pareiškimo Nr. 27306/07), 53–54 p.).

84. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje didelės viešos kompanijos laiko-

mos neišvengiamai bei sąmoningai atveriančiomis savo veiklą kruopščiam tikrinimui ir, kaip yra verslininkų ar verslininkių, valdančių šias bendroves, atveju, jiems priimtinos kritikos ribos yra platesnės (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2005 m. vasario 15 d. sprendimas byloje *Steel ir Morris prieš Jungtinę Karalystę* (pareiškimo Nr. 68416/01), 94 p.). Tuo atveju, kai privati bendrovė nusprendžia dalyvauti sandoriuose, susijusiuose su didelėmis viešosiomis lėšomis, ji savanoriškai atveria savo veiklą didesniam visuomenės domėjimuisi. Juolab tais atvejais, kai tvirtinama, jog tokie sandoriai buvo žalingi viešiesiems finansams (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2007 m. lapkričio 27 d. sprendimas byloje *Timpul Info-Magazin ir Anghel prieš Moldovą* (pareiškimo Nr. 42864/05), 34 p.). Iš esmės tas pats pasakytina ir apie privatų asmenį, kuris įsitraukia į viešą sferą – Teismas byloje, kurioje rangovas atliko remonto darbus valstybės finansuojamose institucijose, nusprendė, jog tokiu būdu jis yra viešųjų lėšų gavėjas; privatūs asmenys, įsitraukdami į viešą sferą, patys save atveria didesniam tikrinimui, o tinkamas viešųjų lėšų panaudojimas neabejotinai yra viešojo intereso dalis (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2010 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje *Novaya Gazeta v Voronezhe prieš Rusiją* (pareiškimo Nr. 27570/03), 46–48 p.).

85. Sekant šio sprendimo 77 ir 84 punktuose išdėstytą Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką, susijusią su viešųjų lėšų panaudojimu, ir šio aspekto svarba veiklą priskiriant viešiesiems reikalams, papildomai paminėtina, kad viešųjų išteklių naudojimo faktas yra nemažiau reikšmingas ir viešojo asmens sampratai pagal Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliuciją Nr. 1165 (1998) dėl teisės į privatumą – 7 jos punkte įtvirtinta, kad viešieji asmenys yra asmenys, užimantys pareigas valstybės tarnyboje ir (ar) naudojantys viešuosius išteklius, ir, apskritai, visi tie, kurie atlieka reikšmingą vaidmenį visuomeniniame gyvenime (politikos, ekonomikos, meno, socialinėje, sporto ar bet kurioje kitoje srityje).

86. Atsižvelgdama į jau nurodytą Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, susijusią su asmens viešumo ir viešųjų išteklių svarbos sprendžiant dėl tokio statuso aspektais, ir į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimus, kodėl šiuo atveju reikia ja remtis (žr. šio sprendimo 75 p.), taip pat kitus tarptautinius dokumentus, kaip antai Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliuciją, išplėstinė teisėjų kolegija daro išvadą, jog šioje byloje susiklosčiusiomis aplinkybėmis trečiojo suinteresuoto asmens veikla šių tarptautinių šaltinių prasme laikytina darančia įtaką viešiesiems reikalams, o pats asmuo – viešuoju. Tokia išvada, kaip ir prie jos privedusi praktika, neprieštarauja ir šio sprendimo 80 punkte išdėstytai Konstitucinio Teismo doktrinai. Be to, ir nacionalinio Įstatymo 2 straipsnio 78 dalies nuostatą reikia vertinti anksčiau nurodytos praktikos kontekste. Byloje nėra ginčo, kad A. V. neturi viešojo administravimo įgaliojimų, neadministruoja viešųjų paslaugų teikimo, dėl einamų pareigų arba darbo pobūdžio nuolat nedalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, tačiau reikia patikrinti, ar jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams.

87. Byloje nesiginčijama ir dėl to, jog juridinis asmuo, kurio akcininku Publikacijos aprašytomis aplinkybėmis buvo trečiasis suinteresuotas asmuo, dalyvaudavo savivaldybės valdomos bendrovės organizuojamuose viešuosiuose pirkimuose (ir dalį jų yra laimėjęs). Teisėjų kolegija tikrinamos Nutarties 46 punkte teisingai pažymėjo, jog bylos medžiaga patvirtina viešuosiuose pirkimuose dalyvavus būtent privatų juridinį asmenį, kurio akcininkas yra A. V., o ne patį A. V. Vis dėlto vienas iš požymių, leidžiančių

asmenį priskirti viešajam, yra viešųjų lėšų panaudojimas, o pagal šio sprendimo 84 punkte nurodytą praktiką įsitraukimas į viešąją sferą per viešųjų išteklių gavimą suponuoja didesnį visuomenės susidomėjimą. Be to, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, visuomenei turint pagrindą domėtis juridinio asmens veikla, negalima atsietai nuo jos vertinti ir vienintelio privačios bendrovės akcininko, kurio interesus tas juridinis asmuo per savo veiklą įgyvendina. Vien tai, jog akcininkas pats tiesiogiai nedalyvauja viešuosiuose pirkimuose, nepaneigia jo, kaip bendrovės akcininko, ekonominio intereso juridiniam asmeniui siekiant ūkinės naudos viešųjų pirkimų teisiniuose santykiuose. Viešųjų lėšų gavimas ir naudojimas patenka į bendrą visuomenės interesą, o esant duomenų ar įtarimų, jog galimai buvo pažeista viešųjų pirkimų organizavimo ar vykdymo tvarka, visuomenės susidomėjimas tokia veikla yra pateisinamas. Išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi tiek nacionalinių, tiek tarptautinių teismų praktiką, prieina prie išvados, jog šiuo konkrečiu atveju tai, kad trečiasis suinteresuotas asmuo pats nedalyvavo viešuosiuose pirkimuose, turint omenyje, kad juose dalyvavęs juridinis asmuo yra išimtinai teisinė forma savininkų (akcininkų) interesams versle įgyvendinti, nepaneigia paties fizinio asmens veiklos sąsajų su viešaisiais ištekliais, todėl ji laikytina turinčia reikšmės viešiesiems reikalams, o pats trečiasis suinteresuotas asmuo šiame kontekste – viešuoju.

88. Pažymėtina, kad pareiškėjas savo apeliaciniame skunde pabrėžė, jog trečiasis suinteresuotas asmuo viešuoju laikytinas dėl savo žinomumo Klaipėdoje ir dėl kandidatavimo savivaldybės tarybos rinkimuose (t. y. dalyvavimo politinėje veikloje). Išplėstinė teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad 2021 m. gruodžio 31 d. įsigaliojusios Įstatymo redakcijos 2 straipsnio 74 dalies, detalizavusios viešųjų asmenų kategoriją, 6 punkte eksplicitiškai nurodyta, jog viešuoju asmeniu laikytinas ir kandidatas rinkimuose, o jo kaip viešojo asmens statusas išlaikomas ir po rinkimų laikotarpiu, kuris yra lygus vienai kadencijai tos institucijos, į kurią asmuo kandidatavo, tačiau ginčui aktualios redakcijos Įstatymo 2 straipsnio 78 dalyje *expressis verbis* (aiškiais žodžiais) nebuvo apibrėžtas neišrinkto kandidato statusas, todėl jis turėtų būti vertinamas kitų toje normoje nurodytų kriterijų kontekste. Vis tik šio sprendimo 87 punkte jau priėjus prie išvados, kad konkrečiomis aplinkybėmis A. V. buvo viešuoju asmeniu dėl viešiesiems reikalams reikšmę darančios jo veiklos, išplėstinė teisėjų kolegija toliau nevertins kitų pareiškėjo argumentų, susijusių su trečiojo suinteresuoto asmens viešumo aspektais.

89. Kaip jau paminėta, asmens viešumo ar žinomumo apimtis daro įtaką apsaugai, kuri taikoma jo privačiam gyvenimui. Atitinkamo asmens vaidmuo ar pareigos bei veiksmų, kurie yra reportažo ir / ar nuotraukos tema, pobūdis, yra kitas svarbus kriterijus, susijęs su prieš tai minėtuoju (žr. sprendimo *Von Hannover prieš Vokietiją (Nr. 2)* 110 p.; 2006 m. gruodžio 14 d. sprendimo byloje *Verlagsgruppe News GmbH prieš Austriją (Nr. 2)* (pareiškimo Nr. 10520/02), 34 p.; 2018 m. vasario 22 d. sprendimo byloje *Alpha Doryforiki Tileorasi Anonymi Etairia prieš Graikiją* (pareiškimo Nr. 72562/10), 53 p.). Esminis skirtumas privalo būti nustatomas tarp atvejų, kai pranešami faktai, galintys prisidėti prie diskusijos demokratinėje visuomenėje, pavyzdžiui, susiję su politikais, vykdančiais savo oficialias funkcijas, ir atvejų, kaip paskelbiamos asmens, kuris tokių funkcijų nevykdo, privataus gyvenimo detalės (2004 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *Von Hannover prieš Vokietiją* (pareiškimo Nr. 59320/00), 63 p.). Nors pirmuoju atveju žiniasklaida atlieka savo „viešojo sergėtojo“ vaidmenį demokratinėje visuomenėje, skelbdama informaciją ir idėjas viešojo intereso klausimais, šis vaidmuo atrodo mažiau svarbus an-

truoju atveju. Taip pat, nors tam tikromis specifinėmis aplinkybėmis visuomenės teisė būti informuotai gali netgi apimti viešų asmenų privataus gyvenimo aspektus, ypač kai kalbama apie politikus, taip nebus tuo atveju, nepaisant to, kad atitinkamas asmuo yra gerai žinomas visuomenei, kai publikuotos nuotraukos ir lydintys komentarai yra susiję vien tik su asmens privataus gyvenimo detalėmis ir turi vienintelį tikslą patenkinti visuomenės smalsumą tuo klausimu (žr. sprendimo *Von Hannover prieš Vokietiją* 64 p.). Viešų asmenų teisė išlaikyti savo privatų gyvenimą slaptu yra iš principo platesnė tuo atveju, kai jie neužima jokių oficialių pareigų ir yra labiau ribota, kai jie tokias pareigas užima (žr. sprendimo *Couderc ir Hachette Filipacchi Associés prieš Prancūziją* 119 p.). Šių motyvų taikymas apima (be politikų) bet kokius asmenis, kurie gali būti laikomi viešais asmenimis, konkrečiau – asmenis, kurie dėl savo veiksmų ar padėties pateko į viešumą (2017 m. sausio 19 d. sprendimas byloje *Kapsis ir Danikas prieš Graikiją* (pareiškimo Nr. 52137/12), 35 p.).

90. Apibendrinant išdėstytą, šioje byloje trečiasis suinteresuotas asmuo dėl savo veiklos reikšmės viešiesiems reikalams yra viešasis asmuo, tačiau jam neužimant jokių oficialių pareigų viešajame sektoriuje jo teisė išlaikyti savo privatų gyvenimą slaptu yra iš principo platesnė nei viešųjų asmenų, kurie tokias pareigas užima (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021, 69 p.); vis dėlto, priešingai nei privatus asmuo, nežinomas visuomenei, jis negali reikalauti ypatingos jo privataus gyvenimo apsaugos. Be to, išplėstinė teisėjų kolegija, atsižvelgdama į trečiojo suinteresuoto asmens statusą, įvertinusi Publikacijos turinį, jos tekstą ir kontekstą, sprendžia, jog šiuo konkrečiu atveju Publikacijoje viešasis asmuo minimas kontekste, susijusiame su viešojo intereso objektu (viešųjų pirkimų klausimu, t. y. viešųjų išteklių skirstymu ir naudojimu), o pranešti faktai prisidėjo prie diskusijos demokratinėje visuomenėje. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pabrėžia, jog Publikacijoje paskelbta informacija apie trečiąjį suinteresuotą asmenį – jo vardas, pavardė ir giminystės ryšys su kito ūkio subjekto darbuotoja – nebuvo pateikta kaip pikantiška ar smalsumą žadinanti, o atvirkščiai – vertintina kaip būtina (kaip įvertinta šio sprendimo 66 p.) ir prisidedanti prie viešojo intereso diskusijos bei supažindinanti visuomenę su Publikacijoje nagrinėta viešųjų pirkimų tema.

Dėl kitų kriterijų, į kuriuos atsižvelgiama derinant teisę į privataus gyvenimo apsaugą ir teisę į saviraiškos laisvę – publikacijos tema, ankstesnis duomenų subjekto elgesys, publikacijos turinys, forma ir pasekmės, būdas ir aplinkybės, kuriomis informacija gauta, ir jos atitiktis tikrovei

91. Vertindama Publikacijos temą išplėstinė teisėjų kolegija pakartoja, kad Publikacijoje nagrinėta informacija viešojo intereso klausimais (tą savo Sprendime nurodė ir atsakovas). Atsižvelgiant į šio sprendimo 77 ir 84 punktuose nurodytą jurisprudenciją, tokia tema suponuoja visuomenės interesą susipažinti.

92. Atitinkamo asmens elgesys prieš reportažo publikavimą, ar tai, kad atitinkama nuotrauka ar susijusi informacija jau buvo pasirodžiusi ankstesnėje publikacijoje, taip pat yra aplinkybės, į kurias atsižvelgtina (žr. sprendimo *Von Hannover prieš Vokietiją Nr. 2)* 111 p.). Pavyzdžiui, Europos Žmogaus Teisių Teismas yra nusprendęs, kad tiek, kiek pareiškėjas žurnalistas neiškreipdamas perteikė dalį informacijos, kuri buvo laisvai at-

skleista ir paviešinta paties asmens, konkrečiai, jo autobiografijoje, apie jo turtą ir kaip jis leido pinigus, jis jau neturėjo „teisėtų lūkesčių“, kad jo privatus gyvenimas bus veiksmingai apsaugotas (žr. 2009 m. liepos 23 d. sprendimo byloje *Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) prieš Prancūziją* (pareiškimo Nr. 12268/03), 52, 53 p.; 2005 m. birželio 15 d. sprendimą byloje *Minelli prieš Šveicariją* (pareiškimo Nr. 14991/02). Vis dėlto, tai, kad asmens duomenys jau yra viešai prieinami visuomenei, nebūtinai panaikina Konvencijos 8 straipsnio apsaugą šių duomenų atžvilgiu. Konvencijos 8 straipsnis nustato tam tikrą informacinio apsisprendimo teisę, leidžiančią asmenims remtis savo teise į privatumą dėl duomenų, kurie, nors neutralūs, renkami, tvarkomi ir skleidžiami kolektyviai ir tokia forma ir būdu, kad jų teisės pagal Konvencijos 8 straipsnį gali būti paveikiamos (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2017 m. birželio 27 d. sprendimas byloje *Satakunnan Markkinapörssi Oy ir Satamedia Oy prieš Suomiją* (pareiškimo Nr. 931/13), 134, 137 p.). Šiuo klausimu Europos Sąjungos Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad galima atsižvelgti į tai, kad duomenų subjekto pagrindinių teisių pažeidimo ribojimo, kurį lemia jo duomenų tvarkymas, sunkumas gali skirtis, nelygu tai, ar atitinkami duomenys jau įtraukti į viešą šaltinį (žr. sprendimo *Rīgas satiksme* 32 p. ir ten nurodytą praktiką). Atsižvelgiant į tai, išplėstinė teisėjų kolegija sprendžia, jog pareiškėjo teiginiai, susiję su trečiojo suinteresuoto asmens negalėjimu apskritai tikėtis jo duomenų apsaugos vien dėl to, jog juos jau buvo atskleidęs VRK, nėra pagrįsti, kadangi pagal nurodytą praktiką duomenų atskleidimas nėra universali jų apsaugos atsisakymo maksima. Vis dėlto išplėstinė teisėjų kolegija pastebi, jog dar tais pačiais metais, kai pasirodė Publikacija, trečiasis suinteresuotas asmuo dalyvavo savivaldos rinkimuose (nors ir nebuvo išrinktas), t. y. žengė į kitą sritį, susijusią su viešuoju interesu ir visuomenės domėjimusi, taip rodydamas aktyvumą viešojo gyvenimo sferoje.

93. Žvelgdama į Publikacijos turinį išplėstinė teisėjų kolegija pastebi, kad Publikacijoje yra aptariamas UAB „Gatvių apšvietimas“ valdybos posėdis, jo priežastys ir diskusijų jo metu pobūdis, taip pat šio ūkio subjekto organizuoti viešieji pirkimai, tikrinti Viešųjų pirkimų tarnybos, UAB „Namų kultas“ (pervadinto į UAB „Ecomas“) laimėti sandoriai ir sudarytos sutartys, taip pat A. V. sąsajos su minėtuoju ūkio subjektu bei giminystės ryšys su S. V., dirbusia UAB „Gatvių apšvietimas“. Publikacijoje taip pat išspausdintas A. V. elektroninis laiškas pareiškėjui bei UAB „Gatvių apšvietimas“ sutartys su kitu ūkio subjektu. Iš Publikacijos turinio matyti, kad apie trečiąjį suinteresuotą asmenį paskelbta informacija iš esmės atskleidė visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes (perkančiosios organizacijos ir viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančio asmens ryšius.

94. Publikacija buvo paskelbta naujienų portale www.atviraklaipeda.lt. Kaip pažymima Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje, interneto svetainės yra informacijos ir komunikacijos priemonės, kurios itin skiriasi nuo spausdintos žiniasklaidos, ypač kiek tai susiję su pajėgumais talpinti ir skleisti informaciją, ir žalos rizika, keliama turinio ir bendravimo internete, naudojimuisi žmogaus teisėmis ir laisvėmis bei jų įgyvendinimui, ypač teisei į privatumą, yra tikrai didesnė nei spaudos, ypač dėl paieškos sistemų svarbaus vaidmens (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2018 m. birželio 28 d. sprendimas byloje *M.L. ir W.W. prieš Vokietiją* (pareiškimų Nr. 60798/10 ir 65599/10), 91 p.). Taigi sprendžiant, ar konkreti publikacijose paskelbta informacija pažeidė trečiojo suinteresuoto asmens teisę į privatumą, turėtų būti atsižvelgiama *inter alia* ir į publikacijų formą, pla-

tinimo apimtį, sukeltas pasekmes (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 15 d. sprendimo administracinėje byloje Nr. eA-2066-624/2021, 86 p.). Šiuo atveju byloje nėra nustatyta, kiek konkrečiai skaitytojų Publikacija buvo perskaityta, tačiau pareiškėjas skunde pirmosios instancijos teismui nurodė, jog po Publikacija buvo net 76 komentarai. Neabejotina, jog su ja susipažinusių asmenų skaičius buvo dar didesnis. Vertinant Publikacijos sukeltas pasekmes paminėtina, jog trečiasis suinteresuotas asmuo nedetalizavo, kokius konkrečius padarinius Publikacija jam sukėlė. Nors iš tikrųjų byloje yra duomenų, kad 2020 m. rugsėjį buvo gauti duomenys apie galbūt pradėtą ikiteisminį tyrimą, byloje nėra nustatyta, kad jis būtų pradėtas būtent dėl Publikacijoje nurodytos informacijos.

95. Sprendžiant, ar publikacija apriboja asmens teisę į privatų gyvenimą, atsižvelgtina į būdą, kuriuo informacija ar nuotrauka buvo gauta (sprendimo *Couderc ir Hachette Filipacchi Associés prieš Prancūziją* 93 p.; sprendimo *Von Hannover prieš Vokietiją* 59 p.). Pats pareiškėjas nurodo, jog informaciją apie trečiąjį suinteresuotą asmenį gavo viešai prieinamuose šaltiniuose (*inter alia* – VRK puslapyje), o informaciją apie jo ryšius su S. V. patvirtino pastaroji. Ginčo dėl šių duomenų tikrovės byloje nėra, kaip ir nėra teigiama, jog tokia informacija buvo gauta neteisėtai.

96. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat dėmesį atkreipia į tai, kad pareiškėjui už neva padarytą pažeidimą buvo pareikštas papeikimas. Reikia pažymėti ir tai, kad paskelbęs informaciją pareiškėjas nebegali imtis kitokių priemonių, leisiančių sumažinti kišimosi į privatų gyvenimą apimtį, kadangi ta informacija yra viešai prieinama.

97. Išplėstinė teisėjų kolegija, atsižvelgdama į anksčiau patikrintas sąlygas ir apibendrindama išsakytus argumentus konstatuoja, kad šiuo konkrečiu atveju trečiojo suinteresuoto asmens interesai nebuvo viršesni už pareiškėjo interesus. Visos reikšmingos aplinkybės – tiek Publikacijoje nagrinėta viešųjų pirkimų tema ir jos reikšmė viešajam diskursui, trečiojo suinteresuoto asmens kaip viešojo asmens statusas ir ankstesnis jo elgesys dalyvaujant savivaldos rinkimuose, Publikacijos turinys, kuriuo siekta ne patenkinti nepagrįstą smalsumą pikantiškoms detalėms, o informuoti visuomenę apie viešajam interesui svarbias aplinkybes, tiek ir kitos sprendime vertintos aplinkybės bei galimas neigiamas poveikis teisei į informaciją suponuoja išvadą, kad šiuo atveju ieškant pareiškėjo ir trečiojo suinteresuoto asmens interesų pusiausvyros pirmenybė turi būti suteikta pareiškėjo saviraiškos ir informacijos laisvei.

98. Atsižvelgiant į tai, kad byloje nagrinėjamu atveju buvo tenkintos visos trys kumuliacinės BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto taikymo sąlygos, reikia pripažinti, kad pareiškėjo vykdytas duomenų tvarkymas šio straipsnio prasme buvo teisėtas.

99. Išplėstinė teisėjų kolegija papildomai pažymi, kad ir nacionalinio reguliavimo nustatytos sąlygos leidžia skelbti informaciją apie viešojo asmens privatų gyvenimą be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes (Įstatymo 14 str. 3 d.).

100. Apibendrindama tai, kas išdėstyta anksčiau, išplėstinė teisėjų kolegija nusprendžia, jog įvertinus BDAR taikymo taisykles, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, saviraiškos laisvės ir privataus gyvenimo apsaugos pusiausvyrą, Sprendime nagrinėtas trečiojo suinteresuoto asmens duomenų paskelbimas Publikacijoje BDAR 6 straipsnio 1 dalies f punkto pagrindu buvo teisėtas, todėl Sprendimas toje dalyje yra nepagrįstas.

Dėl prašymo kreiptis prejudicinio sprendimo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą

101. Atsakovas pateikė papildomą prašymą kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo dviem klausimais: pirma, ar duomenų valdytojo interesas, jei jis yra žurnalistikos atstovas ir duomenys tvarkomi žurnalistikos tikslais, savaime gali būti pripažintas svarbesniu už duomenų subjekto teisę į asmens duomenų apsaugą; ir, antra, ar viešajam asmeniui BDAR nuostatos garantuoja tokią pat asmens duomenų apsaugą kaip ir privačiam asmeniui.

102. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad SESV 267 straipsnyje įtvirtinta pareiga teismui, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka, kreiptis dėl prejudicinio sprendimo į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, kai teismas mano, jog sprendimui priimti prejudicinis sprendimas yra reikalingas. Vis dėlto, galutinės instancijos teismo pareiga kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą pagal SESV 267 straipsnio 3 dalį nėra absoliuti – galutinės instancijos teismas gali nesikreipti prejudicinio sprendimo, kai Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje jau yra išaiškinęs iš esmės identišką klausimą panašioje byloje (Teisingumo Teismo 1963 m. kovo 27 d. sprendimas sujungtose bylose *Da Costa en Schaake NV ir kt. prieš Administratie der Belastingen*, 28, 29 ir 30/62); taip pat teismai nėra įpareigoti kreiptis su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei šalių keliamas Europos Sąjungos teisės klausimas nėra aktualus, t. y. jei nagrinėjamos bylos sprendimas nepriklauso nuo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo išaiškinimo; taip pat neprivaloma kreiptis tais atvejais, kai ankstesniuose Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimuose jau yra pateiktas teisės klausimo išaiškinimas nepriklausomai nuo to, kad klausimai ar faktinė situacija nagrinėjamoje byloje nėra visiškai identiški; tais atvejais, kai keliamas Europos Sąjungos teisės klausimas anksčiau nebuvo svarstytas Europos Sąjungos Teisingumo Teisme, nacionalinis galutinės instancijos teismas neprivalo kreiptis į jį, kai dėl teisingo Sąjungos teisės aiškinimo nekyla pagrįstos abejonės (Teisingumo Teismo 1982 m. spalio 6 d. sprendimo *Srl Cilfit*, 283/81, 10, 14 ir 21 p.). Išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi byloje taikytinas taisykles ir šio sprendimo 56–97 punktuose nurodytus argumentus bei teismų praktiką, konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje prejudicinis sprendimas nėra reikalingas, nes atsakovo keliamais klausimais BDAR nuostatos yra aiškios ir dėl jų prasmės ar taikymo apimties išplėstinė teisėjų kolegija neturi pagrindo abejoti.

103. Dėl pirmojo atsakovo suformuluoto klausimo išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad šio sprendimo 65 punkte jau yra pabrėžta, jog prioritetas nėra savaime suteikiamas duomenų tvarkytojo interesams ir reikia įvertinti priešingų interesų pusiausvyrą. Šiuo klausimu taip pat primintina, kad kiek tai susiję su tam tikrų rūšių duomenimis, valstybė narė apskritai negali numatyti galutinio priešingų teisių ir interesų palyginimo rezultato ir neleisti konkrečiu atveju, kuriam būdingos specifinės aplinkybės, pasiekti kitokio rezultato (žr. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2016 m. spalio 19 d. sprendimo byloje *Patrick Breyer prieš Vokietijos Federacinę Respubliką*, C-582/14, 62 p.). Dėl antrojo atsakovo keliamo klausimo pabrėžtina, kad į asmens padėtį viešajame gyvenime taikant duomenų apsaugos taisykles yra atsižvelgiama – aiškindamas Direktyvą 95/46 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas jau yra aiškiai nurodęs, jog vertinant tam tikros informacijos gavimo interesą reikia nustatyti teisingą šio intereso ir Chartijos 7 bei 8 straipsnyje

nurodytų interesų pusiausvyrą. Nors šiuose straipsniuose įtvirtintos duomenų subjekto teisės paprastai yra viršesnės ir už šių internautų interesus, ši pusiausvyra konkrečiais atvejais gali priklausyti nuo atitinkamos informacijos pobūdžio ir jos ypatingumo duomenų subjekto privačiam gyvenimui, taip pat nuo visuomenės intereso gauti prieigą prie šios informacijos, kuris gali įvairuoti, nelygu, kokia šio asmens padėtis viešajame gyvenime. Be to, konkrečiomis aplinkybėmis, kaip antai subjekto padėtis viešajame gyvenime, galima pateisinti šių pagrindinių teisių apribojimą viršesniu visuomenės interesu (*mutatis mutandis* žr. sprendimą *Google Spain ir Google*, 81, 97 p.). Išplėstinė teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje nurodytais klausimais nėra pagrindo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, todėl atsakovo prašymas atmestinas.

104. Kitas atsakovo pateiktas prašymas, susijęs su grąžinimu klausimą jam nagrinėti iš naujo, nėra vertinamas, kadangi bylą apeliacine tvarka nagrinėjantis teismas priima naują sprendimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

105. Proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą (ABTĮ 40 str. 1 d.). Be to, išlaidų, patirtų rengiant ir pateikiant prašymą atnaujinti procesą, atlyginimo klausimas priklauso nuo administracinės bylos, kurioje procesas buvo atnaujintas, rezultatų (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. gruodžio 19 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-5042-556/2017 64 p.). Nagrinėjamu atveju galutinis procesinis sprendimas šioje administracinėje byloje priimamas pareiškėjo naudai.

106. Pareiškėjas pateikė prašymą priteisti 2 012 Eur bylinėjimosi išlaidų (iš jų – 12 Eur už sumokėtą žyminį mokestį ir 2 000 Eur – už konsultacijas dėl pažeistų teisių gynimo, skundo Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui rengimą ir prašymo dėl bylinėjimosi išlaidų rengimą), patirtų Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme, ir 3 000 Eur išlaidų, patirtų dėl teisinių paslaugų teikimo (pozicijos derinimo su klientu, atsiliepimo į teikimą rengimo, prašymo dėl bylinėjimosi išlaidų rengimo ir pateikimo teismui). Išplėstinė teisėjų kolegija, įvertinusi Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 patvirtintas Rekomendacijas dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio, taip pat bylos sudėtingumą, apimtį ir tai, jog dalis atsiliepimo į pirmininko teikimą argumentų iš esmės yra panašūs ir į tuos, kurie jau buvo nurodyti kituose pareiškėjo procesiniuose dokumentuose, taip pat tai, kad pareiškėjui Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme vykusiuose procesuose atstovavo tas pats advokatas, kuriam ginčo teisiniai santykiai nebuvo nauji, vadovaudamasi teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, sprendžia, jog šiuo atveju yra pagrindas priteisti pareiškėjui iš atsakovo 3 212 Eur (iš jų 12 Eur – žyminio mokesčio už apeliacinio skundo padavimą) bylinėjimosi išlaidoms apeliacinės instancijos teisme atlyginti.

107. Kadangi galutinis teismo procesinis sprendimas priimamas pareiškėjo naudai, trečiasis suinteresuotas asmuo neįgijo teisės į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą (ABTĮ 40 str. 1 d.), todėl jo prašymai priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą atmestini. Atitinkamai, panaikinamas ir pirmosios instancijos teismo 2020 m. lapkričio 18 d. pa-

pildomas sprendimas, kuriuo trečiajam suinteresuotam asmeniui priteistos bylinėjimosi išlaidos. Bylinėjimosi išlaidas, proceso šalių patirtas pirmosios instancijos teisme, vadovaudamasis ABTĮ nuostatomis turės paskirstyti pirmosios instancijos teismas.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 1 dalimi ir 165 straipsnio 1 dalies 3 punktu, išplėstinė teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. spalio 6 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-2398-525/2021 panaikinti ir priimti naują procesinį sprendimą.

Pareiškėjo viešosios įstaigos „Klaipėda atvirai“ apeliacinį skundą tenkinti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eI2-4722-331/2019 panaikinti.

Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos 2020 m. liepos 13 d. sprendimo Nr. (SK-8, 2020) SPR-140 dalį, kuria iš dalies pagrįstu pripažintas A. V. skundas ir viešajai įstaigai „Klaipėda atvirai“ pareikštas papeikimas už Reglamento (ES) 2016/679 pažeidimą, panaikinti.

Panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2020 m. lapkričio 18 d. papildomą sprendimą.

Priteisti pareiškėjui viešajai įstaigai „Klaipėda atvirai“ iš atsakovo Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybos 3 212 Eur (tris tūkstančius du šimtus dvylika eurų) bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

Sprendimas neskundžiamas.

3.8. Bylos dėl nacionalinių, Europos Sąjungos ir užsienio institucijų finansinės paramos

3.8.1. Dėl Europos Komisijos komunikato teisinės galios ir poveikio

Įgaliojimų vykdymui valstybės pagalbos srityje Europos Komisija savo dispozicijoje turi eilę teisinių instrumentų, kaip antai (bet neapsiribojant), komunikatus, rekomendacijas, gaires, pranešimus. Apibendrintai, tokiais ir kitais, taip vadinamajai švelniajai ES teisėkūrai (soft law) priskiriamais instrumentais, prisidedama aiškinant Europos Sąjungos sutarčių atitinkamų nuostatų taikymą, šalinant vidaus rinkos kliūtis, tam tikroje teisinio reguliavimo srityje išryškinant potencialią teisinę problematiką, suteikiant naudingus orientyrus tam, kad būtų išvengta teisinių ginčų ir pan. (48 punktas).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas šioje byloje sprendė, kad nagrinėtos bylos aplinkybėmis nėra pagrindo sutikti su pareiškėjo argumentais, kuriais pareiškėjas savo teisę į atitinkamą paramą, susijusią su pagalba pieno gamintojams ir galvijų laikytojams, (ir atsakovo pareigą tokią paramą išmokėti) tiesiogiai kildino iš Europos Komisijos 2020 m. kovo 19 d. komunikato Nr. (C(2020)1863 „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį Covid-19 protrūkį, sistema“

nuostatų. Teisėjų kolegija akcentavo, kad minėtas komunikatas, atsižvelgiant į jo, kaip švelniosios Europos Sąjungos teisėkūros priemonės, pobūdį ir teisinę galią, neimplikuoja privatiems subjektams tokios reikalavimo teisės, kokią pareiškėjas bandė pagrįsti savo argumentais. Atsižvelgdama į komunikatų, kaip švelniosios Europos Sąjungos teisėkūros priemonių, pobūdį ir teisinę galią, išaiškintą Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, teisėjų kolegija pabrėžė, kad nagrinėtos bylos aplinkybėmis nėra jokio teisinio pagrindo ginčo santykiams tiesiogiai taikyti minėto komunikato nuostatas (51, 54 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-318-575/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-00356-2021-2
Procesinio sprendimo kategorija 41

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gegužės 2 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Arūno Dirvono, Ričardo Piličiausko (kolegijos pirmininkas ir pranešėjas) ir Veslavos Ruskan,

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo Panevėžio rajono Žibartonių žemės ūkio bendrovės apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. gegužės 5 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo Panevėžio rajono Žibartonių žemės ūkio bendrovės skundą atsakovui Valstybinei įmonei Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslui, trečiajam suinteresuotam asmeniui Nacionalinei mokėjimo agentūrai prie Žemės ūkio ministerijos, dėl sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas Panevėžio rajono Žibartonių žemės ūkio bendrovė (toliau – ir ŽŪB) kreipėsi į teismą su skundu ir prašė: panaikinti Valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro (toliau – ir atsakovas) 2021 m. sausio 4 d. sprendimą Nr. 1S-12 (toliau – ir Sprendimas 1) ir 2021 m. sausio 5 d. sprendimą Nr. 1S-12 (toliau – ir Sprendimas 2), bei įpareigoti atsakovą iš naujo spręsti klausimą dėl pareiškėjui skirtinų paramos dydžių. Taip pat prašė priteisti patirtas bylinėjimosi išlaidas.

2. Pareiškėjas nurodė, kad Europos Komisija 2020 m. kovo 19 d. priėmė komunikatą Nr. (C(2020)1863) „Laikinoji valstybės pagalbos priemonių, skirtų ekonomikai remti reaguojant į dabartinį Covid-19 protrūkį, sistema“ (toliau – ir Komunikatas), 2020 m. birželio 5 d. priėmė sprendimą Nr. (C (2020) 3896), SA.57514 „Dėl laikinosios

valstybės pagalbos galvijų laikytojams ir pieno gamintojams, susiduriantiems su ekonominiais sunkumais dėl Covid-19 viruso protrūkio“ (su pakeitimu, atliktu 2020 m. rugpjūčio 20 d. sprendimu Nr. SA.58344, (toliau – ir Europos Komisijos sprendimas), kuriais nustatė bendras taisykles visoms valstybėms narėms dėl valstybės pagalbos teikimo sąlygų atsižvelgiant į Covid-19 protrūkio sukeltus ekonominius sunkumus. Komunikate nustatytos maksimalios paramos teikimo ribos, nuo kurios valstybės narės negali nukrypti, jeigu nori suderinti valstybės pagalbos teikimo schemas supaprastinta tvarka taikant Komunikato reikalavimus. Pareiškėjas vertino, kad atsakovas nepagrįstai ir netinkamai aiškino Komunikato nuostatas, kurios nustato maksimalią valstybės pagalbą, teikiamą žemės ūkio sektoriuje veikiančioms įmonėms.

3. Pažymėjo, kad Komunikatas yra Europos Sąjungos teisės aktas, jame nustatyti reikalavimai yra privalomi valstybėms narėms ir jų institucijoms. Komunikato 23 a punkte vartojama sąvoka „įmonė“ (angl. *undertaking*), turėtų būti suprantama, kaip viena įmonė, o ne įmonių grupė, nes Komunikate nėra vartojamos sąvokos „viena įmonė“ (angl. *single undertaking*). Nei lietuviškoje, nei angliškoje Komunikato versijose nėra nurodyta, kad maksimali paramos suma turėtų būti skirta bendrai įmonių grupei. Nurodė, kad Laikinosios valstybės pagalbos pieno gamintojams, susiduriantiems su ekonominiais sunkumais dėl Covid-19 viruso protrūkio, administravimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2020 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 3D-427 „Dėl laikinosios valstybės pagalbos pieno gamintojams, susiduriantiems su ekonominiais sunkumais dėl Covid-19 viruso protrūkio, administravimo taisyklių patvirtinimo“ (pakeistos Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2020 m. rugsėjo 3 d. įsakymu Nr. 3D-633 (toliau – ir Pagalbos pieno gamintojams taisyklės), ir Laikinosios valstybės pagalbos galvijų laikytojams mokėjimo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2020 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. 3D-426 „Dėl laikinosios valstybės pagalbos galvijų laikytojams mokėjimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – ir Pagalbos galvijų laikytojams taisyklės), yra nustatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis nustatoma, ar įmonės yra susijusios. Todėl, teikiant paraišką dėl valstybės pagalbos gavimo, reikia nurodyti, ar pareiškėjas yra / nėra susijęs su kitais ūkio subjektais, kaip nurodyta 2014 m. birželio 25 d. Europos Komisijos reglamente (ES) Nr. 702/2014, kuriuo skelbiama, kad tam tikrų kategorijų pagalba žemės bei miškų ūkio sektoriuose ir kaimo vietovėse yra suderinama su vidaus rinka pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnius (toliau – Reglamentas Nr. 702/2014). Manė, kad Pagalbos pieno gamintojams taisyklėse ir Pagalbos galvijų laikytojams taisyklėse įtvirtintos skunde minėtos nuostatos prieštarauja Komunikato nuostatoms.

4. Nurodė, kad Komunikato 23 a punkte vartojamos įmonės sąvoka nėra identiška vartojamoms kituose Europos Sąjungos valstybės pagalbos taisykles reglamentuojančiuose teisės aktuose, taip pat ir Reglamente Nr. 702/2014. Europos Komisijos 2013 m. gruodžio 18 d. reglamente Nr. 1407/2013 „Dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai“, Komisijos 2013 m. gruodžio 18 d. reglamente Nr. 1408/2013 „Dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai žemės ūkio sektoriuje“ ir Komisijos 2014 m. birželio 27 d. reglamente Nr. 717/2013 „Dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 107 ir 108 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai žuvininkystės ir akvakultūros sektoriuje“ įtvirtintos specialios taisyklės, kuriomis nustatoma, ar atitinkama įmonė turėtų būti priskiriama

„vienai įmonei“ (angl. *single undertaking*), tuomet šiai įmonei skiriama maksimali suma negali viršyti įmonių grupei skiriamos paramos. Pareiškėjas vertino, kad tokių nuostatų nėra įtvirtinta Komunikate.

5. Atsakovas atsiliepime į pareiškėjo skundą prašė skundą atmesti kaip nepagrįstą.

6. Nurodė, kad atsakovas, vykdydamas jam pavestą funkciją, apskaičiavo laikinąją valstybės pagalbą pieno gamintojams, susiduriantiems su ekonominiais sunkumais dėl Covid-19 viruso protrūkio, vadovaudamasis Pagalbos pieno gamintojams taisyklėmis. Pareiškėjas 2020 m. birželio 15 d. teikė paraišką laikinajai valstybės pagalbai gauti (už parduotus rinkai galvijus). Paraiškoje nepateikė informacijos, kad yra susijęs 2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamento (ES) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2017 m. birželio 14 d. Komisijos reglamentu (ES) 2017/1084 (toliau – Reglamentas Nr. 651/2014), 1 priedo 3 straipsnyje nurodytais ryšiais su kitais ūkio subjektais (Panevėžio r. Aukštadvario ŽŪB, Šakių r. Lukšių ŽŪB, Kėdainių r. Labūnavos ŽŪB, Kėdainių r. ŽŪB „Nemunas“, Sidabro ŽŪB). Atsakovas nustatė, kad anksčiau minėtos įmonės taip pat pateikė paraiškas laikinajai valstybės pagalbai gauti.

7. Pareiškėjas prašė pagalbos už 2020 m. birželio 1 d. turimas 832 karves. Atsakovas, vadovaudamasis Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 11.3.1 papunkčiu, pareiškėjui ir susietiems ūkio subjektams taikė mažinimą iki 100 000 Eur ribos, todėl pareiškėjui ir su juo susietoms įmonėms proporcingai sumažintos pagalbos sumos pagal turimą karvių skaičių 2020 m. birželio 1 d.

8. Atsakovas nurodė, kad vadovaujantis Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 8 punktu, pagalba pareiškėjui ir susijusioms įmonėms už 2020 m. rugsėjo 1 d. laikytas pienines karves nebuvo suteikta, kadangi bendra valstybės pagalbos, suteiktos vadovaujantis Komunikato 3.1 skirsnio nuostatomis, suma (neatskaičius mokesčių) vienam pieno gamintojui (įskaitant ir su šiuo pieno gamintoju Reglamento Nr. 702/2014 1 priedo 3 straipsnyje nurodytais ryšiais susijusius ūkio subjektus) negali viršyti 100 000 Eur. Didžiausia pagal Komunikato 3.1 skirsnio nuostatas galima skirti 100 000 Eur suma pareiškėjui ir susietoms įmonėms buvo skirta už 2020 m. birželio 1 d. turimas karves. Atsakovas, vykdydamas jam pavestą funkciją, apskaičiavo laikinąją valstybės pagalbą galvijų laikytojams, pardavusiems rinkai galvijus ir patyrusiems nuostolių dėl Covid-19 ligos sukeltos situacijos, vadovaudamasis Pagalbos galvijų laikytojams taisyklėmis.

9. Priimdamas sprendimą atsakovas, vadovaudamasis Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 12.3.2 papunkčiu, įvertino, ar pareiškėjas atitinka Pagalbos galvijų laikytojams taisyklėse nurodytus reikalavimus, ir nustatė, kad skiriant pagalbą būtų pažeistas Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 7 punkte nustatytas reikalavimas, t. y. bendra valstybės pagalbos, suteiktos vadovaujantis Komunikato 3.1 papunkčio nuostatomis, suma (neatskaičius mokesčių) vienam galvijų laikytojui (įskaitant ir su šiuo galvijų laikytoju Reglamento Nr. 651/2014 1 priedo 3 straipsnyje (Reglamento Nr. 702/2014 1 priedo 3 straipsnyje) nurodytais ryšiais susijusius ūkio subjektus), negali viršyti 100 000 Eur.

10. Vadovaujantis Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 8 punktu, pareiškėjui ir su juo susijusioms įmonėms bendra valstybės pagalbos, suteiktos vadovaujantis Komunikato 3.1 skirsnio nuostatomis, suma (neatskaičius mokesčių) vienam pieno gamintojui (įskaitant ir su šiuo pieno gamintoju Reglamento Nr. 651/2014 1 priedo 3 straipsnyje susijusias įmones) sudarė 100 000 Eur. Didžiausia pagal Komunikato

3.1 skirsnio nuostatas galima skirti 100 000 Eur suma pareiškėjui ir susietoms įmonėms buvo skirta už 2020 m. birželio 1 d. turimas karves, todėl pagalba, vadovaujantis Pagalbos galvijų laikytojams taisyklėmis, už parduotus galvijus pareiškėjui neskirta, nes būtų pažeistos Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 7 punkto reikalavimas ir skirta suma viršytų 100 000 Eur. Atsakovo nuomone, pareiškėjui pagrįstai sumažinta pagalba už 2020 m. birželio 1 d. laikytas karves bei neskirta pagalba už 2020 m. rugsėjo 1 d. laikytas karves bei parduotus rinkai galvijus. Atsakovas, priimdamas sprendimus, vertina visus objektyvius duomenis (faktus) ir teisės aktų normas, todėl manė, kad ginčijamas sprendimas yra objektyvus ir pagrįstas.

11. Atsakovas pažymėjo, kad Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 2 ir 3 punktuose įtvirtinta jų paskirtis ir tikslas – reglamentuoti laikinosios valstybės pagalbos pieno gamintojams, susiduriantiems su ekonominiais sunkumais dėl Covid-19 viruso protrūkio, teikimą iš valstybės biudžeto lėšų, siekiant išsaugoti pieno gamybos potencialą esant rinkos veikimo sutrikdymams bei nustatyti pagalbos skyrimo tvarką ir reikalavimus. Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 2 punkte įtvirtinta jų paskirtis ir tikslas – palengvinti sunkumus (iš dalies kompensuoti parastas pajamas), su kuriais susiduria pirminiai galvijų laikytojai dėl Covid-19 viruso protrūkio 2020 m. balandžio – lapkričio mėn., ir nustatyti laikinosios valstybės pagalbos galvijų laikytojams, pardavusiems rinkai galvijus ir patyrusiems nuostolių dėl Covid-19 ligos sukeltos situacijos, administravimo ir mokėjimo tvarką. Būtent siekdamas tinkamai įgyvendinti pagalbos skyrimo tikslus, Atsakovas, vadovaudamasis teisės normose nustatytu reglamentavimu, sprendė dėl taikytinų kriterijų paramai skirti ir vertino pareiškėjos teisę į išmokas.

12. Trečiasis suinteresuotas asmuo Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – ir trečiasis suinteresuotas asmuo) atsiliepime į skundą prašė priimti sprendimą teismo nuožiūra. Pažymėjo, kad pareiškėjas nekelia trečiajam suinteresuotam asmeniui jokių reikalavimų. Trečiajam suinteresuotam asmeniui nėra žinomos ginčijamų sprendimų priėmimo aplinkybės, todėl plačiau apie juos nepasisakė.

13. Teismo posėdžio metu pareiškėjo atstovė skundą palaikė, prašė jį tenkinti iš esmės skunde nurodytais argumentais. Papildomai pažymėjo, kad palaiko savo prašymą kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (toliau – ir Teisingumo Teismas) dėl Komunikate vartojamos sąvokos „įmonė“ išaiškinimo. Pažymėjo, kad pareiškėjas turėjo teisę gauti valstybės paramą. Komunikate įtvirtinta vienos įmonės sąvoka, o ne įmonių grupės, todėl Komunikate numatyta 100 000 Eur maksimali valstybės parama turėjo būti skirta pareiškėjui, o ne padalinta susijusioms įmonėms.

II.

14. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2021 m. gegužės 5 d. sprendimu pareiškėjo skundą atmetė kaip nepagrįstą.

15. Teismas visų pirma nurodė, kad byloje ginčas kilo dėl atsakovo sprendimų, kuriais pareiškėjui sumažinta valstybės pagalba už 2020 m. birželio 1 d. laikytas 832 karves bei neskirta pagalba už 2020 m. birželio 1 d. parduotus rinkai galvijus, teisėtumo ir pagrįstumo.

16. Aptaręs faktines bylos aplinkybes, teismas nustatė, kad tiesiogiai byloje taikytinos taisyklės parengtos remiantis Komunikato, Europos Komisijos sprendimo,

Reglamento Nr. 651/2014 nuostatomis. Teismas pažymėjo, kad Europos Komisijos sprendimo, kuriuo tiesiogiai suderinta aptariama valstybės pagalbos Covid-19 akivaizdoje pieno gamintojams ir galvijų laikytojams schema Lietuvos Respublikoje, 11, 28 ir 31 punktuose daromos nuorodos į Reglamentą Nr. 702/2014, o 3, 8 ir 9 punktuose į Reglamentą Nr. 651/2014. Šiuo sprendimu Europos Komisija įvertinto Lietuvos Respublikos kompetentingų institucijų parengtas Pagalbos pieno gamintojams taisykles ir Pagalbos galvijų laikytojams taisykles. Lietuvos valdžios institucijos įsipareigojo laikytis *de minimis* reglamentų žemės ūkio sektoriuje ir bendrosios išimties reglamento nuostatų kumuliacijos taisyklių.

17. Pagalbos pieno gamintojams taisyklės parengtos, atsižvelgiant į Komunikato specialiuosius reikalavimus, nurodytus 3.1 skirsnyje, ir bendruosius reikalavimus, nurodytus 4 skyriuje, Europos Komisijos sprendimą, Reglamentą Nr. 651/2014, ir Valstybės pagalbos žemės ūkiui, maisto ūkiui, žuvininkystei ir kaimo plėtrai ir kitų iš valstybės biudžeto lėšų finansuojamų priemonių bendrąsias administravimo taisykles, patvirtintas Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2010 m. lapkričio 8 d. įsakymu Nr. 3D-979 „Dėl Valstybės pagalbos žemės ūkiui, maisto ūkiui, žuvininkystei ir kaimo plėtrai ir kitų iš valstybės biudžeto lėšų finansuojamų priemonių bendrųjų administravimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Bendrosios administravimo taisyklės) (Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 1 p.). Pagalba teikiama, jeigu vidutinės mėnesinės 2020 m. balandžio-gegužės mėn. laikotarpio bendros Lietuvos pieno gamintojų, pardavusių pieną Lietuvoje registruotiems pieno supirkėjams, pajamos buvo bent 5 proc. mažesnės negu vidutinės mėnesinės 2017–2019 m. balandžio – gruodžio mėn. laikotarpio bendros Lietuvos pieno gamintojų, pardavusių pieną Lietuvoje registruotiems pieno supirkėjams, pajamos. Pagalba mokama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų, neviršijant 18,5 mln. Eur (Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 4 p.).

18. Teismas nurodė, kad pagal Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 8 punktą bendra valstybės pagalbos, suteiktos vadovaujantis Komunikato 3.1 skirsnio nuostatomis, suma (neatskaičius mokesčių) vienam pieno gamintojui (įskaitant ir su šiuo pieno gamintoju Reglamento Nr. 651/2014 1 priedo 3 straipsnyje nurodytais ryšiais susijusius ūkio subjektus) negali viršyti 100 000 Eur. Jeigu išmokėjus apskaičiuotą pagalbą būtų viršytas maksimalus leistinas minėtas pagalbos dydis, prieš priimant sprendimą pagal šių taisyklių 11.3.2 papunktį, apskaičiuota pagalbos suma sumažinama tiek, kad nebūtų pažeistos Komunikato nuostatos (vertinant, ar neviršijama 100 000 Eur riba, įskaičiuojamos ir kitos anksčiau pagal Komunikato 3.1 skyriaus nuostatas išmokėtos valstybės pagalbos sumos pagal kitas priemones). Atsakovas patikrina pareiškėjų susietumą pagal šių taisyklių 8 punktą. Jeigu susietiems ūkio subjektams reikalinga taikyti mažinimą iki 100 tūkst. Eur ribos, pareiškėjams proporcingai sumažinamos pagalbos sumos pagal turimą karvių skaičių 2020 m. birželio 1 d. (Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 11.3.1 papunktis).

19. Pagal Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 7 punktą bendra valstybės pagalbos, suteiktos vadovaujantis Komunikato 3.1 papunkčio nuostatomis, suma (neatskaičius mokesčių) vienam galvijų laikytojui (įskaitant ir su šiuo galvijų laikytoju Reglamento Nr. 651/2014 1 priedo 3 straipsnyje nurodytais ryšiais susijusius ūkio subjektus) negali viršyti 100 000 Eur. Jeigu apskaičiavus pagalbą būtų viršytas šis maksimalus leistinas pagalbos dydis, prieš priimant sprendimą dėl pagalbos suteikimo apskaičiuota pagalbos suma sumažinama tiek, kad nebūtų pažeistas Komunikato 3.1 papunkčio reikalavimas (verti-

nant, ar neviršijama 100 000 Eur riba, įskaičiuojamos ir kitos anksčiau pagal Komunikato nuostatas išmokėtos valstybės pagalbos sumos per kitas priemones).

20. Teismas pažymėjo, kad Pagalbos galvijų laikytojams taisyklėse numatyta, kad būtent atsakovas patikrina pareiškėjų susietumą ir jeigu susietiems ūkio subjektams reikia taikyti mažinimą iki 100 000 eurų ribos, pareiškėjams proporcingai sumažina paramos sumas pagal parduotų galvijų, už kuriuos prašoma pagalbos, skaičių (12.3.1 p.), o pagalbos pieno gamintojams taisyklėse nurodoma, kad atsakovas įvertina pareiškėjų tinkamumą pagalbai gauti pagal taisyklių reikalavimus, <..> nustato, ar suteikus pagalbą pagal taisykles, nebus pažeisti taisyklių 8 ir 9 punktuose nustatyti reikalavimai, ir priima sprendimą dėl pagalbos pagal šias taisykles skyrimo (11.3.2 p.). Galvijų laikytojas, negavęs pagalbos, per 10 darbo dienų gali kreiptis raštu į atsakovą (Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 18 p.). Pieno gamintojas, negavęs pagalbos, gali raštu kreiptis į atsakovą dėl informacijos suteikimo apie pagalbos neskyrimo aplinkybes (Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 15 p.).

21. Dėl pareiškėjo argumento, referuojančio į 2012 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje Nr. C-226/2011, teismas pažymėjo, kad minėtas sprendimas buvo pateiktas dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – ir SESV) 101 straipsnio 1 dalies ir 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [EB] 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo 3 straipsnio 2 dalies aiškinimo, be to, ten buvo vertinta Europos Komisijos pranešimo (angl. *notice*), o ne komunikato (angl. *communication*) reikšmė, t. y. pasisakyta kitais klausimais nei tiesiogiai sprendžiama šioje byloje.

22. Teismas nurodė, kad Komunikato 11 punkte numatyta, kad juo nustatomos pagal ES taisykles valstybės narių turimos galimybės užtikrinti įmonių <...> likvidumą ir galimybes gauti finansavimą, kad jos galėtų atsigauti po dabartinės situacijos. Remiantis Komunikatu valstybės narės turi galimybę parengti valstybės pagalbos teikimo schemas, o ne kreiptis dėl konkrečios valstybės pagalbos teikimo suderinimo, kaip matyti iš Europos Komisijos sprendimo. Tokia išvada, teismo vertinimu, seka iš Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių ir Pagalbos pieno gamintojams taisyklių bei teisės aktų, kurių pagrindu jos parengtos, teksto lingvistinio ir sisteminio aiškinimo. Tai pat tokį aiškinimą pagrindžia ir aptariamos tikslinės valstybės pagalbos tikslas, kad pagalba pasiektų kuo platesnį savarankiškų įmonių ratą ir nebūtų koncentruojama susijusių įmonių grupėse, šioms skiriant daugiau valstybės pagalbos nei savarankiškai veikiančioms įmonėms, kad valstybės pagalba pasiektų tolygiai konkrečiame ūkio sektoriuje veikiančias įmones, taip minimaliai darant įtaką / iškraipant egzistuojančią konkurenciją. Teismas pabrėžė, kad Komunikate nenurodyta, jog jame vartojamos sąvokos skiriasi nuo tų, kurios vartojamos valstybės pagalbos skyrimą reglamentuojančiuose bendruosiuose teisės aktuose, į kuriuos tiesiogiai referuojama Komunikate. Komunikato paskirtis nebuvo keisti valstybės pagalbos teikimo bendrąsias taisykles. Kaip nurodyta Europos Komisijos sprendime, valstybė įsipareigojo gerbti ir taikyti valstybės pagalbos skyrimo bendrąsias nuostatas ir tai atsispindi aptariamose tiesiogiai šioje byloje taikomose taisyklėse, numatant susijusių įmonių sąvoką ir sąlygą svarstant dėl konkrečios įmonėms skirtinos valstybės pagalbos dydžio.

23. Dėl to teismas nelaikė pagrįstais pareiškėjo argumentų, kad atsakovas netinkamai aiškino ir taikė valstybės pagalbos teikimą reglamentuojančius teisės aktus.

24. Nesant pagrindo tiesiogiai ginčijamų sprendimų priėmimui aktualių taisyklių aiškinti taip, kaip nurodė pareiškėjas, teismo sprendė, kad pagrįstai, skiriant pareiškėjui valstybės laikinąją pagalbą pagal suderintą su Europos Komisija schemą, buvo atsižvelgta į susijusias su juo įmones, priklausančias tai pačiai įmonių grupei ir Sprendimu 1 pagrįstai sumažinta skirtina laikinoji pagalba, o Sprendimu 2 neskirta papildoma pagalba, kadangi galimas skirti vienai įmonei (kartu vertinant susijusias įmones) maksimali 100 000 eurų dydžio laikinosios pagalbos suma buvo išnaudota.

25. Pareiškėjas prašė kreiptis į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją su prašymu pateikti prejudicinį sprendimą dėl Komunikato 23 a punkto aiškinimo. Teismui nekilo abejonių dėl Pagalbos pieno gamintojams taisyklių ir Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių atitikties Komunikatui, Europos Komisijos Sprendimui ar Reglamentui Nr. 651/2014, kurie turi būti taikomi kartu. Dėl to nekylant neaiškumų dėl tiesiogiai šioje byloje taikytinų Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 7 punkto ir Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 8 punkto aiškinimo, atsakovo teisės mažinti skirtiną valstybės pagalbą arba neskirti pagalbos, nustačius galimos maksimalios pagalbos sumos išnaudojimą, teismo vertinimu, nėra teisinio pagrindo kreiptis į Teisingumo Teismą dėl Komunikate vartojamų sąvokų išaiškinimo.

III.

26. Pareiškėjas pateikė apeliacinį skundą, kuriame prašo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą – panaikinti Sprendimą 1 ir Sprendimą 2, įpareigoti atsakovą iš naujo spręsti klausimą dėl pareiškėjui skirtinų paramos dydžių. Pareiškėjas taip pat prašo priteisti patirtas bylinėjimosi išlaidas.

27. Vadovaudamasis 2021 m. balandžio 14 d. prašyme pateiktais motyvais, pareiškėjas prašo kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu pateikti prejudicinį sprendimą dėl Europos Sąjungos teisės normų taikymo ir aiškinimo šios administracinės bylos kontekste.

28. Pareiškėjo manymu, teismas nepagrįstai konstatavo, jog atsakovas tinkamai aiškino ir taikė valstybės pagalbos teikimą reglamentuojančius teisės aktus. Taip pat pažymi, kad Europos Komisijos praktika suponuoja, jog taikant Komunikato 23 a punktą maksimali valstybės pagalbos 100 000 Eur suma taikoma įmonės, o ne įmonių grupės atžvilgiu, tačiau teismas nepagrįstai nevertino Komunikato taikymo praktikos.

29. Priešingai nei teigia teismas, pareiškėjo vertinimu, valstybės pagalbos srityje įmonės sąvoka (angl. *udertaking*) gali būti suprantama arba kaip apimanti konkrečią vieną įmonę, arba kaip įmonių grupę, kuriai priklauso kelios įmonės, kurios dėl tarpusavio ryšių gali būti laikomos viena įmone. Valstybės pagalbos taisyklės nenumato vienos ir visiems atvejams pritaikytos sąvokos „įmonė“ (angl. *udertaking*). Pareiškėjas atkreipia dėmesį į Teisingumo Teismo praktiką taikant Komunikatą (žr. 2015 m. gegužės 19 d. sprendimą byloje Nr. T-643/20).

30. Pareiškėjas daro išvadą, kad Komunikatas tikslingai nepateikia išaiškinimo, kaip reikia suprasti sąvoką „įmonė“, nes, laikantis Europos Komisijos valstybės pagalbos vadovo bei Teisingumo Teismo pateiktų išaiškinimų, kas laikoma „įmone“, turi būti vertinama kiekvieną kartą, atsižvelgiant į faktines ir teisines aplinkybes. Pareiškėjo manymu, teismo sprendime nepagrįstai daroma išvada, kad valstybės pagalbos teisės aktuose yra

pateikiama tokia pati sąvokos „įmonė“ samprata.

31. Pareiškėjo vertinimu, teismas nepagrįstai padarė išvadą, kad atsakovas teisėtai galėjo taikyti įmonių susietumo reikalavimus, svarstant dėl valstybės pagalbos pareiškėjui. Taip pat pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad Komunikato 23 a punkto aiškinimas yra tinkamas, atsižvelgiant į tai, jog kuo daugiau savarankiškų įmonių galėtų gauti valstybės pagalbą ir tokiu būdu būtų mažiau iškraipoma konkurencija. Be to, teismas siaurai aiškindamas Komunikatą, ignoravo tai, kad Komunikatas turi numatyti vienodas visoms valstybėms narėms sąlygas, kurios turi užkirsti kelią konkurencijos iškraipymui, ir negali būti aiškinamas bei taikomas nevienodai skirtingų valstybių narių ar skirtingų valstybės priemonių atžvilgiu.

32. Teigia, kad teismas nepagrįstai nesikreipė į kompetentingą Europos Sąjungos teisminę instituciją su prašymu pateikti prejudicinį sprendimą. Pareiškėjas pažymi, kad byloje yra keliami aktualūs Europos Sąjungos teisės aiškinimo ir taikymo klausimai, kurie turi esminę reikšmę šioje byloje.

33. Atsakovas pateikė atsiliepimą į apeliacinį skundą, kuriame prašo pirmosios instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą, o apeliacinį skundą atmesti. Atsakovas taip pat prašo įtraukti į bylą trečiuoju suinteresuotu asmeniu Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministeriją.

34. Atsakovas nurodo iš esmės analogiškus argumentus kaip ir atsiliepime į skundą pirmosios instancijos teismui. Papildomai pažymi, kad teikia Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui ekrano vaizdus apie pareiškėjo paraiškų duomenis, esančius atsakovo Ūkinių gyvūnų registro duomenų bazėje, t. y. paraiškų pateikimo duomenis, paraiškoje nurodytus susijusius ūkio subjektus, susijusių ūkio subjektų turimų pieninių karvių skaičių 2020 m. birželio 1 d., apskaičiuotas pagalbos sumas susijusiems ūkio subjektams bei Lietuvos Respublikos žemės ūkio ir kaimo verslo registre esančius duomenis apie žemės ūkio valdos įregistravimą. Atsakovas akcentuoja, kad pritaria pirmosios instancijos teismo argumentams.

35. Trečiasis suinteresuotas asmuo prašo priimti sprendimą pagal byloje esančius duomenis.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

36. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl Valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro 2021 m. sausio 4 d. sprendimo Nr. 3D-426 ir 2021 m. sausio 5 d. sprendimo Nr. 1S-12, kuriais pareiškėjui sumažinta valstybės pagalba už 2020 m. birželio 1 d. laikytas 832 karves bei neskirta pagalba už 2020 m. birželio 1 d. parduotus rinkai galvijus, teisėtumo ir pagrįstumo.

37. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjo skundą atmetė. Teismo vertinimu, pareiškėjas nepagrįstai teigė, kad atsakovas netinkamai aiškino ir taikė valstybės pagalbos teikimą reglamentuojančius teisės aktus. Nesant pagrindo tiesiogiai ginčijamų sprendimų priėmimui aktualių taisyklių aiškinti taip, kaip nurodė pareiškėjas, pirmosios instancijos

teismas sprendė, kad skiriant pareiškėjui valstybės laikinąją pagalbą pagal suderintą su Europos Komisija schemą, buvo pagrįstai atsižvelgta į susijusias su pareiškėju įmones, priklausančias tai pačiai įmonių grupei, ir ginčijamais sprendimais pagrįstai sumažinta skirtina laikinoji pagalba bei neskirta papildomai pagalbos, kadangi galima skirti vienai įmonei (kartu vertinant susijusias įmones) maksimali 100 000 eurų dydžio laikinosios pagalbos suma buvo išnaudota.

38. Pareiškėjas apeliaciniame skunde nurodo, kad, jo vertinimu, pirmosios instancijos teismas netinkamai ir nepagrįstai konstatavo, jog atsakovas tinkamai aiškino ir taikė valstybės pagalbos teikimą reglamentuojančius teisės aktus. Pareiškėjas pabrėžia, kad Komunikatas nenumato jokių specialių taisyklių ir nepateikia jokių nuorodų į kitus teisės aktus, kuriuose būtų numatyta, jog valstybės pagalbos gavėjas turi būti suprantamas kaip įmonių, kuriai priklauso valstybės pagalbos gavėjas, grupė. Pareiškėjo teigimu, Europos Komisijos praktika suponuoja, kad, taikant Komunikato 23 a punktą, maksimali valstybės pagalbos 100 000 Eur suma taikoma įmonės, o ne įmonių grupės atžvilgiu. Taip pat nurodoma, kad valstybės pagalbos taisyklės nenumato vienos ir visiems atvejams pritaikytos sąvokos „įmonė“, o aplinkybės, kad Komunikato nuostatose yra pateikiamos nuorodos į Reglamentą Nr. 651/2014, pareiškėjo vertinimu, nėra teisiškai reikšmingos, taigi, Komunikatas, anot pareiškėjo, negalėjo būti taikomas kartu su Reglamentu Nr. 651/2014, Europos Komisijos sprendimu, Pagalbos pieno gamintojams taisyklėmis ir Pagalbos galvijų laikytojams taisyklėmis. Be to, pareiškėjo teigimu, Komunikatas turi numatyti vienodas visoms valstybėms narėms sąlygas, kurios turi užkirsti kelią konkurencijos iškraipymui, ir jis negali būti aiškinamas ir taikomas nevienodai skirtingų valstybės narių ar skirtingų valstybės priemonių atžvilgiu.

39. Atsakovas pateiktame atsiliepime į apeliacinį skundą prašo pareiškėjo apeliacinį skundą atmesti, o pirmosios instancijos teismo sprendimą palikti nepakeistą, taip pat nurodo pritariantis pirmosios instancijos teismo sprendime išdėstytiems argumentams.

40. Trečiasis suinteresuotas asmuo atsiliepime į apeliacinį skundą prašo priimti sprendimą teismo nuožiūra.

41. Pagal Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 140 straipsnio 1 dalį teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų. Byloje nenustatytos aplinkybės, dėl kurių turėtų būti peržengtos apeliacinio skundo ribos bei nenustatyti sprendimo negaliojimo pagrindai, nurodyti ABTĮ 146 straipsnio 2 dalyje (ABTĮ 140 str. 2 d.), todėl apeliacinės instancijos teismas šią bylą apeliacine tvarka nagrinėja ir patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas pareiškėjo apeliacinio skundo ribų.

42. Teisėjų kolegija taip pat pažymi, kad apeliacija administraciniame procese yra ne pakartotinis bylos nagrinėjimas, o jau priimto teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo tikrinimas, remiantis byloje esančia medžiaga. Apeliacinis procesas nėra bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme pratęsimas apeliacinės instancijos teisme. Apeliacinės instancijos teismas paprastai bylą gali tikrinti tik ta apimtimi, kuria ji buvo išnagrinėta pirmosios instancijos teisme ir kuri buvo užfiksuota pirmosios instancijos teismo sprendimu (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. rugsėjo 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{556}-747/2007; 2013 m. birželio 11 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A^{822}-1321/2013 ir kt.).

43. Kiekvieno individualaus ginčo atveju turi būti nustatytos tam ginčui išspręsti reikšmingos aplinkybės, kurias teismas, laikydamasis įrodymų vertinimo taisyklių (ABTĮ 56 str. 7 d.), turi įvertinti pagal atitinkamus teisinius santykius reglamentuojančias teisės normas. ABTĮ 81 straipsnis reglamentuoja, kad nagrinėdami administracines bylas, teisėjai privalo aktyviai dalyvauti tiriant įrodymus, nustatant visas bylai svarbias aplinkybes ir visapusiškai, objektyviai jas ištirti. ABTĮ 56 straipsnio 7 dalyje įtvirtinta įrodymų vertinimo taisyklė, kurioje nustatyta, kad jokie įrodymai teismui neturi iš anksto nustatytos galios; teismas įvertina įrodymus pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku, išsamiu ir objektyviu bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymu, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijais. Įstatymo nustatytas įrodymų vertinimas, kaip objektyvios tiesos nustatymo procesas, grindžiamas teismo vidiniu įsitikinimu, kurį lemia visapusiškas, išsamus ir objektyvus bylos aplinkybių viseto išnagrinėjimas, ginčui spręsti taikytinos įstatymų normos, taip pat teisingumo ir protingumo kriterijai. Įstatymas reikalauja, kad teismas, įvertinęs ištirtus teismo posėdyje įrodymus, sprendime konstatuotų, kurios aplinkybės, turinčios bylai esminės reikšmės, yra nustatytos ir kurios nenustatytos, kuris įstatymas turi būti taikomas šioje byloje ir ar skundas (prašymas) yra tenkintinas (ABTĮ 86 str. 2 d.). Įstatymas taip pat reikalauja, kad teismas sprendimo motyvuojamojoje dalyje pagrįstų savo vidinį įsitikinimą dėl įrodymų vertinimo, atlikto pagal ABTĮ 56 straipsnio 7 dalyje įtvirtintą įrodymų vertinimo taisyklę (ABTĮ 87 str. 4 d. 2–4 p.).

44. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į minėtas nuostatas, konstatuoja, kad pirmosios instancijos teismas, priimdamas sprendimą, įrodymų vertinimo taisyklių nepažeidė, teisingai nustatė bylos faktines aplinkybes, teisingai taikė ginčo santykius reguliuojančias teisės normas, sprendime išdėstė argumentus, dėl kurių nėra pagrindo naikinti pareiškėjo ginčijamus sprendimus.

45. Apibendrindama pareiškėjo apeliacinio skundo argumentus, teisėjų kolegija pažymi, kad nagrinėjamoje byloje pareiškėjas iš esmės savo teises kildina iš Komunikato nuostatų.

46. Nekartodama pirmosios instancijos teismo detaliai išdėstytų ginčo teisinius santykius reglamentuojančių teisės aktų ir aktualių jų nuostatų turinio, teisėjų kolegija pasisakys dėl nagrinėjamo ginčo kontekste itin reikšmingo atitinkamų teisės aktų teisinės galios aspekto.

47. Kaip jau buvo pabrėžta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje, valstybės pagalbos priemonių suderinamumas su vidaus rinka yra išimtinės Europos Komisijos kompetencijos klausimas, t. y. būtent Europos Komisija yra įgaliota įvertinti, ar valstybės pagalbos priemonės suderinamos su vidaus rinka SESV 107 straipsnio požiūriu (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarties administracinėje byloje Nr. A-685-968/2021 73 punktą ir ten cituojamą 2006 m. kovo 23 d. Teisingumo Teismo sprendimą byloje *Enirisorse SpA prieš Sotacarbo SpA*, C-237/04). Šiuo aspektu Komisija turi plačią diskreciją, kurios įgyvendinimas apima sudėtingus ekonominės ir socialinės sistemų vertinimus (šiuo klausimu žr. 2008 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Vokietija ir kt. prieš Kronofrance*, C-75/05 P ir C-80/05 P, EU:C:2008:482, 59 punktą, ir 2016 m. kovo 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Graikija prieš Komisiją*, C-431/14 P, EU:C:2016:145, 68 punktą).

48. Įgaliojimų vykdymui valstybės pagalbos srityje Europos Komisija savo dispo-

zicijoje turi eilę teisinių instrumentų, kaip antai (bet neapsiribojant), komunikatus, rekomendacijas, gaires, pranešimus. Apibendrintai, tokiais ir kitais, taip vadinamajai švelniajai ES teisėkūrai (*soft law*) priskiriamais instrumentais, prisidedama aiškinant Sutarčių atitinkamų nuostatų taikymą, šalinant vidaus rinkos kliūtis, tam tikroje teisinio reguliavimo srityje išryškinant potencialią teisinę problematiką, suteikiant naudingus orientyrus tam, kad būtų išvengta teisinių ginčų ir pan. Valstybės pagalbos srityje Europos Komisijos priimami švelniajai teisėkūrai priskirtini teisiniai instrumentai iš esmės suprantami kaip aktai, kuriais ši institucija nustato tam tikras orientacinio pobūdžio taisykles, savo diskrecijos vertinant valstybės pagalbos priemones įgyvendinimo kryptis su sąlyga, kad šios taisyklės neprieštarauja Sutarties nuostatoms (žr. pvz., 2014 m. balandžio 8 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimo byloje *ABN Amro Group NV prieš Europos Komisiją*, T-319/11, EU:T:2014:186, 28 p., 2000 m spalio 5 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Vokietija prieš Komisiją*, C-288/96, Rink. p. I 8237, 62 p.). Tam tikru aspektu Komisijos siūlomą požiūrį įtvirtinančios tokio pobūdžio taisyklės neabejotinai padeda užtikrinti, kad institucijos veikla bus skaidri ir nuspėjama bei atitiks teisinio saugumo principą (2002 m. kovo 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje *Italijos Respublika prieš Europos Bendrijų Komisiją*, C-310/99, EU:C:2002:143, p. 52). Priimdama tokias elgesio taisykles ir viešai paskelbdama, kad nuo šio momento taikys jas atvejams, susijusiems su šiomis taisyklėmis, Komisija apriboja savo diskreciją ir iš principo negali nukrypti nuo šių taisyklių, nes priešingu atveju jai gali būti skirta sankcija už bendrųjų teisės principų, pavyzdžiui, vienodo požiūrio ar teisėtų lūkesčių apsaugos principų, pažeidimą (2019 m. liepos 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje *Bayerische Motoren Werke AG ir Freistaat Sachsen prieš Europos Komisiją*, C654/17 P, EU:C:2019:634, p. 82).

49. Nagrinėjamos bylos kontekste aktuali ir reikšminga komunikato, kaip tam tikru klausimu Komisijos diskrecijos apimtį leidžiančio nustatyti teisinio instrumento, teisinė galia ir poveikis, teisėjų kolegijos vertinimu, yra nulemtas paties tokio teisės akto paskirties. Kaip savo išvadoje apibendrino generalinis advokatas Nils Wahl, nors Teisingumo Teismas yra nusprendęs, jog valstybių narių valdžios institucijos turėtų tinkamai atsižvelgti į tokių privalomosios teisės galios neturinčių teisės aktų nuostatas, vadovaudamosi Europos Sąjungos sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu, dėl šio įpareigojimo tokios taisyklės netampa privalomos (net *de facto*), taip apeinant SESV įtvirtintą teisėkūros procedūrą. Generalinis advokatas atkreipė dėmesį, kad nepaisant galimų ES institucijų pasiūlymų arba rekomendacijų, pagal ES teisę valstybės narės neprivalo skirti pagalbos tam tikromis sąlygomis. Valstybės narių dispozicijoje yra įvairių priemonių ES institucijų nustatytiems probleminiams klausimams spręsti. Kitaip tariant, kaip matyti iš Bendrojo Teismo nutarties *EREF prieš Europos Komisiją* (2015 m. lapkričio 23 d. Bendrojo Teismo nutartis byloje T694/14, EU:T:2015:915), galiausiai sprendimą, ar suteikti valstybės pagalbą konkrečiu metu vienai ar kelioms konkrečioms įmonėms, priima nacionalinės valdžios institucijos, kurios taip pat sprendžia dėl skiriamos viešųjų lėšų sumos ir priemonių struktūros (2016 m. vasario 18 d. Generalinio advokato Nils Wahl išvados byloje *Tadej Kotnik ir kiti prieš Državni zbor Republike Slovenije*, C-526/14, EU:C:2016:102 38, 83 p.).

50. Generalinio advokato pozicija buvo patvirtinta Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos šioje byloje priimtame sprendime, kuriame konstatuojant, kad toje byloje nagrinėtas Komisijos komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo nuo 2013 m.

rugpjūčio 1 d. bankams skirtoms priemonėms finansų krizės sąlygomis paremti (Bankų komunikatas) nėra privalomas valstybėms narėms, buvo aiškiai nurodyta, kad Bankų komunikatas negali sukurti atskirų pareigų valstybėms narėms, jis tik nustato sąlygas, užtikrinančias valstybės pagalbos bankams finansų krizės sąlygomis suderinamumą su vidaus rinka, į kurias Komisija turi atsižvelgti naudodamasi jai pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą suteikta diskrecija. Elgesio taisyklių, esančių minėtame komunikate, nustatymo poveikis, Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos vertinimu, yra Komisijos diskrecijos apribojimas, t. y. jei valstybė narė praneša Komisijai apie valstybės pagalbos projektą, kuris atitinka šias taisykles, minėta institucija iš principo turi leisti šį projektą. Be to, anot Teisingumo Teismo, valstybės narės išsaugo galimybę pranešti Komisijai apie valstybės pagalbos projektus, kurie neatitinka šio komunikato kriterijų, o Komisija ypatingais atvejais gali leisti tokius projektus (2016 m. liepos 19 d. Teisingumo Teismo didžiosios kolegijos sprendimo *Tadej Kotnik ir kiti prieš Državni zbor Republike Slovenije*, C-526/14, EU:C:2016:570 42–45 p.).

51. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija sprendžia, kad nagrinėjamos bylos aplinkybėmis nėra pagrindo sutikti su pareiškėjo apeliaciniame skunde išdėstytais argumentais, kuriais pareiškėjas savo teisę į atitinkamą paramą (ir atsakovo pareigą tokią paramą išmokėti) tiesiogiai kildina iš Komunikato nuostatų. Teisėjų kolegija akcentuoja, kad Komunikatas, atsižvelgiant į šiame procesiniame sprendime aptartą jo, kaip švelniosios ES teisėkūros priemonės, pobūdį ir teisinę galią, nagrinėjamu atveju neimplikuoja privatiems subjektams tokios reikalavimo teisės, kokią pareiškėjas bando pagrįsti savo pateiktame apeliaciniame skunde išdėstytais argumentais.

52. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys, kad įgyvendindama šio procesinio sprendimo 49 punkte minimą nacionalinėms valdžios institucijoms priskiriamą sprendimų priėmimo diskreciją valstybės pagalbos srityje, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija pasirinko Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 8 punkte ir Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 7 punkte nustatyti, jog bendra valstybės pagalbos, suteiktos vadovaujantis Komunikato 3.1 skirsnio nuostatomis, suma (neatskaičius mokesčių) vienam pieno gamintojui / galvijų laikytojui (įskaitant ir su juo Reglamento Nr. 651/2014 1 priedo 3 straipsnyje nurodytais ryšiais susijusius ūkio subjektus) negali viršyti 100 000 Eur. Pagalbos pieno gamintojams taisyklių 11.3.1 papunktyje nustatyta, kad VĮ Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centras turi patikrinti pareiškėjų susietumą pagal šių taisyklių 8 punktą ir jeigu susietiems ūkio subjektams reikalinga taikyti mažinimą iki 100 tūkst. Eur ribos, pareiškėjams proporcingai sumažina pagalbos sumas pagal turimą karvių skaičių 2020 m. birželio 1 d. analogiškas reglamentavimas įtvirtintas ir Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių 12.3.1 papunktyje.

53. Minėtas reglamentavimas buvo suderintas su Europos Komisija, šiai institucijai priėmus individualiam adresatui (Lietuvos Respublikai) skirtą teisiškai privalomą ES teisės aktą – sprendimą (2020 m. birželio 5 d. sprendimą Nr. (C (2020) 3896), SA.57514 „Dėl laikinosios valstybės pagalbos galvijų laikytojams ir pieno gamintojams, susiduriantiems su ekonominiais sunkumais dėl Covid-19 viruso protrūkio“, su pakeitimu, atliktu 2020 m. rugpjūčio 20 d. sprendimu Nr. SA.58344). Šiame sprendime, išnagrinėjusi Pagalbos pieno gamintojams taisyklių ir Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių projektuose siūlomą nustatyti valstybės pagalbos teikimo priemonę, Komisija vertino, kad tokia priemonė yra būtina, tinkama ir proporcinga siekiant ištaisyti rimtus valstybės narės eko-

nomikos sutrikimus pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą, nes ji atitinka visas aktualias Komunikato sąlygas (Europos Komisijos sprendimo 49 punktas). Atsižvelgdama į tai, Komisija sprendė neprieštarauti pagalbai, nes ji yra suderinama su vidaus rinka pagal SESV 107 straipsnio 3 dalies b punktą (Europos Komisijos sprendimo 4 dalis).

54. Šios nutarties 52 punkte aptartomis Europos Komisijos sprendimu suderintų Pagalbos pieno gamintojams taisyklių ir Pagalbos galvijų laikytojams taisyklių nuostatomis atsakovas rėmėsi, priimdamas nagrinėjamoje byloje ginčijamus Sprendimą 1 ir Sprendimą 2. Minėtos nuostatos yra imperatyvaus pobūdžio ir nesuteikia atsakovui diskrecijos netaikyti jose nustatyto teisinio reguliavimo. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje yra aiškiai įtvirtinta, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas individualų administracinį aktą, turi užtikrinti teisės akto atitiktį bendriesiems teisės principams, o formalus įstatymų taikymas nepaisant teisingumo imperatyvų negali būti vertinamas kaip teisėtumo išraiška. Teisinėje valstybėje pripažįstamas ne bet koks teisėtumas, o tik teisingumo teisėtumas. Tokiu atveju, kai pagal faktines bylos aplinkybes, visuotinai pripažintus teisės principus, akivaizdu, jog sprendimas konkretaus socialinio konflikto atžvilgiu bus formalus, bet neteisingas, būtina pirmumą teikti bendrajai teisės sampratai (2007 m. liepos 5 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A[17]-773/2007, 2011 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[143]-46/2011, 2014 m. kovo 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A[552]-422/2014). Šiame kontekste, atsižvelgdama į komunikatų, kaip švelniosios ES teisėkūros priemonių, pobūdį ir teisinę galią, išaiškintą Teisingumo Teismo praktikoje, teisėjų kolegija pabrėžia, kad nagrinėjamos bylos aplinkybėmis nėra jokio teisinio pagrindo ginčo santykiams tiesiogiai taikyti Komunikato nuostatas.

55. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, teisėjų kolegija neturi pagrindo nesutikti su pirmosios instancijos teismo vertinimu, kad atsakovas ginčijamuose sprendimuose tinkamai aiškino ir taikė aktualius ginčui teisės aktus, todėl nėra teisinio pagrindo jų naikinti skunde nurodytų argumentų pagrindu. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas, todėl pareiškėjo apeliacinis skundas atmetamas.

56. Pareiškėjas apeliaciniame skunde prašė priteisti iš atsakovo Valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro visas pareiškėjo turėtas bylinėjimosi išlaidas, įskaitant žyminį mokestį ir atstovavimo išlaidas. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad atmetus apeliacinį skundą, pareiškėjas neįgijo teisės į bylinėjimosi išlaidų atlyginimą (ABTĮ 40 str. 1 d.).

Dėl pareiškėjo prašymo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą

57. Pareiškėjas yra pateikęs prašymą kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl Europos Sąjungos teisės normų taikymo ir aiškinimo šios administracinės bylos kontekste. Savo prašyme pareiškėjas suformulavo, jo nuomone, Teisingumo Teismui užduotinus klausimus, kurie iš esmės yra susiję su Komunikato 23 a punkte vartojamos įmonės sąvokos aiškinimu.

58. Įvertinęs tokio prašymo ir atsiliepimų į apeliacinį skundą turinį, 2022 m. vasario 9 d. nutartimi Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nutarė pasiūlyti proceso šalims pateikti teismui pasiūlymus dėl klausimų formuluotinų kreipiantis į Europos

Sąjungos Teisingumo Teismą. Atsakovas ir trečiasis suinteresuotas asmuo tokių pasiūlymų nepateikė.

59. Vadovaujantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsniu, Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinį sprendimą dėl Sutarčių išaiškinimo ir Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo ir išaiškinimo. Tokiam klausimui iškilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka, tas teismas dėl jo kreipiasi į Teisingumo Teismą. Vis dėlto, Teisingumo Teismas savo praktikoje yra nurodęs, kad galutinės instancijos teismo pareiga kreiptis į Teisingumo Teismą pagal minėtą nuostatą nėra absoliuti ir teismas gali nuspręsti nesikreipti prejudicinio sprendimo, pirma, kai Teisingumo Teismas savo praktikoje jau yra išaiškinęs iš esmės identišką klausimą panašioje byloje (Teisingumo Teismo 1963 m. kovo 27 d. sprendimas byloje *Da Costa*, sujungtos bylos C-28/62, C-29/62, C-30/62), antra, kai vadovaujamasi *acte clair* doktrina (Teisingumo Teismo 1982 m. spalio 6 d. sprendimas byloje *CILFIT*, C-283/81). Pastarajame sprendime Teisingumo Teismas yra pabrėžęs, kad galutinės instancijos teismai, kaip ir visi kiti teismai, turi teisę patys nuspręsti, ar nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje reikalinga atsakyti į Europos Sąjungos teisės klausimą siekiant išspręsti bylą (t. y. nacionalinis teismas nėra saistomas bylos šalių iniciatyvos ir sprendimą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priima savo iniciatyva (*ex officio*). Taigi, tokie teismai nėra įpareigoti kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, jei šalių keliamas Europos Sąjungos teisės klausimas yra neaktualus, t. y. jei nagrinėjamos bylos sprendimas nepriklauso nuo Teisingumo Teismo išaiškinimo. Taip pat nacionalinis galutinės instancijos teismas neprivalo kreiptis prejudicinio sprendimo tais atvejais, kai dėl teisingo Europos Sąjungos teisės aiškinimo nekyla pagrįstos abejonės. Papildomai pažymėtina, kad Teisingumo Teismo vaidmuo procese dėl prejudicinio sprendimo priėmimo yra aiškinti Europos Sąjungos teisę arba nuspręsti dėl jos galiojimo, o ne taikyti šią teisę faktinei situacijai, kuria grindžiama pagrindinė byla. Šis vaidmuo tenka nacionaliniam teismui, todėl Teisingumo Teismui nepriklauso nei nagrinėti vykstant pagrindinei bylai iškeltų fakto klausimų, nei priimti sprendimo dėl galėjusių atsirasti skirtingų nuomonių, kaip aiškinti ar taikyti nacionalinės teisės normas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3259-629/2020, 2021 m. liepos 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3326-629/2021).

60. Atsižvelgdama į šiame procesiniame sprendime išdėstytus motyvus dėl pareiškėjo apeliacinio skundo argumentų, teisėjų kolegija pabrėžia, kad Komunikatas nėra privatiems asmenims skirtas aktas ir juo nesiekiama kurti asmenims teisių; nagrinėjamos bylos aplinkybės nėra susijusios su Komunikatu numatytos Europos Komisijos diskrecijos apimties problematika; bylai aktualus nacionalinis teisinis reguliavimas buvo suderintas su Europos Komisija, šiai ES institucijai priėmus teisiškai privalomą ES teisės aktą, kurio galiojimo pareiškėjas nagrinėjamoje byloje nekvestionuoja. Tokiomis aplinkybėmis teisėjų kolegija sprendžia, kad nėra poreikio kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą pareiškėjo pateiktų klausimų išaiškinimui.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 1 punktu, teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Pareiškėjo Panevėžio rajono Žibartonių žemės ūkio bendrovės apeliacinį skundą atmesti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. gegužės 5 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Nutartis neskundžiama.

3.9. Bylos dėl kitų ginčų viešojo administravimo srityje

3.9.1. Dėl kompetentingų institucijų pareigos įvertinti asmens turimą kompetenciją ir ją palyginti su ta, kurios reikalaujama Lietuvos Respublikoje tam, kad būtų galima verstis pageidaujama profesine veikla, kai kvalifikacijai įgyti būtinieji reikalavimai yra įvykdyti ne vienoje ES valstybėje narėje

2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo reglamentuojami atvejai, kai asmenys, įgiję profesinę kvalifikaciją vienoje ES valstybėje narėje, siekia užsiimti profesine veikla kitoje valstybėje narėje. Direktyvos 2005/36/EB 1 straipsnyje taip pat nurodoma, kad tokia kvalifikacija gali būti įgyta keliose valstybėse narėse (30 punktas).

Vadovaujantis Direktyvos 2005/36/EB 21 straipsnio (automatinis pripažinimo principas) 1 dalimi, tais atvejais, kai asmuo turi vaistininko formaliosios kvalifikacijos įrodymą, įgytą kitoje ES valstybėje narėje, ir jis atitinka Direktyvos 2005/36/EB 44 straipsnio 2 dalyje nustatytus būtiniausius rengimo reikalavimus, kiekviena valstybė narė kvalifikaciją pripažįsta vadovaudamasi automatinio pripažinimo principu ir, vertindama galimybę užsiimti profesine veikla, tokį įrodymą savo teritorijoje laiko tokiu pačiu, kaip ir jos išduodamas formalios kvalifikacijos įrodymas (31 punktas).

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2021 m. liepos 8 d. sprendime byloje Nr. C-166/20 BB prieš Lietuvos Respublikos sveikatos ministeriją dėl Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo šioje byloje pateiktų klausimų nurodė, jog SESV 45 ir 49 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, kai suinteresuotasis asmuo neturi vaistininko formalios kvalifikacijos įrodymo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2005/36, iš dalies pakeistos Direktyva 2013/55, V priedo 5.6.2 punktą, bet įgijo su šia profesija susijusią profesinę kompetenciją tiek kilmės valstybėje narėje, tiek priimančiojoje valstybėje narėje, pastarosios valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos, gavusios prašymą pripažinti profesinę kvalifikaciją, turi įvertinti šią kompetenciją ir ją palyginti su ta, kurios reikalaujama priimančiojoje valstybėje narėje tam, kad būtų galima verstis vaistininko profesine veikla (38 punktas). Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2021 m. liepos 8 d. sprendime priminė ir tai, kad priimančioji valstybė narė turi laikytis savo pareigų

profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje esant situacijoms, kurios nors ir nepatenka į Direktyvos 2005/36 taikymo sritį (jų atžvilgiu netaikomas automatinis pripažinimas), bet patenkančioms tiek į Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 45 straipsnio, tiek į SESV 49 straipsnio taikymo sritį (39 punktas).

Byloje nustatyta, kad pareiškėja yra baigusi 4 metų profesinio rengimo kursą ir iš viso atlikusi 12 mėnesių praktiką vaistinėje (6 mėnesius Jungtinėje Karalystėje ir 6 mėnesius Lietuvos Respublikoje). <...> Taigi nagrinėtoje byloje susiklostė tokia situacija, kai pareiškėja yra įvykdžiusi vaistininko profesinei kvalifikacijai įgyti reikalingus reikalavimus Direktyvos 2005/36/EB 44 straipsnio prasme, tačiau profesinė kvalifikacija jai priimančiojoje valstybėje narėje (Lietuvos Respublikoje) nepripažįstama (nesuteikiama) dėl išimtinai formalių priežasčių – pareiškėja neturi formaliojo profesinę kvalifikaciją patvirtinančio įrodymo. Tokio įrodymo ji neįgijo, nes vaistininko kvalifikacijai įgyti būtinuosius reikalavimus dėl susiklosčiusių sudėtingų asmeninių aplinkybių įvykdė ne vienoje ES valstybėje narėje kaip yra įprasta, o pasinaudodama fundamentalia ES laisve – laisvu asmenų judėjimu – dviejose ES valstybėse narėse ir vienoje iš jų – Lietuvos Respublikoje – dabar siekia užsiimti vaistininko profesine veikla. Pareiškėjai Lietuvos kompetentingų institucijų pasiūlyti variantai, pirma, grįžti į Jungtinę Karalystę ir ten atliki likusią reikalaujamą pagal Jungtinės Karalystės teisės nuostatas 6 mėnesių praktiką; bei antra, kreiptis į vieną iš farmacininko profesinę kvalifikaciją suteikiančių mokslo ir studijų institucijų Lietuvoje ir joje nuo pirmo kurso baigti atitinkamą studijų programą, atrodo arba neįgyvendinami, arba deramai neatsižvelgiama į pareiškėjos įgytas kompetencijas, kurias ji įgavo, besinaudodama savo, kaip ES pilietės, teise laisvai judėti Europos Sąjungoje, taip suponuojant neproporcingą individualių sunkumų naštą (37 punktas).

Atsakovas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, spręsdamas dėl pareiškėjos prašymų pripažinti profesinę kvalifikaciją, kai pareiškėja neturėjo vaistininko formalios kvalifikacijos įrodymo pagal Direktyvos 2005/36, iš dalies pakeistos Direktyva 2013/55, V priedo 5.6.2 punktą, ir priimdamas ginčijamus sprendimus, pagrįstai nustatė, kad konkrečiu atveju nebuvo pagrindo profesinę kvalifikaciją pripažinti vadovaujantis automatinio pripažinimo principu pagal Direktyvą 2005/36. Tačiau atsakovas, priimdamas ginčijamus sprendimus, konkrečiu atveju turėjo pareigą įvertinti pareiškėjos turimą kompetenciją ir ją palyginti su ta, kurios reikalaujama Lietuvos Respublikoje tam, kad būtų galima verstis vaistininko profesine veikla, o pareiškėjos turimai kompetencijai atitikus tą, kurios reikalaujama pagal Lietuvos Respublikos teisės nuostatas, atsakovas privalėjo ją pripažinti; jei atlikus šį lyginamąjį tyrimą atsakovas nustatytų tik dalinę šios kompetencijos atitiktį, turėtų teisę reikalauti, kad pareiškėja įrodytų, jog įgijo trūkstamų žinių ir kvalifikaciją. Teisėjų kolegija sprendė, kad atsakovas vertino pareiškėjos prašymus pripažinti profesinę kvalifikaciją formaliai, neanalizavo pareiškėjos pateiktų dokumentų turinio, sistemiškai ir kartu nevertino pareiškėjos pateiktų dokumentų ir jų atitikties Lietuvos Respublikoje vaistininko profesijai įgyti keliamiems reikalavimams, ir tokiu būdu nesilaikė savo pareigų profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje esant situacijai, kuri nepateko į Direktyvos 2005/36 taikymo sritį, dėl to ginčijami sprendimai pripažinti nesuderinami su SESV 45 straipsnio ir SESV 49 straipsnio nuostatomis (40 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-694-822/2021
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-03473-2017-0
Procesinio sprendimo kategorija 29.1.3

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. sausio 5 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Ryčio Krasausko, Ramutės Ruškytės ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo pareiškėjos D. I. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. vasario 27 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjos D. I. skundą atsakovui Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijai dėl įsakymo, sprendimų panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėja D. I. (toliau – ir pareiškėja) 2017 m. spalio 16 d. kreipėsi į teismą su skundu, prašydama: 1) panaikinti Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo apeliacinės komisijos (toliau – ir Apeliacinė komisija) 2017 m. rugsėjo 13 d. sprendimą Nr. (34.24-182)-53-64; 2) panaikinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – ir atsakovas, Ministerija) 2017 m. liepos 28 d. sprendimą Nr. (10.3.3.3-252)4-2884 „Dėl sprendimo nepripažinti D. I. profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje“; 3) panaikinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. liepos 24 d. įsakymą Nr. V-902 „Dėl D. I. profesinės kvalifikacijos pripažinimo, norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje“; 4) įpareigoti atsakovą atlikti pakartotinį pareiškėjos kitoje valstybėje narėje (Jungtinėje Karalystėje) įgytos profesinės kvalifikacijos vertinimą, pripažįstant jos profesinę kvalifikaciją norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje.

2. Pareiškėja skunde nurodė:

2.1. Ministerija 2017 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-902 ir 2017 m. liepos 28 d. sprendimu Nr. (10.3.3.3-252)4-2884 nepripažino pareiškėjos profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje. Nesutikdama su šiais sprendimais pareiškėja apskundė juos Apeliacinei komisijai, kuri 2017 m. rugsėjo 13 d. sprendimu paliko galioti Ministerijos 2017 m. liepos 24 d. sprendimą Nr. V-902, o reikalavimą panaikinti Ministerijos 2017 m. liepos 28 d. sprendimą Nr. (10.3.3.3-252)4-2884 paliko nenagrinėtu.

2.2. Pareiškėja Jungtinėje Karalystėje Huddersfieldo universitete baigė 4 metų

farmacijos studijas ir 2013 m. liepos 18 d. įgijo farmacijos magistro laipsnį, pastarojoje valstybėje taip pat atliko 6 mėnesių praktiką vaistinėje, kuri buvo tinkamai įvertinta ir užskaityta. Nors Jungtinėje Karalystėje akademinį išsilavinimą sudaro 4 metų studijos universitete, o profesinį išsilavinimą – 12 mėnesių praktika vaistinėje, pareiškėja dėl asmeninių aplinkybių buvo priversta grįžti į Lietuvą, todėl praktikos laikotarpio Jungtinėje Karalystėje nebaigė. Atsižvelgiant į tai, Lietuvoje su Lietuvos sveikatos mokslų universitetu pareiškėja sudarė sutartį, kurios pagrindu atliko dar 6 mėnesių farmacijos praktiką. Nepaisant to, atsakovas ginčijamuose sprendimuose nurodė, kad pareiškėjos pateikti dokumentai neįrodo įgytos vaistininko profesinės kvalifikacijos kitoje valstybėje narėje.

2.3. Tiek Ministerija, spręsdama klausimą dėl profesinės kvalifikacijos pripažinimo, tiek Apeliacinė komisija, vertindama Ministerijos sprendimų pagrįstumą, elgėsi formaliai ir vertino ne faktiškai pareiškėjos įgytą profesinę kvalifikaciją, o tik išsilavinimą bei kvalifikaciją patvirtinančių pateiktų dokumentų pavadinimus. Vadovaudamasi 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (toliau – ir Direktyva 2005/36/EB) 33 straipsniu Apeliacinė komisija nurodė, jog vaistininko formali kvalifikacija patvirtinama įrodymu, kad užbaigtas bent 4 metų trukmės teorinis ir praktinis rengimas universitete ar aukštojoje mokykloje ir atlikta 6 mėnesių praktika. Taigi nors pareiškėja nebaigė 12 mėnesių farmacijos praktikos kurso Jungtinėje Karalystėje ir nėra gavusi Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 priedo 3.6.2 papunktyje nurodyto formalios kvalifikacijos įrodymo, tačiau aplinkybė, kad Jungtinėje Karalystėje yra atlikusi 6 mėnesių trukmės profesinę praktiką, o grįžusi į Lietuvą papildomai dar 6 mėnesių trukmės profesinę praktiką (18 kreditų), patvirtina, jog pareiškėja yra įgijusi ne trumpesnį nei nurodytas Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. lapkričio 20 d. direktyvoje 2013/55/ES, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo ir Reglamentas (ES) Nr. 1024/2012 dėl administracinio bendradarbiavimo per Vidaus rinkos informacijos sistemą (IMI reglamentas), (toliau – ir Direktyva 2013/55/ES), profesinį išsilavinimą. Susidariusi situacija lemia, kad 6 mėnesių profesinė praktika, atlikta Jungtinėje Karalystėje, neužskaitoma Lietuvoje, o Lietuvoje atlikta 6 mėnesių profesinė praktika neužskaitoma Jungtinėje Karalystėje.

2.4. Lietuvos Respublikos teisės aktai nereglamentuoja profesinės kvalifikacijos pripažinimo procedūrų, kai akademinis išsilavinimas įgytas kitoje valstybėje narėje, o profesinis išsilavinimas įgytas tik iš dalies, ir tai nesudaro pagrindo netaikyti kompensacinių priemonių, užtikrinančių galimybę įgyti tokį išsilavinimą priimančioje valstybėje arba užskaityti priimančioje valstybėje įgytą profesinį išsilavinimą. Remiantis Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir ESTT) praktika, tais atvejais, kai situacija nėra reguliuojama direktyvomis dėl kvalifikacijų pripažinimo, valstybė narė privalo atsižvelgti į visus asmens turimus diplomus, liudijimus ar kitus formalią kvalifikaciją liudijančius įrodymus ir jo profesinę patirtį, taip pat net ir nustačius, kad įgytas išsilavinimas atitinka tik iš dalies – priimančios valstybės narės institucijos turi įvertinti, ar kandidatas įgijo trūkstamų žinių studijuodamas, ar praktikuodamas priimančioje valstybėje narėje.

3. Atsakovas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija atsiliepime į pareiškėjos skundą prašė jį atmesti. Atsakovas atsiliepime į skundą nurodė:

3.1. Ministerija yra atsakinga už jos kompetencijai priskirtų reglamentuojamųjų profesinių kvalifikacijų pripažinimą. Vaistininko profesinė kvalifikacija yra griežtai re-

glamentuojama profesinė kvalifikacija, jos rengimas yra suderintas Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės valstybėse ir Šveicarijos Konfederacijoje, todėl Lietuvos Respublikoje galioja Lietuvos Respublikos aukštesniųjų ir aukštųjų mokyklų išduoti farmacijos studijų diplomai, taip pat Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka pripažinti kitose valstybėse išduoti farmacijos studijų diplomai, liudijimai ir kiti profesinę kvalifikaciją įrodantys dokumentai, jeigu jie atitinka Europos Sąjungoje galiojančius minimalius farmacijos studijų programų farmacijos specialistams reikalavimus. Kai asmuo yra įgijęs vaistininko profesinę kvalifikaciją Lietuvos Respublikoje, jos pripažinti nereikia. Tiek Direktyva 2005/36/EB, tiek Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymas numato įgytos profesinės kvalifikacijos pripažinimą tik pateikus įgytą profesinę kvalifikaciją įrodančius dokumentus.

3.2. Nagrinėjamoje byloje pareiškėjai nepristačius dokumento, įrodančio įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją, atsakovas nepriėmė sprendimo pripažinti jos profesinę kvalifikaciją. Pareiškėjos pateiktas Huddersfieldo universiteto dokumentas, patvirtinantis, jog jai buvo suteiktas žemesnės antros klasės farmacijos magistro laipsnis baigus patikrintą integruotą programą, ir Lietuvos sveikatos mokslų universitete klausytojo statusu baigto farmacijos praktikos modulio pažymėjimas neįrodo, kad pareiškėjai yra suteikta vaistininko profesinė kvalifikacija Jungtinėje Karalystėje ar Lietuvos Respublikoje. Jungtinės Karalystės kompetentinga institucija, atsakinga už vaistininko profesinės kvalifikacijos suteikimą bei vaistininko profesinės kvalifikacijos pripažinimą, informavo, jog pareiškėja neatitinka reikalavimų, kurie būtini norint įgyti vaistininko profesinę kvalifikaciją, t. y. kad ji nebaigė vaistininko rengimo kurso ir neturi jo įvertinimo. Kompensacinės priemonės, vadovaujantis Direktyvos 2005/36/EB ir Farmacijos įstatymo nuostatomis, taikomos tik tuo atveju, kai asmuo yra įgijęs profesinę kvalifikaciją kitoje valstybėje narėje ir pripažįstant jo įgytą profesinę kvalifikaciją negali būti taikomas automatinio pripažinimo principas. Kadangi pareiškėja nepateikė dokumentų, įrodančių įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją, jai negalėjo būti taikoma nė viena įstatyme numatyta pripažinimo sistema.

3.3. Sveikatos apsaugos ministro 2017 m. liepos 24 d. įsakymu priimtas sprendimas buvo papildomai pakomentuotas sveikatos apsaugos ministro pasirašytame Ministerijos 2017 m. liepos 28 d. rašte Nr. (10.3.3.3-252)4-2884 „Dėl Sprendimo nepripažinti D. I. profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje“, kuriuo ginčijamas įsakymas pateiktas pareiškėjai. Dėl nurodytų priežasčių neturėtų būti tenkinamas pareiškėjos reikalavimas panaikinti šį sveikatos apsaugos ministerijos raštą.

II.

4. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2018 m vasario 27 d. sprendimu atmetė pareiškėjos D. I. skundą.

5. Teismas nustatė, kad pareiškėja, kreipdamasi dėl vaistininko įgytos profesinės kvalifikacijos pripažinimo, kaip įrodymą pateikė 2013 m. liepos 18 d. Jungtinės Karalystės Hadersfildo universiteto diplomą, kuris patvirtina, jog jai suteiktas antros klasės farmacijos magistro laipsnis išklausius integruotą programą. Byloje nėra ginčo, kad Jungtinėje Karalystėje akademinį išsilavinimą sudaro 4 metų studijos universitete, o pro-

fesinį išsilavinimą – 12 mėnesių praktika vaistinėje. Dėl asmeninių priežasčių pareiškėjai neatlikus visos 12 mėnesių praktikos vaistinėje ir po 6 mėnesių praktikos esant būtinybei grįžti į Lietuvą, ji likusią 6 mėnesių farmacijos praktiką atliko Lietuvoje sudariusi sutartį su Lietuvos sveikatos mokslų universitetu (Lietuvos sveikatos mokslų universiteto 2015 m. gegužės 27 d. pažymėjimas FF-11 Nr. 2).

6. Teismo vertinimu, pareiškėjos pateiktas Hadersfildo universiteto diplomas nėra formalus įrodymas Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies prasme, nes jis nepatvirtina, jog pareiškėjai suteikta vaistininko profesinė kvalifikacija. Nurodytas diplomas tik patvirtina, kad pareiškėja yra baigusi antros klasės farmacijos laipsnio programą, tačiau tai nėra užsienyje įgytos vaistininko profesinės kvalifikacijos įrodymas. Nepaisant to, kad Studijų kokybės vertinimo centras 2014 m. liepos 23 d. išdavė pažymą Nr. KV2-657 dėl kvalifikacijos akademinio pripažinimo ir nusprendė pripažinti lygiaverte Lietuvos Respublikoje baigus vientisąsias studijas teikiamam magistro laipsniu, ši pažyma, kaip pažymėjo pats Studijų kokybės vertinimo centras, nereiškia kvalifikacijos profesinio pripažinimo, nes tokį pripažinimą atlieka tik įgaliota institucija, t. y. Sveikatos apsaugos ministerija. Teismas pabrėžė, kad įgytos profesinės kvalifikacijos pripažinimas galimas tik kai įgytą profesinę kvalifikaciją patvirtina formalios kvalifikacijos įrodymas, šio įstatymo 11 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytas kompetenciją patvirtinantis dokumentas ir (arba) profesinė patirtis (Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 str. 9 d.). Asmuo, siekiantis vaistininko profesinės kvalifikacijos pripažinimo norint dirbti pagal vaistininko profesiją, Sveikatos apsaugos ministerijai privalo pateikti tai pagrindžiančius dokumentus, įskaitant ir formalios kvalifikacijos įrodymą.

7. Teismas pastebėjo, kad Ministerija ir pati ėmėsi aktyvių veiksmų, siekdama nustatyti šiai situacijai reikšmingas aplinkybes, ir įgyvendino sveikatos apsaugos ministro 2010 m. gegužės 4 d. įsakymu Nr. V-389 patvirtinto Vaistininko profesinės kvalifikacijos pripažinimo norint dirbti pagal vaistininko profesiją ar laikinai ir kartais teikti vaistininko paslaugas Lietuvos Respublikoje tvarkos aprašo (toliau – ir Tvarkos aprašas) 17 punkte įtvirtintą teisę prireikus kreiptis į kitas institucijas dėl pareiškėjos formalios kvalifikacijos įrodymų ir kitų dokumentų. Sveikatos apsaugos ministerija 2014 m. rugpjūčio 29 d. ir 2015 m. liepos 16 d. pateikė užklausą Jungtinės Karalystės kompetentingoms institucijoms, klausdama, ar pareiškėjos pateiktas Hadersfildo universiteto diplomas patvirtina įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją. Jungtinės Karalystės kompetentinga institucija atsakė, kad pareiškėjos įgytas diplomas nepatvirtina įgytos vaistininko profesinės kvalifikacijos. Nurodytų aplinkybių kontekste teismui nekilo abejonių, jog pareiškėjos pateiktas Hadersfildo universiteto diplomas nėra įrodymas, patvirtinantis įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją. Atsižvelgdamas į tai, teismas pripažino, kad nesant formalaus profesinės kvalifikacijos įrodymo, Ministerija pagrįstai 2017 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-902 nusprendė nepripažinti pareiškėjos profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje.

8. Dėl pareiškėjos argumentų, susijusių su Direktyvos 2013/55/ES preambulės 13 punkte nurodytu kompensacinių priemonių taikymu, nesant suderintų būtiniausių rengimo reikalavimų, siekiant užsiimti reglamentuojama profesija, teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju šios nuostatos negali būti taikomos. Kompensacinės priemonės galėtų būti taikomos būtent tuo atveju, jeigu nebūtų nustatyti rengimo reikalavimai, siekiant

užsiimti reglamentuojama profesine veikla. Analizuojamoje situacijoje reikalavimai dėl vaistininko profesijos įgijimo yra nustatyti, t. y. vaistininku Farmacijos įstatymo 2 straipsnio 53 dalies prasme suprantamas tik asmuo, įgijęs vaistininko profesinę kvalifikaciją ir farmacijos magistro kvalifikacinį laipsnį, arba Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka jam prilygintas asmuo. Šios profesijos pripažinimas atliekamas pagal kriterijus, įtvirtintus tiek Direktyvos 2013/55/ES 44 straipsnio 2 dalyje, tiek Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 42 straipsnyje ir Farmacijos studijų krypties aprašo 14 punkte.

9. Dėl pareiškėjos reikalavimo panaikinti Ministerijos 2017 m. liepos 28 d. sprendimą Nr. (10.3.3.3-252)4-2884, teismas sutiko su atsakovo nurodytais teiginiais, jog šis ginčijamas raštas pats savaime jokių teisių ir pareigų pareiškėjai nesukuria ir yra tik informacinio pobūdžio dokumentas, kuriuo pareiškėja informuojama apie priimtą 2017 m. liepos 24 d. įsakymą Nr. V-902 ir šis įsakymas pareiškėjai yra persiunčiamas.

10. Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, teismas sprendė, kad sveikatos apsaugos ministras 2017 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-902 pagrįstai nusprendė nepripažinti pareiškėjos profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje, o Apeliacinė komisija 2017 m. rugsėjo 13 d. sprendimu Nr. (34.24-182)-53-64 ginčijamą 2017 m. liepos 24 d. įsakymą Nr. V-902 pagrįstai paliko galioti. Atsakovas ginčijamą 2017 m. liepos 24 d. įsakymą Nr. V-902 priėmė tinkamai išanalizavęs faktines bylos aplinkybes ir taikytinas teisės aktų nuostatas, Apeliacinė komisija, pripažinusi 2017 m. liepos 24 d. įsakymo Nr. V-902 teisėtumą ir pagrįstumą, taip pat tinkamai įvertino nagrinėjamos bylos situaciją, todėl teismas neturėjo pagrindo naikinti pareiškėjos ginčijamus sprendimus. Nesant pagrindo panaikinti ginčijamus sprendimus, atmestas ir išvestinis skundo reikalavimas įpareigoti atsakovą atlikti pakartotinį pareiškėjos kitoje valstybėje narėje (Jungtinėje Karalystėje) įgytos profesinės kvalifikacijos vertinimą, pripažįstant jos profesinę kvalifikaciją norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje.

III.

11. Pareiškėja D. I. apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. vasario 27 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – tenkinti jos skundą. Pareiškėja apeliaciniame skunde nurodo:

11.1. Teismas netinkamai aiškino ir taikė Profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo nuostatas. Atmesdamas pareiškėjos skundą teismas formaliai perrašė ginčijamų sprendimų turinį ir visiškai nevertino pareiškėjos išdėstytų aplinkybių ir argumentų, kad pagal Profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo nuostatas būtina įvertinti ne tik kitoje valstybėje įgytą išsilavinimą ir kvalifikaciją patvirtinančio pateikto dokumento pavadinimą, bet ir faktiškai įgytų žinių atitikimą nacionaliniam reglamentavimui, taip pat kartu vertinti ir užsienio valstybėje, ir Lietuvoje įgytą išsilavinimą ir kt.

11.2. Teismas netinkamai aiškino ir taikė Direktyvos 2013/55/ES nuostatas, reglamentuojančias kompensacijos priemonių taikymą. Byloje nėra ginčo, kad pareiškėja *de fakto* (iš tikrųjų; faktiškai) ir *de jure* (pagal teisę; teisiškai) yra įgijusi 4 metų akademinį išsilavinimą, lygiavertį Lietuvos Respublikoje suteikiamam vaistininko magistro laipsniui. Šį faktą patvirtina Studijų kokybės vertinimo 2014 m. liepos 23 d. pažyma Nr.

657. Tačiau, nors pareiškėja ir nebaigė 12 mėnesių farmacijos praktikos kurso Jungtinėje Karalystėje ir nėra gavusi Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 priedo 3.6.2 papunktyje nurodytu pavadinimu diplomo, formaliai patvirtinančio kvalifikaciją, aplinkybė, kad ji Jungtinėje Karalystėje yra atlikusi 6 mėnesių trukmės profesinę praktiką, o grįžusi į Lietuvą papildomai atliko dar 6 mėnesių trukmės profesinę praktiką – 18 kreditų, kuri atitinka Farmacijos studijų krypties aprašo 40 punkto reglamentuojamą vientisųjų studijų programos praktiką (reikalaujama 18 kreditų praktika), patvirtina, jog pareiškėja yra įgijusi ir ne trumpesnį nei nurodytasis Įstatyme bei Direktyvoje 2013/55/ES profesinį išsilavinimą.

11.3. Pareiškėjai Jungtinėje Karalystėje įgijus didžiąją dalį išsilavinimo, net ir pripažinus, kad toks išsilavinimas pagal apimtį neatitinka numatytojo Lietuvoje vaistininko kvalifikacijai, turėtų būti užtikrinta galimybė įgyti tokį išsilavinimą priimančioje valstybėje, arba užskaityti priimančioje valstybėje įgytą profesinį išsilavinimą, kaip nagrinėjamu atveju. Esant dokumentui, patvirtinančiam, kad pareiškėja atliko 6 mėnesių 18 kreditų farmacijos praktiką Lietuvoje, t. y. ne mažesnės trukmės nei reikalaujama Direktyvoje ir Lietuvos teisės aktuose, nebuvo pagrindo nepripažinti, jog pareiškėja yra įgijusi reikalingą profesinę kvalifikaciją.

11.4. Teismas nepagrįstai nesivadovavo pareiškėjos nurodyta ESTT praktika sprendžiant *ratio decidenti* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) klausimus, kuri patvirtina pareiškėjos skunde išdėstytų argumentų pagrįstumą. Teismas nepasisakė, kokią reikšmę šie ESTT išaiškinimai turi nagrinėjamai bylai ir kodėl jais nesivadovauta, nors ESTT praktikoje yra pažymima, jog jo išaiškinimai privalomi kitiems nacionaliniams teismams, sprendžiantiems iš esmės tapačias problemas.

11.5. Remiantis ESTT išaiškinimais, atmestinas argumentas, kad pareiškėjos profesinė kvalifikacija negali būti pripažinta Lietuvoje, nes ji nėra įgijusi atitinkamos kvalifikacijos Jungtinėje Karalystėje. Jungtinės Karalystės kompetentingos institucijos 2016 m. vasario 10 d. rašte išdėstyta pozicija, jog pareiškėja neatitinka reikalavimų, kurie būtini norint įgyti vaistininko profesinę kvalifikaciją šioje valstybėje, nes pareiškėja nebaigė vaistininko rengimo kurso ir neturi jo įvertinimo, nėra privaloma atsakovui, nes pastarasis privalėjo atlikti savarankišką vertinimą, t. y. įvertinti, ar pareiškėja atitinka Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatytus reikalavimus. Kita vertus, pareiškėja nesikreipė į Jungtinės Karalystės kompetentingą instituciją ir neteikė jai prašymo pripažinti jos 6 mėnesių praktiką Lietuvoje.

11.6. Atsižvelgiant į tai, kad teismas į sprendimo motyvuojamąją dalį tik formaliai perrašė atsakovo atsiliepimo į skundą turinį su nežymiais lingvistinio pobūdžio pakeitimais ir visiškai nepasisakė dėl visų pagrindinių pareiškėjos argumentų, kuriais grindžiamas skundas (dėl pareigos bendrai vertinti kvalifikaciją, įgytą užsienio ir priimančiojoje valstybėse, dėl ESTT išaiškinimų reikšmės, dėl kompensacinio mechanizmo taikymo ir kt.), taip pat išvis nevertino pareiškėjos pateiktos Seimo kontrolieriaus 2017 m. kovo 24 d. išvados, kurioje išdėstyti analogiški pateiktiesiems pareiškėjos aiškinimai dėl profesinės kvalifikacijos pripažinimą reglamentuojančių teisės aktų aiškinimo ir taikymo, bei kuria atsakovui rekomenduota iš naujo svarstyti pareiškėjos klausimą, yra pagrindas konstatuoti, kad teismas padarė esminius proceso teisės pažeidimus.

12. Atsakovas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija atsiliepime į pareiškėjos apeliacinį skundą prašo jį atmesti. Atsakovas sutinka su teismo sprendimu, atsi-

liepime į apeliacinį skundą nurodo:

12.1. Teismas, skundžiamame sprendime įvertinęs galiojantį teisinį reglamentavimą, padarė teisingą išvadą, kad nesant formalaus profesinės kvalifikacijos įrodymo, atsakovas pagrįstai 2017 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-902 nusprendė nepripažinti pareiškėjos profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje.

12.2. Pareiškėja apeliaciniame skunde nenurodo, kuo konkrečiai pasireiškė teismo netinkamas teisės aktų nuostatų aiškinimas ir taikymas. Ji iš esmės apsiribojo jau anksčiau teismui išdėstytų argumentų pakartojimu.

12.3. Priešingai nei teigia pareiškėja, teisės aktai, reguliuojantys švietimo sritį, nenumato išsilavinimo skirstymo į akademinį ar profesinį išsilavinimą. Farmacijos krypties studijos tiek Lietuvos Respublikoje, tiek kitoje šalyje yra skirtos parengti asmenį tiek mokslinei, tiek profesinei veiklai, t. y. susideda iš teorinio ir praktinio parengimo bei turi atitikti būtiniausius rengimo reikalavimus. Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 42 straipsnyje nustatyta, kad vaistininko formalios kvalifikacijos įrodymas turi patvirtinti, kad baigtas įstatyme nustatytas vaistininko rengimas, t. y. nėra skirstymo į etapišką (akademinį ir profesinį) rengimą. Vaistininko formalios kvalifikacijos įrodymas patvirtina, kad asmens pasiekti rezultatai, tiek bendrieji, tiek specialieji, atitinka vaistininko kvalifikacijai nustatytus reikalavimus. Pareiškėja neteisingai interpretuoja Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 straipsnio nuostatas, teigdama, jog atsakovas, spręsdamas jos profesinės kvalifikacijos klausimą, remdamasis būtent šiomis nuostatomis, privalėjo įvertinti visus jos išsilavinimą patvirtinančius dokumentus. Kaip teisingai konstatavo teismas skundžiamame sprendime, profesinės kvalifikacijos pripažinimo atveju asmuo privalo pateikti vertinimui dokumentą (-us), patvirtinantį (-čius) jo įgytą profesinę kvalifikaciją. Nagrinėjamu atveju pareiškėja nepateikė tokio dokumento.

12.4. Farmacijos įstatymo 4 straipsnio 3 dalies 3 punkto nuostata, kad asmuo, norėdamas gauti vaistininko praktikos licenciją, turi turėti vaistininko profesinę kvalifikaciją, įgytą baigus universitetines ar joms prilygintas farmacijos krypties studijas; arba, jei asmens, baigusio universitetines ar joms prilygintas farmacijos krypties studijas ne Lietuvos Respublikoje, vaistininko profesinė kvalifikacija turi būti pripažinta vadovaujantis Farmacijos įstatymo 3 straipsnio nuostata, užtikrina lygias galimybes Lietuvos Respublikos ir kitų šalių piliečiams, turintiems nustatytus reikalavimus atitinkančią vaistininko profesinę kvalifikaciją, gauti vaistininko praktikos licenciją. Nagrinėjamu atveju valstybė narė (Jungtinė Karalystė) pateikė duomenis, jog pareiškėja nėra įgijusi profesinės kvalifikacijos, todėl jei Ministerija pripažintų nei Lietuvoje, nei Jungtinėje Karalystėje neįgytą profesinę kvalifikaciją, ji peržengtų savo kompetencijos ribas ir pažeistų ne tik galiojantį teisinį reglamentavimą, bet tokiu sprendimu paneigtų Lietuvos Respublikos ir kitų valstybių piliečių lygiateisiškumą įgyjant profesinę kvalifikaciją.

12.5. Pareiškėja įgytą formalią kvalifikaciją patvirtinančio dokumento Ministerijai nėra pateikusi, nepateikė jo ir nagrinėjant bylą teisme. Kompensacinės priemonės, t. y. bendroji pripažinimo sistema, galėtų būti taikomos tik tuo atveju, jeigu pareiškėja būtų įgijusi vaistininko profesinę kvalifikaciją Jungtinėje Karalystėje iki 1987 m. Teismas skundžiamame sprendime įvertino, kad šios profesijos pripažinimas atliekamas pagal kriterijus, įtvirtintus tiek Direktyvos 2013/55/ES 44 straipsnio 2 dalyje, tiek Reglamentuojamų

profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 42 straipsnyje ir Farmacijos studijų krypties aprašo 14 punkte, todėl pareiškėjos argumentai dėl kompensacinių priemonių taikymo atmestini.

12.6. Pareiškėjos nurodytos ESTT bylos nėra susijusios su šia byla, todėl teismas neturėjo pagrindo jomis remtis.

13. Atsakovas 2019 m. gruodžio 20 d. pateikė teismui rašytinius paaiškinimus. Atsakovas rašytiniuose paaiškinimuose nurodo:

13.1. Priimdama ginčijamus sprendimus, Ministerija vertino visus pareiškėjos pateiktus kvalifikaciją įrodančius dokumentus. Šie dokumentai vertinti tiek, kiek buvo siekiama nustatyti, ar pareiškėja turi kitoje šalyje įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją bei tokios kvalifikacijos įgijimą patvirtinančius dokumentus. Nustatyta, kad pareiškėjos pateikti dokumentai nepatvirtina, jog pareiškėja yra įgijusi vaistininko profesinę kvalifikaciją, todėl priimtas sprendimas nepripažinti jos profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje.

13.2. Ministerija nesuteikia pareiškėjams (šiuo atveju – vaistininkams) profesinės kvalifikacijos, o tik pagal jai suteiktus įgaliojimus gali pripažinti kitose valstybėse įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją. Dokumentų vertinimo metu Ministerija nevertina asmens specialiųjų žinių, patirties ir sugebėjimų, nes tokios teisės jai nesuteikia nei Direktyva Nr. 2005/36/EB, nei Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymas.

13.3. Ministerija, priimdama ginčijamus sprendimus, rėmėsi ne tik tuo faktu, kad pareiškėja nepateikė dokumento, įrodančio Jungtinėje Karalystėje įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją – *Certificate of Registered Pharmaceutical Chemist* (Jungtinėje Karalystėje nuo 1987 m. formalios kvalifikacijos įrodymas, patvirtinantis Jungtinėje Karalystėje įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją), bet ir du kartus (2014 m. rugpjūčio 29 d. ir 2015 m. liepos 16 d.) kreipėsi į Jungtinės Karalystės kompetentingą instituciją, siekdama išsiaiškinti, ar pareiškėja visgi yra įgijusi vaistininko profesinę kvalifikaciją šioje valstybėje. Jungtinės Karalystės kompetentinga institucija informavo Ministeriją, kad pareiškėja neatitinka reikalavimų, kurie būtini norint įgyti vaistininko profesinę kvalifikaciją Jungtinėje Karalystėje, t. y. ji nebaigė vaistininko rengimo kurso ir neturi jo įvertinimo. Institucija pažymėjo, kad pareiškėja šiuo metu (2015 m. liepos 16 d.) nėra įgijusi vaistininko profesinės kvalifikacijos.

13.4. Siekdama spręsti susidariusią situaciją, Ministerija suorganizavo posėdį, kuriame dalyvavo kompetentingų institucijų ir universitetų, rengiančių vaistininkus ir suteikiančių vaistininko profesinę kvalifikaciją, atstovai. Šio posėdžio, įvykusio 2015 m. gruodžio 2 d., metu pareiškėjai pasiūlyta arba kreiptis tiesiogiai į Lietuvos universitetus, rengiančius vaistininkus (t. y. Lietuvos sveikatos mokslų universitetą ir Vilniaus universitetą), arba įgyti profesinę kvalifikaciją Jungtinėje Karalystėje ir tuomet kreiptis į Ministeriją dėl vaistininko profesinės kvalifikacijos pripažinimo Lietuvoje.

13.5. Ministerija 2017 m. rugpjūčio 23 d. papildomai kreipėsi į Jungtinės Karalystės kompetentingas institucijas, prašydama atsakyti į klausimus, susijusius su vaistininko profesine kvalifikacija Jungtinėje Karalystėje. Ministerija buvo informuota (2017 m. rugpjūčio 29 d. ir 2019 m. rugpjūčio 31 d. el. laiškai), kad vaistininko profesinė kvalifikacija įgyjama tik baigus visus tris rengimo etapus: baigus farmacijos magistro kursą, 52 savaičių registracijos mokymo programą (*preregistration training*) ir registraci-

jos vertinimą, prižiūrint Jungtinės Karalystės kompetentingai institucijai, o specialistas, turintis tik farmacijos magistro diplomą, negali dirbti nei vaistininku, nei farmakotechniku; mokymosi procesas gali trukti ne tik 4 metus, bet ir 5 metus (universitetuose, kuriuose į vaistininko rengimo programą įtraukta 52 savaičių registracijos mokymo programa). Atsakovo nuomone, šie reikalavimai išliko aktualūs ir šiandien, atsižvelgiant į 2019 m. sausio 16 d. Europos Komisijos deleguotąjį sprendimą (ES) 2019/608, kuriuo dėl formalios kvalifikacijos įrodymų ir rengimo kursų pavadinimų iš dalies keičiamas Direktyvos 2005/36/EB V priedas.

13.6. Tiek Direktyva 2005/36/EB, tiek Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymas numato įgytos profesinės kvalifikacijos pripažinimą remiantis formalios kvalifikacijos įrodymais – kompetentingos institucijos išduotais diplomais, pažymėjimais ar kitais dokumentais, kuriais patvirtinama įgyta profesinė kvalifikacija. Priimančioji valstybė narė įgytos profesinės kvalifikacijos pripažinimo procese nekvestionuoja kitoje valstybėje narėje baigto rengimo, t. y. specialios žinios, patirtis, sugebėjimai nėra vertinami sprendžiant dėl įgytos profesinės kvalifikacijos pripažinimo. Minėti teisės aktai nenumato mechanizmo pripažinti pareiškėjui profesinę kvalifikaciją, jei ji nebuvo įgyta kitoje valstybėje. Specialistų judėjimo laisvė ir formalios kvalifikacijos įrodymų abipusis pripažinimas grindžiamas automatinio formalios kvalifikacijos pripažinimo principu.

14. Pareiškėja 2019 m. gruodžio 31 d. pateikė teismui prašymą priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą bei rašytinius paaiškinimus. Pareiškėja rašytiniuose paaiškinimuose nurodo:

14.1. Ginčijamus administracinius sprendimus priėmę viešojo administravimo subjektai pareiškėjos prašymą atmetė tik nurodydami, jog pareiškėja nepateikė formalaus įrodymo apie Jungtinėje Karalystėje įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją, ir neįvertinę kitų jos pateiktų dokumentų. Nagrinėjamu atveju nėra ginčo, kad pareiškėjos akademinė kvalifikacija pripažinta lygiaverte Lietuvos Respublikoje baigus vientisąsias studijas teikiamam vaistininko magistro laipsniui (Studijų kokybės vertinimo centro 2014 m. liepos 23 d. pažyma Nr. KV2-657).

14.2. Atsakovas savo rašytiniuose paaiškinimuose patvirtino pasielgęs visiškai formaliai, t. y. vertinęs tik pareiškėjos pateiktą Hudersfieldo universiteto 2013 m. liepos 18 d. išduotą diplomą, bet ne jos faktiškai įgytų žinių atitikimą nacionaliniam reglamentavimui, užsienio valstybėje ir Lietuvoje įgytą išsilavinimą vertinant kartu. Pareiškėja neginčija, jog ji Jungtinėje Karalystėje neįgijo vaistininko profesinės kvalifikacijos, nes Jungtinėje karalystėje praktiką atliko tik 6 mėnesius vietoj privalomų 12 mėnesių. Tačiau pareiškėja farmacijos praktiką užbaigė Lietuvoje (6 mėnesiai, 18 kreditų, Lietuvos sveikatos mokslų universitete) ir pateikė atsakovui tai patvirtinančius dokumentus. Taigi, pareiškėja turi pagrindą reikalauti, kad ir jos profesinė kvalifikacija būtų vertinama kartu, pagal abiejose valstybėse įgytą akademinį ir profesinį išsilavinimą.

14.3. Atsakovas nuo pat 2014 m. rugpjūčio 7 d. klaidino pareiškėją, be kita ko, pasiūlydamas trūkstamą praktiką atlikti Lietuvoje. Atsižvelgdama į tokį pasiūlymą, pareiškėja įstojo į Lietuvos sveikatos mokslų universitetą (mokamos studijos) ir atliko reikalingą farmacijos praktiką (18 kreditų). Nepaisant to, Ministerija atliktos praktikos neužskaitė, t. y. nevertino Lietuvos Respublikoje atliktos praktikos, spręsdama dėl profesinės kvalifikacijos pripažinimo, nors kitiems minėtą universitetą baigusiems farmacinin-

kams analogiška praktika buvo užskaityta. Atsakovo pasiūlymas stoti į Lietuvos sveikatos mokslų universitetą praktikai atlikti lėmė teisėtų lūkesčių atsiradimą pareiškėjai, kurie vėliau buvo paneigti prisidengiant neva įgaliojimų neturėjimu.

14.4. Ministerija nepagrįstai tvirtina, jog ji neturi įgaliojimų pripažinti vaistininko profesinę kvalifikaciją, kai dalis išsilavinimo (akademinis išsilavinimas) įgyta užsienio valstybėje, o dalis išsilavinimo (profesinis išsilavinimas) – vietos valstybėje. Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 straipsnio 9 dalis įtvirtina pareigą atsakovui vertinti visus pateikiamus išsilavinimą patvirtinančius dokumentus. Tiek ESTT, tiek Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikosi pozicijos, kad net tais atvejais, kai situacijos nėra reguliuojamos direktyvomis arba kai kitoje valstybėje išsilavinimas įgytas tik iš dalies, valstybės narės institucijos turi įvertinti visus kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus bei įvertinti, ar kandidatas įgijo trūkstamų žinių studijuodamas, praktikuodamas priimančioje valstybėje. Lietuvos Respublikos 1998 m. spalio 15 d. įstatymu Nr. VIII-891 ratifikuotoje Europos Tarybos ir UNESCO kvalifikacijų, susijusių su aukštuoju mokslu, pripažinimo Europos regiono valstybėse konvencijoje išskiriama dalinių studijų samprata bei kiekvienai valstybei suponuojama pareiga pripažinti dalines studijas, tiek siekiant tęsti studijas, tiek įgyti kvalifikaciją prašymo pateikimo valstybėje. Nagrinėjamoje byloje aktualus ir kompensacijų mechanizmo taikymo klausimas, nes pareiškėjai dalį išsilavinimo įgijus Jungtinėje Karalystėje, net ir pripažinus, kad toks išsilavinimas pagal apimtį neatitinka Lietuvoje numatytos vaistininko kvalifikacijos, turėtų būti užtikrinta galimybė įgyti tokį išsilavinimą priimančiojoje valstybėje arba užskaityti priimančiojoje valstybėje įgytą profesinį išsilavinimą (šiame kontekste pareiškėja akcentuoja Direktyvos 2013/55/ES preambulės 13 p. nuostatas, Seimo kontrolieriaus pažymoje Nr. 4D-2016/1-1135 ir Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus sprendime Nr. SP-7 išdėstytas pozicijas). Atsakovas, manydamas, kad galiojantis teisinis reglamentavimas nepakankamas pareiškėjos situacijos teisingam išsprendimui, turėjo ne formalia atmesti jos prašymą, prisidengiant kompetencijos neturėjimu, o imtis priemonių teisinio reglamentavimo tobulinimui, kompensacinių mechanizmų nustatymui.

15. Atsakovas 2020 m. vasario 24 d. pateikė teismui rašytinius paaiškinimus. Atsakovas rašytiniuose paaiškinimuose nurodo:

15.1. Atsakovas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Konstitucinio Teismo išaiškinimais apie teisinės valstybės principo reikšmę grindžia savo nesutikimą su pareiškėjos argumentais, susijusiais su jo turima kompetencija ir įgaliojimais vaistininko profesinės kvalifikacijos pripažinimo procese. Pabrėžia, kad Ministerijai suteikti įgaliojimai pripažinti Europos Sąjungos valstybių narių piliečių, Europos ekonominės erdvės valstybių piliečių ir Šveicarijos Konfederacijos piliečių vaistininko ir vaistininko padėjėjo (farmakotechniko) profesinę kvalifikaciją, įgytą vienoje iš minėtų valstybių, norint dirbti pagal reglamentuojamas vaistininko ir vaistininko padėjėjo (farmakologo) profesijas Lietuvos Respublikoje, o ne suteikti tokią profesinę kvalifikaciją. Veikdama priešingai, Ministerija veiktų *ultra vires* (viršydama įgaliojimus). Nei Ministerijai, nei teismui nebuvo pateikti vaistininkus Lietuvoje ruošiančių universitetų neigiami atsakymai, kuriais būtų atsisakyta įskaityti pareiškėjos turimus kreditus ar tęsti studijas. Įgijusi vaistininko profesinę kvalifikaciją Jungtinėje Karalystėje, pareiškėja galėtų kreiptis į Ministerija dėl tokios kvalifikacijos pripažinimo Lietuvoje, o įgijus vaistininko profesinę kvalifikaciją Lietuvoje (įskaitant programas ir dalykus, kurie buvo išklausyti studijuojant Jungtinėje

Karalystėje), tokios kvalifikacijos nereikėtų pripažinti.

15.2. Pareiškėja nepagrįstai teigia, kad atsakovas ją suklaidino dėl kreipimosi į Lietuvos aukštąsias mokyklas (universitetus) dėl vaistininko profesinės kvalifikacijos įgijimo. Nagrinėjamu atveju problema yra ne teisinė aplinka, reglamentuojanti įsisteigimą, o pareiškėjos galimybės įgyti vaistininko profesinę kvalifikaciją, nes pareiškėja jos neturi. Teisės aktai nenumato pareiškėjos minimo išsilavinimo skirstymo į akademinį ir profesinį. Tačiau švietimo sistema yra lanksti, atvira, pagrįsta įvairių formų ir institucijų sąveika (tęstinumo principas). Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas numato dalinių studijų ir jų rezultatų įskaitymo galimybę, todėl pareiškėjai ir buvo pasiūlyta įgyti profesinę kvalifikaciją Jungtinėje karalystėje arba dėl tolimesnės informacijos profesinės kvalifikacijos įgijimo klausimais (dėl rengimo palyginimo ir vaistininko profesinės kvalifikacijos įgijimo) kreiptis tiesiogiai į Lietuvos universitetus, ruošiančius vaistininkus. Būtent universitetai turi suteikti išsamią informaciją apie jų vidaus teisės aktų, reglamentuojančių priėmimą į studijas, nuostatas, galimus įskaityti studijų rezultatus ir t. t.

IV.

16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. balandžio 8 d. nutartimi nutarta kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą šiais klausimai: 1) Ar Direktyvos 2005/36/EB 10 straipsnio b punkto nuostata, aiškinant ją kartu su 1 straipsnyje nurodytu direktyvos tikslu, turėtų būti aiškinama taip, kad ji gali būti taikoma tokioje situacijoje, kai asmuo neįgijo formalaus kvalifikacijos įrodymo, nes profesinei kvalifikacijai įgyti būtinus reikalavimus galimai įvykdė ne vienoje, o keliose ES valstybėse narėse? Ar tokioje situacijoje, kai asmuo neįgijo formalaus kvalifikacijos įrodymo, nes profesinei kvalifikacijai įgyti būtinus reikalavimus galimai įvykdė ne vienoje, o keliose ES valstybėse narėse, Direktyvos 2005/36/EB III antraštinės dalies I skyriaus (rengimo įrodymo pripažinimo bendroji sistema) nuostatos turi būti aiškinamos, kaip įpareigojančios kvalifikaciją pripažįstančią instituciją įvertinti visų asmens pateikiamų dokumentų, galinčių įrodyti profesinę kvalifikaciją, turinį, jų atitiktį priimančiojoje valstybėje narėje keliamiems reikalavimams profesinei kvalifikacijai įgyti, ir, esant poreikiui, taikyti kompensacines priemones? 2) Ar SESV 45, 49 ir Chartijos 15 straipsnių nuostatos turėtų būti aiškinamos taip, kad esant nagrinėjamoje byloje susiklosčiusiai situacijai, kai pareiškėja galimai yra įvykdžiusi vaistininko profesinei kvalifikacijai įgyti reikalingus reikalavimus Direktyvos 2005/36/EB III skyriaus 7 skirsnio 44 straipsnio prasme, tačiau šie reikalavimai įvykdyti ne vienoje ES valstybėje narėje, o keliose, ir dėl to pareiškėja neturi Direktyvos 2005/36/EB V priedo 5.6.2 punkte nustatyto profesinę kvalifikaciją patvirtinančio įrodymo, kad jos įpareigoja priimančiosios valstybės narės kompetentingas institucijas įvertinti pareiškėjos profesinį pasirengimą ir palyginti jį su priimančiojoje valstybėje reikalaujamu profesiniu rengimu, taip pat įvertinti pateikiamų dokumentų, galinčių įrodyti profesinę kvalifikaciją, turinį, jų atitiktį priimančiojoje valstybėje narėje keliamiems reikalavimams profesinei kvalifikacijai įgyti, ir, esant poreikiui, taikyti kompensacines priemones? Be to, minėta nutartimi administracinės bylos nagrinėjimas buvo sustabdytas iki bus gautas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas.

17. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. rugsėjo 15 d. nutarti-

mi, vadovaudamasis ABTĮ 102 straipsniu ir atsižvelgdamas į tai, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė 2021 m. liepos 8 d. sprendimą, nutarė atnaujinti administracinės bylos nagrinėjimą.

V.

18. Atsakovas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija 2021 m. spalio 21 d. pateikė teismui rašytinius paaiškinimus. Atsakovas rašytiniuose paaiškinimuose nurodo:

18.1. Ministerija paskirta kompetentinga institucija, atsakinga už jos kompetencijai priskirtų reglamentuojamųjų profesinių kvalifikacijų pripažinimą. Ministerijai buvo suteikta kompetencija pripažinti Europos Sąjungos valstybių narių piliečių, Europos ekonominės erdvės valstybių piliečių ir Šveicarijos Konfederacijos piliečių vaistininko ir vaistininko padėjėjo (farmakotechniko) profesinę kvalifikaciją, įgytą Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės valstybėse ir Šveicarijos Konfederacijoje, norint dirbti pagal reglamentuojamas vaistininko ir vaistininko padėjėjo (farmakotechniko) profesijas Lietuvos Respublikoje, vadovaujantis Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymu ir poįstatyminiais teisės aktais, tačiau Ministerijai nebuvo suteikta teisė profesinę kvalifikaciją suteikti, todėl, veikdama priešingai, Ministerija veiktų *ultra vires* sąlygomis.

18.2. Vaistininko profesinė kvalifikacija yra griežtai reglamentuojama profesinė kvalifikacija, kurios rengimas yra suderintas Europos Sąjungos, Europos ekonominės erdvės valstybėse ir Šveicarijos Konfederacijoje. Ministerija neturėjo ir neturi įgaliojimų suteikti profesinę kvalifikaciją, teisės aktais tokia kompetencija Ministerijai nebuvo ir nėra suteikta, todėl ji negali būti įpareigojama atsižvelgti į pareiškėjos profesinį pasirengimą ir palyginti jį su Lietuvos Respublikoje reikalaujamu profesiniu rengimu.

18.3. Nuo 2019 m. lapkričio 1 d. kompetentinga institucija, atsakinga už reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimą, paskirta Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos.

18.4. Įgytų kompetencijų vertinimą ir pripažinimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymas, ginčui aktualus šios įstatymo 56 ir 57 straipsniuose nustatytas teisinis reglamentavimas.

18.5. Pareiškėjai jau 2015 metais buvo pasiūlyta įgyti profesinę kvalifikaciją Jungtinėje Karalystėje arba dėl tolimesnės informacijos profesinės kvalifikacijos įgijimo klausimais kreiptis tiesiogiai į Lietuvos universitetus, ruošiančius vaistininkus (Lietuvos sveikatos mokslų universitetas ir Vilniaus universitetas). Universitetai turi suteikti išsamią informaciją apie jų vidaus teisės aktų, reglamentuojančių priėmimą į studijas, nuostatas, galimus įskaityti studijų rezultatus, paaiškinti, kokius dalykus ar jų modulius besikreipiantis asmuo dar turėtų papildomai atsiskaityti, kokios sąlygos būtų taikomos vienu ar kitu atveju, kad pakaktų profesinei kvalifikacijai įgyti.

18.6. Nepriklausomai nuo to, kad Ministerija neturėjo teisės pripažinti pareiškėjos profesinės kvalifikacijos, nes šios pareiškėja nebuvo įgijusi, Ministerija dėjo visas įmanomas pastangas, siekiant išspręsti Pareiškėjos situaciją: konsultavo, teikė informaciją raštu, organizavo ne vieną tarpinstitucinį susitikimą konkrečiai pareiškėjos atvejo klausimu, dalyvaujant ir pareiškėjai.

18.7. Ginčui aktuali Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2017 m. birželio 14 d. raštu išdėstyta pozicija, kad Lietuvoje vaistininko profesinės kvalifikacijos suteikimo sistemos keisti pagrindo nėra, o prireikus įvertinti pasiūlymus dėl galimybės papildyti ir patikslinti studijų rezultatų įskaitymo tvarką aukštosiose mokyklose, siekiant lankstumo vertinant įgytas kompetencijas. Be to, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Farmacijos departamentas 2015 m. gruodžio 2 d. posėdyje nutarė pasiūlyti pareiškėjai dėl tolimesnės informacijos profesinės kvalifikacijos įgijimo klausimu kreiptis tiesiogiai į Lietuvos universitetus, ruošiančius vaistininkus. Nei Ministerijai, nei į bylą nebuvo pateikti vaistininkus Lietuvoje ruošiančių universitetų neigiami atsakymai, kuriais būtų atsisakyta įskaityti pareiškėjos turimus kreditus ar tęsti studijas.

18.8. Atsižvelgiant į tai, jog pripažinimas reikalingas tik licencijuojamai veiklai, t. y. dirbti vaistininku vaistinėje ar farmacinės veiklos vadovu didmeninio platinimo įmonėje ar gamyboje, pareiškėjai buvo ne kartą paaiškinta, kad su turimu farmacijos magistro diplomu ji gali dirbti toje farmacijos ar kitoje srityje, kur nereikia licencijos ir pripažinimo.

18.9. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. vasario 27 d. sprendimas yra teisėtas ir pagrįstas.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

VI.

19. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo apeliacinės komisijos 2017 m. rugsėjo 13 d. sprendimo Nr. (34.24-182)-53-64, Sveikatos apsaugos ministerijos 2017 m. liepos 28 d. sprendimo Nr. (10.3.3.3-252)4-2884 ir 2017 m. liepos 24 d. įsakymo Nr. V-902 teisėtumo ir pagrįstumo, taip pat pagrindo įpareigoti Sveikatos apsaugos ministeriją atlikti pakartotinį pareiškėjos kitoje valstybėje narėje (Jungtinėje Karalystėje) įgytos profesinės kvalifikacijos vertinimą.

20. Pareiškėja Jungtinėje Karalystėje Huddersfieldo (Hadersfildo) universitete baigė 4 metų farmacijos studijas ir 2013 m. liepos 18 d. įgijo farmacijos magistro laipsnį ir atliko 26 savaičių (6 mėnesių) praktiką vaistinėje, kuri buvo teigiamai įvertinta ir užskaityta. Bylos duomenimis, siekiant įgyti vaistininko kvalifikaciją Jungtinėje Karalystėje, reikalingas akademinis išsilavinimas – 4 metų studijos universitete ir profesinė praktika vaistinėje – 12 mėnesių. Dėl sudėtingų asmeninių aplinkybių (sunkios artimo žmogaus ligos) pareiškėja grįžo į Lietuvą, todėl praktikos laikotarpio vaistinėje Jungtinėje Karalystėje ji nebaigė.

21. Studijų kokybės vertinimo centras 2014 m. liepos 23 d. pareiškėjai išdavė pažymą dėl kvalifikacijos akademinio pripažinimo ir pripažino jos turimą diplomą lygiaverčiu Lietuvos Respublikoje baigus vientisąsias farmacijos studijas teikiamam magistro laipsniui. Studijų kokybės vertinimo centras nurodė, kad ši pažyma nereiškė profesinio kvalifikacijos pripažinimo, nes tokį pripažinimą atlieka tik įgaliota institucija, t. y. atsakovas – Sveikatos apsaugos ministerija. Minėta pažyma išduota siekiant studijuoti ir (ar) dirbti Lietuvos Respublikoje.

22. 2014 m. rugpjūčio 6 d. pareiškėja kreipėsi į atsakovą dėl kvalifikacijos pripa-

žinimo. Atsakovas pažymėjo, kad pareiškėjos dokumentai įrodo akademinį išsilavinimą, bet ne profesinę kvalifikaciją, kad nėra aišku, kur (Lietuvoje ar Jungtinėje Karalystėje) turėtų būti atlikta likusi 6 mėnesių praktika. 2014 m. rugpjūtį pareiškėja papildomai kreipėsi į Valstybinę vaistų kontrolės tarnybą prie Sveikatos apsaugos ministerijos dėl vaistininko licencijos išdavimo. 2014 m. rugsėjį Lietuvos sveikatos mokslų universiteto rektoriaus įsakymu buvo leista pareiškėją priimti į studijas ir pareiškėja sudarė sutartį su universitetu, kurios pagrindu atliko dar 6 mėnesių farmacijos praktiką. Lietuvos sveikatos mokslų universitetas 2015 m. gegužės 27 d. išdavė tai patvirtinantį pažymėjimą.

23. Pareiškėja pakartotinai kreipėsi į Valstybinę vaistų kontrolės tarnybą prie Sveikatos apsaugos ministerijos prašydama suteikti jai vaistininko licenciją. 2015 m. birželio 1 d. Valstybinė vaistų ir kontrolės tarnyba pareiškėjai atsakė, kad siekiant gauti vaistininko licenciją, turi būti pateiktas profesinės kvalifikacijos pripažinimą Lietuvoje patvirtinantis dokumentas. Nesulaukusi tokio dokumento tarnyba 2015 m. liepos 3 d. nutraukė prašymo nagrinėjimą ir vaistininko licencijos neišdavė.

24. 2015 m. birželio 9 d., gavusi Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos raštą, pareiškėja pakartotinai kreipėsi į Sveikatos apsaugos ministeriją dėl profesinės kvalifikacijos pripažinimo, pateikdama, *inter alia* (be kita ko), ir 22 punkte nurodytą pažymėjimą.

25. Pareiškėja 2017 m. gegužės 18 d. pakartotinai kreipėsi į Sveikatos apsaugos ministeriją, kuri 2017 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-902 atsisakė pripažinti pareiškėjos kvalifikaciją ir apie tai pareiškėją informavo 2017 m. liepos 28 d. raštu Nr. (10.3.3.3-252)4-2884. Įsakyme nurodyta, kad pareiškėja nėra įgijusi vaistininko profesinės kvalifikacijos ES valstybėje narėje, todėl ji nepripažįstama. Rašte, kuriuo pareiškėja informuojama apie priimtą Įsakymą nepripažinti jos profesinės kvalifikacijos, nurodoma, kad pareiškėja nepateikė pripažinimui reikalingų dokumentų: (1) formaliosios kvalifikacijos įrodymo, (2) dokumento, patvirtinančio, kad jos profesinė veikla nėra laikinai sustabdyta ar uždrausta, ir (3) kompetentingos kitos valstybės narės institucijos dokumento, kad formaliosios kvalifikacijos įrodymui taikoma Direktyva 2005/36/EB. Rašte taip pat pažymėta, kad atsakovas kreipėsi į kompetentingą Jungtinės Karalystės instituciją, siekdamas išsiaiškinti, ar pareiškėja yra įgijusi vaistininko profesinę kvalifikaciją šioje valstybėje narėje. Jungtinės Karalystės kompetentinga institucija informavo, kad pareiškėja neatitinka reikalavimų, būtinų įgyti vaistininko profesinę kvalifikaciją Jungtinėje Karalystėje.

26. Pareiškėja atsakovo Įsakymą apskundė Apeliacinei komisijai, kurios 2017 m. rugsėjo 13 d. sprendimu šis Įsakymas paliktas galioti. Apeliacinė komisija savo sprendimą motyvavo tuo, kad Direktyva 2005/36/EB ir atitinkamai ją įgyvendinantis Įstatymas taikomas tik asmenims, kurie yra įgiję profesinę kvalifikaciją kitoje valstybėje narėje ir turi formalųjį kvalifikacijos įrodymą. Taigi, pareiškėja netenkina tiek reikalavimų, siekiant automatinio vaistininko kvalifikacijos pripažinimo, tiek jai negali būti taikomi ir Direktyvoje 2005/36/EB nustatyti kompensaciniai mechanizmai, nes jie gali būti taikomi tik įgijusiems profesinę kvalifikaciją asmenims, kurių rengimas skiriasi nuo reglamentuojamos profesijos rengimo priimančiojoje valstybėje narėje.

27. Pirmosios instancijos teismas 2018 m. vasario 27 d. sprendimu pareiškėjos skundą atmetė kaip nepagrįstą.

28. Remiantis Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 2 straipsnio 53 dalimi vaistininkas – tai asmuo, įgijęs vaistininko profesinę kvalifikaciją ir farmacijos magistro kvalifikacinį laipsnį, arba Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka jam prilygin-

tas asmuo.

29. Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 straipsnio 14 dalyje nurodyta, kad profesine kvalifikacija laikytina kvalifikacija, kurią kvalifikacija, kurią patvirtina formalios kvalifikacijos įrodymas, šio įstatymo 13 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytas kompetenciją patvirtinantis dokumentas ir (arba) profesinė patirtis. Atitinkamai, formalios kvalifikacijos įrodymu laikytini kompetentingos institucijos išduoti diplomas, pažymėjimas ar kitas dokumentas, kuriais patvirtinama, kad įgyta profesinė kvalifikacija ar paprastai valstybėse narėse sėkmingai baigtas profesinio rengimo kursas (Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 straipsnio 6 dalis). Užsienio valstybėse įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją (pasirengimą bei patirtį) vertina ir pripažįsta Vyriausybės įgaliota institucija (Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymo 3 straipsnio 9 dalis). Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. birželio 18 d. nutarimo Nr. 637 „Dėl Lietuvos Respublikos reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo įgyvendinimo“ (pakeisto 2016 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 411) 1.1.4 punktu, Sveikatos apsaugos ministerija yra viena iš paskirtų institucijų, kuri yra atsakinga už jos kompetencijai priskirtų reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimą.

30. 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo iš esmės reglamentuojami atvejai, kai asmenys, įgiję profesinę kvalifikaciją vienoje ES valstybėje narėje, siekia užsiimti profesine veikla kitoje valstybėje narėje. Direktyvos 2005/36/EB 1 straipsnyje taip pat nurodoma, kad tokia kvalifikacija gali būti įgyta keliose valstybėse narėse.

31. Vadovaujantis Direktyvos 2005/36/EB 21 straipsnio (automatinis pripažinimo principas) 1 dalimi, tais atvejais, kai asmuo turi vaistininko formaliosios kvalifikacijos įrodymą, įgytą kitoje ES valstybėje narėje, ir jis atitinka Direktyvos 2005/36/EB 44 straipsnio 2 dalyje nustatytus būtiniausius rengimo reikalavimus, kiekviena valstybė narė kvalifikaciją pripažįsta vadovaudamasi automatinio pripažinimo principu ir, vertindama galimybę užsiimti profesine veikla, tokį įrodymą savo teritorijoje laiko tokiu pačiu, kaip ir jos išduodamas formalios kvalifikacijos įrodymas. Tokiu atveju, kai vaistininkų kitoje valstybėje narėje įgytą kvalifikaciją patvirtina Direktyvos 2005/36/EB V priedo 5.6.2 punkte išvardinti vaistininkų formalios kvalifikacijos įrodymai, profesinės kvalifikacijos pripažinimą priimančiojoje valstybėje narėje atliekanti institucija nenagrinėja asmens profesinę kvalifikaciją įrodančių dokumentų turinio, neturi teisės taikyti kompensacinių priemonių. Taip pat Direktyvos 2005/36/EB 21 straipsnio 6 dalyje nustatyti reikalavimai, kuriuos tenkinus valstybė narė suteikia asmeniui teisę užsiimti vaistininkų profesine veikla ir ją vykdyti – turėti Direktyvos 2005/36/EB V priedo 5.6.2 punkte nurodytas formalios kvalifikacijos įrodymą, patvirtinantį, kad atitinkamas specialistas rengimo metu atitinkamais atvejais įgijo žinias, įgūdžius ir kompetencijas, nurodytus 44 straipsnio 3 dalyje.

32. Vadovaujantis Direktyvos 2005/36/EB V priedo 5.6.2 punktu, taip pat ir Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 priedo 3.6.2 punktu, Jungtinėje Karalystėje įgytos formalios kvalifikacijos įrodymas yra „Certificate of Registered Pharmaceutical Chemist“. Nagrinėjamoje byloje nėra ginčo, kad pareiškėja nėra įgijusi Direktyvos 2005/36/EB V priedo 5.6.2 punkte bei Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 3 priedo 3.6.2 punkte nustatyto vaistininko for-

maliosios kvalifikacijos įrodymo nė vienoje ES valstybėje narėje, todėl negali pasinaudoti automatinio pripažinimo principu. Direktyvos 2005/36 3 straipsnio 1 dalies c punkte profesinė kvalifikacija apibrėžiama, kaip kvalifikacija, patvirtinta formalios kvalifikacijos įrodymu, 11 straipsnio a punkto i papunktyje nurodytu kompetenciją patvirtinančiu dokumentu ir/arba profesine patirtimi.

33. Direktyvos 2005/36/EB 44 straipsnio (vaistininko rengimas) 2 dalyje nustatyta, jog vaistininko formalios kvalifikacijos įrodymu turi būti patvirtinama, kad užbaigtas bent penkerių metų trukmės rengimas, kuris papildomai gali būti išreikštas lygiaverčiais ECTS kreditais, apimantis bent: a) ketverių metų trukmės nuolatinį teorinį ir praktinį rengimą universitete ar aukštojoje mokslo institucijoje, kurios lygis pripažintas kaip lygiavertis, arba kurią prižiūri universitetas; b) po teorinio ir praktinio rengimo ar jo metu atliktą šešių mėnesių praktiką visuomenei skirtoje vaistinėje arba ligoninėje, prižiūrint tos ligoninės farmacijos skyriui. Atitinkamai iš esmės analogiškai Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 42 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vaistininko formalios kvalifikacijos įrodymas turi patvirtinti, kad baigtas bent penkerių metų trukmės vaistininkų rengimas, kuris papildomai gali būti išreikštas lygiaverčiais ECTS kreditais, apimantis šiuos minimalius reikalavimus: 1) ketverių metų trukmės teorinį ir praktinį rengimą pagal nuolatinę studijų formą universitete ar lygiavertėje aukštojo mokslo institucijoje arba prižiūrint universitetui; 2) po teorinio ir praktinio rengimo ar jo metu atliktą šešių mėnesių profesinę praktiką visuomenės vaistinėje arba ligoninės vaistinėje, prižiūrint farmacinės veiklos vadovui.

34. Tuo tarpu pareiškėja dėl sudėtingų asmeninių aplinkybių negalėjo įgyvendinti visų profesinei kvalifikacijai įgyti reikalingų reikalavimų vienoje ES valstybėje narėje (šiuo atveju Jungtinėje Karalystėje) ir taip įgyti vaistininko formaliojo profesinės kvalifikacijos įrodymo, įtvirtinto Direktyvos 2005/36/EB V priedo 5.6.2 punkte. Teisėjų kolegijos vertinimu, iš bylos dokumentų matyti, kad pareiškėja faktiškai įvykdė vaistininko profesinei kvalifikacijai įgyti būtinus reikalavimus, įtvirtintus Direktyvos 2005/36/EB III skyriaus 7 skirsnio 44 straipsnyje (taip pat ir Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 42 straipsnio 2 dalyje), keliose valstybėse narėse, viena kurių yra priimančioji valstybė narė, ir tik dėl aiškiai tokius atvejus reglamentuojančių teisės aktų nuostatų nebuvimo jai nesuteiktas minėtas vaistininko profesinę kvalifikaciją patvirtinantis įrodymas ir ji negali verstis profesine praktika.

35. Kaip jau minėta, pareiškėja 2014 m. rugpjūčio 6 d. ir 2015 m. birželio 30 d. paraiškomis dėl vaistininko profesinės kvalifikacijos pripažinimo norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje kreipėsi į Lietuvos Respublikos sveikatos ministeriją, prašydama pripažinti vaistininko profesinę kvalifikaciją. Taip pat pareiškėja papildomai kreipėsi 2017 m. gegužės 18 d. raštu, pateikdama dokumentus pripažinti vaistininko profesinę kvalifikaciją. Sveikatos apsaugos ministerija nustatė, kad pareiškėja nepateikė formalaus įrodymo apie Jungtinėje Karalystėje įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją. Byloje nėra ginčo dėl aplinkybių, kad Jungtinėje Karalystėje akademinį išsilavinimą sudaro 4 metų studijos universitete (pareiškėjos turimas 2013 m. liepos 18 d. Jungtinės Karalystės Hadersfildo universiteto diplomas), o profesinį išsilavinimą – 12 mėnesių praktika vaistinėje. Dėl asmeninių priežasčių pareiškėjai neatlikus visos 12 mėnesių praktikos vaistinėje ir po 6 mėnesių praktikos esant būtinybei grįžti į Lietuvą, pareiškėja likusią 6 mėnesių farmacijos praktiką atliko Lietuvoje sudariusi sutartį su

Lietuvos sveikatos mokslų universitetu (Lietuvos sveikatos mokslų universiteto 2015 m. gegužės 27 d. pažymėjimas FF-11 Nr. 2).

36. Taigi atsakovo pozicija yra ta, kad konkrečiu atveju pareiškėja nepateikė profesinės kvalifikacijos įrodymo. Atsakovas laikosi nuostatos, kad šiuo atveju pareiškėja Sveikatos apsaugos ministerijai nepateikė formalios kvalifikacijos įrodymo, kurio pagrindu vaistininko profesinė kvalifikacija galėtų būti pripažinta. Sveikatos apsaugos ministerija 2014 m. rugpjūčio 29 d. ir 2015 m. liepos 16 d. pateikė užklausą Jungtinės Karalystės kompetentingoms institucijoms, klausdama, ar pareiškėjos pateiktas Hadersfildo universiteto diplomas patvirtina įgytą vaistininko profesinę kvalifikaciją. Jungtinės Karalystės kompetentinga institucija atsakė, kad pareiškėjos įgytas diplomas nepatvirtina įgytos vaistininko profesinės kvalifikacijos. Pirmosios instancijos teismui nekilo abejonių, jog nesant formalaus profesinės kvalifikacijos įrodymo, atsakovas Sveikatos apsaugos ministerija pagrįstai 2017 m. liepos 24 d. įsakymu Nr. V-902 nusprendė nepripažinti D. I. profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje. Teisėjų kolegija negali sutikti su tokia pozicija ir daro išvadą, kad pripažinimo procedūra konkrečiu atveju buvo atlikta formaliai, nebuvo analizuotas pareiškėjos pateiktų dokumentų turinys, sistemiškai ir kartu nevertinti pareiškėjos pateikti dokumentai ir jų atitiktis Lietuvos Respublikoje vaistininko profesijai įgyti keliamiems reikalavimams. Iš bylos dokumentų matyti, kad, *inter alia*, atsisakydamas pripažinti (suteikti) pareiškėjai vaistininko kvalifikaciją, atsakovas nurodė, kad siekdama tokią kvalifikaciją įgyti pareiškėja turi dvi galimybes: pirma, grįžti į Jungtinę Karalystę ir ten atliki likusią reikalaujamą pagal Jungtinės Karalystės teisės nuostatas 6 mėnesių praktiką; arba, antra, kreiptis į vieną iš farmacininko profesinę kvalifikaciją suteikiančių mokslo ir studijų institucijų Lietuvoje ir joje nuo pirmo kurso baigti atitinkamą studijų programą (atsižvelgiant į tai, kad kai kurie dalykai būtų užskaityti).

37. Sistemiškai vertinant bylos duomenis, teisėjų kolegija laikosi nuostatos, kad pareiškėja yra įgyvendinusi reikalavimus vaistininko profesinei kvalifikacijai įgyti pagal Jungtinės Karalystės keliamus reikalavimus, t. y. baigusi 4 metų profesinio rengimo kursą ir iš viso atlikusi 12 mėnesių praktiką vaistinėje (6 mėnesius Jungtinėje Karalystėje ir 6 mėnesius Lietuvos Respublikoje). Jei visi šie reikalavimai pareiškėjos būtų įvykdyti vienoje valstybėje narėje, t. y. Jungtinėje Karalystėje, pareiškėja būtų įgijusi formaliosios vaistininko kvalifikacijos įrodymą, kuris, vadovaujantis automatiniu pripažinimo principu, įtvirtintu Direktyvos 2005/36/EB 21 straipsnyje, būtų pripažintas Lietuvos Respublikoje. Sunku būtų paneigti, kad pareiškėja yra įgyvendinusi minimalius reikalavimus vaistininko profesinei kvalifikacijai įgyti pagal Direktyvos 2005/36/EB 44 straipsnio (vaistininko rengimas) 2 dalį bei Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo įstatymo 42 straipsnio 2 dalį. Lietuvos Respublikoje vaistininko profesinė kvalifikacija suteikiama baigus penkerių metų vientisąsias studijas pagal dieninę studijų formą. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. liepos 23 d. įsakyme Nr. V-802 „Dėl farmacijos studijų krypties aprašo patvirtinimo“ nurodyta, kad: vaistininko profesinės kvalifikacijos įrodymas turi apimti bent ketverių metų trukmės teorinį ir praktinį rengimą pagal nuolatinę studijų formą universitete ar lygiavertėje aukštojoje mokykloje arba prižiūrint universitetui ir šešių mėnesių praktiką visuomenės vaistinėje arba ligoninės vaistinėje, prižiūrint farmacinės veiklos vadovui (14 p.); vientisųjų studijų programos praktikos visuomenės arba ligoninės vaistinėje apimtis turi būti ne mažiau kaip 18 stu-

dijų kreditų (40 p.). Vien tik formaliai vertinant byloje pateiktus įrodymus, atrodo, kad pareiškėja faktiškai atitinka ir šiuos reikalavimus: pirma, jos Jungtinėje Karalystėje baigtas akademinis išsilavinimas yra pripažintas Lietuvoje ir, antra, ji Lietuvoje yra atlikusi tokios apimties praktiką, kokios reikalaujama siekiant įgyti vaistininko profesinę kvalifikaciją. Taigi iš esmės nagrinėjamoje byloje susiklostė tokia situacija, kai pareiškėja yra įvykdžiusi vaistininko profesinei kvalifikacijai įgyti reikalingus reikalavimus Direktyvos 2005/36/EB 44 straipsnio prasme, tačiau profesinė kvalifikacija jai priimančiojoje valstybėje narėje (Lietuvos Respublikoje) nepripažįstama (nesuteikiama) dėl išimtinai formalių priežasčių – pareiškėja neturi formaliojo profesinę kvalifikaciją patvirtinančio įrodymo. Tokio įrodymo ji neįgijo, nes vaistininko kvalifikacijai įgyti būtinuosius reikalavimus dėl susiklosčiusių sudėtingų asmeninių aplinkybių įvykdė ne vienoje ES valstybėje narėje kaip yra įprasta, o pasinaudodama fundamentalia ES laisve – laisvu asmenų judėjimu – dviejose ES valstybėse narėse ir vienoje iš jų – Lietuvos Respublikoje – dabar siekia užsiimti vaistininko profesine veikla. Pareiškėja, negalėdama užsiimti vaistininko profesine veikla Lietuvos Respublikoje, suvaržymus patiria būtent dėl to, kad pasinaudojo laisvu asmenų judėjimu ir vaistininko rengimas, kaip jis numatytas Direktyvos 2005/36 44 straipsnio nuostatose, vyko Jungtinėje Karalystėje ir Lietuvos Respublikoje, o ne vienoje valstybėje narėje. Pareiškėjai Lietuvos kompetentingų institucijų pasiūlyti variantai, pirma, grįžti į Jungtinę Karalystę ir ten atliki likusią reikalaujamą pagal Jungtinės Karalystės teisės nuostatas 6 mėnesių praktiką; bei antra, kreiptis į vieną iš farmacininko profesinę kvalifikaciją suteikiančių mokslo ir studijų institucijų Lietuvoje ir joje nuo pirmo kurso baigti atitinkamą studijų programą, atrodo arba neįgyvendinami, arba deramai neatsižvelgiama į pareiškėjos įgytas kompetencijas, kurias ji įgavo, besinaudodama savo, kaip ES pilietės, teise laisvai judėti Europos Sąjungoje, taip suponuojant neproporcingą individualių sunkumų naštą.

38. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas 2021 m. liepos 8 d. sprendime byloje Nr. C-166/20 *BB prieš Lietuvos Respublikos sveikatos ministeriją* dėl Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. balandžio 8 d. nutartimi pateiktų klausimų išaiškino, kad SESV 45 ir 49 straipsniai turi būti aiškinami taip, kad tuo atveju, kai suinteresuotasis asmuo neturi vaistininko formalios kvalifikacijos įrodymo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2005/36, iš dalies pakeistos Direktyva 2013/55, V priedo 5.6.2 punktą, bet įgijo su šia profesija susijusią profesinę kompetenciją tiek kilmės valstybėje narėje, tiek priimančiojoje valstybėje narėje, pastarosios valstybės narės kompetentingos valdžios institucijos, gavusios prašymą pripažinti profesinę kvalifikaciją, turi įvertinti šią kompetenciją ir ją palyginti su ta, kurios reikalaujama priimančiojoje valstybėje narėje tam, kad būtų galima verstis vaistininko profesine veikla. Jei ši kompetencija atitinka tą, kurios reikalaujama pagal priimančiosios valstybės narės nacionalinės teisės nuostatas, ji privalo ją pripažinti. Jei atlikus šį lyginamąjį tyrimą nustatoma tik dalinė šios kompetencijos atitiktis, priimančioji valstybė narė turi teisę reikalauti, kad suinteresuotasis asmuo įrodytų, jog įgijo trūkstamų žinių ir kvalifikaciją. Kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos prireikus turi įvertinti, ar žinių, įgytų priimančiojoje valstybėje, pavyzdžiui, atliekant profesinę praktiką, pakanka, siekiant kompensuoti trūkstamas žinias. Jei atlikus minėtą lyginamąjį tyrimą paaiškėja esminiai skirtumai tarp pareiškėjo profesinio rengimo ir priimančiojoje valstybėje narėje reikalaujamo profesinio rengimo, kompetentingos valdžios institucijos gali nustatyti kompensacines priemones šiems skirtumams kompensuoti.

39. Taip pat ESTT 2021 m. liepos 8 d. sprendimu priminė, kad ES valstybės narės institucijos, kurioms Sąjungos pilietis pateikė prašymą leisti verstis profesine veikla, kuria verstis pagal nacionalinės teisės aktus leidžiama tik turint diplomą arba profesinę kvalifikaciją ar tam tikros trukmės praktinę patirtį, privalo atsižvelgti į visus suinteresuotojo asmens diplomus, pažymėjimus ir kitus dokumentus, taip pat reikšmingą patirtį, kai lygina šiais dokumentais ir patirtimi patvirtintas kompetencijas su žiniomis ir kvalifikacijomis, kurių reikalaujama pagal nacionalinės teisės aktus (2002 m. sausio 22 d. Sprendimo *Dreessen*, C31/00, EU:C:2002:35, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Priimančioji valstybė narė turi laikytis savo pareigų profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje esant situacijoms, kurios nors ir nepatenka į Direktyvos 2005/36 taikymo sritį (jų atžvilgiu netaikomas automatinis pripažinimas), bet patenkančioms tiek į SESV 45 straipsnio, tiek į SESV 49 straipsnio taikymo sritį (šiuo klausimu žr. 2000 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Hocsman*, C238/98, EU:C:2000:440, 21 punktą ir 2015 m. spalio 6 d. Sprendimo *Brouillard*, C298/14, EU:C:2015:652, 46 ir 54 punktus, Sprendimo *BB prieš Lietuvos Respublikos sveikatos ministeriją*, C-166/20, 34–41 punktai).

40. Teisėjų kolegija daro išvadą, kad atsakovas, spręsdamas dėl pareiškėjos prašymų pripažinti profesinę kvalifikaciją, kai pareiškėja neturėjo vaistininko formalios kvalifikacijos įrodymo pagal Direktyvos 2005/36, iš dalies pakeistos Direktyva 2013/55, V priedo 5.6.2 punktą, ir priimdamas ginčijamus sprendimus, pagrįstai nustatė, kad konkrečiu atveju nebuvo pagrindo profesinę kvalifikaciją pripažinti vadovaujantis automatinio pripažinimo principu pagal Direktyvą 2005/36. Šiuo požiūriu ir pirmosios instancijos teismas pagrįstai nagrinėjamoje byloje susiklosčiusią situaciją vertino kaip nepatenkančią į Direktyvos 2005/36 reglamentavimo sritį. Tačiau atsakovas, priimdamas ginčijamus sprendimus, konkrečiu atveju turėjo pareigą įvertinti pareiškėjos turimą kompetenciją ir ją palyginti su ta, kurios reikalaujama Lietuvos Respublikoje tam, kad būtų galima verstis vaistininko profesine veikla, o pareiškėjos turimai kompetencijai atitikus tą, kurios reikalaujama pagal Lietuvos Respublikos teisės nuostatas, atsakovas privalėjo ją pripažinti; jei atlikus šį lyginamąjį tyrimą atsakovas nustatytų tik dalinę šios kompetencijos atitiktį, turėtų teisę reikalauti, kad pareiškėja įrodytų, jog įgijo trūkstamų žinių ir kvalifikaciją. Teisėjų kolegija sprendžia, kad atsakovas vertino pareiškėjos prašymus pripažinti profesinę kvalifikaciją formaliai, neanalizavo pareiškėjos pateiktų dokumentų turinio, sistemiškai ir kartu nevertino pareiškėjos pateiktų dokumentų ir jų atitikties Lietuvos Respublikoje vaistininko profesijai įgyti keliamiems reikalavimams, ir tokiu būdu nesilaikė savo pareigų profesinių kvalifikacijų pripažinimo srityje esant situacijai, kuri nepateko į Direktyvos 2005/36 taikymo sritį, dėl to ginčijami sprendimai nesuderinami su SESV 45 straipsnio ir SESV 49 straipsnio nuostatomis. Pirmosios instancijos teismas, nagrinėjamu atveju profesinės kvalifikacijos pripažinimą siekiant dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje siedamas tik su formalaus profesinės kvalifikacijos įrodymo Direktyvos 2005/36 prasme turėjimu, netinkamai aiškino ir taikė teisės normas.

41. Apibendrindama nustatytas bylos faktines ir teisines aplinkybes, teisėjų kolegija daro išvadą, kad pirmosios instancijos teismas tik iš dalies tinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, todėl pareiškėjos apeliacinis skundas tenkinamas – pirmosios instancijos teismo sprendimas naikinimas ir priimamas naujas sprendimas, kuriuo pareiškėjos skundas tenkinamas (ABTĮ 144 str. 1 d. 2 p.).

42. Pareiškėja apeliacinės instancijos teismui 2019 m. gruodžio 31 d. padavė pra-

šymą, kuriame prašo priteisti iš atsakovo 710 Eur apeliacinės instancijos teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas už apeliacinio skundo (580 Eur) ir rašytinių paaiškinimų (130 Eur) parengimą. Teismo sprendimas priimtas pareiškėjos naudai, todėl ji turi teisę į bylinėjimosi išlaidų, tame tarpe ir atstovavimo išlaidų, atlyginimą (ABTĮ 40 str. 1 ir 5 d.).

43. Atstovavimo išlaidų atlyginimo klausimas sprendžiamas Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. CPK 98 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, nei nustatyta teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 patvirtintose Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio patvirtinimo (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymo Nr. 1R-77 redakcija) (toliau – ir Rekomendacijos). Pagal Rekomendacijų 7 punktą, rekomenduojami priteistini užmokesčio už advokato civilinėse bylose teikiamas teisines paslaugas maksimalūs dydžiai apskaičiuojami taikant nustatytus koeficientus, kurių pagrindu imamas Lietuvos statistikos departamento skelbiamas užpraėjusio ketvirčio vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje (be individualių įmonių).

44. Pareiškėja apeliacinės instancijos teismui pateikė apeliacinės instancijos teisme patirtas bylinėjimosi išlaidas (710 Eur) pagrindžiančius dokumentus: 2018 m. balandžio 17 d., 2019 m. gruodžio 30 d. sąskaitas už teisines paslaugas, 2018 m. balandžio 18 d. ir 2019 m. gruodžio 30 d. mokėjimo nurodymus. Pagal Rekomendacijų 8.10 punktą maksimalus užmokesčio dydis už apeliacinio skundo parengimą konkrečiu atveju apskaičiuojamas taikant 1,7 koeficientą. Ši paslauga buvo apmokėta 2018 m. I ketvirtį, Lietuvos statistikos departamento skelbiamais duomenimis užpraėjusio ketvirčio (2017 m. III ketvirtis) vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje buvo 850,80 Eur. Kadangi pareiškėjos prašoma priteisti suma už apeliacinio skundo parengimą (580 Eur) neviršija maksimalios galimos priteisti sumos 1 446,36 Eur (850,80 Eur x 1,7), ji priteistina pareiškėjai. Pagal Rekomendacijų 8.16 punktą maksimalus užmokesčio dydis už paaiškinimų parengimą apskaičiuojamas taikant 0,4 Eur koeficientą. Ši paslauga buvo apmokėta 2019 m. IV ketvirtį, Lietuvos statistikos departamento skelbiamais duomenimis užpraėjusio ketvirčio (2019 m. II ketvirtis) vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje buvo 1 289 Eur. Kadangi pareiškėjos prašoma priteisti suma už paaiškinimų parengimą (130 Eur) neviršija maksimalios galimos priteisti sumos 515,60 Eur (1 289 Eur x 0,4), ji priteistina pareiškėjai. Iš viso pareiškėjai iš atsakovo priteistina 710 Eur išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 40 straipsnio 1 ir 5 dalimis, 144 straipsnio 1 dalies 2 punktu, teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjos D. I. apeliacinį skundą tenkinti.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2018 m. vasario 27 d. sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą. Pareiškėjos D. I. skundą tenkinti ir panaikinti

Reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo apeliacinės komisijos 2017 m. rugsėjo 13 d. sprendimą Nr. (34.24-182)-53-64, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 2017 m. liepos 28 d. sprendimą Nr. (10.3.3.3-252)4-2884 „Dėl sprendimo nepripažinti D. I. profesinės kvalifikacijos norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje“, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. liepos 24 d. įsakymą Nr. V-902 „Dėl D. I. profesinės kvalifikacijos pripažinimo, norint dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje“ ir įpareigoti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją atlikti pakartotinį pareiškėjos D. I. įgytos profesinės kvalifikacijos (turimos kompetencijos) vertinimą, siekiant pareiškėjai D. I. dirbti pagal vaistininko profesiją Lietuvos Respublikoje.

Priteisti pareiškėjai D. I. iš atsakovo Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos 710 Eur (septynis šimtus dešimt eurų) atstovavimo išlaidų, patirtų nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme.

Sprendimas neskundžiamas.

3.10. Administracinių bylų teisena

3.10.1. Dėl galimybės sudaryti taikos sutartį procesą administracinėje byloje dėl konkurencijos teisės pažeidimų, kai procesas byloje atnaujintas dėl absoliutaus sprendimo negaliojimo pagrindo

Administracinių bylų teisenos įstatymo 51 straipsnio 1 dalis numato ginčo šalių teisę bet kurioje proceso stadijoje bylą užbaigti taikos sutartimi – taikos sutarties sudarymas neapribojamas jokia proceso stadija, neišskiriant nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos, nei proceso atnaujinimo ar vykdymo stadijos. Po proceso atnaujinimo bylą peržiūrinčiam teismui galint pačiam nustatyti visas teisiškai reikšmingas su šioje proceso stadijoje keliamais klausimais – taikos sutarčių sudarymu – susijusias aplinkybes (naujų įrodymų rinkti nereikia, bylai reikšmingos faktinės aplinkybės yra žinomos, šalys naudojasi savo teise teisminį ginčą užbaigti abipusiu sutarimu) ir tinkamai joms pritaikyti teisės normas, bylos grąžinimas pirmosios instancijos teismui dėl išimtinai formalių argumentų vien tam, kad jis patvirtintų šalių jau suderintą taikos sutartį, neatitiktų teisės į operatyvų, ekonomišką procesą principų ir tik ištęstų teisminį procesą, kurį bylos šalys yra pasiruošusios taikiai užbaigti (37 punktas).

Dėl aplinkybės, ar administracinis ginčas (ar jo dalis) spręstinas taikiai, teismas turi kiekvienu atveju įsitikinti ad hoc (esant konkrečiai situacijai) (39 punktas).

Vertindama, ar gali būti patvirtintos byloje pateiktos taikos sutartys, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad taiki ginčo (jo dalies) sprendimo galimybė, šiuo atveju – dėl taikomos atsakomybės dydžio ir pobūdžio už Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą, yra susijusi su viešojo administravimo subjekto – Konkurencijos tarybos, – šioje veiklos srityje disponuojama diskrecijos teise. Todėl šiuo atveju prieš teismui patvirtinant taikos sutartis, byloje svarbu įsitikinti, kad jas apskritai buvo galima sudaryti atsižvelgiant į ginčo pobūdį, kitaip tariant, įvertinti, ar Konkurencijos taryba turėjo diskrecijos teisę spręsti dėl taikos sutartyse sutartų aspektų ir

šią diskreciją įgyvendino tinkamai (40 punktas).

Nepaisant to, kad atsakomybės už Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą taikymas yra susijęs su sąžiningos konkurencijos užtikrinimu, kas yra reikšmingas iš Konstitucijos nuostatų išplaukiantis viešasis interesas, šiuo atveju svarbu įvertinti tai, kad Konkurencijos taryba, vadovaudamasi Konkurencijos įstatymo gairėmis, turi plačią diskreciją parinkti tinkamiausią Konkurencijos įstatyme numatytą baudos dydį ūkio subjektui, įvertinusi visas individualias atvejo aplinkybes. Tai, kad nutarimo dalis, kuria pareiškėjai pripažinti pažeidusiais Konkurencijos įstatymo nuostatas, lieka galioti, o abiem bendrovėms net ir taikos sutartimis yra skiriamos reikšmingo dydžio baudos, vertinta kaip aplinkybės, prisidedančios prie viešojo intereso užtikrinimo. Be to, nuobaudų individualizavimas (vietoje taikytos solidariosios atsakomybės) neprieštaravo ankstesniems Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimams, susijusiems su solidariosios atsakomybės taikymu. Visos šios aplinkybės sudarė pagrindą spręsti, kad Konkurencijos taryba, taikos sutartimis sumažindama bendrovėms skirtą baudą ir pakeisdama taikytos atsakomybės pobūdį, veikė savo diskrecijos ribose ir jos neviršijo, taip pat laikėsi bendrųjų teisės principų ir užtikrino tinkamą Konkurencijos tarybos disponuojamų teisių ir reikšmingo viešojo intereso užtikrinimo pusiausvyrą (45 punktas).

Administracinė byla Nr. A-832-822/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-02392-2019-1
Procesinio sprendimo kategorijos: 48; 53.5

N U T A R T I S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. kovo 30 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Arūno Dirvono, Ryčio Krasausko, Vaidos Urmonaitės-Maculevičienės, Dalios Višinskienės ir Skirgailės Žalimienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „Pasvalio melioracija“ ir atsakovo Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos apeliacinius skundus dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjų uždarosios akcinės bendrovės „Pasvalio melioracija“ ir uždarosios akcinės bendrovės „Jadrana“ skundus atsakovui Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai (tretieji suinteresuoti asmenys – uždaroji akcinė bendrovė „Pasvalio melioracija“ ir uždaroji akcinė bendrovė „Jadrana“) dėl nutarimo dalies panaikinimo (pakeitimo).

Išplėstinė teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas uždaroji akcinė bendrovė (toliau – ir UAB) „Pasvalio melioracija“ su skundu kreipėsi į teismą, prašydama: 1) panaikinti Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos (toliau – ir Taryba) 2019 m. birželio 26 d. nutarimo Nr. 1S-87 (2019) „Dėl ūkio subjektų veiksmų dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose kelių ir gatvių remonto bei melioracijos darbams pirkti atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“ (toliau – ir Nutarimas) rezoliucinės dalies 2 punkto dalį dėl UAB „Pasvalio melioracija“ solidariai su UAB „Jadrana“ skirtos 399 200 Eur piniginės baudos, 2) grąžinti Tarybai bylą papildomam tyrimui atlikti dėl paskirtos baudos.

2. Pareiškėjas UAB „Jadrana“ kreipėsi į teismą su skundu, prašydama: 1) panaikinti Tarybos Nutarimo rezoliucinės dalies 2 punkto dalį, kuria UAB „Jadrana“ yra pripažįstama esanti solidariai atsakinga sumokėti baudą kartu su UAB „Pasvalio melioracija“, 2) sumažinti UAB „Jadrana“ paskirtą baudą.

3. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. rugpjūčio 9 d. nutartimi administracinės bylos pagal UAB „Pasvalio melioracija“ ir UAB „Jadrana“ skundus sujungtos į vieną bylą.

4. Atsakovas Taryba atsiliepimuose į skundus prašė UAB „Pasvalio melioracija“ skundą ir UAB „Jadrana“ skundą atmesti.

5. Trečiasis suinteresuotas asmuo UAB „Jadrana“ atsiliepime į UAB „Pasvalio melioracija“ skundą iš esmės jį palaikė, prašė skundą vertinti teismo nuožiūra.

6. Trečiasis suinteresuotas asmuo UAB „Pasvalio melioracija“ atsiliepime į UAB „Jadrana“ skundą iš esmės jį palaikė ir prašė skundą vertinti teismo nuožiūra.

7. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. spalio 29 d. sprendimu pareiškėjų UAB „Jadrana“ ir UAB „Pasvalio melioracija“ skundus tenkino iš dalies, t. y. panaikino Nutarimo rezoliucinės dalies 2 punkto dalį dėl UAB „Pasvalio melioracija“ solidariai su UAB „Jadrana“ skirtos 399 200 Eur piniginės baudos, grąžino Tarybai išspręsti klausimą dėl UAB „Jadrana“ ir UAB „Pasvalio melioracija“ baudų apskaičiavimo ir paskyrimo, iš dalies patenkino pareiškėjų prašymus priteisti bylinėjimosi išlaidas: priteisė iš atsakovo Tarybos UAB „Pasvalio melioracija“ 3 073,25 Eur, o UAB „Jadrana“ – 1 358,25 Eur bylinėjimosi išlaidų.

8. Pareiškėjas UAB „Pasvalio melioracija“ apeliaciniame skunde prašė: 1) pakeisti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimo dalį ir pripažinti: UAB „Pasvalio melioracija“ atsakomybę lengvinančia aplinkybe tai, kad pareiškėjas padėjo Tarybai tyrimo metu (Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 37 str. 2 d. 2 p.); UAB „Pasvalio melioracija“ padaryto teisės pažeidimo pavojingumo vertinimui turi įtakos tai, kad UAB „Pasvalio melioracija“ veika nesukėlė jokių materialinių nuostolių; UAB „Pasvalio melioracija“ vadovas, sužinojęs, kad iki 2017 m. liepos 17 d. projektų vadove dirbusi S. R.-Z. galėjo veikti galbūt neteisėtai dalyvaudama konkurenciją ribojančių susitarimų sudaryme, ėmėsi informacinių ir bendrųjų ir individualių prevencinių

priemonių, susijusių su pareiškėjo darbuotojų, atsakingų už dalyvavimą viešųjų pirkimų procese, informavimu, įspėjimu ir kompetencijos tobulinimu 2018 m. spalio 22 d. priimdamas įsakymą Nr. 7-51; UAB „Pasvalio melioracija“ vadovybė (generalinis direktorius) nežinojo apie UAB „Pasvalio melioracija“ darbuotojų, buvusių atsakingų už dalyvavimą valstybinių ar privačių įstaigų ir organizacijų organizuojamuose viešuosiuose pirkimuose, veiksmus, sudarančius prielaidas konkurenciją ribojančių susitarimų sudarymui; 2) likusią Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimo dalį palikti nepakeistą; 3) priklausomai nuo priimto galutinio procesinio sprendimo iš atsakovo Tarybos priteisti bylinėjimosi išlaidas.

9. Atsakovas Taryba apeliaciniame skunde prašė panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. teismo sprendimą visa apimtimi ir perduoti bylą pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo; nusprendus, kad bylą išnagrinėjo teisėtos sudėties teismas, panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą.

10. Pareiškėjas UAB „Jadrana“ atsiliepime į UAB „Pasvalio melioracija“ apeliacinį skundą prašė jį spręsti teismo nuožiūra.

11. Atsakovas Taryba atsiliepime į pareiškėjo UAB „Pasvalio melioracija“ apeliacinį skundą prašė jį atmesti.

12. Pareiškėjas UAB „Pasvalio melioracija“ atsiliepime į atsakovo Tarybos apeliacinį skundą prašė jį atmesti.

13. Pareiškėjas UAB „Jadrana“ atsiliepime į atsakovo Tarybos apeliacinį skundą prašė jį atmesti.

II.

14. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. balandžio 7 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A-529-502/2021 pareiškėjo UAB „Pasvalio melioracija“ ir atsakovo Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos apeliacinius skundus atmetė; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimą paliko nepakeistą; pareiškėjo UAB „Pasvalio melioracija“ naudai iš Tarybos priteisė 1 040 Eur bylinėjimosi išlaidų apeliacinės instancijos teisme.

15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kolegija, įvertinusi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) 43 straipsnio 1 dalies nuostatas, pripažino, kad, bylą išnagrinėjus vienasmeniškai pirmosios instancijos teisme, byla išnagrinėta neteisėtos sudėties teismo, kas pripažįstama savarankišku sprendimo negaliojimo pagrindu pagal ABTĮ 146 straipsnio 2 dalies 1 punktą. Tačiau pažymėjo, kad procesinės teisės normų pažeidimas arba netinkamas jų pritaikymas yra pagrindas panaikinti teismo sprendimą tik tada, jeigu dėl šios pažaidos galėjo būti neteisingai išspręsta byla (ABTĮ 146 str. 1 d.). Teisėjų kolegija, įvertinusi reikšmingas kilusiam ginčui faktines aplinkybes, ginčo pobūdį ir apimtį, taikytiną reguliavimą, atsižvelgusi į teisingumo ir protingumo kriterijus, proceso ekonomiškumo ir operatyvumo principus, pripažino, kad dėl proceso taisyklių pažeidimo byla nebuvo išspręsta neteisingai, dėl ko teismo sprendimo nenaikino ir neperdavė bylos nagrinėti iš naujo. Sutikdamas, kad byla išnagrinėta iš esmės tinkamai, apeliacinės instancijos teismas sprendimą paliko nepakeistą.

16. Atsakovas Taryba pateikė prašymą atnaujinti procesą administracinėje byloje

Nr. A-529-502/2021. Atsakovas prašymą grindė ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 12 punkto pagrindu.

17. Atsakovas prašyme dėl proceso atnaujinimo nurodė, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nesilaikė savo ankstesnės praktikos dėl absoliučių sprendimo negaliojimo pagrindų, pažeidus imperatyvias proceso teisės nuostatas dėl teismo sudėties sudarymo. Konstatavus, kad bylą pirmosios instancijos teisme išnagrinėjo neteisėtos sudėties teismas (bylą turėjo nagrinėti trijų teisėjų kolegija, o ne viena teisėja), Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas privalėjo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo sprendimą esant absoliučiam sprendimo negaliojimo pagrindui. Nustačius absoliutų sprendimo negaliojimo pagrindą, net nebuvo pagrindo vertinti, ar byla išnagrinėta teisingai, ar ne, kadangi sprendimas iš esmės priimtas ne pagal imperatyvius proceso reikalavimus.

18. Pareiškėjas UAB „Pasvalio melioracija“ atsiliepime prašė atsakovo prašymą spręsti teismo nuožiūra.

19. Pareiškėjas UAB „Jadrana“ atsiliepime prašė atsakovo prašymą atmesti bei atlyginti pareiškėjo UAB „Jadrana“ patirtas bylinėjimosi išlaidas.

20. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. lapkričio 24 d. nutartimi atsakovo Tarybos prašymą atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. A-529-502/2021 tenkino, atnaujino procesą administracinėje byloje Nr. A-529-502/2021 ir administracinę bylą perdavė nagrinėti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinei teisėjų kolegijai.

21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kolegija konstatavo, kad susidarė situacija, kuomet išnagrinėjus administracines bylas (Nr. A-638-629/2021 ir Nr. A-529-502/2021), kurių faktinės aplinkybės yra labai panašios, t. y. buvo vertinamas tuo pačiu Nutarimu skirtos baudos dydis, tik skirtingiems pareiškėjams ir abi administracines bylas pirmoje instancijoje nagrinėjo viena teisėja, nors turėjo nagrinėti trijų teisėjų kolegija, buvo priimti skirtingi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo procesiniai sprendimai. Vienu atveju pirmosios instancijos teismo sprendimas panaikintas ir administracinė byla grąžinta pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, pripažinus besąlyginį jo negaliojimo pagrindo egzistavimą – byla išnagrinėta neteisėtos sudėties teismo (ABTĮ 146 str. 2 d. 1 p.), o kitu atveju pirmosios instancijos teismo sprendimas paliktas nepakeistas, be kita ko, pripažinus, kad dėl proceso taisyklių pažeidimo byla nebuvo išspręsta neteisingai (ABTĮ 146 str. 1 d.). Atsižvelgdama į tai, kad minėtose administracinėse bylose Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika taikant ABTĮ 146 straipsnio nuostatas yra išsiskyrusi, įvertinusi tai, kad atsakovo keliamas klausimas yra susijęs su jo teisės į teisingą teismą užtikrinimu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kolegija priėjo prie išvados, kad atsakovo prašymas atnaujinti procesą ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 12 punkte nurodytu pagrindu (kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą) yra pagrįstas. Teismas pažymėjo, kad pareiškėjų prašymas dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo už atsiliepimo į prašymą dėl proceso atnaujinimo parengimą ir pateikimą teismui bus išspręstas, išnagrinėjus administracinę bylą ir priėmus teismo procesinį sprendimą šioje byloje (ABTĮ 165 str.).

III.

22. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme 2022 m. sausio 11 d. gautas atsakovo Konkurencijos tarybos prašymas atidėti teismo posėdį, nes Konkurencijos taryba su UAB „Pasvalio melioracija“ bei UAB „Jadrana“ atstovais, vadovaudamiesi ABTĮ 51 straipsniu, veda derybas dėl taikos sutarties sudarymo. Atsižvelgiant į tai, kad iki paskirtos teismo posėdžio datos Taryba su UAB „Pasvalio melioracija“ atstovais nespės, o su UAB „Jadrana“ gali nespėti suderinti taikos sutarties sąlygų bei pateikti taikos sutartį teismui patvirtinti, prašė atidėti teismo posėdį iki 2022 m. vasario 25 d.

23. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, atsižvelgdamas į tai, kad byloje 2022 m. sausio 20 d. gauta Tarybos ir UAB „Jadrana” 2022 m. sausio 19 d. sudaryta taikos sutartis, tačiau negauta Tarybos su UAB „Pasvalio melioracija“ sudaryta taikos sutartis, o ginčo šalis – atsakovas Taryba, prašė atidėti administracinės bylos Nr. A-832-822/2022 nagrinėjimą, nes iki paskirtos teismo posėdžio datos Konkurencijos taryba su UAB „Pasvalio melioracija“ atstovais nespės suderinti taikos sutarties sąlygų bei pateikti taikos sutartį, administracinės bylos nagrinėjimą atidėjo ir nustatė Tarybai ir UAB „Pasvalio melioracija“ terminą iki 2022 m. vasario 25 d. (imtinai) taikos sutarčiai pateikti.

24. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme 2022 m. vasario 22 d. gauta Tarybos ir UAB „Pasvalio melioracija” 2022 m. vasario 22 d. sudaryta taikos sutartis.

25. Taryba prašė patvirtinti 2022 m. sausio 19 d. Tarybos ir UAB „Jadrana” taikos sutartį ir 2022 m. vasario 22 d. Konkurencijos tarybos ir UAB „Pasvalio melioracija” taikos sutartį bei administracinę bylą nutraukti. Taryba nurodė, kad taikos sutartimis šalys išsprendė visą tarp jų kilusį ginčą šioje administracinėje byloje. Taikos sutartys atitinka ABTĮ 51 straipsnyje numatytas sąlygas. Jose taip pat patvirtinta, kad šalims yra žinomos ir suprantamos teisinės taikos sutarčių sudarymo pasekmės ir reikšmė, t. y. kad teismo patvirtintos taikos sutartys turi galutinio teismo sprendimo galią ir yra priverstinai vykdytini dokumentai, o teismui patvirtinus taikos sutartis ir nutraukus administracinę bylą, vėl kreiptis į teismą dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu neleidžiama.

Išplėstinė teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

26. Ginčas šioje administracinėje byloje kilo dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2019 m. birželio 26 d. nutarimo Nr. 1S-87 (2019) „Dėl ūkio subjektų veiksmų dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose kelių ir gatvių remonto bei melioracijos darbams pirkti atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“ dalies, kuria UAB „Pasvalio melioracija“ ir UAB „Jadrana“ už Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą solidariai paskirta 399 200 Eur bauda, pagrįstumo ir teisėtumo.

27. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. spalio 29 d. sprendimu pareiškėjų UAB „Jadrana“ ir UAB „Pasvalio melioracija“ skundus tenkino iš dalies, t. y.

panaikino Nutarimo rezoliucinės dalies 2 punkto dalį dėl UAB „Pasvalio melioracija“ solidariai su UAB „Jadrana“ skirtos 399 200 Eur piniginės baudos, grąžino Tarybai išspręsti klausimą dėl UAB „Jadrana“ ir UAB „Pasvalio melioracija“ baudų apskaičiavimo ir paskyrimo, iš dalies patenkino pareiškėjų prašymus priteisti bylinėjimosi išlaidas: priteisė iš atsakovo Tarybos UAB „Pasvalio melioracija“ 3 073,25 Eur, o UAB „Jadrana“ – 1 358,25 Eur bylinėjimosi išlaidų.

28. Apeliacinius skundus dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo padavė UAB „Pasvalio melioracija“ ir atsakovas Taryba.

29. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. balandžio 7 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A-529-502/2021 pareiškėjo UAB „Pasvalio melioracija“ ir atsakovo Tarybos apeliacinius skundus atmetė; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimą paliko nepakeistą; pareiškėjo UAB „Pasvalio melioracija“ naudai iš Tarybos priteisė 1 040 Eur bylinėjimosi išlaidų apeliacinės instancijos teisme.

30. Ši byla apeliacine tvarka iš naujo nagrinėjama atnaujinus procesą nurodytoje administracinėje byloje Nr. A-529-502/2021. ABTĮ 164 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, jog tuo atveju, jeigu skundžiami teismo sprendimas ar nutartis buvo priimti nagrinėjant bylą apeliacine tvarka, atnaujinus procesą bylos nagrinėjimas iš naujo vyksta apeliacinio proceso tvarka. Vadovaudamasis šio straipsnio 1 ar 2 dalyje nurodytomis taisyklėmis, teismas atnaujintą bylą nagrinėja neperžengdamas ribų, kurias apibrėžia proceso atnaujinimo pagrindai (ABTĮ 164 str. 3 d.).

31. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2021 m. lapkričio 24 d. nutartimi atsakovo Tarybos prašymą atnaujinti procesą administracinėje byloje Nr. A-529-502/2021 tenkino, atnaujino procesą administracinėje byloje Nr. A-529-502/2021 ir administracinę bylą perdavė nagrinėti Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinei teisėjų kolegijai. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas procesą šioje byloje atnaujino ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 12 punkto pagrindu – kai būtina užtikrinti vienodos administracinių teismų praktikos formavimą. Procesas šioje byloje buvo atnaujintas dėl to, kad teismo praktika taikant ABTĮ 146 straipsnio nuostatas yra išsiskyrusi, t. y. išnagrinėjus administracines bylas (Nr. A-638-629/2021 ir Nr. A-529-502/2021), kurių faktinės aplinkybės yra labai panašios, t. y. buvo vertinamas tuo pačiu Nutarimu skirtos baudos dydis, tik skirtingiems pareiškėjams ir abi administracines bylas pirmoje instancijoje nagrinėjo vienas teisėjas, nors turėjo nagrinėti trijų teisėjų kolegija, buvo priimti skirtingi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo procesiniai sprendimai. Vienu atveju pirmosios instancijos teismo sprendimas panaikintas ir administracinė byla grąžinta pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, pripažinus besąlyginį jo negaliojimo pagrindo egzistavimą – byla išnagrinėta neteisėtos sudėties teismo (ABTĮ 146 str. 2 d. 1 p.), o kitu atveju pirmosios instancijos teismo sprendimas paliktas nepakeistas, be kita ko, pripažinus, kad dėl proceso taisyklių pažeidimo byla nebuvo išspręsta neteisingai (ABTĮ 146 str. 1 d.).

32. Kaip jau minėta, 2022 m. sausio 20 d. Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme gauta Tarybos ir UAB „Jadrana” 2022 m. sausio 19 d. sudaryta taikos sutartis administracinėje byloje Nr. A-832-822/2022 (toliau – ir taikos sutartis Nr. 1); Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme 2022 m. vasario 22 d. taip pat gauta Tarybos ir UAB „Pasvalio melioracija” 2022 m. vasario 22 d. sudaryta taikos sutartis administracinėje byloje Nr. A-832-822/2022 (toliau – ir taikos sutartis Nr. 2; abi taikos sutartys to-

liau – ir taikos sutartys). Ginčo šalys taikos sutartis sudarė, vadovaudamosi ABTĮ 51, 103, 104 straipsniais, Konkurencijos įstatymo 36, 37, 39 straipsniais ir Baudų, skiriamų už Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pažeidimus, dydžio nustatymo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. 64 (toliau – Aprašas).

33. ABTĮ 51 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad bet kurioje proceso stadijoje ginčo šalys gali baigti bylą taikos sutartimi, jeigu ją sudaryti galima atsižvelgiant į ginčo pobūdį. Taikos sutartis turi neprieštarauti imperatyviosioms įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, viešajam interesui, nepažeisti trečiųjų suinteresuotų asmenų teisių ar teisėtų interesų. Taikos sutarties dalykas turi būti to paties pobūdžio, kaip ir skunde (prašyme) nurodyti reikalavimai. Taikos sutartimi gali būti išspręstas visas ginčas ar jo dalis (atskiri reikalavimai).

34. Teismui pateiktos taikos sutartys yra susijusios su ta Nutarimo dalimi, kuria UAB „Pasvalio melioracija“ ir UAB „Jadrana“ buvo pritaikyta atsakomybė už Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą – taikos sutartimis piniginės baudos sumažintos, o atsakomybė – individualizuota.

35. ABTĮ 140 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas bylą, patikrina pirmosios instancijos teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, neperžengdamas apeliacinio skundo ribų. To paties straipsnio 2 dalyje numatyta, kad teismas peržengia apeliacinio skundo ribas, kai to reikalauja viešasis interesas arba kai neperžengus apeliacinio skundo ribų būtų reikšmingai pažeistos valstybės, savivaldybės ir asmenų teisės bei įstatymų saugomi interesai. Teismas taip pat patikrina, ar nėra šio įstatymo 146 straipsnio 2 dalyje nurodytų sprendimo negaliojimo pagrindų.

36. Tikrinant sprendimo negaliojimo pagrindus, nurodytus ABTĮ 146 straipsnio 2 dalyje, buvo nustatyta, kad bylą pirmosios instancijos teisme išnagrinėjo vienas teisėjas, o ne teisėjų kolegija. Pažymėtina, kad aplinkybė, jog bylą išnagrinėjo neteisėtos sudėties teismas, yra ne tik proceso atnaujinimo, bet ir procesinio sprendimo negaliojimo pagrindas, kurį teismas turi konstatuoti *ex officio* (pagal pareigas). ABTĮ 146 straipsnio 2 dalyje yra nurodyti tokie proceso teisės normų pažeidimai, kurie iš esmės reiškia, kad pirmosios instancijos teisme apskritai nebuvo tinkamo proceso (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2020 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1655-520/2020). Vadovaujantis proceso taisyklėmis, pripažinus besąlyginį pirmosios instancijos teismo sprendimo negaliojimo pagrindo egzistavimą, skundžiamas sprendimas panaikinamas, o byla grąžinama pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo (ABTĮ 145 str. 1 d. 1 p.).

37. Vis dėlto išplėstinė teisėjų kolegija dėmesį atkreipia į tai, kad ABTĮ 51 straipsnio 1 dalis numato ginčo šalių teisę bet kurioje proceso stadijoje bylą užbaigti taikos sutartimi – taikos sutarties sudarymas neapribojamas jokia proceso stadija, neišskiriant nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos, nei proceso atnaujinimo ar vykdymo stadijos. Be to, bylos grąžinimo iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui instrumentas neturėtų būti naudojamas perdėtai formaliai – vienam iš administracinio proceso tikslų esant operatyvus iškilusio teisinio ginčo išsprendimui, šio tikslo neatitiktų bylos grąžinimas iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui, jeigu naujas bylos nagrinėjimas pirmosios instancijos teisme užvilkins galutinio sprendimo priėmimą. Taip pat pagal Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 34 straipsnio 1 dalį, teismai bylas nagrinėja laikydamiesi teisės į operatyvų, ekonomišką procesą principų. Šiuo atveju susiklosčiusiomis aplinky-

bėmis, po proceso atnaujinimo bylą peržiūrinčiam teismui galint pačiam nustatyti visas teisiškai reikšmingas su šioje proceso stadijoje keliamais klausimais – taikos sutarčių sudarymu – susijusias aplinkybes (naujų įrodymų rinkti nereikia, bylai reikšmingos faktinės aplinkybės yra žinomos, šalys naudojasi savo teise teisminį ginčą užbaigti abipusiu sutarimu) ir tinkamai joms pritaikyti atitinkamas teisės normas, bylos grąžinimas pirmosios instancijos teismui dėl išimtinai formalių argumentų vien tam, kad jis patvirtintų šalių jau suderintą taikos sutartį, neatitiktų šių principų ir tik ištęstų teisminį procesą, kurį bylos šalys yra pasiruošusios taikiai užbaigti.

38. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje pažymi, kad taikos sutarties esmė – tarpusavio kompromiso radimas, nes gana dažnai šalys, siekdamos bendro sprendimo, atsisako tam tikrų jų pozicijas išskiriančių argumentų, reikalavimų ir taip kiek atitolsta nuo pradinės ginčo pozicijos, siekiant rasti bendrų problemos sprendimo būdų. Sudarydamos taikos sutartį šalys abipusiu susitarimu sulygsta dėl jos sąlygų, nustato savo teisių ir pareigų balansą, t. y. tokia sutartimi realizuojamas dispozityvumo principas, šalių teisė įstatymo nustatytose ribose laisva valia disponuoti savo materialiosiomis bei procesinėmis teisėmis. Tačiau dispozityvumo principas nėra absoliutus, nes šalių veiksmus kontroliuoja teismas (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. gruodžio 1 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-73-822/2021 37 p. ir ten nurodytą praktiką). Be reikalavimų paisyti imperatyviųjų teisės normų ir neriboti ar kitaip pažeisti trečiųjų asmenų teisių ir teisėtų interesų, atsižvelgiama ir į tai, kad tam tikri santykiai vienaip ar kitaip liečia kitų visuomenės narių ar visos visuomenės interesus. Tokie materialieji santykiai, jų atsiradimas, raida ir pabaiga nėra vien tik privatus šalių reikalas. Kilus ginčui iš tokių materialiųjų santykių, byla taip pat nėra vien tik privati, nes jos baigtis vienaip ar kitaip paveiks ir visuomenės (viešąjį) interesą (2015 m. lapkričio 17 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-1279-520/2015). Neabejotina, jog po Tarybos atlikto tyrimo paskirta piniginė sankcija (jos sumažinimas) ūkio subjektams yra susijusi ir su viešuoju interesu. Svarbu, kad pareiškėjų ir atsakovo pateiktos taikos sutartys atitiktų ABTĮ 51 straipsnio 1 dalies reikalavimus – taikos sutartį būtų galima sudaryti atsižvelgiant į ginčo pobūdį, taikos sutartis neprieštarautų imperatyviosioms įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, viešajam interesui, nepažeistų trečiųjų suinteresuotų asmenų teisių ar teisėtų interesų.

39. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje jau yra pažymėta, kad ABTĮ tekste nėra atskleista, kokiose bylose administracinį ginčą galima baigti sudarant taikos sutartį. Todėl dėl aplinkybės, ar administracinis ginčas (ar jo dalis) spręstinas taikiai, teismas turi kiekvienu atveju įsitikinti *ad hoc* (esant konkrečiai situacijai).

40. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, taiki ginčo (jo dalies) sprendimo galimybė, šiuo atveju – dėl taikomos atsakomybės dydžio ir pobūdžio už Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą, yra susijusi su viešojo administravimo subjekto – Tarybos, – šioje veiklos srityje disponuojama diskrecijos teise. Todėl šiuo atveju prieš teismui patvirtinant taikos sutartis, byloje svarbu įsitikinti, kad jas apskritai buvo galima sudaryti atsižvelgiant į ginčo pobūdį, kitaip tariant, įvertinti, ar Taryba turėjo diskrecijos teisę spręsti dėl taikos sutartyse sutartų aspektų ir šią diskreciją įgyvendino tinkamai.

41. Kaip minėta, teismui pateiktos taikos sutartys yra susijusios su ta Nutarimo dalimi, kuria UAB „Pasvalio melioracija“ ir UAB „Jadrana“ buvo pritaikyta atsakomybė už Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą – taikos sutartimis piniginės baudos su-

mažintos, o atsakomybė – individualizuota. Primintina, kad Taryba yra viešojo administravimo subjektas, vykdantis valstybinę konkurencijos politiką bei kontroliuojantis, kaip laikomasi Konkurencijos įstatymo, ir turintis teisę už konkurencijos teisės pažeidimus įstatymo numatytais atvejais ūkio subjektams skirti baudas (Konkurencijos įstatymo 18 str., 35 str. 1 d. 5 p.). Taryba kreipiasi į teismą, kad būtų apginti šio įstatymo saugomi viešieji interesai (Konkurencijos įstatymo 18 str. 1 d. 6 p.). Viešasis interesas, susijęs su sąžiningos konkurencijos ir ūkinės veiklos apsauga, reikalauja, kad nei valstybės vardu prievartos priemones galintys taikyti subjektai, nei viešojo administravimo subjektai savo veiksmais nesukurtų šiam konstituciniam (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 str.) teisiniam gėriui prieštaraujančių situacijų. Tokias pačias išvadas lemia ir kitų Konkurencijos įstatymo nuostatų sisteminis aiškinimas. Aptariamo teisės akto 35 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad nustačiusi, jog ūkio subjektai atliko šio įstatymo draudžiamus veiksmus ar padarė kitus šio įstatymo pažeidimus, būtent Taryba, vadovaudamasi objektyvumo ir proporcingumo principais, turi teisę skirti, be kita ko, šiame įstatyme nustatytas pinigines baudas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-122-684/2022, 33–34 p.), apskaičiuotas atsižvelgiant į šio įstatymo 37 straipsnio nuostatas.

42. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad teismas neatlieka viešojo administravimo funkcijų ir nevykdo atitinkamos srities politikos, o tik sprendžia ginčus dėl teisės viešojo administravimo srityje (2011 m. birželio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{444}-1433/2011, 2013 m. balandžio 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{520}-634/2013). Visa tai lemia, kad Konkurencijos taryba, skirdama baudas, turi plačią diskreciją (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gruodžio 17 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1699-822/2015). Analogiškos pozicijos laikosi ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (žr., pvz., 2005 m. birželio 28 d. sprendimo *Dansk Rørindustri prieš Europos Komisiją*, C-189/02, 172 p.). Kita vertus, tai nereiškia, kad Konkurencijos taryba šioje srityje gali veikti nevaržomai. Ją saisto ir bendrieji teisės principai (pavyzdžiui, proporcingumo, vienodo vertinimo), ir specialiosios konkurencijos teisės ar bendrosios viešojo administravimo normos (pavyzdžiui, baudos dydis iki 10 procentų bendrųjų metinių pajamų, Konkurencijos įstatymo 30 str. 2 d., Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 8 str.). Teismas turi įgaliojimus patikrinti, ar Konkurencijos taryba laikėsi šių teisės reikalavimų (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2022 m. vasario 2 d. nutarties administracinėje byloje Nr. eA-1697-822/2021 162 p. ir jame nurodytą praktiką).

43. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį į taikos sutartimis bylos šalių suderintą atsakomybės individualizavimą (vietoje Tarybos iš pradžių taikytos solidariosios atsakomybės) – Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad įvertintus Konkurencijos įstatymo 35 straipsnio pakeitimus (t. y. solidariąją atsakomybę įtvirtinus tik nuo 2020 m. lapkričio 1 d.), kai nagrinėjamu atveju byloje nėra nustatytas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo normų pažeidimas, o pareiškėjų pažeidimo padarymo metu nacionalinės teisės normos (Konkurencijos įstatymo normos) apskritai nenustatė solidariosios atsakomybės, taip pat nenustatė tokio pobūdžio atsakomybės ir tuo atveju, jei pažeidimą padarė įmonės, sudarančios vieną ūkio subjektą (vieną ekonominį vienetą) konkurencijos teisės prasme, tokiomis aplinkybėmis nėra galima pareiškėjų solidarioji atsakomybė (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo

2021 m. rugsėjo 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1150-520/2021, 125 p.).

44. Nepaisant to, kad atsakomybės už Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą taikymas yra susijęs su sąžiningos konkurencijos užtikrinimu, kas yra reikšmingas iš Konstitucijos nuostatų išplaukiantis viešasis interesas, šiuo atveju svarbu įvertinti tai, kad Taryba, vadovaudamasi Konkurencijos įstatymo gairėmis, turi plačią diskreciją parinkti tinkamiausią Konkurencijos įstatyme numatytą baudos dydį ūkio subjektui, įvertinusi visas individualias atvejo aplinkybes. Be to, Nutarimo dalis, kuria pareiškėjai pripažinti pažeidusiais Konkurencijos įstatymo nuostatas, lieka galioti, o abiem bendrovėms net ir taikos sutartimis yra skiriamos reikšmingo dydžio baudos, kas vertintina kaip aplinkybės, prisidedančios prie viešojo intereso užtikrinimo. Taip pat nuobaudų individualizavimas (vietoje taikytos solidariosios atsakomybės) neprieštarauja anksčiau nurodytiems Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išaiškinimams, susijusiems su solidariosios atsakomybės taikymu. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, visos šios aplinkybės sudaro pagrindą spręsti, kad Taryba, taikos sutartimis sumažindama bendrovėms skirtą baudą ir pakeisdama taikytos atsakomybės pobūdį, veikė savo diskrecijos ribose ir jos neviršijo, taip pat laikėsi bendrųjų teisės principų ir užtikrino tinkamą Tarybos disponuojamų teisių ir reikšmingo viešojo intereso užtikrinimo pusiausvyrą.

45. Įvertinusi tai, kas išdėstyta, išplėstinė teisėjų kolegija nutaria, kad šiuo atveju tarp Tarybos ir pareiškėjų UAB „Pasvalio melioracija“ ir UAB „Jadrana“ sudarytos taikos sutartys atitinka ABTĮ 51 straipsnio 1 dalies reikalavimus – ginčo šalys gali baigti bylą taikos sutartimi, atsižvelgiant į ginčo pobūdį, taikos sutartys neprieštarauja imperatyviosioms įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, viešajam interesui, nepažeidžia trečiųjų suinteresuotų asmenų teisių ar teisėtų interesų.

46. Iš pateiktų taikos sutarčių matyti, kad ginčo šalims yra žinomos bylos nutraukimo patvirtinus taikos sutartis pasekmės, nurodytos ABTĮ 104 straipsnio 3 dalyje.

47. Atsižvelgiant į pirmiau nurodytas aplinkybes, ginčo šalių taikos sutartys patvirtinamos, o administracinė byla nutraukiama (ABTĮ 103 str. 5 p.). Nutraukus bylą, panaikinamas Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimas ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. balandžio 7 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-529-502/2021 (ABTĮ 103 str. 5 p., 165 str. 1 d. 3 p.).

48. Pareiškėjas UAB „Pasvalio melioracija“ už skundą sumokėjo 30 Eur žyminį mokestį (ABTĮ 35 str. 1 d.), o už apeliacinį skundą sumokėjo 15 Eur žyminį mokestį (ABTĮ 35 str. 2 d.); UAB „Jadrana“ už skundą sumokėjo 22,50 Eur žyminį mokestį (ABTĮ 35 str. 1 ir 3 d.). Taryba už prašymą dėl proceso atnaujinimo sumokėjo 22,50 Eur žyminį mokestį (ABTĮ 158 str. 3 d. ir 35 str. 3 d.).

49. Pagal ABTĮ 38 straipsnio 2 dalį, jeigu teismas nutartimi patvirtina ginčo šalių sudarytą taikos sutartį, grąžinama 50 procentų sumokėto žyminio mokesčio. Atsižvelgiant į tai, pareiškėjams UAB „Pasvalio melioracija“, UAB „Jadrana“ ir atsakovui Tarybai grąžinama po pusę jų sumokėto žyminio mokesčio. Pareiškėjui UAB „Pasvalio melioracija“ grąžinama – 22,50 Eur; UAB „Jadrana“ – 11,25 Eur; Tarybai – 11,25 Eur.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 38 straipsnio 2 dalimi, 51 straipsnio 1 dalimi, 103 straipsnio 5 punktu ir 165 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija

n u t a r i a:

Patvirtinti pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „Jadrana“ ir atsakovo Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2022 m. sausio 19 d. sudarytą šią taikos sutartį:

„1. Taikos sutarties tikslas yra bendru sutarimu taikiai išspręsti visą tarp Šalių Administracinėje byloje kilusį ginčą.

2. Šalys susitaria, kad Nutarimo rezoliucinė dalis, kuria solidariai bendrovėms UAB „Pasvalio melioracija“ ir UAB „Jadrana“ buvo paskirta bauda, yra pakeičiama:

2.1. UAB „Jadrana“ yra skiriama individuali vadovaujantis Konkurencijos įstatymo ir Aprašo nuostatomis apskaičiuota 18 720 (aštuoniolikos tūkstančių septynių šimtų dvidešimties) Eur bauda;

2.2. UAB „Jadrana“ įsipareigoja baudą sumokėti ne vėliau kaip per 15 (penkiolika) kalendorinių dienų nuo Taikos sutartį patvirtinančios teismo nutarties įsiteisėjimo momento į biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą (Nr. (duomenys neskelbtini) (AS „Citadele bankas“ Lietuvos filialas), Nr. (duomenys neskelbtini) (Luminor Bank AS Lietuvos skyrius), Nr. (duomenys neskelbtini) (AB SEB bankas), Nr. (duomenys neskelbtini) (AB Šiaulių bankas), Nr. (duomenys neskelbtini) (AB „Swedbank“), (duomenys neskelbtini) (UAB Medicinos bankas) (įmokos kodas 6920, lėšų gavėjas Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, juridinio asmens kodas 188659752). Nesumokėjus Taikos sutarties 2.1 punkte nustatytos baudos per aukščiau nurodytą terminą vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 39 straipsnio 2 dalimi iki baudos sumokėjimo į valstybės biudžetą dienos, bet ne ilgiau kaip 180 dienų, skaičiuojamos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.210 straipsnio 2 dalyje nurodytos palūkanos.

3. Atsižvelgdamos į Taikos sutarties 2 punktą, Šalys susitaria:

3.1. UAB „Jadrana“ Taikos sutartimi atsisako likusių savo skunde Vilniaus apygardos administraciniam teismui pareikštų reikalavimų;

3.2. Konkurencijos taryba Taikos sutartimi atsisako likusių savo apeliaciniame skunde Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pareikštų reikalavimų;

3.3. Administracinės bylos nagrinėjimo Vilniaus apygardos administraciniame teisme ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme metu Šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos nėra paskirstomos, t. y. UAB „Jadrana“ patirtos bylinėjimosi išlaidos yra paliekamos bendrovei UAB „Jadrana“;

3.4. Administracinės bylos nagrinėjimo Vilniaus apygardos administracinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išlaidas, susijusias su Administracinės bylos nagrinėjimu, jeigu tokios būtų patirtos, įsipareigoja padengti UAB „Jadrana“.

4. Šalys patvirtina, kad Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui patvirtinus Taikos sutartį visas Šalių ginčas Administracinėje byloje laikomas visiškai ir galutinai išspręstu. Šalys neturės viena kitai jokių pretenzijų ir (ar) reikalavimų.

5. Šalys patvirtina, kad Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui patvirtinus Taikos sutartį Administracinė byla bus nutraukta ABTĮ 103 straipsnio 5 punkto pagrindu. Šalys patvirtina, kad joms yra žinomos ir suprantamos teisinės Taikos sutarties sudarymo pasekmės ir reikšmė, kaip tai nustatyta Civilinio kodekso 6.985 straipsnyje ir ABTĮ 51, 103, 104 straipsniuose. Šalims yra žinoma, kad teismo patvirtinta Taikos sutartis turi galutinio teismo sprendimo (*res judicata*) galią ir yra priverstinai vykdytinas do-

kumentas. Patvirtinus Taikos sutartį ir nutraukus Administracinę bylą, vėl kreiptis į teismą dėl ginčo tarp tų pačių Šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu neleidžiama.

6. Šalys susitaria, kad Taikos sutartis bus tvirtinama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo. Šalys imasi visų reikalingų priemonių, kad Taikos sutartis būtų patvirtinta, įskaitant jos ir visų reikalingų patvirtinimų, sutikimų ir (ar) kitų dokumentų parengimą, pasirašymą ir pateikimą.

7. Šalys susitaria, kad bet kuri Šalis turi teisę vienašališkai pateikti Taikos sutartį patvirtinti, ir kad jos patvirtinimui nėra reikalingas joks papildomas kitos Šalies sutikimas ar patvirtinimas.

8. Šalys susitaria, kad Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui nepatvirtinus Taikos sutarties, Taikos sutartis laikoma negaliojančia visa apimtimi ir Šalys negali remtis Taikos sutarties sąlygomis ar derybų dėl jos metu gauta informacija Administracinės bylos nagrinėjime.

9. Šalys susitaria ir patvirtina, kad Administracinės bylos nutraukimas ir bet kokių kitų likusių procesinių klausimų išsprendimas bus atliekamas rašytinio proceso tvarka, Šalims nedalyvaujant.

10. Šalys patvirtina, kad Taikos sutartis neprieštarauja imperatyvioms įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, viešajam interesui, nepažeidžia jokių žinomų Šalių ar trečiųjų asmenų interesų.

11. Šalys patvirtina, kad Taikos sutarties sąlygos yra sąžiningos, atitinka Šalių valią ir interesus, Šalių yra tinkamai suprastos.

12. Kiekviena iš Šalių turi teisę ir reikalingus įgaliojimus sudaryti Taikos sutartį bei vykdyti Taikos sutartimi prisiimtus įsipareigojimus pagal taikytinus įstatymus ir kitus teisės aktus.

13. Taikos sutartis pasirašoma kvalifikuotais elektroniniais parašais ir kiekviena tinkamai pasirašytos sutarties kopija turi vienodą teisinę galią.

14. Taikos sutartis įsigalioja nuo ją patvirtinančios Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutarties įsiteisėjimo.“

Patvirtinti pareiškėjo uždarosios akcinės bendrovės „Pasvalio melioracija” ir atsakovo Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2022 m. vasario 22 d. sudarytą šią taikos sutartį:

„1. Taikos sutarties tikslas yra bendru sutarimu taikiai išspręsti visą tarp Šalių Administracinėje byloje kilusį ginčą.

2. Šalys susitaria, kad Nutarimo rezoliucinė dalis, kuria solidariai bendrovėms UAB „Pasvalio melioracija“ ir UAB „Jadrana“ buvo paskirta bauda, yra pakeičiama:

2.1. UAB „Pasvalio melioracija“ yra skiriama individuali vadovaujantis Konkurencijos įstatymo ir Aprašo nuostatomis apskaičiuota 151 430 (vieno šimto penkiasdešimt vieno tūkstančio keturių šimtų trisdešimties) Eur bauda;

2.2. UAB „Pasvalio melioracija“ įsipareigoja Taikos sutarties 2.1 papunktyje nurodytą baudą sumokėti dalimis per žemiau nurodytus terminus į biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą (Nr. (duomenys neskelbtini) (AS „Citadele bankas“ Lietuvos filialas), Nr. (duomenys neskelbtini) (Luminor Bank AS Lietuvos skyrius), Nr. (duomenys neskelbtini) (AB SEB bankas), Nr. (duomenys neskelbtini) (AB Šiaulių bankas), Nr. (duomenys neskelbtini) (AB „Swedbank“), (duomenys neskelbtini) (UAB Medicinos bankas) (įmokos kodas 6920, lėšų gavėjas Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos

finansų ministerijos, juridinio asmens kodas 188659752):

2.2.1. Per 15 (penkiolika) kalendorinių dienų nuo Taikos sutartį patvirtinančios teismo nutarties įsiteisėjimo dienos sumokėti 50 477 (penkiasdešimt tūkstančių keturių šimtų septyniasdešimt septynių) Eur baudos dalį;

2.2.2. Per 1 (vieną) mėnesį nuo Taikos sutarties 2.2.1 papunktyje nurodyto termino sumokėti 50 477 (penkiasdešimt tūkstančių keturių šimtų septyniasdešimt septynių) Eur baudos dalį;

2.2.3. Per 1 (vieną) mėnesį nuo Taikos sutarties 2.2.2 papunktyje nurodyto termino sumokėti 50 476 (penkiasdešimt tūkstančių keturių šimtų septyniasdešimt šešių) Eur baudos dalį;

Nesumokėjus Taikos sutarties 2.1 papunktyje nustatytos baudos ir (ar) jos dalių per nustatytus terminus vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 39 straipsnio 2 dalimi iki baudos sumokėjimo į valstybės biudžetą dienos, bet ne ilgiau kaip 180 dienų, skaičiuojamos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.210 straipsnio 2 dalyje nurodytos palūkanos.

3. Atsižvelgdamos į Taikos sutarties 2 punktą Šalys susitaria:

3.1. UAB „Pasvalio melioracija“ Taikos sutartimi atsisako likusių savo skunde Vilniaus apygardos administraciniam teismui ir apeliaciniame skunde Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pareikštų reikalavimų;

3.2. Konkurencijos taryba Taikos sutartimi atsisako likusių savo apeliaciniame skunde Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui pareikštų reikalavimų;

3.3. Administracinės bylos nagrinėjimo Vilniaus apygardos administraciniame teisme ir Lietuvos vyriausiajame administraciniame teisme metu Šalių patirtos bylinėjimosi išlaidos nėra paskirstomos, t. y. UAB „Pasvalio melioracija“ patirtos bylinėjimosi išlaidos yra paliekamos bendrovei UAB „Pasvalio melioracija“;

3.4. Vilniaus apygardos administracinio teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išlaidas, susijusias su Administracinės bylos nagrinėjimu, jeigu tokios būtų patirtos, įsipareigoja padengti UAB „Pasvalio melioracija“.

4. Šalys patvirtina, kad Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui patvirtinus Taikos sutartį visas Šalių ginčas Administracinėje byloje laikomas visiškai ir galutinai išspręstu. Šalys neturės viena kitai jokių pretenzijų ir (ar) reikalavimų.

5. Šalys patvirtina, kad Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui patvirtinus Taikos sutartį Administracinė byla bus nutraukta ABTĮ 103 straipsnio 5 punkto pagrindu. Šalys patvirtina, kad joms yra žinomos ir suprantamos teisinės Taikos sutarties sudarymo pasekmės ir reikšmė, kaip tai nustatyta Civilinio kodekso 6.985 straipsnyje ir ABTĮ 51, 103, 104 straipsniuose. Šalims yra žinoma, kad teismo patvirtinta Taikos sutartis turi galutinio teismo sprendimo *(res judicata)* galią ir yra priverstinai vykdytinas dokumentas. Patvirtinus Taikos sutartį ir nutraukus Administracinę bylą, vėl kreiptis į teismą dėl ginčo tarp tų pačių Šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu neleidžiama.

6. Šalys susitaria, kad Taikos sutartis bus tvirtinama Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo. Šalys imasi visų reikalingų priemonių, kad Taikos sutartis būtų patvirtinta, įskaitant jos ir visų reikalingų patvirtinimų, sutikimų ir (ar) kitų dokumentų parengimą, pasirašymą ir pateikimą.

7. Šalys susitaria, kad bet kuri Šalis turi teisę vienašališkai pateikti Taikos sutartį patvirtinti, ir kad jos patvirtinimui nėra reikalingas joks papildomas kitos Šalies sutiki-

mas ar patvirtinimas.

8. Šalys susitaria, kad Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui nepatvirtinus Taikos sutarties, Taikos sutartis laikoma negaliojančia visa apimtimi ir Šalys negali remtis Taikos sutarties sąlygomis ar derybų dėl jos metu gauta informacija Administracinės bylos nagrinėjime.

9. Šalys susitaria ir patvirtina, kad Administracinės bylos nutraukimas ir bet kokių kitų likusių procesinių klausimų išsprendimas bus atliekamas rašytinio proceso tvarka, Šalims nedalyvaujant.

10. Šalys patvirtina, kad Taikos sutartis neprieštarauja imperatyvioms įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatoms, viešajam interesui, nepažeidžia jokių žinomų Šalių ar trečiųjų asmenų interesų.

11. Šalys patvirtina, kad Taikos sutarties sąlygos yra sąžiningos, atitinka Šalių valią ir interesus, Šalių yra tinkamai suprastos.

12. Kiekviena iš Šalių turi teisę ir reikalingus įgaliojimus sudaryti Taikos sutartį bei vykdyti Taikos sutartimi prisiimtus įsipareigojimus pagal taikytinus įstatymus ir kitus teisės aktus.

13. Taikos sutartis pasirašoma kvalifikuotais elektroniniais parašais ir kiekviena tinkamai pasirašytos sutarties kopija turi vienodą teisinę galią.

14. Taikos sutartis įsigalioja nuo ją patvirtinančios Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutarties įsiteisėjimo."

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. balandžio 7 d. nutartį ir Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. sprendimą panaikinti, nutraukti administracinę bylą pagal pareiškėjų uždarosios akcinės bendrovės „Pasvalio melioracija" ir uždarosios akcinės bendrovės „Jadrana" skundus atsakovui Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai dėl nutarimo dalies panaikinimo (pakeitimo).

Grąžinti pareiškėjui uždarajai akcinei bendrovei „Pasvalio melioracija" 22,50 Eur (dvidešimt du eurus ir penkiasdešimt euro centų) sumokėto žyminio mokesčio.

Grąžinti pareiškėjui uždarajai akcinei bendrovei „Jadrana" 11,25 Eur (vienuolika eurų ir dvidešimt penkis euro centus) sumokėto žyminio mokesčio.

Grąžinti atsakovui Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai 11,25 Eur (vienuolika eurų ir dvidešimt penkis euro centus) sumokėto žyminio mokesčio.

Nutartis neskundžiama.

3.10.2. Dėl asmens pažeistų teisių, susijusių su privaloma naryste Architektų rūmuose, atkūrimo administracinio teismo sprendimais po individualaus konstitucinio skundo išnagrinėjimo

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas individualų konstitucinį skundą pateikusiam asmeniui sukelia retroaktyvaus pobūdžio teisines pasekmes. Dėl to asmeniui sėkmingai pasinaudojus individualaus konstitucinio skundo institutu, t. y. Konstituciniam Teismui pripažinus teisės aktų (jų dalių), kurių pagrindu priimtas asmeniui nepalankus ir jo konstitucines teises ar laisves pažeidžiantis sprendimas, prieštaravimą Konstitucijai, ir tokiu atveju taikant Konstitucijoje numatytas individualaus konstitucinio skundo pagrindu priimto Konstitucinio Teismo nutarimo teisines pasekmes,

administracinio teismo sprendimu (-ais) turi būti užtikrinamas veiksmingas, realus ir visapusiškas antikonstitucinių teisinių padarinių pašalinimas – tokio asmens pažeistų teisių visiškas atkūrimas ir / arba teisingas nekonstituciniu aktu padarytos žalos atlyginimas (44 punktas).

Nagrinėtu atveju susiklostė tokia teisinė situacija, kad atnaujinus procesą administracinėje byloje, užbaigtoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartimi, nebuvo nagrinėti ir spręsti klausimai, susiję su Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) nustatyta pareiškėjo privaloma naryste Architektų rūmuose nuo 2017 m. sausio 1 d. ir iš šios narystės išplaukiančios pareigos mokėti Architektų rūmų nario mokesčius įvykdymu (47 punktas). Atnaujinus Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartimi užbaigtą administracinę bylą Administracinių bylų teisenos įstatymo 156 straipsnio 2 dalies 13 punkte nustatytu proceso atnaujinimo pagrindu, priimta nutartis, kuria iš Architektų rūmų pareiškėjui priteistas neturtinės žalos atlyginimas (52 punktas). Tuo metu pareiškėjo skundo reikalavimai, susiję su kvalifikacijos atestato galiojimu, buvo patenkinti pirmosios instancijos teisme ir dėl to nebuvo reikalinga dar kartą reikalauti šiuos reikalavimus nagrinėti apeliacijos metu. Atsižvelgiant į tai, kad pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 140 straipsnio 1 dalį byla apeliacinės instancijos teisme nagrinėjama neperžengiant apeliacinio skundo ribų, minėtoje byloje atnaujinus procesą negalėjo būti sprendžiama dėl pareiškėjo išbraukimo iš Architektų rūmų narių sąrašo (Architektų rūmų narystės) ir sumokėtų mokesčių grąžinimo. Dėl to padariniai dėl pareiškėjui taikyto Konstitucijai prieštaraujančio įstatymo, pagal kurį buvo įtvirtinta privaloma pareiškėjo narystė Architektų rūmuose, ir iš jos išplaukiančių pareigų mokėti Architektų rūmų nario mokesčius liko nepašalinti (55 punktas).

Įvertinus tai, kad nagrinėtoje byloje pareiškėjo pareikšti reikalavimai buvo tiesiogiai susiję su jau išnagrinėtu pirmiau aptartoje administracinėje byloje ginču ir kilę iš tų pačių teisinių santykių (tarp abiejų bylų egzistuoja glaudus ryšys), pareiškėjas prieštaravimus (nesutikimą) dėl jam neteisėtai taikomos Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) nuostatos, kuri pripažinta prieštaraujančia Konstitucijai, konstituciniam teisinės valstybės principui, pareiškė iki Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. priimto nutarimo, bei atsižvelgus į teismų konstitucinę funkciją vykdyti teisingumą ir pareigą garantuoti žmogaus teisių gynybą, konstatuota, kad byloje buvo faktinis ir teisinis pagrindas apginti pareiškėjo konstitucinę teisę nebūti asociacijos nariu, kuri buvo pažeista taikant Konstitucijai prieštaraujančias Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) nuostatas (57 punktas).

Bylą po individualaus konstitucinio skundo nagrinėjantis teismas privalo užtikrinti visišką Konstitucijos nuostatų laikymąsi ir apsaugoti teises, kurias šios nuostatos suteikia asmenims. Administracinių bylų teisenos įstatymo 88 straipsnio 1 dalies nuostatos suteikia teisę administraciniam teismui išspręsti ginčą ne tik panaikinant ginčijamą administracinį aktą ar įpareigojant priimti atitinkamą administracinį aktą, bet ir kitu įstatymų nustatytu būdu (ABTĮ 88 str. 1 d. 4 p.) (59 punktas).

Šiomis aplinkybėmis nuspręsta, kad pareiškėjo teisės turi būti ginamos, įpareigojant Architektų rūmus laikyti, kad pareiškėjas nuo 2017 m. sausio 1 d. nėra

Architektų rūmų narys bei priteisiant pareiškėjui jo Architektų rūmams sumokėtą mokesčių sumą, nes pareiškėjas neprivalėjo vykdyti Architektų rūmų nario pareigų, iš jų – ir susijusių su mokesčių mokėjimu (62 punktas).

Administracinė byla Nr. eA-128-520/2022
Teisminio proceso Nr. 3-61-3-03528-2020-5
Procesinio sprendimo kategorija 41

S P R E N D I M A S
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. gegužės 25 d.
Vilnius

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Laimučio Alechnavičiaus (kolegijos pirmininkas), Dainiaus Raižio ir Dalios Višinskienės (pranešėja),

teismo posėdyje apeliacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo pareiškėjo S. G. apeliacinį skundą dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. vasario 24 d. sprendimo administracinėje byloje pagal pareiškėjo S. G. skundą atsakovui Lietuvos architektų rūmams dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo priteisimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I.

1. Pareiškėjas S. G. (toliau – ir pareiškėjas) su skundu kreipėsi į teismą, prašydamas: 1) pripažinti atsakovo Lietuvos architektų rūmų (toliau – ir atsakovas, Rūmai) veiksmus nuo 2017 m. sausio 1 d. iki skundo pateikimo dienos (pareiškėjo įtraukimą į Rūmų narių sąrašus, reikalavimų vykdyti Rūmų nario prievoles teikimą, nepateikimą sprendimo pagal pareiškėjo 2020 m. rugsėjo 16 d. prašymą išbraukti jį iš Rūmų narių sąrašo ir sugrąžinti jam sumokėtą nario mokestį) vilkinimu vykdyti Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) reikalavimus pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – ir Konstitucinis Teismas) 2008 m. sausio 7 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 45 straipsnio 3, 5 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – ir Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarimas) suformuluotą konstitucinę privalomos narystės asociacijose doktriną ir įpareigoti atsakovą nedelsiant išbraukti pareiškėją iš Rūmų narių sąrašo; 2) priteisti pareiškėjui iš atsakovo sumokėtus Rūmų narystės ir nario draudimo mokesčius, t. y. jam padarytos turtinės žalos atlyginimą (289,82 Eur); 3) priteisti pareiškėjui iš atsakovo jam neteisėtais Rūmų veiksmais (vilkinimu vykdyti Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) reikalavimus pagal Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarime suformuluotą konsti-

tucinę privalomos narystės asociacijose doktriną) padarytos neturtinės žalos atlyginimą (5 000 Eur).

2. Pareiškėjas nurodė, kad Lietuvos Respublikos Seimas (toliau – ir Seimas) 2016 m. lapkričio 3 d. priėmė Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo Nr. X-914 1, 2, 3, 4, 11 straipsnių pakeitimo ir 18 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymą Nr. XII-2725, kuriuo pakeitė Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalį ir joje, be kita ko, nustatė, kad „Rūmų nariai yra visi Lietuvos Respublikoje atestuoti architektai". Nepaisydami konstitucinės privalomos narystės asociacijose doktrinos esmės, kad privaloma narystė gali būti taikoma tik besiverčiantiems (už atlygį) valstybės kontroliuojama profesine veikla asmenims, Rūmai, be pareiškėjo sutikimo, Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) pagrindu įtraukė pareiškėją į Rūmų narių sąrašus, nors pareiškėjas atestuoto architekto veikla nesivertė ir už ją atlygio negavo. Įtraukę pareiškėją į Rūmų narius, Rūmai reikalavo, kad pareiškėjas vykdytų Rūmų nario prievoles ir mokėtų Rūmų narystės bei nario draudimo mokestį. Pareiškėjas niekada nesutiko su naryste Rūmuose, nei raštu, nei savo veiksmais nedavė sutikimo narystei Rūmuose, nedalyvavo jokiuose Rūmų renginiuose ir nemokėjo Rūmų narystės bei nario draudimo mokesčių, o atsakovą ne kartą elektroniniu paštu ir telefonu informavo, kad Rūmų veiksmai pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – ir Konstitucija) 35 straipsnio 2 dalyje garantuojamą pareiškėjo teisę prievarta nesijungti į asociacijas. Nepaisydami to, Rūmai už Rūmų nario prievolių nevykdymą (narystės mokesčio nemokėjimą) priėmė aktus dėl sankcijų skyrimo pareiškėjui: 2018 m. rugpjūčio 7 d. aktu Nr. S18/08/359 Rūmai priėmė sprendimą panaikinti kvalifikacijos atestato Nr. (duomenys neskelbtini) galiojimą, o Architektų profesinio atestavimo komisijos 2018 m. rugpjūčio 2 d. posėdyje Nr. 144 priimta išvada ir sprendimas panaikinti kvalifikacijos atestato Nr. (duomenys neskelbtini) galiojimą (toliau – ir Aktai).

3. Pareiškėjas paaiškino, kad 2018 m. rugsėjo 5 d. su skundu kreipėsi į teismą ir prašė panaikinti Aktus bei priteisti iš Rūmų 1 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. balandžio 18 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. eI-623-1063/2019 (toliau – ir Sprendimas) pareiškėjo skundą tenkino iš dalies, t. y. panaikino Aktus ir priteisė pareiškėjui iš Rūmų 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą. Teismui priėmus Sprendimą, 2019 m. birželio 20 d. Rūmai vėl pareikalavo iš pareiškėjo sumokėti Rūmų narystės ir nario draudimo mokesčius.

4. Pareiškėjas nurodė, kad jis, atsižvelgęs į tai, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2019 m. spalio 29 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-4571-968/2019 (toliau – ir Nutartis) Sprendimą paliko nepakeistą, o Rūmai, grasindami papildomomis sankcijomis, toliau reikalavo sumokėti Rūmų narystės ir nario draudimo mokesčio įsiskolinimus, 2019 m. gruodžio 18 d. sumokėjo Rūmams 289,82 Eur.

5. Pareiškėjas paaiškino, kad jis kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta architekto kvalifikacijos atestatus turinčių architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Rūmuose. Konstitucinės justicijos bylos proceso metu Seimas pateikė 2020 m. birželio 30 d. išaiškinimą (įtrauktas į Konstitucinio Teismo nutarimą), kad Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) normos taikymas ir aiškinimas negalėjo pažeisti konstitucinės privalomos

narystės asociacijose doktrinos nuostatų, nes norma netaikoma atestuoto architekto veikla nesiverčiantiems asmenims.

6. Pareiškėjas pabrėžė, kad Konstitucinis Teismas priėmė 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimą Nr. KT166-AN14/2020 (toliau – ir Nutarimas), kuriuo pripažino, kad Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Rūmuose, prieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Vadovaudamasis Nutarimu, konstitucine oficialiųjų konstitucinių doktrinų privalomumo doktrina ir Konstitucinio Teismo išaiškinimais dėl pamatines konstitucines vertybes pažeidusių teisės aktų pasekmių antikonstitucingumo, pareiškėjas 2020 m. rugsėjo 16 d. su prašymu (toliau – ir Prašymas) kreipėsi į Rūmus, prašydamas: 1) išbraukti pareiškėją iš Rūmų narių sąrašų; 2) sugrąžinti pareiškėjui jo sumokėtą Rūmų narystės mokestį (289,82 Eur); 3) neteismine tvarka atlyginti 1 000 Eur neturtinę žalą, kuri nebuvo priteista pareiškėjui, teismams pritaikius antikonstitucinę Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) normą.

7. Pareiškėjas nurodė, kad Rūmai priėmė sprendimą 2020 m. spalio 2 d. akte Nr. S20/10/368 „Dėl išbraukimo iš Lietuvos architektų rūmų sąrašų, sumokėto nario mokesčio gražinimo ir neteisėtais aktais padarytos žalos neteisminio atlyginimo įgyvendinant Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimą Nr. KT166-AN14/2020“ (toliau – ir Atsakymas), kuriuo neatsakė į Prašyme keliamus klausimus, tik informavo, kad jie nagrinėjami ir į juos bus kuo greičiau atsakyta.

8. Pareiškėjas atkreipė dėmesį į tai, kad Atsakymas neatitinka Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir VAĮ) nuostatų (2 str. 15 d., 3 str., 8 str., 34 str. 1 d.). Pareiškėjas taip pat akcentavo, kad 2020 m. spalio 7 d. vyko Rūmų aukščiausiojo valdymo organo Rūmų narių susirinkimo posėdis, kuriame viešai ir užkulisiuose buvo aptarinėjamas Nutarimas, pareiškėjo veiksmai ir Prašymas. Juridinių asmenų registre 2017 m. liepos 12 d. įregistruoto Rūmų statuto VIII skirsnyje „Rūmų narių susirinkimas“ įtvirtinta Rūmų narių susirinkimo teisė priimti ir keisti Rūmų statutą, t. y. nustatyti jame tokį teisinį reguliavimą, kuris neprieštarautų Konstitucijai ir leistų Rūmams administracinių procedūrų sprendimus priimti oficialiųjų konstitucinių doktrinų pagrindu, tiesiogiai taikant Konstituciją. Pareiškėjas teigė, kad tokios aplinkybės, jog Rūmų sprendimas Atsakyme buvo priimtas iki Rūmų narių susirinkimo, o išsiųstas pareiškėjui po jo, suponuoja išvadą, kad neteisėta Rūmų valdymo organų veikla po Nutarimo vykusiame Rūmų narių susirinkime nebuvo pasmerkta ir leista ją tęsti.

9. Pareiškėjas nurodė, kad Rūmai jam padarė 289,82 Eur turtinę žalą, sukėlė ilgalaikį ir intensyvų dvasinį diskomfortą (jo teisėti ir Konstitucija pagrįsti veiksmai laikomi neteisėtais, už juos taikomos baudžiamosios sankcijos, jis laikomas atskalūnu ir kliūtimi architektų profesinėje bendruomenėje, jo nuomonė ir gebėjimai menkinami, jis verčiamas vietoje laisvalaikio, savišvietos, meninės kūrybos ar tobulinimosi daug laiko skirti dėl bylinėjimosi teismuose), dvasinius pergyvenimus (nusivylimą pamatines konstitucines vertybes užtikrinančių valstybės institucijų veikla) ir dvasinius (asmeninio įvaizdžio, profesinės reputacijos, orumo, bendravimo galimybių ir savivertės) praradimus. Pareiškėjas akcentavo, kad jis yra pripažintas (duomenys neskelbtini) ir (duomenys neskelbtini), kurio atlikta pamatinių konstitucinių vertybių gynimo veikla buvo neigiamai įvertinta Rūmų susirinkime bei jo užkulisiuose, ir, įvertinus priemonių, kurias pareiškė-

jas buvo priverstas panaudoti savo teisių apgynimui (kreipimasis į Konstitucinį Teismą), išskirtinį sudėtingumą, apimtis ir intensyvumą, pareiškėjui padaryta neturtinė žala gali būti kompensuojama tik priteisiant jam iš Rūmų ne mažiau kaip 5 000 Eur kompensaciją.

10. Atsakovas Rūmai atsiliepime į skundą prašė jį atmesti.

11. Rūmai nurodė, kad 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojo Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis, numačiusi, kad Rūmų nariai yra visi Lietuvos Respublikoje atestuoti architektai. Rūmų nariais gali būti ir architektai, kurių teisė verstis atestuoto architekto veikla pripažinta Lietuvos Respublikoje. Pagal Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo Nr. X-914 1, 2, 3, 4, 11 straipsnių pakeitimo ir 18 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo 7 straipsnio 2 dalį, architektai, šio įstatymo įsigaliojimo metu turintys galiojantį Lietuvos Respublikoje išduotą architekto kvalifikacijos atestatą, Rūmų nariais tampa nuo šio įstatymo įsigaliojimo dienos, t. y. visi architektai, 2017 m. sausio 1 d. turėję galiojantį Lietuvos Respublikoje išduotą architekto kvalifikacijos atestatą, įstatymo pagrindu tapo Rūmų nariais. Pareiškėjas Rūmų nariu 2017 m. sausio 1 d. taip pat tapo įstatymo pagrindu, nes 2017 m. sausio 1 d. turėjo galiojantį Lietuvos Respublikoje išduotą architekto kvalifikacijos atestatą. Taip pat įstatymo pagrindu jam kilo Rūmų nario teisės ir pareigos, įskaitant ir pareigą mokėti Rūmų nario mokestį (Architektų rūmų įstatymo 4 str. 6 d. 2 p.). Konstitucinis Teismas Nutarimu pripažino, kad Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Rūmuose, prieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Konstitucinis Teismas Nutarimu taip pat pripažino, kad Architektų rūmų įstatymo (2006 m. lapkričio 21 d. redakcija) 4 straipsnio 4 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad narystės Rūmuose sustabdymo ir pasibaigimo pagrindai yra numatomi Rūmų statute, prieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 3 daliai ir 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“.

12. Rūmai paaiškino, kad, Konstituciniam Teismui priėmus Nutarimą, susidarė įvairių teisės spragų, įstatymų leidėjas jų nėra išsprendęs. Konstituciniam Teismui nagrinėjant bylą ir priimant Nutarimą, Rūmai nebuvo dalyvaujančiu byloje asmeniu, t. y. nebuvo proceso dalyviu, Rūmams nebuvo siunčiamas Nutarimas. 2020 m. rugsėjo 16 d. (praėjus dviem darbo dienoms po Nutarimo priėmimo) pareiškėjas pateikė Rūmams Prašymą. Rūmai, atsižvelgdami į susiklosčiusią itin sudėtingą teisės taikymo ir aiškinimo situaciją, konsultavosi su konstitucinės teisės profesionalais, siekdami kuo didesnio operatyvumo teisėkūroje susijusiais klausimais, bendravo su Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos atstovais, kartu ieškojo galimų susidariusios situacijos sprendimo būdų. Apie tai, kad situacija yra nagrinėjama, Rūmai informavo pareiškėją Atsakymu. Iki 2020 m. rugsėjo 11 d. teismuose pagal pareiškėjo skundą niekada nebuvo nagrinėjamas Rūmų nario įmokos grąžinimo pareiškėjui klausimas ar klausimas dėl to, kad Rūmai, vadovaudamiesi įstatymu, atsisakė išbraukti pareiškėją iš Rūmų narių sąrašo. Pareiškėjo skunde minimų administracinių bylų ginčo dalyku buvo Aktai, kuriais Rūmai nusprendė panaikinti pareiškėjo kvalifikacijos atestato galiojimą, o ne Rūmų atsisakymas išbraukti pareiškėją iš Rūmų narių sąrašo ir / ar Rūmų nario mokesčio rinkimas. Nė vienas iš teismų nevertino galimo turtinės žalos atlyginimo, manant, kad žala pasireiškė neteisėtu Rūmų narystės mokesčio rinkimu. Pareiškėjas į Konstitucinį Teismą kreipėsi dėl Seimo priimto įstatymo prieštaravimo Konstitucijai, o ne dėl Rūmų priimtų Aktų.

13. Rūmai nurodė, kad, vertinant pareiškėjo pirmojo reikalavimo pagrįstumą, atskirai analizuotini du laikotarpiai: 1) nuo 2017 m. sausio 1 d. (Architektų rūmų įstatymo 4 str. 1 d. numačiusios, kad Rūmų nariai yra visi Lietuvos Respublikoje atestuoti architektai, įsigaliojimas) iki 2020 m. rugsėjo 11 d. (Nutarimo priėmimas); 2) nuo 2020 m. rugsėjo 11 d. (Nutarimo priėmimas). Nuo 2017 m. sausio 1 d. iki 2020 m. rugsėjo 11 d. Rūmai, vadovaudamiesi įstatymo konstitucingumo bei viršenybės principais, veikė pagal įstatymą, aiškiai ir nedviprasmiškai numačiusį visų atestuotų architektų privalomą narystę Rūmuose. Įstatymo formuluotės nedviprasmiškumas nekėlė abejonių ir Konstituciniam Teismui. Konstitucinis Teismas taip pat pažymėjo, kad būtent įstatymų leidėjas, Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) įtvirtinęs teisinį reguliavimą, kuriuo nustatyta nesiverčiančių profesine veikla atestuotų architektų privaloma narystė Rūmuose, viršijo jam pagal Konstituciją, *inter alia* (be kita ko), jos 35 straipsnį, suteiktus įgaliojimus įstatymu nustatyti tik besiverčiančių tam tikra valstybės kontroliuojama profesine veikla asmenų privalomą narystę asociacijoje, užtikrinančioje šios profesijos savivaldą, *inter alia* vienodus profesinės etikos standartus ir jų laikymosi priežiūrą. Visų architektų, turinčių galiojantį Lietuvos Respublikoje išduotą architekto kvalifikacijos atestatą, privalomą narystę Rūmuose numatė Architektų rūmų įstatymas (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija), kurį priėmė Lietuvos Respublikos Seimas (įstatymų leidėjas), o Rūmai nevykdyti įstatymo ar jį vykdant kažkaip kitaip interpretuoti jo taikymą neturėjo teisės. Pagal Konstitucijos 68 straipsnį įstatymų leidybos iniciatyvos teisė Seime priklauso Seimo nariams, Respublikos Prezidentui ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei. Visi šiame Konstitucijos straipsnyje nurodyti subjektai turi teisę, o atitinkamais atvejais ir pareigą inicijuoti įstatymų ar jų dalių priėmimą arba jų pakeitimą, panaikinimą Seime.

14. Rūmai akcentavo, kad Konstitucinis Teismas Nutarime nekonstatavo, jog Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) prieštaravimas Konstitucijai pripažintinas, remiantis Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarime jau suformuotu išaiškinimu, o tokią išvadą padarė, sistemiškai apžvelgęs ir įvertinęs privalomą atestuotų architektų narystę Rūmuose reglamentuojančiuose Architektų rūmų įstatymo nuostatuose, taip pat ir priežastis, kodėl būtent atestuoti architektai, kurie nesiverčia atestuoto architekto veikla, turėtų ar neturėtų būti Rūmų nariais.

15. Rūmai nesutiko su pareiškėjo skunde nurodytu prašymu Rūmų veiksmus pripažinti vilkinimu vykdyti Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) reikalavimus pagal Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarime suformuluotą konstitucinę privalomos narystės asociacijose doktriną ir dėl to įpareigoti atsakovą Rūmus nedelsiant išbraukti pareiškėją iš Rūmų narių sąrašo. Iki Nutarimo pareiškėjas turėjo vykdyti Architektų rūmų įstatymu nustatytą pareigą mokėti Rūmų nario mokestį (Architektų rūmų įstatymo 4 str. 1 d. ir 6 d. 2 p.).

16. Rūmai teigė, kad Nutarimo galia yra nukreipta į ateitį. Tol, kol Konstitucinis Teismas nėra priėmęs sprendimo, jog atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad toks teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir tokio teisės akto (jo dalies) pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti. Konstitucinis Teismas, priėmęs Nutarimą, nekonstatavo esminio nepriklausomybės, demokratijos, respublikos ar prigimtinio žmogaus teisių ir laisvių pobūdžio paneigimo ir niekada nepripažino antikonstituciniais Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkri-

čio 3 d. redakcija) taikymo padarinių.

17. Rūmai nurodė, kad po Nutarimo priėmimo susidarė teisinė situacija, kuomet Rūmai be įstatymo leidėjo valios neturi teisės spręsti dėl narystės Rūmuose sustabdymo ar pasibaigimo pagrindų, o įstatymo leidėjas šių klausimų nėra išsprendęs, kaip ir nėra išsprendęs klausimo, kada laikoma, jog atestuotas architektas atitinkama veikla nesiverčia. Konstitucinis Teismas Nutarime pažymėjo, kad Konstituciją atitiktų, be kita ko, toks įstatyme įtvirtintas teisinis reguliavimas, kuriuo būtų nustatyta atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, teisė sustabdyti narystę Rūmuose, tačiau tokio teisinio reglamentavimo nėra. Nuo Nutarimo priėmimo Rūmai neatliko jokių veiksmų, kuriais būtų iškreipta Nutarimo esmė. Po Nutarimo Rūmai nereikalavo iš pareiškėjo sumokėti Rūmų nario įmoką ar draudimo įmoką, o pareiškėjas nėra sumokėjęs Rūmams šių įmokų už 2020 metus. Rūmai akcentavo, kad, kol nėra išreikšta įstatymų leidėjo valia, Rūmai yra atlikę visus veiksmus, kokius jie turi galimybę atlikti esant susiklosčiusiai situacijai, kad pareiškėjo teisės nebūtų pažeidžiamos, t. y. netaiko pareiškėjui Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija), kartu ir kitų iš to kylančių teisių ir pareigų (jo narystė Rūmuose, galima teigti, yra sustabdyta, nors pareiškėjas turi galiojančius atestatus).

18. Rūmai paaiškino, kad aplinkybė, jog 2020 m. spalio 7 d. Rūmų narių susirinkime Rūmų statutas nebuvo pakeistas, nereiškia to, kad Rūmai nevykdo Nutarimo. Įstatymų leidėjas nėra išreiškęs valios, kaip aukštesnės nei Rūmų statutas galios teisės aktai, visų pirma, Architektų rūmų įstatymas, reglamentuos Rūmų nario, kuris nevykdo atestuoto architekto veiklos, sąvokos, narystės ar narystės sustabdymo ir kitus susijusius klausimus, todėl neaišku, ką įtvirtinti Rūmų statute. Tiek įstatymų, tiek Statuto pakeitimai turi būti kompleksiniai, apimti visus susijusius klausimus, o Rūmų statuto pakeitimai galės būti atlikti tik įstatymų leidėjui išreiškus savo valią. Iki tol Rūmai, tiek taikydami Architektų rūmų įstatymą, tiek Rūmų statutą, neatlieka jokių veiksmų, kuriais būtų iškreipta Nutarimo esmė.

19. Rūmai atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjo prievolė mokėti nario mokestį yra įvykdyta, todėl tai negali būti laikoma žala, atsiradusia dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 6.271 str.), nes, sumokėdamas Rūmų nario mokestį, pareiškėjas vykdė ne Rūmų, kaip jis teigia, neteisėtą reikalavimą (iš esmės priminimą apie turimą įstatymo nustatytą pareigą), o tuo metu jam galiojusio įstatymo reikalavimą, numačiusį Rūmų nario pareigą mokėti nario mokestį. Rūmai pabrėžė, kad nagrinėjamu atveju nėra visų būtinųjų valstybės civilinės atsakomybės sąlygų, todėl nėra pagrindo priteisti pareiškėjui žalos atlyginimą.

II.

20. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2021 m. vasario 24 d. sprendimu pareiškėjo S. G. skundą atmetė; atsakovui Rūmams iš pareiškėjo priteisė 1 754,50 Eur bylinėjimosi išlaidų.

21. Teismas, įvertinęs byloje pateiktus įrodymus, nustatė, kad:

21.1. Rūmai 2019 m. birželio 20 d. elektroniniu laišku informavo pareiškėją, kad įmokos už papildomą nario draudimą (24 Eur) laukia iki 2019 m. liepos 1 d., informavo,

jog negavo pareiškėjo 2017–2019 metų nario mokesčio įmokų – 431,94 Eur, todėl pareiškėjo mokėtina suma yra 455,94 Eur.

21.2. Pareiškėjas 2019 m. birželio 20 d. elektroniniu laišku informavo Rūmus, kad ginčas dėl jo narystės yra nagrinėjamas teisme. Pareiškėjas taip pat prašė pateikti finansines išklotines dėl jam nustatyto apmokėjimo. Rūmai 2019 m. liepos 12 d. elektroniniu laišku atsiuntė pareiškėjui detalų mokėjimo pranešimą dėl Rūmų nario mokesčio.

21.3. Rūmai 2019 m. liepos 12 d. mokėjimo pranešimu Nr. 1389 informavo pareiškėją apie Rūmų nario mokesčio įsiskolinimą už 2017–2019 metų laikotarpį, taip pat apie susidariusius delspinigius nuo 2017 m. balandžio 21 d. iki 2018 m. rugpjūčio 2 d., iš viso pareiškėjo įsiskolinimas sudarė 289,82 Eur.

21.4. Rūmų buhalterija 2019 m. gruodžio 13 d. elektroniniu laišku informavo pareiškėją apie tai, kad Rūmai negavo pareiškėjo 2017–2019 metų nario mokesčio įmokos – 283,03 Eur bei priskaičiuotų delspinigių – 6,79 Eur.

21.5. Pareiškėjas 2019 m. gruodžio 18 d. Rūmams sumokėjo 289,82 Eur (akcinės bendrovės „Swedbank“ 2019 m. gruodžio 18 d. mokėjimo nurodymas).

21.6. Pareiškėjas 2020 m. rugsėjo 16 d. Rūmams pateikė Prašymą, prašydamas išbraukti jį iš Rūmų narių sąrašų, sugrąžinti sumokėtą narystės Rūmuose mokestį 289,82 Eur bei atlyginti 1 000 Eur neturtinę žalą. Pareiškėjas, remdamasis Nutarimu, Prašyme nurodė, kad niekada nebuvo pareiškęs sutikimo būti Rūmų nariu ir teismuose ginčijo neteisėtą jo įrašymą į Rūmų narių sąrašus nustatant jam (pareiškėjui) Rūmų nario pareigas.

21.7. Rūmai Atsakymu informavo pareiškėją, kad dėl susidariusios neįprastos situacijos Prašymo nagrinėjimas užtruko, bet jis yra nagrinėjamas, todėl apie Rūmų sprendimą dėl Prašyme keliamų klausimų Rūmai informuos pareiškėją kaip įmanoma greičiau.

22. Teismas apžvelgė Architektų rūmų įstatymo nuostatas (4 str. 1 ir 4 d., 6 d. 1 p., 7 str. 2 d. 3 p., 8 str. 3 d. 4 p.), Nutarimą ir bylos faktines aplinkybes dėl Rūmų nario mokesčio mokėjimo. Teismas akcentavo, kad Nutarimas, kuriuo pripažinta, jog privaloma architektų narystė Rūmuose, kurie nesiverčia privaloma atestuotų architektų veikla, neatitinka draudimo versti asmenis priklausyti kokiai nors asociacijai bei prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui, yra priimtas 2020 m. rugsėjo 11 d., t. y. Nutarimas, kuriuo pareiškėjas vadovaujasi, teigdamas, jog jam neteisėtai buvo nustatytos Rūmų nario įmokos, priimtas po to, kai pareiškėjas apmokėjo Rūmų nario įmokas bei delspinigius.

23. Teismas, atsižvelgęs į *lex retro non agit* (įstatymas atgal negalioja) principą, padarė išvadą, kad pareiškėjas, būdamas Rūmų nariu, turėjo pareigą mokėti įmokas bei kitus su tuo susijusius mokesčius. Nutarimas priimtas 2020 m. rugsėjo 11 d., o pareiškėjas turėjo sumokėti įmokas bei delspinigius tuo laikotarpiu, kai dar nebuvo pripažinta, jog privalomas architektų, kurie nesiverčia privaloma atestuotų architektų veikla, įtraukimas į Rūmų narius neatitinka Konstitucijos nuostatų. Teismas pabrėžė, kad, kadangi įstatymas (Nutarimas) atgal negalioja, todėl šiuo atveju nėra pagrindo pripažinti, jog Rūmai neteisėtai reikalavo sumokėti Rūmų nario įmoką. Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad atsakovas atsiliepime į skundą nurodė, jog Rūmai yra atlikę visus veiksmus, kokius jie turi galimybę atlikti esant susiklosčiusiai situacijai, kad pareiškėjo teisės nebūtų pažeidžiamos, t. y. netaiko pareiškėjui Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies, kartu ir kitų iš to kylančių teisių ir pareigų (jo narystė Rūmuose, galima teigti, yra sustabdyta, nors pareiškėjas turi galiojančius atestatus). Teismas nurodė, kad atsakovo pateiktas

paaiškinimas patvirtina, jog po Nutarimo įsigaliojimo pareiškėjui nėra skaičiuojamos Rūmų nario privalomos įmokos, ir šią pareiškėjo skundo dalį atmetė.

24. Teismas, įvertinęs tai, kad pareiškėjas pateiktame skunde neginčijo Atsakymo teisėtumo ir pagrįstumo, taip pat nenustatęs, kad pareiškėjas Atsakymą būtų ginčijęs nustatytais terminais ir tvarka, padarė išvadą, kad šioje byloje nėra nagrinėjamas Atsakymo teisėtumo ir pagrįstumo klausimas, todėl Atsakymo atitikimas VAĮ reikalavimams nėra nagrinėjamos bylos dalykas.

25. Teismas pabrėžė, kad, nenustačius civilinės atsakomybės sąlygų, negalimas ir pareiškėjo kildinamos žalos atlyginimas. Teismas nurodė, kad pareiškėjo kildinama turtinė žala sietina su Rūmų veiksmais, kuriais jis įtrauktas į Rūmų narius bei iš to išplaukiančiomis pareigomis, tačiau teismui nenustačius, jog pareiškėjas buvo neteisėtai įtrauktas į Rūmų narių sąrašą, nėra pagrindo priteisti turtinės žalos atlyginimą. Pareiškėjo įvardijama neturtinė žala bei su tuo susijusios neigiamos pasekmės yra sietinos su pareiškėjo nurodoma patirta turtine žala, o, nenustačius civilinės atsakomybės sąlygų, nėra pagrindo teigti, jog pareiškėjas galėjo patirti neturtinę žalą.

26. Teismas konstatavęs, kad Rūmų prašymas dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo yra pagrįstas bei teisėtas, jį tenkino ir Rūmams iš pareiškėjo priteisė 1 754,50 Eur bylinėjimosi išlaidų.

III.

27. Pareiškėjas S. G. apeliaciniame skunde prašo panaikinti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. vasario 24 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – skundo reikalavimus tenkinti.

28. Pareiškėjas apeliacinį skundą grindžia šiais pagrindiniais argumentais:

28.1. Teismo sprendimu nėra išspręstas pirmasis pareiškėjo skundo reikalavimas, teismas taip pat netyrė pareiškėjo pateiktų įrodymų (Seimo atstovų konstitucinės justicijos byloje Nr. 4-A/2020 pateikto Architektūros rūmų 4 straipsnio 1 dalies normos 2020 m. birželio 30 d. išaiškinimo; Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarimo), todėl pažeidė Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ir ABTĮ) nuostatas dėl įrodymų vertinimo taisyklių.

28.2. Teismas analizavo tik dalį pirmojo reikalavimo, t. y. dalį, kuri susijusi su Nutarimo galiojimu ginčo klausimų atžvilgiu, tačiau dėl šios dalies teismas sprendė prieštaringai, nepaisė oficialiųjų konstitucinių doktrinų bei taikė Konstitucijai prieštaraujančius teisės aktus.

28.3. Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarime ir 2016 m. gruodžio 22 d. nutarime Nr. KT31-N17/2016 suformuluotos oficialiosios konstitucinės doktrinos skunde nurodytu laikotarpiu (nuo 2017 m. sausio 1 d.) jau galiojo, todėl principas *lex retro non agit* šioje byloje jų atžvilgiu negali būti taikomas.

28.4. Teismas vadovavosi Konstitucijai prieštaraujančiu įstatymu (Architektūros rūmų įstatymo 4 str. 1 d.).

28.5. Teismas neišsiaiškino teisinio santykio, kad pareiškėjas po Nutarimo priėmimo, kai sužinojo, jog nuo 2017 m. sausio 1 d. visi skunde nurodyti Rūmų veiksmai prieš pareiškėją, kurie grindžiami pareiškėjo prievartine naryste Rūmuose, buvo neteisėti ir sukelia Rūmams atsakomybę pagal CK 6.271 straipsnio nuostatas, nedelsdamas pradėjo pa-

žeistų teisių gynimo veiksmus – 2020 m. rugsėjo 16 d. pareikalavo nutraukti tebesitęsiantį jo teisių pažeidimą (narystę Rūmuose) ir atlyginti neteisėtais veiksmais padarytą žalą, o, per įstatyme nustatytą terminą Rūmams nepriėmus sprendimo dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo ir žalos atlyginimo, kreipėsi į teismą, nepažeisdamas įstatymuose nustatytų terminų.

28.6. Neišsiaiškinęs byloje nagrinėtino teisinio santykio, teismas nepaisė ABTĮ 57 straipsnio 3 dalyje nustatytos taisyklės, kad pagal įstatymą preziumuojami faktai yra neįrodinėjami, t. y. pareiškėjas, vadovaudamasis Konstitucijos 7 straipsnio 1 dalimi, neturėjo papildomai įrodinėti, kad Rūmų veiksmai nuo 2017 m. sausio 1 d. buvo neteisėti.

28.7. Pareiškėjas skunde, be kita ko, prašė sprendimo nepateikimą pagal Prašymą pripažinti vilkinimu atlikti veiksmus, tačiau pirmosios instancijos teismas netinkamai įvertino šį pareiškėjo reikalavimą. Pareiškėjas skunde teigė, kad nėra priimtas administracinis sprendimas pagal pareiškėjo Prašymą, todėl teismo argumentai, kad pareiškėjas turėjo skųsti Atsakymą, yra nepagrįsti.

28.8. Teismo sprendimo dalis, kuria Rūmai neįpareigoti nutraukti pareiškėjo narystę Rūmuose vykdant Konstitucijos reikalavimus ir konkrečiam pareiškėjo atvejui pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 72 straipsnio taisykles taikomą Nutarimą, pažeidžia ne tik proceso ir materialiosios teisės normas, bet ir prilygsta privalomam nurodymui nesilaikyti Konstitucijos.

28.9. Teismo sprendimo dalis, kuria atmestas skundo reikalavimas priteisti iš Rūmų turtinės žalos atlyginimą (289,82 Eur), neteisėtai grindžiama išvadomis, kurios padarytos pritaikius Konstitucijai prieštaraujančio Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies nuostatą.

28.10. CK 6.250 straipsnyje neturtinė žala apibrėžta kaip savarankiška neteisėtų veiksmų aukos turtinė teisė ir jos realizavimo nenulemia aplinkybė, ar kartu su neturtine žala buvo patirta ir turtinė žala, todėl teismas nepagrįstai nurodė, kad: „Pareiškėjo įvardijama neturtinė žala bei su tuo susijusios neigiamos pasekmės yra sietinos su pareiškėjo nurodoma patirta turtine žala, o nenustačius Rūmų neteisėtų veiksmų ar kitų civilinės atsakomybės sąlygų, nėra pagrindo teigti, jog pareiškėjas galėjo patirti neturtinę žalą."

28.11. Teismas, nuspręsdamas priteisti iš pareiškėjo Rūmams 1 754,50 Eur bylinėjimosi išlaidų, pažeidė proceso teisės normas, netinkamai taikė materialiosios teisės normas ir nukrypo nuo šioje srityje suformuotos teismų praktikos.

29. Atsakovas Rūmai atsiliepime į apeliacinį skundą prašo jį atmesti.

30. Atsakovas sutinka su teismo išvadomis, pakartoja atsiliepime į skundą nurodytus argumentus ir akcentuoja, kad teismas tinkamai, objektyviai ir visapusiškai išnagrinėjo administracinę bylą bei priėmė teisingą sprendimą.

31. Atsakovas taip pat pažymi, kad teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos pirmininko 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) maksimalaus dydžio 2 punkte nurodytais kriterijais bei teisingumo ir protingumo principais, teisingai pripažino atsakovo turėtas advokato išlaidas pagrįstomis ir Rūmams iš pareiškėjo priteisė 1 754,50 Eur bylinėjimosi išlaidų.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a:

IV.

32. Pareiškėjas S. G. skunde suformulavo šiuos reikalavimus: pripažinti atsakovo Rūmų veiksmus nuo 2017 m. sausio 1 d. iki skundo padavimo (2020 m. spalio 29 d.) (pareiškėjo įtraukimą į Rūmų narių sąrašus, reikalavimų vykdyti Rūmų nario prievoles teikimą, nepateikimą sprendimo pagal pareiškėjo 2020 m. rugsėjo 16 d. prašymą išbraukti jį iš Rūmų narių sąrašo ir sugrąžinti jam sumokėtą nario mokestį) vilkinimu vykdyti Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) reikalavimus pagal Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarime suformuluotą konstitucinę privalomos narystės asociacijose doktriną ir įpareigoti atsakovą nedelsiant išbraukti pareiškėją iš Rūmų narių sąrašo; priteisti pareiškėjui iš atsakovo jo sumokėtus Rūmų narystės ir nario draudimo mokesčius, t. y. jam padarytos turtinės žalos atlyginimą (289,82 Eur), ir 5 000 Eur neturtinės žalos atlyginimą.

33. Pareiškėjas šiuos reikalavimus grindžia tuo, kad Rūmai nuo 2017 m. sausio 1 d. iki skundo padavimo (2020 m. spalio 29 d.) pažeidžia jo (pareiškėjo) teisę prievarta nesijungti į asociacijas, nes Rūmai Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) neaiškino ir netaikė pagal konstitucinę privalomos narystės asociacijose doktrinos esmę, kuri buvo suformuluota Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarime, – neteisėtai įtraukė nesiverčiantį atestuoto architekto veikla pareiškėją į Rūmų narių sąrašus ir atsisako išbraukti, tuo pagrindu neteisėtai reikalavo vykdyti Rūmų nario prievoles, grasindami papildomoms sankcijomis, t. y. sumokėti Rūmams 289,82 Eur, ir atsisako šiuos neteisėtai pasisavintus pinigus grąžinti. Patirtą neturtinę žalą, kurią jam turi atlyginti Rūmai, pareiškėjas sieja su tuo, kad jis yra pripažintas (duomenys neskelbtini) ir (duomenys neskelbtini), kurio atlikta pamatinių konstitucinių vertybių gynimo veikla buvo neigiamai įvertinta Rūmų susirinkime bei jo užkulisiuose, ir dėl to jis buvo priverstas panaudoti savo teisių apgynimui kreipimąsi į Konstitucinį Teismą (o tai išskirtinai buvo sudėtinga). Akcentuotina, kad iš esmės skundas grindžiamas Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimu, kuris priimtas išnagrinėjus pareiškėjo individualų konstitucinį skundą dėl Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) prieštaravimo Konstitucijai ir konstitucinės valstybės principui.

34. Įvertinus pareiškėjo skunde suformuluotus reikalavimus (skundo dalykas) ir skunde nurodytas aplinkybes, kuriomis grindžiami šie reikalavimai (skundo pagrindas), darytina išvada, kad pareiškėjas šioje byloje pareikštais reikalavimais iš esmės siekia, jog atsakovas išbrauktų jį iš Rūmų narių sąrašo nuo įrašymo dienos (2017 m. sausio 1 d.) ir grąžintų jo (pareiškėjo) sumokėtą Rūmų nario mokestį už 2017–2019 metus ir delspinigius (289,82 Eur); kad jam būtų atlyginta jo patirta neturtinė žala.

35. Dėl pareiškėjo reikalavimo pripažinti atsakovo veiksmus vilkinimu pažymėtina, kad administracinių teismų kompetencijai nepriskirtinas nagrinėjimas reikalavimų, kuriais siekiama ne pažeistų teisių (interesų) apgynimo. Dėl vilkinimo (ne)pripažinimo

per se (pats savaime) pareiškėjo teisinė padėtis nepasikeis, nes dėl nagrinėjamos situacijos ypatumų, taip pat tokios situacijos reglamentavimo ypatumų atsakovas negali būti įpareigojamas priimti aktą, kurio nepriėmė (taip pat šiuo aspektu žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-1062-552/2015 ir kt.). Dėl to pagrįstai pirmosios instancijos teismas nenagrinėjo pareiškėjo skundo reikalavimo dėl atsakovo veiksmų pripažinimo vilkinimu kaip atskiro skundo reikalavimo.

36. Teisėjų kolegija, nagrinėdama pareiškėjo šioje byloje pareikštus reikalavimus, atkreipia dėmesį, jog administracinis teismas nėra saistomas pareikšto reikalavimo formuluotės (ABTĮ 80 str. 2 d.).

Dėl pareiškėjo išbraukimo iš Rūmų narių sąrašo ir sumokėtų mokesčių priteisimo

37. Pirmosios instancijos teismas netenkino šių reikalavimų, nustatęs, kad pareiškėjo, kuris nuo 2016 m. gruodžio mėnesio nevykdė atestuoto architekto veiklos, narystė Rūmuose prasidėjo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojus Architektų rūmų įstatymo (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) 4 straipsnio 1 dalies nuostatai, pagal kurią Rūmų nariai yra visi Lietuvos Respublikoje atestuoti architektai, pareiškėjas 2019 m. gruodžio 18 d. Rūmams sumokėjo 289,82 Eur mokesčių už 2017–2019 metus (nario mokestį ir delspinigius), o Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimas, kuriuo nustatyta, kad Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Rūmuose, prieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, negalioja atgal ir negali būti taikomas juridiniams faktams ir teisinėms pasekmėms, įvykusioms dar iki šio akto įsigaliojimo. Pirmosios instancijos teismo teigimu, pareiškėjas ginčo laikotarpiu buvo teisėtai įtrauktas į Rūmų narius.

38. Teisėjų kolegija nesutinka su pirmosios instancijos teismo išvada, kad pareiškėjo pažeistoms teisėms apginti šioje byloje netaikytinas Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimas, o pareiškėjo buvimas Rūmų nariu nuo 2017 m. sausio 1 d. yra teisėtas, bei konstatuoja, jog šios bylos faktinės ir teisinės aplinkybės sudaro pagrindą taikyti Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimo teisines pasekmes (poveikį) pareiškėjo padėčiai atkuriant jo Konstitucijai prieštaraujančiu įstatymu pažeistą teisę nebūti asociacijos nariu.

39. Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimo 1 punktu pripažinta, kad Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Rūmuose, prieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui. Nutarime nurodyta, kad tokiu teisiniu reguliavimu įstatymų leidėjas viršijo jam pagal Konstituciją, *inter alia* jos 35 straipsnį, suteiktus įgaliojimus įstatymu nustatyti tik besiverčiančių tam tikra valstybės kontroliuojama profesine veikla asmenų privalomą narystę asociacijoje, užtikrinančioje šios profesijos savivaldą, *inter alia* vienodus profesinės etikos standartus ir jų laikymosi priežiūrą. Tokiu teisiniu reguliavimu atestuotų architektų, kurie nesiverčia šia profesine veikla, asociacijų laisvė yra apribota labiau, negu būtina konstituciškai svarbiam tikslui pasiekti.

40. Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimas priimtas pagal pareiš-

kėjo prašymą ištirti, ar Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta architekto kvalifikacijos atestatus turinčių architektų, nesiverčiančių architektų veikla, privaloma narystė Rūmuose, neprieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

41. Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) įtvirtinta, kad kiekvienas asmuo turi teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą dėl Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų Seimo priimtų aktų, taip pat Respublikos Prezidento ir Vyriausybės aktų, jeigu jų pagrindu priimtas sprendimas pažeidė šio asmens konstitucines teises ar laisves ir šis asmuo išnaudojo visas teisinės gynybos priemones. Pagal Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodyto asmens kreipimąsi priimtas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, yra pagrindas įstatymo nustatyta tvarka atnaujinti procesą dėl pažeistų to asmens konstitucinių teisių ar laisvių įgyvendinimo (Konstitucijos 107 str. 3 d. (2019 m. kovo 21 d. redakcija).

42. Konstitucinis Teismas 2019 m. lapkričio 25 d. nutarime, aiškindamas Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalį (2019 m. kovo 21 d. redakcija) ir 107 straipsnio 3 dalį (2019 m. kovo 21 d. redakcija), yra pažymėjęs, kad individualaus konstitucinio skundo instituto įtvirtinimas Konstitucijoje nėra savitikslis. Juo siekiama sudaryti galimybę veiksmingai apginti asmens konstitucines teises ar laisves, kurios galėjo būti pažeistos sprendimais, priimtais Konstitucijai prieštaraujančių teisės aktų (jų dalių) pagrindu. Pagal Konstitucijos 6 straipsnio 2 dalį kiekvienas savo teises gali ginti remdamasis Konstitucija. Konstitucinis Teismas 2001 m. balandžio 12 d. nutarime konstatavo, kad pagal Konstituciją galimybė ginti pažeistas teises turi būti reali. Atsižvelgiant į tai, Konstitucijos 107 straipsnio 3 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) įtvirtintas pagrindas atnaujinti procesą siekiant apginti Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) nurodyto asmens konstitucines teises ar laisves – Konstitucinio Teismo sprendimas, kad įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, – yra būtinas tam, kad, įgyvendinant Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą asmens, kurio konstitucinės teisės ar laisvės yra pažeistos, teisę kreiptis į teismą, Konstitucijai prieštaraujančio teisės akto (jo dalies) pagrindu priimtas sprendimas būtų peržiūrėtas, siekiant pašalinti asmens konstitucinių teisių ar laisvių pažeidimą ir (arba) atlyginti juo padarytą žalą.

43. ABTĮ 156 straipsnio 13 punkte (2019 m. liepos 16 d. redakcija) nustatyta, jog bylos, užbaigtos įsiteisėjusiu teismo sprendimu ar nutartimi, procesas gali būti atnaujinamas, kai Konstitucinis Teismas, nagrinėdamas Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje nurodyto asmens prašymą, pripažįsta, kad įstatymas ar kitas Seimo priimtas aktas, Respublikos Prezidento aktas ar Vyriausybės aktas (ar jų dalis), kurio (kurios) pagrindu priimtas asmens konstitucines teises ar laisves pažeidžiantis sprendimas, prieštarauja Konstitucijai.

44. Taigi Konstitucinio Teismo nutarimas individualų konstitucinį skundą pateikusiam asmeniui sukelia retroaktyvaus pobūdžio teisines pasekmes. Dėl to asmeniui sėkmingai pasinaudojus individualaus konstitucinio skundo institutu, t. y. Konstituciniam Teismui pripažinus teisės aktų (jų dalių), kurių pagrindu priimtas asmeniui nepalankus ir jo konstitucines teises ar laisves pažeidžiantis sprendimas, prieštaravimą Konstitucijai, ir

tokiu atveju taikant Konstitucijoje numatytas individualaus konstitucinio skundo pagrindu priimto Konstitucinio Teismo nutarimo teisines pasekmes, administracinio teismo sprendimu (-ais) turi būti užtikrinamas veiksmingas, realus ir visapusiškas antikonstitucinių teisinių padarinių pašalinimas – tokio asmens pažeistų teisių visiškas atkūrimas ir / arba teisingas nekonstituciniu aktu padarytos žalos atlyginimas.

45. Atsižvelgiant į šioje byloje teikiamus atsakovo atsikirtimus ir pirmosios instancijos teismo sprendimo motyvaciją, pažymėtina, jog Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalis nustato, kad Lietuvos Respublikos įstatymas (ar jo dalis) arba kitas Seimo aktas (ar jo dalis), Respublikos Prezidento aktas, Vyriausybės aktas (ar jo dalis) negali būti taikomi nuo tos dienos, kai oficialiai paskelbiamas Konstitucinio Teismo sprendimas, kad atitinkamas aktas (ar jo dalis) prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog ši Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalies nuostata, reiškia, kad tol, kol Konstitucinis Teismas nėra priėmęs sprendimo, jog atitinkamas teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai, preziumuojama, kad toks teisės aktas (jo dalis) atitinka Konstituciją ir tokio teisės akto (jo dalies) pagrindu atsiradę teisiniai padariniai yra teisėti (Konstitucinio Teismo 2011 m. spalio 25 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, jog Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta bendra taisyklė, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia yra nukreipiama į ateitį; tačiau ši taisyklė nėra absoliuti (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

46. Konstitucijos 110 straipsnyje yra įtvirtinta taisyklės, kad Konstitucinio Teismo sprendimų galia nukreipiama į ateitį, išimtis, t. y. nustatyta, kad nagrinėjamoje byloje teismas negali taikyti teisės akto (jo dalies), kurį Konstitucinis Teismas, įgyvendindamas Konstitucijos 102 straipsnio 1 dalies nustatytus įgaliojimus, pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai. Pirmiau aptartose Konstitucijos 106 straipsnio 4 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) ir 107 straipsnio 3 dalyje (2019 m. kovo 21 d. redakcija) įtvirtintas Konstitucinio Teismo nutarimų, priimtų išnagrinėjus individualų konstitucinį skundą, retroaktyvus veikimas.

47. Nagrinėjamu atveju susiklostė tokia teisinė situacija, kad atnaujinus procesą administracinėje byloje, užbaigtoje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. nutartimi (administracinė byla Nr. eA-4571-968/2019), kuria paliktas galioti Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. balandžio 18 d. sprendimas (byla Nr. eI-623-1063/2019), po to, kai pagal pareiškėjo individualų konstitucinį skundą Konstitucinis Teismas 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimu pripažino, kad Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) tiek, kiek joje nustatyta atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Rūmuose, prieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, nebuvo nagrinėti ir spręsti klausimai, susiję su Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) nustatyta pareiškėjo privaloma naryste Rūmuose nuo 2017 m. sausio 1 d. ir iš šios narystės išplaukiančios pareigos mokėti Rūmų nario mokesčius įvykdymu.

48. Šiuo aspektu primintina, kad Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. balandžio 18 d. sprendimas buvo priimtas išnagrinėjus šiuos pareiškėjo skundo reikalavimus: 1) panaikinti Rūmų 2018 m. rugpjūčio 7 d. aktą Nr. S18/08/359 (toliau – ir Aktas) ir jame priimtą sprendimą panaikinti kvalifikacijos atestato Nr. (duomenys neskelbtini) galiojimą; 2) panaikinti Architektų profesinio atestavimo komisijos (toliau – ir

Atestavimo komisija) 2018 m. rugpjūčio 2 d. posėdyje Nr. 144 priimtą išvadą ir sprendimą panaikinti kvalifikacijos atestato Nr. (duomenys neskelbtini) galiojimą; 3) įpareigoti Rūmus sprendimą apie Atestavimo komisijos 2018 m. rugpjūčio 2 d. posėdyje Nr. 144, Aktu priimtų sprendimų panaikinimą viešai paskelbti jos administruojamame interneto puslapyje Atestuotų architektų sąraše; 4) priteisti iš Rūmų 1 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą; 5) tuo atveju, jei nebūtų tenkinami skundo 1, 2 ir 3 reikalavimai, iš Rūmų priteisti 230 Eur turtinę ir 5 000 Eur neturtinę žalą.

49. Vilniaus apygardos administracinis teismas 2019 m. balandžio 18 d. sprendimu minėtus skundo reikalavimus tenkino iš dalies, t. y. panaikino Aktu priimtą sprendimą panaikinti kvalifikacijos atestato Nr. (duomenys neskelbtini) galiojimą ir Atestavimo komisijos 2018 m. rugpjūčio 2 d. posėdyje Nr. 144 priimtą išvadą ir sprendimą panaikinti kvalifikacijos atestato Nr. (duomenys neskelbtini) galiojimą; įpareigojo Rūmus apie Atestavimo komisijos 2018 m. rugpjūčio 2 d. posėdyje Nr. 144 ir Aktu priimtų sprendimų panaikinimą viešai paskelbti Rūmų administruojamame interneto puslapyje Atestuotų architektų sąraše; priteisė iš Rūmų pareiškėjui 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2019 m. spalio 29 d. nutartimi šį sprendimą paliko nepakeistą.

50. Minėti pirmosios ir apeliacinės instancijų teismų procesiniai sprendimai be kita ko grindžiami ir tuo, kad pagal Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalį (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija), Rūmų nariai yra visi Lietuvos Respublikoje atestuoti architektai, architektų narystės privalomumas Rūmų nariams yra įtvirtintas įstatymu (nuostatos teisėtumas nepripažintas prieštaraujančiu aukštesnės galios teisės aktams), o šiuo aspektu pareiškėjo skunde išdėstyti argumentai (abejonės) dėl prievartinės narystės yra nepagrįsti.

51. Iš Lietuvos teismų informacinės sistemos Liteko duomenų matyti, jog pareiškėjas skunde, ginčydamas Aktus, nurodė argumentus, kuriais remdamasis jis teigė, kad jis nėra ir negali būti pripažįstamas nuo 2017 m. sausio 1 d. Rūmų nariu, pabrėždamas netinkamą Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) interpretavimą ir taikymą (žr. pareiškėjo patikslinto skundo 13 p.).

52. Atnaujinus Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. nutartimi užbaigtą administracinę bylą ABTĮ 156 straipsnio 2 dalies 13 punkte nustatytu proceso atnaujinimo pagrindu (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. balandžio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eP-3-602/2021), 2021 m. birželio 9 d. priimta nutartis (administracinė byla Nr. eA-3074-575/2021), kuria Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. spalio 29 d. nutartis panaikinta ir priimtas naujas procesinis sprendimas, t. y. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. balandžio 18 d. sprendimas pakeistas ir priteistas iš Rūmų pareiškėjui 1 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas, kita Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. balandžio 18 d. sprendimo dalis palikta nepakeista.

53. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. birželio 9 d. nutartyje nurodyta, kad pareiškėjas nesutinka su pirmosios instancijos teismo sprendimo dalimi, kuria nuspręsta priteisti iš atsakovo 500 Eur neturtinę žalą, ir tvirtina, kad jeigu teismas būtų tinkamai išnagrinėjęs bylą, nedaręs klaidų taikant materialiosios ir proceso teisės normas, pareiškėjui būtų priteisęs visą prašomą 1 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pritarė pirmosios instancijos teismo verti-

nimui, kad pareiškėjas objektyviai dėl atsakovo veiksmų galėjo patirti dvasines ir fizines kančias, o įvertinęs tai, kad pirmosios instancijos teismo sprendimas iš dalies pagal pareiškėjo pareikštus reikalavimus apginantis pareiškėjo teises, priimtas remiantis teisiniu reguliavimu, kuris pagal pareiškėjo individualų skundą vėliau pripažintas Konstitucinio Teismo prieštaraujančiu Konstitucijai, atsižvelgęs į Konstitucinio Teismo išaiškinimus, bei į tai, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai sumažino priteistinos neturtinės žalos dydį, įvertinęs, kad pareiškėjas nario mokesčio nebuvo sumokėjęs ir tai buvo kilusių nepatogumų priežastis, darė išvadą, kad yra pagrindas pareiškėjui priteistinos neturtinės žalos atlyginimo sumą padidinti iki 1 000 Eur.

54. Kaip matyti iš pareiškėjo teikto apeliacinio skundo dėl Vilniaus apygardos administracinio teismo 2019 m. balandžio 18 d. sprendimo, pareiškėjas prašė panaikinti tik tą sprendimo dalį, kuria jam priteistas iš Rūmų 500 Eur neturtinės žalos atlyginimas, ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – priteisti jam iš Rūmų 1 500 Eur.

55. Atsižvelgiant į tai, kad kiti skundo reikalavimai buvo patenkinti ir pareiškėjui nebuvo reikalinga dar kartą reikalauti šiuos reikalavimus nagrinėti, taip pat į tai, jog pagal ABTĮ 140 straipsnio 1 dalį byla apeliacinės instancijos teisme nagrinėjama neperžengiant apeliacinio skundo ribų, akivaizdu, jog minėtoje byloje atnaujinus procesą negalėjo būti sprendžiama dėl pareiškėjo išbraukimo iš Rūmų narių sąrašo (Rūmų narystės) ir sumokėtų mokesčių grąžinimo. Dėl to padariniai dėl pareiškėjui taikyto Konstitucijai prieštaraujančio įstatymo, pagal kurį buvo įtvirtinta privaloma pareiškėjo narystė Rūmuose, ir iš jos išplaukiančių pareigų mokėti Rūmų nario mokesčius liko nepašalinti.

56. Vertinant, ar nagrinėjamu atveju gali būti tenkinami pareiškėjo pareikšti reikalavimai dėl jo pažeistų teisių gynimo (dėl neteisėto privalomo įtraukimo į Rūmų narius ir sumokėtų Rūmų nario mokesčių grąžinimo) atskiroje administracinėje byloje remiantis Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimu, kuriuo Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) nuostatos dėl atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privalomos narystės Architektų rūmuose konstitucingumas buvo paneigtas būtent pagal pareiškėjo individualų konstitucinį skundą, akcentuotina, kad teisingumo vykdymas – teismų funkcija, lemianti šios valdžios vietą valstybės valdžios institucijų sistemoje; jokia kita valstybės institucija ar pareigūnas negali vykdyti šios funkcijos (Konstitucinio Teismo 2006 m. sausio 16 d., 2017 m. gruodžio 1 d., 2018 m. gruodžio 14 d. nutarimai). Vykdyti teisingumą – teisminės valdžios paskirtis ir konstitucinė kompetencija (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d., 2010 m. gegužės 13 d. nutarimai, 2016 m. gegužės 16 d. sprendimas). Konstitucinė teisingumo samprata suponuoja ne formalų, nominalų teismo vykdomą teisingumą, ne išorinę teismo vykdomo teisingumo regimybę, bet, svarbiausia, tokius teismo sprendimus (kitus baigiamuosius teismo aktus), kurie savo turiniu nėra neteisingi; vien formaliai teismo vykdomas teisingumas nėra tas teisingumas, kurį įtvirtina, saugo ir gina Konstitucija (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 24 d., 2012 m. rugsėjo 25 d., 2017 m. gruodžio 1 d. nutarimai).

57. Įvertinus tai, kad šioje byloje pareiškėjo pareikšti reikalavimai yra tiesiogiai susiję su jau išnagrinėtu pirmiau aptartoje administracinėje byloje ginču ir kilę iš tų pačių teisinių santykių (tarp abiejų bylų egzistuoja glaudus ryšys), pareiškėjas prieštaravimus (nesutikimą) dėl jam neteisėtai taikomos Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) nuostatos, kuri pripažinta prieštaraujan-

čia Konstitucijai, konstituciniam teisinės valstybės principui, pareiškė iki Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. priimto nutarimo, bei atsižvelgus į teismų konstitucinę funkciją vykdyti teisingumą ir pareigą garantuoti žmogaus teisių gynybą, konstatuotina, kad šioje byloje yra faktinis ir teisinis pagrindas apginti pareiškėjo konstitucinę teisę nebūti asociacijos nariu, kuri buvo pažeista taikant Konstitucijai prieštaraujančias Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) nuostatas.

58. Pareiškėjas skunde prašo įpareigoti Rūmus jį išbraukti Rūmų narių sąrašo, tačiau nagrinėjamu atveju nustatyta, kad pareiškėjas Rūmų nariu tapo įstatymo (Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalies (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) pagrindu, teisės aktai nesuteikė teisės Rūmams priimti tokio pobūdžio sprendimų (nuo 2021 m. lapkričio 1 d. įsigaliojusi Architektų rūmų įstatymo 4^1 straipsnio 2 dalis nustato, kad Rūmai priima sprendimą dėl atestuoto architekto įrašymo į Rūmų narių sąrašą), todėl toks pareiškėjo suformuluotas reikalavimas negali būti tenkinamas.

59. Vis dėlto, kaip minėta, bylą po individualaus konstitucinio skundo nagrinėjantis teismas privalo užtikrinti visišką Konstitucijos nuostatų laikymąsi ir apsaugoti teises, kurias šios nuostatos suteikia asmenims. Pažymėtina ir tai, kad ABTĮ 88 straipsnio 1 dalies nuostatos suteikia teisę administraciniam teismui išspręsti ginčą ne tik panaikinant ginčijamą administracinį aktą ar įpareigojant priimti atitinkamą administracinį aktą, bet ir kitu įstatymų nustatytu būdu (ABTĮ 88 str. 1 d. 4 p.)

60. Atsižvelgiant į pareiškėjo išsakytus argumentus dėl neteisėtų Rūmų veiksmų (neveikimo), akcentuotina, kad Konstitucinis Teismas 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimo 7.3 punkte nurodė, jog apibendrinant Architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje (2016 m. lapkričio 3 d. redakcija) nustatytą ginčijamą teisinį reguliavimą kartu su minėtomis Architektūros įstatymo 2 straipsnio 1, 5 dalių, 7 straipsnio 1 dalies, 9 straipsnio 1, 2, 4 dalių nuostatomis, pažymėtina, kad pagal jį nustatyta privaloma atestuotų architektų narystė Rūmuose; Rūmų nariai yra visi atestuoti architektai, t. y. architektai, turintys Rūmų išduotą architekto kvalifikacijos atestatą, suteikiantį teisę verstis atestuoto architekto veikla, nepaisant to, ar jie verčiasi atestuoto architekto profesine veikla, ar ja nesiverčia; narystė Rūmuose yra neatsiejama nuo architekto kvalifikacijos atestato turėjimo: įgiję architekto kvalifikacijos atestatą asmuo yra Rūmų narys, o panaikinus šio atestato galiojimą pasibaigia asmens narystė Rūmuose ir kartu netenkama teisės užsiimti atestuoto architekto veikla.

61. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimo 2 punktu Architektų rūmų įstatymo (2006 m. lapkričio 21 d. redakcija) 4 straipsnio 4 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad narystės Rūmuose sustabdymo ir pasibaigimo pagrindai yra numatomi šių rūmų statute, prieštarauja Konstitucijos 35 straipsnio 3 daliai, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“.

62. Šiomis aplinkybėmis, teisėjų kolegijos vertinimu, pareiškėjo teisės turi būti ginamos, įpareigojant Rūmus laikyti, kad pareiškėjas nuo 2017 m. sausio 1 d. nėra Rūmų narys, priteisiant pareiškėjui jo Rūmams sumokėtą 289,82 Eur mokesčių sumą, nes pareiškėjas neprivalėjo vykdyti Rūmų nario pareigų, iš jų ir susijusių su mokesčių mokėjimu.

Dėl neturtinės žalos atlyginimo priteisimo

63. Veiksminga teismine gynyba asmenims, nukentėjusiems dėl jų teisių pažeidimo, taip pat užtikrinama galimybė gauti žalos atlyginimą teisme.

64. Neturtinė (moralinė) žala yra dvasinė skriauda yra atlyginama, siekiant kompensuoti asmens patirtą fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinius sukrėtimus, emocinę depresiją, pažeminimus, reputacijos pablogėjimą ir kitą (CK 6. 250 str. 1 d.). CK 6.250 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nebaigtinis tokių kriterijų sąrašas: žalos pasekmės, žalą padariusio asmens kaltė, jo turtinė padėtis, padarytos turtinės žalos dydis bei kitos turinčios reikšmę bylai aplinkybės, taip pat sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijai. Kiekvienu atveju teismas neturtinės žalos dydį nustato individualiai, pagal bylos aplinkybių visumą, įvertinęs konkrečiu atveju esančius objektyviuosius ir subjektyviuosius kriterijus, siekdamas teisingo kompensavimo bei vadovaudamasis teisingumo, sąžiningumo ir protingumo principais (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. birželio 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1865-520/2017 ir kt.).

65. Siekiant jos (neturtinės žalos) atlyginimo būtina nustatyti, kad tas asmuo, kuris kreipėsi teisminės gynybos, tikrai patyrė fizinį skausmą, dvasiškai išgyveno, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardytų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Neturtinė žala nėra bet koks, net menkiausio laipsnio asmeniui padarytas neigiamas poveikis. Jis turi sukelti ne vienkartinius ar trumpalaikius išgyvenimus ar emocijas arba sudaryti kliūtis, kurios nėra sudėtingos ar nesunkiai įveikiamos. Neturtinė žala konstatuojama tada, kai ją darantys veiksmai ar veiksniai yra pakankamai intensyvūs, o ne mažareikšmiai ar smulkmeniški, kai jie yra nepriimtini teigiamos reputacijos ar asmens gero vertinimo požiūriu ir gali būti įvertinti pinigais, atsižvelgiant į pažeidžiamų vertybių pobūdį, pakenkimo intensyvumą, trukmę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-337/2006 ir kt.).

66. Reiškiant reikalavimą dėl neturtinės žalos atlyginimo, vien tik pareiškėjo paaiškinimų apie patirtą neturtinę žalą nepakanka, paaiškinimai turėtų būti patvirtinti kitais tiesioginiais ar netiesioginiais, subjektyviais ar objektyviais įrodymais (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 19 d. nutartį administracinėje A^{438}-336/2012 ir kt.).

67. Akcentuotina, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas ir Lietuvos teismai ne kartą pažymėjo, jog pažeidimo fakto pripažinimas taip pat yra asmens pažeistų teisių gynybos būdas, kuris yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą. Neturtinė žala priteisiama konkrečiu atveju nustačius, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (Europos Žmogaus Teisių Teismo 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *M. prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 53161/1999; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. balandžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A^{444}-619/2008 ir kt.).

68. Nagrinėjamu atveju pareiškėjas patirtą neturtinę žalą, kuri jam turi būti atly-

ginta pinigais (priteista 5 000 Eur), grindžia tuo, kad Rūmai sukėlė ilgalaikį ir intensyvų dvasinį diskomfortą (jo teisėti ir Konstitucija pagrįsti veiksmai laikomi neteisėtais, už juos taikomos baudžiamosios sankcijos, jis laikomas atskalūnu ir kliūtimi architektų profesinėje bendruomenėje, jo nuomonė ir gebėjimai menkinami, jis verčiamas vietoje laisvalaikio, savišvietos, meninės kūrybos ar tobulinimosi daug laiko skirti dėl bylinėjimosi teismuose), dvasinius pergyvenimus (nusivylimą pamatines konstitucines vertybes užtikrinančių valstybės institucijų veikla) ir dvasinius (asmeninio įvaizdžio, profesinės reputacijos, orumo, bendravimo galimybių ir savivertės) praradimus. Pareiškėjas akcentavo, kad jis yra pripažintas (duomenys neskelbtini) ir (duomenys neskelbtini), kurio atlikta pamatinių konstitucinių vertybių gynimo veikla buvo neigiamai įvertinta Rūmų susirinkime bei jo užkulisiuose, ir dėl to jis buvo priverstas panaudoti savo teisių apgynimui kreipimąsi į Konstitucinį Teismą (o tai išskirtinai buvo sudėtinga).

69. Vertinant šiuos pareiškėjo nurodytus argumentus, pirmiausia pažymėtina, kad pareiškėjas byloje neteikė jokių įrodymų, leidžiančių daryti išvadą, jog Rūmai jį (pareiškėją) laiko atskalūnu ir kliūtimi architektų profesinėje bendruomenėje, menkina jo nuomonę ir gebėjimus, kad jo veikla buvo neigiamai įvertinta Rūmų susirinkime bei jo užkulisiuose. Nesant pateiktų įrodymų, nėra faktinio ir teisinio pagrindo konstatuoti patirtos neturtinės žalos minėtu aspektu.

70. Kaip jau buvo nurodyta šio sprendimo 53 punkte, pareiškėjui yra priteistas neturtinės žalos atlyginimas dėl nepagrįstai ir neteisėtai Rūmų taikytos jam atsakomybės, įvertinus Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimą. Dėl to nėra faktinio ir teisinio pagrindo dar kartą priteisti pareiškėjui neturtinės žalos atlyginimą už tuos pačius jo patirtus nepatogumus, dvasinį diskomfortą. Taip pat ta aplinkybė, jog apeliacinės instancijos teismas priteisia pareiškėjui jo sumokėtus Rūmams mokesčius, nesudaro pagrindo konstatuoti, jog pareiškėjas patyrė neturtinę žalą.

71. Kreipimasis į teismą asmenims paprastai sukelia tam tikrus nepatogumus, tačiau tai yra natūrali galbūt pažeistų teisių gynimo, naudojantis teisės aktais nustatytomis procedūromis, pasekmė, bet tai savaime nesudaro pagrindo daryti išvadą, kad jie patiria neturtinę žalą. Neturtinės žalos atsiradimui pagrįsti tokiu atveju reikalingi papildomi įrodymai dėl sukelto streso, rūpesčių pasekmių, prarastų tam tikrų galimybių ir pan., kurie pagrįstų, kad asmuo, kuris kreipėsi gynybos, tikrai patyrė fizinį skausmą, dvasiškai išgyveno, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardytų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė.

72. Įvertinus tai, kad pareiškėjas nepateikė įrodymų, jog dėl susiklosčiusios padėties ypatumų patyrė neturtinę žalą bei tai, kad neturtinė žala yra priteista, konstatuotina, kad pareiškėjo šioje byloje pareikštas reikalavimas dėl neturtinės žalos atlyginimo negali būti tenkinamas.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų priteisimo

73. Apibendrinant nustatytas šios bylos faktines ir teisines aplinkybes, darytina išvada, kad pirmosios instancijos teismo išvados dėl ginčo esmės yra teisiškai nepagrįstos ir neteisingos, todėl pirmosios instancijos teismo sprendimas panaikinimas ir priimamas naujas sprendimas, kuriuo pareiškėjo skundo reikalavimai tenkinami iš dalies, t. y. atsa-

kovas įpareigojamas laikyti, kad pareiškėjas nuo 2017 m. sausio 1 d. nėra Rūmų narys, ir pareiškėjui iš atsakovo priteistina 289,82 Eur (ABTĮ 144 str. 1 d. 2 p., 147 str.), skundo reikalavimas priteisti jam (pareiškėjui) iš atsakovo 5 000 Eur neturtinės žalos atlyginimą netenkinamas.

74. Atsakovui pirmosios instancijos teismo sprendimu priteista iš pareiškėjo 1 754,50 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų pirmosios instancijos teisme, taip pat atsakovas prašo priteisti jam iš pareiškėjo 847 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme.

75. ABTĮ 40 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad proceso šalis, kurios naudai priimtas sprendimas, turi teisę gauti iš kitos proceso šalies savo išlaidų atlyginimą. Pažymėtina, jog šioje normoje minima formuluotė „kurios naudai priimtas sprendimas“ – reiškia, kad išlaidos priteisiamos tai šaliai, kuri laimi bylą, t. y. kuriai priimtas teismo baigiamasis aktas yra palankus (patenkinti materialiniai reikalavimai). ABTĮ 40 straipsnio 1 dalis iš esmės atspindi administracinėje byloje vyraujančią bendrąją bylinėjimosi išlaidų paskirstymo proceso šalims taisyklę „pralaimėjęs moka“ (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS[858]-211/2013 ir kt.).

76. Tais atvejais, kai skundas yra patenkinamas iš dalies, proceso šaliai, kurios naudai priimtas teismo sprendimas, jos patirtos su bylos nagrinėjimu susijusios išlaidos atlyginamos proporcingai patenkintų (atmestų) skundo reikalavimų daliai (žr., pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. gegužės 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. AS-842-492/2015 ir kt.).

77. ABTĮ 40 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar proceso šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertinęs ginčo kilimo ir kitas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos. Proceso šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas.

78. Nagrinėjamu atveju įvertinus tai, kad šioje byloje esminis ginčas buvo nagrinėjamas dėl pareiškėjo Rūmų narystės ir jo Rūmams sumokėtos 289,82 Eur mokesčių sumos grąžinimo ir šis ginčas išspręstas pareiškėjo naudai, reikalavimas dėl neturtinės žalos atlyginimo priteisimo yra išvestinis reikalavimas, konstatuotina, kad pareiškėjas bylą laimėjo ir atsakovui iš pareiškėjo nepriteisiamos jo patirtos pirmosios ir apeliacinės instancijų teismuose bylinėjimosi išlaidos.

79. ABTĮ 38 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad sumokėtas žyminis mokestis arba jo dalis grąžinami, kai sumokėta daugiau žyminio mokesčio, negu reikia pagal šį įstatymą. Pareiškėjas kartu su apeliaciniu skundu pateikė įrodymus, kad už apeliacinį skundą jis sumokėjo 11,25 Eur žyminio mokesčio. Atsižvelgus į šioje byloje pareiškėjo pareikštus skundo reikalavimus, darytina išvada, kad jis neturėjo mokėti žyminio mokesčio (ABTĮ 36 str. 1 d. 1 ir 10 p., 3 d.), todėl sumokėtas žyminis mokestis grąžintinas pareiškėjui. Išaiškintina, kad žyminį mokestį grąžina Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (ABTĮ 38 str. 3 d.).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 144 straipsnio 1 dalies 2 punktu, teisėjų kolegija

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjo S. G. apeliacinį skundą tenkinti iš dalies.

Vilniaus apygardos administracinio teismo 2021 m. vasario 24 d. sprendimą panaikinti ir priimti naują sprendimą.

Pareiškėjo S. G. skundą tenkinti iš dalies.

Įpareigoti atsakovą Lietuvos architektų rūmus laikyti, kad pareiškėjas S. G. nuo 2017 m. sausio 1 d. nėra Lietuvos architektų rūmų narys.

Priteisti pareiškėjui S. G. iš atsakovo Lietuvos architektų rūmų 289,82 Eur (du šimtus aštuoniasdešimt devynis eurus ir 82 ct).

Netenkinti pareiškėjo S. G. reikalavimo dėl neturtinės žalos atlyginimo priteisimo.

Grąžinti pareiškėjui S. G. 11,25 Eur (vienuolika eurų ir 25 ct) žyminio mokesčio, sumokėto už apeliacinį skundą.

Sprendimas neskundžiamas.

II. Informacinė dalis

1. Specialiosios teisėjų kolegijos nutarčių dėl teisingumo apžvalga

(2022 m. sausio–birželio mėn.)

1.1. Bylos, nagrinėtinos administraciniuose teismuose

1.1.1. Dėl viešojo administravimo veiksmais padarytos žalos aplinkai, kurios atlyginimo siekia Aplinkos apsaugos departamentas

Pareiškėjas Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos (toliau – Aplinkos apsaugos departamentas) kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti iš atsakovo Kauno miesto savivaldybės, atstovaujamos Kauno miesto savivaldybės administracijos, neteisėtu medžių kirtimu aplinkai padarytos žalos atlyginimą. Pareiškėjas skunde nurodė, kad žemės sklype buvo atliktas neplaninis patikrinimas, kurio metu nustatyta, jog Kauno miesto miškų kvartalo sklype, vadovaujantis Kauno miesto savivaldybės administracijos Aplinkos apsaugos skyriaus išduotu leidimu saugotinų medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo ar kitokio pašalinimo, genėjimo darbams, neteisėtai neplynai buvo iškirsti valstybinio miško (miesto miško) medžiai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, apeliacine tvarka nagrinėjamas bylą, suabejojo bylos priskirtinumu administracinių teismų kompetencijai ir nutarė kreiptis į specialiąją teisėjų kolegiją su prašymu išspręsti šios bylos rūšinio teisingumo klausimą. Teismas pažymėjo, kad byloje tarp ginčo šalių susiklosčiusiems teisiniams santykiams, t. y. siekiant žalos aplinkai atlyginimo iš žalą padariusio asmens (Kauno miesto savivaldybės), turėtų būti taikomas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymo 33 straipsnis, kuriame įtvirtintos specialiosios normos, reglamentuojančios ieškinių dėl žalos aplinkai atlyginimo pateikimo tvarką.

Specialioji teisėjų kolegija teisingumo nutartyje patikslino, kad Aplinkos apsaugos departamentas žalos atlyginimo siekia iš Kauno miesto savivaldybės dėl to, kad dėl pastarosios institucijos veiksmų neteisėtai išdavus leidimą saugotinų medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo ar kitokio pašalinimo, genėjimo darbams, buvo iškirsti medžiai valstybinio miško (miesto miško) teritorijoje. Neteisėta veika miškui padarytos žalos atlyginimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos miškų įstatymas, kurio 23 straipsnyje nustatyta, kad fiziniai ir juridiniai asmenys, padarę žalos miško valdytojų, savininkų ir naudotojų miškui, kitam turtui ir teisėtiems interesams ar miškui, kaip aplinkos objektui, privalo visiškai ją atlyginti arba, jeigu yra galimybė, atkurti iki pažeidimo buvusią būklę. Nuostolių apskaičiavimo tvarką nustato įstatymai ir kiti teisės aktai (1 dalis). Pareikšti ieškinius dėl neteisėta veika padarytos žalos turi teisę: 1) miško valdytojai, savininkai ir naudotojai, kurių miškui, turtui ar teisėtiems interesams padaryta žala; 2) aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, kai žala padaryta aplinkai (2 dalis). Nagrinėtu atveju Aplinkos apsaugos departamentas reikalavimą dėl žalos aplinkai atlyginimo kildi-

na iš valdžios institucijos – Kauno miesto savivaldybės administracijos – veiksmų išduodant leidimą saugotinų medžių ir krūmų kirtimo, persodinimo ar kitokio pašalinimo, genėjimo darbams, t. y. veiksmų viešojo administravimo srityje (Lietuvos Respublikos želdynų įstatymo 5 str. 1 d. 10 p., Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 str. 39 p.). Ginčai dėl žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo priskiriami administracinių teismų kompetencijai. Atsižvelgiant į tai, spręsta, kad ginčas dėl žalos aplinkai (šiuo atveju miškui), padarytos Kauno miesto savivaldybės administracijai vykdant viešąjį administravimą, atlyginimo patenka į Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) 17 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytą ginčų kategoriją, todėl nagrinėtinas administraciniame teisme (2022 m. gegužės 30 d. nutartis byloje *Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos* prieš *Kauno miesto savivaldybę, atstovaujamą Kauno miesto savivaldybės administracijos*, teismingumo bylos Nr. T-19/2022).

1.1.2. Dėl žalos, patirtos neteisėtai paskyrus drausminę nuobaudą Turto arba verslo vertintojų garbės teismo sprendimu

Ieškovė kreipėsi į teismą, prašydama iš atsakovo Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Tarnyba) priteisti turtinės ir neturtinės žalos atlyginimą, nurodydama, kad Turto arba verslo vertintojų garbės teismo (toliau – Garbės teismas) posėdžio protokolu buvo priimtas sprendimas paskirti ieškovei drausminę nuobaudą – kilnojamojo turto vertintojo kvalifikacijos pažymėjimo galiojimo sustabdymą ir kvalifikacijos patikrinimą, kuris administraciniame teisme buvo panaikintas.

Apylinkės teismas, įvertinęs ieškinio turinį, keliamo ginčo pobūdį, ginčą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas, sprendė esant tikslinga kreiptis į specialiąją teisėjų kolegiją su prašymu išspręsti kilusio ginčo rūšinio teismingumo klausimą. Pasak teismo, tiek Garbės teismas, tiek Tarnyba yra viešojo administravimo subjektai, o ieškovės keliamas ginčas dėl žalos atlyginimo pagal savo pobūdį yra susijęs su šių viešojo administravimo subjektų veikla.

Specialioji teisėjų kolegija, pritarusi apylinkės teismo argumentams, be kita ko, nurodė, kad pagal Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 25 straipsnį, turto arba verslo vertintojų ir turto arba verslo vertinimo įmonių veiklos priežiūrą atlieka Priežiūros įstaiga, t. y. Tarnyba. Garbės teismo sudėtis, funkcijos ir įgaliojimai nustatyti Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 28 straipsnyje, Turto arba verslo vertintojų garbės teismo nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos finansų ministro 2012 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 1K-192. Garbės teismas veikia vadovaudamasis Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymu ir minėtais nuostatais, o Priežiūros įstaiga (Tarnyba) užtikrina techninį ir materialinį Garbės teismo aprūpinimą, skiria Garbės teismo sekretorių, organizuoja posėdžius, suderinusi su Garbės teismo pirmininku, rengia posėdžių medžiagą, leidžia posėdžių metu naudotis savo patalpomis, techninę įranga, tvarko, saugo Garbės teismo veiklos dokumentus (Garbės teismo nuostatų 2 ir 3 p.).

Pagal Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtintas nuostatas, Garbės teismo sprendimai bei Priežiūros įstaigos (Tarnybos) sprendimai

gali būti skundžiami Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Garbės teismo nuostatų 33 punkte įtvirtinta, kad skundžiant Garbės teismo sprendimą vertintojo drausmės byloje atsakovu laikoma Priežiūros įstaiga (Tarnyba). Taigi tiek Tarnyba, tiek Garbės teismas, įgyvendindami jiems teisės aktais pavestas funkcijas, be kita ko, susijusias su turto arba verslo vertintojų drausmine atsakomybe, veikia viešosios teisės srityje. Specialioji teisėjų kolegija, įvertinusi aptartas teisinio reguliavimo nuostatas, ieškinyje dėstomas aplinkybes, sprendė, kad keliamas ginčas dėl turtinės ir neturtinės žalos, atsiradusios dėl neteisėto ir nepagrįsto Garbės teismo sprendimo (atsakove nurodant Tarnybą), atlyginimo patenka į ABTĮ 17 straipsnio 1 dalies 3 punkte apibrėžtų ginčų kategoriją, kurie priskirtini administracinio teismo kompetencijai (2022 m. gegužės 30 d. nutartis byloje *K. V.* prieš *Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybą prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, teismingumo bylos Nr. T-29/2022).

1.1.3. Dėl reikalavimo Nacionalinei žemės tarnybai imtis veiksmų žemės naudojimo patikrinimo srityje

Pareiškėjas kreipėsi į teismą, prašydamas panaikinti atsakovo Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Kauno miesto skyriaus raštą dėl informacijos pateikimo bei įpareigoti atsakovą pakartotinai išnagrinėti jo skundą (prašymą). Pareiškėjas skunde teismui teigė, kad jam nuosavybės teise priklauso statinys – ūkinis pastatas, kuris yra žemės sklype, iš dalies priklausančiame trečiajam suinteresuotam asmeniui, ir iš dalies – Lietuvos Respublikai. Pareiškėjas su skundu kreipėsi į atsakovą, nurodydamas, kad negali prieiti prie savo ūkinio pastato, kadangi minėtame žemės sklype yra sukrauti (sumontuoti) statybiniai blokai, bei prašydamas atsakovo imtis priemonių užtikrinant patekimą prie ūkinio pastato, taip pat pašalinti statybinius blokus nuo žemės sklypo.

Regionų apygardos administracinis teismas savo prašymą specialiajai teisėjų kolegijai iš esmės argumentavo tuo, kad sprendžiant ginčą dėl atsakovo, kuris yra ne tik viešojo administravimo subjektas, bet ir žemės sklypo, su kuriuo susijęs ginčas, dalies savininkės (valstybės) patikėtinis, rašto, kuriuo pareiškėjui atsakyta į jo skundą (prašymą), teisėtumo, reikės įvertinti ne tik atsakovo sprendimą viešojo administravimo prasme, bet ir iš esmės išspręsti pareiškėjo nuosavybės teises ribojančių kliūčių (atsisakymo jas pašalinti) klausimą, kurio pareiškėjas ir siekia, negalėdamas naudotis nuosavybės teise priklausančiu pastatu. Pareiškėjas, kreipdamasis į teismą, iš esmės reiškia negatorinį ieškinį (CK 4.98 str.), t. y. reikalauja pašalinti bet kuriuos pažeidimus, net ir nesusijusius su valdymo netekimu.

Specialioji teisėjų kolegija pažymėjo, kad pareiškėjas su skundu (prašymu) kreipėsi į atsakovą, prašydamas imtis priemonių iš žemės sklypo, kuriame yra pareiškėjui nuosavybės teise priklausantis ūkinis pastatas, pašalinant statybinius blokus, trukdančius pareiškėjui patekti prie pastato. Pateikdamas atsakymą pareiškėjui, atsakovas, atlikęs faktinių duomenų patikrinimą, ginčijamame rašte išdėstė su patekimu į minėtą žemės sklypą ir prie pareiškėjui priklausančio ūkinio pastato susijusias aplinkybes (atsakovas iš esmės nurodė, kad statybiniai blokai netrukdo naudotis žemės sklypu adresu) ir atsisakė iš žemės sklypo pašalinti statybinius blokus. Atsakovas pareiškėjo skundą (prašymą) išnagrinėjo, be kita ko, nurodydamas Nacionalinės žemės tarnybos funkcijas žemės naudojimo valstybinės kontrolės srityje (Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 32 str. 3 d. 9 p.).

Žemės naudojimo valstybinės kontrolės nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. gruodžio 12 d. nutarimu Nr. 1244, 10.1 papunktyje nustatyta, kad neplaniniai žemės naudojimo patikrinimai atliekami, be kita ko, pagal fizinių ir juridinių asmenų prašymus, skundus ir pavedimus dėl galimai padarytų žemės naudojimo pažeidimų. Žemės naudojimo valstybinės kontrolės metu, be kita ko, tikrinama, ar savavališkai neužimama ir (ar) nenaudojama žemė (Nuostatų 11.6 p.). Fizinis ir (ar) juridinis asmuo, pranešęs apie galimai padarytus žemės naudojimo tvarkos pažeidimus, raštu ar elektroniniu paštu Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 31 straipsnyje nustatytais terminais informuojamas apie priimtą sprendimą atlikti neplaninį žemės naudojimo patikrinimą arba jo neatlikti (Nuostatų 103 p.). Nors nagrinėjamu atveju pareiškėjas siekia, kad būtų pašalinti jo, kaip ūkinio pastato savininko, teisių pažeidimai, tačiau pagal jo pasirinktą teisių gynybos būdą ir reikalavimų teismui pobūdį šio ginčo atveju vyrauja administraciniai teisiniai santykiai; nagrinėjant ginčą teisme, turės būti vertinama, ar atsakovas Nacionalinė žemės tarnyba, kaip viešojo administravimo institucija, tinkamai išnagrinėjo pareiškėjo skundą (prašymą) (Viešojo administravimo įstatymo 2 str. 2 ir 3 p., 6 str. 2 p.) bei pagrįstai atsisakė imtis veiksmų pradedant neplaninį žemės naudojimo patikrinimą (Žemės įstatymo 32 str. 3 d. 9 p.), t. y. pagal kompetenciją imtis veiksmų viešojo administravimo srityje. Atsakovo veiksmai šiuo atveju yra susiję su jo funkcijomis viešojo administravimo srityje, todėl dėl šių veiksmų teisėtumo kylantis ginčas nagrinėtinas administraciniame teisme (2022 m. birželio 16 d. nutartis byloje *uždaroji akcinė bendrovė „Eco Beauty“* prieš *Nacionalinę žemės tarnybą prie Žemės ūkio ministerijos*, teismingumo bylos Nr. T-27/2022).

1.1.4. Dėl teisės į socialinį būstą įgyvendinimo

Pareikštame ieškinyje ieškovė teismo prašė įpareigoti atsakovą Kauno miesto savivaldybės administraciją paskirti jai socialinį būstą ne eilės tvarka ir sudaryti su ieškove socialinio būsto nuomos sutartį.

Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą apeliacine tvarka pagal ieškovės apeliacinį skundą, civilinės bylos nagrinėjimą atnaujino iš esmės ir kreipėsi į specialiąją teisėjų kolegiją su prašymu išspręsti kilusio ginčo rūšinio teismingumo klausimą. Teismo vertinimu, nepriklausomai nuo to, jog ieškovė yra savivaldybės būsto nuomininkė, ji kelia ginčą dėl socialinio būsto suteikimo. Socialinio būsto suteikimas yra viena iš socialinės paramos formų. Savivaldybės veikla, susijusi su socialinio būsto suteikimu, vykdoma įgyvendinant Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymą, atitinka viešojo administravimo apibrėžimą, todėl, kaip teigė teismas, savivaldybės administracija šiuo atveju veikia ne kaip būsto nuomotojas, o kaip viešojo administravimo subjektas.

Specialioji teisėjų kolegija, sprendusi pateiktą rūšinio teismingumo klausimą, pažymėjo, kad Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo 9 straipsnyje reglamentuojama teisė į socialinio būsto nuomą, o 16 straipsnyje – asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, apskaita, socialinio būsto nuomos tvarka ir savivaldybės administracijos funkcijos. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 15 punktu, paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimas Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo nustatyta tvarka yra viena iš savarankiškųjų (Konstitucijos ir įstatymų nustatytų (priskirtų) savivaldybių funkcijų. Taigi specialiosios teisėjų kolegijos

vertinimu, ieškovės keliamas ginčas dėl teisės į socialinį būstą tinkamo įgyvendinimo, visų pirma, yra susijęs ne su (galimos) civilinės nuomos sutarties turiniu, sąlygomis ar jos vykdymu, bet su jos teise į socialinį būstą ne eilės tvarka pagal Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo 16 straipsnio 8 dalį. Byloje bus sprendžiama, ar ieškovė atitinka kriterijus, kuriems esant asmeniui savivaldybės tarybos nustatyta tvarka socialinis būstas gali būti išnuomojamas ir neįrašytiems į Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašą asmenims bei šeimoms. Tai, visų pirma, yra viešosios, o ne civilinės teisės reglamentavimo sritis, o savivaldybės institucija (viešojo administravimo subjektas) šiuo atveju veikia viešojo administravimo srityje. Kilusio ginčo atveju vyrauja administraciniai, bet ne civiliniai teisiniai santykiai, ir ginčas priskirtinas administracinio teismo kompetencijai (2022 m. birželio 16 d. nutartis byloje *V. M.* prieš *Kauno miesto savivaldybės administraciją*, teismingumo bylos Nr. T-32/2022).

1.1.5. Dėl privalomojo nurodymo nevykdyti jokių statinio ar jo dalies statybos darbų

Pareiškėjas teismui ginčijo Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos (toliau – Inspekcija) privalomąjį nurodymą nevykdyti jokių statinio ar jo dalies statybos darbų. Inspekcija, atlikusi faktinių aplinkybių patikrinimą žemės sklype ir įvertinusi dokumentus, surašė savavališkos statybos aktą, kuriame konstatavo, kad statytojo nuosavybės teise valdomoje žemės ūkio paskirties žemės sklypo dalyje statybos darbai atlikti neturint statybos leidimo. Šio akto pagrindu atsakovas priėmė privalomąjį nurodymą nevykdyti jokių statinio ar jo dalies statybos darbų bei privalomąjį nurodymą pašalinti savavališkos statybos padarinius.

Regionų apygardos administracinis teismas kreipėsi į specialiąją teisėjų kolegija su prašymu išspręsti bylos rūšinio teismingumo klausimą, nurodydamas, kad šio ginčo atveju statybos darbai yra pradėti, o apylinkės teisme yra nagrinėjama civilinė byla pagal pareiškėjo ieškinį Inspekcijai dėl savavališkos statybos akto ir privalomojo nurodymo pašalinti savavališkos statybos padarinius teisėtumo. Kadangi privalomasis nurodymas nevykdyti jokių statinio ar jo dalies statybos darbų priimtas, atsižvelgiant į Inspekcijos surašytą savavališkos statybos aktą, o privalomojo nurodymo reikalavimas yra tiesiogiai susijęs su statinio savininko nuosavybės teisėmis, t. y. civiliniais teisiniais santykiais, administracinis teismas teiravosi, ar ginčas dėl šio nurodymo taip pat neturėtų būti nagrinėjamas bendrosios kompetencijos teisme.

Specialioji teisėjų kolegija sutiko, kad savavališkos statybos aktas ir reikalavimas pašalinti savavališkos statybos padarinius yra susiję su statinio savininko nuosavybės teisių ribojimu, t. y. civiliniais teisiniais santykiais, o savavališkos statybos civilinės teisinės pasekmės reglamentuotos Civiliniame kodekse, taip pat specialiajame Lietuvos Respublikos statybos įstatyme. Ginčijant savavališkos statybos aktą ir / ar reikalavimą pašalinti savavališkos statybos padarinius, kai statyba yra pradėta, pagal analogiją taikytinas minėto įstatymo 33 straipsnio 1 dalies 1 punktas, kuris nustato, kad jeigu statybą leidžiantis dokumentas išduotas neteisėtai, Inspekcija, kiti šio įstatymo 27 straipsnio 24 dalyje nurodyti viešojo administravimo subjektai ar kiti asmenys, kurių teisės ir teisėti interesai yra pažeidžiami, kreipiasi į bendrosios kompetencijos teismą – dėl statybą leidžiančio dokumento galiojimo panaikinimo ir statybos padarinių šalinimo, kai statyba

yra pradėta.

Tačiau nagrinėtu atveju dėmesys atkreiptas į tai, kad byloje ginčijamas vien tik privalomasis nurodymas nevykdyti jokių statinio ar jo dalies statybos darbų. Jis surašytas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo ir statybos valstybinės priežiūros įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 1 punktu, kuriame įtvirtinta, kad Inspekcijos pareigūnas privalomuoju nurodymu sustabdo statybą, be kita ko, kai nustatoma, kad statyba yra savavališka ir surašomas savavališkos statybos aktas. Taigi privalomuoju nurodymu nevykdyti jokių statinio ar jo dalies statybos darbų iki bus pašalinti savavališkos statybos padariniai nėra įpareigojama ar reikalaujama pašalinti savavališkos statybos darbus; toks nurodymas nėra tiesiogiai susijęs su civilinėmis teisėmis ir pareigomis bei siekiu taikyti civilinio teisinio pobūdžio neteisėtos statybos padarinių šalinimo priemones. Pareikštas reikalavimas pats savaime yra administracinio teisinio pobūdžio, o savavališkos statybos aktas, į kurį atsižvelgiant surašytas byloje ginčijamas privalomasis nurodymas, bei privalomasis nurodymas pašalinti savavališkos statybos padarinius šioje byloje nėra ginčijami. Aplinkybės, kad dėl savavališkos statybos akto bei privalomojo nurodymo pašalinti savavališkos statybos padarinius panaikinimo pareiškėjo ieškinio pagrindu apylinkės teisme yra nagrinėjama civilinė byla, galėtų būti pagrindas administraciniam teismui imtis kitų procesinių veiksmų, siekiant teisingai, operatyviai ir ekonomiškai išnagrinėti šią administracinę bylą. Dėl nurodytų aplinkybių šis konkretus ginčas priskirtas nagrinėti administraciniam teismui (2022 m. birželio 16 d. nutartis byloje *J. T.* prieš *Valstybinę teritorijų planavimo ir statybos inspekciją prie Aplinkos ministerijos*, teismingumo bylos Nr. T-34/2022).

1.2. Bylos, nagrinėtinos bendrosios kompetencijos teismuose

1.2.1. Dėl valstybinės reikšmės kelyje įrengtos iškiliosios greičio mažinimo priemonės sukeliamos žalos atlyginimo

Pareiškėjas kreipėsi į teismą, prašydamas iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos valstybės įmonės Lietuvos automobilių kelių direkcijos (toliau – Direkcija) ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos, atlyginti turtinę žalą, kuri, pareiškėjo teigimu, kilo dėl valstybinės reikšmės keliu važiuojančių transporto priemonių srauto keliamo triukšmo bei vibracijos jo gyvenamosiose patalpose, kuris, pareiškėjo vertinimu, iš esmės atsiranda dėl ant šio kelio įrengto greitį mažinančio kalnelio. Pareiškėjas pateiktu skundu taip pat siekia, kad greitį mažinantis kalnelis būtų išmontuotas (panaikintas).

Vilniaus apygardos administracinis teismas, suabejojęs pareiškėjo skundo priskirtinumu administraciniams teismams, nutarė kreiptis į specialiąją teisėjų kolegiją su prašymu išspręsti bylos rūšinio teismingumo klausimą. Kilusioms abejonėms pagrįsti teismas nurodė, kad pareiškėjas turtinę žalą sieja su, jo požiūriu, neteisėtai ir netinkamai įrengtu valstybinės reikšmės kelio inžineriniu elementu – kalneliu. Žala, padaryta dėl pastatų, statinių, įrenginių ar kitokių konstrukcijų, įskaitant kelius, sugriuvimo ar dėl kitokių jų trūkumų atlyginama pagal Civilinio kodekso normas. Ginčas dėl savininko atsakomybės pagal Civilinio kodekso 6.266 straipsnį nėra ginčas, kylantis viešojo administravimo srityje.

Specialioji teisėjų kolegija pažymėjo, kad skunde nurodomi du už pareiškėjui galbūt sukeltą žalą atsakingi subjektai – Susisiekimo ministerija ir Direkcija, tačiau iš skundo ir bylos medžiagos matyti, kad pareiškėjas tiek turtinės, tiek neturtinės žalos atsiradimą iš esmės sieja su Direkcijos veiksmais netinkamai sprendžiant valstybinės reikšmės kelio ruožo ties pareiškėjo gyvenamosiomis patalpomis priežiūros klausimą, t. y., be kita ko, nepašalinant iškiliosios greičio mažinimo priemonės – minėtame kelio ruože įrengto kalnelio. Reikalavimai, susiję su skunde įvardytais Susisiekimo ministerijos veiksmais (netinkamu veikimu nagrinėjant pareiškėjo skundus dėl Direkcijos veiksmų bei netinkama Direkcijos darbuotojų kontrole) keliamo ginčo atveju nėra dominuojantys.

Valstybinės reikšmės keliai išimtine nuosavybės teise priklauso valstybei. Juos turto patikėjimo teise valdo, naudoja ir jais disponuoja Direkcija (Lietuvos Respublikos kelių įstatymo 4 str. 2 d.). Kelių įstatymo 5 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad Direkcija organizuoja ir koordinuoja valstybinės reikšmės kelių atkūrimą, priežiūrą ir plėtrą. Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 11 straipsnio 5 dalies 1 ir 5 punktuose nustatyta, kad kelio savininkas (valdytojas) privalo, be kita ko, užtikrinti, kad kelias būtų tinkamas transporto priemonių ir pėsčiųjų eismui bei atitiktų teisės aktų reikalavimus; atlyginti žalą asmenims, atsiradusią dėl teisės aktų nustatyta tvarka neatliktų kelio savininko pareigų. Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatymo 14 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad triukšmo šaltinių valdytojai privalo laikytis nustatytų triukšmo ribinių dydžių ir užtikrinti, kad naudojamų įrenginių, inžinerinių statinių ir sistemų, vykdomos ūkinės veiklos ir jos lemiamo triukšmo lygis neviršytų vietovei, kurioje naudojami triukšmo šaltiniai, nustatytų triukšmo ribinių dydžių. To paties įstatymo 32 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad triukšmo šaltinio valdytojas, padaręs žalos žmonių sveikatai, turtui, aplinkai, privalo ją atlyginti įstatymų nustatyta tvarka.

Pareiškėjo reikalavimai Direkcijai nukreipti kaip valstybinės reikšmės kelią patikėjimo teise valdančiam subjektui – civilinių teisinių santykių dalyviui, įgyvendinančiam atitinkamas su valstybei priklausančio nekilnojamojo turto (šiuo atveju valstybinės reikšmės kelio) valdymu susijusias teises ir pareigas. Ginčas šiuo atveju kyla iš valstybės patikėto turto valdymo, naudojimo ir disponavimo santykių, įgyvendinant turto savininko teises ir pareigas, taip pat Direkcijai vykdant įstatyme nustatytus specialiuosius įpareigojimus (Kelių įstatymo 5 str. 3 d.), kurie neturi viešajam administravimui būdingų požymių. Taigi byloje keliamas ginčas dėl Direkcijos, kaip valstybinės reikšmės kelio, įskaitant jame įrengtų inžinerinių elementų (greitį mažinančio kalnelio), valdytojos (kuri kartu yra ir triukšmo šaltinio valdytoja) atsakomybės už teisės aktų reikalavimų neatitinkančio kelio daromą žalą, kuris yra civilinio teisinio pobūdžio ir turi būti nagrinėjamas bendrosios kompetencijos teisme. Pareiškėjo reikalavimas įpareigoti pašalinti iškiliąją greičio mažinimo priemonę (kalnelį) taip pat susijęs su Direkcijos teisėmis ir pareigomis valdant valstybinės reikšmės kelią, todėl kildinamas iš civilinių teisinių santykių. Kadangi byla šiuo atveju nepatenka į Administracinių bylų teisenos įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatytą administracinio teismo nagrinėjamų bylų dėl žalos, padarytos viešojo administravimo srityje, atlyginimo kategoriją, ji turi būti nagrinėjama bendrosios kompetencijos teisme (2022 m. kovo 15 d. nutartis byloje *M. A.* prieš *valstybės įmonę Lietuvos automobilių kelių direkcija, Lietuvos valstybę, atstovaujamą valstybės įmonės Lietuvos automobilių kelių direkcija ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos*, teismingumo bylos Nr. T-8/2022).

1.2.2. Dėl pratybų Lietuvos kariuomenėje metu padarytos žalos atlyginimo

Apžvelgiamoje teismingumo byloje spręsta, kuriam – bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui – priskirtinas ginčas dėl atsakovo Lietuvos kariuomenės pareigos atlyginti turtinę ir neturtinę žalą, kildinamą iš Lietuvos kariuomenės kario savanorio (trečiojo asmens), pašaukto į pratybas, veiksmų, kuriais valdant tarnybinę transporto priemonę buvo sukeltas eismo įvykis.

Ieškovas kreipėsi į teismą nurodydamas, kad eismo įvykio kaltininkas – Lietuvos kariuomenėje tarnaujantis trečiasis asmuo, žala padaryta tarnybos metu, trečiajam asmeniui vairuojant Lietuvos kariuomenei priklausančią transporto priemonę. Ieškovo teigimu, draudimo bendrovės išmokėto žalos atlyginimo ir faktinės žalos dydžio, kuri yra didesnė nei draudimo atlyginta suma, skirtumą turi atlyginti už žalos padarymą atsakingas asmuo, t. y. Lietuvos kariuomenė.

Vilniaus apygardos administracinis teismas, susipažinęs su apylinkės teismo nutartimi perduota civiline byla, suabejojo jos priskirtinumu administracinių teismų kompetencijai ir nutarė kreiptis į specialiąją teisėjų kolegiją su prašymu išspręsti šios bylos rūšinio teismingumo klausimą. Teismo prašyme pažymėta, kad pareiškėjo reikalavimas atsakovei Lietuvos kariuomenei dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo grindžiamas Civilinio kodekso nuostatomis, reglamentuojančiomis apdraustojo asmens prievolę atlyginti žalą, kurios nepadengia draudimas, taip pat didesnio pavojaus šaltinio padarytos žalos atlyginimą. Pasak teismo, vien ta aplinkybė, kad Lietuvos kariuomenė yra viešojo administravimo subjektas, nelemia ginčo rūšinio teismingumo. Šiuo atveju Lietuvos kariuomenė nevykdė jokios viešojo administravimo veiklos, todėl ieškovui galbūt padarytos turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo klausimas nepatenka į Administracinių bylų teisenos įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatytą administracinių teismų nagrinėjamų ginčų kategoriją.

Specialioji teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo 2 straipsnio 17 punktą, karys savanoris – karys, atliekantis krašto apsaugos savanorių karo tarnybą. Karių savanorių ir kitų savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos karių pratybos, mokymai ir tarnybos užduočių vykdymas laikomi valstybinių pareigų atlikimu (to paties įstatymo 22 str. 3 d.). Taigi pateiktu ieškiniu prašoma atlyginti žalą, kilusią dėl kario savanorio veiksmų atliekant valstybines pareigas, bet ne dėl jo veiksmų viešojo administravimo srityje, kaip jie suprantami Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 18 punkto prasme, todėl atsižvelgiant į Administracinių bylų teisenos įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 punktą, taip pat į tai, kad ieškinio bei patikslinto ieškinio teisiniu pagrindu nurodomi Civilinio kodekso straipsniai, reglamentuojantys civilinės atsakomybės draudimą (6.254 str.), samdančio darbuotojus asmens atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų kaltės (6.264 str.) ir atsakomybę už didesnio pavojaus šaltinių padarytą žalą (6.270 str.), byloje kyla civilinio teisinio pobūdžio ginčas, kuris nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme (2022 m. gegužės 11 d. nutartis byloje *V. B.* prieš *Lietuvos kariuomenę*, teismingumo bylos Nr. T-20/2022).

1.2.3. Dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams paskesnių procedūrų ginčijimo remiantis aplinkybėmis, susijusiomis su pirminiame etape atliktais viešojo administravimo veiksmais

Ieškovas kreipėsi į teismą su ieškiniu, kurį patikslinęs prašė panaikinti Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Kauno rajono skyriaus vedėjo įsakymus dėl žemės paėmimo visuomenės poreikiams projekto tvirtinimo, sprendimus dėl konkrečių žemės sklypų, reikalingų visuomenės poreikiams, pertvarkymo padalijimo būdu ir nustatytų kadastro duomenų patvirtinimo bei žemės savininkų nuosavybės teisių įregistravimo Nekilnojamojo turto registre, Nacionalinės žemės tarnybos direktoriaus įsakymus dėl konkrečių žemės sklypų dalies paėmimo visuomenės poreikiams.

Apeliacine tvarka bylą nagrinėjantis Lietuvos apeliacinis teismas kreipėsi specialiąją teisėjų kolegiją su prašymu nuspręsti, ar byla pagal ieškovo ieškinį yra teisminga bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui. Pasak teismo, ieškovas formaliai ginčą kelia dėl bendrosios kompetencijos teismams priskirtino ginčo, susijusio su žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūros etapu, tačiau ginčijamų administracinių aktų neteisėtumo pagrindu nurodo netinkamą pirminio etapo atlikimą, t. y. kad Nacionalinės žemės tarnybos ir žemės paėmimu visuomenės poreikiams suinteresuota Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija netinkamai identifikavo turtą – žemės sklypus, dėl kurių pagal teisės aktus turėjo būti pradėta žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūra. Taigi, kaip teigia teismas, ieškovas iš esmės nesutinka su pirminiame žemės sklypų paėmimo visuomenės poreikiams etape atliktais veiksmais (neveikimu), kurie turėtų būti ginčijami administraciniame teisme.

Specialioji teisėjų kolegija nurodė, kad žemės paėmimo visuomenės poreikiams tvarką reglamentuoja Žemės įstatymas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugpjūčio 25 d. nutarimu Nr. 924 patvirtintos Žemės paėmimo visuomenės poreikiams taisyklės bei Žemės paėmimo visuomenės poreikiams projektų rengimo ir įgyvendinimo taisyklės. Šių teisės aktų nuostatos išskiria tokius žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūros etapus: 1) Nacionalinės žemės tarnybos vadovo sprendimas pradėti žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūrą, kuris gali būti skundžiamas administraciniam teismui; 2) žemės paėmimo visuomenės poreikiams projekto arba paimamo visuomenės poreikiams žemės sklypo plano rengimas ir visuomenės poreikiams planuojamos paimti žemės vertinimas; 3) sprendimo paimti žemę visuomenės poreikiams priėmimas. Dėl pastarųjų dviejų etapų kilę ginčai teismingi bendrosios kompetencijos teismui.

Kaip buvo matyti iš ieškovo ieškinio reikalavimų, jis skundžia Nacionalinės žemės tarnybos priimtus administracinius aktus dėl projekto tvirtinimo, žemės sklypų pertvarkymo padalijimo būdu bei žemės sklypų dalies paėmimo, t. y. tuos veiksmus, kurie atliekami jau pasibaigus žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūros pradžiai, todėl ginčai, susiję su šiais reikalavimais, yra teismingi bendrosios kompetencijos teismui. Nors ieškovas savo ieškinio argumentuose nurodo aplinkybes, jog, jo nuomone, buvo netinkamai pradėta žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūra, tačiau reikalavimo panaikinti Nacionalinės žemės tarnybos vadovo sprendimą pradėti žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūrą nereiškė. Todėl nurodomos aplinkybės, susijusios su

pirminiais žemės sklypų paėmimo visuomenės poreikiams etape atliktais veiksmais ar neveikimu, nenulemia ieškinio teismingumo administraciniam teismui – ši žemės paėmimo visuomenės poreikiams procedūros stadija yra pasibaigusi. Remdamasi nurodytomis aplinkybėmis, specialioji teisėjų kolegija darė išvadą, jog byla teisminga bendrosios kompetencijos teismui (2022 m. gegužės 11 d. nutartis byloje *A. K.* prieš *Nacionalinę žemės tarnybą prie Žemės ūkio ministerijos*, teismingumo bylos Nr. T-21/2022).

1.2.4. Dėl gydymo įstaigos ginčijamo Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisijos sprendimo

Viešoji įstaiga Kelmės ligoninė kreipėsi į teismą, prašydama, be kita ko, panaikinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos Pacientų sveikatai padarytos žalos nustatymo komisijos (toliau – Komisija) sprendimo dalį dėl taikytinos ginčui Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo (toliau – Įstatymas) redakcijos bei ginčą dėl sveikatai padarytos žalos atlyginimo išspręsti iš esmės.

Vilniaus apygardos teismas kreipėsi į specialiąją teisėjų kolegiją su prašymu išspręsti kilusio ginčo rūšinio teismingumo klausimą, nutartyje pažymėdamas, kad ieškinyje iš esmės įrodinėjama, jog Komisija netinkamai taikė Įstatymo nuostatas, dėl ko šios komisijos sprendimu Kelmės ligoninei buvo nepagrįstai sukurta prievolė atlyginti žalą iš jos biudžeto lėšų. Teismo teigimu, ieškinio turinys susijęs ne su ginčo iš esmės išnagrinėjimu, bet su netinkamu vadovavimusi atitinkama Įstatymo redakcija. Komisijos sprendimo neteisėtumas šioje byloje yra grindžiamas ne civilinės teisės normų pažeidimu, o neteisėtu, įstatymui prieštaraujančiu administravimo subjekto aktu. Jeigu būtų pripažinta, kad ieškovas pacientui priteistą žalą išmokėjo dėl Komisijos klaidos, reikštų, jog ieškovė patyrė žalą dėl neteisėto Komisijos sprendimo.

Specialioji teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal Įstatymo redakcijos, galiojančios nuo 2020 m. sausio 1 d., 25 straipsnio 1 dalį, pacientas ir kiti asmenys, turintys teisę į pacientų sveikatai padarytos žalos (turtinės ir neturtinės) atlyginimą, per 30 dienų nuo tos dienos, kai jie sužinojo ar turėjo sužinoti apie Komisijos sprendimą, turi teisę Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso nustatyta tvarka kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą dėl paciento sveikatai padarytos žalos (turtinės ir neturtinės) atlyginimo klausimo nagrinėjimo iš esmės. Šioje dalyje nurodytu atveju atsakovas byloje yra valstybė, atstovaujama Vyriausybės įgaliotos institucijos, o teismas, spręsdamas dėl pacientų sveikatai padarytos žalos (turtinės ir neturtinės) atlyginimo, vadovaujasi šio įstatymo 24 straipsnio 6 dalimi. Minėto įstatymo 24 straipsnio 4^1 dalyje nustatyta, kad Komisijos sprendimas atsisakyti nagrinėti prašymą Administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka gali būti skundžiamas Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Pagal aptariamo straipsnio 4 dalį, Komisija priima sprendimą atsisakyti nagrinėti prašymą ir grąžina jį pateikusiam asmeniui nurodydama grąžinimo priežastis šiais atvejais: 1) kartu su prašymu pateikti ne visi, netinkamai įforminti dokumentai, kurie turi būti teikiami su prašymu, ir (ar) juose ir (arba) prašyme pateikta ne visa ir (ar) netiksli informacija ir prašymą pateikęs asmuo per šio straipsnio 3 dalyje nurodytą terminą neįvykdo reikalavimo ištaisyti trūkumus; 2) prašymas neįskaitomas.

Įvertinus pareikšto ieškinio faktinį bei teisinį pagrindus, aptartą teisinį reguliavimą, apžvelgiamu atveju spręsta, kad keliamas ginčas yra susijęs ne su administraciniais

teisiniais santykiais ir ginčais, kurie pagal Administracinių bylų teisenos įstatymą yra priskiriami administracinio teismo kompetencijai, bet su Komisijos sprendimo civiliniais teisiniais padariniais, t. y. pagal kurią Įstatymo redakciją (galiojusią iki 2019 m. gruodžio 31 d. ar įsigaliojusią nuo 2020 m. sausio 1 d.) turėjo būti nagrinėjamas pareiškimas, ir, atitinkamai, kas yra subjektas, iš kurio lėšų ir kokia tvarka turi būti atlyginama padaryta žala. Atsižvelgiant į šiuos motyvus, nutarta, kad ginčas teismingas bendrosios kompetencijos teismui (2022 m. gegužės 11 d. nutartis byloje *viešoji įstaiga Kelmės ligoninė* prieš *Lietuvos Respublikos valstybę, atstovaujamą Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos*, teismingumo bylos Nr. T-25/2022).

1.2.5. Dėl ginčo, keliamo solidariems atsakovams – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai ir notarams, susijusio su paveldėta kompensuojamąja senatvės pensija

Ieškovai teismo prašė priteisti solidariai iš atsakovų Lietuvos valstybės, atstovaujamos Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (toliau – VSDFV) Vilniaus skyriaus, ir notarų turtinės žalos atlyginimą.

Ieškovai nurodė, kad po jų tėvo mirties liko kompensuojamoji senatvės pensijos dalis, tačiau ieškovai apie tai sužinojo tik daug vėliau notaro biure, kai po savo motinos mirties kartu su kitais paveldėjimo dokumentais gavo ir du paveldėjimo teisės pagal įstatymą liudijimus. Dėl to prašymus dėl paveldėtos kompensuojamosios senatvės pensijos (dirbusiam) VSDFV Vilniaus skyriui pateikė pasibaigus Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų ir valstybinių pensijų, sumažintų dėl draudžiamųjų pajamų turėjimo, kompensavimo įstatymo 2 straipsnio 6 dalyje nustatytam terminui, kuris Vilniaus miesto apylinkės teismo nutartimi civilinėje byloje kaip naikinamasis nebuvo atnaujintas.

Vilniaus miesto apylinkės teismas suabejojo bylos rūšiniu teismingumu ir su prašymu išspręsti šį klausimą kreipėsi į specialiąją teisėjų kolegiją.

Specialioji teisėjų kolegija pažymėjo, kad patikslintas ieškinys grindžiamas tiek atsakovo VSDFV Vilniaus skyriaus funkcijų netinkamu vykdymu, išsiunčiant pažymą ne tam notarui, neišsiunčiant pažymos palikėjo šeimos nariams ir giminaičiams, tiek ir notarų funkcijų netinkamu vykdymu, laiku neišsiunčiant gautų duomenų apie palikėjui skirtą kompensaciją notarui, vedančiam paveldėjimo bylą. VSDFV veikla reglamentuojama Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatyme. Vykdydamas teisės aktais pavestas funkcijas, VSDFV, kaip viešojo administravimo subjektas, vykdo viešojo administravimo funkcijas. Notarų veiksmai, vykdant teisės aktuose (Lietuvos Respublikos notariato įstatyme) pavestas funkcijas, nėra viešojo administravimo veikla, o atitinkama notarų atsakomybė yra civilinės (ne administracinės) teisės reglamentavimo sritis. Taigi ieškovų reiškiamas ieškinys pagal savo pobūdį yra susijęs ne tik su viešosios, bet ir su civilinės teisės reglamentuojamais santykiais. Ieškovai kelia ginčą dėl solidariosios atsakovų atsakomybės, todėl, nagrinėdamas ginčą, teismas turės vertinti tiek VSDFV (viešojo administravimo subjekto), tiek notarų atitinkamus veiksmus (neveikimą). Vadinasi, keliamas ginčas pagal savo pobūdį peržengia Civilinio kodekso 6.271 straipsnio reglamentavimo ribas. Specialiosios teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovų reikalavimo dėl žalos atlyginimo (solidarios atsakovų atsakomybės) nagrinėjimas bendrosios kompe-

tencijos teisme atitiktų proceso operatyvumo ir ekonomiškumo principus, leistų koncentruotai ir ekonomiškai išnagrinėti tarp šalių kilusį ginčą (2022 m. birželio 16 d. nutartis byloje *R. I., A. I. ir M. I.* prieš *Lietuvos Respubliką, atstovaujamą Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyriaus, notarus Ž. P. ir D. P.*, teismingumo bylos Nr. T-33/2022).

2. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų apžvalga

2.1. 2022 m. birželio 30 d. prejudicinis sprendimas byloje *M. A.* prieš *Valstybės sienos apsaugos tarnybą prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos* (C-72/22 PPU)

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (toliau – Direktyva 2011/95) 4 straipsnio 1 dalies, 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (toliau – Direktyva 2013/32) 7 straipsnio 1 dalies ir 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo (toliau – Direktyva 2013/33), 8 straipsnio 2 ir 3 dalių išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas vykstant procesui, kuriame trečiosios šalies pilietis M. A. skundė Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) teikimą dėl jo sulaikymo.

Prejudicinio sprendimo aktualumas ir svarba

Šio prejudicinio sprendimo aktualumą ir svarbą rodo daugybė aplinkybių: nuo 2021 m. liepos mėnesio besitęsianti valstybės lygio ekstremalioji situacija Lietuvos Respublikoje dėl masinio užsieniečių antplūdžio, pasikeitęs Įstatyme dėl užsieniečių teisinės padėties įtvirtintas reglamentavimas bei didelis tiek bendrosios kompetencijos teismuose, tiek specializuotuose teismuose nagrinėjamų bylų dėl užsieniečių (pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų, migrantų) teisinės padėties kiekis. Apžvelgiamame prejudiciniame sprendime pateikti šioje srityje itin reikšmingi išaiškinimai, susiję su prieglobsčio prašymo pateikimo tvarka bei asmenų, neteisėtai esančių valstybės narės teritorijoje, sulaikymo pagrindais atvejais, kilusiais dėl masinio užsieniečių antplūdžio.

Teisingumo Teismas šiame prejudiciniame sprendime, kuris buvo priimtas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kreipimosi pagrindu, konstatavo, kad pagal Sąjungos teisę draudžiamos Lietuvos teisės aktų nuostatos, pagal kurias, esant masiniam užsieniečių antplūdžiui, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas vien todėl, kad jis šalyje yra neteisėtai. Vis dėlto siekdama pateisinti sulaikymą valstybė narė, kurios neteisėtai šalyje esantis prieglobsčio prašytojas prašo tarptautinės apsaugos, iš esmės turi įrodyti, kad, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, jis kelia grėsmę nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, įvertinęs Teisingumo Teismo prejudiciniame sprendime pateiktus išaiškinimus, galutinai išnagrinėjo kilusį ginčą, priimdamas 2022 m. liepos 28 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1091-822/2022. Nagrinėtoje byloje Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pirmiausia sprendė klausimą, ar pareiškėjas, nors prašymo taip, kaip tiksliai reikalauja nacionaliniai teisės aktai, nebuvo pateikęs, visgi gali būti laikomas įgijęs prieglobsčio prašytojo teisinį statusą, nuo kurio priklauso teisiniai sulaikymo pagrindai ir tokio asmens teisių apimtis. Šiuo aspektu atsižvelgta į Teisingumo Teismo išaiškinimą, jog norint „paprašyti" tarptautinės apsaugos, nereikia jokių administracinių formalumų, nes tokie formalumai atliekami „pateikiant" prašymą. Norėdamas atlikti pastarąjį veiksmą, tarptautinės apsaugos prašytojas iš esmės turi užpildyti aktualioje direktyvoje numatytą tam skirtą blanką. Be to, bet kuris trečiosios šalies pilietis arba asmuo be pilietybės turi teisę prašyti tarptautinės apsaugos valstybės narės teritorijoje, įskaitant jos pasienį ar tranzito zonas, net jeigu jis šioje teritorijoje yra neteisėtai. Išplėstinė teisėjų kolegija pabrėžė, kad valstybei išlieka teisė reikalauti, kad tarptautinės apsaugos prašymai būtų pateikti asmeniškai ir (arba) nurodytoje vietoje, tačiau valstybė negali tuo naudotis taip, kad praktiškai šiems piliečiams ar kai kuriems iš jų kiltų kliūčių pateikti prašymą arba pateikti jį „kuo greičiau". Tai aktualu ir tais atvejais, kai valstybėje egzistuoja ypatinga situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. Bylos faktai pagrindė, kad pareiškėjas, nors ir nesilaikydamas nacionaliniuose teisės aktuose nustatytos tvarkos, visgi pateikė prieglobsčio prašymą, todėl pagal Europos Sąjungos teisę jis pripažintas įgijęs prieglobsčio prašytojo statusą.

Vertindamas, ar pareiškėjui, kaip prieglobsčio prašytojui, taikytas sulaikymas yra teisėtas, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pasirėmė esminiu Europos Sąjungos Teisingumo teismo išaiškinimu, jog vien tai, kad tarptautinės apsaugos prašytojas valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai, nėra vienas iš pagrindų, kuriais remiantis galima pateisinti tokio prašytojo sulaikymą. Ekstremaliosios situacijos dėl masinio užsieniečių antplūdžio paskelbimas taip pat savaime nepateisina prieglobsčio prašytojo sulaikymo remiantis grėsmės nacionaliniam saugumui arba viešajai tvarkai pagrindais. Be to, vien tarptautinės apsaugos prašytojo buvimo Lietuvos Respublikoje neteisėtumas savaime nerodo pakankamai didelės grėsmės kuriam nors pagrindiniam visuomenės interesui, atskirai individualiu atveju neįvertinus asmeninio prieglobsčio prašytojo elgesio, dėl kurio kiltų realus, tuo metu esantis ir pakankamai didelis pavojus pagrindiniam visuomenės interesui arba Lietuvos Respublikos vidaus ar išorės saugumui. Vertinant šią aplinkybę, byloje nebuvo nustatytos tokios faktinės aplinkybės, kurios būtų sudariusios pagrindą konstatuoti, jog apelianto elgesys individualiai vertintinas kaip keliąs grėsmę nurodytoms vertybėms, dėl ko būtų buvę griežtai reikalinga pasitelkti tokią priemonę kaip sulaikymas.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo, kad apylinkės teismas netinkamai įvertino faktines bylos aplinkybes Europos Sąjungos, nacionalinės teisės aktų kontekste, ir dėl to priėmė neteisėtą sprendimą sulaikyti apeliantą.

Neoficiali prejudicinio sprendimo apžvalga

Visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje galiojant ekstremaliajai situacijai dėl masinio migrantų antplūdžio iš Baltarusijos, trečiosios šalies pilietis M. A. kartu su iš Lietuvos

atvykusių asmenų grupe buvo sulaikytas Lenkijoje, nes neturėjo nei kelionės dokumentų, nei gyventi Lietuvoje ir Sąjungoje reikalingos vizos. Tuomet M. A. buvo perduotas Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT), kuri siekdama nustatyti M. A. teisinę padėtį, kreipėsi į teismą dėl jo sulaikymo ne ilgiau kaip šešiems mėnesiams. Bylos nagrinėjimo pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose metu, taip pat vėliau raštu VSAT M. A. teikė prašymus suteikti prieglobstį.

Esant tokiai ekstremaliajai situacijai dėl masinio migrantų antplūdžio, prašymas suteikti prieglobstį turi būti pateiktas laikantis Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 140^{12} straipsnio 1 dalyje nustatytos tvarkos, antraip jis bus nepriimtinas. Be to, pagal to paties įstatymo 140^{17} straipsnį, esant tokiai ekstremaliajai situacijai, į Lietuvos teritoriją neteisėtai atvykęs užsienietis gali būti sulaikytas. Dėl šių kartu taikomų minėto įstatymo nuostatų M. A. neturėjo galimybės pateikti tarptautinės apsaugos prašymo, nes jis į Lietuvos teritoriją atvyko neteisėtai ir yra sulaikytas, taigi jis negalėjo būti laikomas ir prieglobsčio prašytoju.

Į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo kreipėsi M. A. sulaikymo klausimą apeliacine instancija nagrinėjęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.

Dėl karo padėties ar nepaprastosios padėties arba ekstremaliosios situacijos atveju taikomų teisės normų, užkertančių kelią galimybei naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje neteisėtai esantiems užsieniečiams

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pirmuoju klausimu iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 2013/32 6 straipsnis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje.

Teisingumo Teismas nurodė, kad nors paprašyti tarptautinės apsaugos ir pateikti tarptautinės apsaugos prašymą reiškia vienas po kito einančius skirtingus etapus, šie veiksmai yra glaudžiai tarpusavyje susiję, nes jais siekiama užtikrinti, pirma, galimybę veiksmingai pasinaudoti tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra ir, antra, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 18 straipsnio veiksmingumą. Teisingumo Teismo vertinimu, nacionalinės teisės nuostata, kurioje numatyta, kad trečiosios šalies pilietis, neteisėtai esantis šalyje, vien dėl šios aplinkybės netenka galimybės paprašyti tarptautinės apsaugos ar pateikti tarptautinės apsaugos prašymą po to, kai atvyko į Lietuvos teritoriją, užkerta kelią tokiam piliečiui realiai naudotis Chartijos 18 straipsnyje įtvirtinta teise, atitinkamai, tokia nacionalinė teisės norma negali būti laikoma atitinkančia Direktyvos 2013/32 6 straipsnyje ir 7 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus. Pagal Direktyvos 2013/32 6 straipsnio 3 dalį valstybės narės gali reikalauti, kad tarptautinės apsaugos prašymai būtų pateikti asmeniškai ir (arba) nurodytoje vietoje. Vis dėlto Teisingumo Teismas nurodė, kad valstybės narės negali tuo naudotis taip, kad praktiškai šiems piliečiams ar kai kuriems iš jų kiltų kliūčių pateikti prašymą arba pateikti jį

„kuo greičiau“. Aiškinant priešingai, būtų pažeistas Direktyvos 2013/32 tikslas užtikrinti galimybę veiksmingai, lengvai ir greitai pasinaudoti tarptautinės apsaugos suteikimo procedūra ir būtų labai pakenkta teisės prašyti prieglobsčio, kuri pagal šios direktyvos 7 straipsnį pripažįstama kiekvienam trečiosios šalies piliečiui, veiksmingumui.

Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės siekio pateisinti nacionalinėje teisėje nustatytus teisės pateikti tarptautinės apsaugos prašymą apribojimus grėsmės viešajai tvarkai ar vidaus saugumui, kuri kyla Lietuvos Respublikai dėl masinio migrantų antplūdžio jos pasienyje su Baltarusija, sumetimais Teisingumo Teismas nurodė, kad negalima bendrai remtis grėsme viešajai tvarkai ar vidaus saugumui, kylančia dėl masinio trečiųjų šalių piliečių antplūdžio, ir taip pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 72 straipsnį pateisinti nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurią iš neteisėtai valstybėje narėje esančio trečiosios šalies piliečio *de facto* atimta teisė pateikti tarptautinės apsaugos prašymą šios valstybės narės teritorijoje.

Dėl karo padėties ar nepaprastosios padėties arba ekstremaliosios situacijos atveju taikomų teisės normų, įtvirtinančių pagrindą sulaikyti prieglobsčio prašytoją vien todėl, kad jis šios valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas antruoju klausimu iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 2 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas vien todėl, kad jis šios valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai.

Teisingumo Teismas šiuo klausimu pažymėjo, jog tai, kad tarptautinės apsaugos prašytojas valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai, nėra vienas iš pagrindų, kuriais remiantis pagal Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 3 dalį galima pateisinti tokio prašytojo sulaikymą. Taigi trečiosios šalies piliečiui negali būti taikoma sulaikymo priemonė vien dėl šios priežasties.

Dėl grėsmės viešajai tvarkai ir nacionaliniam saugumui kaip užsieniečių sulaikymo pagrindo tokiomis išimtinėmis aplinkybėmis, kokios susiklostė dėl masinio užsieniečių antplūdžio iš Baltarusijos, Teisingumo Teismas nurodė, kad atsižvelgiant į būtinumo reikalavimą, pagal Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 3 dalies pirmos pastraipos e punktą grėsmė nacionaliniam saugumui arba viešajai tvarkai gali pateisinti prašytojo sulaikymą arba jo pratęsimą tik su sąlyga, kad dėl jo asmeninio elgesio kyla realus, tuo metu esantis ir pakankamai didelis pavojus pagrindiniam visuomenės interesui arba atitinkamos valstybės narės vidaus ar išorės saugumui. Tokiomis aplinkybėmis negalima teigti, kad tarptautinės apsaugos prašytojo buvimo šalyje neteisėtumas savaime rodo pakankamai didelę grėsmę kuriam nors pagrindiniam visuomenės interesui arba grėsmę valstybės narės vidaus ar išorės saugumui. Taigi, Teisingumo Teismo vertinimu, negalima pritarti tam, kad toks prašytojas gali kelti grėsmę šios valstybės narės nacionaliniam saugumui ar viešajai tvarkai, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/33 8 straipsnio 3 dalies e punktą, vien dėl to, kad jis valstybėje narėje yra neteisėtai. Kita vertus, ši išvada neužkerta kelio tam, kad valstybėje narėje neteisėtai esantis tarptautinės apsaugos prašytojas, atsižvelgiant į konkrečias jo pavojingumą patvirtinančias aplinkybes ir kartu į jo buvimo šalyje neteisė-

tumą, galėtų būti laikomas keliančiu tokią grėsmę.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendė:

1. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos 6 straipsnis ir 7 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, neteisėtai šalyje esantys trečiųjų šalių piliečiai faktiškai netenka galimybės naudotis tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūra šios valstybės narės teritorijoje.

2. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/33/ES, kuria nustatomos normos dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo, 8 straipsnio 2 ir 3 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas draudžiamos valstybės narės teisės normos, pagal kurias tais atvejais, kai yra įvesta karo padėtis ar nepaprastoji padėtis arba paskelbta ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, prieglobsčio prašytojas gali būti sulaikytas vien todėl, kad jis šios valstybės narės teritorijoje yra neteisėtai.

2.2. 2022 m. birželio 9 d. prejudicinis sprendimas byloje *UAB „Baltic Master“* **prieš** *Muitinės departamentą prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos* **(C-599/20)**

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, iš dalies pakeisto 1996 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 82/97 (toliau – Bendrijos muitinės kodeksas), 29 straipsnio 1 dalies d punkto ir 31 straipsnio 1 dalies ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 2454/93, išdėstančio Reglamento (EEB) Nr. 2913/92 įgyvendinimo nuostatas, iš dalies pakeisto 1999 m. sausio 8 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 46/1999 (toliau – Įgyvendinimo reglamentas), 143 straipsnio 1 dalies b, e ir f punktų išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant UAB „Baltic Master“ ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ginčą dėl tam tikrų importuotų prekių muitinės vertės nustatymo.

Prejudicinio sprendimo aktualumas ir svarba

Pristatomas prejudicinis sprendimas priimtas atnaujinus procesą administracinėje byloje (ABTĮ 156 str. 2 d. 1 p.) po EŽTT 2019 m. balandžio 16 d. sprendimo UAB „Baltic Master“ prieš Lietuvą (peticijos Nr. 55092/16, kuriame buvo konstatuota, jog Lietuvos Respublikos teismai (šiuo atveju administraciniai teismai) nepakankamai motyvavo atsisakymą kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą pagal pareiškėjo prašymą administracinėje byloje ir pažeidė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą).

Administraciniai teismai kasmet išnagrinėja nemažą kiekį mokestinių ginčų bylų, susijusių su tam tikrais prekių muitinės vertės nustatymo aspektais. Keletas aktualių šių teisinių santykių aspektų aptariama apžvelgiamame Teisingumo Teismo prejudiciniame sprendime.

Šiame sprendime Teisingumo Teismas gausiai rėmėsi jau esama praktika importuojamų prekių muitinės vertės nustatymo teisiniuose santykiuose, priminė, kad importuotų prekių sandorio vertės metodui turi būti teikiama pirmenybė nustatant šių prekių muitinę vertę, o nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo šio principo, turi būti aiškinamos siaurai. Taip pat Teisingumo Teismas pateikė ir naujus administracinių teismų praktikai aktualius išaiškinimus, t. y. pasisakė dėl pirkėjo ir pardavėjo pripažinimo (ne)susijusiais asmenimis prekių muitinės vertės nustatymo tikslais, kai nėra sąsajas patvirtinančių konkrečių dokumentų, tačiau prekių pirkimo–pardavimo sandorio sudarymo aplinkybės rodo ypač glaudų ryšį tarp šio sandorio šalių.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, kurio kreipimosi pagrindu buvo priimtas šis prejudicinis sprendimas, įvertinęs Teisingumo Teismo prejudiciniame sprendime pateiktus išaiškinimus, 2022 m. rugsėjo 28 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. A-926-968/2022 galutinai išnagrinėjo kilusį ginčą. Teisėjų kolegija, vadovaudamasi Teisingumo Teismo išaiškinimais, konstatavo, kad šiuo atveju nepagrįstai pareiškėjas ir pardavėjas buvo pripažinti susijusiais asmenimis Bendrijos muitinės kodekso 29 straipsnio 1 dalies d punkto taikymo tikslais, o tai savaime paneigia vietos mokesčių administratoriaus ir mokestinį ginčą nagrinėjusių institucijų vertinimą, kad nagrinėjamu atveju nėra tenkinama ši (Bendrijos muitinės kodekso 29 str. 1 d. d p. nustatyta) sąlyga ginčo prekių muitinę vertę apskaičiuoti taikant sandorio vertės metodą.

Vis dėlto teisėjų kolegija pažymėjo, kad, vadovaujantis Įgyvendinimo reglamento 181a straipsnio 1 dalimi, muitinė neprivalo importuotų prekių muitinės vertės nustatyti remdamasi sandorio vertės metodu, jei, vadovaujantis šio straipsnio 2 dalyje nustatyta procedūra, ji, atsižvelgusi į pagrįstas abejones, nėra įtikinama, kad deklaruojamoji vertė, remiantis Bendrijos muitinės kodekso 29 straipsniu, atspindi sumokėtą arba mokėtiną bendrą sumą. Byloje buvo nustatyta, jog muitinės abejonė Įgyvendinimo reglamento 181a straipsnio taikymo tikslais buvo objektyviai pagrįsta, be kita ko, dėl to, kad deklaruota ginčo prekių sandorio vertė buvo net 3–4 kartus mažesnė už PREMI DB (muitinės prekių muitinio įforminimo informacinė sistema) nurodytą atitinkamų prekių vertę. Atsižvelgdami į nustatytą ypač glaudų pareiškėjo ir pardavėjo ryšį, pateiktų dokumentų (informacijos) neišsamumą (trūkumus) ir kitas nustatytas aplinkybes (įrodymus), teismai (pirmosios instancijos teismas, kuriam pritarė apeliacinės instancijos teismas) iš esmės pripažino, kad pareiškėjas nepaneigė abejonių, dėl kurių Vilniaus teritorinė muitinė nusprendė taikyti Įgyvendinimo reglamento 181a straipsnį ir nepripažinti pareiškėjo deklaruotos muitinės vertės. Tai sudarė pagrindą pripažinti ginčijamų kompetentingų institucijų sprendimų teisėtumą.

Neoficiali prejudicinio sprendimo apžvalga

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant UAB *„Baltic Master“* ir Lietuvos mokesčių administratoriaus (muitinės) ginčą dėl tam tikrų importuotų prekių muitinės vertės nustatymo. Konkrečiai nustatyta, kad 2009–2012 m. *Baltic*

Master į Lietuvą importavo įvairias Malaizijos kilmės prekes, įsigytas iš bendrovės *Gus Group* (toliau – pardavėja). Muitinės deklaracijose šios prekės buvo nurodytos kaip „oro kondicionavimo įrenginių dalys“. Šiose deklaracijose nurodytas vienas TARIC kodas kartu su bendra šių prekių mase kilogramais. Deklaracijose *Baltic Master* kaip muitinę vertę nurodė šių prekių sandorio vertę, t. y. jų pirkimo sąskaitose faktūrose nurodytą kainą.

Vilniaus teritorinė muitinė atsisakė pripažinti importo deklaracijose nurodytą sandorio vertę, nes laikėsi nuomonės, kad dėl *Baltic Master* ir pardavėją siejančių komercinių santykių pobūdžio šios įmonės turi būti laikomos susijusiais asmenimis, kaip tai suprantama pagal Bendrijos muitinės kodekso 29 straipsnio 1 dalies d punktą, ir kad nagrinėtų prekių muitinės vertės neįmanoma nustatyti remiantis šio kodekso 29 ir 30 straipsniais. Šioje ataskaitoje muitinė nustatė muitinę vertę pagal minėto kodekso 3 straipsnį, remdamasi nacionalinės muitinės tvarkomoje prekių muitinio įforminimo informacinėje sistemoje turimais duomenimis.

Dėl pirkėjo ir pardavėjo pripažinimo (ne)susijusiais asmenimis prekių muitinės vertės nustatymo tikslais, kai nėra sąsajas patvirtinančių konkrečių dokumentų, tačiau prekių pirkimo–pardavimo sandorio sudarymo aplinkybės rodo ypač glaudų ryšį tarp šio sandorio šalių

Nacionalinis teismas pirmiausia siekė išsiaiškinti, ar Bendrijos muitinės kodekso 29 straipsnio 1 dalies d punktas ir Įgyvendinimo reglamento 143 straipsnio 1 dalies b, e ir f punktai turi būti aiškinami taip, kad pirkėjas ir pardavėjas turi būti laikomi susijusiais asmenimis, kai nėra dokumento, leidžiančio nustatyti jų ryšį, tačiau nagrinėjamų sandorių sudarymo sąlygos, kurias patvirtina objektyvios aplinkybės, gali būti laikomos patvirtinančiomis *de facto* kontrolės buvimą.

Pagal Įgyvendinimo reglamento 143 straipsnio 1 dalį asmenys gali būti laikomi susijusiais tik tuo atveju, jeigu jie patenka į vieną iš šioje nuostatoje detaliai išvardytų atvejų. Pavyzdžiui, pagal šio 143 straipsnio 1 dalies b punktą susijusiais laikomi asmenys, kurie yra juridiškai pripažinti verslo partneriai. Pagal minėtą 143 straipsnio 1 dalies e ir f punktus taip pat yra ir tuo atveju, kai vienas asmuo tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja kitą asmenį arba kai juos abu tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoja trečiasis asmuo.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia išaiškino, kad pirkėjas ir pardavėjas negali būti laikomi teisiškai pripažintais verslo partneriais arba susijusiais dėl tiesioginių ar netiesioginių *de jure* kontrolės santykių, jeigu nėra jokio dokumento, leidžiančio nustatyti tokį jų tarpusavio ryšį.

Kita vertus, pirkėjas ir pardavėjas gali būti laikomi susijusiais dėl tiesioginių ar netiesioginių *de facto* kontrolės santykių, kai objektyviomis aplinkybėmis patvirtintos nagrinėjamų sandorių sudarymo sąlygos gali būti laikomos rodančiomis ne tik glaudų pasitikėjimo ryšį tarp pirkėjo ir pardavėjo, bet ir tai, kad vienas iš jų gali suvaržyti kitą ar jam vadovauti arba kad trečiasis asmuo gali daryti jiems tokią įtaką.

Jei nacionalinis teismas padarytų išvadą, kad nagrinėjamu atveju pirkėjas ir pardavėjas nėra susiję, kaip tai suprantama pagal Bendrijos muitinės kodekso 29 straipsnio 1 dalies d punktą, tai reikštų, kad importuotų prekių muitinė vertė iš principo turėjo būti nustatoma remiantis jų sandorio verte, o ne kitu vertinimo metodu, kaip antai numatytu šio kodekso 31 straipsnio 1 dalyje.

Teisingumo Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pagal Įgyvendinimo reglamento 181a straipsnį, nustatydamos muitinę vertę muitinės institucijos gali nepripažinti sandorio vertės, jei mano, kad deklaruota importuotų prekių vertė neatspindi jų realios vertės, nesvarbu, ar tarp pirkėjo ir pardavėjo yra ryšys.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

1. 1992 m. spalio 12 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92, nustatančio Bendrijos muitinės kodeksą, iš dalies pakeisto 1996 m. gruodžio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 82/97, 29 straipsnio 1 dalies d punktas ir 1993 m. liepos 2 d. Komisijos reglamento (EEB) Nr. 2454/93, išdėstančio Tarybos reglamento (EEB) Nr. 2913/92 įgyvendinimo nuostatas, iš dalies pakeisto 1999 m. sausio 8 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 46/1999, 143 straipsnio 1 dalies b, e ir f punktai turi būti aiškinami taip:

– pirkėjas ir pardavėjas negali būti laikomi teisiškai pripažintais verslo partneriais arba susijusiais dėl tiesioginių ar netiesioginių *de jure* kontrolės santykių, jeigu nėra jokio dokumento, leidžiančio nustatyti tokį jų tarpusavio ryšį,

– pirkėjas ir pardavėjas gali būti laikomi susijusiais dėl tiesioginių ar netiesioginių *de facto* kontrolės santykių, kai objektyviomis aplinkybėmis patvirtintos nagrinėjamų sandorių sudarymo sąlygos gali būti laikomos rodančiomis ne tik glaudų pasitikėjimo ryšį tarp pirkėjo ir pardavėjo, bet ir tai, kad vienas iš jų gali suvaržyti kitą ar jam vadovauti arba kad trečiasis asmuo gali daryti jiems tokią įtaką.

2. Reglamento Nr. 2913/92, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 82/97, 31 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad kai importuotos prekės muitinės vertės neįmanoma nustatyti pagal šio reglamento 29 ir 30 straipsnius, nedraudžiama jos nustatyti remiantis nacionalinėje duomenų bazėje esančia informacija apie vienintelių tos pačios kilmės prekių, kurios, nors ir nėra „panašios“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2454/93, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 46/1999, 142 straipsnio 1 dalies d punktą, žymimos tuo pačiu TARIC kodu, muitinę vertę.

2.3. 2022 m. balandžio 28 d. prejudicinis sprendimas byloje *UAB „Romega“* **prieš** *Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą* **(C-89/21)**

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2005 m. lapkričio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 2073/2005 dėl maisto produktų mikrobiologinių kriterijų, iš dalies pakeisto 2011 m. spalio 27 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1086/2011 (toliau – Reglamentas Nr. 2073/2005), 1 straipsnio ir I priedo 1 skyriaus 1.28 punkto, taip pat dėl 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 178/2002, nustatančio maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančio Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančio su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (toliau – Reglamentas Nr. 178/2002), 14 straipsnio 1, 2 ir 8 dalių išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant paukštienos didmeninininkės UAB „Romega“ ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos ginčą dėl šios institucijos sprendimo skirti baudą ir įpareigoti bendrovę „Romega“ pašalinti iš rinkos paukštieną, kurioje buvo nustatytas tam tikrų serotipų salmonelių buvimas.

Prejudicinio sprendimo aktualumas ir svarba

Apžvelgiamame prejudiciniame sprendime Teisingumo Teismas pateikė svarbius išaiškinimus dėl šviežios paukštienos, užkrėstos kitais, nei Reglamente Nr. 2073/2005 nurodytais, salmonelės serotipais, vertinimo bei dėl kompetentingos institucijos, atliekančios maisto produktų analizę, plačios teisės kontroliuoti mikroorganizmų buvimą maisto produktuose. Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad Reglamento Nr. 2073/2005 1 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 8 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės kompetentinga institucija gali laikyti nesaugiais, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 1 ir 2 dalis, maisto produktus, kuriuos sudaro šviežia paukštiena ir kuriuose buvo nustatyta kitų patogeninių mikroorganizmų, o ne Reglamento Nr. 2073/2005 I priedo 1 skyriaus 1.28 punkte nurodytų salmonelių serotipų. Taip pat Teisingumo Teismas pabrėžė, kad pagal Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 1, 2, 7 ir 8 dalis kompetentingos nacionalinės institucijos gali imtis atitinkamų maisto produktų pateikimą rinkai ribojančių priemonių arba reikalauti pašalinti juos iš rinkos, jei šios institucijos turi objektyvų pagrindą įtarti, kad šie maisto produktai yra nesaugūs. Ši nuostata, atsižvelgiant į jos svarbą siekiant užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir vartotojų interesų apsaugą, kaip numatyta šio reglamento 1 straipsnio 1 dalyje, Teisingumo Teismo vertinimu, turi būti aiškinama plačiai.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, kurio kreipimosi pagrindu buvo priimtas šis prejudicinis sprendimas, įvertinęs Teisingumo Teismo prejudiciniame sprendime pateiktus išaiškinimus, 2022 m. liepos 4 d. nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-955-575/2022 galutinai išnagrinėjo ginčą individualioje byloje. Byloje buvo nustatyta, kad pareiškėjo patiekta į rinką šviežia paukštiena buvo apkrėsta *Salmonella Kentucky* ir *Salmonella Infantis* mikroorganizmais, t. y. tokiais, kurie nenurodyti Reglamento Nr. 2073/2005 I priedo 1 skyriaus 1.28 punkte. Teisėjų kolegija pabrėžė, kad Europos maisto saugos tarnybos ir Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro duomenimis, *Salmonella Kentucky* ir *Salmonella Infantis* patenka į daugiausia susirgimų sukėlusių salmonelių serotipų dešimtuką, o 2017 m. duomenimis *Salmonella Infantis* buvo labiausiai Europos Sąjungoje paplitęs salmonelių tipas viščiukų broilerių pulkuose ir viščiukų broilerių mėsoje; be to, teisėjų kolegija pastebėjo, kad, kaip matyti iš 2021 m. Europos maisto saugos tarnybos teiktų duomenų, būtent šis serotipas yra trečiasis pagal paplitimą salmonelės serotipas žmonėse. Vadovaujantis Europos maisto saugos tarnybos mokslinėmis nuomonėmis dėl naujo tikslo mažinti salmonelių paplitimą veislinių *Gallus gallus* vištų pulkuose ir broileriuose nustatymo poveikio kiekybinio vertinimo, byloje buvo pateikti duomenys, kad bet kuris salmonelių, kurių šeimininkai yra ne vien gyvūnai, serotipas laikomas galinčiu sukelti įvairaus sunkumo žmonių virškinimo trakto susirgimus ir turėtų būti laikomas reikšmingu visuomenės sveikatai. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija vertino, kad nustatyta aplinkybė dėl pareiškėjo produkcijos (šviežios paukštienos) užkrato Reglamente Nr. 2073/2005 nenustatytų serotipų salmonelėmis, kurie, vadovaujantis šioje srityje egzistuojančių mokslinių tyrimų duomenimis, laikomi turinčiais neigiamą poveikį žmogaus sveikatai, nagrinėtos bylos aplinkybėmis atsakovui pagrįstai leido laikyti aptariamą šviežią paukštieną nesaugia, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 2–5 dalis. Daryta išvada, kad atsakovas, uždrausdamas pareiškėjui tiekti

rinkai nesaugų produktą, įpareigodamas susigrąžinti nesaugų produktą iš vartotojų, produktą pašalinti iš rinkos ir jį sunaikinti, laikėsi įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimų, neviršijo savo kompetencijos.

Šio prejudicinio sprendimo aktualumą administracinių teismų praktikoje rodo ir tai, kad tokio pobūdžio bylų, kai yra ginčijami kompetentingų institucijų sprendimai, susiję su tuo, kad vienos ar kitos bendrovės produkcijoje randama tam tikrų rūšių salmonelių, eksplicitiškai neįvardytų Reglamento Nr. 2073/2005 nuostatose, pasitaiko bent kelios per kalendorinius metus. Taigi šiame prejudiciniame sprendime pateikti išaiškinimai prisideda prie vienodos administracinių teismų praktikos formavimo. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo prejudiciniu sprendimu jau buvo remtasi ne vienoje Lietuvos vyriausiame administraciniame teisme nagrinėtoje byloje (žr., pvz., 2022 m. liepos 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1006-575/2022, 2022 m. lapkričio 3 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-961-662/2022, 2022 m. lapkričio 9 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-1005-968/2022).

Neoficiali prejudicinio sprendimo apžvalga

Patikrinusi UAB „Romega“ rinkai pateiktą šviežią paukštieną iš Lenkijos, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba nustatė patogeninių mikroorganizmų *Salmonella Kentucky* ir *Salmonella Infantis*, todėl skyrė baudą, be to, uždraudė šiai bendrovei toliau tiekti rinkai tokią mėsą ir ją įpareigojo susigrąžinti tokius mėsos produktus iš vartotojų, pašalinti juos iš rinkos ir sunaikinti. Bendrovė ginčijo, kad Reglamento Nr. 2073/2005 nuostatomis draudžiamas tik *Salmonella Enteritidis* ir *Salmonella Typhimurium* buvimas šviežioje paukštienoje, o dėl kitų salmonelių, kaip antai *Salmonella Kentucky* arba *Salmonella Infantis*, buvimo šioje mėsoje jos negalima laikyti nesaugiu maisto produktu, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 178/2002 nuostatas. Su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl tam tikrų Reglamento Nr. 2073/2005 ir Reglamento Nr. 178/2002 nuostatų išaiškinimo į Teisingumo Teismą kreipėsi šalių ginčą nagrinėjęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.

Dėl kompetentingų institucijų diskrecijos laikyti nesaugiais maisto produktus, kuriuos sudaro šviežia paukštiena ir kuriuose buvo nustatyta kitų patogeninių mikroorganizmų, o ne Reglamento Nr. 2073/2005 nuostatose nurodytų salmonelių serotipų

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas siekė išsiaiškinti, ar valstybės narės kompetentinga institucija gali laikyti nesaugiais, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 1 ir 2 dalis, maisto produktus, kuriuos sudaro šviežia paukštiena ir kuriuose buvo nustatyta kitų patogeninių mikroorganizmų, o ne Reglamento Nr. 2073/2005 nuostatose nurodytų salmonelių serotipų.

Teisingumo Teismas nurodė, kad pagal Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 1, 2, 7 ir 8 dalis kompetentingos nacionalinės institucijos gali imtis atitinkamų maisto produktų pateikimą rinkai ribojančių priemonių arba reikalauti pašalinti juos iš rinkos, jei šios institucijos turi objektyvų pagrindą įtarti, kad šie maisto produktai yra nesaugūs. Ši nuostata, atsižvelgiant į jos svarbą siekiant užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir varto-

tojų interesų apsaugą, kaip numatyta šio reglamento 1 straipsnio 1 dalyje, turi būti aiškinama plačiai. Taigi, Teisingumo Teismas darė išvadą, kad Reglamentas Nr. 2073/2005 negali būti aiškinamas taip, kad juo kompetentingai institucijai draudžiama atitinkamai maisto produktų rūšiai, kaip antai šviežiai paukštienai, taikyti konkrečias Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 8 dalyje nurodytas priemones.

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad net jei nagrinėjamu atveju Lietuvos institucijos šviežioje paukštienoje nustatyti serotipai, t. y. *Salmonella Kentucky* ir (arba) *Salmonella Infantis*, atrodo, yra mažiau paplitę nei *Salmonella Typhimurium* ir *Salmonella Enteritidis* (kurie nurodyti Reglamento Nr. 2073/2005 nuostatose), vis dėlto negalima atmesti neigiamo pirmųjų dviejų serotipų salmonelių poveikio sveikatai. Kompetentingas nacionalinis teismas, remdamasis Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 8 dalimi, kaip ji išaiškinta šiame sprendime, pasak Teisingumo Teismo, turi patikrinti, ar šių serotipų salmonelių, nenurodytų Reglamento Nr. 2073/2005 nuostatose, buvimas leidžia įtarti, kad aptariama šviežia paukštiena yra nesaugi, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 2–5 dalis, ir pateisinti šios institucijos priemones kaip „tinkamas priemones“, priimtas remiantis pirmąja nuostata.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendė:

2005 m. lapkričio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 2073/2005 dėl maisto produktų mikrobiologinių kriterijų, iš dalies pakeisto 2011 m. spalio 27 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 1086/2011, 1 straipsnis, siejamas su 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 178/2002, nustatančio maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančio Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančio su maisto saugos klausimais susijusias procedūras, 14 straipsnio 8 dalimi, turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės kompetentinga institucija gali laikyti nesaugiais, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 178/2002 14 straipsnio 1 ir 2 dalis, maisto produktus, kuriuos sudaro šviežia paukštiena ir kuriuose buvo nustatyta kitų patogeninių mikroorganizmų, o ne Reglamento Nr. 2073/2005, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 1086/2011, I priedo 1 skyriaus 1.28 punkte nurodytų salmonelių serotipų.

2.4. 2022 m. birželio 2 d. prejudicinis sprendimas byloje *Get Fresh Cosmetics Limited* prieš *Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą* (C-122/21)

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1987 m. birželio 25 d. Tarybos direktyvos 87/357/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų produktams, kurie, atrodydami kitokie, nei yra iš tikrųjų, kelia pavojų vartotojų sveikatai ar saugai, suderinimo (toliau – Direktyva 87/357/EEB) 1 straipsnio išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Get Fresh Cosmetics Limited ir Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos ginčą dėl draudimo Get Fresh Cosmetics teikti rinkai tam tikrus kosmetikos gaminius.

Prejudicinio sprendimo aktualumas ir svarba

Direktyva 87/357 taikoma produktams, kurie, atrodydami kitokie, nei yra iš tikrųjų, kelia pavojų vartotojų sveikatai ar saugai.

Šiame prejudiciniame sprendime Teisingumo Teismas pateikė svarbius išaiškinimus, kokios keturios kumuliatyvios sąlygos turi būti įvykdytos, kad produktui būtų taikomas Direktyvoje 87/357 nustatytas draudimas juo prekiauti, jį importuoti, gaminti ar eksportuoti. Pirma, produktas turi būti ne maisto produktas, tačiau jo forma, kvapas, spalva, išvaizda, pakuotė, etiketė, tūris ar dydis yra kaip maisto produkto. Antra, ankstesniame šio sprendimo punkte nurodytos savybės turi būti tokios, kad būtų galima numatyti, jog vartotojai, ypač vaikai, gali supainioti produktą su maisto produktu. Trečia, turi būti galima numatyti, kad dėl šios aplinkybės vartotojai šį produktą gali dėti į burną, čiulpti ar praryti. Ketvirta, šį produktą dedant į burną, čiulpiant ar ryjant, gali kilti uždusimo, apsinuodijimo, virškinimo trakto perforacijos ar obstrukcijos pavojus. Taip pat Teisingumo teismas pasisakė dėl kompetentingos nacionalinės institucijos pareigos kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti, ar įvykdytos išvardytos sąlygos, pateisinančios sprendimą uždrausti produktą.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, kurio kreipimosi pagrindu buvo priimtas šis prejudicinis sprendimas, įvertinęs Teisingumo Teismo prejudiciniame sprendime pateiktus išaiškinimus, 2022 m. gruodžio 7 d. sprendimu administracinėje byloje Nr. eA-953-463/2022 galutinai išnagrinėjo ginčą individualioje byloje. Teisėjų kolegija konstatavo, kad, kai konkrečiu atveju tikrinama gaminių atitiktis Direktyvai 87/357, bet kurios iš minėtų sąlygų nebuvimas lemia išvadą, kad atitinkamas gaminys nepatenka į Direktyvos 87/357 taikymo sritį. Kitaip tariant, siekiant pagrįsti tikrinamų gaminių priskyrimą Direktyvos 87/357 1 straipsnyje apibrėžtai gaminių kategorijai, nepakanka konstatuoti vizualinį tikrinamo produkto panašumą su maisto produktu, suponuojantį to produkto supainiojimo su maistu tikimybę ir atitinkamai šios aplinkybės implikuojamą tokio produkto dėjimą į burną – būtina nustatyti Direktyvos 87/357 1 straipsnyje nurodytų sąlygų visetą, taigi, *inter alia* produktų supainiojimo su maistu keliamą pavojų vartotojų saugai ar sveikatai.

Vadovaudamasi Teisingumo Teismo išaiškinimu dėl panašių į maistą gaminių vertinimo kriterijų, teisėjų kolegija konstatavo, kad informacija apie gaminius, kuria nagrinėtu atveju disponavo atsakovas, nebuvo pakankamai išsami pagrįstam sprendimui dėl gaminių pavojaus vartotojų saugai ar sveikatai Direktyvos 87/357 1 straipsnio 2 dalies prasme priimti. Šiuo aspektu teisėjų kolegija pastebėjo, kad lemiamą įtaką atitinkamam vertinimui galėtų turėti *inter alia* tokios gaminių savybės, kaip, pavyzdžiui, įpakavimas, galbūt sudarantis reikšmingą prieigos prie gaminio kliūtį pažeidžiamų kategorijų asmenims, gaminių konsistencija (kietumas), galbūt minimizuojantis pažeidžiamų kategorijų asmenų galimybę gaminio atsikąsti ir pan. Tačiau nagrinėtoje byloje nustatytos aplinkybės, teisėjų kolegijos manymu, leido daryti pagrįstą išvadą, kad jokios panašios gaminių savybės, reikšmingos gaminių vertinimui Direktyvos 87/357 1 straipsnio 2 dalyje nurodytų keturių sąlygų kontekste, nagrinėtu atveju vertintos nebuvo. Atsakovas apsiribojo informacija, leidžiančia konstatuoti tikrintų kosmetikos gaminių panašumo į maisto produktus aplinkybę, ir tuomet iš esmės darė prielaidas dėl kitų Direktyvos 87/357 1 straips-

nio 2 dalyje nurodytų sąlygų buvimo. Todėl Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas panaikino ginčytus Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos sprendimus.

Neoficiali prejudicinio sprendimo apžvalga

Pagal Anglijos teisę įsteigta bendrovė Get Fresh Cosmetics gamina kosmetikos gaminius, be kita ko, tirpius vonios sūkurius, kurie Lietuvoje platinami per interneto svetainę. Atlikusi patikrinimą, Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba nustatė, kad kai kurie iš šių gaminių yra panašūs į maisto produktus, kelia apsinuodijimo pavojų vartotojams, ypač vaikams, ir grėsmę vartotojų saugumui, todėl įpareigojo Get Fresh Cosmetics pašalinti šiuos produktus iš rinkos. Su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl tam tikrų Direktyvos 87/357/EEB nuostatų išaiškinimo į Teisingumo Teismą kreipėsi šalių ginčą nagrinėjęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas.

Dėl būtinybės objektyviais ir pagrįstais duomenimis įrodyti kosmetikos gaminių, kurie dėl savo išvaizdos gali būti supainioti su maisto produktais, keliamą pavojų sveikatai

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar Direktyvos 87/357 1 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta į maisto produktus panašių gaminių pavojingumo prezumpcija, ar, priešingai, tokių gaminių pavojingumas turi būti įrodytas objektyviais ir pagrįstais duomenimis.

Teisingumo Teismas nurodė, kad kompetentingos nacionalinės institucijos kiekvienu konkrečiu atveju turi įvertinti, ar įvykdytos Direktyvos 87/357 1 straipsnyje išvardytos sąlygos, pateisinančios sprendimą uždrausti produktą pagal minėtos direktyvos 2 straipsnį, tam, kad būtų galima atlikti tokio sprendimo administracinę arba teisminę kontrolę. Šiuo tikslu tuo atveju, kai nagrinėjamas produktas savo išvaizda ar kvapu yra panašus į maisto produktą, jos turi įvertinti ne tik tikimybę, kad jis gali būti supainiotas su maisto produktu ir dėl to dedamas į burną, čiulpiamas ar ryjamas, bet ir tokio veiksmo keliamą pavojų. Šis vertinimas visų pirma turi būti grindžiamas objektyviais atitinkamų produktų požymiais. Siekiant nustatyti, ar, tokį gaminį dedant į burną, čiulpiant ar ryjant, gali kilti uždusimo, apsinuodijimo arba virškinimo trakto perforacijos ar obstrukcijos pavojus, taip pat turi būti atsižvelgiama į tokias savybes, kaip ne maisto produkto medžiagos ir sudėtis, kurias prireikus turi nurodyti minėtu produktu prekiaujantis asmuo. Be to, atliekant šį vertinimą, reikia atsižvelgti į asmenų kategoriją ir vartotojų, kurie gali susidurti su maisto produktų išvaizdą turinčiais gaminiais, visų pirma vaikų, pažeidžiamumą. Kita vertus, nereikalaujama, kad kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos objektyviais ir pagrįstais duomenimis įrodytų, kad vartotojai supainios gaminius su maisto produktais ir yra realus uždusimo, apsinuodijimo, virškinimo trakto perforacijos ar obstrukcijos pavojus. Iš tiesų pakanka, kad atitinkamą produktą įsidedant į burną, čiulpiant ar ryjant galėtų kilti toks pavojus.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

1987 m. birželio 25 d. Tarybos direktyvos 87/357/EEB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų produktams, kurie atrodydami kitokie, nei yra iš tikrųjų, kelia pavojų vartotojų sveikatai ar saugai, suderinimo 1 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip: objektyviais

ir pagrįstais duomenimis nebūtina įrodyti, kad, dedant į burną, čiulpiant ar ryjant gaminius, kurių, nors jie nėra maisto produktai, forma, kvapas, spalva, išvaizda, pakuotė, etiketė, tūris ar dydis yra tokie, kad tikėtina, jog vartotojai, o ypač vaikai, juos painios su maisto produktais ir dėl to įsidės į burną, čiulps ar praris, gali kilti uždusimo, apsinuodijimo, virškinimo trakto perforacijos ar obstrukcijos pavojus. Vis dėlto kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos kiekvienu konkrečiu atveju turi įvertinti, ar produktas atitinka šioje nuostatoje išvardytas sąlygas ir tai pagrįsti.

2.5. 2022 m. vasario 24 d. prejudicinis sprendimas byloje *PJ* prieš *Agenzia delle dogane e dei monopoli – Ufficio dei monopoli per la Toscana, Ministero dell'Economia e delle Finanze* (C-452/20)

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl proporcingumo ir atsargumo principų, Europos Sąjungos Sutarties (toliau – ESS) 5 straipsnio, 2014 m. balandžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/40/ES dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių tabako ir susijusių gaminių gamybą, pateikimą ir pardavimą, suderinimo (toliau – Direktyva 2014/40) 8, 21 ir 60 konstatuojamųjų dalių, taip pat 1 straipsnio ir 23 straipsnio 3 dalies išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant PJ ginčą su Agenzia delle Dogane e dei Monopoli – Ufficio dei monopoli per la Toscana (Muitinės ir monopolijų agentūra – Toskanos monopolijų biuras, Italija, toliau – Muitinės agentūra) ir Ministero dell'economia e delle finanze (Ekonomikos ir finansų ministerija, Italija) dėl to, ar buvo teisėtas muitinės agentūros sprendimas skirti PJ piniginę baudą ir papildomą administracinę sankciją penkiolikai dienų sustabdyti jo licencijos, suteikiančios teisę verstis baro, kuriame prekiaujama tabako gaminiais, veikla, galiojimą.

Prejudicinio sprendimo aktualumas ir svarba

Apžvelgiamame prejudiciniame sprendime Teisingumo Teismas priminė jau suformuotą jurisprudenciją dėl sankcijų skyrimo ir jų suderinamumo su proporcingumo principu, akcentuodamas, kad valstybės narės, pasirinkdamos tinkamas sankcijas, savo kompetenciją turi įgyvendinti laikydamosi Sąjungos teisės ir jos bendrųjų principų. Teisingumo Teismas pateikė konkretesnių išaiškinimų dėl proporcingumo principo aiškinimo taikant nacionalines normas, kuriomis už tabako gaminių nepilnamečiams pardavimą baudžiama ne tik bauda, bet ir licencijos sustabdymu. Teisingumo Teismas priminė 2003 m. gegužės 21 d. Ženevoje pasirašytos Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvencijos nurodytą tikslą apsaugoti žmonių sveikatą ir sumažinti, be kita ko, rūkymo plitimą tarp jaunų žmonių. Taip pat pabrėžta, kad sveikatos apsaugos tikslas yra svarbesnis nei ekonominiai interesai, nes šio tikslo svarba gali pateisinti neigiamas ekonomines pasekmes, net ir dideles.

Šis Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas, kuriame analizuota Italijoje susiklosčiusi situacija, reikšmingas ir Lietuvos administraciniams teismams, nagrinėjantiems bylas dėl ekonominių sankcijų ir tabako kontrolės. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos

Respublikos tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolės įstatymo nuostatas juridiniam asmeniui, pakartotinai per 3 metus pardavusiam tabako gaminių asmeniui iki 18 metų, gali būti skiriama ne tik piniginė bauda, bet ir panaikinamas licencijos galiojimas (Įstatymo 14 str. 5 d. 3 p., 26 str. 7 d.).

Neoficiali prejudicinio sprendimo apžvalga

PJ turi licenciją verstis baro, kuriame prekiaujama tabako gaminiais, veikla; ši licencija jam suteikia teisę prekiauti tabako gaminiais, kuriems Italijoje taikomas valstybės monopolis. Per muitinės agentūros patikrinimą buvo nustatyta, kad PJ pardavė cigarečių nepilnamečiui. Muitinės agentūra skyrė PJ administracinę 1 000 EUR dydžio baudą ir papildomą administracinę sankciją, t. y. penkiolikai dienų sustabdė jo licencijos verstis baro, kuriame prekiaujama tabako gaminiais, veiklos galiojimą. PJ sumokėjo jam paskirtą baudą, tačiau pateikė skundą dėl papildomos administracinės sankcijos.

Nagrinėjant pareiškėjo skundą teisme, šis pateikė prašymą Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą, siekdamas sužinoti, ar pagal proporcingumo principą draudžiamos nacionalinės teisės normos, kuriose, pirmą kartą pažeidus draudimą parduoti tabako gaminius nepilnamečiams, numatyta taikyti ne tik administracinę baudą, bet ir penkiolikai dienų sustabdyti veiklos licencijos, suteikiančios šį draudimą pažeidusiam ūkio subjektui teisę prekiauti tokiais gaminiais, galiojimą.

Dėl proporcingumo principo aiškinimo taikant nacionalines normas, kuriomis už tabako gaminių nepilnamečiams pardavimą baudžiama ne tik bauda, bet ir licencijos sustabdymu

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad 2003 m. gegužės 21 d. Ženevoje pasirašytos Pasaulio sveikatos organizacijos tabako kontrolės pagrindų konvencijos 16 straipsnio 6 dalyje nedraudžiama galimybė be administracinės baudos dar skirti ir kitas nei piniginės administracines sankcijas, pavyzdžiui, sustabdyti ūkio subjekto, pažeidusio draudimą parduoti tabako gaminius nepilnamečiams, licencijos galiojimą. Tam, kad tokia sankcija užtikrintų realų atgrasomąjį poveikį ir ja būtų paisoma bendrojo proporcingumo principo, pažeidėjai iš tikrųjų neturi gauti ekonominės naudos, atsirandančios dėl pažeidimų, susijusių su tabako gaminių pardavimu nepilnamečiams, o sankcijos turi būti tokios, kad jų poveikis būtų proporcingas pažeidimų sunkumui ir veiksmingai atgrasytų bet kurį asmenį nuo tokio pobūdžio pažeidimų darymo. Šiomis aplinkybėmis, Teisingumo Teismo vertinimu, sankcijų sistema, kaip antai nagrinėta pagrindinėje byloje, pagal kurią numatyta ne tik skirti administracinę baudą, bet ir sustabdyti atitinkamo ūkio subjekto turimos baro, kuriame prekiaujama tabako gaminiais, veiklos licencijos galiojimą (papildoma administracinė sankcija), gali gerokai susilpninti ar net pašalinti ekonominius sumetimus, dėl kurių tabako gaminių pardavėjai norėtų parduoti tabako gaminius nepilnamečiams, nepaisant draudimo tai daryti. Taigi Italijos teisės aktų leidėjo numatytos sankcijos, Teisingumo Teismo manymu, gali, pirma, neutralizuoti dėl pažeidimo įgyjamą finansinę naudą ir, antra, paskatinti ūkio subjektus laikytis priemonių, draudžiančių tabako gaminių pardavimą nepilnamečiams. Vadinasi, sankcijų sistema, kaip antai nagrinėta pagrindinėje byloje, yra tinkama siekiant tikslo apsaugoti žmonių sveikatą ir suma-

žinti, be kita ko, rūkymo plitimą tarp jaunų žmonių.

Vertindamas, ar nacionalinės teisės normose numatytų sankcijų griežtumas neviršija to, kas būtina nagrinėtų teisės aktų teisėtai siekiamiems tikslams įgyvendinti, Teismas nustatė, kad laikinas licencijos verstis baro, kuriame prekiaujama tabako gaminiais, veikla galiojimo sustabdymas pirmą kartą pažeidus draudimą parduoti tabako gaminius nepilnamečiams negali būti laikomas neproporcingu ūkio subjektų turimos teisės vykdyti jų ūkinę veiklą įgyvendinimo pažeidimu.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendė:

Proporcingumo principas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiamos nacionalinės teisės normos, kuriose numatyta, kad, pirmą kartą pažeidus draudimą parduoti tabako gaminius nepilnamečiams, taikoma ne tik administracinė bauda, bet ir penkiolikai dienų sustabdomas veiklos licencijos, suteikiančios šį draudimą pažeidusiam ūkio subjektui teisę prekiauti tokiais gaminiais, galiojimas, su sąlyga, kad tokios teisės normos neviršija to, kas būtina siekiant įgyvendinti tikslą apsaugoti žmonių sveikatą, ir, be kita ko, sumažinti rūkymo plitimą tarp jaunų žmonių.

3. Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų apžvalga

3.1. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. kovo 22 d. sprendimas byloje *T. K. ir kiti* prieš *Lietuvą* (pareiškimo Nr. 55978/20)

Apžvelgiamoje byloje dėl politinės veiklos keliamos grėsmės kilmės valstybėje tinkamo neįvertinimo, sprendžiant užsieniečių prieglobsčio prašymus, konstatuota, kad pareiškėjų grąžinimas į Tadžikistaną iš naujo neįvertinus, ar Tadžikistane netinkamai elgiamasi su panašioje padėtyje kaip pareiškėjai esančiais asmenimis, pažeistų Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 3 straipsnį.

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai (tėvai ir keturi jų mažamečiai vaikai), Tadžikistano Respublikos piliečiai, atvyko į Lietuvos Respubliką ir pateikė prašymą (o vėliau – ir pakartotinį prašymą) suteikti prieglobstį, bet Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Migracijos departamentas) jų prašymų netenkino. Prieglobsčio prašymai buvo grindžiami pavojumi gyvybei dėl vieno iš pareiškėjų politinės veiklos, tačiau Migracijos departamentas tokiam požiūriui nepritarė nustatęs, kad pareiškėjas nebuvo aktyvus Tadžikistane uždraustos ir teroristine organizacija pripažintos opozicinės politinės partijos narys. Lietuvos teismai, palaikydami Migracijos departamento poziciją, konstatavo, kad pareiškėjų teikta informacija nebuvo nuosekli ir nepagrindė persekiojimo grėsmės rizikos. Pareiškėjai turėjo būti išsiųsti į kilmės šalį, tačiau Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – Teismas) pritaikė laikinąsias apsaugos priemones ir įpareigojo Lietuvos Respublikos Vyriausybę bylos nagrinėjimo Teisme metu pareiškėjų neišsiųsti.

Remdamiesi Konvencijos 3 ir 13 straipsniais, pareiškėjai skundėsi, kad juos išsiuntus iš Lietuvos į Tadžikistaną pareiškėjams kiltų nežmoniško ar žeminančio elgesio rizika dėl vieno iš pareiškėjų politinės veiklos, be to, jų teigimu, Lietuvos institucijos netinkamai išnagrinėjo ir įvertino pareiškėjų persekiojimo riziką.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Nagrinėdamas pareiškėjų skundą Konvencijos 3 straipsnio aspektu, pirmiausia Teismas nurodė, kad atsižvelgiant į tai, jog pareiškėjai šioje byloje dar nebuvo išsiųsti į kilmės šalį, klausimas, ar jiems gresia realus persekiojimo pavojus grįžus į Tadžikistaną, turi būti nagrinėjamas, atsižvelgus į dabartinę padėtį toje šalyje.

Teismas priminė, kad tais atvejais, kai pareiškėjas tvirtina, jog priklauso grupei, su kuria sistemingai elgiamasi netinkamai, Konvencijos 3 straipsnio apsauga pradedama taikyti, kai pareiškėjas, prireikus remdamasis naujausiomis nepriklausomų tarptautinių žmogaus teisių apsaugos asociacijų ataskaitomis ar vyriausybės šaltiniais, įrodo,

jog yra rimtų priežasčių, leidžiančių manyti, kad toks elgesys egzistuoja ir kad jis tokiai grupei priklauso. Tokiomis aplinkybėmis Teismas nereikalauja, kad pareiškėjas įrodytų, jog yra kitų ypatingų skiriamųjų požymių, jeigu dėl to 3 straipsnyje numatyta apsauga taptų iliuzinė. Tokiame kontekste Teismas nurodė, kad nors ankstesnis persekiojimas ar netinkamas elgesys būtų labai svarbūs pripažįstant persekiojimo ateityje grėsmę, tokių aplinkybių nebuvimas nėra lemiamas veiksnys. Todėl tai, kad nebuvo įtikimai įrodyta, jog su pareiškėjais jų kilmės valstybėje anksčiau buvo netinkamai elgiamasi arba jiems buvo grasinama, nebuvo lemiamas veiksnys Teismui vertinant, ar yra reali grėsmė, kad su jais bus netinkamai elgiamasi jų išsiuntimo atveju. Teismo vertinimu, Lietuvos valdžios institucijos nė viename iš savo sprendimų nepaaiškino, kuo remdamosi padarė išvadą, kad pareiškėjo vaidmens partijos veikloje nepakanka, kad jam grėstų netinkamas elgesys. Teismas konstatavo, kad Lietuvos valdžios institucijos tinkamai neįvertino, ar Tadžikistane su asmenimis, atsidūrusiais panašioje padėtyje kaip pareiškėjai, elgiamasi netinkamai: užuot tai įvertinusios, jos susitelkė į tai, kad praeityje pareiškėjai nepatyrė grasinimų ar persekiojimo, nebuvo kitų ypatingų skiriamųjų požymių, tačiau tai neatitinka Teismo praktikoje suformuoto požiūrio.

Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, Teismas penkiais balsais prieš du konstatavo, kad nacionalinės institucijos pakankamai neįvertino, ar Tadžikistane netinkamai elgiamasi su panašioje padėtyje kaip pareiškėjai esančiais asmenimis, todėl jų grąžinimas į Tadžikistaną, iš naujo neįvertinus šio aspekto, pažeistų Konvencijos 3 straipsnį.

3.2. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. sausio 18 d. sprendimas byloje *Adomaitis* prieš *Lietuvą* (pareiškimo Nr. 14833/18)

Apžvelgiamoje byloje dėl slapto kriminalinės žvalgybos tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimo byloje dėl tarnybinės atsakomybės taikymo nenustatyti Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies ir 8 straipsnio pažeidimai.

Faktinės aplinkybės

Dėl pareiškėjo – pataisos namų direktoriaus – veiksmų buvo pradėtas kriminalinės žvalgybos tyrimas, įtariant jį piktnaudžiavimu tarnyba (korupcinio pobūdžio veika). Nacionalinis bendrosios kompetencijos teismas, vadovaudamasis Kriminalinės žvalgybos įstatymu, sankcionavo prokuroro teikimą vykdyti pareiškėjo elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos turinio slaptą kontrolę ir fiksavimą, šią priemonę vėliau triskart pratęsė. Nenustačius pakankamai Baudžiamajame kodekse įtvirtintos nusikalstamos veikos požymių, kriminalinės žvalgybos tyrimas nutrauktas, tačiau prokuroras leido jo metu surinktus duomenis panaudoti byloje dėl tarnybinės atsakomybės, kuri baigėsi pareiškėjo atleidimu iš tarnybos, taikymo.

Proceso bendrosios kompetencijos teisme metu pareiškėjas siekė gauti informaciją, surinktą apie jį slapto sekimo priemonėmis, taip pat ginčijo taikytos kriminalinės žvalgybos priemonės teisėtumą. Pareiškėjui pateikta dalis išslaptintos kriminalinės žval-

gybos tyrimo bylos, tačiau, vadovaujantis Kriminalinės žvalgybos įstatymo nuostatomis, nepateikta informacija, susijusi su kriminalinės žvalgybos priemonėmis, metodais, taktika, slaptaisiais dalyviais. Pareiškėjo skundą dėl kriminalinės žvalgybos priemonės taikymo teisėtumo išnagrinėjo Generalinė prokuratūra ir nacionalinis bendrosios kompetencijos teismas, kurie atmetė pareiškėjo skundus.

Proceso administraciniuose teismuose, kuriuose pareiškėjas ginčijo įsakymus dėl tarnybinių nuobaudų – griežto papeikimo ir atleidimo iš pareigų – skyrimo, metu pareiškėjas kėlė kriminalinės žvalgybos priemonių teisėtumo ir proporcingumo, taip pat kriminalinės žvalgybos tyrimo metu surinktos informacijos panaudojimo tarnybinėje byloje klausimus. Nacionaliniai administraciniai teismai pareiškėjo skundą atmetė.

Teismui pateiktoje peticijoje pareiškėjas skundėsi, kad jam nebuvo leista laiku susipažinti su taikyto slapto sekimo medžiaga, kuria remiantis jis buvo atleistas iš tarnybos. Jis taip pat tvirtino nebuvus tinkamo ir tikslaus nacionalinio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų nustatyta, kaip gali būti naudojama kriminalinės žvalgybos tyrime surinkta informacija ir kaip gali būti ginčijamas jos teisėtumas. Pareiškėjo teigimu, dėl šių priežasčių buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis. Pareiškėjas taip pat nurodė, kad jam taikytos slapto sekimo priemonės pažeidė jo teisę į privataus gyvenimo gerbimą, t. y. Konvencijos 8 straipsnį.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pabrėžė, kad šios bylos faktai skiriasi nuo bylos *Drakšas prieš Lietuvą* (Nr. 36662/04). Remdamasis nacionaliniu Kriminalinės žvalgybos įstatymu, Teismas pažymėjo, kad jame įtvirtinti du kriminalinės žvalgybos veiksmų apskundimo lygmenys. Pareiškėjas savo nusiskundimus išdėstė prokurorui, vėliau – bendrosios kompetencijos teismui, kuris pateikė išsamius ir konkrečius motyvus, kodėl kriminalinės žvalgybos priemonių taikymas pareiškėjui buvo teisėtas ir proporcingas. Todėl pareiškėjas turėjo pakankamai galimybių suformuluoti savo reikalavimus. Teismas atkreipė dėmesį, kad teisė į atitinkamų įrodymų atskleidimą nėra absoliuti. Bet kokiame teismo procese gali būti konkuruojančių interesų, tokių kaip nacionalinis saugumas ar poreikis išlaikyti paslaptyje tam tikrus policijos tyrimo metodus, kurie turi būti derinami su teise į gynybą, būtent tokia situacija susiklostė nagrinėtoje byloje. Kai sekimo priemonės teisėtumas vertinamas retrospektyviai, pareiškėjui turi būti suteikta bent jau pakankama informacija apie patį sankcionavimo buvimą ir minimalios apimties informacija apie sprendimą, kuriuo buvo sankcionuotas slaptas sekimas. Tokia informacija pareiškėjui buvo suteikta. Tai, kad procesas nacionaliniame bendrosios kompetencijos teisme vyko raštu, savaime nereiškia, kad pareiškėjo skundai buvo išnagrinėti formaliai ar kad pareiškėjas atsidūrė nepalankioje padėtyje palyginus su valstybės institucijomis, nes šių institucijų atstovai taip pat nedalyvavo teismo posėdyje ir negalėjo teikti prieštaravimų pareiškėjo rašytinėms pastaboms. Vadinasi, kiekvienai šaliai buvo suteikta pakankamai galimybių pareikšti savo poziciją tokiomis sąlygomis, kad ji neatsidurtų žymiai nepalankesnėje padėtyje, lyginant su oponentu.

Vertindamas pareiškėjo galimybę susipažinti su bylos dėl tarnybinės atsakomybės taikymo medžiaga, Teismas pabrėžė, jog nacionalinis administracinis teismas įpareigojo atitinkamas institucijas pateikti medžiagą, laikantis šalių lygybės principo pareiškėjui

buvo pateikta daug dokumentų, kuriais buvo grindžiama tarnybinė nuobauda, taip pat atskleisti kiti išslaptinti dokumentai, susiję su taikyta slapta informacijos turinio kontrole ir fiksavimu. Pareiškėjas neginčijo kriminalinės žvalgybos tyrimo informacijos patikimumo, o šios informacijos panaudojimo pareiškėjo tarnybinei atsakomybei nustatyti proporcingumas buvo išsamiai išnagrinėtas ir paaiškintas nacionaliniuose administraciniuose teismuose, kurie, be kita ko, rėmėsi Konstitucinio Teismo nutarimu šiuo klausimu. Be to, pareiškėjo atleidimas iš tarnybos buvo grindžiamas ne tik medžiaga, surinkta klausantis jo telefono pokalbių, bet administracinės bylos įrodymų visuma.

Atsižvelgęs į byloje nustatytas aplinkybes, Teismas padarė išvadą, kad pareiškėjas turėjo galimybę veiksmingai kreiptis į teismą ir apskųsti jo telefono pokalbių pasiklausymą bei šiuo būdu gautos informacijos panaudojimą, jo skundus tinkamai išnagrinėjo nacionaliniai bendrosios kompetencijos ir administraciniai teismai, sprendimų priėmimo procedūra visiškai atitiko rungimosi ir šalių lygiateisiškumo reikalavimus, suteikiant tinkamas pareiškėjo interesų apsaugos garantijas, todėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nebuvo pažeista.

Vertindamas, ar teisės į privataus gyvenimo gerbimą ribojimas, pasiklausant pareiškėjo telefono pokalbių ir pasiklausymo metu surinktą informaciją atskleidžiant byloje dėl tarnybinės atsakomybės, nepažeidė Konvencijos 8 straipsnio, Teismas pabrėžė, jog toks apribojimas visų pirma turi būti nustatytas įstatyme, o ši sąlyga nagrinėjamu atveju buvo įvykdyta, nes apribojimas buvo pagrįstas Kriminalinės žvalgybos įstatymu. Be to, aptariamą priemonę sankcionavo teismas, todėl leidimas pradėti pareiškėjo telefono pokalbių kontrolę turėjo teisinį pagrindą nacionalinėje teisėje. Tokią pačią išvadą Teismas darė ir dėl šios medžiagos panaudojimo byloje dėl tarnybinės atsakomybės remiantis prokuroro leidimu pagal Kriminalinės žvalgybos įstatymą, pažymėdamas, jog ši nuostata galiojo anksčiau, nei pareiškėjas padarė tarnybinius nusižengimus, o jos atitiktį Konstitucijai patvirtino Konstitucinis Teismas. Aplinkybę, kad pareiškėjas nebuvo iš anksto informuotas apie pasiklausymą, atsvėrė Kriminalinės žvalgybos įstatymo, su kuriuo pareiškėjas galėjo susipažinti, nuostatos, kuriose buvo nustatytos griežtos sekimo priemonių taikymo sąlygos.

Teismas pabrėžė, kad pareiškėjas buvo įtariamas korupcinio pobūdžio veikla, t. y. sąlygų pagerinimu ir paskatinimais nuteistiesiems, siekiant asmeninės naudos. Veiksmai, dėl kurių nuteistieji galėjo būti paleisti į laisvę nepasitaisę, kėlė pavojų visuomenei, taip pat diskreditavo bausmių vykdymo sistemą ir pakenkė visuomenės pasitikėjimui valstybės tarnyba. Slapto pareiškėjo sekimo metu surinktos informacijos naudojimas padėjo užtikrinti valstybės tarnybos skaidrumą ir viešumą, juo buvo siekiama užtikrinti, kad nebūtų ignoruojami statutinių institucijų tikslai. Taigi apribojimu buvo siekiama teisėto tikslo – užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams ir apsaugoti kitų asmenų teises ir laisves. Nacionalinis bendrosios kompetencijos teismas turėjo pakankamai priežasčių, pagrįstų konkrečia informacija, sankcionuoti pareiškėjo telefono pokalbių pasiklausymo priemonę ir pratęsti jos taikymą – per kiekvieną priemonės pratęsimo laikotarpį paaiškėdavo naujų aplinkybių, rodančių pareiškėjo dalyvavimą neteisėtoje veikloje, informacija apie tokius naujus konkrečius įvykius pasitvirtino. Pasiklausymo trukmė neviršijo Kriminalinės žvalgybos įstatyme nustatyto maksimalaus laikotarpio. Pasiklausymas buvo proporcingas atsižvelgiant į pareiškėjo einamas pareigas – jis buvo saugomos įkalinimo įstaigos direktorius, ir tai labai apribojo galimybes taikyti kitas tyri-

mo priemones.

Spręsdamas dėl kriminalinės žvalgybos tyrimo informacijos panaudojimo taikant tarnybinę atsakomybę proporcingumo, Teismas pažymėjo, jog tai, kad pareiškėjui nebuvo pradėtas ikiteisminis tyrimas, savaime nereiškia, kad gauta informacija byloje dėl tarnybinės atsakomybės buvo panaudota neteisėtai. Kriminalinės žvalgybos tyrimo metu gautos medžiagos panaudojimas pagal Kriminalinės žvalgybos įstatymą buvo apribotas korupcinio pobūdžio veika, administraciniai teismai paaiškino, kodėl toks medžiagos panaudojimas buvo proporcingas, siekiant užtikrinti teisėsaugos institucijų veiksmingumą ir būtinybę valstybės pareigūnams, įskaitant pareiškėją, kuris turėjo rodyti pavyzdį, taikyti aukštus drausmės ir moralės standartus. Pareiškėjas taip pat turėjo galimybę ginčyti šios informacijos panaudojimo proporcingumą. Be to, vertindami tokios informacijos panaudojimo būtinumą ir proporcingumą tiriant pareiškėjo tarnybinius nusižengimus, administraciniai teismai vadovavosi Konstitucinio Teismo pateiktomis gairėmis ir užtikrino veiksmingą pareiškėjo teisių apsaugą. Taigi pareiškėjo teisės į privataus gyvenimo gerbimą apribojimas galėjo būti laikomas būtinu ir proporcingu, o Konvencijos 8 straipsnis nebuvo pažeistas.

Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, Teismas vienbalsiai nenustatė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimo ir šešiais balsais prieš vieną nenustatė Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo.

3.3. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. gegužės 12 d. sprendimas byloje *Dragan Kovačevic* prieš *Kroatiją* (pareiškimo Nr. 49281/15)

Apžvelgiamoje byloje dėl atsisakymo priteisti bylinėjimosi išlaidas, patirtas Konstituciniam Teismui paduodant skundą, susijusį su asmens pripažinimu neveiksniu, konstatuotas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas.

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, turintis psichinę negalią, nacionalinių teismų, kuriuose procesą inicijavo atitinkamos valstybės institucijos, sprendimais buvo pripažintas neveiksniu.

Pareiškėjas su konstituciniu skundu kreipėsi į Konstitucinį Teismą, kuris civilinių teismų sprendimus panaikino, tačiau atmetė pareiškėjo prašymą priteisti kompensaciją už jo patirtas išlaidas. Nutartis dėl išlaidų buvo grindžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią išlaidos, patirtos nagrinėjant bylą Konstituciniame Teisme, neatlyginamos, nebent Konstitucinis Teismas nusprendžia kitaip.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Spręsdamas, ar atsisakymas priteisti pareiškėjui išlaidas, jo patirtas paduodant skundą Konstituciniam Teismui, reiškė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės

į teisingą teismą suvaržymą, Teismas pirmiausia pažymėjo, kad nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią išlaidos, patirtos nagrinėjant bylą Konstituciniame Teisme, neatlyginamos, nebent Konstitucinis Teismas nusprendžia kitaip, *per se* (pati savaime) nėra nesuderinama su Konvencija. Todėl Teismas apžvelgiamu atveju turėjo konkrečiai nustatyti, ar minėtosios nacionalinės nuostatos taikymo padariniai lėmė Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą. Šiuo požiūriu Teismas vertino, kad 815 eurų už konstitucinio skundo parengimą prilygo didesnei nei tuo metu buvęs vidutinis atlyginimas Kroatijoje sumai, todėl tokios išlaidos buvo nemenkas finansinis iššūkis net ir vidutines pajamas gaunančiam Kroatijos piliečiui, nekalbant apie tai, kad pareiškėjo vidutinės pajamos siekė vos 164 eurus, įskaitant išmokas už negalią. Atsižvelgęs į Teismo praktiką ir individualią pareiškėjo situaciją, Teismas konstatavo, kad atsisakymas priteisti kompensaciją pareiškėjui už jo patirtas išlaidas bylinėjantis Konstituciniame Teisme neatitiko Konvencijos nuostatų.

Toliau Teismas aiškinosi, ar toks teisių suvaržymas gali būti pateisinamas teisėtų tikslų siekiu, ir šiuo aspektu pažymėjo, kad nors asmenys, gindami savo konstitucines teises, bylinėjasi su valstybe ar kitais viešaisiais subjektais, formaliai procesas Konstituciniame Teisme vyksta dalyvaujant vienai šaliai. Dėl to, pasak Teismo, asmenys nepatiria rizikos, su kuria paprastai jie susiduria civiliniame teismo procese, kuomet pralaimėjusi bylą šalis turi atlyginti ir laimėjusios šalies bylinėjimosi išlaidas. Dėl šios rizikos nebuvimo, taip pat dėl to, kad paduodant konstitucinį skundą nėra reikalaujama mokėti jokio mokesčio teismui, kyla pavojus, jog teismą užplūs didelis kiekis akivaizdžiai nepagrįstų skundų, galintis išbalansuoti Konstitucinio Teismo darbą. Atsižvelgęs į tai, Teismas pripažino, kad aptariama nacionalinė taisyklė dėl išlaidų Konstituciniame Teisme neatlygintinumo yra pagrįsta siekiu išsaugoti sklandų Konstitucinio Teismo darbą ir, be kita ko, apsaugoti valstybės biudžetą. Taip pat ginčijama nacionalinės teisės nuostata leidžiama nesinaudoti, jeigu Konstitucinis Teismas, taikydamas išimtį, taip nuspręstų konkrečiu atveju.

Kitas aspektas, kurį nagrinėjo Teismas, buvo susijęs su vertinimu, ar nustatytas teisės į teisingą teismą suvaržymas buvo proporcingas. Teismas pirmiausiai atsižvelgė į tai, kad bylinėjimosi procesas Konstituciniame Teisme pareiškėjui buvo ypatingai svarbus, kadangi ginčijamais teismo sprendimais jis buvo pripažintas neveiksniu. Antra, pareiškėjui, kaip turinčiam psichinę negalią, buvo tikrai reikalinga, kad jam atstovautų profesionalus atstovas (advokatas), vertinant tai, kad net ir nepažeidžiami asmenys gali susidurti su sunkumais teisingai suvokti teisinius tokių bylų aspektus. Priminęs, kad išlaidos, pareiškėjo patirtos už konstitucinio skundo parengimą, buvo didelė našta asmeniui, gaunančiam vidutines pajamas, Teismas atkreipė dėmesį ir į tai, kad nacionalinėje teisėje nebuvo numatyta jokių galimybių gauti nemokamą teisinę pagalbą inicijuojant procesą Konstituciniame Teisme. Tačiau pažymėta ir tai, kad tiek atsisakant atlyginti Konstituciniame Teisme patirtas išlaidas, tiek nenumatant galimybių gauti nemokamą teisinę pagalbą šiame procese, yra siekiama tų pačių anksčiau aptartų teisėtų tikslų, susijusių su Konstitucinio Teismo darbo stabilumo išlaikymu ir valstybės biudžeto apsauga. Teismui buvo svarbu pažymėti ir tai, kad socialinių paslaugų institucijos atlieka sudėtingą darbą, vykdydamos funkcijas, susijusias su pareiškimų dėl asmenų, turinčių psichinę negalią, pripažinimu neveiksniais pateikimu teismams. Jeigu kiekvienąkart teismams netenkinus jų pareiškimų, socialinių paslaugų institucija turėtų atlyginti asmenų patir-

tas teismo išlaidas, tai galėtų paskatinti institucijas priimti atsakingesnius sprendimus dėl tokių pažeidžiamų asmenų. Tačiau, kaip minėta, procese nagrinėjant konstitucinį skundą dalyvauja viena šalis, todėl bet kuriuo atveju socialinių paslaugų institucija, kaip nesanti proceso šalimi, nebūtų atsakinga ir už laimėjusios šalies patirtų išlaidų kompensavimą, todėl nebuvo galima sakyti, kad tai turėjo kažkokį poveikį socialinių paslaugų institucijai priimant sprendimą inicijuoti neveiksnumo bylą šiuo konkrečiu atveju. Paskutinis aspektas, kurį paminėjo Teismas, buvo susijęs su Konstitucinio Teismo sprendimo atisakyti priteisti išlaidas argumentavimu. Nors Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis, priklausomai nuo priimamo teismo sprendimo pobūdžio, reikalauja priimti argumentuotus sprendimus, o nacionalinėje Kroatijos teisėje taip pat buvo nustatyta pareiga Konstituciniam Teismui pagrįsti savo sprendimą dėl atsisakymo priteisti išlaidas, apžvelgiamos bylos aplinkybėmis tai, deja, nebuvo padaryta. Apibendrinęs nurodytas aplinkybes ir argumentus, Teismas nusprendė, kad pareiškėjo teisė į teismą buvo suvaržyta negalint to pateisinti teisėtų tikslų siekimu.

Atsižvelgdamas į šios bylos aplinkybes, Teismas penkiais balsais prieš du konstatavo Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą. Pareiškėjui priteista 815 Eur turtinei žalai, 3 000 Eur neturtinei žalai, taip pat 2 500 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

3.4. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. sausio 25 d. sprendimas byloje *Negovanović ir kiti* prieš *Serbiją* (pareiškimo Nr. 29907/16)

Apžvelgiamoje byloje dėl diskriminacinio atsisakymo akliesiems šachmatininkams skirti piniginius apdovanojimus, suteikiamus regintiems žaidėjams už panašius tarptautinius pasiekimus, konstatuotas Konvencijos protokolo Nr. 12 1 straipsnio pažeidimas.

Faktinės aplinkybės

Keturi pareiškėjai yra aklieji šachmatininkai ir Serbijos piliečiai, 1961–1992 metais iškovoję daugybę medalių Jugoslavijai, ypač dalyvaudami nacionalinėje komandoje aklųjų šachmatų olimpiadose. Jie skundėsi, kad Serbijos valdžios institucijos juos diskriminavo, nes jiems buvo atsisakyta suteikti tam tikrus finansinius apdovanojimus, suteiktus pagal 2006 metų Sporto pasiekimų pripažinimo ir apdovanojimų dekretą, t. y. mėnesinę piniginę išmoką visam gyvenimui ir vienkartinę išmoką pinigais, skirtingai nei visiems kitiems sportininkams ir šachmatininkams, įskaitant reginčius šachmatininkus ar kitus sportininkus ar žaidėjus su negalia, pelniusiems panašius tarptautinius apdovanojimus. Nacionaliniai teismai jų skundus dėl diskriminacijos atmetė.

Pareiškėjai, keldami klausimus dėl galimos diskriminacijos ir tvirtindami, kad valstybė diskriminuoja akluosius šachmatininkus dėl jų jutimo sutrikimų, nepaisant neginčijamų jų sportinių pasiekimų, kreipėsi į Teismą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas nurodė, kad nacionalinė teisė numatė, jog tik šachmatų žaidėjai, iškovoję medalius matantiems šachmatininkams skirtoje šachmatų olimpiadoje, turėjo teisę į tam tikrus finansinius apdovanojimus, taip eliminuojant visus kitus šachmatininkus, įskaitant tuos, kurie, kaip pareiškėjai, buvo iškovoję medalius aklųjų šachmatų olimpiadoje. Iš to išplaukia, kad Serbijos valdžios institucijos, nuspręsdamos priimti tokius teisės aktus, aiškiai pasinaudojo savo diskrecijos teise, siekdamos skirtingai traktuoti reginčius ir akluosius šachmatininkus, nepaisant to, kad jie pelnė panašius tarptautinius apdovanojimus. Vadinasi, pareiškėjų skundai pateko į galimos diskriminacijos kategoriją, kaip numatyta Protokolo Nr. 12 aiškinamojoje ataskaitoje.

Teismas dėl to, ar buvo taikomas skirtingas vertinimas, pažymėjo, kad kasmėnesinė piniginė išmoka iki gyvos galvos turėjo būti mokama regintiems šachmatininkams už medalius šachmatų olimpiadoje, bet ne akliesiems šachmatininkams už medalius aklųjų šachmatų olimpiadoje, nes pirmosios varžybos buvo įrašytos dekrete, o antrosios nebuvo jame konkrečiai paminėtos. Tačiau padėtis, susijusi su vienkartine išmoka grynaisiais, atrodė ne tokia aiški, nes dekreto 3 straipsnyje buvo kalbama tik apie asmenis, laimėjusius medalius Serbijai, o ne Serbijai ir Jugoslavijai. Taigi su pareiškėjais buvo elgiamasi bent iš dalies skirtingai, remiantis Protokolo Nr. 12 1 straipsnyje numatytu skirtumu, t. y. jų negalia.

Vertindamas, ar abi grupės buvo panašiose situacijose, Teismas nurodė, kad pareiškėjai, kaip aklieji šachmatininkai, iškovoję medalius aklųjų šachmatų olimpiadoje, ir regintys šachmatininkai, iškovoję medalius šachmatų olimpiadoje, turėjo būti vertinami kaip dvi asmenų, užsiimančių ta pačia veikla, grupės, t. y. kaip žaidžiantys šachmatais ir kaip grupė, kurių nariai yra pelnę vienus aukščiausių tarptautinių apdovanojimų. Taigi jie buvo analogiškose arba atitinkamai panašiose situacijose.

Vertindamas tai, ar buvo objektyvus ir pateisinamas skirtingas šių grupių vertinimas, Teismas pažymėjo, kad nors Serbijos valdžios institucijoms buvo akivaizdžiai teisėta sutelkti dėmesį į aukščiausius sportinius pasiekimus ir svarbiausias varžybas, nebuvo įrodyta, kodėl neabejotinai aukšti apdovanojimai, kuriuos pelnė pareiškėjai kaip aklieji šachmatininkai, būtų buvę mažiau „populiaresni“ arba „tarptautiniu mastu reikšmingi“ nei panašūs medaliai, kuriuos buvo iškovoję regintys šachmatininkai. Teismo požiūriu, neįtikinama, kad žaidimo ar sporto, įskaitant, pavyzdžiui, kai kurias populiariausias sporto šakas, tokias kaip futbolas, krepšinis ar tenisas, „prestižas“ priklausytų tik nuo to, ar ja užsiima asmenys, turintys negalią ar jos neturintys. Pačiame dekrete olimpinės ir paralimpinės žaidynės iš tikrųjų buvo sulygintos, todėl neįgalių sportininkų ir sportininkų pasiekimai atitinkamose sporto šakose buvo pripažinti vienodais. Be to, vienodas požiūris į akluosius ir neregius šachmatininkus už panašius pasiekimus tiek Serbijos teisės aktuose, tiek praktikoje galėjo tik sustiprinti šalies reputaciją užsienyje ir skatinti įtrauktį šalies viduje. Galiausiai, iš visų medalių laimėtojų ir čempionų, t. y. iš viso apie 400 žmonių, įskaitant reginčius šachmatininkus, tik akliesiems šachmatininkams buvo paneigta galimybė gauti nacionalinį sporto pripažinimo apdovanojimą. Todėl keturių pretendentų pridėjimas prie šio skaičiaus akivaizdžiai negalėjo pakenkti šalies finansiniam stabilumui, juolab kad nebuvo jokių prielaidų, kad aklųjų šachmatų olimpiados medalis apskritai yra

lengvai pasiekiamas laimėjimas, galintis suteikti daug teisių ateityje.

Teismas nusprendė, kad, nepaisant valstybės vertinimo laisvės, nebuvo jokio „objektyvaus ir pagrįsto pateisinimo“, kad pareiškėjai būtų vertinami skirtingai tik dėl jų negalios.

Atsižvelgdamas į šios bylos aplinkybes, Teismas penkiais balsais prieš du konstatavo Konvencijos protokolo Nr. 12 1 straipsnio pažeidimą. Taip pat Teismas kiekvienam pareiškėjui priteisė po 4 500 Eur neturtinės žalos atlyginimą ir turtinės žalos atlyginimą, kurį valstybė turi sumokėti atsižvelgdama į patirtą žalą ir bet kokią būsimą finansinę naudą ir / ar apdovanojimus, į kuriuos jie būtų turėję teisę, jei būtų buvę regintys šachmatininkai, laimėję Jugoslavijai atitinkamus medalius reginčiųjų šachmatų olimpiadoje, kartu su pagal vidaus teisės aktus numatytomis palūkanomis, susijusiomis su sukauptomis išmokomis ir / ar apdovanojimais.

3.5. Europos Žmogaus Teisių Teismo 2022 m. balandžio 8 d. konsultacinė išvada Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymu (prašymo Nr. P16-2020-002)

Apžvelgiamoje išvadoje dėl draudimo kandidatuoti rinkimuose, asmenį pašalinus iš pareigų apkaltos proceso tvarka, proporcingumo vertinimo konstatuota, kad kriterijai, kurie yra svarbūs sprendžiant, ar apkaltos proceso tvarka priimtas draudimas vykdyti parlamento nario mandatą viršijo proporcingumo ribas pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį, turėtų būti objektyvūs ir leisti skaidriai atsižvelgti į svarbias aplinkybes, susijusias ne tik su įvykiais, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo surengta apkalta, bet ir – visų pirma – su pareigomis, kurias šis asmuo ketina eiti ateityje.

Faktinės aplinkybės

2020 m. rugsėjo 17 d. raštu Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, remdamasis Konvencijos 16 protokolo 1 straipsniu, paprašė Teismo pateikti konsultacinę išvadą dėl šių klausimų:

1. Ar Susitariančioji Šalis peržengia Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsniu jai suteiktą vertinimo laisvę, jei neužtikrina nacionalinės teisės suderinamumo su tarptautiniais įsipareigojimais, kylančiais iš Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnio nuostatų, dėl kurių asmuo, pašalintas iš Seimo nario pareigų apkaltos proceso tvarka, šešerius metus negali įgyvendinti savo „pasyviosios“ rinkimų teisės?

Teigiamo atsakymo atveju, ar tokia situacija galėtų būti pateisinama esamų aplinkybių sudėtingumu, tiesiogiai susijusiu su galimybe teisėkūros institucijai suderinti nacionalines konstitucinio lygmens nuostatas su tarptautiniais įsipareigojimais?

2. Kokie yra Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnyje numatyti reikalavimai ir kriterijai, nuo kurių priklauso proporcingumo principo taikymo apimtis ir į kuriuos nacionalinis teismas turėtų atsižvelgti ir patikrinti, ar jų laikomasi nagrinėjamoje situacijoje?

Ar tokioje situacijoje, vertinant draudimo, ribojančio naudojimąsi Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnyje numatytomis teisėmis, proporcingumą, lemiamą reikšmę turėtų turėti ne tik termino nustatymas, bet ir kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybės, susijusios su pareigų, iš kurių asmuo buvo nušalintas, pobūdžiu ir veiksmo, dėl kurio buvo pareikšta apkalta, pobūdžiu?

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas šioje byloje pažymėjo, jog vertinant tokios bendrojo pobūdžio priemonės, kuria apribojamas naudojimasis Protokolo Nr. 1 3 straipsnyje numatytomis teisėmis, proporcingumą, lemiama reikšmė turi būti teikiama termino nustatymui ir galimybei peržiūrėti tokią priemonę. Tokios galimybės reikalingumas susijęs su tuo, kad vertinant šį klausimą būtina atsižvelgti į atitinkamos valstybės istorinį ir politinį kontekstą; kadangi toks kontekstas gali kisti, bent jau galimo rinkėjų supratimo apie aplinkybes, lėmusias tokio bendrojo pobūdžio apribojimo nustatymą, aspektu, pradinis apribojimo pagrindimas bėgant laikui gali silpnėti.

Pagal Konvencijos Protokolo Nr. 1 3 straipsnį valstybės, reguliuodamos teisę kandidatuoti rinkimuose, turi plačią nuožiūros laisvę. Visų pirma jos turi didelę laisvę savo konstitucinėje santvarkoje nustatyti taisykles, reglamentuojančias parlamentarų statusą, o kriterijai gali skirtis atsižvelgiant į kiekvienai valstybei būdingus istorinius ir politinius veiksnius. Tačiau tos taisyklės neturėtų būti tokios, kad neleistų kai kuriems asmenims ar asmenų grupėms dalyvauti šalies politiniame gyvenime ir rinkti įstatymų leidžiamąsias institucijas. Be to, net jeigu teisėtais sumetimais galima pateisinti teisės kandidatuoti rinkimuose apribojimus, tokie apribojimai gali tapti nesuderinami su Protokolo Nr. 1 3 straipsniu, jeigu jie taikomi praėjus daug laiko po to, kai grėsmė demokratijai, kuri pateisino ankstesnį jų taikymą, tapo nebeaktuali, atsižvelgiant į didesnį atitinkamos šalies stabilumą, pavyzdžiui, dėl jos visiškos integracijos į Europą. Teismas taip pat pripažino, kad bėgant laikui bendrus rinkimų teisių apribojimus tampa sunkiau pateisinti, todėl ribojančios priemonės turi būti individualizuotos. Taigi valstybių turima nuožiūros laisvė šioje srityje nėra neribota, todėl Teismas paskutinėje instancijoje turi nustatyti, ar buvo laikomasi Protokolo Nr. 1 3 straipsnio reikalavimų.

Iš to išplaukia, kad nuoroda į tai, kokią reikšmę reikia teikti termino buvimui ir galimybei peržiūrėti atitinkamą draudimą, nebūtinai turi būti suprantama kaip reikalavimas, kad šie du elementai būtų derinami. Joje taip pat nenurodoma, ar konkrečioje byloje taikytinas terminas turėtų būti nustatomas abstrakčiai, ar kiekvienu konkrečiu atveju atskirai. Galiausiai svarbu, kad aptariamas draudimas išliktų proporcingas, kaip nurodyta sprendime *Pakso* byloje. Tai galima pasiekti taikant atitinkamą teisinę sistemą arba teisminę tokio draudimo, taikomo atitinkamam asmeniui, trukmės, pobūdžio ir masto peržiūrą, atliekamą remiantis objektyviais kriterijais ir atsižvelgiant į konkrečias to asmens aplinkybes, kurios susiklosto peržiūros metu. Šiame kontekste Teismas pažymėjo, kad *Pakso* byloje padarytos išvados, jog teisių atėmimas visam gyvenimui dėl savo nuolatinio ir negrįžtamo pobūdžio buvo neproporcingas apribojimas, savaime nereiškia, kad sprendimas atsisakyti leisti asmeniui kandidatuoti rinkimuose tokio atsisakymo metu būtinai reikštų neproporcingą apribojimą. Ar taip yra, priklausys nuo individualaus vertinimo ir konkrečių bylos aplinkybių, pagrįstų objektyviais kriterijais, įskaitant ankstesnį ir dabar-

tinį asmens elgesį.

Tokiomis aplinkybėmis Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas manė, kad jis turi nustatyti, ar bendra draudimo N. V. vykdyti parlamento narės mandatą trukmė neviršijo to, kas leistina pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį. Teismas paaiškino, kad pagal 16 protokolą jo vaidmuo apsiriboja išvados dėl Konvencijos nuostatų taikymo srities ir turinio pateikimu, kai to paprašo nacionaliniai aukščiausiosios instancijos teismai. Teismui nepriklauso spręsti, ar nacionalinis teismas gali taikyti Konvenciją nagrinėjamoje byloje, atsižvelgdamas į konstitucinio pobūdžio taisykles, kurių privalo laikytis visi nacionaliniai teismai.

Kalbant apie kriterijus, svarbius sprendžiant šį klausimą, Teismo nuomone, jie turi būti objektyvūs ir leisti skaidriai atsižvelgti į svarbias aplinkybes, susijusias ne tik su įvykiais, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo surengta apkalta, bet ir – visų pirma – su pareigomis, kurias šis asmuo ketina eiti ateityje. Taip yra todėl, kad apkaltos ir vėlesnio draudimo tikslas, visų pirma, yra ne taikyti atitinkamam asmeniui dar vieną sankciją greta baudžiamosios sankcijos, kuri gali būti jau paskirta, bet apsaugoti parlamentines institucijas. Todėl atitinkami kriterijai turėtų būti nustatomi pirmiausia atsižvelgiant į institucijos, kurios nariu tas asmuo siekia tapti, tinkamo veikimo reikalavimus, taip pat į visos atitinkamos valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimus.

Tai reiškia, kad reikia įvertinti objektyvų poveikį, kurį galimas to asmens buvimas atitinkamos institucijos nariu turėtų jos veiklai, atsižvelgiant į tokias aplinkybes kaip asmens, kuris buvo pašalintas iš pareigų apkaltos proceso metu, ankstesnis ir dabartinis elgesys, ir nusižengimo, dėl kurio jis buvo pašalintas iš pareigų, pobūdis, taip pat – ir tai dar svarbiau – atitinkamos institucijos institucinį ir demokratinį stabilumą, jos pareigų ir atsakomybės pobūdį ir tikimybę, kad atitinkamas asmuo gali labai sutrikdyti tos institucijos ar apskritai visos demokratijos veikimą atitinkamoje valstybėje. Šiuo atžvilgiu taip pat gali būti svarbūs tokie aspektai, kaip to asmens lojalumas valstybei, apimantis jo pagarbą šalies Konstitucijai, įstatymams, institucijoms ir nepriklausomybei. Atsižvelgiant į visus šiuos aspektus, reikėtų nustatyti, kokia turėtų būti tinkama ir proporcinga draudimo, kuriuo asmenims, nušalintiems nuo pareigų apkaltos proceso tvarka, draudžiama eiti bet kokias pareigas, kurioms taikomas šis draudimas, trukmė.

Galiausiai, procedūra, pagal kurią priimamas toks sprendimas konkrečioje byloje, turėtų būti susijusi su pakankamomis apsaugos priemonėmis, skirtomis užtikrinti pagarbą teisinei valstybei ir apsaugą nuo savavališkumo. Tai apima būtinybę, kad procedūra vyktų nepriklausomoje institucijoje, kuri išklausytų atitinkamą asmenį ir pateiktų motyvuotą sprendimą.

Atsižvelgdamas į savo atsakymą į antrąjį Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo klausimą, Teismas pirmąjį klausimą iš esmės traktavo kaip klausimą, ar Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas turėtų atsižvelgti į sunkumus, su kuriais susidūrė Lietuvos valdžios institucijos, vykdydamos Teismo sprendimą *Pakso* byloje.

Teismas nurodė, kad teisinis draudimas, neleidžiantis N. V. būti registruotai kandidate Seimo rinkimuose, yra tiesioginė Lietuvos teisės nuostatų dėl apkaltos, kurias Teismas *Pakso* byloje pripažino pažeidžiančias protokolo Nr. 1 3 straipsnį, pasekmė.

Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes, Teismas paskelbė išvadą, kad kriterijai, kurie yra svarbūs sprendžiant, ar apkaltos proceso tvarka priimtas draudimas vykdyti parlamento nario mandatą viršijo proporcingumo ribas pagal Protokolo Nr. 1 3 straipsnį,

turėtų būti objektyvūs ir leisti skaidriai atsižvelgti į svarbias aplinkybes, susijusias ne tik su įvykiais, dėl kurių atitinkamam asmeniui buvo surengta apkalta, bet ir – visų pirma – su pareigomis, kurias šis asmuo ketina eiti ateityje. Jie turėtų būti nustatomi, visų pirma, atsižvelgiant į institucijos, kurios nariu tas asmuo siekia tapti, tinkamo veikimo reikalavimus, taip pat – į visos atitinkamos valstybės konstitucinės sistemos ir demokratijos reikalavimus.

4. Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų apžvalga

4.1. Italijos Konstitucinio Teismo 2022 m. gegužės 31 d. sprendimas byloje Nr. 131[1]

Automatiškas tėvo pavardės suteikimas vaikui yra diskriminacinis ir kenkiantis vaiko tapatybei.

Konstitucinis Teismas sprendė dėl Italijos teisės sistemoje galiojančių taisyklių, reglamentuojančių pavardžių vaikams suteikimą, konstitucingumo. Teismas nagrinėjo teisės normą, neleidusią tėvams abipusiu susitarimu suteikti vaikui tik motinos pavardę, ir normą, pagal kurią, nesant tėvų susitarimo, vaikui suteikiama tik tėvo, o ne abiejų tėvų pavardė.

Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad nuostata, pagal kurią vaikui automatiškai suteikiama tėvo pavardė, ne tik yra diskriminacinio pobūdžio, bet ir kenkia vaiko tapatybei. Automatiškai priskiriant tik tėvo pavardę, „moteris tampa nematoma“, ir tai yra tėvų nelygybės antspaudas, atsispindintis vaiko tapatybėje. Atsižvelgiant į lygybės principą ir vaiko interesus, galimybė bendrai parinkti esminį individo teisinės ir asmeninės tapatybės elementą – pavardę – turi būti sudaryta abiem tėvams. Visas taisykles, numatančias automatišką tėvo pavardės suteikimą santuokoje gimusiems, nesantuokiniams ir įvaikintiems vaikams, pripažinus konstituciškai neteisėtomis, Konstitucinis Teismas nurodė, kad gimdamas vaikas įgyja abiejų tėvų pavardę, išskyrus atvejus, kai jie bendrai nusprendžia suteikti tik vieno iš tėvų pavardę.

Tais atvejais, kai nesusitariama dėl abiejų tėvų pavardžių priskyrimo tvarkos, tai turi būti sprendžiama teismo tvarka, o visus su šiuo sprendimu susijusius aspektus pavesta reglamentuoti Italijos įstatymų leidėjui.

1 Prieiga internete: <https://www.doppiadifesa.it/wp-content/uploads/2022/06/Attribuzione-cognome-figli_Corte-Costituzionale-sentenza-31.05.2022-n.-131..pdf>

4.2. Lenkijos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. sausio 18 d. sprendimas byloje Nr. I KK 171/21[2]

Draudimas žurnalistams patekti į pasienio zoną nepaprastosios padėties metu pažeidė jų judėjimo laisvę ir teisę gauti informaciją.

Tūkstančiams nelegaliai į Lenkiją siekusių patekti migrantų užplūdus Lenkijos sieną su Baltarusija, Lenkijos vyriausybė pasienio zonoje paskelbė nepaprastąją padėtį. Ją lydinčios priemonės apribojo tokias teises, kaip ten negyvenusių civilių, įskaitant ir žurnalistus, patekimą į nurodytą teritoriją. Nepaprastoji padėtis galiojo 90 dienų – maksimalų Lenkijos konstitucijos leidžiamą laikotarpį, – o vėliau buvo pakeista labai panašiomis naujomis priemonėmis, kurios ir toliau draudė žurnalistams laisvai patekti į teritoriją.

Po to, kai zonos, kurioje galiojo nepaprastoji padėtis, teritorijoje buvo sulaikyti trys žurnalistai, teismas nubaudė juos papeikimais, dėl ko Lenkijos žmogaus teisių komisaras kreipėsi į Aukščiausiąjį Teismą. Jo teigimu, vyriausybės įvesti apribojimai pažeidė Lenkijos konstituciją ir žiniasklaidai taikomus įstatymus. Aukščiausiasis Teismas nusprendė, kad komisaro kreipimasis buvo pagrįstas, o žurnalistai nubausti neteisingai. Sprendime pabrėžta, kad konstitucija garantuoja laisvę rinkti ir skleisti informaciją, kas ypač aktualu žurnalistams – jie turi unikalią priežastį būti būtent tose vietose, kuriose vyksta svarbūs įvykiai. Teismas taip pat nematė pagrindo manyti, kad žurnalistai gali kelti grėsmę valstybės funkcionavimui. Komisaras buvo teisus teigdamas, kad bendras nepaprastosios padėties zonos pobūdis – apimąs didelę teritoriją ir nuolat taikomas – negali būti pateisinamas grėsme saugumui, kuri kyla dėl pasienyje susidariusios padėties. Aukščiausiasis Teismas nenustatė jokių svarių priežasčių, dėl kurių tokie laisvės apribojimai, netiesiogiai darantys įtaką galimybei naudotis daugeliu kitų teisių ir laisvių, šiomis aplinkybėmis būtų pateisinami, ir konstatavo neproporcingą kišimąsi į judėjimo laisvę ir teisę gauti informaciją.

4.3. Vokietijos Federalinio Konstitucinio Teismo 2021 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje Nr. 1 BvR 1541/20[3]

Įstatymų leidėjas privalo imtis efektyvių priemonių užtikrinti neįgaliųjų apsaugą, jei pandemijos metu kiltų triažo (pacientų rūšiavimo) situacijos.

Pareiškėjai, kenčiantys nuo sunkių ar itin sunkių negalių, ir kasdieniame gyvenime reikalingi pagalbos, kreipėsi su konstituciniu skundu, reikalaudami veiksmingos ap-

2 Prieiga internete: <http://www.sn.pl/sites/orzecznictwo/orzeczenia3/i%20kk%20171-21.pdf>

3 Prieiga internete: <https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/DE/2021/12/rs20211216_1bvr154120.html>

saugos nuo neįgaliųjų padėties bloginimo skirstant intensyviosios terapijos išteklius tuo atveju, jei dėl COVID-19 pandemijos susidarytų išteklių trūkumas, lemiantis negalėjimą gydyti visų sergančiųjų, t. y. jei susidarytų triažo (pacientų rūšiavimo) situacijos.

Nors įstatymų leidėjas ne kartą ėmėsi veiksmų vykdydamas savo įgaliojimus dėl apsaugos pagal *Grundgesetz* (Pagrindinio įstatymo) 3 straipsnio 3 dalies nuostatą – teisėkūros priemonėmis derino Vokietijos teisę su Neįgaliųjų teisių konvencija, o socialinės apsaugos teisėje nustatė bendrąsias nediskriminavimo nuostatas, – teisinėje sistemoje šiuo metu nėra nustatytų pakankamai veiksmingų reikalavimų, saugančių nuo diskriminacijos sveikatos priežiūros srityje. Tokių reikalavimų nustatymas yra būtinas siekiant užtikrinti apsaugą nuo nepalankių sąlygų sudarymo negalią turinčiam asmeniui su pandemija susijusiose triažo (rūšiavimo) situacijose. Jei vykstant pandemijai atsirastų poreikis rūšiuoti pacientus, gydytojams tektų spręsti, kaip paskirstyti ligoninės turimus intensyviosios terapijos išteklius, t. y. kam paskirti gydymą, o kam ne. Susiklosčius tokioms aplinkybėms, sprendimą priimantiems specialistams gali būti itin sunku neįgaliųjų padėtį vertinti be jokios diskriminacijos. Todėl įstatymu privaloma užtikrinti, kad sprendimų priėmėjai atsižvelgtų tik į paciento tikimybę išgyventi šį ūmų sveikatos pablogėjimo epizodą artimiausiu laikotarpiu. Šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose įstatymų leidėjas priėmė nuostatas, tik pakartojančias draudimą sudaryti nepalankias sąlygas, arba tik nurodančias, kad reikia atsižvelgti į ypatingus negalią turinčiųjų poreikius – to nepakanka pareigos apsaugoti įvykdymui. Be to, teisės aktuose, reglamentuojančiuose medikų profesiją, šiuo metu taip pat nėra užtikrinama veiksminga apsauga nuo diskriminacijos dėl negalios.

Santrumpos

AB	akcinė bendrovė
ABTĮ	Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas
angl.	angliškai
ANK	Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas
ATPK	Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas
AVMI	apskrities valstybinė mokesčių inspekcija
b. l.	bylos lapas
BK	Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas
BPK	Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas
CK	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas
CPK	Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas
ct	centai
d.	diena, dalis
DK	Lietuvos Respublikos darbo kodeksas
dr.	daktaras
egz.	egzempliorius
ES	Europos Sąjunga
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
Eur	eurai
Eur	euras
EŽTT	Europos Žmogaus Teisių Teismas
GPM įstatymas	Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas
GPM	gyventojų pajamų mokestis
kt.	kita
KŠSĮ	Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo
LAT	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
LRT	Lietuvos radijas ir televizija
Lt	litas
LVAT	Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas
m	metras

m.	metai
MAĮ	Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas
mėn.	mėnuo
MGK	Mokestinių ginčų komisija prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
Nr.	numeris
NTMĮ	Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas
NVO	nevyriausybinė organizacija
p.	punktas, puslapis
pan.	panašiai
proc.	procentas
prof.	profesorius
PVM	pridėtinės vertės mokestis
pvz.	pavyzdžiui
RAAD	regiono aplinkos apsaugos departamentas
SESV	Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo
SĮ	Lietuvos Respublikos statybos įstatymas
str.	straipsnis
t.	tomas
t. y.	tai yra
t. t.	taip toliau
TM	teritorinė muitinė
TPĮ	Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymas
UAB	uždaroji akcinė bendrovė
VAGK	Vyriausioji administracinių ginčų komisija
VAĮ	Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas
val.	valanda
VĮ	valstybės įmonė
VMI	Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
VSD	Valstybės saugumo departamentas
VSĮ	Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas
VšĮ	viešoji įstaiga
VTĮ	Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas
žr.	žiūrėti

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo biuletenis

Nr. 43, 2022 metų sausis–birželis

Kalbos redaktorė

Jurga Marcinkevičiūtė

Maketuotojas

Augustas Savickas

Išleido

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas